

**UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA
FACULTADE DE CIENCIAS DA COMUNICACIÓN
DEPARTAMENTO DE CIENCIAS DA COMUNICACIÓN**

TESE DOUTORAL

ÓRGANOS DE CONTROL E XESTIÓN DA RADIOTELEVISIÓN PÚBLICA ESTATAL E AUTONÓMICA EN ESPAÑA

**A cualificación e profesionalidade de Directores xerais,
Consellos de Administración,
Comisións de Control Parlamentario e Consellos Audiovisuais**

Doutoranda: Ana María López Cepeda

Director: Francisco Campos Freire

Santiago de Compostela, 2010

AGRADECEMENTOS

A realización desta tese, se ben requiriu un gran esforzo e dedicación por parte da súa autora e o seu Director, non sería posible sen a cooperación de todas e cada unha das persoas que a continuación cito e que foron un soporte moi forte para a finalización deste traballo de investigación.

En primeiro lugar, expreso o meu agradecemento á Universidade de Santiago de Compostela e ao Departamento de Ciencias da Comunicación, en especial aos profesores da Facultade de Ciencias da Comunicación que me amosaron sempre o seu apoio na realización da miña tese. Dentro desta Institución fundamentalmente quero mencionar ao Doutor Francisco Campos Freire. Para min foi unha honra e privilexio telo como Director de tese, e gustaríame manifestar a miña gratitude pola grande oportunidade que me deu e a confianza que depositou en min no decurso dos tres anos en que durou a miña investigación, amosándome en todo momento o seu apoio e axuda.

Agradecerlle ademais que me puxera en contacto con grandes especialistas no tema obxecto de estudo. Entre eles destacar a especial colaboración de cinco grandes coñecedores do ámbito radiotelevisivo que colaboraron na miña investigación na análise cualitativa: Joan Majó Cruzate, Bernardo Díaz Nosty, Enrique Bustamente Ramírez, Ramón Zallo Elguezabal e Miquel de Moragas i Spá aos que agradezo o seu esforzo participando activamente como entrevistados na análise cualitativa.

Igualmente non quero esquecer o apoio do profesor Víctor Fernández Freixanes, titor do traballo de investigación polo que acadei o Diploma de Estudos Avanzados e sen o cal non sería posible rematar a miña tese doutoral.

Tamén darlle as grazas a Teresa López Rodríguez pola súa axuda brindada e os seus consellos, facilitándome a realización do traballo de investigación.

No plano persoal, quero expresar a miña gratitude aos meus pais e a miña irmá Marta e ao seu mozo Óscar por axudarme nos momento máis tensos e difíciles. En especial, debo dar as grazas polo apoio á miña parella, Ito, que sempre estivo presente cando necesitaba ánimos e tranquilidade para a finalización da tese, así como á súa familia: a Fernando Villapol, Antía Salgado, Sonia, Todd James e Neno. De igual maneira, o meu recoñecemento aos meus amigos, moi especialmente a Vanesa Lagos que sempre se preocupou da evolución do meu traballo.

Quero mencionar aos meus compañeiros de traballo no Grupo de Investigación ‘Novos Medios’ da Universidade de Santiago de Compostela, tanto aos que xa presentaron á súa tese doutoral como aos que aínda están preparando á súa elaboración, fundamentalmente a Moisés Limia, Carlos Toural e Teresa de la Hera que, practicamente todos os días compartiron comigo a miña evolución na tese doutoral.

Non podo esquecer a miña gratitude ao resto dos membros deste Grupo de Investigación, tanto profesores como bolseiros, pola súa preocupación constante polo progreso da miña investigación e apoio na súa elaboración.

Finalmente e, en xeral, quixera agradecer a todas e cada unha das persoas que viviron comigo a realización desta tese doutoral, cos seus altos e baixos e aos que manifesto o meu agradecemento por darme o seu apoio, colaboración, ánimo e sobre todo cariño e confianza.

ÍNDICE

Abreviaturas	25
Introdución	29

PRIMEIRA PARTE Marco teórico e conceptual

1. A necesidade dun servizo público de radiotelevisión	37
1.1. Definición de radiotelevisión pública. Concepto e características	37
1.1.1. Concepto de radiotelevisión pública	37
1.1.2. Definicións no marco legal español	38
1.1.3. Definicións teóricas	41
1.2. Xustificación do servizo público de radiotelevisión	44
1.2.1. Lexitimidade	44
1.2.2. A televisión pública como pulo da Televisión Dixital Terrestre	45
1.3. O poder de influencia da televisión	49
1.3.1. Concepto de opinión pública	49
1.3.2. Os medios de comunicación de masas e a opinión pública	53
1.3.3. O uso dos medios de comunicación	56
1.4. Bibliografía	60
2. Historia e evolución da radiotelevisión pública en Europa e España	63
2.1. Historia da radiotelevisión pública en Europa	63
2.1.1. Nacemento e evolución	63
2.1.2. A Televisión Dixital Terrestre en Europa	65
2.1.3. O marco normativo da radiotelevisión en Europa	66
2.1.3.1. <i>Política comunitaria para acadar un mercado común e unha televisión sen fronteiras</i>	67
2.1.3.2. <i>Política comunitaria sobre o servizo público de radiodifusión</i>	68
2.1.3.3. <i>Política comunitaria en materia de difusión de sinais dixitais</i>	70
2.1.3.4. <i>Doutrina e xurisprudencia europeas</i>	72
2.2. Historia da radiotelevisión pública en España	73
2.2.1. Nacemento e evolución	73
2.2.2. A Televisión Dixital Terrestre en España	77
2.2.2.1. <i>A Televisión Dixital Terrestre estatal</i>	77
2.2.2.2. <i>A Televisión Dixital Terrestre autonómica</i>	78
2.2.3. O marco normativo da radiotelevisión en España	80
2.2.3.1. <i>Normativa sobre o servizo público de radiodifusión estatal</i>	81
2.2.3.2. <i>Normativa sobre o servizo público de radiodifusión autonómica</i>	91
2.3. Modelos de radiotelevisión pública en España	93
2.3.1. Clasificación das radiotelevisións autonómicas en función das súas reformas lexislativas	93
2.3.1.1. <i>Primeiro modelo: as reformas normativas</i>	94
2.3.1.2. <i>Segundo modelo: as reformas autonómicas pendentes</i>	96
2.3.1.3. <i>Terceiro modelo: As radiotelevisións de última xeración</i>	96

2.3.2. Clasificación das radiotelevisións autonómicas en función das características dos Consellos Audiovisuais	97
2.3.2.1. <i>Consellos Audiovisuais conforme ás súas competencias</i>	98
2.3.2.2. <i>Consellos Audiovisuais conforme á súa composición</i>	99
2.3.2.3. <i>Consellos Audiovisuais conforme ao modo da súa elección</i>	99
2.4. Bibliografía	100
3. A regulación dos medios de comunicación audiovisuais	105
3.1. Responsibility e Accountability	105
3.1.1. Responsibility	105
3.1.2. Accountability	107
3.2. Heterorregulación, autorregulación e corregulación	110
3.2.1. A necesidade de regulación	110
3.2.2. Heterorregulación	112
3.2.3. Autorregulación	113
3.2.4. Corregulación	116
3.3. Iniciativas de autorregulación e corregulación en España	118
3.3.1. A autorregulación. A protección dos menores	118
3.3.2. As primeiras iniciativas de corregulación	120
3.4. Bibliografía	121
4. Control da radiotelevisión pública	123
4.1. Os órganos de control da radiotelevisión pública	123
4.2. Características dos órganos de xestión e control	126
4.2.1. Características xerais	126
4.2.2. Cualificación e experiencia profesional	127
4.2.3. Incompatibilidades	128
4.2.4. Independencia	129
4.2.5. Transparencia e participación	130
4.2.6. Paridade entre homes e mulleres	132
4.3. Directores xerais e Presidentes	134
4.4. Consellos de Administración	137
4.4.1. Características xerais	137
4.4.2. Consellos de Administración en Europa	138
4.4.3. Consellos de Administración en España	139
4.5. Comisións de Control Parlamentario	142
4.5.1. Concepto, natureza e clasificación das Comisións de Control Parlamentario	142
4.5.2. As Comisións de Control Parlamentario das radiotelevisións públicas en España a nivel estatal e autonómico	144
4.6. Consellos Asesores	147

4.7. Consellos de Informativos e de Programación	149
4.7.1. Consellos de Informativos	149
4.7.2. Outros Consellos de Programación	150
4.8. Defensores do Espectador e das Audiencias	151
4.9. Tribunais de Contas	154
4.10. Consellos Audiovisuais	156
4.10.1. A necesidade de autoridades independentes do audiovisual	156
4.10.2. As autoridades audiovisuais na Unión Europea:	
Breve aproximación aos casos de Reino Unido, Francia, Italia, Portugal e Alemaña	159
4.10.2.1. Reino Unido: <i>Office of Communications (Ofcom)</i>	160
4.10.2.2. Francia: <i>Conseil Supérieur de l'Audiovisuel (CSA)</i>	161
4.10.2.3. Italia: <i>Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni (AGCOM)</i>	163
4.10.2.4. Portugal: <i>Entidade Reguladora para a Comunicação Social (ERC)</i>	165
4.10.2.5. Alemaña: <i>catorce autoridades reguladoras do audiovisual</i>	167
4.10.3. As autoridades independentes en España	168
4.10.3.1. Consello Estatal de Medios Audiovisuais	169
4.10.3.2. Consellos Audiovisuais autonómicos	171
4.10.3.3. Outras figuras afíns aos Consellos Audiovisuais	181
4.11. Bibliografía	183

SEGUNDA PARTE

Obxectivos e metodoloxía

5. Obxectivos e metodoloxía	189
5.1. Obxectivos	189
5.1.1. Obxectivos principais	189
5.1.2. Obxectivos secundarios	190
5.2. Metodoloxía	191
5.2.1. Problema de investigación e suxeito de estudo	191
5.2.2. Hipóteses	193
5.2.2.1. <i>Hipóteses principais</i>	193
5.2.2.2. <i>Hipóteses secundarias</i>	194
5.2.3. Deseño das técnicas	194
5.2.3.1. <i>Análise cuantitativa</i>	194
5.2.3.2. <i>Análise cualitativa</i>	209
5.3. A transparencia dos órganos de control e os seus datos.	
A Lei Orgánica de Protección de Datos de Carácter Persoal	213
5.4. Presentación dos resultados da análise	215

TERCEIRA PARTE
Análise cuantitativa

6. As radiotelevisións públicas con cambios normativos	219
6.1. Introducción	219
6.2. Ente Público Radio Televisión Española e Corporación de Radio Televisión Española	220
6.2.1. Introducción	220
6.2.2. Historia electoral de España	221
6.2.3. Historia e regulación de RTVE	223
6.2.4. Directores xerais de RTVE	225
6.2.5. Consello de Administración de RTVE	231
6.2.6. Comisión de Control Parlamentario de RTVE	235
6.2.7. Consello Asesor de RTVE	245
6.2.8. Consellos de Informativos de RTVE	247
6.2.9. Defensor do Espectador e Radiooínte / Defensora do Espectador, Oínte e Usuario de Medios Interactivos	248
6.2.10. Tribunal de Contas	249
6.2.10. Conclusións	250
6.2.11. Bibliografía	252
6.3. Ente Público Radio Televisión Vasca	259
6.3.1. Introducción	259
6.3.2. Historia electoral do País Vasco	260
6.3.3. Historia e regulación da EITB	262
6.3.4. Directores xerais de EITB	265
6.3.5. Consello de Administración de EITB	270
6.3.6. Comisión de Control Parlamentario de EITB	274
6.3.7. Consello Asesor de EITB	279
6.3.8. Tribunal Vasco de Contas Públicas	280
6.3.9. Conclusións	281
6.3.10. Bibliografía	284
6.4. Corporació Catalana de Ràdio i Televisió e Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals	288
6.4.1. Introducción	288
6.4.2. Historia electoral de Cataluña	289
6.4.3. Historia e regulación da CCRTV e da CCMA	290
6.4.4. Directores xerais da CCRTV e da CCMA	294
6.4.5. Consell d'Administració/Govern da CCRTV e da CCMA	297
6.4.6. Comissió de Control da CCRTV e da CCMA	304
6.4.7. Consell Assessor da CCRTV e da CCMA	307
6.4.8. Defensor de l'Audiencia da CCMA	309
6.4.9. Sindicature de Comptes de Catalunya	310
6.4.10. Conclusións	311
6.4.11. Bibliografía	315
6.5. Empresa Pública da Radio e Televisión de Andalucía e Axencia Pública da Radiotelevisión de Andalucía	319
6.5.1. Introducción	319
6.5.2. Historia electoral de Andalucía	320
6.5.3. Historia e regulación de RTVA	322
6.5.4. Directores xerais de RTVA	325
6.5.5. Consello de Administración de RTVA	329
6.5.6. Comisión de Control Parlamentario de RTVA	333
6.5.7. Consello Asesor de RTVA	338
6.5.8. Defensor da Audiencia de RTVA	339

6.5.9. Cámara de Contas de Andalucía	341
6.5.10. Conclusións	343
6.5.11. Bibliografía	346
7. As radiotelevisións públicas pendentes de modificación	351
7.1. Introducción	351
7.2. Compañía de Radio Televisión de Galicia	352
7.2.1. Introducción	352
7.2.3. Historia electoral de Galicia	353
7.2.3. Historia e regulación da CRTVG	354
7.2.4. Directores xerais da CRTVG	360
7.2.5. Consello de Administración da CRTVG	362
7.2.6. Comisión de Control Parlamentario da CRTVG	366
7.2.7. Consello Asesor da CRTVG	371
7.2.8. Consello de Contas de Galicia	371
7.2.9. Conclusións	373
7.2.10. Bibliografía	376
7.3. Ente Público Radio Televisión Madrid	380
7.3.1. Introducción	380
7.3.2. Historia electoral de Madrid	381
7.3.3. Historia e regulación de RTVM	382
7.3.4. Directores xerais de RTVM	385
7.3.5. Consello de Administración de RTVM	389
7.3.6. Comisión de Control Parlamentario de RTVM	391
7.3.7. Consello Asesor de RTVM	396
7.3.8. Cámara de Contas de Madrid	396
7.3.9. Conclusións	398
7.3.10. Bibliografía	400
7.4. Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana	406
7.4.1. Introducción	406
7.4.2. Historia electoral da Comunidade Valenciana	407
7.4.3. Historia e regulación de RTVV	409
7.4.4. Directores xerais de RTVV	413
7.4.5. Consell d'Administració de RTVV	418
7.4.6. Comissió de Control de RTVV	420
7.4.7. Consell Assessor de RTVV	425
7.4.8. Sindicature de Comptes de la Comunitat Valenciana	425
7.4.9. Conclusións	426
7.4.10. Bibliografía	428
8. O modelo mixto e a externalización da produción	433
8.1. Introducción	433
8.2. Ente Público Radio Televisión Canaria	435
8.2.1. Introducción	435
8.2.2. Historia electoral de Canarias	436
8.2.3. Historia e regulación de RTVC	437
8.2.4. Directores xerais de RTVC	440
8.2.5. Consello de Administración de RTVC	444
8.2.6. Comisión de Control Parlamentario de RTVC	447
8.2.7. Consello Asesor de RTVC	449
8.2.8. Audiencia de Contas de Canarias	450

8.2.9. Conclusións	451
8.2.10. Bibliografía	452
8.3. Ens Públic de Radiotelevisió de les Illes Balears	455
8.3.1. Introducción	455
8.3.2. Historia electoral das Illas Balears	455
8.3.3. Historia e regulación de EPRTVIB	457
8.3.4. Directores xerais de EPRTVIB	461
8.3.5. Consell d'Administració de EPRTVIB	465
8.3.6. Comissió de Control Parlamentario de EPRTVIB	468
8.3.7. Consell Assessor de EPRTVIB	473
8.3.8. Sindicature de Comptes de les Illes Balears	473
8.3.9. Conclusións	474
8.3.10. Bibliografía	476
8.4. Corporación Aragonesa de Radio e Televisión	481
8.4.1. Introducción	481
8.4.2. Historia electoral de Aragón	481
8.4.3. Historia e regulación da CARTV	482
8.4.4. Directores xerais da CARTV	485
8.4.5. Consello de Administración da CARTV	486
8.4.6. Consello Asesor da CARTV	489
8.4.7. Conclusións	490
8.4.8. Bibliografía	491
8.5. Ente Público Radio Televisión Castela A Mancha	493
8.5.1. Introducción	493
8.5.2. Historia electoral de Castela A Mancha	493
8.5.3. Historia e regulación de RTVCM	494
8.5.4. Director xeral de RTVCM	495
8.5.5. Consello de Administración de RTVCM	497
8.5.6. Comisión de Control Parlamentario de RTVCM	500
8.5.7. Consello Asesor de RTVCM	502
8.5.8. Sindicatura de Contas de Castela A Mancha	502
8.5.9. Conclusións	504
8.5.10. Bibliografía	505
8.6. Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais	507
8.6.1. Introducción	507
8.6.2. Historia electoral de Estremadura	507
8.6.3. Historia e regulación da CEXMA	508
8.6.4. Director xeral da CEXMA	510
8.6.5. Consello de Administración da CEXMA	512
8.6.6. Comisión de Control Parlamentario da CEXMA	515
8.6.7. Consello Asesor da CEXMA	519
8.6.8. Conclusións	519
8.6.9. Bibliografía	521
8.7. Radio Televisión do Principado de Asturias	523
8.7.1. Introducción	523
8.7.2. Historia electoral de Asturias	523
8.7.3. Historia e regulación de RTPA	525
8.7.4. Director xeral de RTPA	526
8.7.5. Consello de Administración de RTPA	529
8.7.6. Comisión de Control Parlamentario de RTPA	532
8.7.7. Consello de Comunicación de RTPA	536
8.7.8. Sindicatura de Contas do Principado de Asturias	536
8.7.9. Conclusións	538
8.7.10. Bibliografía	541

8.8. Empresa Pública Rexional Radio Televisión da Rexión de Murcia	543
8.8.1. Introducción	543
8.8.2. Historia electoral de Murcia	543
8.8.3. Historia e regulación de RTRM	544
8.8.4. Director xeral de RTRM	546
8.8.5. Consello de Administración de RTRM	547
8.8.6. Consello Asesor de RTRM	550
8.8.7. Conclusións	550
8.8.9. Bibliografía	551
 9. Os Consellos Audiovisuais Autonómicos	553
9.1. Consell de l'Audiovisual de Catalunya	553
9.1.1. Introducción	553
9.1.2. Primeira etapa: os comezos do Consell de l'Audiovisual de Catalunya	554
9.1.3. Segunda etapa: os primeiros cambios do Consell de l'Audiovisual de Catalunya	555
9.1.4. Conclusións	558
9.1.5. Bibliografía	559
9.2. Consello Audiovisual de Navarra	561
9.2.1. Introducción	561
9.2.2. Competencias e cualificación do Consello Audiovisual de Navarra	561
9.2.3. Conclusións	564
9.2.4. Bibliografía	565
9.3. Consello Audiovisual de Andalucía	566
9.3.1. Introducción	566
9.3.2. Competencias e cualificación do Consello Audiovisual de Andalucía	566
9.3.3. Conclusións	568
9.3.4. Bibliografía	569

CUARTA PARTE

Análise cualitativa

10. A opinión dos expertos	573
10.1. Introducción	573
10.2. A independencia dos medios de comunicación	576
10.3. A radiotelevisión como servizo público	577
10.3.1. Definición e características	577
10.3.2. A radiotelevisión pública e as novas tecnoloxías	578
10.3.3. Historia e evolución da radiotelevisión pública en España	579
10.3.3.1. <i>Radio televisión Española</i>	579
10.3.3.2. <i>A radiotelevisión pública autonómica</i>	582

10.4. Órganos de control	583
10.4.1. Director xeral	583
10.4.2. Consello de Administración	584
10.4.3. Comisión de Control Parlamentario	585
10.4.4. Consello Audiovisual	587
Conclusiones	591
1. Comprobación de hipóteses	591
2. Conclusiones finais	606
3. Futuras liñas de investigación	613
Bibliografía xeral	615

ÍNDICE DE TÁBOAS

Táboa 1. Cota media de pantalla mensual de televisión en España (1999-2009) (%)	59
Táboa 2. Principal normativa europea relativa ao Mercado Común e á Televisión Sen Fronteiras	68
Táboa 3. Principal normativa europea relativa ao servizo público de radiodifusión	70
Táboa 4. Principal normativa europea relativa á difusión de sinais dixitais	71
Táboa 5. Número e situación das canles autonómicas da TDT en 2007	79
Táboa 6. Comparativa entre o Informe de Sabios e a Lei 17/2006 na estrutura e organización da CRTVE	87
Táboa 7. Principal normativa relativa ao servizo público de radiodifusión estatal	91
Táboa 8. Principal normativa relativa ao servizo público de radiodifusión autonómica	92
Táboa 9. Datos corporativos nas webs das radiotelevisións públicas españolas	131
Táboa 10. Réxime dos Directores xerais das radiotelevisións públicas estatal e autonómicas en España	135
Táboa 11. Consellos de Administración das televisións públicas europeas	139
Táboa 12. Número de membros dos Consellos de Administración das televisións autonómicas e estatal en España (Decembro 2009)	139
Táboa 13. Réxime dos Consellos de Administración das radiotelevisións públicas estatal e autonómicas en España (Ano 2009)	141
Táboa 14. Comisións de Control Parlamentario das radiotelevisións públicas en España a nivel autonómico e estatal	146
Táboa 15. Principais Consellos Audiovisuais en Europa. Decembro 2009	159
Táboa 16. Principais Consellos Audiovisuais en España. Decembro de 2009	168
Táboa 17. Variables e indicadores de análise dos Directores xerais, Presidentes e Consellos de Administración	196
Táboa 18. Número de enquisas realizadas aos membros dos Consellos de Administración de entidades públicas de radiotelevisión españolas	198
Táboa 19. Variables e indicadores de análise das Comisións de Control Parlamentario	201
Táboa 20. Número de enquisas realizadas aos membros das Comisións de Control Parlamentario de entidades públicas de radiotelevisión españolas	203
Táboa 21. Variables e indicadores de análise dos Consellos Audiovisuais	209
Táboa 22. Resultados nas eleccións xerais de España. VII Lexislatura	222
Táboa 23. Resultados nas eleccións xerais de España. VIII Lexislatura	222
Táboa 24. Resultados nas eleccións xerais de España. IX Lexislatura	223

Táboa 25. Cualificación e cargos políticos de Javier González Ferrari (Director xeral de RTVE 2000-2002)	226
Táboa 26. Cualificación e cargos políticos de José Antonio Sánchez Domínguez (Director xeral de RTVE 2002-2004)	227
Táboa 27. Cualificación e cargos políticos de Carmen Caffarel Serra (Directora xeral de RTVE 2002-2004)	228
Táboa 28. Cualificación e cargos políticos de Luís Fernández Fernández (Presidente da CRTVE 2007-2009)	229
Táboa 29. Cualificación e cargos políticos de Albert Oliart Saussol (Presidente da CRTVE 2009-Actualidade)	230
Táboa 30. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de RTVE. VII Lexislatura	232
Táboa 31. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de RTVE. VIII e IX Lexislaturas	234
Táboa 32. Cualificación da Comisión de Control Parlamentario de RTVE. VII Lexislatura ...	236
Táboa 33. Comisión de Control Parlamentario de RTVE. VII Lexislatura	237
Táboa 34. Cualificación da Comisión de Control Parlamentario de RTVE. VIII Lexislatura .	240
Táboa 35. Comisión de Control Parlamentario de RTVE. VIII Lexislatura	242
Táboa 36. Cualificación da Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas sociedades. IX Lexislatura	243
Táboa 37. Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas sociedades. IX Lexislatura	244
Táboa 38. Cualificación e cargos políticos de Manuel Alonso Erasquín (Defensor do Espectador e Radiooínte 2006-2008)	248
Táboa 39. Cualificación e cargos políticos de Elena Sánchez Caballero (Defensora do Espectador, Oínte e Usuario de medios interactivos 2008-Actualidade)	249
Táboa 40. Resultados nas eleccións do Parlamento do País Vasco. VIII Lexislatura	261
Táboa 41. Resultados nas eleccións do Parlamento do País Vasco. IX Lexislatura	262
Táboa 42. Cualificación e cargos políticos de Andoni Ortuzar Arruabarrena (Director xeral de EITB 1999-2008)	266
Táboa 43. Cualificación e cargos políticos de Bingen Zupiria, Julián Beloki, Juan Diego e Mikel Aguirre (2008-2009)	268
Táboa 44. Cualificación e cargos políticos de Alberto Surio de Carlos (Director xeral de EITB 2009-Actualidade)	269
Táboa 45. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de EITB. VIII Lexislatura	271
Táboa 46. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de EITB. IX Lexislatura	273

Táboa 47. Cualificación da Comisión de Control Parlamentario de EITB. VIII Lexislatura ...	275
Táboa 48. Comisión de Control Parlamentario de EITB. VIII Lexislatura	276
Táboa 49. Cualificación da Comisión de Control Parlamentario de EITB. IX Lexislatura	277
Táboa 50. Comisión de Control Parlamentario de EITB. IX Lexislatura	278
Táboa 51. Resultados nas eleccións autonómicas de Cataluña. VII Lexislatura	290
Táboa 52. Resultados nas eleccións autonómicas de Cataluña. VIII Lexislatura	290
Táboa 53. Cualificación e cargos políticos de Joan Majó Cruzate (Director xeral de CCRTV 2004-2008)	296
Táboa 54. Cualificación e cargos políticos de Rosa Culler i Muniesa (Directora xeral de CCRTV 2008-2010)	297
Táboa 55. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello d'Administració da CCRTV. VII Lexislatura	299
Táboa 56. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consell de Govern da CCMA. VIII Lexislatura	301
Táboa 57. Cualificación e cargos políticos de Albert Sàez i Casas (President da CCMA 2008-2010)	302
Táboa 58. Cualificación e cargos políticos de Enric Marín i Otto (President da CCMA 2008-2010)	303
Táboa 59. Cualificación da Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. VIII Lexislatura	305
Táboa 60. Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. VII Lexislatura	306
Táboa 61. Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. VIII Lexislatura	307
Táboa 62. Cualificación e cargos políticos de Carles Pérez i Jaumira (Defensor de l'Audiencia da CCMA 2008-Actualidade)	310
Táboa 63. Resultados nas eleccións do Parlamento de Andalucía. VII Lexislatura	321
Táboa 64. Resultados nas eleccións do Parlamento de Andalucía. VIII Lexislatura	321
Táboa 65. Cualificación e cargos políticos de Rafael Camacho Ordóñez (Director xeral de RTVA 2000-2008)	327
Táboa 66. Cualificación e cargos políticos de Pablo Carrasco García (Director xeral de RTVA 2008-Actualidade)	328
Táboa 67. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de RTVA. VII Lexislatura	330
Táboa 68. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de RTVA. IX Lexislatura	331
Táboa 69. Cualificación e cargos políticos de José Enrique Moratalla Molina (Presidente do Consello de Administración de RTVA 2008-Actualidade)	333

Táboa 70. Cualificación da Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA. VII Lexislatura	334
Táboa 71. Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA.VII Lexislatura ...	335
Táboa 72. Cualificación da Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA. VIII Lexislatura	336
Táboa 73. Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA.VIII Lexislatura.	338
Táboa 74. Cualificación e cargos políticos de Patricio Gutiérrez del Álamo (Defensor da Audiencia de RTVA 1997-Actualidade)	340
Táboa 75. Resultados nas eleccións autonómicas de Galicia. VII Lexislatura	354
Táboa 76. Resultados nas eleccións autonómicas de Galicia. VIII Lexislatura	354
Táboa 77. Cualificación e cargos políticos de Benigno Sánchez Domínguez (Director xeral da CRTVG 2005-2009)	361
Táboa 78. Cualificación e cargos políticos de Alfonso Sánchez Izquierdo (Director xeral da CRTVG 2009-Actualidade)	362
Táboa 79. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración da CRTVG. VII Lexislatura	364
Táboa 80. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración da CRTVG. VIII Lexislatura	365
Táboa 81. Cualificación da Comisión de Control da Compañía CRTVG. VII Lexislatura ...	367
Táboa 82.Comisión de Control da Compañía CRTVG. VII Lexislatura	368
Táboa 83. Cualificación da Comisión de Control da Compañía CRTVG. VIII Lexislatura ..	369
Táboa 84.Comisión de Control da Compañía CRTVG. VIII Lexislatura	370
Táboa 85. Resultados nas eleccións autonómicas de Madrid. VII Lexislatura	382
Táboa 86. Resultados nas eleccións autonómicas de Madrid. VIII Lexislatura	382
Táboa 87. Cualificación e cargos políticos de Manuel Soriano Navarro (Director xeral de RTRM 2003-2007)	387
Táboa 88. Cualificación e cargos políticos de Isabel Linares Liébana (Director xeral de RTRM 2007-Actualidade)	388
Táboa 89. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración da RTVM. VII Lexislatura	390
Táboa 90. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración da RTVM. VIII Lexislatura	391
Táboa 91. Nivel de cualificación da Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. VII Lexislatura	392
Táboa 92. Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. VII Lexislatura ..	393

Táboa 93. Nivel de cualificación da Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. VIII Lexislatura	394
Táboa 94. Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid.VIII Lexislatura..	395
Táboa 95. Resultados nas eleccións autonómicas da Comunidade Valenciana.VI Lexislatura	408
Táboa 96. Resultados nas eleccións autonómicas da Comunidade Valenciana.VIII Lexislatura	408
Táboa 97. Cualificación e cargos políticos de José Vicent Villaescusa (Director xeral de RTVV 1996-2004)	415
Táboa 98. Cualificación e cargos políticos de Pedro García Gimeno (Director xeral de RTVV 2004-2009)	416
Táboa 99. Cualificación e cargos políticos de José López Jaraba (Director xeral de RTVV 2009-Actualidade)	417
Táboa 100. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consell d'Administració de RTVV. VI Lexislatura	419
Táboa 101. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consell d'Administració de RTVV. VII Lexislatura	420
Táboa 102. Cualificación dos membros da Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. VI Lexislatura	421
Táboa 103. Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. VI Lexislatura	422
Táboa 104. Cualificación dos membros da Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. VII Lexislatura	423
Táboa 105. Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. VII Lexislatura	424
Táboa 106. Resultados nas eleccións autonómicas de Canarias. VI Lexislatura	436
Táboa 107. Resultados nas eleccións autonómicas de Canarias. VII Lexislatura	436
Táboa 108. Cualificación e cargos políticos de Francisco Moreno García (Director xeral de RTVC 2001-2005)	441
Táboa 109. Cualificación e cargos políticos de Santiago González Suárez (Director xeral de RTVC 2005-2007)	442
Táboa 110. Cualificación e cargos políticos de Daniel Cerdán Elcid (Director xeral de RTVC 2007)	443
Táboa 111. Cualificación e cargos políticos de Guillermo Valentín Machichena García Checa (Director xeral de RTVC 2007-Actualidade)	444
Táboa 112. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administració de RTVC. VI-VII Lexislaturas	446
Táboa 113. Cualificación dos membros da Comisión de Control de Radio Televisión Canaria. VI Lexislatura	448
Táboa 114. Cualificación dos membros da Comisión de Control de Radio Televisión Canaria. VII Lexislatura	449

Táboa 115. Resultados nas eleccións autonómicas de Illas Baleares. VI Lexislatura	456
Táboa 116. Resultados nas eleccións autonómicas de Illas Baleares. VII Lexislatura	457
Táboa 117. Cualificación e cargos políticos de María Umbert Cantalapiedra (Directora xeral de EPRTVIB 2005-2007)	462
Táboa 118. Cualificación e cargos políticos de Antoni Martorell i Reynés (Director xeral de EPRTVIB 2007-2010)	463
Táboa 119. Cualificación e cargos políticos de Pere Terrassa Sánchez (Directora xeral de EPRTVIB 2010-Actualidade)	464
Táboa 120. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consell d'Administració de EPRTVIB. VI Lexislatura	466
Táboa 121. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consell d'Administració de EPRTVIB. VII Lexislatura	467
Táboa 122. Cualificación da Comissió de Control sobre a Radiotelevisió Illes Balears. VI Lexislatura	469
Táboa 123. Comissió de Control sobre a Radiotelevisió Illes Balears. VI Lexislatura	470
Táboa 124. Cualificación da Comissió de Control sobre a Radiotelevisió Illes Balears. VII Lexislatura	471
Táboa 125. Comissió de Control sobre a Radiotelevisió Illes Balears. VII Lexislatura	472
Táboa 126. Resultados nas eleccións autonómicas de Aragón. VI Lexislatura	482
Táboa 127. Resultados nas eleccións autonómicas de Aragón. VII Lexislatura	482
Táboa 128. Cualificación e cargos políticos de Jesús López Cabeza (Director xeral da CARTV 2004-2007)	485
Táboa 129. Cualificación e cargos políticos de Ramón Tejedor Sanz (Director xeral da CARTV 2007-Actualidade)	486
Táboa 130. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de CARTV. VI Lexislatura	488
Táboa 131. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de CARTV. VI Lexislatura	489
Táboa 132. Resultados nas eleccións autonómicas de Castela A Mancha. VI Lexislatura	493
Táboa 133. Resultados nas eleccións autonómicas de Castela A Mancha. VII Lexislatura	494
Táboa 134. Cualificación e cargos políticos de Jordi García Candau (Director xeral de RTVCM 2000-Actualidade)	497
Táboa 135. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de RTVCM. VI Lexislatura	499
Táboa 136. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de RTVCM. VII Lexislatura	500

Táboa 137. Cualificación e cargos políticos dos membros da Comisión de Control de Radio e Televisión de Castela A Mancha. VII Lexislatura	501
Táboa 138. Resultados nas eleccións autonómicas de Estremadura. VI Lexislatura	508
Táboa 139. Resultados nas eleccións autonómicas de Estremadura. VII Lexislatura	508
Táboa 140. Cualificación e cargos políticos de Gaspar García Moreno (Director xeral da CEXMA 2004-Actualidade)	511
Táboa 141. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración da CEXMA. VI Lexislatura	513
Táboa 142. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración da CEXMA. VII Lexislatura	514
Táboa 143. Cualificación dos membros da Comisión de Control da Empresa Pública CEXMA. VI Lexislatura	515
Táboa 144. Comisión de Control da Empresa Pública CEXMA. VI Lexislatura	516
Táboa 145. Cualificación dos membros da Comisión de Control da Empresa Pública CEXMA. VII Lexislatura	517
Táboa 146. Comisión de Control da Empresa Pública CEXMA. VII Lexislatura	518
Táboa 147. Resultados nas eleccións autonómicas de Asturias. VI Lexislatura	524
Táboa 148. Resultados nas eleccións autonómicas de Asturias. VII Lexislatura	525
Táboa 149. Cualificación e cargos políticos de José Ramón Pérez Ornia (Director xeral da RTPA 2005-Actualidade)	528
Táboa 150. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración da RTPA. VI Lexislatura	530
Táboa 151. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración da RTPA. VII Lexislatura	531
Táboa 152. Cualificación da Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. VI Lexislatura	533
Táboa 153. Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. VI Lexislatura	534
Táboa 154. Cualificación da Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. VII Lexislatura	535
Táboa 155. Resultados nas eleccións autonómicas de Murcia. VI Lexislatura	544
Táboa 156. Resultados nas eleccións autonómicas de Murcia. VII Lexislatura	544
Táboa 157. Cualificación e cargos políticos de Juan Manuel Máiquez Estévez (Director xeral da RTPA 2005-Actualidade)	547
Táboa 158. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de RTRM. VI Lexislatura	548

Táboa 159. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de RTRM. VII Lexislatura	549
Táboa 160. Cualificación e cargos políticos de Ramón Font Bové (President do CAC 2009-Actualidade)	556
Táboa 161. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consell de l'Audiovisual de Catalunya. Decembro de 2009	557
Táboa 162. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello Audiovisual de Navarra. Decembro de 2009	563
Táboa 163. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello Audiovisual de Andalucía. Decembro de 2009	568
Táboa 164. Cualificación e cargos políticos dos Consellos de Administración das radiotelevisións públicas en España nas penúltimas lexislaturas	598
Táboa 165. Cualificación e cargos políticos dos Consellos de Administración das radiotelevisións públicas en España nas últimas lexislaturas	599
Táboa 166. Cualificación das Comisións de Control Parlamentario das radiotelevisións públicas en España nas penúltimas lexislaturas	602
Táboa 167. Cualificación das Comisións de Control Parlamentario das radiotelevisións públicas en España nas últimas lexislaturas	603
Táboa 168. Cualificación dos Consellos Audiovisuais en España en decembro de 2009	604

ÍNDICE DE GRÁFICOS

Gráfico 1. Porcentaxe de mecanismos de control de cada Grupo Parlamentario na Comisión de Control de RTVE. VII, VIII e IX Lexislaturas	251
Gráfico 2. Número de mecanismos de control con petición de cambio ou alternativa na Comisión de Control de RTVE	252
Gráfico 3. Número de referencias de debate político-partidista na Comisión de Control de RTVE	252
Gráfico 4. Cualificación do Consello de Administración de EITB. VIII e IX Lexislaturas ...	282
Gráfico 5. Número de mecanismos con finalidade de control na Comisión de Control de EITB	283
Gráfico 6. Número de referencias de debate político – partidista na Comisión de Control de EITB	283
Gráfico 7. Cualificación do Consell d'Administració / Govern da CCRTV e da CCMA. VII / VIII Lexislaturas	312
Gráfico 8. Número de mecanismos con finalidade de control na Comissió de Control de CCRTV e CCMA	314
Gráfico 9. Número de referencias de debate político-partidista na Comissió de Control de CCRTV e CCMA	314
Gráfico 10. Cualificación do Consello de Administración da RTVA. VII e VIII Lexislaturas	344
Gráfico 11. Número de mecanismos con finalidade de control da Comisións de Control Parlamentario de RTVA	345
Gráfico 12. Número de referencias de debate político-partidista da Comisións de Control Parlamentario de RTVA	345
Gráfico 13. Cualificación do Consello de Administración da CRTVG. VII e VIII Lexislaturas	374
Gráfico 14. Número de mecanismos con finalidade de control na Comissió de Control da CRTVG	375
Gráfico 15. Número de referencias ao debate político-partidista na Comissió de Control da CRTVG	375
Gráfico 16. Cualificación do Consello de Administración de RTVM. VII e VIII Lexislaturas	399
Gráfico 17. Número de mecanismos con finalidade de control na Comissió de Control de RTVM	400
Gráfico 18. Número de referencias ao debate político-partidista na Comissió de Control de RTVM	400
Gráfico 19. Perdas económicas de RTVV (en miles de euros)	411
Gráfico 20. Cualificación do Consell d'Administració de RTVV	427

Gráfico 21. Número de mecanismos con finalidad de control na Comissió de Control de l'Actuació de RTVV	428
Gráfico 22 Número de referencias de debate político-partidista na Comissió de Control de l'Actuació de RTVV	428
Gráfico 23. Cualificación do Consell d'Administració de EPRTVIB. VI e VII Lexislatura	475
Gráfico 24. Número de mecanismos con finalidad de control na Comissió de Control Parlamentario sobre a Radiotelevisió Illes Balears	476
Gráfico 25. Número de referencias de debate político-partidista na Comissió de Control Parlamentario sobre a Radiotelevisió Illes Balears	476
Gráfico 26. Cualificación do Consello de Administración da CARTV. VI e VII Lexislatura	491
Gráfico 27. Cualificación do Consello de Administración da RTVCM. VI e VII Lexislatura	504
Gráfico 28. Cualificación do Consello de Administración da CEXMA . VI e VII Lexislatura	520
Gráfico 29. Cualificación do Consello de Administración de RTPA. VI e VII Lexislatura	539
Gráfico 30. Cualificación do Consello de Administración de RTRM. VI e VII Lexislatura	551

ABREVIATURAS

AACS	Autoridade para a Comunicaçao Social (Portugal)
AGCOM	Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni (Italia)
AIC	Agrupaciones Independientes de Canarias
AIPF	Agrupació Independent de Formentera
ALM	Arbeitsgemeinschaft der Landesmedienanstalten (Alemaña)
AP	Alianza Popular
BBC	British Broadcasting Corproation (Reino Unido)
BNG	Bloque Nacionalista Galego
BOA	Boletín Oficial de Aragón
BOC	Boletín Oficial de Canarias
BOCM	Boletín Oficial da Comunidade de Madrid
BOE	Boletín Oficial do Estado
BOJA	Boletín Oficial de Andalucía
BOIB	Butlletí Oficial de les Illes Balears
BON	Boletín Oficial de Navarra
BOPA	Boletín Oficial do Principado de Asturias
BOPC	Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya
BOPV	Boletín Oficial do País Vasco
BORM	Boletín Oficial da Rexión de Murcia
C's	Ciudadanos – Partido de la Ciudadanía
CAA	Consello Audiovisual de Andalucía
CAC	Consell de l'Audiovisual de Catalunya
CARTV	Corporación Aragonesa de Radio e Televisión
CC	Coalición Canaria
CCMA	Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals
CCRTV	Corporació Catalana de Ràdio i Televisió
CDN	Convergencia de Demócratas de Navarra
CDS	Centro Democrático Social
CE	Constitución Española
CEE	Comunidade Económica Europea
CEMA	Consello Estatal de Medios Audiovisuais
CEXMA	Corporación Extremeña de Medios Audiovisuais
CiU	Convergència i Unió
CMT	Comisión de Mercado de Telecomunicaciones
CoAN	Consello Aundiovisual de Navarra
CRTVE	Corporación de Radio e Televisión Española
CRTVG	Compañía de Radio e Televisión de Galicia
CSA	Conseil Supérieur de l'Audiovisuel (Francia)
CHA	Chunta Aragonesista
DOCM	Diario Oficial de Castela A Mancha
DOE	Diario Oficial de Extremadura
DOG	Diario Oficial de Galicia
DOGC	Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya
DOGV	Diari Oficial de la Generalitat Valenciana

DSAE	Diario de Sesións da Asemblea de Estremadura
DSMA	Directiva de Servizos de Medios Audiovisuais
DSPC	Diari de Sessions del Parlament de Catalunya
DSSMA	Diario de Sesións da Asemblea de Madrid
DXT	Dirección Xeral de Telecomunicacións
EA	Eusko Alkartasuna
EAJ/PNV	Euzko Alderdi Jeltzalea / Partido Nacionalista Vasco
EB-B	Ezker Batua-Berdeak
EITB	Euskal Irrati Telebista (Radio Televisión Vasca)
ELA	Euskal Sindikatua
EPRTVIB	Ens Públic de Radiotelevisió de les Illes Balears
ERC	Entidade Reguladora para a Comunicación Social
ERC	Esquerra Republicana de Catalunya
ETB	Euskal Telebista
EUiA	Esquerra Unida i Alternativa
EU-LV	Esquerra Unida – Los Verdes
FNC	Federación Nacionalista de Canarias
FORTA	Federación de Organismos de Radios e Televisións Autonómicas
GECA	Gabinete de Estudos de Comunicación Audiovisual
GTM	Grupo de Televisión de Murcia
HB	Herri Batasuna
ICV	Iniciativa per Catalunya Verds
INA	Institute National de l’Audiovisuel (Francia)
ITA	Independent Television Authority (Reino Unido)
ITC	Independent Television Comission
ITV	Independent Television (Reino Unido)
IU	Izquierda Unida
IU-BA	Izquierda Unida-Bloque per Asturias
IULV-CA	Izquierda Unida Los Verdes – Convocatoria por Andalucía
IURM	Izquierda Unida de Murcia
LO	Lei Orgánica
Na-Bai	Nafarroa Bai
NUJ	National Union of Journalists (Reino Unido)
Ofcom	Office of Communications (Reino Unido)
PA	Partido Andalucista
PAR	Partido Aragonés
PCTH-EHAK	Partido Comunista Tierras Vascas - Euskal Herrialdeetako Alderdi Komunista
PCTV	Produtora Canaria de Televisión
PETSA	Produtora Estremeña de Televisión
PNC	Partido Nacionalista Canario
PNV	Partido Nacionalista Vasco
PP	Partido Popular
PPA	Partido Popular de Aragón
PP-A	Partido Popular de Andalucía
PPB	Partit Popular de les Illes Balears
PPC	Partido Popular de Catalunya

PPCM	Partido Popular de Castela A Mancha
PPCV	Partit Popular Comunitat Valenciana
PPdG	Partido Popular de Galicia
PPRM	Partido Popular de Murcia
PSA	Partido Socialista de Aragón
PSC-CPC	Partit dels Socialistes de Catalunya – Ciutadans Pel Canvi
PSC-PSOE	Partido Socialista de Canarias
PSCM-PSOE	Partido Socialista de Castela A Mancha
PSdeG-PSOE	Partido dos Socialistas de Galicia
PSG-EG	Partido Socialista Galego – Esquerda Galega
PSE-EE	Partido Socialista de Euskadi – Euskadiko Ezkerra
PSIB-PSOE	Partit de les Socialistes de les Illes Balears
PSM	Partit Socialista de Mallorca
PSN-PSOE	Partido Socialista de Navarra
PSOE	Partido Socialista Obrero Español
PSOE-A	Partido Socialista Obrero Español de Andalucía
PSPV-PSOE	Partit Socialiste del País Valencià
PSRM-PSOE	Partido Socialista de Murcia
RAI	Radio Televisione Italiana (Italia)
RTRM	Radio Televisión da Rexión de Murcia
RTVA	Radio Televisión de Andalucía
RTVC	Radio Televisión de Canarias
RTVCM	Radio Televisión de Castela A Mancha
RTVE	Radio Televisión Española
RTVG	Radio Televisión de Galicia
RTVM	Radio Televisión de Madrid
RTVV	Ràdio Televisió Valenciana
SBT	Serveis Balears de Televisió
SOCATER	Sociedade Canaria de Televisión Rexional
TC	Tribunal Constitucional
TDT	Televisión Dixital Terrestre
TS	Tribunal Supremo
TSF	Televisión Sen Fronteiras
TVCP	Tribunal Vasco de Contas Públicas
UCD	Unión de Centro Democrático
UE	Unión Euopea
UER	Unión Europea de Radiodifusión
UGT	Unión General de Trabajadores
UM	Unió Mallorquina
UPD	Unión Progreso Democracia
UPN	Unión del Pueblo Navarro
URAS	Unión Renovadora
UV	Unió Valenciana

Introdución

A democracia española, como calquera outro sistema destas características, descansa nun piar fundamental: a participación política. A Constitución Española reconece no seu artigo 23.1 que “os cidadáns teñen o dereito a participar nos asuntos públicos, directamente ou por medio de representantes, libremente elixidos en eleccións periódicas por sufraxio universal”. Seguindo este precepto, os cidadáns e cidadás son apelados regularmente polas institucións representativas da soberanía popular para manifestar mediante o voto a súa opinión.

Porén, este dereito de participación descansa noutro complementario e igualmente importante nunha sociedade democrática coma nosa: o dereito de información. Deste xeito a nosa norma suprema reconece o dereito “a comunicar ou recibir libremente información veraz por calquera medio de difusión” (art. 20.4 CE).

O certo é que sen un coñecemento preciso das opcións que están en xogo e sen unha transparencia comunicativa das actuacións dos partidos políticos, o resultado desvirtúa o verdadeiro significado do noso sistema. Se non hai información libre, non hai sociedade democrática, porque non hai opinión pública libre.

E é neste punto onde os medios de comunicación, entre eles a televisión, xogan un papel fundamental. De feito, aínda que os medios non alteran enormemente comportamentos das persoas, seguen sendo importantes, xa que contribúen ao funcionamento da sociedade.

A aparición da televisión marcou un punto de inflexión na forma de crear opinión, xa que durante moitos anos a maior parte da nosa poboación vía e identificaba o mundo da política a través dos telexornais.

É por todo isto, polo que a enorme responsabilidade social dun medio tan influínte como a televisión esixe un certo nivel de control, sobre todo cando falamos de medios públicos, ao servizo de toda a cidadanía. E máis nun momento no que as novas

tecnoloxías están a orde do día. Coa implantación da Televisión Dixital Terrestre e de Internet cómpre revisar o concepto de servizo público de televisión e entendelo nun senso moito máis interactivo e participativo, con contidos especiais dirixidos a todo tipo de públicos.

Xunto con esta revolución mediática, estamos asistindo en España a un constante cambio no ámbito radiotelevisivo público. Por unha banda, nos últimos catro anos a política audiovisual do Goberno central mudou de dirección en varias ocasións. Inicialmente, foi aprobada a Lei 17/2006 da Radio e Televisión de Titularidade Estatal, que conseguiu implantar unha organización e xestión máis transparente da radiotelevisión pública, tras máis de vinte e cinco anos cunha regulación ancorada no pasado. Non obstante a partir do ano 2009, entraron en vigor varias leis, como a Lei 8/2009 de Financiamento da CRTVE e a Lei 7/2010 Xeral de Comunicación Audiovisual, que favorece en gran medida aos operadores privados.

Por outro lado, algunhas leis de radiotelevisións públicas autonómicas, especialmente da primeira xeración, cambiaron a súa normativa de creación coa finalidade de mellorar a independencia e cualificación dos seus órganos de xestión e/ou control. Finalmente, na última década apareceu unha terceira xeración de entidades públicas autonómicas audiovisuais, caracterizadas na maioría das ocasións pola externalización de toda o parte da súa programación. Aparecen, polo tanto, diferentes modelos de radiotelevisión pública autonómica en España. Non obstante, todos eles deben afrontar os novos retos tecnolóxicos mantendo o rol de servizo público.

Neste contexto fanse necesarios mecanismos de control cualificados e independentes dos poderes –empresariais e políticos- a partir dos cales sexa posible configurar unhas verdadeiras radiotelevisións públicas.

Desde esa perspectiva abordamos este traballo de investigación, coa finalidade de dar a coñecer cales son os mecanismos que existen en España para controlar a radiotelevisión pública, tanto estatal como autonómica, nun marco onde o noso país é un dos poucos, a nivel europeo, que non dispón dunha autoridade independente de control da televisión, aínda que a Lei 7/2010 da Radio e Televisión de Titularidade Estatal prevé a súa creación.

De feito, ata a aprobación desta norma, a nivel estatal o control da RTVE estaba baseado nun triplo piar (Director xeral, Consello de Administración e Comisión de Control Parlamentario) moitas veces dependente do Goberno e/ou dos partidos políticos. Excepto naquelas Comunidades onde foi creado un Consello Audiovisual (Cataluña, Andalucía e Navarra) reproducése o devandito esquema.

A finalidade concreta desta investigación é coñecer o grao de profesionalidade e cualificación así como a posibilidade de ligazón político-partidista dos principais órganos de xestión e control das radiotelevisións públicas, estatal e autonómicas, en España. Isto é, o obxectivo é facer unha primeira aproximación do nivel de adecuación dos membros ou representantes dos órganos da radiotelevisión públicas aos requisitos establecidos lexislativa e teoricamente.

Para isto, abórdase a tese en tres partes principais. Comézase cun marco teórico e conceptual no que se dan a coñecer as nocións básicas do servizo público de radiotelevisión, as súas características e a súa evolución en Europa e en España. A continuación, ábrese un terceiro capítulo centrado nos mecanismos fundamentais de control dos medios, como a heterorregulación, autorregulación e correulación.

Finalmente, remátase o marco conceptual cunha análise das principais características que deberían presentar os órganos de control e xestión dunha radiotelevisión pública, facendo fincapé na súa cualificación e experiencia profesional, incompatibilidade, independencia, transparencia e participación.

Faise ademais un percorrido polas características dos Directores xerais, Consellos de Administración, Comisións de Control Parlamentario, Consellos Audiovisuais e outros órganos de control en España, a nivel estatal e autonómico.

Unha vez rematado o marco conceptual e teórico, amósanse os resultados obtidos da investigación realizada a través dunha análise cuantitativa e cualitativa. A primeira delas consistiu fundamentalmente en analizar o currículo dos membros dos principais órganos de xestión das radiotelevisións públicas en España, estatal e autonómicas para coñecer o seu nivel de cualificación (Directores xerais, Consellos de Administración, Comisións de Control Parlamentario e Consellos Audiovisuais).

Dividiuse este bloque da investigación en tres partes, diferenciando as entidades que realizaron nos últimos anos algún cambio normativo que puidera afectar á profesionalidade dos órganos obxecto de estudo, aqueles entes públicos cunha normativa pendente de reforma e aquelas corporacións nadas na última década e caracterizadas por unha externalización total ou parcial da súa programación.

Unha vez rematada a análise cuantitativa aparecen os resultados das entrevistas realizadas a cinco expertos neste tema, coa finalidade de contrastalas cos resultados da investigación cuantitativa. Enrique Bustamante, Bernardo Díaz Nosty, Joan Majó, Ramón Zallo e Miquel de Moragas foron os entrevistados, aportando a súa experiencia e coñecementos no tema obxecto de estudo.

Remátase a investigación coas conclusións finais nas que se trata de comprobar e contrastar as hipóteses de partida e ofrecer unhas pautas para mellorar o control e xestión das radiotelevisións públicas en España.

A investigación é o froito do estudo e a pescuda de tres anos de aproximación teórica e experimental ao complexo mundo cambiante da televisión. Foron analizados os currículos de 373 conselleiros de administración, de 430 parlamentarios membros das Comisións de Control Parlamentario e de preto de 40 Directores xerais e Presidentes das Corporacións Públicas estudadas. Ademais analizouse cuantitativamente 340 sesións das Comisións de Control Parlamentario, das cales un 30% foron estudadas en profundidade.

Este traballo é a continuidade da miña investigación sobre a estrutura e funcionamento das principais radiotelevisións públicas en Europa e nos Estados Unidos e coa cal obtiven o Diploma de Estudos Avanzados do Curso de Doutoramento ‘Comunicación e Xornalismo’ da Universidade de Santiago de Compostela.

Unha vez rematado a tese de doutoramento, ábrese outras liñas de investigación que excedían os límites desta análise. Sería o caso do estudo da cualificación dos órganos de xestión das principais radiotelevisións públicas en Europa, coma no Reino Unido, Francia, Alemaña, Italia e Portugal.

Igualmente nun futuro sería interesante analizar a situación da Televisión Dixital Terrestre (TDT) en España. A dixitalización supón un cambio importante no panorama audiovisual de España, tanto no referente aos contidos como a posibles fusións.

O xurdimento doutras tecnoloxías como Internet tamén abre as portas a outras formas de entender a televisión e novos campos de investigación.

No que respecta ao resultado da análise das corporacións públicas españolas obtido na presente tese, permiten establecer unhas pautas para mellorar o panorama audiovisual público en España nun momento de continuos cambios e con novos retos abertos.

PRIMEIRA PARTE

Marco teórico e conceptual

I– A necesidade dun servizo público de radiotelevisión

1.1. DEFINICIÓN DE RADIOTELEVISIÓN PÚBLICA CONCEPTO E CARACTERÍSTICAS

Malia á imposibilidade de falar da existencia real dun modelo único de radiotelevisión pública, si é posible definir en termos teóricos cales deben ser as súas características principais. Neste epígrafe danse a coñecer as principais definicións do servizo público de radiotelevisión establecidas tanto legal como teoricamente.

Das primeiras optouse por escoller aquelas nocións sinaladas na lexislación autonómica, estatal e supraestatal.

Con respecto aos conceptos teóricos ofrécense as definicións de determinadas organizacións con gran experiencia na radiodifusión pública (British Broadcasting Corporation (BBC), Unión Europea de Radiodifusión, UNESCO...) e de importantes teóricos cunha ampla bibliografía sobre este aspecto.

1.1.1. Concepto de radiotelevisión pública

Non é posible falar da existencia real dun patrón de radiotelevisión pública por excelencia. Se acaso é factible definir, en termos teóricos, cales deben ser as características dun modelo, se se quere ideal ou utópico, de servizo público de radiotelevisión. Para iso, cómpre comezar por definir o concepto de servizo público para a continuación aplicalo ao ámbito radiotelevisivo.

No dereito administrativo este concepto é usado para definir aqueles servizos prestados de forma regular e continua pola administración, directamente ou a través de concesionarios, para satisfacer necesidades xerais públicas. Hai, polo tanto, unha

ligazón do concepto de servizo público e a necesidade ou interese social e “supón o recoñecemento do papel do Estado na administración de actividades que, polas súas características competen ao conxunto da poboación e afectan a ámbitos inscritos na órbita da política e das funcións do Estado moderno” (Mateo e Bergés, 2009:17).

En termos xerais, pódese definir un servizo público coma un servizo técnico prestado á sociedade de forma regular e continua para a satisfacción dunha necesidade por parte dunha organización con fins non lucrativos. Dende esta perspectiva a información pasa a ser unha necesidade e as televisións de carácter público instrumentos para satisfacela.

Para obter un concepto preciso de radiotelevisión pública é necesario comezar polas definicións establecidas legalmente, tanto a nivel estatal coma supraestatal para continuar coas definicións propiamente teóricas.

1.1.1.1 Definicións no marco legal español

En primeiro lugar é conveniente analizar a Lei 4/1980 do Estatuto da Radio e a Televisión. A pesar de que esta normativa foi derogada para efectos estatais pola Lei 17/2006 da Radio e a Televisión de Titularidade Estatal e totalmente pola Lei 7/2010 Xeral de Comunicación Audiovisual, é importante coñecer a evolución do concepto de radiotelevisión pública na nosa lexislación. Esta lei non define de forma concreta o termo de radiotelevisión pública pero si que sinala, sobre todo nos capítulos I e IV, como debe ser a xestión deste e os principios da actividade dos medios de comunicación social do Estado.

Segundo a Lei 4/1980 os servizos públicos de radio e televisión deberán realizarse mediante xestión directa por RTVE en todo o territorio español, permitindo conceder a cada Comunidade Autónoma a xestión directa dunha canle de televisión para o seu respectivo territorio. Igualmente establece os principios que deben inspirar a súa actuación: obxectividade, veracidade e imparcialidade; separación entre informacións e opinións; respecto ao pluralismo político, relixioso, social, cultural e lingüístico; respecto á honra, fama, vida privada; protección da xuventude e da infancia; e o respecto dos valores de igualdade recollidos no artigo 14 da Constitución.

A Lei 46/1983, que rexe as Televisións Autonómicas e a Lei 10/1988 de Televisión Privada, derogadas pola Lei 7/2010, teñen un regulamento semellante no que a definición de radiotelevisión pública se refire. Nestas leis establécense uns principios xerais e determínanse as obrigas do sistema de xestión como definición do servizo público de radiotelevisión.

Porén, “estes principios xerais de actuación que aparecen nestas leis, cunha redacción moi similar ao establecido no artigo 4 da Lei 4/1980, están recollidos en termos tan xerais que apenas aportan obriga nova algunha ao xa establecido no texto constitucional” (Vidal, 2009: 98).

Por outro lado, a entrada de España na Comunidade Europea tamén influíu no concepto legal de radiotelevisión pública. En 1997 con motivo do Tratado de Ámsterdam, que modificou o Tratado da Comunidade Europea, aprobouse o Protocolo sobre o sistema de radiodifusión pública dos Estados membros, que sinala que os sistemas de radiodifusión pública están relacionados directamente coas necesidades democráticas, sociais e culturais de cada sociedade e coa necesidade de preservar o pluralismo dos medios de comunicación.

A Lei 4/1980 denominaba o servizo público de radiodifusión, con independencia da natureza do organismo, directa ou indirecta. Polo tanto, e tras a publicación do Tratado de Ámsterdam, era necesaria a súa modificación.

Posteriormente, a Comisión Europea, ante a presión dos operadores privados de radiodifusión aprobou a Comunicación sobre a aplicación das normas en materia de axudas estatais aos servizos públicos de radiodifusión, que consideraba que a función de servizo público incumbía aos Estados membros, de modo que as radiotelevisións públicas cando realizasen funcións de servizo público non poderían competir coas privadas.

Para solucionar este problema lexislativo, en España foron modificados algúns preceptos da Lei 4/1980 a través da disposición adicional décimo sexta da Lei 24/2001, de 27 de decembro, de Medidas Fiscais, Administrativas e de Orde Social, coñecida coma Lei de Acompañamento dos Orzamentos Xerais do Estado para o 2002. Esta modificación tenta definir a función de servizo público, pero non se fixo outra cousa “que desenvolver o artigo 4 da mesma Lei 4/1980, que contiña os principios que deben

rexer a actividade dos medios de comunicación social do Estado e tamén das televisións privadas de ámbito estatal” (Vidal, 2009:101).

Esta situación mantívose ata a publicación da Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e a Televisión de Titularidade Estatal a cal define no seu artigo 2º o servizo público de radio e televisión coma “un servizo esencial para a comunidade e a cohesión das sociedades democráticas que ten por obxecto a produción, edición e difusión dun conxunto de canles (...) con programacións diversas e equilibradas para todo tipo de públicos, cubrindo todos os xéneros e destinadas a satisfacer necesidades de información, cultura, educación e entretemento da sociedade española; difundir a súa identidade e diversidade cultural; impulsar a sociedade da información; promover o pluralismo, a participación e os demais valores constitucionais”.

Desta forma e de acordo coa tese de Vidal (2009:101), en España ata a unificación da lexislación audiovisual coa aprobación da Lei Xeral de Comunicación Audiovisual existían tres tipos de servizo público radiotelevisivo: primeiro, o que debía prestar RTVE en razón ao establecido na Lei 17/2006, antes transcrito; segundo, o que debían prestar as radios e televisións públicas autonómicas e locais, en función da Lei da Terceira Canle, da Lei de Televisión Local e da Lei de Emisoras Municipais; e terceiro, o servizo público das televisións privadas, deducido da Lei 10/1988 de Televisión Privada.

A Lei 8/2009, de 28 de agosto, de Financiamento da Corporación de Radio e Televisión Española, non define o servizo público de radiotelevisión directamente, pero si engade un amplo elenco de obrigas adicionais de servizo público como a emisión de programas e servizos interactivos, informar dos debates parlamentarios das Cortes Xerais, programar debates electorais, emitir programas dirixidos aos menores de entre catro e doce anos, cumprir o Código de Autorregulación de Contidos Televisivos e Infancia, incrementar progresivamente a programación infantil, multiplicar os subtítulos, aumentar o financiamento da produción europea de producións de animacións, diversificar a contratación de servizos exteriores e de producións alleas e mixtas, promover a cultura e a arte, a divulgación científica e tecnolóxica, a innovación e a actividade emprendedora, garantir emisións internacionais e propiciar o acceso aos distintos xéneros de programas e eventos institucionais.

Finalmente, a Lei 7/2010, de 31 de marzo, Xeral de Comunicación Audiovisual introduce no Título IV a normativa básica do servizo público de radio, televisión e oferta interactiva. Neste caso si hai unha definición concreta deste concepto sinalando no artigo 40.1 que o servizo público de comunicación audiovisual é un servizo esencial de interese económico xeral que ten como misión difundir contidos que fomenten os principios e valores constitucionais, contribuír á formación dunha opinión pública plural, dar a coñecer a diversidade cultural e lingüística de España, e difundir o coñecemento e as artes, con especial incidencia no fomento dunha cultura audiovisual. Así mesmo os prestamistas do servizo público de comunicación audiovisual atenderán a aqueles cidadáns e grupos sociais que non son destinatarios da programación maioritaria.

1.1.1.2. Definicións teóricas

En canto á literatura sobre o significado de radiotelevisión pública é moi ampla e variada e son moitos os autores os que fixeron achegas sobre as propiedades que deben caracterizar a esta. Un dos primeiros en facelo foi o primeiro Director xeral da British Broadcasting Corporation (BBC), John Reith, que sinalou que os obxectivos da institución debían ser educar, informar e entreter, se ben o entretemento debía ocupar unha posición de menor importancia ca os outros dous obxectivos.

A UNESCO define a radiotelevisión pública como aquela que debe estar libre de interferencias políticas e presións comerciais. Soamente cando está presente o pluralismo, a diversidade de programación, a independencia editorial, a rendición de contas e a transparencia, a radiotelevisión pública pode servir de pedra angular da democracia.

Nesta mesma dirección apunta a Unión Europea de Radiodifusión (UER) a cal sinala que a radiotelevisión pública debe ser independente dos poderes políticos e económicos e servir soamente aos intereses da poboación, das persoas como cidadáns e non como consumidores.

Pola súa banda, a maioría dos autores contemporáneos coincide en que unha televisión pública debe diferenciarse dos medios privados pola súa calidade, diversidade e promoción da cultura. Ademais é necesario que ofrezca unha información plural e

obxectiva e que permita satisfacer as necesidades dos espectadores. Se ben, ademais destes aspectos sociopolíticos é necesario ter en conta unha vertente económica á hora de configurar unha sociedade do coñecemento democrática. Desta maneira poderían diferenciarse tres funcións que deberían cumprir todas as radiotelevisións de servizo público (García Leiva, 2008:94):

1. Unha función económica e tecnolóxica dinamizadora das industrias culturais nacionais, servindo como promotora da competencia efectiva na contorna audiovisual.
2. Unha función política centrada na democratización das comunicacións, encabezada por un servizo público modelo e referente.
3. O exercicio dunha función cultural, onde tería cabida fundamentalmente a calidade e promoción das características distintivas de cada comunidade. Neste senso, considérase que os medios de comunicación públicos teñen que “cumprir unha función cultural que debe subir os estándares de calidade e de diversidade. (...) A televisión pública debe estruturarse para estimular a competencia por unha programación de calidade, máis ca en competencia polos beneficios económicos e as audiencias” (Gutiérrez Gea, 2000:2).

Desta maneira, a radiotelevisión pública perfílase como un instrumento excepcional para a transmisión de datos e informacións que inflúen nas ideas de moitos cidadáns. Eses datos que cumpren a dobre función de informar e formar, teñen que ser plurais nas fontes das que proveñen. Esa diversidade e ese pluralismo son os que fan posible ao mesmo tempo que o debate político sexa veraz e responsable. E todo isto contribuindo a manter a diversidade cultural e lingüística nas diversas rexións e autonomías.

Porén, para cumprir con estas expectativas, as radiotelevisións públicas deberían ser independentes dos principais grupos de poder. A necesidade de financiamento propiciou situacións, coma no noso país, de achegamento ás televisións privadas fomentando unha programación, nalgúns casos, mediocre. Por outra banda, o gran poderío da televisión como medio propagandístico orixina que todos os grupos políticos e de poder estean interesados nela, orixinando unha marxinación deliberada de feitos e noticias relevantes e a reiterada discriminación das voces discrepantes nas súas axendas mediáticas.

Non hai que esquecer que “RTVE naceu como ‘televisión de réxime’ da ditadura franquista e non de Estado, en ausencia de toda filosofía de servizo público”. Unha vez aprobada a Constitución en 1978 seguiron acumulándose erros coma “os nomeamentos gobernamentais dos Directores xerais e as cotas militantes dos partidos no Consello de Administración que determinaron unha xestión clientelar respecto do poder executivo, marcada pola manipulación informativa e o descontrol xerencial” (Bustamante, 2005:2).

Por outro lado, coa chegada das novas tecnoloxías e fundamentalmente da Televisión Dixital Terrestre é preciso redefinir o concepto de servizo público. A maioría dos autores coinciden na idea de que as televisións públicas deben xogar un papel de pulo e desenvolvemento do mundo dixital.

Non obstante, algúns actores privados opóñense á participación da televisión pública nas novas tecnoloxías, por considerar que estas actividades distorsionan a base comercial dos servizos asociados a estas. Para contrarrestar esta argumentación, outros afirman que “os operadores públicos teñen que abandonar a versión económica do uso da televisión dixital en Internet e inventar unha visión sinerxética da xestión da empresa pública audiovisual, no marco dunhas políticas públicas globais para o desenvolvemento da sociedade da información” (Manfredi, 2008:180).

Para iso é necesario que a televisión pública se redefina coa finalidade de superar todo tipo de dificultades e cumprir tres obxectivos (Manfredi, 2008:179):

- Actuar de contrapeso do oligopolio empresarial e da fragmentación da audiencia.
- Ampliar as posibilidades de elección dos consumidores.
- Influír positivamente no ecosistema estatal de medios.

1.2. XUSTIFICACIÓN DO SERVIZO PÚBLICO DE RADIOTELEVISIÓN

A finalidade deste segundo epígrafe é xustificar a necesidade actual das radiotelevisións públicas. Para iso, pártese dun breve percorrido pola súa lexitimidade histórica para rematar cunha xustificación das súas funcións na actualidade, especialmente coa chegada da Televisión Dixital Terrestre (TDT) e doutras formas de comunicación.

1.2.1. Lexitimidade

Un dos temas máis importantes á hora de falar do servizo público de radiotelevisión, acentuado coa chegada da Televisión Dixital Terrestre (TDT) e das novas formas de comunicación audiovisual é o debate sobre a necesidade ou non dos medios públicos.

A televisión xorde en Europa con vocación de servizo público desenvolvendo unha situación caracterizada por un monopolio xustificado pola escaseza de medios técnicos e de espectro radioeléctrico. Porén, a revolución tecnolóxica de finais dos 80 motivou que esta xustificación non puidera manterse como escusa na reserva estatal da titularidade e xestión das cadeas televisivas, ao mesmo tempo que nacían as primeiras canles comerciais.

A partir dese momento foi necesario aportar novas causas que explicaran o mantemento das televisións como servizo público, xustificadas nas súas especificidades e diferenzas con respecto ao resto das canles privadas e comerciais. Desta maneira, a teoría das tres funcións das radiotelevisións públicas comezou a tomar forza, xa que os medios de comunicación públicos debían ter como finalidades principais as de formar, informar e entreter, primando as dúas primeiras sobre a terceira.

A maiores comezaron a destacarse outras características propias como unha programación diversa, de calidade e dirixida a todos os públicos. Seguindo a Marta Roel Vecino (2006:544), pódense diferenciar tres obxectivos que debe cumprir todo servizo público de radiodifusión e que coinciden coa definición dada no epígrafe anterior:

- Universalidade, ou acceso ao servizo por parte da poboación. Este concepto afectaría á emisión de contidos dirixidos a todo tipo de público, xa sexan audiencias maioritarias ou minoritarias. A radiotelevisión pública soamente lexitímase na medida en que sexa capaz de servir ao interese xeral.
- Responsabilidade cultural. No caso das canles autonómicas cómpre engadir a responsabilidade lingüística de cada comunidade ou rexión.
- Independencia, fronte ao poder político e aos intereses comerciais, dado que un servizo público nunca debe estar ao servizo dos intereses particulares ou partidistas, xa sexan privados ou públicos.

A pesar destas notas que lexitiman a radiotelevisión pública, moitas delas (coma no caso de España) optaron por imitar as políticas de programación das canles comerciais coa finalidade de preservar a súa situación no mercado e non perder as súas audiencias. Isto trouxo como consecuencia unha perda de identidade e credibilidade social das cadeas públicas, acentuada polo control dos poderes debido á información que xeraban. A partir desa situación, resáltase a busca da calidade, pluralismo informativo e protección do interese xeral como un dos seus principais obxectivos.

Coa chegada das novas tecnoloxías, especialmente da Televisión Dixital Terrestre, a televisión pública tense que enfrontar, ademais desa perda de credibilidade, a novos interrogantes. É evidente que a televisión pública vai ser agora, coa aparición da TDT, aínda máis necesaria. O panorama que está aparecendo, cunha clara multiplicación de canles e a conseguinte fragmentación das audiencias, suscita certos interrogantes e grandes riscos, xa que non todas as portas que abre a tecnoloxía dixital son positivas.

1.2.2. A televisión pública como pulo da Televisión Dixital Terrestre

Coa chegada da Televisión Dixital Terrestre (TDT) o papel de pulo da televisión pública é máis importante ca nunca. Os medios públicos de radiodifusión deben seguir presentando características como a independencia, a variedade, a calidade e a defensa dos dereitos, pero a maiores deben incorporar aspectos como a innovación, a participación social ou interactividade e a universalidade. De feito coa aparición das

innovacións tecnolóxicas, “a televisión empeza a demostrar que ela tamén pode facer o que ata hai pouco parecía misión exclusiva de medios máis lixeiros, como a prensa ou a radio: interpretar a realidade desde a complicidade duns valores culturais compartidos por unha comunidade de dimensións reducidas” (Moragas, Garitaonandia e López, 1999:19).

Un dos principais riscos da TDT é a multiplicación de canles e a fragmentación das audiencias, que favorece o desenvolvemento da televisión de pago. Isto significa que soamente terán acceso aos contidos de calidade aqueles que dispoñan de diñeiro para pagar esta televisión, poñéndose en perigo a función social dos medios. A ameaza, para Blanco Castilla (2005:53) é clara: “Televisión de pago de calidade fronte a unha televisión xeral e gratuíta mediocre; unha televisión de calidade para ricos e unha televisión sen contidos para os máis desfavorecidos”.

Fronte a estes perigos, a televisión pública atopa unha nova realidade que aporta grandes vantaxes para a comunicación, unha porta de acceso para potenciar a educación, información, cultura e lingua dun territorio.

En concreto, a TDT pode responder a “dúas necesidades fundamentais. Por un lado, a transmisión de contidos de alta calidade (...) e por outro, sentar as bases da televisión interactiva, xa sexa cos propios contidos ou con servizos adicionais que ofrezca. (...) A TDT pode ser o pulo para a creación de escenarios que conecten cos intereses do público, e poderá ter un efecto estimulador para moitos segmentos da poboación que aínda non están enmarcados en ningún grupo iniciado polo chamado efecto dixitalizador. Sería unha nova forma de achegar á poboación ás vantaxes que brinda a sociedade da información” (Urquiza García, 2007:2). E é neste punto onde, sen dúbida, a televisión pública debe xogar un papel dinamizador e impulsor de achegamento das novas tecnoloxías á sociedade.

Por todo isto, as políticas que están seguindo os diferentes países na implantación dunha televisión pública dixital é fundamental. En 2005, autores coma Juan Carlos Miguel e Carmelo Garitaonandia (2005:1), sinalaban que en España, o futuro de RTVE estaba “indisolublemente ligado ao seu acerto na súa estratexia dixital e a súa capacidade de liderar este cambio, cunha oferta baseada nas canles xerais e temáticas coas que conta na actualidade, e complementando o seu paquete dixital con atractivos servizos interactivos de tipo social e cultural”. A maiores, a televisión pública

debe ofrecer unha programación especializada e dirixida a todos os sectores dunha sociedade, xa sexan maioritarios ou minoritarios.

José Ignacio Pastor (2009:171), referíndose á Ràdio Televisió Valenciana, elaborou un decálogo destacando as características que debería presentar unha radiotelevisión pública coas novas tecnoloxías. É posible aplicar este decálogo a todas as radiotelevisións de servizo público en xeral:

- Información plural, obxectiva, veraz e independente. Cómpre garantir o dereito constitucional á liberdade de información, coa creación de programas de debate plural.
- Defensa da identidade como pobo. Esta característica acentuada no caso das Comunidades Autónomas significa a necesidade de mellorar a percepción e o sentimento da sociedade como membros dun pobo ou nación. Unha radiotelevisión pública debe diferenciarse do resto dos medios xerais a través da difusión das manifestacións culturais, económicas, científicas, sociais e á súa vez os coñecementos dos actores relevantes: músicos, científicos, actores e actrices, emprendedores, investigadores, deportistas, etc.
- Dereito de acceso dos actores sociais e políticos. Mediante a aprobación dunha programación en que os grupos sociais e políticos teñan acceso á radiotelevisión pública.
- A TDT e as novas tecnoloxías. A radiotelevisión pública debe encabezar a implantación da Televisión Dixital terrestre e as novas tecnoloxías e realizar as transferencias tecnolóxicas necesarias ao sector audiovisual estatal ou rexional.
- Locomotora do sector audiovisual. A principal empresa de comunicación debe empuxar ao sector audiovisual. Debe multiplicar os esforzos para incorporar produción propia e reducir a compra de producións alleas.
- O Consello Audiovisual e a corporación interinstitucional. É necesario o Consello Audiovisual a nivel estatal e tamén a creación destes organismos a nivel autonómico. Por outro lado, faise imprescindible a cooperación interinstitucional coas organizacións sociais.

- Plan de viabilidade con xestión competitiva e transparente, para evitar as situacións de quebras económicas.
- Impulso das linguas oficiais. Promover a normalización lingüística.
- Os cidadáns no centro da xestión: radio e televisión de calidade. Mellorar os contidos e incrementar a calidade coa finalidade de enriquecer a programación cultural da cidadanía.
- A importancia dun medio de comunicación público. O papel público da radio e a televisión de titularidade pública ten que situar á cidadanía como centro de todas as prioridades. É necesario mellorar o contacto cos usuarios e explorar novas vías tecnolóxicas: a mellora da web corporativa, a creación de defensores do telespectador e radio oíntes, o desenvolvemento da fidelidade e, especialmente, a aplicación da interactividade posible coa TDT.

Neste senso, a Lei 7/2010 Xeral de Comunicación Audiovisual sinala a necesidade de impulsar novas formas de comunicación audiovisual ademais da Televisión Dixital Terrestre como a televisión en mobilidade, a televisión en alta definición e a interactividade.

En definitiva, a existencia da radiotelevisión pública está plenamente xustificada, fundamentalmente coa chegada das novas tecnoloxías, como a TDT ou Internet. Cómpre mudar o concepto de radiotelevisión, que deixa de estar dirixido a un público pasivo, e pasar a un concepto moito máis interactivo e participativo, con contidos especiais dirixidos a todo tipo de públicos.

1.3. O PODER DE INFLUENCIA DA TELEVISIÓN

Unha vez definido o concepto e características teóricas dos medios de comunicación públicos, o obxectivo central deste epígrafe, que pecha o primeiro capítulo teórico e conceptual, é resaltar un dos trazos fundamentais dos medios de comunicación de masas, e especialmente da radiotelevisión: o poder de influencia na opinión pública.

Para iso, este capítulo comeza coa definición deste último concepto. A pesar de que son moitas as cousas que se poden dicir da opinión pública, optouse por facer simplemente un breve percorrido pola súa historia e significado, xa que non é o motivo central desta tese.

A continuación, realízase unha aproximación das principais funcións dos medios de comunicación de masas para rematar contextualizando algúns dos mecanismos existentes para conseguir influír nos medios audiovisuais, tanto públicos como privados.

1.3.1. Concepto de opinión pública

A realidade do concepto de opinión pública é que non existe unha unanimidade entre os autores nin para definir en que consiste nin para concretar as súas orixes. Durante xeracións, teóricos, xuristas, historiadores e filósofos debateron sobre este concepto sen conseguir pórse de acordo. Pese a isto, este termo é un dos máis utilizados ao longo da historia.

Segundo José Manuel Nieto Soria et al. (2007:21), o concepto de opinión pública hai que relacionalo co de propaganda e acción política. Este termo xorde na Idade Media acadando o seu máximo esplendor coa reforma gregoriana intimamente ligada á relixión. A razón disto é que o momento gregoriano supuxo a elaboración doutrinal dun concepto de réxime cristián coa finalidade de construír unha república, na que a fe xogaba un papel moi relevante.

Porén, para outros autores, como Hernández Sánchez (2008:15), a opinión pública xorde na sociedade burguesa e a partir do século XVIII aparecen as condicións para que se poida falar con propiedade deste concepto. Nesta época considerábase que debido a que o pobo non podía gobernar directamente, senón a través de representantes,

estes debían executar a vontade do pobo expresada mediante a opinión pública.

A caída do Antigo Réxime supuxo a lexitimación deste concepto como axente de control simbólico e social do Estado. Aparece a partir dese momento o recoñecemento da liberdade de expresión e con ela a liberdade de comunicar as ideas e opinións na Declaración de Dereitos do Home e do Cidadán de 1798. Unha vez recoñecida a opinión pública como forza no proceso político os gobernos incorpóranla ao Estado a través da participación electoral, comezando a adquirir unha gran relevancia.

Desta forma, o concepto de opinión pública, aparece perseguindo tres obxectivos fundamentais, que son os que mellor a caracterizan en canto á súa finalidade:

- Xustificar unha política que non acada a unanimidade.
- Amparar o modelo de relacións políticas ou ben oporse a el, tentando debilitalo.
- Promover o sentimento de pertenza a unha determinada comunidade política.

En canto á definición de opinión pública, esta pode ser analizada desde varias perspectivas diferentes: psicolóxica, histórica, ideolóxica, antropolóxica..., pero todas estas posibilidades gardan relación co seu concepto cultural. Esta perspectiva remite a un conxunto de pensadores que definiron de distintas maneiras o concepto de opinión pública moderno, destacando as aportacións de Locke, Hume, Kant e Rousseau.

Seguindo a Noelle-Neumann (2003:90 e ss.) unha das primeiras contribucións ao concepto de opinión pública teórico data do século XVII con Locke, que diferencia entre tres tipos de leis: divina, civil e da opinión ou reputación. Posteriormente David Hume, no século XVIII, destaca a gran importancia deste concepto ao equiparalo coa forza política que sostén ou derriba aos gobernos.

Nese mesmo século aparecen as achegas de Rousseau, quen emprega o termo de opinión pública con bastante profusión nas súas obras. Para este autor, esta é un poder institucionalizado que coída que os costumes non se corrompan e o medio polo que se expresa a vontade xeral. Para Kant, era necesario que a opinión chegase aos tronos para facer sentir a súa propia influencia sobre o goberno, para dar a coñecer as queixas do pobo.

Non hai que esquecer, non obstante, que a participación na vida pública neste momento quedaba excluída para unha parte da poboación (mulleres, estranxeiros e varóns maiores de idade asalariados ou non propietarios). Esa sociedade só permitía o acceso ás clases con capacidade intelectual e económica.

Deste modo, a opinión pública será o resultado do libre exercicio das liberdades de pensamento e expresión “dunha minoría determinada a priori a partir dos dous criterios que servirán de base tamén para xustificar o sufraxio censatario: a riqueza e a instrución ou ilustración persoal. Criterios que, en realidade, quedan reducidos a un só: a propiedade e a riqueza” (Rodríguez Uribes, 1999:156).

O dereito de sufraxio universal aparece nalgúns países a finais do século XIX e noutros a principios do XX. Nesta época ocorren unha serie de transformacións sociais e políticas froito e consecuencia da Revolución Industrial que modifica o pensamento decimonónico e ilustrado sobre a sociedade. Emerxe o concepto de sociedade de masas, caracterizado por ser o contrario á sociedade individualista.

Alfredo Hernández Sánchez (2008:33) define a sociedade de masas como “unha sociedade de forte densidade demográfica, na que as estruturas locais se debilitaron e as correntes de opinión camiñan á unanimidade; na que os individuos son materialmente agrupados en colectividades específicas”. Os medios de comunicación de masas (prensa, radio e televisión) pasan a xogar un papel relevante para a existencia desa sociedade.

A Revolución Inglesa xogou un papel decisivo na aparición dos xornais escritos. A comezos do século XVIII existía no Reino Unido unha gran actividade editorial e aparecen un gran número de publicacións de periodicidade variable. Os máis importantes centros de circulación dos periódicos foron os cafés, onde a xente comentaba as súas noticias. Pouco a pouco comezaron a aparecer as primeiras empresas xornalísticas, que introduciron innovacións técnicas, estableceron unha infraestrutura informativa e melloraron os sistemas de distribución.

No século XIX comezan os primeiros experimentos a través dos cales nace a radio. James Clerk Maxwell predixo en 1864 a posibilidade de transmitir ondas electromagnéticas se se empregaban frecuencias suficientemente elevadas. Pese á existencia de experimentos que demostraban a teoría de Maxwell (coma os realizados

por Heinrich Rudolf Hertz e Eduardo Branly), Guillermo Marconi é considerado o pai da radio. Este, baseándose nas experiencias de Hertz e Branly, conseguiu realizar un sistema emisor receptor. “Neste contexto, a radio, culminación da historia das comunicacións do século XIX, foi concibida simplemente coma substituto da telegrafía” (Briggs e Burke, 2000:175). Desta forma e soamente “en virtude dunha serie de inventos do período comprendido entre a última década do século XIX ata 1920 foi posible escribir en termos de tamaño de audiencia” (Briggs e Burke, 2000:177)

A prehistoria máis próxima da televisión¹ abarca un amplo período que se estende, aproximadamente, desde finais do século XIX ata 1935. Durante este período invéstase nos países tecnoloxicamente máis avanzados (EE.UU., Gran Bretaña, Francia, Alemaña) o modo de transmitir imaxes a distancia. Como xa se fixera co son, intentábase captar imaxes a través dunha cámara, transmitir esas imaxes a través do aire e recibilas nun aparato receptor a certa distancia de onde se captaran.

Despois dunha serie de inventos, nos anos 20 nacen os dous primeiros modelos de televisión: por un lado a televisión mecánica, mediante un disco; e por outro lado a televisión electrónica, mediante un raio electrónico.

A televisión mecánica estaba baseada no disco de Nipkow, ou disco de exploración lumínica. Este modelo tivo o seu gran defensor no escocés John Baird quen, unha vez creada en 1924 a Television Limited, primeira compañía de televisión do mundo, obtivo una licenza experimental. O 10 de setembro de 1929, Baird en colaboración coa British Broadcasting Corporation (BBC) de Londres comezou coas emisións de proba.

Pola súa parte, a televisión electrónica, sempre con máis vantaxes estaba baseada no inoscopio, foi creada polo ruso-norteamericano Vladimir Zworyikin, que traballaba para a compañía estadounidense Radio Corporation of America (RCA) ao redor de finais dos anos 20. En 1931 é cando a RCA colocou unha antena emisora na terraza do Empire State Building, o edificio máis alto de Nova York, e comezou coas súas transmisións experimentais.

¹ Os precedentes máis afastados da televisión son a cámara e o cine.

Mentres ocorría isto en América, en Inglaterra, a Electrical and Musical Industries (EMI) empezou a experimentar coa televisión electrónica descubrindo unha maior calidade deste sistema con respecto ao mecánico.

Estes inventos, non obstante, víronse conxelados en gran parte pola chegada da Segunda Guerra Mundial. Rematado o conflito bélico, os gobernos e sectores ligados á televisión comezaron unha recuperación social, económica e tecnolóxica que provocou un desenvolvemento continuo da radio e televisión. Desta forma, aparecen os medios de comunicación de masas, cun gran poderío de influencia sobre a opinión dos cidadáns.

Neste senso hai que sinalar que tanto na sociedade anterior a estes descubrimentos como na contemporánea, a forma para que os cidadáns poidan exercer unha correcta liberdade e control sobre os poderes públicos é a través dunha ampla e correcta información. Os medios de comunicación, como a prensa, radio e televisión adoptan un papel fundamental. A chegada de Internet permite, en certa medida, unha maior participación cidadá e o incremento da información, aínda que tamén dos rumores.

En definitiva, na actualidade, e seguindo a Valldecabres Ortiz (2004:349) pódese definir a opinión pública coma o resultado dunha comunicación pública libre, radicando a súa existencia na “libre comunicación social” e no intercambio “non adulterado de ideas e informacións” entre os cidadáns e os poderes públicos.

1.3.2. Os medios de comunicación de masas e a opinión pública

Os medios de comunicación de masas son un importante vehículo de expresión da opinión pública. Poden definirse coma un conxunto de medios mediante os cales os grupos de presión fan chegar diferentes contidos a públicos moi heteroxéneos e dispersos.

Conforme a Orlando D’Adamo et al. (2000:15), algunha das funcións clásicas dos medios de comunicación de masas en relación coa sociedade son a vixilancia, correlación e transmisión da cultura.

- a. Vixilancia do medio. Esta primeira función realízana os medios de comunicación a través da difusión da información que ocorre na sociedade. Os

medios teñen como finalidade realizar unha vixilancia social e doméstica, proporcionando información acerca da vida mesma e controlando o poder público e gobernamental.

- b. Correlación de partes. Ademais de informar dos asuntos políticos e da sociedade, os medios tamén proporcionan explicacións e interpretacións para axudar á sociedade a comprender o significado da información.
- c. Transmisión da herdanza cultural ou función educativa. Os medios transmiten a cultura de xeración en xeración, tanto local como globalmente.

Algúns autores, coma Gurevitch e Blumer (1990: 270) sinalan, ademais, a posibilidade de ampliar o número de competencias ou funcións dos medios de comunicación de masas: 1) identificación dos problemas sociopolíticos; 2) provisión de plataformas para a defensa de causas ou intereses; 3) transmisión de contidos a través das diversas dimensións e faccións do discurso político; 4) análise e control da actividade das institucións políticas; 5) provisión de información aos cidadáns para que coñezan o que ocorre e poidan participar activamente.

Porén, o verdadeiro poder destes reside nos efectos que poden provocar na opinión pública. A prensa, a radio, a televisión e Internet son as fontes de información por excelencia e un dos principais vehículos para coñecer o estado do debate político e social. Isto vén a significar que “os medios de comunicación desempeñan nunha democracia o papel dun auténtico foro no que se desenvolve a vida pública. Ao mesmo tempo é tamén onde aparecen as demandas políticas dos diversos sectores sociais, sobre todo a dos maioritarios” (Hernández Sánchez, 2008:77).

Este extraordinario poder que teñen os medios de comunicación adquire unha especial relevancia nas informacións políticas. Neste senso, Hernández Sánchez (2008: 77) sinala dúas posibles relacións entre xornalistas e políticos: o modelo adversaril e o de cambio.

- 1. *O modelo adversaril.* Toma como punto de partida a existencia dun permanente conflito de intereses entre o xornalista e o político. A misión do xornalista consiste en defender os intereses das audiencias dos abusos dos políticos e a ser adversario do poder.

2. *O modelo de cambio*. Está baseado, polo contra, no intercambio fluído de opinións e informacións entre o xornalista e o político. A información pode estar prexudicada xa que parte desta pode quedar oculta para o público a favor dos políticos.

Ante este escenario, é necesario que os xornalistas sexan conscientes da súa responsabilidade á hora de comunicar. Entre as súas funcións, destaca a de facer comprensible e entendible a información. Pero ademais os xornalistas seleccionan as noticias que van publicar e, polo tanto, que vai coñecer a sociedade. “Os medios son mediadores e mediatizadores da opinión pública. Por un lado, porque posibilitan a súa expresión. Por outro porque inflúen e crean opinión” (Monzón, 1996:195).

De acordo con Noelle-Neumann (2003:98), os medios crean cultura e o ambiente simbólico e cognitivo no que o individuo vive, constitúe un recurso que este usa nas interaccións sociais para situar ou converter en significativa a súa propia actuación. Os medios de comunicación non se limitan a representar as tendencias da opinión pública, senón que tamén neste proceso crean opinión pública.

Destes medios un dos que maior influencia xera é a televisión. A aparición da prensa e da radio constituíron fitos esenciais para a influencia e formación da opinión pública, pero a televisión converteuse nun gran fenómeno de masas con gran poder influínte. A razón disto ten lugar polas propias características do medio:

- En primeiro lugar, a televisión ten unha gran forza expresiva, ao basearse na imaxe e no son.
- A televisión é un medio que integra o espectáculo (deportes, cine, música...) sen ter que saír dos propios fogares.
- O espectador pode trasladarse fácil e rapidamente ao lugar onde se están a producir os acontecementos en tempo real, e coñecer en cuestións de segundo que está pasando e por que.
- Ademais non hai que esquecer que o seu acceso é fácil e cómodo o que “podería explicar a rapidez e penetración do seu dominio como medio de comunicación tan pronto como apareceu no escenario histórico” (Castells, 2000: 363).

Estas características orixinan que a televisión ocupe un lugar privilexiado nos fogares, obrigando, en ocasións, a “cambiar a disposición dos mobles para adaptarse á súa presenza” (González Requena, 1988).

En España, o 88% dos españois ven a televisión algunha vez durante o día, fronte ao 66,3% que acceden á radio diariamente, o 39,8% que len a prensa todos os días e o 34,3% que usan Internet (Estudo Xeral de Medios, 2009). Polo tanto, a televisión segue a ser o medio de comunicación con maior penetración nos fogares españois.

1.3.3. O uso dos medios de comunicación

Os grupos de poder foron conscientes desde sempre do gran poder de influencia dos medios de comunicación de masas na opinión pública. Isto produciu a súa utilización por estes en momentos conflitivos para conseguir implantar as súas teorías entre a cidadanía. Non obstante, tamén foron e son utilizados en momentos pacíficos, xa sexa na busca de intereses económicos, xa sexa na busca de intereses políticos ou gobernamentais. Os poderes político e económico, coñecedores da forte e decisiva influencia que exercen estes medios na opinión pública, intentan nalgúns ocasións controlar estes medios de comunicación. Neste senso, cómpre diferenciar entre os medios privados e públicos.

Por unha banda, as empresas propietarias dos medios privados perseguen o seu propio interese lucrativo. En xeral, a propiedade dos medios de comunicación concentrouse, en lugar de ampliarse. Isto orixina oligopolios que inciden directamente no control da opinión pública.

Segundo Hernández Sánchez (2008:78), os medios de comunicación de titularidade privada, como interlocutores do espazo público, posúen as seguintes características:

- Son empresas de propiedade privada que buscan o beneficio económico. Estas empresas mediáticas, polas súas características tecnolóxicas e estruturais, necesitan para a súa creación grandes cantidades financeiras, por isto só están ao alcance dunha elite económica.

- Son as que en maior medida xestionan a información, polo que determinan que é información pública e cal é a información censurada.
- A súa finalidade é maximizar os seus beneficios e chegar a un maior número de audiencias. O criterio de decisión é vender máis e o negocio, polo que as noticias pasan a estar ao servizo da publicidade. Desta maneira, os xornalistas e os políticos buscan as noticias que mellor encaixen en fórmulas comerciais.

Por outro lado, nalgúns casos os grupos políticos localizados no poder teñen un fácil acceso ao control dos medios de comunicación de titularidade pública. Na España democrática, o Estatuto de Radio Televisión Española en 1980 xurdiu nun momento en que os partidos estaban hipotecados pola herdanza do franquismo. Por isto, estes viron na radiotelevisión pública un gran aparato de control que tiña unha gran influencia sobre a opinión pública.

A radiotelevisión pública no noso país naceu, polo tanto, caracterizada por unha importante gobernantización dos seus principais órganos de control e xestión que se estendeu aos medios autonómicos e que perviviu durante décadas. Nos últimos anos producíronse importantes cambios que buscaban, polo menos aparentemente, conseguir unha maior independencia das radiotelevisións de titularidade pública.

A nivel estatal a reforma da Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e a Televisión de Titularidade Estatal foi “no seu conxunto unha boa lei que instauraba novas formas institucionais: elección parlamentaria da dirección; mandato marco e contrato programa; Consello de Administración independente e decisorio; seis anos de mandato; Consello Asesor con 15 persoas representativas; Consello de Informativos; sistema de financiamento mixto” (Zallo, 2010).

Non obstante, e a pesar deste inicial cambio, para algúns autores as posteriores reformas realizadas polo Goberno de Zapatero contradixeron o espírito da Lei 17/2006. A Lei 8/2009, de 18 de agosto de 2009, de Financiamento de RTVE, levantou unha gran polémica ao sinalar que TVE non incluíría publicidade nas súas emisións a partir de 2010. Segundo Ramón Zallo (2010) esta normativa trae unha serie de ameazas e incertezas:

- En primeiro lugar, beneficia sobre todo ás privadas, que quedan con todo o mercado publicitario, cinematográfico e deportivo.

- En segundo lugar, fragiliza á Corporación RTVE e a fai dependente do negocio alleo.
- En terceiro lugar, existe o risco de converter a RTVE nunha televisión de corte minoritario, centrada en informativos, documentais, series e ficción minoritaria.

Por outro lado e aínda que a aprobación da Lei 7/2010, de 31 de marzo, Xeral de Comunicación Audiovisual, presenta algunha vantaxe, os seus defectos tamén son palpables. O seu proxecto foi definido por algúns autores como liberal e animador de incontrolables procesos de concentración entre empresas fortes pero, ao mesmo tempo, pouco garante do dereito a unha comunicación de calidade da cidadanía.

A maiores presenta unha serie de desvantaxes evidentes. A falta de transparencia e participación de actores sociais á hora de elaborar o proxecto de lei e o feito de ir en contra do espírito do Informe sobre a Reforma dos Medios de Comunicación de Titularidade Pública (2005), a concepción do sistema radiotelevisivo preferentemente como comercial e a redución do pluralismo son algún dos seus problemas tal e como sinala o profesor Ramón Zallo (2010).

A radiotelevisión pública en España , polo tanto, pasou por diversas etapas no período democrático:

1. Unha primeira etapa marcada polo control governamental tras a publicación da Lei 4/1980 do Estatuto da Radio e Televisión.
2. Un segundo período, despois de que o Goberno socialista de Zapatero decidira promover a Lei 17/2006, co cal se intentou acabar coa dependencia da radiotelevisión pública.
3. E unha terceira etapa na que hai un cambio de política audiovisual do Goberno socialista no que a Corporación RTVE queda relegada a un segundo plano favorecendo ás empresas privadas.

Desta maneira, a radiotelevisión pública en España depende en certa medida das accións dos grupos políticos dominantes que actúan nalgúns ocasións en función dos seus intereses. A pesar da caída da cota de pantalla da televisión pública en España pola aparición de novas canles privadas, segue obtendo un importante share. Así no 2009, en conxunto TVE e as canles autonómicas públicas aglutinaron un 33,7% de cota de pantalla, fronte ao 45,3% das cadeas privadas (Ver táboa 1).

Táboa 1. Cota media de pantalla mensual da televisión en España (1990-2009) (%)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
TVE1	52,4	43,0	32,6	29,8	27,6	27,6	26,9	25,1	25,6	24,9	24,5	24,8	24,7	23,4	21,4	19,6	18,3	17,2	16,9	16,3
La2	20,2	14,2	12,9	9,6	9,8	9,2	9,0	8,9	8,8	8,1	7,9	7,8	7,7	7,2	6,8	5,8	4,8	4,6	4,5	3,8
TVE	72,6	57,2	45,5	39,4	37,4	36,8	35,9	34,0	34,4	33,0	32,4	32,6	32,4	30,6	28,2	25,4	23,1	21,8	21,4	20,1
TELE 5	6,5	15,9	20,8	21,4	19,0	18,5	20,2	21,5	20,4	21,0	22,3	21,1	20,3	21,4	22,1	22,3	21,2	20,3	18,1	15
ANTENA 3	3,7	10,1	14,7	21,1	25,7	26,0	25,0	22,7	22,8	22,8	21,6	20,5	20,3	19,5	20,8	21,3	19,4	17,4	16,0	14,7
CUATRO	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0,8	6,4	7,7	8,6	8,2
LA SEXTA	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1,8	4,0	5,5	6,8
CANAL+	0,3	0,9	1,7	1,9	1,9	2,3	2,2	2,5	2,4	2,4	2,4	2,6	2,3	2,4	2,1	1,6	--	--	--	--
PRIVADAS	10,5	26,9	37,2	44,4	46,6	46,8	47,4	46,7	45,6	46,2	46,2	44,2	43,0	43,3	45,0	45,9	48,8	49,4	48,3	44,7
AUT. PÚBLICAS	16,4	15,5	16,5	15,6	15,2	15,4	15,4	17,4	16,5	16,3	17,0	17,2	17,9	18,4	17,7	17,6	15,4	14,7	14,5	13,6
AUT. PRIVADAS	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0,3	0,6	0,6
TEMÁTICAS	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1,8	2,6	2,8	2,8	5,9	7,4	8,9	11,0	13,0	17,8
LOCAIS	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1,5	1,9	2,2	2,7	3,0	3,5	3,4	2,6	2,2	1,2
OUTRAS	0,5	0,4	0,8	0,6	0,8	1,0	1,3	1,8	3,6	4,5	1,2	1,6	1,6	2,1	0,2	0,2	0,4	0,1	0,0	1,7

Fonte: TNS Sofres

As altas audiencias acadadas pola televisión pública, xunto coa gran influencia que exerce este medio de comunicación sobre a opinión pública, propicia a demanda política do control governamental, facendo que perda a súa verdadeira esencia de servizo público: fundamentalmente a independencia, calidade, diversidade e pluralismo.

1.4. BIBLIOGRAFÍA

Libros e artigos científicos

Blanco Castilla, Elena (2005): “Retos de futuro para la televisión pública”. En García Casanova, Francisco e Casado Salinas, José (coords.): *El servicio público de televisión*. Granada: Universidade de Granada.

Briggs, Asa e Burke, Peter (2002): *De Gutenberg a Internet. Una historia social de los medios de comunicación*. Madrid: Santillana.

Bustamante Ramírez, Enrique (2005): “Radiotelevisión española: oportunidad para un auténtico servicio público”, *Chasqui*, n. 92, pp. 30-37.

Carrillo, Marc (2002): “Los medios públicos de comunicación”. En Tornos Mas, Joaquín (coord.). *Democracia y medios de comunicación*. Valencia: Tirant lo Blanch.

Castells, Manuel (2000): *La era de la información. Economía, sociedad y cultura, Vol. I. La sociedad red*. Madrid: Alianza.

Curran, James (2005): *Medios de comunicación y poder en una sociedad democrática*. Barcelona: Hacer.

Chomsky, Noam e Ramonet, Ignacio (2000): *Cómo nos venden la moto*. Barcelona: Icaria.

D’Adamo, Orlando; García Beadoux, Virginia e Freidenberg, Flavia (2000): “Efectos políticos de los medios de comunicación de masas. Un análisis de la función de establecimiento de la agenda”, *Psicología Política*, n. 19. Recuperado o 30 de marzo de 2010, de <http://www.uv.es/garzon/psicologia%20politica/N20-3.pdf>

D’Adamo, Orlando; García Beaudoux, Virginia e Freidenberg, Flavia (2007): *Medios de comunicación y opinión pública*. Madrid: Gesbiblo.

Carreras, Lluís de (2001): “Democracia i control de la información”, *Trípodos*, n. 10. Recuperado o 29 de marzo de 2010 de <http://www.tripodos.com/pdf/carreras10.pdf>

Estudo Xeral de Medios (2009): “Resumo xeral de resultados do Estudo Xeral de Medios”. Recuperado o 15 de xaneiro de 2010, de http://www.aimc.es/aimc.php?izq=egm.swf&pag_html=si&op=cuatro&dch=02egm/24.html

Fernández Ibáñez, Juan Carlos (2007): “El debate sobre el modelo de la televisión pública en España: Dos apuntes históricos”, *Journal of Spanish Cultural Studies*, n. 8, vol. 1, pp. 23-26.

Franquet i Calvet, Rosa (1999): “Ràdio i televisió a la xarxa: el primer assalt”. En Franquet, Rosa e Larrègola, Gemma (eds.) *Comunicar a l’era digital*. Barcelona: Societat Catalana de Comunicació.

García Leiva, María Trinidad (2008): *Políticas públicas y televisión digital: el caso de la TDT en España y el Reino Unido*. Madrid: Consello Superior de Investigacións Científicas.

Gutiérrez Gea, Charo (2000): “Televisión y calidad: perspectivas de investigación y criterios de evaluación”, *ZER Revista de estudios de comunicación*, n. 9.

González Requena, Jesús (1988): *El discurso televisivo. Espectáculo de la posmodernidad*. Madrid: Edicións Cátedra.

Gurevitch, Michael e Blumer, Jay (1990): “Political communication systems and democratic values”. En Lichtenberg, Judith (ed.). *Democracy and the mass media*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Hernández Sánchez, Alfredo (2008): *Sociología de la opinión pública*. Valladolid: Universidade de Valladolid, Secretariado de Publicacións e Intercambio Editorial.
- Laguna de Paz, José Carlos (2005): “Televisión: nuevos tiempos, nuevas normas: justificación y funciones”, *Doxa*, n. 3, pp. 65-86.
- Laguna Platero, Antonio (2003): “Política y televisión: las perversiones de la democracia”, *Ámbitos*, número especial 9-10, pp 323-339.
- Manfredi Sánchez, José Luís (2008): *La televisión pública en Europa*. Madrid: Edicións e Publicacións Autor.
- Martín Barbero, Jesús; Rey, Germán e Rincón Omar (2000): “Televisión pública, cultural, de calidad”, *Revista Gaceta*, n. 47; pp. 50-61.
- Mateo Pérez, Rosario de e Bergés Saura, Laura (2009): *Los retos de las televisiones públicas. Financiación, servicio público y libre mercado*. Sevilla: Editorial Comunicación Social.
- Miguel, Juan Carlos e Garitaonandia, Carmelo (2005): “La televisión pública: el motor de la TDT”. En *XX Congreso Internacional de Comunicación, los desafíos de televisión pública en Europa*. Recuperado o 30 de marzo de 2009, de www.unav.es/fcom/cicom/PDF
- Monzón, Cándido (1996): *Opinión pública, comunicación y política. La formación del espacio público*. Madrid: Tecnos.
- Moragas, Miquel de; Garitaonandia, Carmelo e López, Bernat (1999): *Televisión de proximidad en Europa. Experiencias de descentralización en la era digital*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions.
- Nieto Soria, José Manuel; Enciso Recio, Luís Miguel; Botrel, Jean-François; Pizarroso Quintero, Alejandro e Sánchez Sampedro, Amallia (2007): *Propaganda y opinión pública en la historia*. Valladolid: Universidade de Valladolid, Secretariado de Publicacións e Intercambio Editorial.
- Noelle – Neumann, Elisabeth (2003): *La espiral del silencio. Opinión pública: nuestra piel social*. Barcelona: Paidós.
- Parés i Maicas, Manuel (1986): “El control público de la televisión”, *Telos*, n. 7, pp. 36-49.
- Pastor, José Ignacio (2009): “La gobernanza de la televisión pública: al servicio de la ciudadanía”. En Francés i Domènec, Miquel (coord.): *Hacia un nuevo modelo televisivo. Contenidos para la Televisión Digital*. Barcelona. Gedisa Editorial.
- Puig, Miquel (1999): “El paper de les institucions publiques en la configuració de la societat de la informació”. En Franquet, Rosa e Larrègola, Gemma (eds.) *Comunicar a l'era digital*. Barcelona: Societat Catalana de Comunicació.
- Rodríguez Uribe, José Manuel (1999): *Opinión pública. Conceptos y modelos históricos*. Madrid: Marcial Pons.
- Roel Vecino, Marta (2006): *Medios de comunicación en la democracia (1982-2005): prensa, radio y televisión: Internet y otros grupos de comunicación*. Madrid: Fragua Comunicación.
- TNS-GLOBAL (2010): “Informe audiencias de televisión en España (1990-2009)”. Recuperado o 15 de maio de 2010, de www.tns-global.es

Urquiza García, Raquel (2007): “El papel de la TDT como servicio público en el mercado europeo”. Recuperado o 30 de marzo de 2009, de http://oncetv-ipn.net/acerca_de_canal_once/autorregula/1PolíticasComunicacion C11.pdf

Valdés, Salvador (2008): *La televisión pública desde dentro*. Madrid: Editorial Fragua.

Valdecabres Ortiz, María Isabel (2004): *Imparcialidad del juez y medios de comunicación*. Valencia: Tirant lo Blanch e Universidade de Valencia.

Vidal Beltrán, José María (2009): “¿La televisión del futuro como servicio público?”. En Francés i Domènec, M. (coord.): *Hacia un nuevo modelo televisivo. Contenidos para la Televisión Digital*. Barcelona: Gedisa Editorial.

Zallo Elguezabal, Ramón (2010): “La política de comunicación audiovisual del gobierno socialista (2004-2009): un giro neoliberal”, *Revista Latina de Comunicación Social*, n. 65, pp. 14-29. Recuperado o 30 de marzo de 2010, de http://www.revistalatinacs.org/10/art/880_UPV/02_Zallo.html

Lexislación

Lei 4/1980, de 10 de xaneiro, do Estatuto da Radio e a Televisión. BOE. Boletín Oficial do Estado, 12 de xaneiro de 1980, núm. 11.

Lei 46/1983, de 26 de decembro, reguladora da Terceira Canle de Televisión. BOE. Boletín Oficial do Estado, 05 de xaneiro de 1984, núm. 4.

Lei 10/1988, de 3 de maio, de Televisión Privada. BOE. Boletín Oficial do Estado, 05 de maio de 1988, núm. 108.

Lei 24/2001, de 27 de decembro, de Medidas Fiscais, Administrativas e de Orde Social. BOE. Boletín Oficial do Estado, 31 de decembro de 2001, núm. 313.

Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e a Televisión de Titularidade Estatal. BOE. Boletín Oficial do Estado, 06 de xuño de 2006, núm. 134.

Lei 8/2009, de 28 de agosto, de Financiamento da Corporación de Radio e Televisión Española. BOE. Boletín Oficial do Estado, 31 de agosto de 2009, núm. 210.

Lei 7/2010 Xeral de Comunicación Audiovisual. BOE. Boletín Oficial do Estado, 01 de abril de 2010, núm. 79.

II – Historia e evolución da radiotelevisión pública en Europa e España

2.1. HISTORIA DA RADIOTELEVISIÓN PÚBLICA EN EUROPA

Este epígrafe contextualiza a orixe, características e lexislación da radiotelevisión pública en Europa. Para iso, as seguintes liñas ofrecen o nacemento e evolución deste medio de comunicación a nivel supraestatal e explican as principais políticas europeas en materia audiovisual. Neste último aspecto remárcase a política comunitaria para acadar un mercado común e unha televisión sen fronteiras, as políticas relativas ao servizo público de radiodifusión e as referentes á difusión de sinais dixitais.

2.1.1. Nacemento e evolución

A radiofonía nace a finais do século XIX. En 1899, o italiano Guillermo Marconi logra a primeira transmisión radiotelegráfica a través da Canle da Mancha. Non obstante, a invención da radio é atribuída a diferentes científicos: “Todo depende da nacionalidade do historiador: os alemáns din que foi Heinrich Hertz; os italianos, que foi Marconi; os ingleses, Oliver Lodge; e os rusos, Alexandre Popov” (Sohr, 1998:45).

Inicialmente, a radio foi considerada coma un substituto da telegrafía e soamente a partir da primeira e segunda década do século XX foi posible concibir a radio coma un medio en termos de audiencia coa súa penetración nos Estados Unidos e nalgúns países europeos, como Francia e Gran Bretaña.

Pola súa parte, as primeiras emisións de televisión en Europa utilizando un sistema mecánico² datan de 1936, ano en que a British Broadcasting Corporation (BBC) comezou as súas primeiras retransmisións regulares de servizo público nos estudos londinienses de Alendra Palace.

En Francia, un dos primeiros experimentos ten lugar en 1937, cando a Administration des Postes, Télégraphes et Téléphones inaugurou unha nova emisora na Torre Eiffel. En 1939 era considerada a televisión máis poderosa do mundo con 455 liñas e cunha capacidade máxima de 45.000 vatios. Outro dos países onde a actividade ao redor da televisión foi intensa é Alemaña. Os avances en materia televisiva, non obstante, quedaron paralizados e as transmisións suspendidas coa chegada da Segunda Guerra Mundial (1939-1949), e aínda que continuou en Francia e en Alemaña de forma irregular, en Londres non renaceu ata 1946.

Rematada a Segunda Guerra Mundial, os gobernos e sectores ligados á televisión comezaron unha recuperación social, económica e tecnolóxica. En moitos países foron frecuentes as probas públicas de televisión coa finalidade de dar a coñecer o novo medio. En Gran Bretaña, a emisora pública BBC volveu transmitir imaxes a mediados de 1946. Un ano máis tarde, en Francia comezaron as retransmisións regulares da primeira canle pública durante doce horas semanais. Con respecto a Alemaña, dividida en dous países, os aliados impuxeron a radio e a televisión á descentralización por länders.

Pouco a pouco a televisión evolucionou ao mesmo tempo que se regularizaba establecéndose un equilibrio en relación aos outros medios de masas. Os anos 50 foron cualificados por moitos analistas como a verdadeira era da televisión. Os adiantos técnicos neste campo a partir desta década foron rapidísimos. Ao tempo que crecía o número de emisoras e os avances tecnolóxicos, disparábase a publicidade que explotaba este novo medio.

En 1952, Francia e Alemaña instauran a Comunidade Europea do Carbón e do Aceiro, dando o primeiro paso para a creación dunha Europa supraestatal. O Tratado da Comunidade Económica Europea (CEE), asinado en Roma en 1957, reúne a Francia,

² Os primeiros inventos relacionados coa televisión xorden nos anos 20, baseados en dous modelos: a televisión mecánica e a televisión electrónica. Ambas desenvólvense de forma paralela, fundamentalmente nos Estados Unidos e en Gran Bretaña, entre distintas compañías e inventores que buscaban o triunfo dun estándar técnico nos sistemas de difusión e recepción de imaxes.

Alemaña, Italia e aos países do Benelux nunha comunidade que ten por obxectivo atopar unha harmonización normativa e acadar un mercado común. Porén, neste tratado apenas existen sinais de preocupación polo escenario audiovisual europeo.

Haberá que esperar ata a década dos 70-80, coa chegada das televisións privadas, para visualizar todo un conxunto de armazóns normativas e iniciativas a nivel europeo sobre os contidos que dan soporte á actividade audiovisual. Xa en 1976, o Consello de Europa creou un Comité Directivo de Medios de Comunicación, cun labor que rematou co Convenio Europeo sobre Televisión Transfronteriza de 1989 e que inspirou a Directiva da Televisión sen Fronteiras (Directiva 89/552/CEE)³.

A partir de entón, e fundamentalmente tras a aparición das televisións comerciais en Europa, búscase continuamente un novo marco normativo que responda ao novo contexto e á nova dinámica comercial, aparecendo unha serie de documentos que impregnarán de filosofía as futuras decisións normativas.

2.1.2. A Televisión Dixital Terrestre en Europa

O primeiro país europeo en lanzar a Televisión Dixital Terrestre (TDT) foi o Reino Unido, que en 1998, e a través da ITC (Independent Television Commission, logo Ofcom) decidiu conceder licenzas a On Digital, composta accionarialmente polas empresas dominantes, Carlton e Granada, para unha plataforma codificada e de pago que debía competir con Sky Channel.

Non obstante, este modelo de TDT fracasou, e tras o peche definitivo de ITV Digital (en abril de 2002), cunhas perdas de máis de 1.000 millóns de libras esterlinas, o Goberno reaccionou con axilidade e en menos de sete meses permitiu que a autoridade audiovisual Ofcom outorgara as licenzas sen uso a unha nova plataforma gratuíta e en aberto, participada pola BBC, Sky Channel, ITV e Channel Four. Freeview, o nome da nova plataforma, comezou as súas emisións en outubro de 2002, con seis múltiplex.

A BBC, que previamente mantivera unha longa reflexión pública sobre o seu futuro na era dixital e asinara no 2006 a súa nova Carta Real ofrecía nesta plataforma

³ A continuación, veu a Directiva de Servizos Audiovisuais de 2007. O concepto de televisión evoluciona e incorpora o ámbito da converxencia. De televisión pásase a servizo audiovisual.

oito programas, cun 25% de produción independente. A natureza predominantemente aberta e gratuíta desta plataforma pública-privada, non excluía a existencia de servizos de pago, como é o caso do paquete de Top UP TV, con dezaioito cadeas.

Reino Unido foi o país pioneiro no lanzamento da TDT en Europa, pero a nova televisión foi implantándose pouco a pouco polo continente europeo, destacando o período que vai desde 2002 a 2005. Os países que promoveron servizos de Televisión Dixital Terrestre foron, ademais de Reino Unido (1998) e por orde cronolóxica: Suecia (abril de 1999), España (maio de 2000), Finlandia (agosto de 2001), Suíza (novembro de 2001), Alemaña (novembro de 2002), Holanda (abril de 2003), Bélxica (xullo de 2003), Italia (xaneiro de 2004), Francia (2005) e República Checa (2005).

Durante a súa implantación, a transcendencia da TDT foi secundaria, aínda que tamén importante, naqueles países europeos cunha penetración maior do cable para a televisión: Alemaña ou pequenos países como Bélxica, Holanda e Suíza; mentres que a TDT conservou toda a súa transcendencia e un impacto maioritario nas nacións onde a televisión hertziana mantiña cotas amplamente dominantes de acceso á poboación: é o caso de Reino Unido, Francia, Portugal, Italia ou España, entre outros.

2.1.3. O marco normativo da radiotelevisión en Europa

A normativa europea sobre radiodifusión desenvólvese a partir da década dos 70 e dos 80 cando remata o monopolio das televisións públicas e nacen as primeiras canles comerciais.

“Os aires de desregulamentación de finais dos anos 70 e principios dos 80 afectaron de forma especial aos países europeos de longa tradición en monopolios estatais de radiodifusión. En cada país de forma distinta, esta neorregulamentación marcou a entrada dos actores privados na escena radiodifusora, o inicio das privatizacións e un cambio de rol que ata o momento xogaran os Estados na configuración estrutural de moitas industrias culturais e, máis concretamente, as de corte audiovisual. Paralelamente a todo este movemento normativo e de posicionamento, os diversos avances tecnolóxicos ían (e seguen) conducindo a unha converxencia mediática que presiona aínda máis para que muden as normas que rexen o statu quo establecido no broadcast tradicional” (Bonet, Civil i Serra e Llinés, 2008: 40).

En sintonía con estes cambios económicos e tecnolóxicos xorde a nivel europeo unha gran cantidade de normas que garanten a libre circulación das emisións de televisión nun mercado único e que conforman unha política audiovisual sólida baseada na liberdade de expresión, o pluralismo, a protección dos autores e das súas obras, a promoción da diversidade cultural e lingüística, a protección dos menores e a dignidade humana e a protección dos consumidores. Coa finalidade de favorecer o seu entendemento dividiuse nesta investigación a normativa europea máis importante e destacable en materia audiovisual en tres grupos fundamentais para o marco teórico desta tese.

2.1.3.1. Política comunitaria para acadar un mercado común e unha televisión sen fronteiras

Os primeiros intentos de crear unha política audiovisual na Comunidade Europea foron provocados polo desenvolvemento da radiodifusión por satélite. En 1984, a Comisión presentou un ‘Libro Verde sobre o establecemento dun mercado común da radiodifusión, especialmente por satélite e por cable’, e en 1987 un ‘Libro Verde sobre o desenvolvemento do mercado común de servizos e equipos de telecomunicacións’.

Estes libros e as conseguíntes discusións e consultas foron a base para a publicación da chamada Directiva Televisión Sen Fronteiras (TSF), que pasará a ser un fito na lexislación audiovisual europea. Co fin de lograr a circulación de servizos de televisión na Comunidade, esta Directiva preveu promover a produción europea e protexer o interese do público, a diversidade cultural, os dereitos dos menores e a normativa de publicidade. Desde a revisión de 1997, a Directiva TSF tamén asegurou que a poboación dos Estados membros non fose privada dos acontecementos que foran considerados de gran importancia e interese social.

A nova versión, chamada Directiva de Servizos de Medios Audiovisuais (DSMA), adoptada polo Parlamento Europeo e o Consello de Ministros en novembro de 2007, mantén os principios xerais da anterior Directiva, pero amplía o seu ámbito de aplicación para incluír novos servizos de medios de comunicación (vídeo á carta, servizos comerciais prestados a través de Internet ou de teléfonos móbiles), permite maior flexibilidade nos horarios e contidos de anuncios e admite a publicidade indirecta excepto en programas informativos, de actualidade e infantís.

Na actualidade os cambios económicos e tecnolóxicos propician reformas na maneira de ver e entender a televisión. A Unión Europea ten en conta estes cambios e actualizou algunhas normas, como a DSMA. O obxectivo destas transformacións é modernizar as normas de publicidade de televisión e mellorar o financiamento dos contidos audiovisuais. A finalidade é preservar a diversidade cultural, protexer aos nenos e consumidores, salvagardar o pluralismo dos medios de comunicación e garantir a independencia dos reguladores estatais.

Táboa 2. Principal normativa europea relativa ao Mercado Común e á Televisión Sen Fronteiras

- Libro Verde (1984) sobre o establecemento dun mercado común da radiodifusión, especialmente por satélite e por cable.
- Directiva 86/529/CEE, relativa á adopción de normas técnicas común para a difusión directa de televisión por satélite.
- Libro Verde (1987) sobre o desenvolvemento do mercado común de servizos e equipos de telecomunicacións.
- Directiva do Consello 88/301/CEE, relativa á liberalización dos equipos de telecomunicacións en Europa.
- Directiva 89/552/CEE ou Directiva da Televisión sen Fronteiras, sobre a coordinación de determinadas disposicións legais, regulamentarias e administrativas dos Estados membros relativos ao exercicio de actividades de radiodifusión televisiva, modificada pola Directiva 97/36/CE.
- Libro Verde (1992) pluralismo e concentración dos medios de comunicación no mercado interior. Valoración da necesidade dunha acción comunitaria.
- Directiva 95/47/CE, do 24 de outubro, que derroga a Directiva 92/38/CEE, do 11 de maio, sobre adopción de normas para a difusión de sinais de televisión por satélite.
- Directiva 95/51/CE, do 18 de outubro, que modifica a Directiva 90/388/CE, sobre o uso das redes de televisión por cable.
- Directiva do Parlamento Europeo e do Consello (2007) de servizos de medios audiovisuais, que modifica a Directiva de Televisión sen Fronteiras.

Fonte. Elaboración propia

2.1.3.2. Política comunitaria sobre o servizo público de radiodifusión

Nas súas orixes, a actividade de radiodifusión televisiva foi exercida en Europa por empresas públicas en réxime de monopolio. Porén, nos anos 70 a evolución económica e técnica permitiu aos Estados membros conceder autorizacións a operadores privados para que puideran emitir. Non obstante, estes consideraron necesario manter os

servizos públicos de radiodifusión para garantir a cobertura e satisfacer certas necesidades dunha forma óptima.

A definición do servizo público de radiodifusión era competencia de cada Estado membro, por medio dun mandato coherente e co obxectivo de satisfacer as necesidades democráticas, sociais e culturais dunha sociedade e garantir o pluralismo, incluída a diversidade cultural e lingüística.

O Protocolo sobre o sistema de radiodifusión pública, adoptado polos Estados membros da Unión Europea xunto co Tratado de Ámsterdam (1997), establece as competencias respectivas destes e da Unión Europea. A tarefa da Comisión é verificar se os membros respectan as disposicións do Tratado, especialmente no que se refire ás axudas estatais.

Pola súa parte, o Tratado de Ámsterdam confirmou o compromiso dos Estados membros da Unión Europea cos servizos públicos de radio e televisión e, con iso, a importancia que os gobernos concederon á radiotelevisión pública, dado o seu papel á hora de satisfacer as necesidades democráticas, sociais e culturais e de salvagardar a pluralidade fronte á concentración dos medios de comunicación.

Os principios da radiodifusión pública defínense na Comunicación da Comisión sobre a aplicación das normas en materia de axudas estatais aos servizos públicos de radiodifusión (2001) [Diario Oficial C 320 de 15.11.2001], revisada en 2009 [Diario Oficial C 257 de 27.10.2009].

A nova Comunicación agudiza o control efectivo a nivel estatal mediante unha avaliación transparente baseada nos seguintes puntos: revisión previa dos novos servizos postos en marcha polos organismos de radiodifusión de servizo público; aclaracións sobre a inclusión de servizos de pago dentro da misión de servizo público; maior supervisión a nivel estatal das misións de servizo público. Desta forma, os Estados membros son os encargados de establecer os mecanismos axeitados para garantir un control regular e eficaz no uso do financiamento público e para impedir a sobrecompensación e a subvención cruzada.

Táboa 3. Principal normativa europea relativa ao servizo público de radiodifusión

- Resolución do Parlamento Europeo (1994) sobre o futuro do servizo público de radiodifusión.
- Resolución do Parlamento Europeo (1994) sobre a función da televisión pública nunha sociedade multimedia.
- Recomendación do Consello de Europa R(96)10 sobre a garantía de independencia da radiodifusión de servizo público.
- Protocolo sobre o sistema de radiodifusión pública adoptado polos Estados membros da Unión Europea xunto co Tratado de Ámsterdam (1997).
- Resolución do Consello da UE (1999) sobre o servizo público de radiodifusión.
- Comunicación da Comisión (2001) sobre a aplicación das normas en materia de axudas estatais aos servizos públicos de radiodifusión, revisada en 2009.

Fonte. Elaboración propia

2.1.3.3. Política comunitaria en materia de difusión de sinais dixitais

A tecnoloxía dixital transformou nos últimos anos ao sector audiovisual. A dixitalización supuxo un extraordinario incremento da información e contidos audiovisuais, permitindo ademais a multiplicación dos operadores que producen e distribúen esta información.

A principal finalidade da regulación europea sobre sinais e servizos dixitais pasa por optimizar as posibilidades de crecemento económico que xera o desenvolvemento da tecnoloxía dixital. “Para cando emerxera a política europea de televisión dixital, xa estaban sentadas as bases que condicionarían o seu senso ata os nosos días, produto da consolidación dunha política audiovisual hexemonizada por unha perspectiva de tipo económico-industrial” (García Leiva, 2006:16).

Para a consecución desa política en materia de televisión dixital, o Consello publicou en 1994 unha resolución relativa a un marco para a política comunitaria en materia de difusión de sinais dixitais de vídeo. Nesta, destaca a importancia que teñen as técnicas dixitais para o futuro da televisión. A finalidade é a harmonización mediante a adopción previa dunhas normas comúns, a competencia leal e aberta aos propietarios dos dereitos de programas e a protección dos intereses dos consumidores, reducindo as posibilidades de piratería.

En 2005, acélérase o proceso de transición á radiodifusión dixital [COM (2005)204], que deberá ter lugar nos Estados membros a principios de 2012 como data límite para a súa conclusión, considerando a Comisión que no 2010 o proceso de transición debería avanzar considerablemente no conxunto da Unión Europea.

A Comisión sinala como principais vantaxes da TDT a interactividade, amplitude de programas, satisfacción das necesidades de persoas con discapacidade, redución dos custos de transmisión e a liberalización de frecuencias suplementarias. Para acadar tales obxectivos, considera imprescindible unha ampla coordinación e harmonización entre as entidades de radiodifusión estatais no proceso de conversión dixital, así como correctas campañas informativas que inciten aos consumidores a pasar da tecnoloxía analóxica á dixital.

Táboa 4. Principal normativa europea relativa á difusión de sinais dixitais

- Decisión do Consello 89/337 de 27 de abril, relativa á televisión de alta definición.
- Resolución do Consello de 27 de xuño de 1994 relativa a un marco para a política comunitaria en materia de difusión de sinais dixitais de vídeo [Diario Oficial C181 de 02.07.1994].
- Comunicación da Comisión ao Consello, ao Parlamento Europeo, ao Comité Económico e Social Europeo e ao Comité das Rexións de 14 de decembro de 1999: Principios e directrices da política comunitaria no sector audiovisual na era dixital [COM (1999) 657 final – Non publicada no Diario Oficial].
- Comunicación da Comisión ao Consello, ao Parlamento Europeo, ao Comité Económico e Social Europeo e ao Comité das Rexións, de 24 de maio de 2005, sobre a aceleración da transición da radiodifusión analóxica á dixital [COM (2005) 204 final - Non publicada no Diario Oficial].
- Directiva 2002/21/CE do Parlamento Europeo e do Consello de 7 de marzo de 2002 relativa a un marco regulador común das redes e os servizos de comunicacións electrónicas (Directiva marco) [Diario Oficial L108 de 24 de abril de 2002].
- Comunicación da Comisión ao Consello, ao Parlamento Europeo, ao Comité Económico e Social Europeo e ao Comité das Rexións de 17 de setembro de 2003 sobre a transición da radiodifusión analóxica á dixital (da conversión ao sistema dixital ao peche do analóxico) [COM (2003) 541 final - Non publicada no Diario Oficial].
- Comunicación da Comisión ao Consello, ao Parlamento Europeo, ao Comité Económico e Social Europeo e ao Comité das Rexións de 30 de xullo de 2004 sobre a interoperabilidade dos servizos de televisión dixital interactiva [COM (2004) 541 final - Non publicada no Diario Oficial].
- Comunicación da Comisión ao Consello, ao Parlamento Europeo, ao Comité Económico e Social Europeo e ao Comité das Rexións de 24 de maio de 2005 sobre a aceleración da transición da radiodifusión analóxica á dixital [COM (2005) 204 final - Non publicada no Diario Oficial].
- Comunicación da Comisión ao Consello de 2 de febreiro de 2006 sobre a revisión da interoperabilidade dos servizos de televisión dixital interactiva de acordo coa Comunicación COM (2004) 541 de 30 de xullo de 2004 [COM (2006) 37 - Non publicada no Diario Oficial].

Fonte. Elaboración propia

2.1.3.4. Doutrina e xurisprudencia europeas

A doutrina europea, acuñada pola Comisión Europea mediante Directivas, Comunicacóns e Resolucións xunto coa xurisprudencia do Tribunal de Xustiza da Comunidade Europea, teñen un importante valor á hora de coñecer a evolución da política audiovisual europea. Seguindo o Informe para a Reforma dos Medios de Comunicación de Titularidade do Estado (2005), a doutrina e xurisprudencia europeas requiren que o modelo de radio e televisión pública cumpra cunha serie de notas características:

- Asignación legal. A empresa beneficiaria debe estar encargada da execución das obrigas de servizo público mediante un instrumento legal axeitado, como unha lei.
- Definición precisa. A definición legal da función de servizo público de radio e televisión pode ser ampla e flexible, pero debe concretarse cualitativa e cuantitativamente.
- Subvención establecida previamente. Os parámetros para o cálculo da compensación deben establecerse con carácter previo ao gasto de forma obxectiva e transparente e mediante un instrumento xurídico axeitado.
- Compensación proporcional. A compensación financeira debe ser proporcional ao financiamento do cumprimento da misión de servizo público radiotelevisivo encomendado, incluída no seu caso á prestación de servizos en liña.
- Eficacia na xestión. Cando a elección da entidade encargada de executar obrigas de servizo público radiotelevisivo ten lugar directamente, mediante designación por un instrumento legal, o nivel da compensación necesaria debe ser calculado sobre a base dunha análise dos custos dunha empresa media.
- Financiamento diverso. O financiamento mixto ou diverso, mediante diñeiro público e venda de produtos e servizos é lexítima e acorde co Tratado da Unión Europea.
- Transparencia contable. Posto que o financiamento é mixto ou diverso, faise imprescindible a contabilidade analítica.
- Sen endebedamento. Non hai posibilidade de endebedamento ou outros mecanismos financeiros ou contables que sexan sinónimo deste.
- Control por unha autoridade independente. Cómpre garantir que o servizo público sexa efectivo, co cal resulta conveniente unha autoridade ou organismo independente.

2.2. HISTORIA DA RADIOTELEVISIÓN PÚBLICA EN ESPAÑA

O segundo epígrafe céntrase na orixe, características e lexislación da radiotelevisión en España. Como continuación do apartado anterior, ofrécese o nacemento e evolución destes medios a nivel estatal. Explícanse as principais políticas audiovisuais, tanto en España coma nas Comunidades Autónomas.

2.2.1. Nacemento e evolución

A pesar de varios intentos anteriores, non será ata mediados dos anos 20 do século XX cando a radio empece a emerxer definitivamente no noso país, en plena Ditadura do Xeneral Primo de Rivera. Este viu na radio un auténtico medio de propaganda.

Durante os anos seguintes, o panorama radiodifusor en España foi transformándose, tanto en cantidade como en calidade. O número de emisoras foi crecendo ao mesmo tempo que a programación tamén mellorou.

Coa chegada da Guerra Civil en España a radio foi usada coma un importante medio de propaganda polos bandos combatentes. Unha vez rematado o conflito bélico crece a importancia da radio entre a sociedade, que moi pronto vería nacer o outro medio de comunicación de masas: a televisión.

Con respecto ao nacemento desta e malia que nos anos 30 non hai no noso país probas experimentais de televisión, durante a II República teñen lugar vivos debates sobre as características do novo medio. Moitas revistas radiofónicas e mesmo a prensa fanse eco deste fenómeno. Tamén é frecuente a publicación de libros sobre temas técnicos do mundo da televisión.

Barcelona e Madrid foron, en 1948, as primeiras cidades en acceder á experiencia televisiva. Philips organizou en xuño deste ano durante quince días e na Feira de Mostras de Barcelona unhas probas televisivas cun enorme éxito de público. A emisión consistiu en varios programas en directo de actuacións musicais e humorísticas.

As emisións no Círculo das Belas Artes en Madrid en agosto de 1948 non tiveron tanto éxito. Pretendíase retransmitir unha corrida de toros, pero o son e as imaxes non foron boas polo que o público solicitou que se lle devolvera o diñeiro.

O 28 de outubro de 1956 comezan oficialmente as emisións regulares de Televisión Española dende os pequenos estudos do Paseo da Habana en Madrid. Os primeiros anos de TVE están caracterizados pola precariedade de medios. Non obstante, a carencia destes suplíase polo traballo día a día dos seus fundadores e traballadores. Os rostros pioneiros de TVE, Blanca Álvarez, Laura Valenzuela e Jesús Álvarez presentaban concursos e actuacións musicais coa mesma naturalidade coa que anunciaban produtos de todo tipo.

A gran maioría dos españois tardou anos en ter acceso aos programas. A televisión chegou ás dúas Castelas aproveitando o repetidor colocado na Bola do Mundo, na serra de Guadarrama en outubro de 1959, a Valencia e a Bilbao en 1960, a Galicia e Sevilla en 1961 e ás Canarias en 1964.

Ata 1959 en España non se produciron televisores: eran un produto de gran luxo que había que importar desde o estranxeiro e accesible, polo tanto, a unha reducida minoría da poboación. A primeiros dos anos 60, os poderes públicos presentan políticas para incentivar o consumo e a penetración do novo medio. Así anulan o imposto de luxo para os aparatos e permiten a venda a prazos dos televisores.

En 1962 TVE pasa a depender do Ministerio de Información e Turismo, ao fronte do cal aparece a figura de Manuel Fraga Iribarne. A cobertura da televisión estendeuse pola práctica totalidade do territorio e os medios de produción creceron espectacularmente. Fraga coñecía o papel propagandístico da televisión e deseguida impulsou a creación do Prado do Rei, uns amplos estudos inaugurados por Franco e que foron presentados como a factoría de televisión máis importante de Europa.

A precariedade técnica acaba con estes estudos e continúa coa posta en marcha da oferta complementaria dunha segunda canle: TVE2 que comezou as emisións en proba nos primeiros meses de 1965 e as emisións regulares en 1966. O elemento clave dos bos resultados da TVE2 consistiu en que durante anos foi completamente autónoma da política programativa e de produción que emanaba de TVE1.

Tras o falecemento de Francisco Franco, ao contar con dúas cadeas, os responsables televisivos puideron dividir a oferta de programas para satisfacer as demandas da audiencia. Por outra banda, a televisión xogou un papel fundamental na transición da ditadura á democracia.

A década dos 80 está caracterizada pola promulgación do Estatuto da Radio e da Televisión, que naceu co obxectivo de establecer unha normativa xurídica democrática para ordenar o conxunto do sistema televisivo español.

Na España democrática de principios dos 80 parecía evidente que a estrutura organizativa e de produción de TVE non podía dar razón das inquietudes descentralizadoras do novo Estado das Autonomías. Deste modo, o Congreso dos Deputados aprobou a Lei das Terceiras Canles de Televisión en decembro de 1983. Porén, a televisión vasca e a catalá naceran antes (en maio de 1982 e maio de 1983, respectivamente).

A partir dese momento en España produciuse un cambio no sistema televisivo espectacular. En varios anos, “pasouse dun sistema rixidamente centralizado, cun só actor de ámbito estatal, a unha situación no que os niveis rexionais e local presentan unha gran cantidade de experiencias” (López, Risquete e Castelló, 1999:147).

Ao longo da década dos anos 80 foi aparecendo unha primeira xeración de televisións autonómicas que constituíron a FORTA ou Federación de Organismos de Radios e Televisións Autonómicas: EITB (que comezou as súas emisións no País Vasco o 31 de decembro de 1982), TV3 (Cataluña, en xaneiro de 1984), TVG (Galicia, en xullo de 1985), Canal Sur (Andalucía, 1987), Tele Madrid (1989), Canal 9 (Comunidade Valenciana, 1989).

Na segunda metade dos anos 90 aparecen as televisións autonómicas das Illas Canarias e de Castela A Mancha e as segundas cadeas das emisoras de primeira xeración (ETB2, Canal 33/K3, Punt 2, Canal 2 Andalucía, La Otra).

O feito máis decisivo da década dos 90 foi a aparición das tres televisións privadas de cobertura estatal. Dúas delas de programación en aberto e de programación xeral similar á de TVE1: Antena 3 que iniciou as súas emisións en decembro de 1989 e Tele 5 que comezou a emitir en marzo de 1990. Unha terceira de pago, Canal + que

empezou os seus programas en setembro de 1990, codificada no máis significativo da súa emisión, pero con varias horas en aberto.

Este panorama televisivo mudou considerablemente nos últimos anos. Por unha banda, aumentou o número de canles privadas coa aparición de Cuatro e La Sexta. Tamén apareceron no sistema audiovisual español unha terceira xeración de canles autonómicas: Empresa Pública Rexional Radio Televisión da Rexión de Murcia, Corporación Aragonesa de Radio e Televisión, Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias e Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais .

O 23 de abril de 2004 o Goberno socialista de Rodríguez Zapatero nomeou a un consello independente, coñecido como Consello de Sabios, para que avaliara e propuxera unha reforma da radiotelevisión estatal, e a partir do seu informe – concluído en febreiro de 2005 con 229 páxinas – comezaron os primeiros pasos para a reforma da radiotelevisión pública.

A publicación da Lei 17/2006, de 5 de xuño, sobre a Radio e Televisión de Titularidade Estatal significou “unha auténtica independencia da nova Corporación RTVE, plasmada na elección parlamentaria por amplo consenso do seu Presidente e o seu Consello de Administración; e unha autonomía financeira crecente tras a asunción estatal da débeda acumulada e as primeiras subvencións estatais significativas” (Bustamante, 2008:24).

Outro dos cambios que realizou o Goberno de Rodríguez Zapatero en 2009 foi a aprobación da Lei 8/2009, de 28 de agosto, de Financiamento da Corporación de Radio e Televisión Española, que presenta como novidade a eliminación de publicidade como fonte de ingresos da Corporación. Esta lei cambia radicalmente as previsións do novo marco xurídico establecido no artigo 4 da nova Lei 17/2006 para o escenario dun mandato marco de nove anos con contratos programas trienais nos que se contemplaba o sistema mixto de ingresos publicitarios e fondos públicos. A crise económica e a negociación do Goberno de Rodríguez Zapatero coas canles privadas de televisión forzaron o cambio do escenario financeiro de RTVE.

Por outro lado, a Lei 7/2010, Xeral de Comunicación Audiovisual, ten como finalidade unificar a lexislación española en materia audiovisual, pero segue a presentar unha serie de desvantaxes: A falta de transparencia e participación de actores sociais á

hora de elaborar o proxecto de lei e o feito de ir en contra do espírito do Informe sobre a Reforma dos Medios de Comunicación de Titularidade Pública (2005); a concepción do sistema radiotelevisivo preferentemente como comercial e a redución do pluralismo son algún dos seus problemas (Zallo, 2010).

2.2.2. A Televisión Dixital Terrestre en España

2.2.2.1. *A Televisión Dixital Terrestre estatal*

España foi un dos países pioneiros no mundo en regular e lanzar a TDT, tras a estela inicial dos Estados Unidos, o Reino Unido e Suecia. No mes de decembro de 1997, establécese o réxime xurídico da TDT do noso país, a través da Lei de Medidas Fiscais, Administrativas e de Orde Social de 1997, de acompañamento dos Orzamentos do Estado⁴. A regulación establecía que o apagado analóxico tería lugar o 1 de xaneiro de 2012. Á hora de repartir as canles dispoñibles, cada operador público e privado recibía a concesión dun só programa dixital e estaba obrigado a emitir a mesma programación que en analóxico.

Ademais, o Goberno decide en xuño de 1999 adxudicar a primeira licenza de explotación a Onda Digital S.A, que comezou a emitir no ano 2000, baixo a marca Quiero TV. A estrutura descansaba nun modelo de negocio de pago para o cal se reservaba case tres veces máis programas ca para a televisión en aberto.

Non obstante, os obxectivos perseguidos foron totalmente contrarios aos resultados acadados. Quiero TV iniciou as súas emisións a mediados de 2000, pero a finais de ano soamente conseguira unha parte moi pequena da Pay TV (un 3,8% do total) e perdeu en dous anos máis de 240 millóns de euros, polo que tivo que pechar sen atopar ningún posible comprador. “A aposta pola Pay TV como locomotora da TDT saldouse moi pronto, coma no Reino Unido, cun notable fracaso” (Bustamante, 2008:34).

En novembro de 2000, o Goberno adxudica dúas canles en aberto, unha a Veo TV e outra a Net TV, que iniciaron as súas emisións no ano 2002 e que pasaron desapercibidas pola ausencia de receptores integrados ou decodificadores aptos para

⁴ Lei 66/1997, de 30 de decembro, BOE 31/12/1997, disposición adicional 44.

captar o sinal da TDT. A maiores, dividiuse unha canle multiplex en cinco programas, que foron repartidos entre as cadeas que xa existían en analóxico. Dúas canles para RTVE, e unha canle para cada un dos emisores privados (Antena3, Tele5 e Sogecable). Porén, a finais de 2003, España tiña importantes problemas de aceptación da TDT e ofrecía un dos índices máis baixos de penetración de Europa Occidental.

As promesas electorais do PSOE de relanzar a transición dixital de televisión en TDT xeraron amplas expectativas. Non obstante, desde o inicio da lexislatura comezan os rumores e as críticas ao redor da posibilidade de autorizar novas cadeas analóxicas.

“A posible aparición dunha nova canle de nova frecuencia, que segundo os portavoces gobernamentais tería como obxectivo incrementar o pluralismo, resultaba máis sorprendente no transcurso dun proceso destinado a acelerar a transición dixital. (...) Ambas canles (Cuatro e La Sexta) darán lugar á maior confrontación coñecida en España entre grupos de comunicación poderosos, instaladas nas posicións outorgadas polo Goberno do Partido Popular e o Goberno socialista. Terá lugar así durante estes dous anos, o que algúns medios chamaron a segunda guerra dixital” (Bustamante, 2008:232).

A pesar das críticas, o Goberno aproba o anteproxecto de Lei de Medidas Urgentes para impulsar a TDT, a liberalización da televisión por cable e o fomento do pluralismo⁵, que entrou en vigor no ano 2005, e que tiña como un dos seus obxectivos eliminar o límite de tres canles que establecía a Lei de Televisión Privada de 1998. Deste modo, o Consello de Ministros autorizou a Sogecable a emitir en aberto na frecuencia de Canal + (Cuatro) en xullo de 2005 e en novembro deste mesmo ano aparece La Sexta. No referente á TDT, a principal novidade é que se adiantaba o apagado analóxico desde xaneiro de 2012 a abril de 2010.

2.2.2.2. A Televisión Dixital Terrestre autonómica

A chegada da TDT supón o nacemento dunha nova modalidade de xestión indirecta do servizo público de televisión no ámbito territorial das respectivas Comunidades Autónomas, xurdindo así, como un aspecto novo, a televisión privada autonómica, que convive coa pública. A Lei 66/1997 de Medidas Fiscais,

⁵ Lei 10/2005, BOE 14 de xuño de 2005

Administrativas e de Orde Social, que regula o réxime xurídico da Televisión Dixital Terrestre, atribúe a titularidade do mesmo, no ámbito local e autonómico, ás Comunidades Autónomas e ao Estado.

As primeiras concesións de licenzas de TDT de ámbito autonómico realizáronse nas Comunidades de Madrid, Cataluña, A Rioxa e Navarra. Nos anos posteriores foise completando o mapa da TDT autonómica privada chegando a finais de 2007 coa maioría dos concursos convocados e adxudicados. A primeira Comunidade onde comezaron as emisións de TDT privada foi Madrid. Posteriormente, tiveron lugar as emisións dixitais en Cataluña, a Comunidade Valenciana, Murcia, A Rioxa e Navarra. Porén, a finais de 2007, moitas Comunidades aínda non pecharan os seu concursos e moitas outras estaban en proceso de adxudicación.

Táboa 5. Número e situación das canles autonómicas da TDT en 2007

Comunidades	N. Canles autonómicas públicas	Situación	N. Canles autonómicas privadas	Situación
Andalucía	4	2 emisión 2 reservadas	4	Adxudicadas
Aragón	1	En emisión	-	Sen definir
Asturias	3	1 emisión 2 reservadas	1	Adxudicada
Baleares	6	1 emisión 5 reservadas	2	Adxudicadas
Canarias	2	Emisión	2	Adxudicadas
Cantabria	2	Reservadas	2	En proceso
Castela León	-	Sen definir	-	Sen definir
Castela A Mancha	2	1 Emisión 1 Reservada	-	Sen definir
Cataluña	4	Emisión	4	Emisión
Ceuta				
Extremadura	2	Emisión	2	Adxudicadas
Galicia	2	Emisión	2	Adxudicadas
Madrid	2	Emisión	2	1 emisión 1 sen licitar
Murcia	1	Emisión	3	Emisión
Navarra	0	-	4	2 emisións 2 adxudicadas
P. Vasco	4	Emisión	-	-
A Rioxa	0	-	4	2 emisións 2 adxudicadas
Valencia	2	Emisión	2	Emisión

Fonte. Campos Freire (2007 b)

En xeral, o proceso de implantación da TDT autonómica en España non foi, nin moito menos, homoxéneo. A dixitalización foi moi desigual e variou substancialmente dunha Comunidade a outra, presentando algunha delas, caracteres bastante atípicos.

É o caso da televisión canaria, posto que inicia as súas emisións antes mesmo de que o Estado lle outorgue a correspondente concesión. Algúns autores, como Ribes e Soto (2003:43) explican esta primeira e fugaz intervención do Executivo canario do seguinte modo: “Mentres que o Goberno central estaba enmarcado no deseño do desenvolvemento da TDT, e a falta de definir as súas fases de introdución, a Comunidade Autónoma de Canarias solicitaba a concesión para a xestión da terceira canle de televisión hertziana. Era un movemento áxil do Goberno canario que, axustado a dereito, buscaba posicionarse no espectro dixital. Coa obtención da terceira canle, o Goberno de Canarias aseguraba dispor, nun futuro, dos programas dixitais correspondentes”.

E se falamos do control da TDT autonómica privada, atopamos que a carreira por facerse cunha canle concentra aos principais grupos mediáticos e a outros novos operadores. “Os principais grupos de prensa e radio de ámbito estatal –Vocento, Prisa-Ser, Cope, El Mundo, Godó Kiss Media (Blas Herrero)- son os que conseguen a maioría das 28 concesións das primeiras once Comunidades que realizaron as adxudicacións das súas televisións autonómicas privadas” (Campos, 2007 b).

2.2.3. O marco normativo da radiotelevisión en España

A normativa da televisión en España ata a publicación da Lei 7/2010 Xeral de Comunicación Audiovisual era moi abundante⁶, ás veces incoherente, carecendo os medios de comunicación audiovisuais dun marco legal axeitado que asegurase o cumprimento dos mandatos constitucionais. “Esta regulación incompleta ou escasamente adaptada ás circunstancias de servizo público, nun contexto paradoxal de proliferación lexislativa, contribuíu especialmente á falta de desenvolvemento dun sistema audiovisual equilibrado e harmónico, onde os medios públicos foran garantes

⁶ Segundo o Informe para a Reforma dos Medios de Comunicación de Titularidade Estatal (2005), a Secretaría de Estado para as Telecomunicacións avalía que existían unha trintena de disposicións legais que afectaban directamente á radiotelevisión no noso país.

dunha democracia participativa e de calidade” (Informe para a Reforma dos Medios de Comunicación de Titularidade Estatal, 2005).

Cumpría aprobar unha lei audiovisual, que aglutinase a lexislación especialmente no que se refire aos medios de comunicación públicos. En 2010, avanzouse nesta problemática coa aprobación da Lei 7/2010, Xeral de Comunicación Audiovisual, que ten como unha das súas finalidades outorgar un marco legal a todos os servizos de comunicación audiovisual independentemente do soporte técnico utilizado para a súa transmisión.

2.2.3.1. Normativa sobre o servizo público de radiodifusión estatal

A primeira norma que regulou o servizo público de RTVE foi a Lei 4/1980, de 10 de xaneiro, do Estatuto da Radio e a Televisión. Esta lei supuxo un cambio radical e un verdadeiro avance na forma de entender a radiotelevisión pública no noso país, xa que os medios de comunicación audiovisuais eran xestionados, antes desta norma, como servizos públicos integrados na Administración do Estado, por unha Dirección Xeral e por un Organismo autónomo do Ministerio de Información e Turismo.

Houbo que esperar máis de 25 anos ata a substitución do Estatuto da Radio e a Televisión pola Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e a Televisión de Titularidade Estatal que introduce unha maior independencia política-partidista na organización e xestión da CRTVE. En abril de 2004 o Goberno socialista de Zapatero nomeou a un Consello independente, ou Consello de Sabios, para que avaliara e propuxera unha reforma da radiotelevisión estatal. A continuación analízanse os principais puntos do Informe de Sabios e en que medida este se aplicou na Lei 17/2006.

A) O Informe de Sabios e a Lei 17/2006

A reforma de RTVE comezou coa creación dun Comité, formado por cinco membros, que elaborou o Informe para a Reforma dos Medios de Comunicación de Titularidade do Estado (2005). Este comité, coñecido como Comité de Sabios estaba integrado por un Presidente, Emilio Lledó, e catro vogais: Fernando Savater, Enrique Bustamante, Victoria Camps e Fernández González Urbaneja.

O informe, de 229 páxinas, está formado por catro capítulos que abordan a necesidade dunha reforma da Lei 4/1980. A introdución, escrita por Emilio Lledó, xustifica a necesidade dun cambio de RTVE polas continuas queixas dun amplo sector de telespectadores e tamén de teóricos na materia. Este informe xorde coa finalidade de abordar o senso que ten, nos medios de comunicación de titularidade estatal, un servizo público, unha función comunicativa, dirixida a cidadáns e non a consumidores de determinados obxectos de consumo, en busca dunha rendibilidade social e non simplemente mercantil e económica.

Tras a introdución ábrese un capítulo que realiza unha análise da situación dos medios de comunicación públicos en España e Europa, que explica as razóns de orixe do problema existente na RTVE antes da aprobación da Lei 17/2006. Para o Comité de Sabios existían basicamente catro lagoas importantes na regulación dos medios públicos en España:

- A falta dunha regulamentación do dereito de acceso dos grupos sociais significativos, segundo o disposto no artigo 20.3 da Constitución.⁷
- A ausencia, única no panorama europeo e dos países desenvolvidos, dunha autoridade independente da comunicación audiovisual.
- A inexistencia dun estatuto e un control axeitados da Axencia EFE.
- Notables distorsións na aplicación do Estatuto de 1980 respecto a RTVE.

O groso do Informe de Sabios localízase no seguinte capítulo que explica as propostas de reforma de RTVE.

1. Funcións e lexitimidade do servizo público de radiotelevisión

A definición das funcións propias do servizo público é unha necesidade derivada do Tratado de Ámsterdam así como do deterioro progresivo que en España sufriron a televisión pública e privada. Os obxectivos tradicionais de formar, informar e entreter non deben cambiar. Non obstante, a radiotelevisión pública ha de mantelos marcando as diferenzas con respecto ás programacións dos medios privados. Para iso, o Comité de

⁷ Art. 203 CE: “A lei regulará a organización e o control parlamentario dos medios de comunicación social dependentes do Estado ou de calquera ente público e garantirá o acceso a estes medios dos grupos sociais e políticos significativos, respectando o pluralismo da sociedade e das diversas linguas de España”.

Sabios recomenda a necesidade dos medios públicos de servir ao interese xeral e de perseguir non só a eficiencia económica.

Polo tanto, a radiotelevisión pública debe ser “especialmente coidadosa na información que transmite, non debe ignorar o papel que sen dúbida ten na formación das persoas, especialmente no da infancia, e ser capaz de proporcionar unha programación de entretemento digna, respectuosa e non distorsionada dos valores que inspiran a educación, a convivencia e o comportamento cívico” (Informe de Sabios, 2005:79).

O Comité de Sabios non se esquece de que o servizo público de radiotelevisión debe impulsar as novas tecnoloxías, debendo axustarse a unha serie de características durante a Era Dixital: independencia na súa liña editorial de información e contidos en xeral; responsabilidade e papel xeral como referencia e orientación da calidade do conxunto do sistema televisivo; función de articulación e cohesión social; defensa coherente dos estándares técnicos abertos que permitan o acceso de todos os cidadáns; atención mantida á diversidade de ofertas para todos os públicos; e universalidade ou preferencia xeral cara a unha oferta aberta e gratuíta.

2. *Control e cumprimento*

O Comité de Sabios sinala a necesidade de que a radiotelevisión pública se comprometa a cumprir con este principios de servizo público para o que prevé unha serie de mecanismos:

- Establecemento dun mandato-marco, que fixe os obxectivos do sistema público audiovisual no seu conxunto, sinalando a xerarquía e prioridades entre os mesmos.
- Establecemento dun contrato-programa de duración trianual, que indique as aplicacións concretas do mandato-marco durante o período de vixencia do contrato.

3. *Actividades e misións da radiotelevisión estatal*

Son necesarias unhas directrices de programación, deseñada no mandato-marco e que cada contrato-programa poida avaliar en función das demandas da sociedade española:

- Programación de servizo público, caracterizada por información veraz, imparcial, independente do poder político e do económico e de todo grupo, plural nas súas fontes e contextualizada; a defensa e promoción da cultura, entendida como patrimonio clásico e moderno; actuar en conexión coa Administración Pública na promoción da educación sobre os problemas sociais que requiran unha especial atención; o entretemento de calidade; a publicidade unida á cultura e á creatividade.
- Oferta central, consistente na elaboración e emisión de programacións xerais de radio e televisión, que permitan compartir informacións e valores comúns ao conxunto dos cidadáns en pro da integración e o consenso social.
- Outras misións de servizo público. É imprescindible un labor específico da radiotelevisión pública ás minorías máis desfavorecidas, destacando a infancia, a terceira idade, a igualdade de xénero, os discapacitados, as minorías étnicas e os inmigrantes e refuxiados.
- Regulación do dereito de acceso. A regulamentación e aplicación do dereito de acceso nos medios públicos non só é unha obriga constitucional, senón tamén unha manifestación activa do principio de liberdade de expresión e unha obriga decisiva para o servizo público.
- Programas e contidos. As radiotelevisións públicas deben manter un nivel alto de produción interna como garantía fundamental de calidade e fiabilidade das misións de programación de servizo público.
- Proxección exterior da lingua e cultura españolas. As relacións de España co exterior deben ter un camiño de dobre circulación. Por un lado, cara ao interior, no conxunto de programas de servizo. Por outro lado, cara ao exterior, deseñando e cumprindo un plan ambicioso de proxección das culturas e as linguas españolas.
- Cooperación Internacional de RTVE. Para cumprir o conxunto de funcións de servizo público e para impulsar a apertura de España a un mundo diverso, RTVE necesita manter e intensificar as súas relacións e intercambios coas entidades radiotelevisivas internacionais máis próximas.

4. *RTVE ante a Sociedade da Información.* O Consello de Sabios defende o liderado que debe xogar RTVE na Televisión Dixital Terrestre e en Internet.

5. *Novo réxime xurídico e organizativo da radiotelevisión española.* Este punto, quizais un dos máis importantes para efectos desta tese, será analizado en profundidade a continuación coa finalidade de verificar que puntos foron aplicados na Lei 17/2006 e cales non se tiveron en conta.

- Consello de Administración.

Conforme ao Informe de Sabios este debería estar formado por oito membros, caracterizados polos seus relevantes méritos no ámbito da comunicación (con experiencia profesional ou de xestión, docente ou investigadora) e dedicación exclusiva nos seus cargos.

Serán elixidos catro polo Congreso e polo Senado mediante maioría de dous terzos, dous polo Consello Audiovisual e dous polos sindicatos máis representativos en RTVE.

O seu mandato será de seis anos, sen posibilidade de reelección no período consecutivo. O seu cesamento debe ser motivado polo Congreso de Deputados e as súas incompatibilidades (parlamentarias e audiovisuais) contemplan as políticas.

A Lei 17/2006 introduce algunhas modificacións a este respecto. Segundo esta norma, o Consello de Administración está formado por doce membros “con suficiente cualificación e experiencia profesional”, sinalando posteriormente o que debe entenderse por tal, seguindo o disposto no Informe de Sabios.

O Consello é elixido polas Cortes Xerais, oito polo Congreso e catro polo Senado. Dous dos conselleiros elixidos polo Congreso serán propostos polos sindicatos máis representativos de RTVE.

O seu mandato será de seis anos non renovables. O órgano competente para o seu cesamento é o Congreso dos Deputados que o fará de forma motivada, pero incorporando a posibilidade de cesamento por este órgano por maioría de dous terzos inmotivadamente.

Terán dedicación exclusiva ao Consello e establece un amplo elenco de incompatibilidades políticas e audiovisuais.

- Director xeral

Conforme ao Informe de Sabios, este deberá ser elixido polo Congreso dos Deputados por maioría de dous terzos, tras un concurso público de candidatos, entre persoas de recoñecido prestixio no sector audiovisual.

O seu mandato será de cinco anos, sen posibilidade de reelección. O Consello de Administración poderá decidir o seu cesamento por proposta do Consello Audiovisual ou da Comisión de Control Parlamentaria dunha forma motivada.

De acordo coa Lei 17/2006, o Presidente do Consello de Administración e da Corporación é designado polo Congreso dos Deputados por maioría de dous terzos. O seu mandato será de seis anos e aplícase o mesmo Estatuto, causas de cesamento e incompatibilidades ca aos Conselleiros de Administración.

- Consellos de Informativos

O Comité de Sabios define a este órgano como instrumentos de garantía interna da independencia informativa e como canle de participación dos informadores audiovisuais na Corporación pública.

Para a Lei 17/2006 os Consellos de Informativos son os órganos internos de participación da información da Corporación RTVE para velar pola súa independencia e a obxectividade e veracidade dos contidos informativos difundidos polas sociedades prestamistas do servizo público correspondente.

- Consello Asesor

O Informe de Sabios sinala que este estará formado por nove membros, sen dedicación exclusiva, representando a varias organizacións sociais e económicas.

A Lei 17/2006 indica que o Consello Asesor estará formado por quince membros, que representan as máis importantes organizacións sociais e económicas do país.

▪ Control Externo

O Informe de Sabios recomenda un control externo a través do Parlamento e do Consello Audiovisual.

Pola súa parte, a Lei 17/2006 incorpora estes mecanismos e o Tribunal de Contas. Se ben é necesario destacar neste punto que no momento de entrada en vigor desta normativa non existía autoridade audiovisual no noso país.

Táboa 6. Comparativa entre o Informe de Sabios e a Lei 17 /2006 na estrutura e organización da CRTVE

	Informe de Sabios	Lei 17/2006
Consello de Administración		
Nº de membros	8	12
Elección	Congreso / Senado / Consello Audiovisual/ sindicatos	Congreso (dous a proposta de sindicatos) / Senado
Cualificación	Experiencia profesional ou de xestión, docente ou investigadora	Experiencia profesional ou de xestión, docente ou investigadora
Duración do mandato	6 anos	6 anos
Dedicación	Total	Total
Cesamento	Motivado polo Congreso dos Deputados	Motivado / Inmotivado polo Congreso dos Deputados
Incompatibilidades	Políticas / Audiovisuais	Políticas / Audiovisuais
Director / Presidente		
Elección	Congreso por maioría de dous terzos tras un concurso público	Congreso por maioría de dous terzos
Cualificación	Recoñecido prestixio no sector audiovisual	Experiencia profesional ou de xestión, docente ou investigadora
Duración do mandato	5 anos	6 anos
Cesamento	Motivado polo Consello de Administración	Motivado / Inmotivado polo Congreso dos Deputados
Consellos de Informativos	Velar pola independencia informativa	Velar pola independencia, obxectividade e veracidade
Consellos Asesores		
Nº de membros	8	15
Elección	Representantes sociais e económicos	Representantes sociais e económicos
Control Externo		
Órganos	Parlamento / Consello Audiovisual	Parlamento / Consello Audiovisual / Tribunal de Contas

Fonte. Elaboración propia en marzo de 2010

Nos epígrafes seguintes, o Informe de Sabios define amplamente o réxime económico que debe seguir a Corporación de Radio Televisión Española, destacando a

necesidade dun sistema económico estable e eficiente a través do mandato-marco e o contrato-programa, indicados máis arriba. Ademais o Consello de Sabios sinala tres fontes financeiras preferentes: publicidade e patrocinio, venda de produtos e subvención pública.

Finalmente, o capítulo IV refírese á estrutura e funcionamento da Axencia EFE, que non é obxecto desta tese, polo que non o analizaremos.

A Lei 17/2006 seguiu en gran medida, aínda que con certos cambios, o espírito do Informe de Sabios. Os cambios máis significativos que introduciu a nova lei son o relevo do Ente Público RTVE pola Corporación RTVE; o nomeamento polo Parlamento do Presidente da Corporación, que integra os cargos anteriores de Director xeral e Presidente do Consello de Administración; a duración do mandato tanto do Consello de Administración como do Presidente que deixa de coincidir co da lexislatura; e o sistema de financiamento e control orzamentario.

B. Outros cambios normativos da CRTVE

O financiamento foi un dos puntos modificados con posterioridade coa aprobación da Lei 8/2009, de 28 de agosto, de Financiamento da Corporación da Radio e Televisión Española. A principal finalidade desta modificación foi instaurar un sistema único de financiamento baseado en ingresos públicos e renunciando definitivamente aos ingresos publicitarios.

Tal e como sinala o preámbulo da lei, “esta medida debe aplicarse conxuntamente con outras destinadas a garantir legalmente que a Corporación RTVE sexa compensada suficientemente cos ingresos públicos que lle permitan seguir prestando o servizo público encomendado na lei e o mandato-marco, sen deixar de cumprir co principio de equilibrio orzamentario”.

O novo sistema de financiamento establece que serán os operadores privados de televisión e telecomunicacións os que deberán afrontar en parte a eliminación de anuncios publicitarios na CRTVE. Desta forma, aplícase unha porcentaxe do 3% sobre os ingresos dos operadores de televisión comercial en aberto, do 1,5% para os operadores de televisión de pago e do 0,9% para os de telecomunicacións. O que se

pretende é que na medida en que os ingresos dos operadores aumenten, ben polo ciclo recesivo ou ben polo incremento natural do consumo dos contidos audiovisuais, aumenten as cantidades recadadas para financiar RTVE.

En marzo de 2010, non obstante, a Comisión Europea decidiu enviar a España unha solicitude oficial de información, sinalando que as disposicións desta lei podían ser incompatibles coa lei comunitaria. Segundo as normas de telecomunicacións comunitarias (Directiva de autorización – 2002/20/CE) as taxas cobradas aos operadores de telecomunicacións só poden sufragar determinados custos administrativos e de regulamentación (principalmente as autorizacións e as tarefas de regulación) e deben ser obxectivas, transparentes e proporcionadas. Tamén se deben consultar oportunamente as partes interesadas.

A Comisión estaba preocupada polo feito de que a carga administrativa imposta aos operadores estatais de telecomunicacións, que ascende ao 0,9% do seu volume de negocios anual, incumprise estas condicións, xa que non parece estar relacionada cos custos derivados da supervisión regulamentaria.

A falta de resposta, ou se as observacións presentadas polas autoridades españolas non son satisfactorias, a Comisión podía emitir un ditame motivado de acordo cos procedementos de infracción da Unión Europea, no que se instase a España a modificar á súa lexislación para garantir o pleno cumprimento das normas da UE.

En xaneiro de 2010, xa se incoou contra Francia un asunto semellante relacionado coa Lei nº 2009-258, de 5 de marzo de 2009, relativa ás comunicacións audiovisuais e ao novo servizo público de televisión. Esta lei suprimiu a publicidade das canles públicas de televisión en Francia e introduciu un imposto sobre o volume de negocios dos operadores de telecomunicacións da mesma maneira que cinco meses despois fixo España.

Non obstante, en xullo de 2010, a Comisión Europea considerou que o modelo de financiamento de España e Francia era compatible coas normas europeas sobre axudas de Estado.

Por outro lado, en 2010 publicouse a Lei 7/2010 Xeral de Comunicación Audiovisual. Esta lei ten como finalidade regular e ordenar o sistema audiovisual

español mediante un réxime básico común que garanta o pluralismo e os dereitos dos consumidores.

A nova lei, que derroga unha ampla normativa⁸, divídese en cinco títulos. No primeiro deles consagra a garantía dos dereitos dos cidadáns a recibir comunicación audiovisual en condicións de pluralismo cultural e lingüístico, así como a esixir ante as autoridades a adecuación dos contidos ao ordenamento constitucional vixente. O segundo capítulo do Título I céntrase nos dereitos dos prestamistas de servizo de comunicación audiovisual que basicamente son o de prestar ese servizo en condición de liberdade en canto á selección de contidos, liña editorial e emisión de canles.

O Título II dedica un capítulo á regulación dos dereitos sobre contidos en réxime de exclusividade. O Título III parte do principio de liberdade de empresa e establece o réxime xurídico básico para a prestación dun servizo de comunicación audiovisual, diferenciando aqueles que soamente precisan de comunicación previa por estar o seu segmento liberalizado, daqueles outros que, por utilizar espazo radioeléctrico público a través de ondas hertzianas e ter capacidade limitada necesitan de licenza previa outorgada en concurso público celebrado nas condicións que fixa esta lei.

O Título IV fai referencia ao servizo público de radio, televisión e oferta interactiva, centrándose na súa definición e funcións, así como nos límites para os prestamistas de servizo público de titularidade pública.

⁸ A Lei Xeral de Comunicación Audiovisual derroga a Lei 4/1980, de 10 de xaneiro, do Estatuto da Radio e a Televisión; a Lei 46/1983, de 26 de decembro, da Terceira Canle de Televisión; a Lei 31/1987, de 18 de decembro, de Ordenación das Telecomunicacións; a Lei 10/1988, de 3 de maio, de Televisión Privada; a Lei 11/1991, de 8 de abril, de Organización e control das emisoras municipais de radio; a Lei 25/1994, de 12 de xullo, pola que se incorpora ao ordenamento xurídico español a Directiva 89/552/CEE, sobre a coordinación de disposicións legais, regulamentarias e administrativas dos Estados membros, relativas ao exercicio de actividades de radiodifusión televisiva; a Lei 37/1995, de 12 de decembro, de Telecomunicacións por Satélite, no referido aos servizos de comunicación audiovisual por satélite. A Lei 41/1995, de 22 de decembro, de Televisión Local por Ondas Terrestres; a Lei 21/1997, de 3 de xullo, reguladora das Emisións de Competicións e Acontecementos Deportivos; a disposición adicional cuadraxésimo cuarta da Lei 66/1997, de 30 de decembro, de Medidas Fiscais, Administrativas e de Orde Social; a disposición adicional cuadraxésimo cuarta da Lei 50/1998, de 30 de decembro, de Medidas Fiscais, Administrativas e de Orde Social; a disposición adicional segunda da Lei 15/2001, de 9 de xullo, de fomento e promoción da cinematografía e o sector audiovisual; as disposicións adicionais décima e transitoria sexta e décima da Lei 32/2003, de 3 de novembro, Xeral de Telecomunicacións; a disposición adicional trixésima da Lei 62/2003, de 30 de decembro, de Medidas Fiscais, Administrativas e de Orde Social. A Lei 10/2005, de 14 de xuño, de Medidas Urxentes para o Impulso da Televisión Dixital Terrestre, de Liberalización da Televisión por Cable e de Fomento do Pluralismo, salvo o artigo 5; a Lei 17/2009, de 3 de xullo, de medidas urxentes en materia de Telecomunicacións; o Real Decreto Lei 11/2009, de 13 de agosto, polo que se regula para as concesións de ámbito estatal, a prestación do servizo de televisión dixital terrestre de pago mediante acceso condicional.

Finalmente, o Título V regula a creación dun Consello Estatal de Medios Audiovisuais. As súas características serán analizadas no cuarto capítulo.

En setembro de 2010, non obstante, xa se falaba de reforma da nova lei. En concreto, o Presidente do Partido Popular, Mariano Rajoy anunciou a súa intención de presentar unha iniciativa parlamentaria para modificar a Lei 7/2010 e dar liberdade ás Comunidades Autónomas para privatizar as súas radiotelevisións públicas.

Táboa 7. Principal normativa relativa ao servizo público de radiodifusión estatal

- Lei 4/1980, de 10 de xaneiro, do Estatuto da Radio e a Televisión, derogada en 2006.
- Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e a Televisión de Titularidade Estatal.
- Lei 8/2009, de 28 de agosto, de Financiamento da Corporación da Radio e Televisión Española.
- Lei 7/2010, de 31 de marzo, Xeral de Comunicación Audiovisual.

Fonte. Elaboración propia

2.2.3.2. Normativa sobre o servizo público de radiodifusión autonómica

Os Estatutos de Autonomía varían en función de cada Comunidade Autónoma, pero en termos xerais, todos eles sinalan que corresponde á Comunidade Autónoma en cuestión o desenvolvemento lexislativo das normas básicas do Estado en materia de medios de comunicación social, así como a posibilidade da Comunidade de regulamentar, crear e manter a súa propia televisión, radio e prensa.

Desta maneira, o Estatuto de Autonomía de Galicia, promulgado pola Lei Orgánica 1/1980, de 6 de abril, indica no artigo 34 que “no marco das normas básicas do Estado, corresponde á Comunidade Autónoma o desenvolvemento lexislativo e a execución do réxime de Radiodifusión e Televisión nos termos e casos establecidos na Lei que regule o Estatuto da Radio e a Televisión. A Comunidade Autónoma poderá regulamentar, crear e manter a súa propia televisión, radio e prensa e, en xeral, todos os medios de comunicación social para o cumprimento dos seus fins”.

A lexislación de desenvolvemento da radio e televisión públicas autonómicas tamén diverxe dependendo de cada Comunidade. Non obstante, agás as radiotelevisións públicas que modificaron a súa lexislación, o resto mantén unha normativa pendente de

modificación baseada no modelo instaurado pola Lei 4/1980. A maiores, nas últimas décadas apareceron no noso panorama audiovisual unha serie de canles públicas autonómicas caracterizadas pola implantación dun novo modelo de xestión de contidos no que se adxudica a unha produtora, mediante concurso, a elaboración de toda, ou case toda a produción.

Táboa 8. Principal normativa relativa ao servizo público de radiodifusión autonómica

- Lei 7/2010, de 31 de marzo, Xeral de Comunicación Audiovisual.
- Estatutos de Autonomía de cada Comunidade Autónoma.
- A lexislación de desenvolvemento da radio e televisión públicas autonómicas:
 - Lei 5/1982, de 20 de maio, de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca, modificada pola Lei 4/1996, de 11 de outubro, de reforma da Lei de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca (art.16 e 19); e pola Lei 8/1998, de 27 de marzo, de modificación da Lei de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca (art.7 bis e 15)
 - Lei 13/1984, de 30 de xuño, de creación, organización e control parlamentario do Ente Público de Radio-Televisión Madrid.
 - Lei 7/1984, de 7 de xullo, de creación da Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana (RTVV), e regulamentación dos servizos de Radiodifusión e Televisión da Generalitat Valenciana.
 - Lei 11/1984, de 11 de xullo, de creación da Compañía da Radio Televisión de Galicia.
 - Lei 8/1984, de 11 de decembro, de Radiodifusión e Televisión na Comunidade Autónoma de Canarias, modificada pola Lei 4/1990, de 22 de febreiro.
 - Lei 7/1985, de 22 de maio, de creación de Ràdio i Televisió de les Illes Balears.
 - Lei 8/1987, de 15 de abril, de creación, organización e control parlamentario da Corporación Aragonesa de Radio e Televisión.
 - Lei 3/2000, de 26 de maio, de creación do Ente Público de Radio-Televisión de Castela A Mancha.
 - Lei 9/2004, de 29 de decembro, sobre creación da Empresa Pública Rexional Radio Televisión da Rexión de Murcia.
 - Lei do Principado de Asturias 2/2003, de 17 de marzo, de Medios de Comunicación Social.
 - Lei 11/2007, de 11 de outubro, da Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals que derroga a Lei 10/1983, de 30 de maio, de creación do Ens Públic Corporació Catalana de Ràdio y Televisió e de regulamentación dos servizos de radiodifusión e de televisión da Generalitat de Catalunya.
 - Lei 18/2007, de 17 de decembro, da Radio e a Televisión de Titularidade Autonómica xestionada pola Axencia Pública Empresarial da Radio e Televisión de Andalucía, que derroga a Lei 8/1987, de 9 de decembro, de creación da Empresa Pública da Radio e Televisión de Andalucía.
 - Lei 3/2008, de 16 de xuño, reguladora da Empresa Pública “Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais”, que derroga a Lei 4/2000, de 16 de novembro, de creación da Empresa Pública “Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais”.

Fonte. Elaboración propia

2.3. MODELOS DE RADIOTELEVISIÓN PÚBLICA EN ESPAÑA

O obxecto deste apartado é coñecer as diferenzas e similitudes das radiotelevisións públicas, estatal e autonómicas, en España. Pártese da posibilidade de facer dúas clasificacións atendendo á súa regulamentación (cambiada nos últimos anos ou pendente de modificación) e á existencia ou inexistencia de autoridades independentes.

Ao falar da radiotelevisión pública, estatal e autonómica, en España é posible facer moitos modelos diferentes. Para efectos desta investigación, consideramos que son dúas as clasificacións máis relevantes:

- En función da existencia ou non de reformas lexislativas que afectaron á estrutura e organización dos principais órganos de xestión e /ou control das radiotelevisións públicas.
- En función das características dos seus Consellos Audiovisuais (nas Comunidades Autónomas que dispoñen destas autoridades independentes).

2.3.1. Clasificación das radiotelevisións autonómicas en función das súas reformas lexislativas

En función deste criterio pódense distinguir no noso país tres modelos ou patróns diferentes de organización da radiotelevisión pública estatal e autonómica:

- Un primeiro modelo caracterizado por actualizar a súa normativa: País Vasco, RTVE, Cataluña e Andalucía.
- Outro segundo grupo cunha regulación pendente de modificación, con leis antigas tributarias do Estatuto de RTVE de 1980: Galicia, Madrid e Valencia.
- E un terceiro modelo de radiotelevisións públicas que naceron na última década caracterizado na maioría das ocasións por ser híbrido e mixto a través da externalización da súa xestión e produción, rozando nalgúns casos a privatización administrativa total: Canarias, Baleares, Aragón, Castela A

Mancha, Extremadura, Murcia e Asturias. Nalgúns dos ámbitos destas radiotelevisións tiveron lugar reformas normativas, mentres que noutros non hai previsto tales modificacións.

2.3.1.1 Primeiro modelo: as reformas normativas

Unha das máis importantes reformas da estrutura e xestión da radiotelevisión pública estatal en España tivo lugar no ano 2006, coa aprobación da Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e a Televisión de Titularidade Estatal. Ante a necesidade de modificar unha situación practicamente insostible no Ente Público RTVE, cunha regulamentación obsoleta que se mantivera durante máis de vinte e cinco anos, o Goberno socialista nomeou en 2004 un Comité de Expertos para a elaboración dun informe sobre a creación dun novo servizo público de radiotelevisión que, con certos cambios, foi incorporado nun texto final de reforma lexislativa.

O resultado foi a creación dunha nova Corporación RTVE, suxeita ás obrigas financeiras impostas pola Unión Europea. No plano da organización, os cambios máis importantes foron que o Presidente da nova Corporación é elixido, coa nova lexislación, polo Parlamento (Congreso e Senado), e que a duración do mandato do Consello de Administración e do Presidente deixa de coincidir co das lexislaturas.

Ademais de RTVE, outras radiotelevisións públicas autonómicas realizaron cambios mesmo antes ca corporación estatal. Este foi o caso de EITB, que afrontou en 1996 a primeira modificación da Lei 5/1982 de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca a través da Lei 4/1996. A nova normativa modifica os artigos 16 e 19 da anterior lei, pasando o Director xeral a ser nomeado polo Parlamento, a proposta do Goberno.

A Lei 8/1998, de 27 de marzo, de modificación da Lei de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca cambiou os artigos 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 22 e 47 da anterior normativa, que afectan fundamentalmente á estrutura e organización do Consello de Administración.

Posteriormente e xa coa reforma rematada da CRTVE, a Corporació Catalana de Ràdio i Televisió modifica a súa normativa tras a aprobación da Lei 11/2007, de 11 de

outubro, que derogou a Lei 10/1983, de creación do Ens Públic Corporació Catalana de Ràdio i Televisió.

En Andalucía a regulamentación inicial da radiotelevisión pública autonómica, tras un longo período de tempo dende a súa aprobación, en que houbo algún que outro cambio normativo, foi derogada pola Lei 18/2007, de 17 de decembro, da Radio e Televisión de Titularidade Autonómica xestionada pola Axencia Pública Empresarial da Radio e Televisión de Andalucía. A súa finalidade, tal e como sinala a exposición de motivos, foi modernizar o marco xurídico da empresa pública, para adaptalo á nova realidade social, empresarial, tecnolóxica, económica e comunicacional na que se desenvolve.

Estas catro corporacións (RTVE, EITB, CCMA e RTVA) poderían encaixarse nun mesmo patrón, caracterizado por un modelo máis independente que busca, a través de diferentes mecanismos, pór fin, en maior ou menor medida, ao control governamental e partidista da radiotelevisión pública.

Polo tanto, estas radiotelevisións públicas están caracterizadas porque inicialmente as súas leis mantiñan en común o control governamental sobre os entes e corporacións públicas a través da elección do máximo órgano de xestión (Director xeral). Este estaba teoricamente contrapesado polo control do Consello de Administración, elixido polo Parlamento mediante maioría reforzada. Ademais o mandato dos Consellos de Administración e Directores coincidía co da lexislatura.

A finalidade destas reformas é evitar o control dos nomeamentos, mediante sistemas de maioría reforzada, ampliando as responsabilidades de xestión dos conselleiros e mellorando os mecanismos democráticos, pero sen erradicar o risco de politización a través de pactos e alianzas. Por outra banda, en xeral, hai un incremento da duración do mandato, tanto do Consello de Administración coma do Director, deixando de coincidir coa lexislatura.

2.3.1.2. Segundo modelo: as reformas autonómicas pendentes

Un segundo grupo de entidades públicas de radiotelevisión (Galicia, Madrid, Valencia) continúa ancorado no patrón da Lei 4/1980. Coa aprobación do Estatuto de Radio e Televisión prodúcese unha transformación substancial das concepcións vixentes, pero tras unha aparencia de mellora ocultábanse verdadeiros déficits (coma o control gobernamental) impedindo que se puidera falar dunha radiotelevisión pública en senso estrito.

Tras máis de vinte e cinco anos, a Lei 4/1980 quedaba absolutamente obsoleta, e os seus erros soamente eran emendados a través dunha reforma, como a que se acometeu coa Lei 17/2006. A pesar disto, Galicia, Madrid e Valencia manteñen unha lexislación de radiotelevisión pública autonómica seguindo este modelo, cunha necesidade urxente de reforma.

1. Manteñen a xestión directa e o mandato, tanto do Consello de Administración coma do Director xeral, coincide co da lexislatura.
2. Os membros do Consello de Administración son elixidos polo Parlamento. Non obstante, o Director xeral é nomeado polo mesmo Goberno.
3. As esixencias para ser membro do Consello de Administración son mínimas e moi imprecisas (“relevantes méritos profesionais”).

2.3.1.3. Terceiro modelo: as radiotelevisións de última xeración

O terceiro modelo (Campos, 2009) está formado por aquelas radiotelevisións públicas que nacen nas últimas décadas, caracterizadas pola externalización da produción, é dicir, a implantación dun novo modelo de xestión de contidos no que se adxudica a unha produtora, mediante concurso, a elaboración de parte, ou mesmo toda a programación. Este último modelo está integrado polas radiotelevisións públicas en Canarias, Estremadura, Castela A Mancha, Baleares, Murcia, Asturias e Aragón.

Ante a aparición deste novo conxunto de radiotelevisións públicas, abriuse un debate sobre a súa propia legalidade administrativa e o seu marco de control. Se a capacidade de control do Consello de Administración é reducida no segundo modelo,

neste terceiro sistema é moito menor, porque é totalmente allea ao proceso de planificación e xestión, que está encomendada a unha produtora privada. É unha distorsión do sistema de control e xestión establecido polo marco legal, aínda que os seus defensores alegan a vantaxe do pulo das produtoras e a industria audiovisual das Comunidades Autónomas nas que se desenvolve (Seguí Calvo, 2008).

Este terceiro grupo baseado nunha lexislación semellante á do segundo modelo, caracterizada por mandatos coincidentes co da lexislatura e polo feito de que o Director xeral é nomeado polo Goberno, pero cunha maior flexibilidade de xestión da produción, encomendada a unha ou varias produtoras principais, mediante adxudicación xeral ou parcial da programación ou dos principais programas, respectivamente.

É necesario, non obstante, destacar que o Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias e a Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais –a única das radiotelevisións públicas autonómicas aínda non integrada en FORTA- modificaron a súa lexislación nos últimos anos.

2.3.2. Clasificación das radiotelevisións autonómicas en función das características dos Consellos Audiovisuais

Non todas as Comunidades Autónomas dispoñen de Consellos Audiovisuais ou autoridades independentes. Mesmo, a nivel estatal non existe Consello Audiovisual cuxa regulación aparece na Lei 7/2010 Xeral de Comunicación Audiovisual, mediante a que se incorpora ao ordenamento español a Directiva 2007/65/CE do Parlamento Europeo e do Consello de 11 de decembro de 2007, pola que se modifica a Directiva 89/552/CEE do Consello sobre a coordinación de determinadas disposicións legais, regulamentarias e administrativas dos Estados membros relativas ao exercicio de actividades de radiodifusión televisiva.

Algunha das Comunidades Autónomas, debido ás súas competencias para participar na regulación e control do mercado dos medios de comunicación audiovisuais

(art. 149.1.27^a da Constitución Española⁹), crearon órganos independentes para o control dos medios de comunicación:

- Cataluña: Lei 2/2000, de 4 de maio, do Consell del'Audiovisual de Catalunya, modificada parcialmente pola Lei 22/2005, de 29 de decembro, da Comunicación Audiovisual de Cataluña.
- Navarra: Lei 18/2001, de 5 de xullo, pola que se regula a actividade audiovisual en Navarra e créase o Consello Audiovisual de Navarra.
- Andalucía: Lei 1/2004, de 17 de decembro, de creación do Consello Audiovisual de Andalucía.
- Castela e León: A Lei 4/2009, de 28 de maio, de Publicidade Institucional de Castela e León prevé a creación do Consello Audiovisual de Castela e León, seis meses despois da entrada en vigor desta lei.
- Illas Baleares: Lei 2/2010, de 7 de xuño, do Consell Audiovisual de las Illes Balears.
- Canarias: Anteproxecto de Lei do Consello Canario do Sector Audiovisual.

Ademais, o novo Estatut d'Autonomía de Valencia (art. 56.3) tamén prevé a creación dun Consell Audiovisual.

Seguindo a Ramón Zallo (2006), os Consellos Audiovisuais autonómicos poden clasificarse atendendo ás súas competencias, á súa composición ou polo seu modo de elección.

2.3.2.1. Consellos Audiovisuais conforme ás súas competencias

Algunhas das funcións dos Consellos Audiovisuais coinciden (como vixiar a calidade e pluralidade dos medios da súa contorna; velar polos contidos, promover a transparencia dos axentes; incrementar a recepción e canalización de queixas dos

⁹ Art. 149.1.27^a CE: “O Estado ten competencia exclusiva sobre (...) as normas básicas do réxime de prensa, radio e televisión e, en xeral, de todos os medios de comunicación social, sen prexuízo das facultades que no seu desenvolvemento e execución correspondan ás Comunidades Autónomas”.

usuarios; axudar aos gobernos e parlamentos na toma de decisións respecto aos medios de comunicación, etc).

Porén, hai cambios entre a intensidade e profundidade á hora de executar esas competencias. Desta forma hai unha clara diferenza entre aquelas autoridades independentes que teñen competencias sancionadoras e as que non as teñen.

Neste punto, Ramón Zallo (2006), distingue entre os Consellos de Cataluña, Navarra e Andalucía, con competencias sancionadoras, e os de Galicia e Madrid, con competencias de vixilancia unicamente¹⁰.

2.3.2.2. Consellos Audiovisuais conforme á súa composición

Existen dous modelos en función da composición dos Consellos Audiovisuais:

- Os Consellos con membros elixidos enteira ou maioritariamente polo Parlamento autonómico, como organismos con personalidade xurídica, con autonomía funcional, orgánica e orzamentaria.
- Os Consellos que nacen simplemente como organismos representativos, amplos e corporativos. Nalgunhas ocasións representan os intereses profesionais e noutras son mixtos, metade profesionais da comunicación e metade deputados.

2.3.2.3. Consellos Audiovisuais conforme ao modo da súa elección

- Consellos Audiovisuais con membros elixidos democraticamente entre persoas de recoñecido prestixio e con garantías de independencia no exercicio das súas funcións.
- Consellos Audiovisuais con membros que teñen vinculación a partidos políticos prexudicando a independencia e eficiencia dos Consellos.

¹⁰ Nesta tese soamente serán obxecto de estudo os Consellos Audiovisuais autonómicos de Cataluña, Navarra e Andalucía por considerar que os organismos creados en Madrid e Galicia non son autoridades audiovisuais propiamente ditas. Ademais a Comunidade de Madrid eliminou en 2006 o Consello Audiovisual da Comunidade de Madrid.

En definitiva, “definir os Consellos por debaixo das experiencias de Cataluña, Navarra ou Andalucía sería un indicativo de resistencia política ao papel que este tipo de Consellos están chamados a cumprir en beneficio dos usuarios e da calidade do sistema mediático democrático” (Zallo, 2006). As autoridades de Galicia e Madrid non son propiamente independentes, senón máis ben órganos representativos con claras dependencias políticas que lles impiden desempeñar as súas competencias eficientemente.

2.4. BIBLIOGRAFÍA

Libros e artigos científicos

Achilles, Yves e Miège, Bernard (1995): “Estrategias de Adaptación de las Televisiones Públicas Europeas. Límites e Intercertidumbres de Futuro”, *Telos*, n. 40, pp. 35-46.

Bonet, Montse; Civil i Serra, Montse e Llinés, Montse (2008): “Una década de Políticas de Gestión del Espectro Radioeléctrico en la Unión Europea (1997-2007). Análisis de las consultas públicas, el marco normativo y las prioridades estratégicas”, *Observatorio (OBS) Journal*, n. 7, pp. 40-61.

Bustamante Ramírez, Enrique (2006a): “Un auténtico servicio público garantizado por el Consejo Audiovisual.”, *Telos*, n. 68, pp. 106-108.

Bustamante Ramírez, Enrique (2006b): *Radio y televisión en España: historia de una asignatura pendiente de la democracia*. Barcelona: Gedisa.

Bustamante Ramírez, Enrique (2008): *La televisión digital terrestre en España: por un sistema televisivo de futuro acorde con una democracia de calidad*. Madrid: Fundación Alternativas.

Bustamante Ramírez, Enrique (2009): “La reforma de RTVE: Lecciones para afrontar nuevos desafíos”. En López, Xosé, Pereira, Xosé e Rúas, Xosé (eds.): *Medios de comunicación públicos. Modelos de organización e funcionamento na Sociedade da Información. Propostas para a súa reforma*. Santiago de Compostela: Edicións Lea, pp. 143-158.

Campos Freire, Francisco (2007a). “La nueva directiva europea sobre los medios audiovisuales remueve el mapa de la televisión”, *Icono14*, n. 9.

Campos Freire, Francisco (2007b): “España e Portugal diverxen nos seus modelos de Televisión Dixital Terrestre”. Recuperado o 30 de setembro de 2009, de <http://www.novosmedios.org/index.php/2007/10/01/portugal-e-espana-diverxen-na-tdt/>

Campos Freire, Francisco (2009): “Modelos e cambios na xestión da televisión pública en Europa”. En López, Xosé, Pereira, Xosé e Rúas, Xosé (eds.): *Medios de comunicación públicos. Modelos de organización e funcionamento na Sociedade da Información. Propostas para a súa reforma*. Santiago de Compostela: Edicións Lea, pp. 57-80.

Consello de Europa (1990): *La Política de la Comunidad Europea para la industria audiovisual: recopilación de textos legislativos y políticos*. Luxemburgo: Oficina de Publicacións Oficiais das Comunidades Europeas.

Dobarro Gómez, Sara (1998): *La Televisión digital en Europa*. Galicia: Editorial 9.

García Leiva, María Trinidad (2006): “La introducción de la TDT en España en el contexto de la política europea para la transición digital en televisión”, *Eptic. Revista de Economía Política de las Tecnologías de la Información y Comunicación*, n.1. Recuperado o 10 de xaneiro, de 2010 de <http://www2.eptic.com.br/arquivos/Revistas/VIII,n.1,2006/MariaTrinidadLeiva.pdf>

García Leiva, María Trinidad (2008): *Políticas públicas y televisión digital: el caso de la TDT en España y el Reino Unido*. Madrid: Consello Superior de Investigacións Científicas.

García Montano, Alicia (2006): *La manipulación en televisión*. Valencia: Espejo de Tinta.

Informe para a Reforma dos Medios de Comunicación de Titularidade do Estado (2005). Recuperado o 30 de outubro de 2009, de <http://www.mpr.es/NR/rdonlyres/D03898BE21B84CB8BBD1D1450E6FD7AD/73066/Informereformamediosde titularidaddelestado.pdf>.

La Porte, María Teresa e Sádaba, Teresa (2005): “Hacia un nuevo pluralismo en la televisión europea”, *Doxa*, n. 3, pp. 143-160.

Llorens Maluquer, Carles (2005): “La política audiovisual de la Unión Europea y su influencia en el sistema televisivo español: la televisión pública y la televisión digital”, *Sphera Pública*, n. 5, pp. 130-155.

López, Bernat; Risquete, Jaume e Castelló, Enric (1999): “España: consolidación del modelo autonómico en la era multicanal. En Moragas, Miquel de; Garitaonandia, Carmelo e López Bernat (eds.): *Televisión de proximidad en Europa. Experiencias de descentralización en la era digital*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions, pp.141-191.

Majó Cruzate, Joan (2009): “Los vectores de futuro en el audiovisual”. En López, Xosé; Pereira, Xosé e Rúas, Xosé (eds.): *Medios de comunicación públicos. Modelos de organización e funcionamento na Sociedade da Información. Propostas para a súa reforma*. Santiago de Compostela: Edicións Lea.

Manfredi Sánchez, José Luís (2008): *La televisión pública en Europa*. Madrid: Fundación Autor.

Palacio, Manuel (2009): *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Gedisa.

Philippe, Virginie (2007): *Transition et télévision en Espagne: le role de la TVE, 1973-1978*. Paris: Harmattan.

Ruíz del Olmo, Francisco Javier (1997): *Orígenes de la televisión en España*. Málaga: Universidade de Málaga.

Seguí Calvo, Joan (2008): “El modelo de IB3”. En *Xornadas celebradas en Zaragoza sobre a extensión da reforma do sector público audiovisual de ámbito autonómico*. Archivo de vídeo. Recuperado o 30 de outubro de 2009, de <http://www.youtube.com/user/queseaquiensea#play/uploads/11/46TLRsbKXfs>.

Shor, Raúl (1998): *Historia y poder de la prensa*. Santiago de Chile: Editorial Andrés Bello.

Sierra Caballero, Francisco (2002): *Bases de la política audiovisual europea*. Sevilla: Mergablum.

Ribes i Guardia, Xabier e Soto Sanfiel, María Teresa (2003): “Del impulso a la inercia. Evolución de la TDT en España”, *Telos*, n. 57, pp. 42-57.

Videla Rodríguez, José Juan (2008): *La utilización política de la RTVE en la etapa democrática. Medios de comunicación públicos*. Santiago de Compostela: Edicións Lea.

Zallo Elgueazabal, Ramón (2006): “Dos modelos opuestos. Consejos del Audiovisual en las Comunidades Autónomas”, *Telos*, n. 68. Recuperado o 27 de decembro de 2008, de <http://www.sociedadinformacion.fundacion.telefonica.com/telos/articulocuaderno.asp?idarticulo=4&rev=68.htm>

Zallo Elguezabal, Ramón (2009): “Políticas públicas para la RTV: la nueva institucionalización”. En López, Xosé; Pereira, Xosé e Rúas, Xosé (eds.): *Medios de comunicación públicos. Modelos de organización e funcionamento na Sociedade da Información. Propostas para a súa reforma*. Santiago de Compostela: Edicións Lea, pp.107-142.

Zallo Elguezabal, Ramón (2010): “La política de comunicación audiovisual del gobierno socialista (2004-2009): un giro neoliberal”, *Revista Latina de Comunicación Social*, n. 65, pp. 14-29. Recuperado o 30 de marzo de 2010 de http://www.revistalatinacs.org/10/art/880_UPV/02_Zallo.html

Lexislación

Comunicación da Comisión ao Consello, ao Parlamento Europeo, ao Comité Económico e Social Europeo e ao Comité das Rexións de 14 de decembro de 1999: Principios e directrices da política comunitaria no sector audiovisual na era dixital [COM (1999) 657 final – Non publicada no Diario Oficial].

Comunicación da Comisión ao Consello, ao Parlamento Europeo, ao Comité Económico e Social Europeo e ao Comité das Rexións de 17 de setembro de 2003 sobre a transición da radiodifusión analóxica á dixital (da conversión ao sistema dixital ao peche do analóxico) [COM (2003) 541 final - non publicada en el Diario Oficial].

Comunicación da Comisión ao Consello, ao Parlamento Europeo, ao Comité Económico e Social Europeo e ao Comité das Rexións de 30 de xullo de 2004 sobre a interoperabilidade dos servizos de televisión dixital interactiva [COM (2004) 541 final - non publicada no Diario Oficial].

Comunicación da Comisión ao Consello, ao Parlamento Europeo, ao Comité Económico e Social Europeo e ao Comité das Rexións de 24 de maio de 2005 sobre a aceleración da transición da radiodifusión analóxica á dixital [COM (2005) 204 final - non publicada no Diario Oficial].

Comunicación da Comisión ao Consello de 2 de febreiro de 2006 sobre a revisión da interoperabilidade dos servizos de televisión dixital interactiva de acordo coa Comunicación. [COM (2004) 541 de 30 de xullo de 2004, [COM (2006) 37 - non publicada en el Diario Oficial].

Comunicación da Comisión ao Consello, ao Parlamento Europeo, ao Comité Económico e Social Europeo e ao Comité das Rexións, de 24 de maio de 2005, sobre a aceleración da transición da radiodifusión analóxica á dixital [COM (2005) 204 final - non publicada no Diario Oficial].

Comunicación da Comisión (2001) sobre a aplicación das normas en materia de axudas estatais aos servizos públicos de radiodifusión, revisada en 2009.

Decisión do Consello 89/337 do 27 de abril, relativa á televisión de alta definición.

Directiva 86/529/CEE, relativa á adopción de normas técnicas común para a difusión directa de televisión por satélite”.

Directiva do Consello 88/301/CEE, relativa á liberalización dos equipos de telecomunicacións en Europa.

Directiva 89/552/CEE ou Directiva da Televisión sen Fronteiras, sobre a coordinación de determinadas disposicións legais, regulamentarias e administrativas dos Estados membros relativos a o exercicio de actividades de radiodifusión televisiva, modificada pola Directiva 97/36/CE.

Directiva 95/47/CE, do 24 de outubro, que derroga a Directiva 92/38/CEE, do 11 de maio, sobre adopción de normas para a difusión de sinais de televisión por satélite.

Directiva 95/51/CE, do 18 de outubro, que modifica a Directiva 90/388/CE, sobre o uso das redes de televisión por cable.

Directiva 2002/21/CE do Parlamento Europeo e do Consello de 7 de marzo de 2002 relativa a un marco regulador común das redes e os servizos de comunicacións electrónicas (Directiva marco) [Diario Oficial L108 de 24 de abril de 2002].

Directiva do Parlamento Europeo e do Consello (2007) de servizos de medios audiovisuais, que modifica a Directiva de Televisión sen Fronteiras.

Lei 4/1980, de 10 de xaneiro, do Estatuto da Radio e a Televisión. BOE. Boletín Oficial do Estado, 12 de xaneiro de 1980, núm. 11.

Lei 46/1983, de 26 de decembro, reguladora da Terceira Canle de Televisión. BOE. Boletín Oficial do Estado, 05 de xaneiro de 1984, núm. 4.

Lei 5/1982, de 20 de maio, de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca, modificada pola Lei 4/1996, de 11 de outubro, de reforma da Lei de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca (art.16 e 19); e pola Lei 8/1998, de 27 de marzo, de modificación da Lei de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca (art.7 bis e 15).

Lei 13/1984, de 30 de xuño, de creación, organización e control parlamentario do Ente Público de Radio-Televisión Madrid.

Lei 7/1984, de 7 de xullo, de creación da Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana (RTVV), e regulamentación dos servizos de Radiodifusión e Televisión da Generalitat Valenciana.

Lei 11/1984, de 11 de xullo, de creación da Compañía da Radio Televisión de Galicia.

Lei 8/1984, de 11 de decembro, de Radiodifusión e Televisión na Comunidade Autónoma de Canarias, modificada pola Lei 4/1990, de 22 de febreiro.

Lei 7/1985, de 22 de maio, de creación de Ràdio i Televisió de les Illes Balears.

Lei 8/1987, de 15 de abril, de creación, organización e control parlamentario da Corporación Aragonesa de Radio e Televisión.

Lei 3/2000, de 26 de maio, de creación do Ente Público de Radio-Televisión de Castela A Mancha.

Lei 9/2004, de 29 de decembro, sobre creación da Empresa Pública Rexional Radio Televisión da Rexión de Murcia.

Lei do Principado de Asturias 2/2003, de 17 de marzo, de Medios de Comunicación Social.

Lei 11/2007, de 11 de outubro, da Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals que derroga a Lei 10/1983, de 30 de maio, de creación do Ens Públic Corporació Catalana de Ràdio y Televisió e de regulamentación dos servizos de radiodifusión e de televisión da Generalitat de Cataluña.

Lei 18/2007, de 17 de decembro, da Radio e a Televisión de Titularidade Autonómica xestionada pola Axencia Pública Empresarial da Radio e Televisión de Andalucía, que derroga a Lei 8/1987, de 9 de decembro, de creación da Empresa Pública da Radio e Televisión de Andalucía.

Lei 3/2008, de 16 de xuño, reguladora da Empresa Pública “Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais”, que derroga a Lei 4/2000, de 16 de novembro, de creación da Empresa Pública “Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais”.

Lei 8/2009, de 28 de agosto, de financiamento da Corporación da Radio e Televisión Española.

Lei 7/2010, de 31 de marzo, Xeral de Comunicación Audiovisual

Libro Verde (1984) sobre o establecemento dun mercado común da radiodifusión, especialmente por satélite e por cable.

Libro Verde (1987) sobre o desenvolvemento do mercado común de servizos e equipos de telecomunicacións.

Libro Verde (1992) pluralismo e concentración dos medios de comunicación no mercado interior-valoración da necesidade dunha acción comunitaria.

Orde do Ministerio de Industria Turismo e Comercio 2476/2005, de 29 de xullo, pola que se aproba o Regulamento Técnico de prestación do servizo de Televisión Dixital Terrestre.

Protocolo sobre o sistema de radiodifusión pública adoptado polo Estados membros da Unión Europea xunto co Tratado de Ámsterdam (1997).

Real Decreto 2169/1998, polo que aproba o Plan Técnico Nacional de Televisión Dixital Terreal.

Real Decreto 944/2005, de 29 de xullo, polo que se aproba o Plan Técnico Nacional de Televisión Dixital.

Real Decreto 945/2005, de 25 de xullo, polo que se aproba o Regulamento Xeral de prestación de servizo de Televisión Dixital Terrestre.

Real Decreto-Lei 11/2009, de 13 de agosto, polo que se regula, para as concesións de ámbito estatal, a prestación do servizo de Televisión Dixital Terrestre de pago mediante acceso condicional.

Recomendación do Consello de Europa R(96)10 sobre a garantía de independencia da radiodifusión de servizo público.

Resolución do Parlamento Europeo (1994) sobre o futuro do servizo público de radiodifusión.

Resolución do Parlamento Europeo (1994) sobre a función da televisión pública nunha sociedade multimedia.

Resolución do Consello de 27 de xuño de 1994 relativa a un marco para a política comunitaria en materia de difusión de sinais dixitais de vídeo [Diario Oficial C181 de 02.07.1994].

Resolución do Consello da UE (1999) sobre o servizo público de radiodifusión.

III – A regulación dos medios de comunicación audiovisuais

3.1. RESPONSABILITY E ACCOUNTABILITY

Unha vez analizada a definición, características, historia e normativa do servizo público audiovisual en Europa e España, o terceiro capítulo do marco teórico e conceptual analiza os principais mecanismos de regulación dos medios de comunicación, para no cuarto capítulo afondar nos órganos de control das radiotelevisións públicas en España.

A actividade dos medios de comunicación social está sometida, en maior ou menor medida, a un conxunto de leis, normas, regras e códigos de condutas que procuran un equilibrio entre a liberdade e a responsabilidade, se ben este varía en función dos modelos de organización política e económica das sociedades.

O dereito fundamental dos cidadáns á liberdade de expresión é imprescindible no funcionamento dos medios de comunicación, pero non sen responsibility e accountability. A finalidade deste epígrafe é afondar no significado destes dous conceptos, partindo de que a responsibility engloba as obrigas establecidas ou asumidas polos media, mentres que a accountability é o proceso seguinte de avaliación, en función dos patróns esixidos por esas obrigas.

3.1.1. Responsibility

A Responsabilidade Social dos Medios aparece coa Teoría da Responsabilidade Social da Prensa, proposta en 1947 a raíz do Informe da Comisión de Hutchins na Universidade de Chicago. O informe parte da situación decadente dos *mass media* nos Estados Unidos co convencemento de que o sistema de libre mercado non garante na súa totalidade a liberdade de prensa nin os beneficios sociais que se derivan desta. A comisión sinalou cinco funcións que debían cumprir os medios nunha sociedade:

1. Facer un relato comprensivo e real dos acontecementos diarios cun contexto e sentido.
2. Servir de foro para o intercambio de comentarios e críticas.
3. Proxectar a visión da realidade dos grupos relevantes na sociedade.
4. Presentar e explicar as metas e valores da sociedade.
5. Garantir o acceso pleno á información relevante diaria.

Desta forma xorde a concepción social da información segundo a cal os medios non deben ser considerados como industrias sen máis nun mercado libre de ideas, senón coma uns entes cunha responsabilidade ante a comunidade social e o benestar xeral. Esta idea de que os medios de comunicación teñen o compromiso de servir á sociedade na que operan orixinou o receo de que a tentativa de impor certas responsabilidades pode conducir á supresión da liberdade de expresión.

Porén, os medios de comunicación proporcionan “unha contribución necesaria ao funcionamento dun sistema social moderno” e “a necesidade implica unha obriga” (McQuail, 2005). Deste modo, é a propia idea de funcionamento democrático dunha sociedade a que xustifica algún tipo de responsabilidade dos *media*, xa sexa desde unha perspectiva negativa –asegurando que estes non agredirán aos dereitos fundamentais de cada cidadán –, como desde un punto de vista positivo –procurando que os medios ofrezan á sociedade os beneficios que deles lexitimamente se esperan-.

Polo tanto, os medios de comunicación sociais, especialmente os públicos, teñen unha responsabilidade tanto polo importante rol de formación e educación que teñen nas sociedades como pola influencia que xeran nestas.

As formas en que asumen as responsabilidades os medios en xeral e os xornalistas en particular poden ser divididas, de acordo con algúns autores (McQuail, 1997) en tres grandes tipos:

- a) Responsabilidades impostas. Son as obrigas impostas na lei ou en instrumentos de regulación do sector xornalístico, que nas sociedades democráticas e libres acostuman a ser reducidas ao mínimo. Serven

fundamentalmente para “equilibrar a liberdade dos medios cos dereitos doutros membros da sociedade” (McQuail, 1997:516).

- b) Responsabilidades contractuais. Son as obrigacións que os *media* especificamente asumen co seu público, xa sexa de modo implícito (como a garantía da calidade dun servizo polo cal o cliente paga), que de forma explícita (a través de proxectos editoriais, cartas de principios ou estatutos editoriais).
- c) Responsabilidades autoatribuídas. Trátase das obrigas que derivan dos “compromisos profesionais voluntarios no senso de observar certos patróns éticos e de servir ao interese público” (McQuail, 1997:516).

A estes diferentes tipos de responsabilidades corresponden tamén distintos niveis de regulamentación de funcionamento dos medios de comunicación e do traballo xornalístico: desde o nivel da heterorregulación (o regulamento do Estado a través das leis impostas ao sector) chégase á autorregulación de carácter voluntario.

Un terceiro nivel, intermedio entre estes dous, é o da correulación. Así pódese avanzar ata este último nivel desde o regulamento do Estado, pero tamén “desde a autorregulación, mediante o recoñecemento por parte do Estado da súa particular achega, dotándoa dunha dimensión pública sobrevida” (Esteve Pardo, 2002).

Tamén neste punto pode afirmarse que existen diferentes tipos de accountability conforme o tipo de reprobacións e sancións que lles están asociadas no plano legal, social, ético e moral.

3.1.2. Accountability

A *accountability* en termos xerais é o “proceso polo cal se espera lexitimamente, ou se obriga, ás organizacións mediáticas a prestar contas das súas actividades aos seus constituíntes” (Pritchard, 2000:2).

Un concepto máis detallado ofréceo McQuail (2005:180) cando a identifica cun “conxunto de procesos, voluntarios ou involuntarios, a través dos cales os *media* responden, directa ou indirectamente, ante a sociedade, pola calidade e/ou polas

consecuencias daquilo que publican, con particular referencia ás materias do ben público en xeral”.

A súa xustificación radica no presuposto de que hai un interese público que defender, preservar e formar. Pártese da base de que os medios de comunicación son unha das institucións sociais que ten acometida a responsabilidade de servir ao interese da sociedade.

Esta contrólase con leis e normas, pero tamén a través da relación directa existente entre os medios e a sociedade, unha relación que está asentada nos principios de credibilidade e transparencia.

Estes dous principios, acentuados nos medios de comunicación públicos, reflicten a necesidade de prestar contas da súa actividade ao mesmo tempo que eles mesmos son os encargados de pedir contas aos diversos poderes públicos. Se os *mass media* funcionan como vixiantes das institucións sociais influentes, inevitablemente tamén eles deben ser transparentes para a sociedade.

A *accountability* presenta diferentes graos de intensidade. Unha distinción significativa dos niveis desta é a que realiza MacQuail (1997, 2005) entre *liability* e *answerability*. A primeira controla fundamentalmente as consecuencias de algo publicado. Normalmente está regulamentada por lei, podendo conducir a sancións criminais ou civís. Fíxase fundamentalmente en que os medios non usen indebidamente os seus poderes e en protexer os dereitos básicos dos cidadáns.

A *answerability*, non obstante, está orientada a obter dos medios certas explicacións ou xustificacións pola acción ou omisión que, aínda que non apunten a cuestións legais, poden ser relevantes no ámbito de servizo público.

Entre estes dous modelos opostos, hai toda unha variedade de opcións intermedias que procuran recoller os puntos positivos de cada un deles e evitar os aspectos máis negativos. Para McQuail (1997:517), a mellor opción é a *answerability* xa que é a que en maior medida consegue “conducir á aceptación voluntaria de responsabilidades”.

Independentemente destas consideracións, o certo é que a *accountability* actúa en catro niveis en función dos instrumentos usados (McQuail, 1997):

- 1) A lei e regulación. A esixencia de prestacións de contas deriva de leis imperativas ou de documentos reguladores do sector, preocupándose fundamentalmente da protección dos dereitos fundamentais dos cidadáns.
- 2) O mercado. Neste suposto a responsabilidade deriva dunha relación comercial típica, de tal modo que os medios de comunicación intentan corresponder o mellor posible ás expectativas dos seus clientes, que é o público.
- 3) Responsabilidade pública. Enténdese que os medios de comunicación non soamente deben responder ás esixencias do mercado, senón que como institucións sociais deben satisfacer as demandas dos público. Este nivel de responsabilidade está acentuado no caso dos medios de titularidade pública.
- 4) Responsabilidade profesional. Finalmente, considérase que os xornalistas deben responder polos seus actos desde unha perspectiva profesional: atendendo aos seus compromisos de calidade e ética.

En conclusión, os medios de comunicación social deben aceptar a existencia duns límites na súa actividade, tanto polo feito de que exercen unha importante influencia, como porque existen unha serie de prácticas desaprobadas socialmente. O modelo ideal de medios públicos acepta a *accountability* a través de mecanismos que premian o bo comportamento dos medios e non tanto como formas de castigo.

3.2. HETERORREGULACIÓN, AUTORREGULACIÓN E CORREGULACIÓN

O obxectivo deste capítulo é analizar o que se entende por heterorregulación, autorregulación e correulación, aplicadas aos medios de comunicación. Analízanse, polo tanto, as principais definicións aportadas pola Unión Europea e por especialistas teóricos neste tema, así como ás súas vantaxes e desvantaxes que definen cada un dos modelos.

3.2.1. A necesidade de regulación

Presupondo que existen un conxunto de responsabilidades, faise necesario a existencia de mecanismos ou instrumentos concretos que dean corpo á esixencia desa prestación de contas. Desta forma, chégase á cuestión da regulación dos medios, entendida como a activación de prácticas que teñen como finalidade conseguir unha liberdade de prensa coherente coa regulamentación e coas necesidades da sociedade.

A opción de completar as leis e normas establecidas polo Estado (heterorregulación) é unha “decisión imprescindible na busca dun novo marco de funcionamento eficaz aplicable ao ámbito audiovisual, tamén a radio e televisión dixital” (Azurmendi et al., 2009:81).

O mercado audiovisual non é capaz de responder ás esixencias sociais polo que son imprescindibles novas técnicas de autorregulación e correulación. Seguindo a Ana Azurmendi et al. (2009:83) existen causas internas e externas que explican e xustifican a existencia de tales mecanismos:

1. Causas internas.- As propias características dos medios audiovisuais explican estas medidas. En primeiro lugar, a dimensión empresarial non pode ser obviada no caso dos medios públicos, ou restrinxida no ámbito dos privados. As leis e decisións políticas que afectan aos medios de comunicación deben protexer a consideración económica destas actividades e compatibilizar o crecemento do mercado coas funcións de servizo público. “Por este motivo, mesmo desde a perspectiva máis proclive á liberalización deste sector, corrobórase a necesaria e imprescindible implicación das autoridades (a través das autoridades de regulamentación

independentes) nesta actividade, no tocante á garantía e promoción do ben común. Por iso, o recoñecemento xurídico e desenvolvemento práctico da dimensión empresarial do mercado audiovisual non debe eludir as implicacións sociais e culturais deste mercado” (Azurmendi et al., 2009:85).

En segundo lugar, a chegada da dixitalización e converxencia esixe unha nova regulamentación. “A afirmación menos discutible é aquela que asegura que, no referente á tecnoloxía, a paisaxe audiovisual nunca chegará a estabilizarse e que, por este motivo, as decisións xurídicas deben fuxir de solucións ríxidas” (Azurmendi et al., 2009:87). Por iso, é aconsellable substituír, polo menos en parte, os procedementos de regulación tradicionais por sistemas que se axusten gradualmente á natureza do servizo.

2. Causas externas.- Seguindo as recomendacións da Unión Europea, Ana Azurmendi et al. (2009) destaca catro liñas básicas, externas ao mercado, que xustifican a existencia de mecanismos de autorregulación e correulación dos medios de comunicación.

En primeiro lugar, a actualización dos sistemas de goberno require unha maior participación dos actores sociais. As autoridades teñen a obriga de crear espazos nos que a participación social sexa posible. Esta nova situación propicia un maior esforzo de información e formación por parte dos medios de comunicación.

O segundo aspecto aborda a necesidade de elaborar políticas e normativas que produzan mellores resultados. “O crecemento dos mercados e das súas estruturas de funcionamento xera, de por si, políticas e actos lexislativos máis complexos que desembocan nun excesivo volume de normas detalladas, co efecto da súa temporalidade e incapacidade de adaptarse ao progreso técnico, á evolución do mercado ou ás especificidades de cada ámbito de decisión” (Azurmendi et al, 2009:92). A súa solución sería unha maior intervención de expertos ou a simplificación do marco legal. Para iso, é imprescindible a intervención de mecanismos que complementen o labor lexislativo.

Polo tanto, xunto coas normas do Estado (heterorregulación) cómpre apostar por unha autorregulación de carácter voluntaria e unha correulación, a medio camiño entre aquela e as leis e regulamentacións impostas polos poderes executivo e lexislativo.

3.2.2. Heterorregulación

A heterorregulación supón o control dos medios de comunicación por parte de axentes externos á profesión xornalística. Nestes casos, ou ben a regulación exercea o mercado –cando os medios pertencen a empresas e actúan como negocios – ou ben o Estado – no senso de que os *media* prestan un servizo de carácter público.

No primeiro dos casos, o comportamento dos medios “lexitímase guiado por criterios de mercado e afírmase que se o medio ten éxito é porque satisfai unha demanda da sociedade” (Herrera Damas, 2006). Este modelo está caracterizado por tratar aos medios coma “unha mercadoría coma outra calquera” (Aznar Gómez, 1999:36), substituindo o concepto de público polo de cliente.

A segunda opción consiste en encargar o control dos medios ao Estado, a través dunha regulamentación legal. Pode desenvolverse a través de mecanismos dispares como a concesión de licenzas ou, mesmo, a través de favores fiscais, exencións de impostos, censura previa ou suspensións de publicacións.

En relación coa heterorregulación, existen tres grandes modelos de relación entre os medios, os políticos e/ou o mercado, que se relatan brevemente a continuación:

- 1) **Modelo Liberal.-** Correspóndese cos países do Norte-Atlántico (especialmente Estados Unidos e Canadá, Gran Bretaña e Irlanda). Dominan os medios comerciais e o pluralismo interno, ou pluralismo de ideas e orientacións. O papel do Estado é moi limitado, pero o rol do mercado é moito máis forte, achegándose a unha heterorregulación dominada polo comercio.
- 2) **Modelo Democrático Corporativo.-** Dáse nos países do Norte/Centro de Europa (Austria, Alemaña, Bélxica, Holanda, Suíza, Dinamarca, Noruega, Suecia e Finlandia). Ademais de ter un forte desenvolvemento da liberdade de prensa, como o anterior modelo, ten unha ampla tradición de xornais de partido e de medios ligados a fortes grupos de poder (coma os relixiosos). Hai unha acentuada intervención do Estado e a xestión do servizo público de radio televisión acostuma a seguir o modelo de organización de grupos sociais, integrados nos procesos de debate e decisión política.

- 3) **Modelo Pluralista Polarizado.**- Desenvolvido especialmente nos países do Mediterráneo (Portugal, España, Francia, Italia e Grecia). Este último modelo está caracterizado polo feito de que a liberdade de prensa chega máis tarde ca no resto dos patróns analizados. É frecuente a instrumentalización dos medios polos gobernos, polo que a profesionalidade do xornalismo é menor. O Estado ten unha importante intervención no sector da comunicación, xa sexa como propietario, financeiro ou como regulador.

Como propietario, o Estado ten, en maior ou menor medida, o control do espectro público da radio e televisión, que en moitas ocasións, coma en España, funcionou en réxime de monopolio durante décadas. Como financeiro, o Estado actúa a través de subsidios, axudas ou redución de impostos. E finalmente, na calidade de lexislador, regula as liberdades de expresión e de prensa.

O maior problema que presenta a heterorregulación é a tendencia do poder político a querer controlar os medios públicos, así como que estes sigan un camiño exclusivamente comercial e esquezan os seus fins sociais a favor de todos os cidadáns.

3.2. 3. Autorregulación

Non existe unha definición común de autorregulación. Porén, as institucións europeas, a través do Acordo Interinstitucional ‘Lexislar mellor’, ratificado en 2003 e asumido pola Directiva 2007/65/CE sinalaron que a autorregulación era “a posibilidade de que os axentes económicos, os interlocutores sociais, as organizacións non gobernamentais ou as asociacións adopten para si directrices comúns”. Estes códigos deben ser conformes aos principios da lexislación.

Tal e como sinala Ana Azurmendi et al. (2009:95), “o específico da autorregulación reside en que resulta dun compromiso voluntario das partes implicadas ou afectadas no sector, e non implica necesariamente a existencia dun acto lexislativo sobre o ámbito ao que afecta, aínda que tampouco queda á marxe da normativa xurídica vixente, no caso de que esta norma exista”.

En termos xerais, Marco Antonio Moreira (1997:52-53) aporta tres elementos que son característicos da autorregulación: Por un lado é unha forma de regulación, e non comporta a ausencia dela; en segundo lugar, é unha forma de regulamentación

colectiva, pois “non existe autorregulación individual”; finalmente, non é unha forma de regulamento do Estado, xa que pode asumir, en termos xurídicos unha natureza privada. Para que esta autorregulación acade unha certa eficacia requírense algunhas condicións máis, sinaladas por Aznar Gómez (2005:25):

- 1) Cada mecanismo de autorregulación ten unhas peculiaridades e funcións propias, pero todos eles comparten o obxectivo común de mellorar a comunicación. Por iso teñen unha lóxica de rede: “a efectividade de cada un deles aumenta conforme o fai a cantidade e variedade dos demais mecanismos existentes, e crece tamén a complementariedade existente entre eles” (Aznar Gómez, 2005:25). Polo tanto, a efectividade da autorregulación non debe medirse unicamente pola eficacia illada de cada un destes mecanismos senón máis ben pola eficacia conxunta dun bo número deles.
- 2) O tempo de actuación. En España non existe moita tradición histórica dos mecanismos de autorregulación, polo que é complicado coñecer a súa verdadeira efectividade.
- 3) A última das premisas refírese ao coñecemento que ten a sociedade da autorregulación, do seu labor e das súas diferentes formas de actuación. Esta “depende en gran medida da sociedade civil que a pon en marcha e a fai funcionar, a súa eficacia é directamente proporcional ao familiarizada que estea con ela a sociedade, e en especial os profesionais da comunicación” (Aznar Gómez, 2005:27).

Desta forma, o Estado non debe ser o único que determine como debe ser o uso responsable dos medios, senón que deben existir mecanismos de autorregulación que garantan unha serie de medidas e intereses dos cidadáns, coma os códigos deontolóxicos ou os consellos de prensa. Estes dous mecanismos son os sinalados como prioritarios por Aznar Gómez (2005).

Os primeiros poden definirse brevemente como “documentos que recollen un conxunto máis ou menos amplo de criterios, normas e valores que formulan e asumen os que realizan unha actividade profesional” (Aznar Gómez, 2005:31). A diferenza fundamental con respecto aos regulamentos é que estes se refiren aos aspectos máis superficiais dun traballo (horarios, indumentaria, etc.), mentres que os códigos

deontolóxicos se ocupan dos aspectos máis substanciais e fundamentais dun exercicio profesional.

Estes últimos son, polo tanto, máis necesarios naquelas actividades nas que os profesionais dispoñen dunha maior marxe de decisión persoal e nas que teñen que asumir responsabilidades máis amplas pola índole e polos efectos das súas decisións.

Os consellos de prensa son “organismos independentes que estudan as queixas que lles chegan sobre a actuación dos medios e que, cando merece o caso, emiten unha resolución xulgando esta actuación desde un punto de vista deontolóxico” (Aznar Gómez, 2005:261).

Por conseguinte, se os códigos deontolóxicos fan públicas as normas que deben rexer a actividade dos medios, o labor dos consellos é xulgar publicamente e, en casos concretos se esa actividade se axusta ou non ás normas, dotándoas de maior efectividade e concreción.

Os consellos requiren a colaboración e compromiso autorregulador das empresas e medios de comunicación. “De feito, onde este compromiso non foi dado, o consello dificilmente sobrevive. Este compromiso supón a contribución económica de fondos imprescindible para o seu funcionamento, así como tamén o apoio necesario para o seu labor” (Aznar Gómez, 2005:262), sen o cal o consello non tería sentido.

Ademais faise imprescindible un equilibrio entre os medios de comunicación e os mecanismos de autorregulación. “Non pode darse un desequilibrio entre ambos aspectos, un desequilibrio que tense demasiado os fíos da liberdade ata poñelos en perigo de romperse” (Aznar Gómez, 2005: 301).

Por moi autónomo que pretenda ser o sistema mediático, iso non significa que deba vivir illado da realidade que o rodea. Hai múltiples actores e influencias, que deben ter en conta os medios de comunicación.

3.2.4. Corregulación

A corregulación caracterízase por combinar “medidas lexislativas ou regulamentarias vinculantes con outras adoptadas polos axentes máis interesados sobre a base da súa experiencia práctica” [COM (2002) 278 final].

A diferenza principal coa autorregulación é que na corregulación “resulta imprescindible a existencia dun acto lexislativo de forma que supón a inserción na lexislación dun marco de obxectivos xerais, dereitos fundamentais, mecanismos de aplicación e recurso, e condicións de control de cumprimento” (Azurmendi et al, 2009:96).

A preocupación pola corregulación foi presentada directamente pola Unión Europea a través da ‘Comunicación da Comisión de Principios de Política Comunitaria Audiovisual na Era Dixital’ (1999) e consolidada no ‘Libro Branco do Bo Goberno Europeo’, de 2001.

A UE utilizou a autoridade destes dous documentos para estudar o que era a corregulación, que medidas se estaban adoptando nesa dirección e que resultados estaban dando. Teoricamente, “a corregulación combina as vantaxes da seguridade que ofrecen as leis e resolucións dos reguladores, certas e establecidas, con outras vantaxes derivadas da realidade do mercado no que operan os difusores privados” (Fernández Beamount, 2005).

Segundo Mora-Figueroa e Muñoz Saldaña (2008:125) enténdese por corregulación “o conxunto de procesos, mecanismos e instrumentos postos en marcha polas administracións públicas competentes e outros axentes do sector, coa finalidade de establecer e activar un marco de actuación axeitado á normativa, equidistante entre os intereses da industria e dos cidadáns, e que se traduza en prácticas concretas e efectivas, de modo que todos os axentes implicados sexan correspondentes do seu correcto funcionamento”.

As vantaxes deste mecanismo de regulación, a medio camiño entre a lexislación tradicional e a autorregulación, son fundamentalmente tres (Azurmendi et al., 2009:99-100; Muñoz Saldaña, 2007:427-428):

1. As posibilidades que ofrece a corregulación poden ser positivas para responder a esixencias históricas, como a imprescindible intervención das autoridades gobernamentais, e ao mesmo tempo “a esixida e progresiva eliminación das interferencias administrativas no exercicio da liberdade de expresión e do dereito á información a través da radio e da televisión” (Azurmendi et al., 2009:99).
2. En segundo lugar, é unha técnica proposta desde o Dereito comunitario e, documentos como o ‘Libro Branco da Gobernanza Europea’, de 2001; a Decisión do Parlamento Europeo sobre a celebración do Acordo interinstitucional ‘Lexislar mellor’ entre o Parlamento Europeo, o Consello e a Comisión, de 2003; e o Estudo de Medidas de corregulación no sector dos medios de comunicación para a Comisión Europea, de 2006.
3. Finalmente, a corregulación resultou moi positiva nalgúns países (Holanda, por exemplo) xa que combina a lexislación vinculante e a acción reguladora coas medidas adoptadas polos actores implicados.

Ante os beneficios que aporta, a Directiva 2007/65/CE advirte da necesidade por parte dos Estados membros de estimular os réximes de corregulación ou autorregulación a nivel estatal. Estes deben gozar de ampla aceptación entre os principais interesados nos Estados e prever medios para unha aplicación efectiva.

3.3. INICIATIVAS DE AUTORREGULACIÓN E CORREGULACIÓN EN ESPAÑA

Neste capítulo ofrécese as principais iniciativas de autorregulación e correulación existentes en España ata a actualidade. No referente aos primeiros mecanismos de regulación destacan aqueles enfocados á protección dos menores. Non obstante e debido ás limitacións da autorregulación, evidénciase a necesidade de novos instrumentos de correulación, como o Código de Correulación Audiovisual que en novembro de 2009 acordaron o Consello Audiovisual de Navarra e as tres televisións rexionais da comunidade foral.

3.3.1. A autorregulación. A protección dos menores

A autorregulación nace como mecanismo alternativo aos instrumentos básicos de control. En España as principais iniciativas tiveron como finalidade, con mellor ou peor acerto, a protección dos menores fronte aos contidos televisivos e a publicidade. O 26 de marzo de 1993, asínase o Convenio que recollía os ‘principios para autorregulación das canles de televisión en relación con determinados contidos da súa programación referidos á protección da infancia e xuventude’. Foi formulado polo Ministerio de Educación e Ciencia, as Consellerías de Educación das Comunidades Autónomas e as canles de televisión.

A través deste convenio, “que foi obxecto de constantes incumprimentos” (Lazo, 2005:2) as canles de televisión declaraban á súa vontade de favorecer, especialmente na programación dirixida ao público infantil e xuvenil, os valores de respecto á persoa, de tolerancia, paz e democracia, así como favorecer a difusión de valores educativos e formativos, evitando a difusión de mensaxes susceptibles de vulnerar os valores de protección da infancia e a xuventude.

En outubro de 1999, é aprobado o Convenio polo que se establece un sistema uniforme de sinalización da clasificación dos programas de televisión en función do seu grao de idoneidade, para os menores e en xuño de 2002 un Convenio subscrito por Antena 3 Televisión, RTVE, Publiespaña-Tele5, Sogecable, FORTA, a Asociación para

a Autorregulación da Comunicación Comercial e a Asociación Española de Anunciantes.

As premisas destes convenios son recuperadas nun novo acordo asinado en decembro de 2004, denominado Código de autorregulación sobre contidos televisivos e infancia. O seu obxectivo, ao igual que o anterior, é protexer aos menores dos contidos televisivos, introducindo como novidade o reforzo de horarios protexidos.

A Lei de Televisión Sen Fronteiras xa sinalaba que na franxa de entre as 6.00 e 22.00 horas sería de especial protección para os menores. Durante este período de tempo non se poderían emitir “programas nin escenas ou mensaxes de calquera tipo que puideran prexudicar seriamente o desenvolvemento físico, mental ou moral dos menores, nin programas que fomentasen o odio, o desprezo ou a discriminación por motivos de nacemento, raza, sexo, relixión, nacionalidade, opinión ou calquera outra circunstancia persoal ou social”. O novo código engade franxas especiais de protección reforzada: de luns a venres, de 8:00 a 9:00 e de 17:00 a 20:00, e as fins de semana de 9:00 a 12:00 horas.

Porén, “os controis integrados no Código relativos á protección da infancia fronte a contidos prexudiciais, non supón unha existencia de calidade na programación televisiva nin tampouco ter presentes aos menores no deseño duns segmentos da grella destinados ex- profeso e en exclusiva a este target” (Lazo, 2005:3).

Pola súa banda, Ana Azurmendi et al. (2009:102) sinala que a aplicación deste código non obtivo os resultados esperados. En gran parte, a causa desta ineficacia residiu en que este código “obviaba un criterio esencial do texto que o inspiraba, o Informe do Parlamento Europeo sobre a comunicación da Comisión ‘Estudo sobre o control exercido polos pais sobre programas de televisión’. En concreto, a súa indicación expresa de implantar códigos de autorregulación que incluían mecanismos de control social e cláusulas severas de sanción en caso de incumprimento. A consecuencia de excluír o control e as sancións (...) ocasionou que todas as canles asinantes, tanto públicas como privadas, en maior ou menor medida, incumprían na súa inmensa maioría o Código”.

Por conseguinte, para que a autorregulación sexa eficiente cómpren mecanismos de sanción, fundamentalmente nun país coma o noso no que os medios de comunicación

están bastante acostumbrados á falta de regulamentación. No ámbito comunicativo destaca a necesidade de instrumentos de correulación para a protección dos menores, o pluralismo e a alfabetización mediática (Azurmendi et al., 2009).

3.3.2. As primeiras iniciativas de correulación

As iniciativas presentadas no anterior epígrafe, xunto con outros mecanismos de autorregulación, non cumpriron as expectativas creadas nun primeiro momento. De acordo con Ramón Reig (2006:98), as televisións privadas lograron altos beneficios a forza de traspasar os límites legais das emisións de publicidade, abaratar os custos dos medios de produción, renunciar a programación culturais e programas infantís e xuvenís, emitir programación de audiencia asegurada sen preocuparse o máis mínimo da expresión do significado de servizo público, tomada como elemento de formación, facer pasar por información publicidade encuberta e sacrificar os informativos en prol do espectáculo.

A correulación en España é un mecanismo novo, practicamente inexistente. De feito, a primeira experiencia foi o Código de Correulación Audiovisual que, en novembro de 2009 acordaron o Consello Audiovisual de Navarra e as tres televisións rexionais da Comunidade Foral (Localia-Canal 4 Navarra, Canal 6 Navarra e Popular TV Navarra).

Tal e como se sinala no preámbulo do código, a implantación da autorregulación, tanto a nivel estatal como autonómico, “foi ben intencionada para mellorar o nivel dos estándares de calidade dos contidos televisivos. Non obstante, a escasa amplitude dos seus obxectivos, a carencia dun seguimento rigoroso no seu cumprimento e a ausencia de sancións que apremaran o respecto dos principios acordados converteron tales códigos en papel mollado”.

Desta forma, a nivel rexional o Consello Audiovisual de Navarra (CoAN) completou o alcance do convenio cun elenco de Recomendacións que, para diversos temas, propuña a asunción por parte dos operadores rexionais de televisión dunhas normas e prácticas deontolóxicas que redundaran nuns contidos de maior calidade axustados ás demandas dunha audiencia necesitada de máis protección.

A finalidade fundamental é incrementar a calidade dos contidos de programación e publicidade, e proporcionar aos operadores ferramentas concretas para que poidan prestar un mellor servizo aos cidadáns. O alcance deste código de corregulación é global asumindo os intentos sectoriais practicados ata o momento (fundamentalmente os códigos de autorregulación de protección dos menores), pero ampliando a súa cobertura a cuestións igual de relevantes para a sociedade como son a defensa dos dereitos da comunicación audiovisual, o pluralismo, a cobertura de sucesos de relevancia penal, a alfabetización mediática, os procesos electorais ou os procesos xudiciais.

Todos os axentes asinantes pasan a ser correspondentes da correcta aplicación deste código, que pasou a ser unha novidade no ámbito español de regulamentación dos medios de comunicación audiovisual. Aínda non se poden apreciar os seus efectos, pero outras experiencias europeas amosan que estes poderán ser positivos.

3.4. BIBLIOGRAFÍA

Libros e artigos científicos

Aznar Gómez, Hugo (1999): *Ética y periodismo: autorregulación, códigos, estatutos de redacción y otros documentos*. Barcelona: Paidós.

Aznar Gómez, Hugo (2005): *Comunicación responsable: la autorregulación de los medios*. Barcelona: Ariel.

Azurmendi Adarraga, Ana; De la Iglesia Chamarro, Asunción; Muñoz Saldaña, Mercedes e Salvador Armendáriz, M. Ámparo (2009): *Estudio: El Consejo Audiovisual de Navarra. Sus funciones y competencias en el contexto europeo de regulación del sector audiovisual*. Navarra: Publicacións do Consello Audiovisual de Navarra. Recuperado o 19 de maio de 2010, de <http://www.consejoaudiovisualdenavarra.es/publicaciones/documents/quintapublicacion.pdf>

Betancor Rodríguez, Andrés (2009): *Mejorar la regulación: una guía de razones y de medios*. Madrid: Marcial Pons.

Esteve Pardo, José (2002): *Autorregulación: génesis y efectos*. Navarra: Aranzadi.

Fernández Beamont, José (2005): “Contenidos televisivos en España. Corregulación: tercera vía para luchar contra la telebasura”, *Telos*, n. 62. Recuperado o 06 de xuño de 2010, de <http://sociedadinformacion.fundacion.telefonica.com/telos/articulonoticia.asp?idarticulo=7&rev=62.htm>

García Galera, María Carmen (2006): “Proteger la infancia. Los Códigos de autorregulación a debate”, *Icono 14*, n. 7.

Herrera Damas, Susana (2006): “El porqué de los observatorios de medios latinoamericanos”, *Revista Latina de Comunicación Social*, n. 61. Recuperado o 19 de maio de 2010, de <http://www.ull.es/publicaciones/latina/200621HerreraS.htm>

Lazo, Carmen Marta (2005): “Telebasura vs televisión de calidad: la antítesis que demandan los niños”. En *XX Congreso Internacional de Comunicación (CICOM): Los desafíos de la televisión pública en Europa*. Pamplona: Facultade de Comunicación. Universidade de Navarra. Recuperado o 08 de xuño de 2010, de http://www.ite.educacion.es/profesores/selec_bibliog/c_marta_lazo/

McQuail, Denis (1997): *Audience analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.

McQuail, Denis (2005): *McQuail, s Mass Communication Theory*. Londres: Sage.

Mora-Figueroa, Borja e Muñoz Saldaña, Mercedes (2008): “La apuesta por la corresponsabilidad y la efectiva protección de los menores frente a los contenidos audiovisuales”, *Sphera Pública*, n. 8.

Moreira, Marco Antonio (1997): *Monografías sobre aprendizagem e ensino*. Porto Alegre: Editora da UFRGS.

Muñoz Saldaña, Mercedes (2007): “La corregulación: nuevos compromisos y nuevos métodos para la protección del menor de los contenidos televisivos. El caso holandés”. En Egúzquiza, Ion e Vidal, Vicente (coord.) *La ética y el derecho de la información en los tiempos de postperiodismo*. Valencia: Fundación Coso.

Pritchard, David (2000): “Introduction: The Process of Media Accountability”, en Pritchard (eds.) *Holding the media. Citizens, Ethics and the Law*. Bloomington: Indiana University Press.

Reig, Ramón (1998): *Medios de comunicación y poder en España, prensa, radio, televisión y mundo editorial*. Barcelona: Paidós.

Rodríguez Pardo, José Manuel (2004): “Autorregulación y hetero-regulación ¿una apuesta suficiente para el mercado actual? El caso de Gran Bretaña”. En Fundación Coso (eds.) *Información, libertad y derechos humanos: la enseñanza de la Ética y el Derecho de la Información*. Valencia: Fundación Coso.

Rosique Cedille, Gloria (2007): “Nuevos actores sociales en el escenario audiovisual”, *Icono 14*, n.9.

Sánchez Tabernero, Alfonso (2008): *Los contenidos de los medios de comunicación: calidad, rentabilidad y competencia*. Barcelona: Deusto.

Villanueva, Ernesto (2002): *Autorregulación de la prensa: una aproximación ético-jurídica a la experiencia comparada*. México: Universidade Iberoamericana.

IV – Control da radiotelevisión pública

4.1. OS ÓRGANOS DE CONTROL DA RADIOTELEVISIÓN PÚBLICA

O primeiro epígrafe do cuarto capítulo ofrece, a modo introdutorio, a xustificación da necesidade de órganos independentes de control da radiotelevisión pública. Igualmente sinálanse as características xerais do sistema de control operante en España baseado fundamentalmente nun triplo piar (Directores Xerais, Consellos de Administración e Comisións de Control Parlamentario) ata a publicación da Lei 7/2010, Xeral da Comunicación Audiovisual. A nivel autonómico, agás as Comunidades Autónomas onde existen autoridades independentes, reproducése o esquema anterior.

Na actualidade o dereito á información e o dereito de información son dereitos fundamentais da cidadanía. Así o recolle a Constitución Española no seu artigo 20, que recoñece e protexe “os dereitos a expresar e difundir libremente os pensamentos, ideas e opinións mediante a palabra, o escrito ou calquera outro medio de reprodución; á produción e creación literaria, artística, científica e técnica; á liberdade de cátedra; a comunicar ou recibir libremente información veraz por calquera medio de difusión”¹¹.

Para garantir estes dereitos, “resulta transcendental para o sistema democrático atender aos mecanismos preferentes que teñen os cidadáns para obter información e coñecer as opinións dos demais. Parece evidente que, nas nosas sociedades, o principal instrumento para influír na opinión pública son os medios de comunicación de masas e, entre eles, hai que destacar aos medios de comunicación audiovisuais, con especial atención á televisión” (Navarro Marchante, 2010:353).

¹¹ A Declaración de Dereitos do Home e do Cidadán (Francia, 1789) sinalaba no artigo 11 que a liberdade de comunicación de pensamentos e de opinión era un “dos dereitos máis prezados do home: todo cidadán poderá falar, escribir, imprimir libremente, sen prexuízo de responder do abuso de esta liberdade nos casos determinados pola lei”.

Porén, para que estes medios poidan garantir estes dereitos fundamentais, son necesarios mecanismos de control que garantan a súa independencia.

En España a Constitución Española, no artigo 20.3, sinala que “a lei regulará a organización e control parlamentario dos medios de comunicación social dependentes do Estado ou de calquera ente público e garantirá o acceso a estes medios dos grupos sociais e políticos significativos, respectando o pluralismo da sociedade e das diversas linguas de España”.

Atendendo estas normas imperativas, as leis de desenvolvemento das radiotelevisións públicas, a nivel autonómico e estatal, prevén, con diferentes fórmulas, un control a través de Comisións de Control Parlamentario. Antes da publicación da Lei 7/2010 Xeral de Comunicación Audiovisual, que contempla a creación do Consello Estatal de Medios Audiovisuais a nivel estatal, o control da radiotelevisión pública estatal apoiábase fundamentalmente nun triplo pilar (Directores xerais, Consellos de Administración e Comisións de Control Parlamentario).

Malia que nalgunhas Comunidades Autónomas existían autoridades audiovisuais independentes, a maioría reproducía este sistema, substancialmente inoperante pola súa falta de independencia ante os poderes públicos¹².

Con algunhas excepcións, “as Comisións de Control Parlamentario convertéronse en organismos de minuta partidaria e de escenificación de posicións políticas en lugar de organismos de debate sobre o medio público, sen que ademais aborden a problemática dos privados. Nos Consellos de Administración dos servizos públicos danse casos distintos, pero moitos deles están repletos de responsables de comunicación dos partidos, chegando a ser meras caixas de resonancia das Comisións de Control Parlamentario ou viceversa, con funcións moitas veces limitadas ou xenéricas (os criterios da programación quedan reservados ás Direccións xerais dos entes de radiotelevisión públicos), resultando as máis das veces simplemente deliberativas e de xogo político” (Zallo, 2006). O control destes órganos, polo tanto, é inoperante, evidenciando a súa falta de independencia para vixiar e controlar aos medios de comunicación de titularidade estatal.

¹² Excepto nalgunhas Comunidades Autónomas onde existen autoridades audiovisuais independentes.

Xunto a estes órganos existen os Consellos Asesores, Defensores da Audiencia ou dos Espectadores e os Tribunais ou Cámaras de Contas, que teñen por finalidade vixiar o funcionamento das radiotelevisións públicas en aspectos concretos: programación, dereitos dos espectadores ou xestión da execución orzamentaria dos entes públicos, respectivamente.

Non obstante, ese control queda coxo sen a creación de autoridades independentes que vixíen a actividade tanto dos medios de titularidade pública, coma dos medios privados. Actualmente, só algunhas Comunidades Autónomas crearon estes organismos (Cataluña, Navarra e Andalucía). A Lei 4/2009, de 28 de maio, de Publicidade Institucional de Castela e León prevé a creación do Consello Audiovisual desta comunidade e a Lei 2/2010, de 7 de xuño, a creación dun Consello nas Illas Baleares. Por outro lado, Canarias publicou en 2010 o Anteproxecto de Lei do Consello Canario do Sector Audiovisual e o Estatuto de Valencia prevé a creación deste órgano.

A nivel estatal, a pesar de que houbo numerosas promesas dos partidos políticos e varias recomendacións da Unión Europea para a creación dun Consello Audiovisual independente que completase a vixilancia dos medios de comunicación, esta figura non aparece ata a publicación da Lei 7/2010 Xeral de Comunicación Audiovisual.

A continuación apuntamos as características teóricas de cada un dos organismos de control da radiotelevisión pública no noso país: Directores xerais, Presidentes, Consellos de Administración, Comisións de Control Parlamentario, Consellos Asesores, Defensores da Audiencia ou do Espectador, Tribunais e/ou Cámaras de Contas e Consellos Audiovisuais.

4.2. CARACTERÍSTICAS DOS ÓRGANOS DE XESTIÓN E CONTROL

O obxectivo central deste epígrafe é ofrecer as características que deberían posuír os Directores xerais, Consellos de Administración, Comisións de Control Parlamentario e Consellos Audiovisuais, así como outros órganos de control e xestión das televisións públicas, para desempeñar as súas funcións e competencias con transparencia e imparcialidade, de acordo tanto coa lexislación vixente como coas principais normas derogadas.

4.2.1. Características xerais

Unha das principais finalidades da aprobación de leis que regulan o sector audiovisual público é conseguir un marco normativo centrado no estatuto persoal dos seus órganos de dirección, xestión e ou control.

Con maior ou menor acerto, as diferentes leis foron incorporando aspectos que debían posuír cada un destes órganos, como a súa cualificación e experiencia profesional, as súas incompatibilidades e as súas causas de cesamento. Recentemente, acentúase a necesidade de potenciar a transparencia destes órganos que, como parte integrante do sector público, deben dar a coñecer á cidadanía determinados aspectos relativos ao seu funcionamento, financiamento e cualificación.

Todos e cada un destes elementos son básicos para entender as posibles relacións entre estes órganos de xestión e control cos diferentes grupos de poder, no senso de que canto máis acentuada sexa a súa cualificación e experiencia e máis remarcadas estean as súas incompatibilidades, en maior medida poderán actuar dunha forma máis independente.

A transparencia xoga un papel fundamental, especialmente nunha era marcada polas novas tecnoloxías que permiten un rápido acceso aos distintos contidos por parte da cidadanía. Soamente a partir dunha correcta información transparente e sen censura, os cidadáns e cidadás poderán coñecer quen está xestionando os recursos públicos e de que maneira o está facendo.

A finalidade deste apartado é ofrecer as nocións que aportan as distintas leis sobre estes conceptos, definidores do estatuto persoal dos principais órganos de xestión e control das radiotelevisións públicas, para rematar coas definicións teóricas que se poden atopar na literatura científica, comparándoas coas escollidas a efectos da análise desta tese.

4.2.2. Cualificación e experiencia profesional

Unha das primeiras nocións imprescindibles para coñecer o estatuto persoal dun órgano de xestión e/ou control dun ente público é o da súa cualificación e experiencia profesional. Porén, as primeiras normativas que regulaban as radiotelevisións públicas en España non eran moi ambiciosas neste aspecto.

A Lei 4/1980, de 10 de xaneiro, do Estatuto da Radio e a Televisión, actualmente derogada, sinalaba que os membros do Consello de Administración serían elixidos entre persoas de “relevantes méritos profesionais”. Non se sinalaba ningún tipo de cualificación relativa ao Director xeral nin ao resto dos órganos de xestión.

A reforma da Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e Televisión de Titularidade Estatal, aumenta estes criterios ao regulamentar aos conselleiros, sinalando que estes serán persoas físicas con “suficiente cualificación e experiencia profesional”. Ademais precisa o significado de tales conceptos ao sinalar que se entende que unha persoa cumpre con estes requisitos cando teña “formación superior ou de recoñecida competencia, que desempeñara durante un prazo non inferior a cinco anos funcións de administración, alta dirección, control ou asesoramento, ou funcións de similar responsabilidade, en entidades públicas ou privadas ou de relevantes méritos no ámbito da comunicación, experiencia profesional, docente e investigadora”. Esta regulación é moi semellante á sinalada polo Informe para a Reforma dos Medios de Comunicación de Titularidade do Estado (2005).

Pola súa banda, o Presidente da Corporación que tamén o é do Consello de Administración ten que cumprir estes mesmos requisitos.

As leis que regulan as radiotelevisións públicas autonómicas non introducen cambios importantes con respecto á Lei 4/1980, cunha regulamentación escasa no

referente á cualificación e experiencia dos principais órganos de xestión e control, a excepción daquelas que modificaron a súa normativa nos últimos anos, especialmente a Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuais.

Para efectos da análise de contido realizada nesta tese, diferenciouse entre cualificación e experiencia profesional dos órganos de xestión e control analizados. Por un lado, enténdese que os membros dos órganos estudados dispoñen de cualificación cando teñen unha formación equivalente ou superior á Licenciatura ou Enxeñaría.

Por outra banda, para comprobar a súa experiencia profesional tívose en conta que as persoas designadas ocupasen durante un período superior a un ano cargos de xestión e/ou dirección de empresas públicas ou privadas non políticas. A maiores, resaltouse o feito de que tiveran formación superior ou experiencia en empresas audiovisuais e/ou xornalísticas.

4.2.3. Incompatibilidades

A incompatibilidade significa teoricamente a incapacidade para exercer dous ou máis cargos á vez. Xeralmente a normativa relativa aos medios públicos audiovisuais cita un amplo elenco de incompatibilidades audiovisuais dos principais órganos de xestión e control, pero as imposibilidades para simultanear cargos políticos é menor, polo menos nas normas iniciais.

A Lei 4/1980 sinalaba que a condición de membros do Consello de Administración “será incompatible con calquera vinculación directa ou indirecta a empresas publicitarias, de produción de programas filmados, gravados en magnetoscopio ou radiofónicos, casas discográficas ou calquera tipo de entidades relacionada co subministro ou dotación de material ou programas a RTVE e as súas sociedades. Tamén será incompatibilidade con todo tipo de prestación de servizos ou relación laboral en activo con RTVE e as súas sociedades”.

O cargo de Director xeral era incompatible co mandato parlamentario e con calquera vinculación directa ou indirecta con empresas audiovisuais. Desta forma, soamente sinalábanse incompatibilidades políticas (exclusivamente con cargos parlamentarios) para ser nomeado Director, pero non para os conselleiros.

A Lei 17/2006 ademais de sinalar as prohibicións de simultanear os cargos de conselleiros con traballos audiovisuais ao igual que a anterior normativa, engade que os conselleiros están sometidos ao mesmo réxime de incompatibilidades que os altos cargos da Administración Xeral do Estado, así como o establecido na lexislación mercantil para os administradores, sendo en todo caso incompatibles co mandato parlamentario.

Ademais os membros do Consello de Administración deben actuar con dilixente administración, fidelidade, lealdade, segredo e responsabilidade establecidos na lexislación mercantil.

As normas autonómicas ofrecen algunhas diferenzas entre si, pero en xeral sinalan sempre incompatibilidades audiovisuais e, ás veces políticas. Non obstante, neste último suposto refírense a incompatibilidades parlamentarias, fundamentalmente naqueles casos nos que non houbo cambios normativos.

Para efectos desta tese analizouse se os membros dos órganos de control e xestión analizados desempeñaron cargos políticos de forma simultánea a ser nomeados membros das radiotelevisións públicas. Igualmente tívose en conta, coa finalidade de comprobar a súa ligazón política, se desempeñaran cargos políticos con anterioridade.

4.2.4. Independencia

A independencia pode ser referida a moitos aspectos. A Lei 17/2006 sinala que no exercicio das súas funcións os conselleiros actuarán con absoluta independencia, sen que poidan recibir instrucións, directrices ou calquera clase de indicación imperativa do Goberno nin da Administración Xeral do Estado ou outras institucións ou entidades. Este réxime aplícase ao Presidente do Consello e Presidente da Corporación.

Seguindo a Carmen Fernández-Miranda Campoamor e a Alfonso Fernández-Miranda Campoamor (2003:167), a independencia pódese desdobrar en dous elementos (independencia de orixe e independencia de exercicio):

- Un órgano ou complexo orgánico ten independencia de orixe cando os membros que o compoñen son designados ou elixidos sen interferencias de ningún dos outros poderes do Estado e tendo en conta a súa formación, experiencia (grao de

profesionalidade) en cargos semellantes para o que foi nomeado ou elixido.

- Un órgano ou complexo orgánico ten independencia de exercicio cando a súa existencia e as súas funcións non poden ser alteradas nin interrompidas por outro dos poderes do Estado.

Deste modo, para efectos desta tese, un órgano ten ligazóns políticas cando os seus membros son designados con interferencias dos partidos políticos e non pola súa cualificación e experiencia profesional.

4.2.5. Transparencia e participación

A transparencia é unha obriga legal (regulamentada por máis de 170 normas vixentes), establecida na Lei 7/2010, de 31 de marzo, Xeral da Comunicación Audiovisual que no artigo 6 regula o dereito a unha comunicación audiovisual transparente. Neste senso, a norma sinala que todos teñen o dereito a coñecer a identidade do que presta o servizo de comunicación audiovisual, así como as empresas que forman parte do seu grupo e o seu accionariado. Para tal efecto, “considérase que o que presta está identificado cando dispón dun sitio web no que fai constar o seu nome, o enderezo de establecemento, correo electrónico e outros medios para establecer unha comunicación directa e rápida e o órgano regulador ou supervisor competente”.

Igualmente, a Lei 7/2010 regula o dereito de participación dos usuarios no control dos contidos audiovisuais. Desta maneira, calquera persoa física ou xurídica pode solicitar á autoridade audiovisual competente o control da adecuación dos contidos audiovisuais co ordenamento vixente ou os códigos de autorregulación.

Neste punto xorde o concepto de *gobernanza* como unha nova forma de xestionar máis cooperativa, aberta, transparente e participativa, diferente ao antigo modelo xerárquico, no que os poderes públicos exercían a súa soberanía sobre a cidadanía. “Na *gobernanza* moderna, as institucións estatais e non estatais, os actores públicos e privados, participan e a miúdo cooperan na formulación e a aplicación de políticas públicas. A estrutura da *gobernanza* moderna non se caracteriza pola xerarquía, senón por actores corporativos autónomos e por redes entre organizacións” (Mayntz, 2001:1).

A *gobernanza* é sinónimo de “gobernabilidade (administración e xestión) pero, actualmente, este concepto hai que velo tamén na converxencia do triángulo do Estado, mercado e sociedade civil. No contexto da sociedade da información, a *gobernanza* non só ten que contemplar a dimensión da representación senón tamén de participación, que permiten e propician as redes electrónicas” (Campos, 2009:61).

Os medios de comunicación, especialmente os de titularidade pública, non deben quedarse ao marxe da *gobernanza*. Deben ofrecer aos cidadáns e cidadás unha información transparente e clara do seu funcionamento e xestión ao mesmo tempo que favorecen a participación da sociedade, non só nos contidos, senón tamén na súa propia estrutura e organización.

A cidadanía ten dereito a coñecer como se gasta o diñeiro que aportan, a través dos seus impostos, para o financiamento das televisións públicas e cal é o debate que se xera para a toma de cada unha das decisións de xestión. Os mecanismos e ferramentas da xestión moderna da transparencia pasan por Internet. As radiotelevisións europeas dispoñen na actualidade das súas propias páxinas web para ofrecer ampla información sobre os seus contidos de programación. Pero é moito máis escasa e nula, nalgúns casos a información corporativa e de xestión. E esta constatación, desde o punto de vista da *gobernanza* e a transparencia, é outro déficit importante no balance das televisións públicas.

Táboa 9. Datos corporativos nas webs das radiotelevisións públicas españolas

Radiotelevisións públicas autonómicas e estatal en España	Número de datos corporativos na web¹³
Corporación de Radio Televisión Española	23
Euskal Irrati Telebista	22
Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals	25
Axencia Pública Empresarial da Radio Televisión de Andalucía	13
Compañía de Radio Televisión de Galicia	11
Ente Público Radio Televisión de Madrid	12
Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana	11
Ente Público Radio Televisión Canaria	12
Ens Públic de Radiotelevisió de les Illes Balears	7
Corporación Aragonesa de Radio e Televisión	13
Ente Público Radio Televisión de Castela A Mancha	23
Corporación Extremeña de Medios Audiovisuais	13
Ente Público de Comunicación del Principado de Asturias	12
Radio Televisión da Rexión de Murcia	15

Fonte. Elaboración propia en 2010

¹³ Por datos corporativos enténdense os referidos á lexislación, misión e valores, códigos de conduta, estrutura, currículo vitae dos principais órganos de xestión, emprego, Responsabilidade Social Corporativa e orzamentos.

Estes datos comparados cos das principais radiotelevisións públicas en Europa amosan unha certa deficiencia de transparencia na rede en España. Conforme a unha investigación de Francisco Campos (2009) de setembro de 2008, a RAI en Italia presentaba 20 entradas corporativas na súa páxina de Internet, France Télévisions 25 e a British Broadcasting Corporation en Reino Unido ata 50 entradas, amosando un verdadeiro exemplo de transparencia e *gobernanza* na rede.

Porén, en España en 2009 soamente a Corporación de Radio Televisión Española indicaba na web o currículo vitae dos seus conselleiros de administración, a Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals e Euskal Irrati Telebista eran as únicas que publicaban un detalle dos seus orzamentos e soamente a última delas un Informe de Responsabilidade Social Corporativa.

Estes aspectos deben ser accesibles á sociedade, xa que estamos a falar de servizos de comunicación financiados por orzamentos públicos e xestionados por cargos públicos. Así o sinala a Lei 7/2010, de 30 de marzo, Xeral de Comunicación Audiovisual que destaca a necesidade de que a xestión dos prestamistas do servizo público de comunicación audiovisual de titularidade pública se realice conforme a criterios de transparencia.

4.2.6. Paridade entre homes e mulleres

A igualdade entre mulleres e homes é un principio xurídico universal recoñecido en diversos textos internacionais sobre dereitos humanos. Entre estes destaca a Convención sobre eliminación de todas as formas de discriminación contra a muller, aprobada pola Asemblea Xeral de Nacións Unidas en 1979 e ratificada por España en 1983.

Este dereito é, igualmente, un principio fundamental na Unión Europea. Desde a entrada en vigor do Tratado de Ámsterdam, o 1 de maio de 1999, a igualdade entre mulleres e homes e a eliminación das desigualdades entre uns e outros son un obxectivo que debe integrarse en todas as políticas da Unión e dos seus membros.

Ao amparo do Tratado de Roma desenvolveuse un acervo comunitario sobre igualdade de sexos de grande amplitude e importante calado. En España, a transposición

das normativas europeas tivo lugar fundamentalmente a través da Lei Orgánica 3/2007, de 22 de marzo, para a igualdade efectiva de mulleres e homes. En concreto esta lei incorpora ao ordenamento español dúas directivas en materia de igualdade de trato, a 2002/73/CE, de reforma da Directiva 76/207/CEE, relativa á aplicación do principio de igualdade de trato entre homes e mulleres no que se refire ao acceso ao emprego, á formación e á promoción profesionais e as condicións de traballo; e a Directiva 2004/113/CE, sobre aplicación do principio de igualdade de trato entre homes e mulleres no acceso a bens e servizos e subministro.

No referente á Administración Xeral do Estado e nos organismos públicos vinculados ou dependentes dela, o artigo 52 da LO 3/2007 sinala que o Goberno atenderá ao principio de presenza equilibrada de mulleres e homes no nomeamento das persoas titulares dos órganos directivos da Administración Xeral do Estado e dos organismos públicos relacionadas con esta.

Ademais require que será observado o principio de presenza equilibrada no nomeamento que lle corresponda efectuar nos Consellos de Administración. Non obstante, respecto a este punto, foron moi poucas normas relativas ás televisións públicas as que incorporaron este principio.

Si o fixo a Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e a Televisión de Titularidade Estatal, que sinala que o Consello estará composto por doce membros “procurando a paridade entre homes e mulleres na súa composición”.

4.3. DIRECTORES XERAIS E PRESIDENTES

Este epígrafe ten como finalidade ofrecer a forma de elección, o estatuto e réxime xurídico dos Directores xerais e Presidentes dos Consellos de Administración conforme ás regulacións de radiotelevisión pública en España, a nivel estatal e autonómico. Destácanse as principais diferenzas entre as corporacións e entes públicos cunha normativa modificada e aquelas que aínda seguen cunha lexislación pendente de modificación.

Os Directores xerais veñen a desempeñar, en xeral, as competencias xestoras das radiotelevisións públicas, así como as súas funcións administrativas e representativas. Tras a publicación da Lei 4/1980 do Estatuto de Radio e Televisión, unha regulamentación que, en xeral imitaron as radiotelevisións públicas autonómicas, o Director xeral era nomeado polo Goberno por un período de catro anos. Isto favorecía o seu control político. As competencias do Director xeral de RTVE eran sete:

- a. Cumprir e facer cumprir as disposicións que rexan o Ente Público, así como os acordos adoptados polo Consello de Administración nas materias que sexan competencia deste órgano colexiado.
- b. Someter á aprobación do Consello de Administración con antelación suficiente o plan anual de traballo e a memoria económica anual, así como o anteproxecto de orzamento do ente público e das sociedades estatais.
- c. Impulsar, orientar, coordinar e inspeccionar os servizos de RTVE e das sociedades estatais e ditar as disposicións, instrucións e circulares relativas ao funcionamento ou á organización interna das mesmas, sen prexuízo todo isto das competencias do Consello de Administración.
- d. Actuar como órgano de contratación de RTVE e das súas sociedades.
- e. Autorizar os pagos e gastos de RTVE e das súas sociedades.
- f. Organizar a dirección e nomear con criterios de profesionalidade ao persoal directivo de RTVE e das súas sociedades notificando con carácter previo estes nomeamentos ao Consello de Administración.

- g. A ordenación da programación de conformidade cos principios básicos aprobados polo Consello de Administración.

Tras a aprobación da Lei 17/2006, ademais de mellorar a independencia na elección do Presidente da Corporación, este pasa a ser tamén Presidente do Consello de Administración e incrementáanse as súas competencias a doce. O Informe de Sabios (2005) xa recomendaba a ampliación das súas funcións. En canto ao seu estatuto e réxime xurídico hai diferenzas entre unhas e outras radiotelevisións públicas, en función de se modificaron o seu regulamento ou se, pola contra continúan cunha lei ancorada no pasado, tal e como se observa na táboa 10.

**Táboa 10. Réxime dos Directores xerais
das radiotelevisións públicas estatal e autonómicas en España**

Televisións Públicas	Órgano que o elixe /designa	Duración do mandato	Incompatibilidades	Cualificación	Cesamento
CRTVE (Presidente)	Congreso	6 anos	Políticas / Audiovisuais	Si	Motivado/ Non motivado polo Congreso (2/3)
País Vasco	Parlamento (a proposta do Goberno)	4 anos	Políticas / Audiovisuais	Non	Motivado
Cataluña	Convocatoria Pública (Consell de Govern)	--	Políticas / Audiovisuais	Si	Motivado
Andalucía	Parlamento	6 anos	Políticas / Audiovisuais	Non	Motivado
Galicia	Goberno	4 anos	Audiovisuais	Non	Motivado
Madrid	Goberno	4 anos	Políticas / Audiovisuais	Non	Motivado
Valencia	Govern	4 anos	Cargos públicos/ Audiovisuais	Non	Motivado
Canarias	Goberno	4 anos	Políticas / Audiovisuais	Non	Motivado
Baleares	Govern	4 anos	Políticas / Audiovisuais	Non	Motivado
Aragón	Goberno	4 anos	Cargos públicos/ Audiovisuais	Non	Motivado
Castela-A Mancha	Goberno	4 anos	Políticas / Audiovisuais	Non	Motivado
Estremadura	Parlamento	5 anos	Políticas / Audiovisuais	Non	Motivado
Asturias	Parlamento	4 anos	Cargos públicos ou privados / Audiovisuais	Non	Motivado
Murcia	Goberno	4 anos	Políticas / Audiovisuais	Non	Motivado

Fonte. Elaboración propia en agosto de 2009

As radiotelevisións públicas que fixeron modificacións da súa normativa inicial conseguen unha menor vinculación partidista dos Directores xerais, por medio da súa elección parlamentaria ou por convocatoria pública, mandatos superiores aos da lexislatura (a excepción de EITB), incompatibilidades políticas e audiovisuais e, na maioría dos casos cesamentos motivados.

Porén, as radiotelevisións que non cambiaron a súa normativa seguen mantendo unhas leis antigas caracterizadas polo nomeamento dos Directores a través do Goberno, por catro anos e sen cualificación. A pesar de que a maioría das normas sinalan incompatibilidades audiovisuais e políticas para este cargo, o habitual é que estas últimas non sexan suficientes para evitar que este cargo sexa desempeñado por persoas que tiveron con anterioridade cargos políticos.

A recomendación do Informe de Sabios (2005) respecto desta figura foi que o Director xeral fose elixido polo Consello de Administración, por maioría de dous terzos, tras un concurso público. No caso de que non se producise a elección nos termos requiridos na lei, esta responsabilidade recaería sobre o Consello Audiovisual. O seu mandato debería ser de cinco anos, sen posibilidade de renovación en mandatos consecutivos. O Consello de Administración podería cesar ao Director xeral da Corporación, por maioría de dous terzos, pero sobre a proposta con maioría de votos, ou ben do Consello Audiovisual, ou ben da Comisión de Control Parlamentario.

En canto ao Presidente do Consello de Administración, excepto no caso da CRTVE (no que o titular do Consello é Presidente da Corporación), e da Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA), na maioría dos casos ten carácter funcional e rotativo entre os conselleiros.

No caso da CCMA, a pesar de que non identifica ao Director co Presidente do Consello, coma no caso da CRTVE, este último é elixido polo Parlament por maioría de dous terzos entre os conselleiros, tendo encomendadas funcións de representación, coordinación, convocatoria de sesións, presidencia destas e resposta oral ás preguntas formuladas pola Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.

4.4. CONSELLOS DE ADMINISTRACIÓN

No epígrafe terceiro preséntase o réxime xurídico dos Consellos de Administración das radiotelevisións públicas en España. Comézase coas contribucións de varios teóricos sobre as características ideais que deberían presentar estes órganos en xeral, para proseguir coa análise específica dos Consellos de Administración en Europa e, finalmente, en España.

4.4.1. Características xerais

Os Consellos de Administración das empresas constitúen unha peza fundamental e básica do seu funcionamento. A misión central dos Consellos de Administración é a de asegurar a viabilidade da empresa ao longo prazo. Segundo Rafael Fraguas (2003:41) debe actuar fundamentalmente en tres planos:

- Engadir valor, non soamente ao accionista, senón tamén ás persoas físicas e /ou xurídicas directamente relacionadas coa empresa.
- Aportar coñecementos e recursos. Debe reunir as experiencias clave para o presente e o futuro da empresa.
- Supervisar o exercicio de poder. Preocuparse de que exista un equilibrio de poder, tanto na relación consello – dirección como dentro do equipo directivo.

En canto ao seu tamaño, a maior parte dos teóricos opinan que o número ideal varía de entre oito a doce membros, xa que os consellos máis grandes son máis fáciles de manipular pola dirección (Mintzberg, 1983) ou cren que canto maior é o tamaño, menor é a implicación na toma de decisións estratéxicas (Judge e Zeithmal, 1992).

Finalmente, Rafael Fraguas (2003:52) sinala que o experto no tema, Dayton, estableceu que os conselleiros deben ofrecer integridade, senso común, independencia, coñecemento de negocio, experiencia, comprensión e aceptación da filosofía corporativa, mente crítica, capacidade de falar abertamente, habilidade de retar e estimular a dirección da empresa, orientación de futuro e capacidade de dedicar tempo e enerxía.

4.4.2. Consellos de Administración en Europa

En Europa varían os modelos e os tipos de sociedade de xestión: empresariais, sociais, sen fins de lucro, entes de dereito público, consorcios, fundacións e asociacións cívicas.

Francisco Campos (2009:69) sinala tres clasificacións dos modelos europeos de radiotelevisión pública en función do modelo e tipo de sociedade, o perfil e as competencias e á súa capacidade e competencia executiva:

Tendo en conta o primeiro parámetro hai cinco clases de medios audiovisuais en Europa: Francia e Suecia xestionan a televisión pública a través de fundacións. Holanda aséntase na representación de asociacións cívicas, políticas, culturais e relixiosas. Ademais “alterna o modelo corporativo integrado (BBC, RAI) coa diversificación vertical entre radio e televisión (Suecia) e coa segregación horizontal entre compañías de produción (France 2 Cinema, Studio Hamburg, Bavaria), arquivos (INA en Francia) e difusión” (Campos Freire, 2008:69).

No referente ao perfil e competencias destacan en Europa catro modelos de órganos de administración: Marcada representación política (España e Italia), traxectoria académica e profesional (Francia), prestixio profesional (Reino Unido) e diversidade de representación social (Países Nórdicos).

Finalmente, pola súa capacidade executiva destacan tres categorías: executivo de xestión estreitamente controlado por un consello competente (BBC), consello profesionalizado (RTVE) e organización executiva forte xunto a consellos politizados (RAI).

Destaca fundamentalmente o “perfil e competencia profesional (...) dos conselleiros dalgunhas corporacións europeas (Reino Unido, Irlanda, Portugal) con especialistas en información e comunicación audiovisual, xestión empresarial, control económico-financeiro, recursos humanos e enxeñaría técnica” (Campos Freire, 2008:69).

Táboa 11. Consellos e Administración das televisións públicas europeas

País	Organismo	Membros Consello de Administración	Elección	Perfil
Alemaña	ARD-ZDF	--	Parlamento federal	Representación política
Dinamarca	DR TV	11	3 Ministerio de Cultura, 6 Parlamento, 2 persoal	Político e profesional
España	RTVE FORTA	12 12/20	8 Congreso (2 sindicatos) e 6 Senado	Xornalistas e profesionais políticos
Finlandia	YLE TV	21	Parlamento	Representantes de entidades
Francia	France TV	--	Universidade e fundadores	Xornalistas, profesionais e técnicos
Holanda	NPO	--	Fundacións	Representación social
Irlanda	RTÉ	9	Goberno	Xestión e finanzas
Italia	RAI	9	7 Parlamento e 2 Goberno	Xornalistas e políticos
Portugal	RTP	5	Asemblea xeral RAI	Xestores, profesionais financeiros
Reino Unido	BBC	12	Raíña e Goberno	Cultural, ciencia e xestión
Suecia	SVT	11	Goberno	Políticos e profesionais

Fonte. Campos Freire, 2008:68

4.4.3. Consellos de Administración en España

A estrutura e composición dos Consellos de Administración, ao igual que ocorría no caso europeo, é bastante diverxente e variada. O número de conselleiros evidencia axustes e pactos para a representatividade dos partidos políticos.

Táboa 12. Número de membros dos Consellos de Administración das televisións autonómicas e estatal en España (Decembro 2009)

	PSOE	PP	IU	CiU	ERC	PNV	BNG	Outros	TOTAL
CRTVE	3	4	1	1	1	0	0	2 (Sindicatos)	12
País Vasco	5	3	0	0	0	6	0	5 (1 Aralar e 4 asociacións)	19
Cataluña	4	1	1	5	1	0	0	0	12
Andalucía	8	6	1	0	0	0	0	0	15
Galicia	4	6	0	0	0	0	2	0	12
Madrid	7	11	2	0	0	0	0	0	20
Valencia	6	4	1	0	0	0	0	0	11
Canarias	2	2	0	0	0	0	0	4	8
Baleares	6	7	0	0	0	0	0	4	17
Aragón	9	6	1	0	0	0	0	3	19
Castela-A Mancha	7	6	0	0	0	0	0	0	13
Extremadura	5	4	0	0	0	0	0	0	9
Asturias	7	7	1	0	0	0	0	0	15
Murcia	3	6	0	0	0	0	0	0	9

Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010

Ademais da variedade do número de conselleiros, a súa estrutura é moi dispar, mostrando importantes diferenzas entre as que acometeron unha reforma da lexislación e as que non o fixeron. Antes da reforma da Lei 17/2006, a Lei 4/1980 sinalaba que o Consello de Administración de RTVE estaba formado por 12 membros que eran elixidos por catro anos, a metade polo Congreso e a metade polo Senado, entre persoas de relevantes méritos profesionais.

Este órgano tiña encomendadas catorce funcións: velar polo cumprimento dos principios xerais de funcionamento da RTVE; emitir o seu parecer sobre o nomeamento do Director xeral; recibir notificación previa do nomeamento e cesamento dos directores de RTVE e das súas sociedades; aprobar, a proposta do Director xeral de RTVE, o plan de actividade do Ente Público; aprobar a memoria anual relativa ao desenvolvemento das actividades de RTVE, así como das sociedades estatais establecidas no Estatuto; aprobar, con carácter definitivo, os cadros de persoal de RTVE e as súas modificacións, do mesmo xeito cás das súas sociedades; aprobar o réxime de retribucións do persoal de RTVE e das súas sociedades; aceptar o anteproxecto de orzamento da RTVE e das súas sociedades; informar os proxectos de disposición que se propoña ditar o Goberno en materia de publicidade; ditar normas reguladoras respecto á emisión de publicidade por RTVE, atendidos o tempo de publicidade á programación e ás necesidades dos medios; determinar semestralmente a porcentaxe de horas de programación destinadas aos grupos políticos e sociais significativos, fixando os criterios de distribución entre eles en cumprimento do artigo 20 da Constitución; coñecer e resolver os conflitos que poidan xurdir en relación co dereito de rectificación; determinar anualmente a porcentaxe de produción propia que deberá incluírse na programación de cada medio; coñecer aquelas cuestións que, aínda non sendo da súa competencia, o Director Xeral de RTVE someta á súa consideración.

Este réxime foi inicialmente seguido, en maior ou menor medida, polo resto das radiotelevisións públicas autonómicas. Na actualidade, agás aquelas que realizaron unha reforma en profundidade das súas leis (especialmente País Vasco, Cataluña e Andalucía e en menor medida Asturias e Extremadura), o resto segue mantendo a mesma regulación imitadora da Lei 4/1980.

Unha vez publicada a Lei 17/2006, o Consello de Administración da CRTVE segue a ter doce membros, pero agora elixidos por 6 anos polas Cortes Xerais. Neste

caso optouse porque oito foran elixidos polo Congreso (dos cales dous o serían a proposta dos sindicatos máis representativos da Corporación) e seis polo Senado. As súas competencias ampliáanse a dezoito. Para o Informe de Sabios (2005), o Consello de Administración é o órgano colexiado de supervisión e vixilancia da administración da Corporación, sendo preferible encomendarlle trece funcións. Ao igual que sucedía no caso dos Directores xerais o réxime dos Consellos de Administración varía nas diferentes radiotelevisións públicas.

Táboa 13. Réxime dos Consellos de Administración das radiotelevisións públicas estatal e autonómicas en España (Ano 2009)

Televisións Públicas	Órgano que o elixe	Duración do mandato	Incompatibilidades	Cualificación	Cesamento
CRTVE	Parlamento / Sindicatos	6 anos	Políticas / Audiovisuais	Si	Motivado / Inmotivado polo Congreso
País Vasco	Parlamento / Organizacións e sindicatos	4 anos	Audiovisuais	Non	Motivado
Cataluña	Parlament (verificación polo CAC)	6 anos	Políticas / Audiovisuais	Si	Motivado
Andalucía	Parlamento	6 anos	Políticas / Audiovisuais	Si	Motivado
Galicia	Parlamento	4 anos	Audiovisuais	Si	Motivado
Madrid	Parlamento	4 anos	Audiovisuais	Non	Motivado
Valencia	Corts	4 anos	Audiovisuais	Si	Motivado
Canarias	Parlamento	4 anos	Audiovisuais	Si	Sen causas
Baleares	Parlament	4 anos	Audiovisuais	Si	Sen causas
Aragón	Parlamento	4 anos	Audiovisuais	Si	Motivadas
Castela-A Mancha	Parlamento	4 anos	Audiovisuais	Non	Sen causas
Estremadura	Parlamento	4 anos	Audiovisuais / Políticas	Si	Motivado / Inmotivado polo Parlamento
Asturias	Parlamento	4 anos	Audiovisuais	Si	Motivado
Murcia	Parlamento	4 anos	Audiovisuais / Políticas	Si	Motivadas

Fonte. Elaboración propia en agosto de 2009

Para o Informe de Sabios (2005) o recomendable sería que o Consello de Administración estivera integrado por oito membros, caracterizados polos seus relevantes méritos no ámbito da comunicación e dedicación exclusiva ao Consello. A súa elección debía corresponderlle ao Congreso (2), Senado (2), Consello Audiovisual (2) e sindicatos máis representativos da RTVE (2). O seu mandato sería de seis anos e a renovación por metades, a razón de catro, cada tres anos.

4.5. COMISIÓNS DE CONTROL PARLAMENTARIO

Neste apartado ofrécese o concepto e natureza das Comisións de Control Parlamentario das radiotelevisións públicas en España. Para iso, pártese das características destes órganos en xeral para, con posterioridade afondar nas peculiaridades de cada unha das Comisións que controlan os entes públicos de radiotelevisión a nivel autonómico e estatal.

4.5.1. Concepto, natureza e clasificación das Comisións de Control Parlamentario

O poder lexislativo exerce unha función de control esencialmente política a través de mecanismos concretos, onde adquire especial relevancia o rol que xogan a oposición gobernamental e as minorías parlamentarias. A fiscalización parlamentaria “comprende a valoración e o debate sobre certos feitos e información obtida respecto á actividade controlada, outorgándolle ás mesmas a publicidade de que esta actividade carecía, dándolla a coñecer ao electorado e producindo, desta maneira, efectos de diversa índole” (Abreu Sacramento, 2008:4).

O control que exerce o Parlamento é fundamentalmente político xa que a pesar de estar regulado por normas xurídicas trátase dun control de oportunidade, mérito e conveniencia que exerce un órgano político utilizando procedementos libremente elixidos e valorados.

O profesor Aragón Reyes (2002:97) defende claramente esta característica distinguindo entre o control subxectivo ou político, aberto a consideracións de oportunidade sobre a acción que se controla; e o control obxectivo, cando opera unha norma que determina a condición e o sentido das operacións a realizar. A suxeición á lei do control parlamentario marca uns límites, pero a decisión da materia a controlar así como os medios para realizalos son discrecionais, o que confirma a natureza política da fiscalización parlamentaria.

Neste control ademais cobra unha especial relevancia o papel que teñen que xogar a oposición gobernamental e as minorías. “Para que a función de control que debe exercer o Congreso se exercite con responsabilidade, deben existir minorías que

constitúan a oposición ao goberno correspondente. Se non existe oposición que actúe con liberdade nos órganos lexislativos non haberá control. (...) A presenza dos partidos políticos hexemónicos ou predominantes, aínda cando os haxa de oposición pero débiles na súa actuación, resulta contraria á idea democrática de poder.” (Fernando Luna, 2007:48). A mera presenza dos partidos minoritarios da oposición nas comisións, polo tanto, non garante un control eficaz. “O labor de control destas require a cooperación do partido maioritario, que normalmente é o partido no poder”. (Yamamoto, 2007:17)

As comisións perfílanse como un dos mecanismos principais de control parlamentario, onde queda reflectida a composición da Cámara de orixe, xa que están formadas polos membros que designen os grupos parlamentarios en proporción á importancia numérica daqueles na Cámara. Poden ser ou non permanentes.

As primeiras son as establecidas por unha norma e están encargadas do estudo das materias e proxectos de lei sometidas ao seu coñecemento, mentres que as non permanentes desaparecen no momento en que realizan o traballo encomendado e, en todo caso, ao final da lexislatura. Dentro destas destacan as comisións de investigación, encargadas de elaborar un plan de traballo determinado e as comisións mixtas, designadas para o estudo dunha materia de interese común para o Senado e o Congreso. Polo que respecta ás comisións permanentes, estas poden ser lexislativas ou non lexislativas.

Para realizar a súa función de control, as comisións teñen competencia para obter información e documentación que precisen do Goberno e das Administracións Públicas, a presenza ante elas dos membros do Goberno para que informen sobre asuntos relacionados cos seus respectivos departamentos, a presenza de autoridades e funcionarios públicos por razón da materia obxecto de debate e a comparecencia doutras persoas competentes na materia, para efectos de informar ou asesorar á comisión. Coa finalidade de conseguir a información necesaria, as comisións contan con outros mecanismos ou instrumentos de control como as interpelacións, preguntas e proposicións non de lei.

As interpelacións versan sobre os motivos ou propósitos da conduta do Executivo en cuestións de política xeral, ben do Goberno ou dalgún Departamento Ministerial. As interpelacións poden dar lugar a unha moción na que a Cámara manifeste a súa posición.

As preguntas poderán formularse ao Goberno e a cada un dos seus membros, as respostas poden ser orais ou escritas. As preguntas respecto das que se pretenda resposta oral en comisión deberán ser admitidas para ser incluídas na orde do día da sesión correspondente. En canto á contestación por escrito ás preguntas deberá realizarse dentro dun período determinado que varía en cada Parlamento.

Se o Goberno non enviase esta información no prazo fixado, o Presidente da Cámara, a petición do autor da pregunta, ordenará que se inclúa na orde do día da seguinte sesión da comisión permanente. Acostuma haber un límite máximo de preguntas con resposta oral por sesión. No caso de exceder ese número séguense diferentes criterios en función do Parlamento, pero en xeral cada grupo parlamentario ten o dereito de presentar unha pregunta e o resto completárase coas cuestións presentadas polos grupos que fixeran un menor número de cuestións no período de sesións. Noutras ocasións as respostas pendentes de contestación son tramitadas de forma escrita.

As proposicións non de lei poden ser presentadas polos grupos parlamentarios para formular propostas de resolución á Cámara. A proposición non de lei será obxecto de debate, no que poderán intervir, tras o grupo parlamentario autor dela, un representante de cada un dos outros grupos parlamentarios.

4.5.2. As Comisións de Control Parlamentario das radiotelevisións públicas en España a nivel estatal e autonómico

A constitucionalización do control sobre os medios de comunicación social propiedade do Estado tal e como sinala o artigo 20.3 da Constitución española (“a lei regulará a organización e o control parlamentario dos medios de comunicación social dependentes do Estado e de calquera ente público”), supuxo unha auténtica novidade no noso país e tamén no dereito comparado, xa que foi unha das primeiras veces que unha mención como esta foi introducida dentro das Constitucións da nosa contorna cultural.

O desenvolvemento deste precepto constitucional tivo lugar en 1980 coa publicación da Lei 4/1980, de 10 de xaneiro, do Estatuto de Radio e Televisión. Esta norma sinalaba no seu artigo 26, baixo a rúbrica de Control Parlamentario Directo, que se crearía “unha Comisión Parlamentaria do Congreso dos Deputados de conformidade

co que dispoña o regulamento da Cámara. Esta Comisión exercerá o control da actuación de RNE, RCE e TVE de tal modo que non impida o funcionamento dos medios”. Malia que a Lei 4/1980 foi derogada a nivel estatal coa publicación da Lei 17/2006 que cambia substancialmente o significado deste control parlamentario e plenamente pola Lei 7/2010, é importante comentar as súas diferenzas, xa que moitas das normas que regulan a radiotelevisión pública a nivel autonómico manteñen a día de hoxe o patrón ou modelo implantado pola Lei 4/1980.

En primeiro lugar, o artigo 26, citado máis arriba, especifica de forma concreta a maneira en que ten que realizarse o control parlamentario previsto no artigo 20.3 da Constitución Española: a través dunha Comisión, quedando excluídas desta forma outras posibilidades de control.

Ademais, especifica que esa Comisión será constituída no Congreso dos Deputados, deixando fóra do control á Cámara Alta ou Senado. Finalmente, remite ese control, só e exclusivamente á actuación das tres sociedades que compoñían RTVE (RNE, RCE e TVE), evitando o control do Ente Público propiamente dito.

O máis criticable deste artigo é o feito de configurar o control parlamentario da radiotelevisión pública unicamente a través dunha Comisión no Congreso dos Deputados. “Non ten ningún sentido que, nunha materia como esta, na que tan facilmente pode incidirse de maneira discriminatoria ou lesiva sobre intereses provinciais ou rexionais, considérase que o Senado, isto é, a Cámara de representación territorial non ten nada que dicir. Iso, polo menos, non é moi congruente coa mención contida no artigo 20.3 da Constitución, segundo o cal un dos bens xurídicos a tutelar en materia de organización e xestión da radiotelevisión pública é o respecto que nesta actividade se debe ao pluralismo da sociedade e das diversas linguas de España” (Garrorena e Montoro, 1990:114).

A Lei 17/2006 cambia este panorama introducindo un artigo 39 moi diferente ao artigo 26 da anterior lexislación:

Art. 39: “As Cortes Xerais exercerán o control parlamentario sobre a actuación da Corporación e as súas sociedades, velando especialmente polo cumprimento das funcións de servizo público encomendadas. Para tal efecto, a Corporación RTVE remitirá con carácter anual ás Cortes Xerais un informe

referido á execución do contrato-programa e do mandato-marco e unha memoria sobre o cumprimento da función de servizo público encomendada, referido ao conxunto das súas actividades, programacións, servizos e emisións”.

Desta forma, esta lei elimina a obriga de que o control parlamentario de RTVE tivera que ser necesariamente a través dunha Comisión no Congreso dos Deputados e estendeu o control tanto á Corporación como ás súas sociedades.

Porén, a maioría das normas reguladoras das radiotelevisións públicas autonómicas seguiron o modelo da Lei 4/1980, se ben neste caso non se pode falar da posibilidade de constituír unha Comisión de Control Mixta.

Táboa 14. Comisións de Control Parlamentario das radiotelevisións públicas en España a nivel autonómico e estatal

	Tipo de Comisión	Formas de control parlamentarias previstas na lei	Obxecto do control previsto na lei
CRTVE	Mixta	Cortes Xerais	Corporación e sociedades
EITB	Permanente non lexislativa	Comisión parlamentaria	Sociedades públicas
CCMA	Permanente non lexislativa	Comisión parlamentaria	Prestación do servizo público, director da CCMA, directores xerais, conselleiros delegados e cargos directivos das empresas filiais; Presidente da CCMA
RTVA	Permanente non lexislativa	Comisión parlamentaria	RTVA e as súas filiais
RTPA	Permanente non lexislativa	Comisión permanente non lexislativa	Entes públicos e as súas sociedades xestoras e filiais
CRTVG	Permanente non lexislativa	Comisión permanente de control	CRTVG e as súas sociedades
RTVV	Permanente non lexislativa	Comisión permanente non lexislativa	RTVV e as súas sociedades
Tele Madrid	Permanente non lexislativa	Comisión parlamentaria	--
RTCM	--	Comisión	Empresa Pública
Corporación Estremeña	---	Comisión	Compañía e as súas sociedades filiais
ERTVC	Permanente non lexislativa	Comisión parlamentaria de control	RTVC e as súas sociedades
ERTVCM	--	Comisión	Ente Público e as súas sociedades
CARTV	--	Comisión	CARTV e as súas sociedades
IB3	Permanente non lexislativa	Comisión	Compañía e as súas sociedades

Fonte. Elaboración propia en setembro de 2009

4.6. CONSELLOS ASESORES

Ofrécense nesta ocasión as características, natureza e competencias dos Consellos Asesores, atendendo tanto ao disposto pola antiga normativa como pola que está vixente na actualidade.

Os Consellos Asesores son órganos consultivos, que nas radiotelevisións públicas asesoran en materia de programación e de contidos. A súa función principal é a de asistir ao Consello de Administración e ao Director xeral na definición e estratexias de programación dos diversos medios e servizos da corporación ou entidade pública.

A Lei 4/1980 sinalaba que os Consellos Asesores de RNE e TVE debían estar compostos por representantes de traballadores, do Instituto de España, da Administración Pública e das entidades autónomas ou preautonómicas.

O Consello Asesor de cada medio tiña que ser convocado polo menos semestralmente polo Consello de Administración. Porén, “desde o Estatuto de 1980, os Consellos Asesores por sociedades, previstos na súa normativa, nunca se desenvolveron”. Malia isto, “a concepción destes órganos de participación da sociedade civil, e en parte tamén de control interno, fai aconsellable o seu mantemento e dinamización no futuro deseño da Corporación de radiotelevisión pública estatal” (Informe de Sabios, 2005).

A Lei 17/2006 sinala, seguindo en certa medida as recomendacións do Informe de Sabios¹⁴, que o Consello Asesor debe estar formado por quince membros, representantes de diferentes organizacións sociais e económicas:

¹⁴ O Informe de Sabios recomenda que o Consello Asesor debe estar formado por nove membros: Tres conselleiros designados polo Consello Económico e Social; dous representantes designados, respectivamente, pola Academia das Artes e as Ciencias Cinematográficas e pola Academia das Artes e as Ciencias Televisivas; un representante designado polo Consello de Universidade entre expertos do mundo académico en materias de Ciencias Sociais e Comunicación; un representante designado pola Asociación Española de Anunciantes; un representante designado polas organizacións de xornalistas, de ámbito estatal; e un representante dos Consellos Asesores dos Centros Territoriais de RTVE, designado polo acordo destes de forma rotativa.

- Tres conselleiros polo Consello Económico e Social.
- Dous conselleiros polo Consello de Consumidores e Usuarios.
- Un conselleiro polo Ministerio de Asuntos Exteriores.
- Un conselleiro polo Consello da Xuventude de España.
- Un conselleiro polo Instituto da Muller.
- Un conselleiro polas entidades representativas das persoas con discapacidade.
- Un conselleiro polo Consello Xeral da Emigración.
- Un conselleiro pola Academia das Artes e as Ciencias Televisivas.
- Un conselleiro designado polo Consello de Coordinación Universitaria entre expertos do mundo académico en materias de Ciencias Sociais e Comunicación.
- Un conselleiro designado polas entidades representativas dos anunciantes.
- Un conselleiro polas entidades representativas de xornalistas de ámbito estatal.

A competencia principal deste órgano é a de asesorar ao Consello de Administración e ao Director, tal e como sinalan tanto o Informe de Sabios coma a Lei 17/2006.

4.7. CONSELLOS DE INFORMATIVOS E DE PROGRAMACIÓN

Este apartado define as principais recomendacións realizadas no Informe para a Reforma dos Medios de Titularidade Estatal (Informe de Sabios) (2005) relativas á incorporación por parte da Corporación de Radio Televisión Española de Consellos de Informativos e outros Consellos de Programación.

4.7.1. Consellos de Informativos

Tras a recomendación do Informe de Sabios, a Lei 17/2006 incorpora os Consellos de Informativos como órganos internos de participación dos profesionais da información da Corporación RTVE para velar pola súa independencia, obxectividade e veracidade dos contidos informativos difundidos polas sociedades prestamistas do servizo público correspondente. Segundo a Lei 17/2006, son funcións dos Consellos Informativos:

- a. Velar pola independencia dos profesionais da información ante a dirección de cada sociedade.
- b. Promover a independencia editorial da Corporación RTVE, de acordo co previsto na lexislación xeral audiovisual e nesta lei no referido ás súas funcións de servizo público.
- c. Informar sobre a liña editorial e a programación informativa, así como participar na elaboración dos libros de estilo.
- d. Informar con carácter non vinculante as propostas de nomeamento dos Directores dos servizos informativos das sociedades da Corporación RTVE prestamistas do servizo público de radio e televisión.

4.7.2. Outros Consellos de Programación

O Informe de Sabios (2005) recomenda que ademais dos anteriores órganos, nunha radiotelevisión pública haxa Consellos sectoriais que permitan aquilatar mellor o cumprimento das súas misións de servizo público mediante:

- Un Consello Educativo-Cultural, no que participen representantes das máis relevantes institucións educativas e culturais de España, para todos os programas e actividades neste ámbito.
- Un Grupo de Traballo permanente coas institucións españolas que promova a cooperación cultural cara ao exterior, especialmente para as canles internacionais.

Ademais o Consello de Sabios tamén recomenda, no caso da radiotelevisión pública de ámbito estatal, potenciar a existencia e funcións dos Consellos Territoriais, coa finalidade de relacionar máis estreitamente o servizo público estatal e as súas actividades descentralizadas coas sociedades de cada Comunidade Autónoma.

4.8. DEFENSORES DO ESPECTADOR E DAS AUDIENCIAS

Neste apartado ofrécense os antecedentes e características xerais dos Defensores do Espectador e das Audiencias. Unha vez coñecidas as súas orixes e funcións, indícase o réxime xurídico dos tres defensores existentes en España nas radiotelevisións públicas.

O Defensor da Audiencia ou do Espectador é un órgano unipersoal que vela polo correcto funcionamento dun medio, protexendo os dereitos da audiencia e dos espectadores.

Os antecedentes desta figura, tamén coñecida como *ombudsman*, localízanse no século XX. Herrera (2005) sinala que foi en 1916 en Suecia cando se creou o primeiro *ombudsman* de prensa, cargo público que formaba parte do Consello de Prensa. A finalidade de crear esta nova figura era dar maior visibilidade pública a este organismo. Seis anos máis tarde, en 1922, o diario xaponés Asahi Shimbun de Tokio creou un comité destinado a recibir e estudar as queixas dos lectores.

A pesar destes datos, os teóricos deste tema consideran que o sentido moderno desta figura non nace ata finais dos anos sesenta cando por primeira vez foi incorporado a un xornal estadounidense. En España, o diario El País foi o primeiro en crear esta figura en 1985.

Seguindo a tese de Aznar (1999:182) todos os defensores, tanto dos medios impresos coma dos audiovisuais, comparten unha serie de elementos comúns:

- Reciben, investigan e dan resposta ás queixas do público.
- Non teñen capacidade sancionadora.
- Realizan un labor interno e externo.
- Gozan dunha traxectoria profesional solvente e de gran credibilidade.
- Non adoitan ocuparse de xulgar as páxinas ou programas de opinión, a menos que algunha resultara ofensiva ou incorrera nalgún erro grave.

En canto ás súas funcións hai que diferenciar entre as competencias externas das internas. No plano interno, Herrera (2005) sinala tres competencias: revisar o contido e a oferta do medio; elevar o prestixio e a calidade do produto que se ofrece; realizar un labor pedagóxico cos xornalistas.

No ámbito externo destacan tamén tres funcións: recibir as queixas e os comentarios da audiencia; publicar ou difundir o contido da súa actuación; e realizar unha tarefa propia de relacións públicas (Herrera, 2005).

En España a empresa pública da Radio e Televisión de Andalucía (RTVA) foi pioneira na creación, en 1997, da figura do Defensor do Oínte e do Espectador, que en 2009 pasou a denominarse Defensor da Audiencia. Tal e como sinala o artigo primeiro da súa norma reguladora, este é un órgano unipersoal, “emanado do Consello de Administración da Axencia Pública Empresarial da RTVA, do que depende funcional e organicamente”, para atender as queixas e comentarios da audiencia da RTVA.

É designado polo Consello de Administración por maioría de dous terzos en primeira votación e, no seu caso, por maioría absoluta en segunda votación. Ademais a Lei 18/2007, de 17 de decembro, da Radio e Televisión de Titularidade Autonómica xestionada pola Axencia Pública Empresarial da Radio e Televisión de Andalucía sinala que a proposta será presentada ao Consello de Administración pola persoa titular da Presidencia entre persoas de “recoñecida traxectoria, prestixio, criterio, credibilidade e independencia”.

En febreiro de 2006, a Corporación RTVE crea a figura do Defensor do Telespectador e Radioínte. Este é nomeado polo Presidente da Corporación. O candidato haberá de ser elixido, preferentemente entre profesionais do Ente Público de recoñecida traxectoria, prestixio, criterio e credibilidade.

A Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA) foi a outra radiotelevisión pública que creou esta figura. Deste modo, en outubro de 2006, a CCMA puxo en marcha o Servizo de Atención ao Espectador e Oínte para atender o incremento de participación das audiencias, coñecer as súas opinións e preferencias e manifestar a vontade de transparencia da corporación.

A partir desta experiencia, a CCMA considerou que era necesario reforzar esta institución a través do Defensor de l'Audiència, que dende a súa creación en 2008, está representado polo xornalista Carles Pérez i Jaumira.

Seguindo o estatuto do Defensor de l'Audiència, esta é unha institución unipersonal con total garantía de independencia. O Defensor é nomeado polo Consell de Govern da CCMA a proposta da Dirección xeral, por un período de 3 anos con posibilidade dunha única prórroga.

O seu perfil aparece claramente definido no estatuto como un “profesional dos medios de comunicación audiovisuais de recoñecido prestixio, credibilidade e solvencias profesionais, con formación universitaria e cunha ampla experiencia en cargos de dirección, relacións públicas e exercicio profesional en medios de comunicación”. Ademais non poderá simultanear o posto de Defensor con outro cargo remunerado no sector audiovisual, se ben non se sinalan incompatibilidades políticas.

Nos tres casos, este órganos teñen competencias de carácter informativo, estudando as queixas dos oíntes e espectadores, así como informando ao resto dos órganos de control das radiotelevisións públicas cando perciban que existe un incumprimento dos principios inspiradores e funcións de servizo público.

4.9. TRIBUNAIS DE CONTAS

Seguindo a tendencia dos anteriores apartados, este epígrafe amosa as orixes e características presentes doutro dos órganos de control da radiotelevisión pública: os Tribunais de Contas.

O Tribunal de Contas do Estado é un órgano constitucional do Estado, previsto nos artigos 136 e 153 da Constitución Española. O termo Contador Maior de Contas é aplicado de forma común en España desde mediados do século XIV, época na que os Contadores Maiores constituían a Contaduría Maior de Contas.

Non é ata 1828 cando muda o termo Contaduría Maior de Contas a Tribunal Maior de Contas, malia que na lexislación desa época se aplique un e outro termo indistintamente. De 1871 a 1873 pasa a denominarse Tribunal de Contas da Nación ao eliminarse todo símbolo monárquico do Estado. A partir desa data recupérase o termo de Tribunal de Contas do Reino, ata o ano 1924 no que se chama Tribunal Supremo da Facenda Pública e Intervención Xeral. En 1930 volve ao nome de Tribunal de Contas do Reino e en outubro de 1931 Tribunal de Contas da República. A partir de 1961 recupera o nome anterior.

A Constitución Española establece o nome de Tribunal de Contas respectando a súa tradición histórica. Ademais de pola Constitución a actividade deste órgano regulámense pola Lei Orgánica 2/1982, de 12 de maio, reguladora desta institución e pola Lei Orgánica 7/1988, de 5 de abril, que regula o seu funcionamento.

Tanto a Lei Suprema coma as leis orgánicas citadas definen ao Tribunal de Contas como o órgano supremo fiscalizador das contas e da xestión económica do Estado, así como do sector público, deixando a salvo as atribucións fiscalizadoras dos Órganos de Control Externo das Comunidades Autónomas.

Está formado por doce membros, designados seis polo Congreso dos Deputados e seis polo Senado, e presentan a mesma independencia, inamabilidade e incompatibilidades que os xuíces.

A súa función fiscalizadora consiste en comprobar se a actividade económico-financeira do sector público respecta os principios de legalidade, eficiencia e economía. Ademais teñen unha función xurisdiccional que consiste no axuizamento da responsabilidade contable en que incorren os que teñen ao seu cargo o manexo dos bens, caudais ou efectos públicos e ten por finalidade a indemnidade dos fondos públicos prexudicados.

A nivel autonómico existen órganos paralelos con competencias semellantes e similar estrutura:

- Audiencia de Contas de Canarias.
- Cámara de Contas de Andalucía.
- Cámara de Comptes de Navarra.
- Consello de Contas de Galicia.
- Sindicatura de Contas de Castela A Mancha.
- Sindicatura de Comptes de Catalunya.
- Sindicatura de Comptes de la Generalitat de Valencia.
- Sindicatura de Comptes de les Illes Balears.
- Sindicatura de Contas do Principado de Asturias.
- Tribunal Vasco de Contas Públicas / Herri-Kontuen Euskal Epaitegia.

Nas radiotelevisións públicas o Tribunal de Contas e os órganos autonómicos equivalentes exercen o control externo das corporacións e entidades públicas. En xeral elaboran informes con observacións derivadas da verificación da actividade económico-financeira obxecto de control, sendo o seu destinatario natural as Cortes Xerais ou as Asembleas Lexislativas das Comunidades Autónomas.

4.10. CONSELLOS AUDIOVISUAIS

No último epígrafe deste capítulo preséntanse as características dos Consellos Audiovisuais existentes no panorama audiovisual europeo e español. Comézase coa xustificación e lexitimidade da existencia destas autoridades independentes, para proseguir coa análise específica dos Consellos Audiovisuais en Europa e, finalmente, en España.

4.10.1. A necesidade de autoridades independentes do audiovisual

O sector audiovisual está experimentando continuamente un proceso de expansión, debido ao crecente costume da sociedade de acceder á información e ao entretemento a través da radio e a televisión, da súa progresiva liberalización e fundamentalmente aos avances tecnolóxicos.

En España houbo un debate sobre a necesidade de crear unha autoridade audiovisual que controlase con independencia, tanto do intervencionismo estatal coma do corporativismo das grandes canles, este sector. A xustificación da creación destes organismos aséntase na necesidade de protexer certos dereitos e liberdades fundamentais, ás veces contrapostos.

Dun lado, o artigo 20 da Constitución Española reconece e protexe o dereito a expresar e difundir libremente pensamentos, ideas e opinións, o dereito á produción e creación literaria, artística, científica e técnica e o dereito a comunicar ou recibir libremente información veraz, sen que o seu exercicio poida ser restrinxido por ningún tipo de censura.

Por outro lado, a norma suprema tamén sinala no artigo 20.4 que estes dereitos e liberdades teñen o seu límite no respecto aos dereitos recoñecidos no Título I, especialmente o dereito á honra, á intimidade, á propia imaxe e á protección da xuventude e da infancia.

Ademais os servizos de radio e televisión teñen que respectar e cumprir unha serie de principios e obrigas plasmados nas leis e normas xerais de telecomunicación e

comunicación audiovisual. Non obstante, “o problema non consiste tanto en fixar os límites como en facelos cumprir e corrixir as desviacións, e este é, precisamente, o talón de Aquiles do sistema” (Guichot Reina e Carrillo Donaire, 2007:275).

O sistema de control radiotelevisivo a nivel estatal en España desde a democracia e ata que se cree un Consello Audiovisual a nivel estatal, está asentado fundamentalmente sobre tres alicerces: o Director Xeral, o Consello de Administración e a Comisión de Control Parlamentario. Estes órganos non garanten a súa independencia ao ser propostos polos membros do Goberno correspondente ou ao representar as maiorías parlamentarias.

Ante esta situación cómpre a creación dunha autoridade independente a nivel estatal, pero tamén en cada Comunidade Autónoma¹⁵ que controle o sector audiovisual. En palabras de Carniel Bugs (2009:273) “os mecanismos que visan a independencia dos organismos reguladores gañan lexitimidade e conforman unha tendencia entre países democráticos, principalmente a partir do respaldo de instancias supraestatais”.

O 20 de decembro de 2000, o Comité de Ministros dos Estados membros ditou unha Recomendación, relativa á independencia e funcións das autoridades reguladoras do sector da radiodifusión, pola que se instaba aos países europeos a establecer autoridades independentes tanto dos poderes públicos e políticos coma das empresas privadas. Esta Recomendación establecía unha serie de directrices básicas:

- Nomeamento transparente.
- Independencia política e empresarial dos titulares.
- Importancia do financiamento independente.
- Mandato irrevogable.
- Competencias en control de contidos, con capacidade sancionadora.

En marzo de 2008, o Consello de Europa publicou unha declaración sobre estes organismos, recuperando a recomendación anterior.

¹⁵Algunas Comunidades Autónomas optaron por crear autoridades independentes (Cataluña, Navarra e Andalucía). En Canarias, Castela e León e as Illas Baleares ditáronse normas que prevén a creación dun Consello Audiovisual nestes territorios.

España aínda é o único país da Unión Europea que non dispón dun organismo independente de control do sector audiovisual. Este tipo de autoridades existen ao longo de todo o mundo. Chile, Chipre, Sudáfrica, Xamaica, Israel, Nixeria, Mozambique, Malí, Burquina Faso, Colombia ou Marrocos son só algúns exemplos de países que posúen autoridades independentes. Desta forma, no noso Estado, as competencias audiovisuais quedan dispersas entre varios ministerios e residentes parcialmente na Comisión do Mercado das Telecomunicacións (CMT).

A pesar desta situación, a creación dun consello audiovisual independente foi e é motivo de debate ao longo das lexislaturas polos distintos partidos políticos. Durante o período 1992-1995, propúxose a creación, por iniciativa do Grupo Popular, dun Consello Superior dos Medios Audiovisuais no seo da Comisión Especial sobre os Contidos Televisivos creada no Senado. A iniciativa foi aceptada por todas as forzas políticas e aprobada no Senado en 1995. Non obstante, a lexislatura finalizou sen pór en marcha este Consello Superior, que velara pola garantía e protección dos dereitos fundamentais.

O Informe para a Reforma dos Medios de Comunicación de Titularidade do Estado (2005) recomendou a creación do Consello Audiovisual de España. A lei 17/2006, da Radio e a Televisión de Titularidade Estatal, sinala no seu artigo 40 que lle corresponde á autoridade audiovisual a supervisión do cumprimento da misión de servizo público de radio e televisión por parte da Corporación RTVE.

A Lei 7/2010, de 31 de marzo, Xeral da Comunicación Audiovisual, prevé a creación do Consello Estatal de Medios Audiovisuais como autoridade independente supervisora e reguladora da actividade dos medios de titularidade do Estado ou dos que estean baixo a súa competencia.

No ámbito autonómico funcionan xa algúns Consellos Audiovisuais en Cataluña, Navarra e Andalucía. Recentemente en Canarias aprobaron un anteproxecto de lei que contempla a súa creación e a disposición final primeira da Lei 4/2009, de 28 de maio, de Publicidade Institucional de Castela e León sinala que no prazo de seis meses desde a entrada en vigor desta norma, a Xunta de Castela e León remitirá ás Cortes un proxecto de lei para a creación dun consello audiovisual. A Lei 2/2010, de 7 de xuño, da creación do Consell Audiovisual de les Illes Balears prevé a creación dunha

autoridade audiovisual nesta comunidade. O novo Estatut d'Autonomía de Valencia (art. 56.3¹⁶) tamén contempla un Consell Audiovisual aínda non regulado por lei.

4.10.2. As autoridades audiovisuais na Unión Europea:

Breve aproximación aos casos de Reino Unido, Francia, Italia, Portugal e Alemaña

Todos os países da Unión Europea, a excepción de España, dispoñen dun organismo de control do sector audiovisual. A continuación, descríbense as características máis salientables daqueles que se consideran máis importantes para o desenvolvemento do Consello Estatal de Medios Audiovisuais: Ofcom en Reino Unido, CSA francés, AGCOM en Italia, ERC en Portugal e as catorce autoridades reguladoras dos Länder, representados polo ALM de Alemaña.

Táboa 15. Principais Consellos Audiovisuais en Europa. Decembro de 2009

País	Organización	Órganos	Elección	Perfil	Financiamento
Reino Unido	Ofcom	Membros directivos: 3-6	Secretario do Estado de Industria e Comercio; o de Cultura, Medios e Deportes e unha auditoría independente	Executivo e financeiro	Concesión de licenzas, impostos e subvencións
Francia	CSA	9	Presidente da República, Presidente do Senado e Presidente da Asemblea Nacional	Independente	Subvencións
Italia	AGCOM	4 órganos	Primeiro Ministro	Audiovisual, moderadamente dependente politicamente	Subvencións, taxas de televisión, taxas dos operadores e fontes variadas
Portugal	ERC	4 órganos	Asemblea da República; Representantes sociais;	Independencia e capacidade técnica e profesional	Orzamentos do Estado, taxas, honorarios, importe das multas, venda de activos propios, investimentos financeiros e o saldo da xestión dos anos anteriores
Alemaña	ALM	4 órganos	Representantes legais das catorce autoridades do Estado	Representación legal	--

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

¹⁶O artigo 56.3 do Estatut d'Autonomía de Valencia establece: “Por Lei de de Les Corts, aprobada por maioría de tres quintas partes, creárase o Consell do Audiovisual da Comunitat Valenciana, que velará polo respecto dos dereitos, liberdades e valores constitucionais e estatuarios no ámbito da comunicación e os medios audiovisuais na Comunidade Valenciana. En canto á súa composición, nomeamento, funcións e estatuto dos seus membros, igualmente haberá de axustarse ao que dispoña a Lei”.

4.10.2.1. Reino Unido: *Office of Communications (Ofcom)*

Despois dos Estados Unidos, por medio da Federal Communications Commission, o Reino Unido foi o primeiro país en establecer organismos reguladores do sector audiovisual. A Independent Television Authority (ITA) foi un organismo creado pola Television Act de 1954 para supervisar a Independent Television (ITV). Do mesmo modo, foron xurdindo outras autoridades como a Radio Authority, a Broadcasting Complaints Commission ou o Broadcasting Standards Council. A finais do século XX, existían no Reino Unido ata cinco organismos reguladores da radio e televisión, unha autoridade para as radiocomunicacións e outra para as telecomunicacións.

A Office of Communications (Ofcom) xorde coa lei de creación deste organismo no 2002. Porén, este texto legal non lle outorgaba competencias concretas sobre os medios públicos, ata a publicación da Communication Acts de 2003, herdando os dereitos que foran previamente da Broadcasting Standards Commission, e da Independent Television Commission.

Os membros directivos de Ofcom son elixidos polo Secretario de Estado de Industria e Comercio, o seu homólogo de Cultura, de Medios e Deportes e unha auditoría independente e non poden ser nin menos de tres nin máis de seis. Os membros executivos son elixidos a proposta da dirección de Ofcom entre os empregados da axencia.

Este organismo está financiado coa concesión de licenzas, un imposto anual por regulamentación que deben pagar os provedores de redes e de servizos da industria da comunicación, e con de subvencións do Goberno.

As competencias da Ofcom comprenden a xestión do espectro radioelétrico do Reino Unido, a concesión de licenzas sobre ese espectro e de licenzas para todo tipo de servizos de comunicacións. Ademais, a partir da Communications Act de 2003 ten competencias sancionadoras, que comezan cunha advertencia por incumprimento das licenzas ou da lexislación, seguida de multas e, finalmente, como máxima sanción, a suspensión ou restrición da licenza.

Unha das primeiras misións deste órgano foi a realización das Revisións Estratéxicas ou amplos estudos nas que participaron a industria audiovisual e os cidadáns. “Esta revisión xerou varias controversias, principalmente entre a Ofcom e a BBC, sobre o modelo público de televisión” (Carniel Bugs, 2009:275).

Cando se publicou o primeiro documento para a reforma da BBC, o Green Paper, en 2006, sinalaron que entre os cambios que se adoptaran na Royal Charter estivera a idea dunha BBC de servizo público, cunha calidade nos seus contidos e que tivera un papel protagonista no proceso de dixitalización. Ademais Ofcom suxeriu unha separación máis clara entre a xestión de servizo público e a contabilidade financeira.

Non obstante, “a National Union of Journalists (NUJ) do Reino Unido rexeitou como primeira medida que Ofcom intervira nalgún aspecto da actividade da BBC”. Pero o segundo informe do proceso de reforma da corporación pública, White Paper, en marzo de 2006, confirmou “a vitoria de Ofcom sobre a BBC” (Azurmendi et al., 2009:34). Este documento concedeulle á Ofcom o control das iniciativas da BBC no mercado dixital e dos novos servizos audiovisuais.

Para supervisar os contidos audiovisuais, a Office of Communications dispón fundamentalmente das denuncias dos espectadores. “Os dous programas que provocaron as maiores avalanchas de queixas foron emitidos por canles públicas (BBC e Channel 4). Ambos foron analizados polo organismo, que non atopou incumprimentos no primeiro caso – aínda que advertiu á emisora -, pero si o fixo no segundo obrigando á canle a darlle a razón ao público e pedir desculpas” (Carniel Bugs, 2009:276).

4.10.2.2. Francia: Conseil Supérieur de l’Audiovisuel (CSA)

A Lei núm. 89-25, de 17 de xaneiro de 1989, de reforma da Lei núm.86-1067, de 30 de setembro de 1986, relativa á liberdade de comunicación, creou o Conseil Supérieur de l’Audiovisuel (CSA). Este órgano nace coma unha autoridade independente para garantir a liberdade de comunicación audiovisual en Francia nas condicións establecidas na citada norma, profundamente modificada no 2004. O CSA é a terceira autoridade reguladora audiovisual creada en Francia, xa que sucedeu á Haute

Autorité de la Communication Audiovisuelle e á Communications de la Commission Nationale.

A primeira delas estaba composta por nove membros dos que tres eran designados polo Presidente da República, tres polo Presidente da Asemblea Nacional e tres polo Presidente do Senado. Entre as súas facultades estaban a fixación de regras relativas ás emisións das campañas electorais, nomear aos administradores das sociedades nacionais de programación, aos membros dos Consellos de Administración dos organismos públicos, autorizar as radios locais privadas e radiotelevisións por cable, velar polo respecto das normas publicitarias e establecer normas mediante recomendacións.

En setembro de 1986, foi aprobada a Lei núm.86-1067 relativa á liberdade de comunicación. Esta norma transfería a canle pública TF1 ao sector privado e creaba a Communications de la Commission Nationale, como autoridade administrativa independente. Estaba composta por trece membros dos cales dous eran designados polo Presidente da República, dous polo Presidente da Asemblea Nacional, dous polo Presidente do Senado, un membro do Consello de Estado, un maxistrado da Corte de Casación, un maxistrado da Corte de Contas, un membro da Academia francesa, unha persoa cualificada no ámbito da creación audiovisual, outra no sector das telecomunicacións e outra no da prensa escrita.

Este organismo tiña competencias para formular observacións públicas, autorizar servizos privados de radiotelevisión, nomear aos administradores das sociedades nacionais de programación, requirir aos titulares de autorizacións o cumprimento das súas obrigas, controlar o obxecto, contido e modalidades de emisións publicitarias e formular recomendacións ao Goberno sobre o desenvolvemento da libre competencia.

Seguindo o modelo do Haute Autorité de la Communication Audiovisuelle, o Conseil Supérieur de l'Audiovisuel está formado por nove membros, dos que tres son designados polo Presidente da República, tres polo Presidente da Asemblea Nacional e tres polo Presidente do Senado.

Os seus membros non poden, nin directa nin indirectamente, exercer funcións, recibir honorarios nin posuír intereses nunha empresa dedicada á produción audiovisual ou cinematográfica, de edición, de prensa, de publicidade ou de telecomunicacións.

Ademais, durante o seu mandato e ata un ano despois do cesamento das dúas funcións, os membros deben absterse de tomar partido publicamente sobre cuestións que poden estar ao cargo do Consello no exercicio da súa misión. Durante os tres anos seguintes ao seu cesamento de funcións, tampouco poden exercer un emprego en calquera das empresas de comunicación audiovisual suxeitas á autorización, a convenio ou que poidan ser sancionadas polo CSA.

A maiores, a independencia do Consello conséguese, basicamente, “sen vínculos da duración do seu mandato co suxeito que os designa –o mandato dos membros do CSA é de seis anos-, establecendo a renovación parcial do órgano –por terzos cada dous anos- e prescribindo un ríxido réxime de incompatibilidades.

Por outro lado, o CSA ten “unha certa autonomía financeira e no control de gasto, xa que este organismo propón durante a elaboración do proxecto de lei de orzamentos os créditos necesarios para o exercicio das súas funcións e somete as súas contas ao control do Tribunal de Contas” (Rallo Lombarte, 2000:119-120).

A lei confire ao CSA grandes responsabilidades, entre elas, o control do respecto ao pluralismo e á honestidade da información, a atribución de frecuencias aos distintos operadores, o control do espectro radiotelevisivo, o control dos contidos emitidos, a garantía do respecto pola dignidade da persoa humana e a protección da infancia.

Ademais o Consello vela pola accesibilidade da radio e televisión, especialmente das persoas con impedimentos auditivos ou xordas, asegurando que os medios de comunicación audiovisuais reflectan diversidade da sociedade francesa. Para realizar estas funcións o CSA desempeña competencias de seguimento, revisión de programas, nomeamentos, elaboración de ditames e potestade sancionadora, entre outras.

4.10.2.3. Italia: Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni (AGCOM)

A Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni (AGCOM) é un organismo independente da comunicación en Italia. “Porén, o que constitúe unha peculiaridade da República italiana é o predominio do manexo político sobre as cuestións relacionadas coa televisión” (Azurmendi et al., 2009: 42).

Esta autoridade está formada por catro órganos: o Presidente, a Comisión de Infraestruturas e Redes, a Comisión para os Servizos e os Produtos e o Consello. AGCOM ten competencias no ámbito das telecomunicacións, radio e televisión que desenvolve a través das dúas Comisións. Os seus obxectivos fundamentais son vixiar a libre competencia no mercado da comunicación e garantir os dereitos fundamentais. A maiores, a partir da publicación da lei n.248, de 18 de agosto de 2000, de dereitos de autor, ten competencias na vixilancia para o respecto do copyright e outros dereitos de autor.

Ten potestade sancionadora nos casos de incumprimento dos dereitos de protección dos menores, recoñecidos no Código de autorregulación do sector radiotelevisivo sobre menores e televisión, aprobado en 2002. En concreto, ten unha dobre misión, a protección dos dereitos dos operadores e dos usuarios:

- Garantía dos dereitos dos operadores: solución de controversias, control da aplicación da lexislación, protección dos dereitos de autor.
- Garantía dos dereitos dos usuarios: supervisión da calidade dos servizos e produtos, incluída a publicidade, resolución de controversias entre usuarios e operadores, regulación do dereito de acceso, protección dos grupos máis desfavorecidos e protección do pluralismo social, político e económico no sector da radiodifusión.

Cada unha das dúas Comisións están formadas polo Presidente e catro Comisionados, nomeados polo Primeiro Ministro a partir dunha distribución de membros correlativo ao dos grupos parlamentarios. Esta é a principal razón pola que se pon en dúbida a independencia deste órgano.

O Presidente representa a AGCOM, convoca as reunións dos órganos de goberno e garante a aplicación das resolucións. Este, xunto cos Comisionados, forma o Consello de AGCOM.

Algúns autores, como Ana Azurmendi et al. (2009:48), destacan a falta de capacidade real desta autoridade para regular a televisión. Esta autora sinala que as actividades de monitoreo, focalizadas na protección dos espectadores, derivaron en multas que foron dos 5.000 aos 50.000 euros, mesmo en supostos de grandes

incumprimentos. Isto orixinou a incapacidade de deter posteriores e máis graves vulneracións.

O financiamento de AGCOM é mixto: ao redor do 69% do seu orzamento provén do Estado; un 17% das taxas de televisión –individuais e das empresas – e un 10% de taxas pagadas por outros operadores con licenza; o resto provén de fontes variadas (Azurmendi et al., 2009: 49).

4.10.2.4. Portugal: Entidade Reguladora para a Comunicação Social (ERC)

A Entidade Reguladora para a Comunicação Social (ERC) foi creada pola Lei 53/2005, de 8 de novembro, coa misión de regular e supervisar as entidades de comunicación social en Portugal. A ERC foi constituída como persoa colectiva de dereito público, dotada de autonomía administrativa e financeira, de patrimonio propio, con natureza de entidade administrativa independente.

A súa antecesora, a Autoridade para a Comunicação Social (AACS) era definida como un órgano independente que aseguraba o dereito de información, a independencia dos órganos de comunicación social e o control dos fins xenéricos e específicos da actividade de radio e televisión.

A ERC está constituída polo Consello Regular, a Dirección Executiva, o Consello Consultivo e o Fiscal Único.

O Consello Regulador está composto por un Presidente, un Vicepresidente e outros tres membros. A Asemblea da República designa a catro dos membros, que elixen ao quinto conselleiro. A duración do seu mandato é de cinco anos, non renovables.

A súa independencia está garantida por un gran número de incompatibilidades: son nomeados entre persoas con recoñecida idoneidade, independencia e capacidade técnica e profesional, non están suxeitos a instrucións ou orientacións específicas; está prohibido que sexan membros nos dous últimos anos ao seu nomeamento de órganos executivos de empresas, sindicatos, confederacións ou asociacións empresariais do sector da comunicación social, nin do Goberno das Rexións Autónomas.

Entre as súas competencias destacan as seguintes:

- 1) Elixir, de entre os seus membros, o Presidente e o Vicepresidente.
- 2) Definir as actividades do ERC.
- 3) Funcións de supervisión de contidos e cumprimento das leis, regulamentos e requisitos técnicos aplicables ao ámbito das atribucións da Entidade.

A Dirección Executiva está composta polo Presidente, Vicepresidente e polo Director Executivo. Este é o órgano de dirección dos servizos e da xestión administrativa e financeira da ERC.

O Consello Consultivo é o órgano de consulta e de participación na definición das liñas xerais de actuación da ERC. Está composto por dezaseis representantes de entidades sociais e audiovisuais portuguesas. Estes e os seus respectivos suplentes son designados polos órganos competentes das entidades representativas, por un período de tres anos, podendo ser substituídos en calquera momento.

Compete ao Consello Consultivo emitir pareceres non vinculantes sobre as liñas xerais da actuación da ERC ou sobre calquera outro asunto que o Consello decida someter á súa consideración e emitir a respectiva opinión no prazo de 30 días a contar dende a solicitude no prazo fixado polo Consello Regulador.

Finalmente, o Fiscal Único é o órgano responsable do control da legalidade e eficiencia da xestión financeira e patrimonial da ERC. É designado pola Asemblea da República por un período de cinco anos non renovables.

A ERC finánciase a través de fondos procedentes dos orzamentos do Estado, taxas das entidades que exercen actividades nos medios de comunicación, honorarios dos operadores da radio e televisión, o importe das multas, a venda de activos propios, investimentos financeiros e o saldo da xestión dos anos anteriores.

4.10.2.5. Alemaña: catorce autoridades reguladoras do audiovisual

O sistema de control audiovisual en Alemaña configurouse a través dun sistema tradicional de control interno para o sector público e un control externo diferente para a radio e a televisión privada. Desta maneira, a misión das autoridades reguladoras dos Länder está centrada unicamente nas radios e televisións privadas.

Neste país, a radio e a televisión son competencia dos Estados Federais. Neste senso, presenta unha estrutura moi semellante á de España, polo que algunhas das súas características poderían servir como modelo para o noso país. En Alemaña existe unha autoridade en cada un dos Estados (actualmente hai catorce) xa que Berlín e Brandenburgo comparten o mesmo organismo. Están asociadas na Arbeitsgemeinschaft der Landesmedienanstalten (ALM), ou Consorcio das Autoridades dos Medios.

A ALM está formada esencialmente por catro órganos: a Comisión de Asuntos Regulamentarios, a Conferencia de Directores dos Medios de Comunicación, a Conferencia de Presidentes e a Conferencia Xeral.

A Comisión de Asuntos Regulamentarios comprende aos representantes legais das catorce autoridades do Estado dos medios de comunicación. As súas competencias relaciónanse coa concesión de licenzas, supervisión dos organismos nacionais de radiodifusión e o desenvolvemento da radiodifusión dixital.

A Conferencia de Directores é a responsable de protexer os intereses das autoridades membros no ámbito da radiodifusión a nivel estatal e internacional. Mantén o intercambio de información cos organismos de radiodifusión e solicita opinións de expertos sobre cuestións de importancia fundamental. A Conferencia de Presidentes delibera sobre a ética e as políticas dos medios de comunicación radiotelevisivos. Finalmente, a Conferencia Xeral céntrase nos problemas da programación.

A ALM publica un informe anual sobre a situación da televisión e radio privada cada ano a partir dos informes que elaboran as catorce autoridades dos Länder. Estas teñen capacidade sancionadora con multas que poden chegar ata os 500.000 euros en caso de que haxa incumprimento das normas. “A pesar de todo, as sancións non foron frecuentes e, ademais, as autoridades reguladoras perderon na maioría dos casos levados aos tribunais. Si tiveron éxito con multas menos importantes” (Azurmendi et al., 2009:61)

4.10.3. As autoridades independentes en España

En España a nivel estatal houbo que esperar ao 2010, ata que unha norma (Lei 7/2010) previra a creación do Consello Estatal de Medios Audiovisuais, sendo este Estado o único da Unión Europea que non tiña unha autoridade independente. Malia esta falta, algunhas Comunidades Autónomas si que crearon os seus Consellos Audiovisuais, como Cataluña, Navarra ou Andalucía. Galicia e Madrid tamén crearon autoridades, non obstante, as súas características non se corresponden con Consellos Audiovisuais independentes. Recentemente en Canarias, Castela e León e Illas Baleares aprobáronse proxectos, anteprojectos ou leis, que prevén a creación deste tipo de autoridades. O novo Estatut d'Autonomía de Valencia (art. 56.3) tamén prevé un Consell Audiovisual aínda non regulado por lei.

Táboa 16. Principais Consellos Audiovisuais en España. Decembro de 2009

País	Organización	Membros	Elección	Perfil
España	Consello Estatal de Medios Audiovisuais	9	Congreso dos Deputados	--
Cataluña	Consell de l'Audiovisual de Catalunya	10	9 polo Parlamento e o President polo Govern	Cualificación técnica e audiovisual
Navarra	Consello Audiovisual de Navarra	7	5 polo Parlamento e 2 polo Goberno	Profesionais audiovisuais, culturais, universitarios e asociativos
Andalucía	Consello Audiovisual de Andalucía	11	Parlamento	Profesionais audiovisuais, culturais, sociais, científicos e educadores
Galicia	Consello Asesor das Telecomunicacións e do Audiovisual de Galicia	--	Políticos, representantes da Administración e representantes do sector audiovisual	Profesionais audiovisuais e políticos
Madrid	Consello Audiovisual da Comunidade de Madrid ¹⁷	11	Asemblea de Madrid	Profesionais audiovisuais e políticos
Canarias	Consello Canario do Sector Audiovisual	7	5 polo Parlamento e 2 polo Goberno	--
Baleares	Consell Audiovisual de les Illes Balears	9	Parlament autonómico por maioría de tres quintos	--

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

¹⁷ A Comunidade de Madrid eliminou en 2006 o Consello Audiovisual da Comunidade de Madrid.

4.10.3.1. Consello Estatal de Medios Audiovisuais

A Lei 7/2010, de 31 de marzo, Xeral da Comunicación Audiovisual foi aprobada para compendiar a normativa vixente sobre radiotelevisión e actualizar aqueles aspectos que sufriron importantes modificacións así como regular novas situacións carentes de marco legal. Unha delas é o Consello Estatal de Medios Audiovisuais, xa que España, a pesar das continuas recomendacións europeas, era o único Estado membro sen autoridade audiovisual independente.

O Informe para a reforma dos Medios de Titularidade Estatal (2005) xa aconsellaba a creación dun Consello Audiovisual en España con competencias reguladoras e sancionadoras sobre os servizos audiovisuais.

Para o exercicio das súas competencias o Consello de Sabios recomendaba crear un organismo independente, tanto polo nomeamento e estabilidade dos seus membros como pola súa autonomía financeira. A este respecto sinalaba o seguinte:

- A elección dos seus conselleiros debería ser mediante maiorías reforzadas do Congreso dos Deputados.
- Os conselleiros terían que reunir un perfil axeitado ao desempeño das súas funcións no Consello, debendo quedar sometidos a un amplo réxime de incompatibilidades para garantir a súa independencia de intereses económicos no sector.
- O seu mandato debería superar o período dunha lexislatura.
- Finalmente, o financiamento debería provir das taxas impostas aos organismos de radiotelevisión sobre os que exercera competencias.

A Lei 7/2010 prevé a creación dun Consello Estatal de Medios Audiovisuais como un organismo público adscrito ao Ministerio da Presidencia. A súa finalidade é a de velar e garantir o cumprimento do libre exercicio da comunicación audiovisual en materia de radio, televisión e servizos conexos e interactivos, a transparencia e o pluralismo do sector dos medios de comunicación audiovisual, a independencia e imparcialidade do sector público estatal de radio e televisión e a plena eficacia dos dereitos e obrigas audiovisuais.

A lei prevé un amplo abano de competencias do Consello. En concreto este organismo ten as seguintes funcións:

- a) Emitir un informe previo sobre os proxectos e disposicións que poden afectar ao sector audiovisual.
- b) Propor ao Goberno a elaboración de disposicións de carácter xeral relativas á actividade audiovisual.
- c) Remitir anualmente ao Goberno e ás Cortes Xerais un informe preceptivo sobre o sector audiovisual.
- d) Elaborar estudos, informes e balances estatísticos sobre materias da súa competencia a instancia propia ou a iniciativa das Cortes Xerais ou do Goberno sobre calquera das materias da súa competencia.
- e) Informar preceptivamente nos procedementos iniciados, por calquera órgano regulador de ámbito estatal que afecten ou poidan afectar ao sector audiovisual.
- f) Elaborar un informe anual sobre o nivel de alfabetización mediática, seguindo os indicadores de medición utilizados pola Comisión Europea ou outros indicadores que o propio Consello Estatal de Medios Audiovisuais poida considerar de interese.

Para desempeñar estas competencias, o Consello Estatal de Medios Audiovisuais dispón das seguintes potestades e facultades:

1. Ditar as disposicións e actos precisos para o axeitado exercicio das súas competencias e para o desenvolvemento daquelas normas que o habiliten expresamente ao efecto. As disposicións adoptarán a denominación de Instrución cando teñan carácter vinculante, e de Recomendación no caso contrario.
2. Requirir aos prestamistas do servizo de comunicación audiovisual os datos necesarios para comprobar o cumprimento das súas obrigas.
3. Realizar inspeccións.

4. Requirir o cesamento daquelas prácticas que contraveñan as disposicións establecidas na Lei 7/2010 e as súas normas de desenvolvemento.
5. Adoptar as medidas provisionais necesarias para garantir a eficacia das súas resolucións.
6. Instruír e sancionar as condutas tipificadas como infraccións na Lei 7/2010 cando se produzan no mercado audiovisual estatal. As infraccións moi graves serán sancionadas, en todo caso, con multas que irán dos 500.000 ao millón de euros, sendo posible tamén a revogación da licenza para prestar o servizo de comunicación audiovisual.

O Consello Estatal de Medios Audiovisuais estará formado pola Presidencia, a Vicepresidencia e sete Consellerías. Os seus titulares serán nomeados polo Goberno, a proposta do Congreso dos Deputados por maioría de tres quintos. Porén, se transcorridos dous meses dende a primeira votación no Congreso non se acadase a maioría requirida dos tres quintos, esta Cámara procederá a súa designación por maioría absoluta.

O tempo do seu mandato será de seis anos e os membros do Consello exercerán o seu cargo con dedicación exclusiva. Os conselleiros ademais están sometidos a un gran número de incompatibilidades audiovisuais e ao réxime dos Altos Cargos da Administración Xeral do Estado.

O Consello estará financiado polas taxas que perciba pola realización das súas actividades ou pola prestación dos seus servizos e polas transferencias que, con cargo ao orzamento do Estado, efectúe o Ministerio da Presidencia.

4.10.3.2. Consellos Audiovisuais autonómicos

a. Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC)

Cataluña foi a primeira Comunidade Autónoma en ter unha entidade reguladora audiovisual en España. O Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) nace en 1996 a través da Lei 8/1996, de 5 de xullo, sobre regulación da programación audiovisual

distribuída por cable. Non obstante, inicialmente o CAC tiña un perfil moi diferente ao actual, xa que carecía de personalidade xurídica e estaba integrado na Administración da Generalitat, con funcións consultivas e de asesoramento ao Govern catalán.

O cambio tivo lugar “coa aprobación da Lei 2/2000, coa que o CAC se configurou como entidade xurídica independente do Govern e da Administración, e viu notablemente ampliadas as súas funcións, que aínda se incrementaron con dúas reformas introducidas polas Lei 31/2002 e 3/2004” (Azurmendi et al., 2009: 150). A súa regulamentación foi novamente modificada a través da Lei 22/2005, de 29 de decembro, da comunicación audiovisual de Cataluña, que ampliou as súas competencias. Tamén se produciron cambios sobre a duración do mandato do CAC e da revogación dos seus membros. Actualmente, o CAC é unha institución estatutaria tras a aprobación do novo Estatut de Catalunya (LO 6/2006).

As súas funcións poden encadrarse en catro ámbitos de actuación: títulos habilitantes, contidos, informes e correulación, autorregulación e arbitraje.

- a) Títulos habilitantes. Outorgar os títulos que habilitan para prestar o servizo de comunicación audiovisual e garantir o cumprimento das condicións.
- b) Contidos. Velar polo cumprimento da normativa reguladora do audiovisual; velar polo cumprimento do pluralismo lingüístico, polo cumprimento da lexislación sobre protección dos nenos e adolescentes; velar polo cumprimento da lexislación sobre publicidade; garantir o cumprimento das misións de servizo público asignadas aos medios públicos.
- c) Informes. Emitir informes a iniciativa propia, do Parlament ou do Govern da Generalitat; emitir un informe anual sobre a actuación do CAC e a situación do sistema audiovisual en Cataluña.
- d) Correulación autorregulación e arbitraje. Promover a adopción de medidas de correulación e de autorregulación no sector audiovisual; exercer, a instancia das partes en conflito, funcións arbitrais e de mediación.

Para realizar estas funcións, a lei outorga ao CAC unha serie de potestades, das que destacan as seguintes:

1. Regulamentaria. O Consell pode aprobar disposicións regulamentarias que desenvolvan a lexislación existente.
2. Sancionadora. O CAC dispón da potestade de impor sancións polo incumprimento da lexislación audiovisual.
3. Inspectora. O CAC pode requirir información e pedir a comparecencia dos prestamistas e distribuidores de servizos de comunicación audiovisual.

O Consell de l'Audiovisual de Catalunya está integrado por dez membros, nove dos cales son elixidos polo Parlament, a proposta, como mínimo, de tres grupos parlamentarios, por maioría de dous terzos. O décimo membro, que ocupa a Presidencia, é proposto e nomeado polo Govern despois de escoitar a opinión maioritaria dos nove membros elixidos polo Parlament.

O mandato do President é de seis anos sen posibilidade de renovación. O resto dos membros do CAC tamén son nomeados para un período de 6 anos e renóvanse por terzos cada dous anos.

O Estatut, orientado a garantir a independencia da institución ten como primeira esixencia, que os membros do CAC non estean sometidos a instrucións ou indicacións no exercicio das súas funcións. “Esta prohibición casa mal coa libre revogabilidade dos membros do CAC de designación parlamentaria introducida en 2005 (...). Non parece que esta posibilidade de revogación contribúa precisamente a reforzar a independencia dos membros do CAC, que choca frontalmente coa inamobidade propia de quen se debe á independencia e liberdade de criterio na adopción das súas decisións” (Azurmendi et al., 2009: 157).

Os membros do Consell de l'Audiovisual de Catalunya deben ter cualificación técnica e recoñecido prestixio no sector audiovisual. Están sometidos ao réxime de incompatibilidades dos Altos Cargos da Administració da Generalitat e ademais a súa condición de conselleiro é incompatible coa de membro do Parlament ou do Govern.

De acordo coa Lei 2/2000, para o seu funcionamento o CAC dispón dos seguintes recursos económicos: asignacións establecidas no orzamento da Generalitat, os ingresos de dereito público e privado que lle correspondan, contraprestacións derivadas dos convenios asinados polo Consell, os rendementos das publicacións, os

estudos e demais actuacións do Consell e o importe do canon dos títulos de habilitación para a xestión de emisoras de radiodifusión sonoras e de televisión outorgadas pola Generalitat.

b) Consello Audiovisual de Navarra (CoAN)

O Consello Audiovisual de Navarra (CoAN) foi creado pola Lei Foral 18/2001, pola que se regula a actividade audiovisual en Navarra e se crea o Consello Audiovisual de Navarra. Esta lei foi modificada pola Lei Foral 17/2002 e pola Lei Foral 3/2005. O CoAN nace como institución foral non estatutaria, definida na lei como ente de dereito público con personalidade xurídica propia e independente das Administracións Públicas.

O CoAN exerce as súas funcións fundamentalmente en tres direccións:

- Cidadáns. O CoAN vela porque se respecten os dereitos e liberdades dos cidadáns de Navarra en materia audiovisual, protexendo os seus dereitos socioculturais.
- Medios de comunicación audiovisuais. O consello regula e apoia o desenvolvemento da industria audiovisual de Navarra.
- Institucións de Navarra. O CoAN vela polo cumprimento da normativa audiovisual en Navarra e tamén observa a axeitada relación da Administración cos medios de comunicación audiovisuais.

Para o desenvolvemento destas competencias, o CoAN dispón de poderes de proposta ou recomendación, requirimento, informe, inspección e control, e de sanción.

O CoAN está composto por sete membros, cinco dos cales son elixidos polo Parlamento e dous polo Goberno de Navarra. Todos eles deben ser persoas de relevantes méritos profesionais no sector audiovisual, cultural, universitario e asociativo. “Hai que lamentar que o proceso de designación dos conselleiros nomeados polo Parlamento de Navarra fose modificado no ano 2005, cando se

substituíu a maioría reforzada de dous terzos inicialmente prevista na lei” (Azurmendi et al., 2009: 178).

O Presidente do Consello é elixido de entre os seus membros por maioría de dous terzos dos mesmos na propia sesión constitutiva do Consello. O Presidente poderá designar de entre os membros do Consello un Vicepresidente que exerza as funcións que lle encomende e que o substitúa en caso de ausencia ou enfermidade. O Secretario do Consello será elixido de entre os seus membros polo mesmo procedemento seguido para a elección do Presidente.

A duración do mandato dos conselleiros é de seis anos. Os membros do Consello non poderán ser reelixidos máis ca unha soa vez, polo que como máximo poderán desempeñar este cargo durante doce anos. Están sometidos a un amplo réxime de incompatibilidades, tanto de carácter político, coma con empresas audiovisuais relacionadas co labor do Consello.

Finalmente, o CoAN está suxeito ao réxime económico financeiro aplicable á Administración da Comunidade Foral de Navarra. O Consello formula o anteproxecto do seu orzamento anual para a súa inclusión como programa individual no Proxecto de Lei Foral de Orzamentos Xerais de Navarra.

c) Consello Audiovisual de Andalucía (CAA)

O Consello Audiovisual de Andalucía (CAA) foi creado pola Lei de Creación 1/2004 seguindo as características do CAC e do CoAN aínda que con certas diferenzas. É unha autoridade independente que ten como obxectivo velar polo respecto dos dereitos e liberdades recoñecidos na Constitución e o Estatuto de Andalucía, así como polo cumprimento da normativa vixente en materia audiovisual e de publicidade. Configúrase coma unha entidade pública con personalidade xurídica propia, con plena capacidade e autonomía orgánica e funcional para o exercicio das súas funcións.

Entre as súas competencias destacan:

- 1) Velar polo cumprimento dos principios constitucionais e estatuarios.

- 2) Asesorar ao Parlamento de Andalucía, ao Consello de Goberno e ás Corporacións Locais de Andalucía.
- 3) Informar preceptivamente sobre os anteproxectos de lei e proxectos de regulamento relacionados con estas materias.
- 4) Informar preceptivamente e con carácter previo, para os efectos de garantir o pluralismo e a libre concorrència no sector e previr situacións de concentración de medios e abuso de posición dominante, sobre os pregos de condicións relativas aos procedementos de adxudicación de concesións en materia audiovisual.
- 5) Adoptar, no marco das atribucións recoñecidas na Lei 1/2004, as medidas necesarias para neutralizar os efectos da difusión ou a introdución na programación ou a publicidade de mensaxes ou contidos que atenten contra a dignidade humana e o principio de igualdade.
- 6) Salvagardar os dereitos dos menores, xoves, terceira idade, persoas con discapacidade, inmigrantes e outros colectivos necesitados dunha maior protección.
- 7) Promover a igualdade de xénero na Comunidade Autónoma de Andalucía a través da promoción de actividades, modelos sociais e comportamentos non sexistas no conxunto das programacións que se ofrecen en Andalucía, así como na publicidade que se emita.
- 8) Fomentar a defensa e promoción das singularidades locais, así como do pluralismo das tradicións propias dos pobos andaluces.
- 9) Fomentar a emisión de programas audiovisuais de formación destinados preferentemente aos ámbitos infantil, xuvenil, laboral, do consumo e outros de especial incidencia.
- 10) Propiciar que o espazo audiovisual andaluz favoreza a capacidade emprendedora dos andaluces para lograr unha comunidade socialmente avanzada, xusta e solidaria, que promova o desenvolvemento e a innovación.

- 11) Solicitar ás Administracións Públicas con competencias en medios de comunicación audiovisual a adopción de medidas correctoras ante condutas contrarias á lexislación vixente en materia de programación de contidos e emisión de publicidade audiovisuais, nos casos en que proceda.
- 12) Garantir o cumprimento das funcións de servizo público asignadas aos medios de comunicación audiovisual, vixiando singularmente a emisión de espazos obrigatorios, como as campañas de sensibilización e a publicidade gratuíta.
- 13) Incentivar a elaboración de códigos deontolóxicos e a adopción de normas de autorregulación.
- 14) Recibir peticións, suxestións e queixas formuladas polos interesados.
- 15) Solicitar dos anunciantes e empresas audiovisuais o cesamento ou rectificación da publicidade ilícita ou prohibida.
- 16) Incoar e resolver, no ámbito das súas competencias, os correspondentes procedementos sancionadores polas infraccións da lexislación relativa a contidos e publicidade audiovisuais.
- 17) Cooperar cos órganos análogos de ámbito autonómico, estatal e europeo.
- 18) Realizar estudos sobre os diversos aspectos do sistema audiovisual.
- 19) Exercer labores de mediación entre as institucións, os axentes do sistema audiovisual e a sociedade.
- 20) Acordar convenios de colaboración cos organismos de control dos medios audiovisuais creados polas restantes Comunidades Autónomas e a nivel estatal.

O Consello Audiovisual de Andalucía está integrado por once membros, elixidos polo Parlamento de Andalucía por maioría de tres quintos. O Presidente é nomeado polo propio Consello, de entre os membros do mesmo. Estes deben ser persoas de recoñecido prestixio profesional no ámbito da comunicación audiovisual, científico, educativo, cultural ou social.

Teñen dedicación exclusiva e están sometidos a un réxime de incompatibilidades de carácter político e audiovisual. A duración do seu mandato é de cinco anos, e poderán ser reelixidos unha soa vez por un novo período da mesma duración.

O financiamento do CAA é mixto, a cargo das asignacións establecidas no orzamento da Comunidade Autónoma de Andalucía, ás subvencións que lle sexan concedidas, os rendementos das publicacións, estudos e demais actuacións do Consello, ás contraprestacións derivadas dos convenios asinados polo Consellos, aos rendementos dos bens e valores do seu patrimonio e á calquera outro que puidera recibir con base na normativa que lle sexa de aplicación.

d) Consell Audiovisual de les Illes Balears

A Lei 2/2010, de 7 de xuño, de creación do Consell Audiovisual de les Illes Balears ten como finalidade a creación dunha autoridade audiovisual nesta comunidade para dar cumprimento do artigo 77¹⁸ do Estatut d'Autonomía de les Illes Balears.

Este Consell é definido na lei como un órgano estatuario que ten como finalidade velar os principios reitores do modelo audiovisual dos medios de comunicación da Comunidade Autónoma. No exercicio das súas funcións a autoridade actúa con plena independencia respecto ao Govern, ás Administracións Públicas e aos operadores audiovisuais. Ten personalidade xurídica propia e plena capacidade de obrar. Ademais dispón de autonomía organizativa, de funcionamento e orzamentaria.

A Lei 2/2010 prevé que o Consell Audiovisual de les Illes Balears estea composto por nove membros, “que teñen que ser persoas de prestixio recoñecido e con experiencia profesional no ámbito audiovisual ou naqueles ámbitos que teñan incidencia

¹⁸ O artigo 77 do Estatut d'Autonomía de les Illes Balears indica: “O Consell Audiovisual de les Illes Balears configúrase coma unha entidade pública independente, que ten como misión, velar nos medios de comunicación social de titularidade pública polo cumprimento dos principios reitores do modelo audiovisual, concretamente: promover as condicións para garantir a información veraz, obxectiva e neutral, e promover a sociedade da información; garantir o acceso dos grupos políticos e sociais representativos aos medios de comunicación social; fomentar o pluralismo lingüístico nos medios de comunicación ; que se cumpran os principios que inspiran o modelo lingüístico do Estatut d'Autonomía de les Illes Balears; garantir e favorecer o acceso das persoas con discapacidade auditiva ou visual aos medios de comunicación social e ás novas tecnoloxías. Os membros do Consell Audiovisual son nomeados polo Parlament balear mediante o voto favorable das tres quintas partes dos seus membros. A composición e as funcións concretas serán desenroladas por unha lei do Parlament”.

no sector audiovisual, coma o económico, o cultural, o social e o universitario, e que ofrezan garantías plenas de independencia” (art.7).

Os nove membros son elixidos polo Parlament por maioría de tres quintas partes. O seu mandato é de seis anos a contar desde o seu nomeamento e soamente poderá ser renovado unha vez. Cada tres anos é obrigatorio renovar a metade dos membros do Consell Audiovisual.

Os membros elixidos deben actuar con plena independencia e neutralidade e non poden estar sometidos a ningunha instrución ou indicación no exercicio das súas funcións do Govern, da Administración, doutras institucións ou entidades públicas ou dos operadores audiovisuais.

O exercicio do cargo de membro do Consell Audiovisual é incompatible coa condición de membro do Parlament ou do Govern, co exercicio de calquera cargo de elección ou designación políticas e co exercicio de funcións de dirección ou executivas en partidos políticos, organizacións sindicais ou empresariais. Ademais non poden ter intereses directos nin indirectos en empresas audiovisuais nin poden ter ningún tipo de prestación de servizos ou relación laboral en activo con televisións ou radios públicas ou privadas.

A lei prevé que o organismo poida exercer, por delegación do Govern, a potestade sancionadora en materia de infraccións dos contidos audiovisuais e publicidade.

e) Consello Canario do Sector Audiovisual

O anteproxecto de lei do Consello Canario do Sector Audiovisual contempla a creación dun Consello Canario do Sector Audiovisual como autoridade independente e con personalidade xurídica propia con plena autonomía orgánica e funcional.

O Consello ten como obxectivo velar polo cumprimento en Canarias dos valores, principios e preceptos comunitarios, constitucionais, estatutarios e legais que rexen a actividade do sector audiovisual. Prestará especial atención á protección dos

menores, da dignidade das persoas e do principio de igualdade tanto na programación coma nos contidos publicitarios da comunicación audiovisual. Tamén promoverá a alfabetización mediática en todos os sectores da sociedade, facilitando o acceso aos coñecementos e ás capacidade de comprensión que permiten aos consumidores utilizar con eficacia e seguridade dos medios audiovisuais.

Para o exercicio das súas funcións o Consello poderá solicitar informes e asesoramento doutras institucións, organizacións, entidades e expertos con acreditada solvencia nos asuntos que sometan á súa consulta. Tamén poderá emitir instrucións de carácter vinculante, recomendacións e requirimentos e exercer toda clase de accións procesuais ante a xurisdición ordinaria e pedir dos operadores do sector audiovisual sobre os que exerce competencias a emisión de comunicados relacionados coa defensa dos dereitos e interese do público. As competencias sancionadoras apenas teñen presenza neste organismo.

A súa composición, prevista no anteproxecto de lei, é semellante ao do CoAN. Segundo o anteproxecto de lei do Consello Canario do Sector Audiovisual, este estará formado por sete membros, cinco elixidos polo Parlamento e dous polo Goberno de Canarias. A elección deberá realizarse entre persoas cunha traxectoria profesional relevante, procedentes do sector audiovisual, cultural, universitario ou asociativo.

Os membros do Consello non estarán suxeitos a mandato imperativo algún. Non recibirán instrucións de ningunha autoridade e desempeñarán as súas funcións con autonomía. Os conselleiros exercerán as súas funcións por un período de seis anos e non poderán ser reelixidos máis ca unha vez. Estarán sometidos a un réxime de incompatibilidades políticas e audiovisuais.

O Consello disporá para o seu funcionamento das asignacións orzamentarias contempladas na Lei de Orzamentos Xerais da Comunidade Autónoma de Canarias, dos ingresos de dereito público e privado que lle corresponda, do canon anual que abonen os que ostenten títulos habilitantes outorgados polo Goberno de Canarias, das contraprestacións derivadas dos convenios asinados polo Consello e dos rendementos das publicacións, estudos e demais actuacións do Consello.

4.10.3.3. Outras figuras afíns aos Consellos Audiovisuais

a) Galicia: O Consello Asesor de Telecomunicacións e do Audiovisual de Galicia

O Consello Asesor de Telecomunicacións de Galicia foi creado polo Decreto 370/1995 como máximo órgano asesor do Goberno autonómico en materia de telecomunicacións e audiovisual. Carece de personalidade xurídica e “cualifícaselle de órgano híbrido ou bifronte no que converxen as entidades, empresas e axentes do audiovisual coa administración” (Azurmendi et al., 2009: 165).

O Decreto 364/2009, de 30 de xullo, modificou o Decreto 276/1999, de 21 de outubro, que regulaba a composición e as funcións do Consello Asesor de Telecomunicacións e Audiovisual de Galicia. As súas competencias, segundo a nova regulación son as seguintes:

- a) Propor, a través da Secretaría Xeral de Medios, á Xunta de Galicia cantas medidas considere oportunas no ámbito das telecomunicacións e do audiovisual.
- b) Coñecer e emitir informe sobre as liñas estratéxicas de actuación recollidas no libro branco das telecomunicacións, así como no futuro libro branco do audiovisual de Galicia.
- c) Coñecer e emitir informe sobre os proxectos legislativos e regulamentarios en materia de telecomunicacións e audiovisual que sexan competencia da comunidade autónoma.
- d) Emitir informes sobre os temas relacionados coas telecomunicacións e o audiovisual que o/a Presidente/a do Consello someta á súa consulta.
- e) Coñecer, mediar e resolver a través do procedemento de arbitraje os conflitos que lle sometan as persoas interesadas.
- f) Propiciar a cualificación e o autocontrol en relación cos contidos dos medios de difusión audiovisuais específicos do ámbito da comunidade autónoma, en coordinación coa Secretaría Xeral de Medios.
- g) Calquera outra función que, no marco das súas competencias, se lle atribúa por algunha disposicións legal e regulamentaria.

Este Consello presenta un perfil diferente do que caracteriza ao resto dos Consellos Audiovisuais, “pois a diferenza da independencia daqueles en relación coas empresas do sector, este configúrase coma un órgano de composición plural, de integración e participación de institucións, empresas, consumidores, operadores e axentes relacionados co audiovisual” (Azurmendi et al., 2009: 166).

Segundo o Decreto 364/2009, a composición do Consello Asesor de Telecomunicacións e Audiovisual de Galicia tenderá a conseguir unha participación equilibrada de mulleres e homes e estará formado por:

- Presidente: o Presidente da Xunta de Galicia.
- Vicepresidente/a I: a persoa titular do departamento competente en materia de medios de comunicación e audiovisual.
- Vicepresidente/a II: a persoa titular do departamento competente en materia de tecnoloxías da información e as comunicacións.
- Vicepresidente/a III: a persoa titular do departamento competente en materia de cultura.
- Vogais: dez vogais en representación da Administración autonómica, designados polo Presidente do Consello Asesor e a proposta das persoas titulares dos departamentos respectivos; catro vogais en representación da Administración local; catro vogais en representación doutros organismos vinculados co sector de telecomunicacións e audiovisual; un vogal en representación dos sindicatos, designados polo Presidente do Consello, a proposta destas organizacións; un vogal en representación dos usuarios; tres vogais en representación dos industriais, designados polo Presidente do Consello, a proposta da Confederación de Empresarios de Galicia; un vogal en representación dos operadores de servizos de telecomunicacións; tres representantes da Compañía de Radio Televisión de Galicia; un vogal representante do Consorcio Audiovisual de Galicia. Representantes dos medios de comunicación galegos; un vogal da Fundación Galicia-Europa e ata un máximo de once vogais, designados polo Presidente do Consello Asesor, entre personalidades de recoñecido prestixio no sector das telecomunicacións e do audiovisual.

b) Madrid: Consello Audiovisual da Comunidade de Madrid

A Lei 2/2001, de 18 de abril, de Contidos Audiovisuais e Servizos Adicionais da Comunidade de Madrid contemplaba a creación do Consello Audiovisual da Comunidade de Madrid. Naceu como un órgano de participación e asesor do Goberno autonómico con funcións de seguimento en materia audiovisual.

Estaba adscrito á Consellería da Presidencia e composto por un Presidente (titular da Consellería da Presidencia), os vogais (tres profesionais do sector audiovisual designados pola Asemblea de Madrid, catro representantes dos órganos da Administración de Madrid, un vogal da Oficina de Defensa do Menor e un representante das organizacións de consumidores e usuarios) e o Secretario (funcionario da Consellería de Presidencia).

A Comunidade Autónoma de Madrid suprimiu en 2006 a autoridade autonómica en materia audiovisual, “invocando precisamente a protección dos dereitos constitucionais recoñecidos no artigo 20 CE: dereito fundamental a expresar e difundir libremente os pensamentos, ideas, opinións mediante a palabra, o escrito ou calquera outro medio de reprodución, así como o dereito a comunicar ou recibir libremente información veraz por calquera medio de difusión que non poden ser restrinxidos por ningún tipo de censura” (Azurmendi et al., 2009: 167).

4.11. BIBLIOGRAFÍA

Libros e artigos científicos

Abreu Sacramento, José Pablo (2008): “El control parlamentario a través de las Comisiones de Control”, *Cuestiones Constitucionales*, 18, pp. 3-38.

Aragón Reyes, Manuel (2002): *Constitución, democracia y control*. México: Universidade Nacional Autónoma de México.

Aznar, Hugo (1999): *Comunicación responsable. Deontología y autorregulación de los medios de comunicación*. Barcelona: Ariel Comunicación.

Azurmendi Adarraga, Ana; De la Iglesia Chamarro, Asunción; Muñoz Saldaña, Mercedes e Salvador Armendáriz, M. Ámparo (2009): *Estudio: El Consejo Audiovisual de Navarra. Sus funciones y competencias en el contexto europeo de regulación del sector audiovisual*. Navarra: Publicacións do Consello Audiovisual de Navarra. Recuperado o 19 de maio de 2010, de <http://www.consejoaudiovisualdenavarra.es/publicaciones/documents/quintapublicacion.pdf>

Campos Freire, Francisco (2009): “Modelos e cambios na xestión da televisión pública en Europa”. En López, Xosé; Pereira, Xosé e Rúas, Xosé (eds.): *Medios de comunicación públicos. Modelos de organización e funcionamento na Sociedade da Información. Propostas para a súa reforma*. Santiago de Compostela: Edicións Lea.

Canals, Jordi (2008): *En busca del equilibrio: Consejos de Administración y alta Dirección en el gobierno de la empresa*. Madrid: Pearson Educación.

Carniel Bugs, Ricardo (2009): “Las actuaciones de Organismos Independientes en la regulación de los medios audiovisuales públicos: los casos de Reino Unido y España”. En *Actas del VII Congreso de la Asociación Española de Ciencia Política y de la Administración (AECPA): Democracia y buen Gobierno*. Madrid: Universidade Carlos III de Madrid.

Fernández-Miranda Campoamor, Carmen e Fernández-Miranda Campoamor, Alfonso (2003): *Sistema electoral, partidos políticos y parlamento*. Madrid: Colex.

Fernando Luna, Eduardo (2007): *Congreso y control. Hacienda pública, responsabilidad política, estados de emergencia, relaciones internacionales y acuerdos*. Mendoza: Jurídicas Cuyo.

Fraguas, Rafael (2003): “Patologías de los Consejos de Administración en España”. *Tese doutoral*, Universidade de Navarra. Recuperado o 1 de abril de 2010, de http://www.iese.edu/research/pdfs/T_115.pdf

García Vázquez, José Manuel (1985): “La función fiscalizadora del Tribunal de Cuentas y los procedimientos de auditoría”. En Asociación de Censores Letrados y Contables (coord.) *Servicios de Estudios del Tribunal de Cuentas*, pp. 453-480.

Garrorena Morales, Ángel e Montoro Fraguas, Antonio (1990): “La Comisión del Congreso para el control de la radiotelevisión pública en España”, *Anuario de derecho constitucional y parlamentarios*, n. 2, pp. 95-140.

Guichot Reina, Emilio e Carrillo Donaire, Juan Antonio (2007): “El Consejo Audiovisual de Andalucía”, en *Revista catalana de dret públic*, n. 34, pp. 273-316.

Herrera, Susana (2005): “Situación del ombudsman en el mundo”, *Sala de Prensa* [Revista electrónica], 76. Recuperado o 30 de decembro de 2009, de <http://www.saladeprensa.org/art586.htm>

Informe para a Reforma de los Medios de Comunicación de Titularidad del Estado (2005). Recuperado o 30 de outubro de 2009, de <http://www.mpr.es/NR/rdonlyres/D03898BE21B84CB8BBD1D1450E6FD7AD/73066/Informereformamediosde titularidaddeleestado.pdf>

Judge, William e Zeithaml, Carl (1992): “Institutional and strategic choice perspectives on board involvement in the strategic decision process”, *Academy of Management Journal*, n. 35, pp. 766-794.

Mayntz, Renate (2001): “El Estado y la sociedad civil en la gobernanza moderna”, *Revista del CLAD Reforma y Democracia*, n. 21.

Mintzberg, Henry (1983): *Power in and Around Organizations*. Englewood Cliffs NJ: Prentice-Hall.

Mizruchi, Mark (1983). “Who controls whom?. An examination of the relation between management and board of directors in large American corporations”, *Academy of Management Review*, n. 8, pp. 426-435.

Navarro Marchante, Vicente (2010): “Los Consejos Audiovisuales Autonómicos: reflexiones en torno a algunos de los principales aspectos conflictivos”. En García Roca, F.J., Albertí Rovira, E. (coord.). *Treinta años de constitución*. Toledo: Asociación de Constitucionalistas de España.

Quintana Paz, Nuria e Sánchez Alonso, Óscar (2005): “Las sinergias mediático-gubernamentales de la socialdemocracia española: medios informativos como soportes publicitario-propagandísticos, en los

Gobiernos de González y Zapatero”. En *Actas del VII Congreso de la Asociación Española de Ciencia Política y de la Administración (AECPA): Democracia y buen Gobierno*. Madrid: Universidade Carlos III de Madrid.

Rallo Lombarte, Artemi (2000): “La garantía del pluralismo informativo en Francia. El Conseil Supérieur de L’Audiovisuel”, *Revista Española de Derecho Constitucional*, n. 59, pp. 93-138.

Ramírez-Escudero Valdés, José Antonio (2004): *Los Consejos de Administración: gobierno y desgobierno de la empresa*. Madrid: Díaz de Santos.

Sánchez Apellániz, María José (1996): “La nueva figura del defensor del telespectador”, *Comunicar*, n. 7, pp. 69-72.

Yamamoto, Hironori (2007): *Instrumentos de control parlamentario. Estudio comparativo de 88 parlamentos nacionales*. Ginebra: Unión parlamentaria.

Zallo Elguezabal, Ramón (2006): “Dos modelos opuestos. Consejos del Audiovisual en las Comunidades Autónomas”, *Telos*, 68. Recuperado o 27 de decembro de 2008, de <http://www.sociedadinformacion.fundacion.telefonica.com/telos/articulocuaderno.asp?idarticulo=4&rev=68.htm>

SEGUNDA PARTE

Obxectivos e metodoloxía

V – Obxectivos e metodoloxía

5.1. OBXECTIVOS

O obxectivo primeiro desta investigación é coñecer o grao de profesionalidade e cualificación dos principais órganos de xestión e control das radiotelevisións públicas, estatal e autonómicas, en España. Trátase, en definitiva, dunha primeira avaliación do nivel de adecuación das características dos membros dos órganos de *gobernanza* das radiotelevisións públicas aos requisitos específicos que establece o respectivo marco lexislativo.

O obxectivo é, polo tanto, comparar o nivel de cualificación e profesionalidade destes órganos, co fin de coñecer se existe un patrón ou modelo diferente entre unhas entidades públicas e outras. Desta maneira, poderase aportar, a modo de conclusión, unha mellora no panorama radiotelevisivo público existente no noso país.

Para acadar uns resultados finais acordes coa proposta, cómpre dividir os obxectivos en principais e secundarios:

5.1.1. Obxectivos principais

1. Descubrir cales son as radiotelevisións públicas, a nivel autonómico e estatal, que presentan un maior/menor grao de cualificación na composición das súas Direccións xerais, Presidencias e Consellos de Administración.
2. Coñecer o grao de profesionalidade dos membros que compoñen as Comisións de Control Parlamentario das radiotelevisións públicas, nacional e autonómicas, do noso país.
3. Descubrir o grao de cualificación ou adecuación profesional dos membros dos Consellos Audiovisuais existentes en España.

4. Analizar a natureza, funcións, potestades e autonomía dos Consellos Audiovisuais existentes en España ou previstos na lexislación vixente.

5.1.2. Obxectivos secundarios

1. Analizar o currículo dos membros que compoñen as Direccións xerais, Presidencias, Consellos de Administración e Comisións de Control Parlamentario das compañías das radiotelevisións públicas españolas, a nivel autonómico e estatal.

2. Analizar o funcionamento das Comisións de Control Parlamentario das radiotelevisións públicas de España, a nivel autonómico e estatal.

3. Descubrir se existen diferentes modelos de radiotelevisións públicas autonómicas en función do maior grao de cualificación dos seus órganos de xestión e de control.

5. Analizar o proceso de reforma sufrido por RTVE tras a aprobación da Lei 17/2006 así como os cambios experimentados polas compañías e entes públicos autonómicos nos últimos anos.

6. Coñecer os cambios sufridos no panorama audiovisual español logo da aprobación da Lei 7/2010, de 31 de marzo, Xeral da Comunicación Audiovisual.

7. Analizar a composición e evolución das autoridades audiovisuais existentes en España.

5.2. METODOLOXÍA

5.2.1. Problema de investigación e suxeito de estudo

Esta tese ten como obxectivo principal analizar o nivel de cualificación dos principais órganos de control e xestión das radiotelevisións públicas, estatal e autonómicas, en España. O obxecto de estudo é, polo tanto, a profesionalidade de tales órganos de control e de xestión. Porén, o significado deste concepto pode variar en función do contexto, polo que o primeiro paso será definir que significa para efectos desta investigación, en función do xa sinalado no capítulo IV.

Para realizar a análise desta tese, optouse por identificar o nivel de profesionalidade dos diferentes órganos a partir de varios criterios, diferenciados en dous bloques diferentes:

1. Grao de cualificación, identificado a través da formación, especialización e experiencia en dirección e xestión de empresas.
2. Grao de ligazón política, baseado na ocupación de cargos partidistas¹⁹.

Unha vez definido o obxecto de estudo, o paso seguinte foi delimitar o suxeito de estudo, sendo este, os órganos de xestión e de control dos entes públicos de radiotelevisións públicas de España, tanto a nivel autonómico como estatal. Co obxectivo de definilo de forma concreta foi necesario diferenciar, por un lado, os órganos de xestión e de control e, por outro, as entidades públicas. Comezamos por estas últimas.

Optouse por elixir os principais órganos de xestión e control das empresas, corporacións e sociedades públicas e non ás canles que por separado conforman tales entidades. A maiores quedan excluídos deste estudo tanto as televisións privadas coma as televisións locais públicas e privadas españolas.

Con respecto ás primeiras, cómpre dicir, que se parte da idea de que son os medios públicos os que deben desempeñar unha verdadeira función de servizo público, educando, formando e informando a todos os cidadáns, con total independencia do

¹⁹ Para conseguir facer unha comparativa da profesionalidade dos diferentes órganos de xestión e control, elaboráronse varios índices a través de cinco variables, explicados máis adiante.

poder político. Polo que respecta ás televisións locais, dicir delas que a súa estrutura, regulación e control é moi diferente aos das televisións autonómicas e ao da estatal, polo que quedan excluídas da investigación.

En concreto serán obxecto de estudo os principais órganos de xestión e de control das seguintes entidades:

- Ente Público Radio Televisión Española e Corporación de Radio e Televisión Española
- Euskal Irrati Telebista.
- Corporació Catalana de Ràdio i Televisió e Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.
- Empresa Pública de Radio e Televisión de Andalucía e Axencia Pública Empresarial da Radio e Televisión de Andalucía.
- Compañía Pública de Radio Televisión de Galicia.
- Ente Público Radio Televisión de Madrid.
- Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana.
- Empresa de Radiodifusión e Televisión na Comunidade Autónoma de Canarias.
- Ens Públic de Radiotelevisió de les Illes Balears.
- Corporación Aragonesa de Radio e Televisión.
- Ente Público de Radio Televisión de Castela-A Mancha.
- Corporación Extremeña de Medios Audiovisuais.
- Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias.
- Empresa Pública Rexional Radiotelevisión da Rexión de Murcia.

No referente aos órganos de xestión e de control, analizouse a profesionalidade e cualificación de:

- Directores xerais.
- Presidentes, nos casos en que estes non sexan un órgano rotatorio entre os membros dos Consellos de Administración.
- Consellos de Administración.
- Comisións de Control Parlamentario das entidades públicas de radiotelevisión.
- Consellos Audiovisuais.
- En canto aos Consellos Asesores, Defensores do Espectador ou da Audiencia e Tribunais de Contas fíxose unha breve referencia a eles, pero sen realizar unha análise en profundidade.

5.2.2. Hipóteses

Á hora de deseñar un marco metodolóxico axeitado, debemos partir de varias hipóteses conforme aos nosos obxectivos e preguntas iniciais. Diferenciamos, neste caso, as hipóteses principais das secundarias.

5.2.2.1. Hipóteses principais

- As radiotelevisións públicas que reformaron a súa normativa inicial (Radio Televisión Española e as entidades autonómicas do País Vasco, Cataluña, Andalucía, Asturias e Extremadura) melloraron a cualificación dos Directores xerais e Consellos de Administración.

- Estas radiotelevisións públicas son as que presentan Directores xerais e Consellos de Administración cun maior grao de profesionalidade.

- Estas reformas, non obstante, non son suficientes para garantir órganos de xestión e control altamente cualificados e sen ligazóns partidistas.

- As Comisións de Control Parlamentario das radiotelevisións públicas en España son escenarios onde soamente ten lugar un debate político e non un verdadeiro control.

- A reforma legal desenvolvida nos últimos anos evidencia a necesidade de creación dun Consello Audiovisual en España ou unha autoridade independente que controle a televisión pública a nivel estatal.

- Son precisos Consellos Audiovisuais (como os existentes en Cataluña, Andalucía e Navarra) altamente cualificados no resto das Comunidades Autónomas, debido á estrutura do noso Estado.

5.2.2.2. *Hipóteses secundarias*

- Unha porcentaxe elevada de Directores xerais e membros dos Consellos de Administración das radiotelevisións públicas en España teñen algunha ligazón partidista.

- Os membros das Comisións de Control Parlamentario non son elixidos pola súa cualificación, senón pola súa destreza política.

- O maior número de intervencións nas Comisións de Control proveñen dos partidos maioritarios que, en función dos seus propios intereses, critican ou loan, e mesmo enaltecen, as misións das televisións públicas, sen importarlles ningún tipo de control.

- Os Consellos Audiovisuais existentes en España presentan certas ligazóns partidistas.

5.2.3. Deseño das técnicas

5.2.3.1. *Análise cuantitativa*

Unha vez definidos o obxecto e suxeito da investigación, así como as hipóteses de partida, é preciso deseñar as técnicas para comprobar a certeza destas. A finalidade desta tese foi coñecer o grao de cualificación dos órganos de control e de xestión das

radiotelevisións públicas autonómicas e estatal en España. Para iso, nesta investigación foron usadas diferentes técnicas cuantitativas para cada un dos órganos obxecto de estudo, que se explican a continuación:

- **Consellos de Administración / Directores / Presidentes**

Os Consellos de Administración, Directores xerais e Presidentes das entidades públicas forman parte do noso traballo durante as dúas últimas lexislaturas, ata o 31 de decembro de 2009. A razón de escoller este período foi analizar comparativamente a cualificación destes órganos tras as reformas vividas por algunhas das radiotelevisións públicas autonómicas e estatal nos últimos anos. Ademais comprobarase se o cambio de signo político no Goberno afecta ou non á profesionalidade dos órganos suxeito de estudo.

No caso da Corporación de Radio Televisión Española optouse por analizar as tres últimas lexislaturas (ata decembro de 2009). A razón disto foi que, ao ser a radiotelevisión pública a nivel estatal, considerouse necesario comparar o grao de cualificación dos seus órganos de xestión e control durante os Gobernos do PP e do PSOE e tras a aprobación da Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e a Televisión de Titularidade Estatal.

Para analizar os Consellos de Administración, Directores xerais e Presidentes, suxeitos do estudo, elaborouse un índice de cualificación e cargos políticos a través de cinco variables:

Táboa 17. Variables e indicadores de análise dos Directores xerais, Presidentes e Consellos de Administración

VARIABLES	INDICADORES
1. Formación	1.1. Formación inferior á Licenciatura. 1.2. Formación equivalente á Licenciatura / Arquitectura / Enxeñaría. 1.3. Formación superior á Licenciatura.
2. Especialización	2.1. Non está especializado nunha materia ideal para dirixir ou xestionar unha radiotelevisión pública. 2.2. Está especializado nunha materia ideal para dirixir ou xestionar unha radiotelevisión pública. - Directores e Presidentes: Licenciados en Ciencias da Comunicación e/ou en Xestión e Administración de Empresas. - Conselleiros de Administración: Licenciados en Ciencias da Comunicación, Xestión ou Administración de Empresas, Dereito, Socioloxía, Ciencias da Educación e/ou Filoloxía.
3. Experiencia	3.1. Non ten experiencia en xestión e dirección de empresas non políticas por un período superior a un ano. 3.2. Ten experiencia na xestión e/ou dirección de empresas non políticas por un período superior a un ano.
4. Cargo político con anterioridade	4.1. Ocupou algún cargo político con anterioridade a ser Director, Presidente ou Conselleiro de Administración. 4.2. Non ocupou ningún cargo político con anterioridade a ser Director, Presidente ou Conselleiro de Administración.
5. Cargo político simultáneo	5.1. Ocupa algún cargo político de forma simultánea a ser Director, Presidente ou Conselleiro de Administración. 5.2. Non ocupa ningún cargo político de forma simultánea a ser Director, Presidente ou Conselleiro de Administración.

Cada vez que un membro dos órganos suxeitos de estudo se localice nun dos indicadores marcados con cor vermella (1.2 / 1.3, 2.2, 3.2, 4.2 e 5.2) sumará un punto. Se un órgano suma cinco puntos (100%) quere dicir que logra o máximo nivel de cualificación. Se pola contra obtén un cero, significa que acada o nivel mínimo de profesionalidade, sempre para efectos desta investigación.

MÍN. CUALIFICACIÓN			/	MÁX. CUALIFICACIÓN		
0	1	2		3	4	5
(0%)	(20%)	(40%)		(60%)	(80%)	(100%)

Desta forma, se un membro dos órganos de control e/ou xestión das radiotelevisións públicas suma cinco puntos significa que ten formación superior, que está especializado nunha materia ideal para o seu cargo, que ten experiencia en dirección e xestión de empresas non políticas e que non ocupou cargos partidistas antes nin de forma simultánea a estar na radiotelevisión pública. En resumo, neste caso hipotético, este membro ten unha boa cualificación e profesionalidade.

Para conseguir estes datos, realizáronse unha serie de enquisas aos suxeitos de estudo (Directores, Presidentes e membros dos Consellos de Administración) para dar resposta ás seguintes preguntas:

1. Nome e apelidos.
2. Data de nacemento.
3. Formación.
4. Profesión.
5. Grupo parlamentario polo que foi proposto para ocupar o cargo da radiotelevisión pública.
6. Afiliación política.
7. Cargos desempeñados na empresa privada.
8. Cargos desempeñados en empresas públicas.
9. Cargos políticos exercidos.
10. Dedicación ao Consello de Administración / Dirección / Presidencia (Total/Parcial).

Debido a que non todos os Directores, Presidentes e membros dos Consellos de Administración contestaron, volvéronse a reenviar as enquisas seis meses máis tarde ampliando o número de respostas acadadas. En concreto houbo unha porcentaxe de resposta do 19% dos conselleiros enquisados. Os datos que non se puideron conseguir a través destas, foron completados a través dos currículos publicados nas páxinas webs das radiotelevisións públicas, Parlamentos Autonómicos, Congreso dos Deputados e Boletíns Oficiais así como a través de medios de comunicación.

En total, foron enviadas 373 enquisas, das cales responderon algúns dos membros do Consello de Administración do Ente Público Radio Televisión Canaria, da Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, da Axencia Pública Empresarial da Radio Televisión de Andalucía, do Ente Público Radio Televisión Vasca, do Ente Público Radio Televisión Castela A Mancha, da Radio Televisión da Rexión de Murcia, da Radio Televisión de Galicia e especialmente da Corporación Aragonesa de Radio e Televisión.

A publicación destes datos fíxose conforme ao sinalado no apartado terceiro deste capítulo en pro do cumprimento da Lei Orgánica 15/1999, de 13 de decembro, de Protección de Datos de Carácter Persoal. Faise invocación a ese precepto legal porque

houbo algunha advertencia de membros de Consellos de Administración das radiotelevisións públicas con respecto a esa cuestión e unha manifesta falta de colaboración tamén sobre aspectos básicos de transparencia incuestionable²⁰.

Táboa 18. Número de enquisas realizadas aos membros dos Consellos de Administración das entidades públicas de radiotelevisión españolas

Radiotelevisión pública	Número de membros dos Consellos de Administración
Ente Público Radio Televisión Española (VII Lexislatura)	12
Corporación Radio Televisión Española (VIII / IX Lexislaturas)	12
Euskal Irrati Telebista (VIII Lexislatura)	19
Euskal Irrati Telebista (IX Lexislatura)	19
Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (VII Lexislatura)	12
Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (VIII Lexislatura)	12
Empresa Pública da Radio e Televisión de Andalucía (VII Lexislatura)	15
Axencia Pública Empresarial da Radio e Televisión de Andalucía (VIII Lexislatura)	15
Compañía Pública de Radio Televisión de Galicia (VII Lexislatura)	12
Compañía Pública de Radio Televisión de Galicia (VIII Lexislatura)	12
Ente Público Radio Televisión de Madrid (VII Lexislatura)	17
Ente Público Radio Televisión de Madrid (VIII Lexislatura)	20
Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana (VI Lexislatura)	11
Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana (VII Lexislatura)	11
Ente Público Radio Televisión Canaria (VI Lexislatura)	8
Ente Público Radio Televisión Canaria (VII Lexislatura)	8
Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais (VI Lexislatura)	9
Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais (VII Lexislatura)	9
Entidade Pública Radio Televisión de Castela- A Mancha (VI Lexislatura)	13
Entidade Pública Radio Televisión de Castela- A Mancha (VII Lexislatura)	13
Ens Públic de Radiotelevisió de les Illes Balears (VI Lexislatura)	17
Ens Públic de Radiotelevisió de les Illes Balears (VII Lexislatura)	17
Empresa Pública Rexional Radiotelevisión da Rexión de Murcia (VI Lexislatura)	9
Empresa Pública Rexional Radiotelevisión da Rexión de Murcia (VII Lexislatura)	9
Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias (VI Lexislatura)	9
Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias (VII Lexislatura)	15
Corporación Aragonesa de Radio e Televisión (VI Lexislatura)	19
Corporación Aragonesa de Radio e Televisión (VII Lexislatura)	19
TOTAL	373

²⁰ Os datos persoais dos Directores xerais, Consellos de Administración e membros das Comisións de Control Parlamentario, obxectos de estudo, utilizados para este proxecto científico foron obtidos dos propios interesados naqueles supostos en que estes contestaron ás enquisas. No caso de non ter resposta por parte dos interesados, os datos foron subtraídos das páxinas de organismos públicos (Parlamentos autonómicos, Congreso dos Deputados e radiotelevisións públicas), de Boletíns Oficiais así coma de medios de comunicación social (tanto de carácter estatal coma autonómico e local). Este procedemento explícase no apartado 3 deste capítulo.

- **Comisións de Control Parlamentario**

As Comisións de Control Parlamentario das radiotelevisións públicas teñen como función principal controlar estes entes ou compañías para o cal poden solicitar a comparecencia dos seus órganos de goberno, xeralmente do Director xeral ou Presidente do Consello de Administración, ou facerlles unha serie de preguntas ou interpelacións para que dean conta dalgún asunto ou expliquen algún tema controvertido ou polémico, así como acordar proposicións non de lei. Igualmente, os órganos de goberno e dirección dos entes públicos poden solicitar voluntariamente a súa comparecencia nas Comisións de Control.

A finalidade concreta foi estudar como estes órganos de control realizan a súa función de comprobar o correcto funcionamento das entidades públicas de radiodifusión. Para isto foi necesario, en primeiro lugar, delimitar o obxecto de estudo da seguinte maneira.

Escolléronse todas as Comisións de Control das Radiotelevisións Públicas existentes en España no momento da análise:

- Comisión de Control Parlamentario de Radio Televisión Española; Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación Radio Televisión Española e as súas sociedades.
- Comisión de Control de Euskal Irratia Telebista.
- Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials; Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.
- Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública Radio Televisión de Andalucía; Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial Radio Televisión de Andalucía e das súas sociedades filiais.
- Comisión de Control da Compañía de Radio Televisión de Galicia.
- Comisión de Control de Radio Televisión de Madrid.
- Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen.
- Comisión de Control Parlamentario de Radio Televisión Canaria.
- Comisión de Control da Empresa Pública Corporación Extremeña de Medios Audiovisuais.
- Comisión de Control de Radio Televisión de Castela A Mancha.

- Comissió de Control sobre Radiotelevisió Illes Balears.
- Comisión de Radio Televisión da Rexión de Murcia.
- Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias.
- Comisión da Corporación Aragonesa de Radio e Televisión.

Unha vez delimitadas, foron analizadas estas Comisións nas dúas últimas lexislaturas de cada Comunidade Autónoma e nas tres últimas a nivel estatal. Neste caso, non hai que esquecer que todos os membros destas Comisións son parlamentarios e que, polo tanto, pertencen a un partido político. Esta foi a principal razón pola que se optou por facer, neste caso, unha análise de contido un pouco diferente aos órganos anteriores.

1. Grao de cualificación dos membros da Comisión de Control. Realizouse unha análise do currículo dos parlamentarios membros das Comisións de Control. En definitiva, tratábase de coñecer se os membros que constitúen as Comisións de Control dos diferentes entes son elixidos para ese órgano específico pola súa formación, experiencia e cualificación ou ben simplemente pola súa pertenza á estrutura orgánica e mecánica interna do grupo parlamentario dun partido político. Esa especificidade na especialización profesional non é tan relevante nos parlamentarios coma nos órganos de xestión e control directo dos medios audiovisuais de comunicación públicos, pero é indicativa para o diagnóstico da axenda parlamentaria e a profundidade dos temas a debater. Ademais hai que sinalar que nin a lei nin os regulamentos das diferentes Asembleas sinalan a obriga de cualificación dos membros deste órgano.

2. Control das entidades e corporación públicas ou debate político. Procedeuse á análise das sesións das Comisións de Control Parlamentario das entidades e corporacións, arriba mencionadas.

1. Grao de profesionalidade dos membros das Comisións de Control Parlamentario

Nunha primeira parte desta análise, considerouse importante analizar o currículo de cada un dos membros que as compoñen co obxectivo de coñecer o seu nivel de cualificación.

Con esta finalidade elaborouse un índice de profesionalidade de cada un dos membros das Comisións suxeito de estudo, semellante ao realizado para os demais órganos de xestión e control. A pesar de que neste caso, os membros destes órganos de control son parlamentarios, e polo tanto, forman parte dun partido político, o ideal sería que foran especialistas na xestión ou control dunha empresa, especialmente de comunicación.

O índice de cualificación elaborado é moi semellante ao índice dos Directores, Presidentes e Consellos de Administración, con cinco variables:

Táboa 19. Variables e indicadores de análise das Comisións de Control Parlamentario

VARIABLES	INDICADORES
1. Formación	1.1. Formación inferior á Licenciatura. 1.2. Formación equivalente á Licenciatura / Arquitectura / Enxeñaría. 1.3. Formación superior á Licenciatura.
2. Especialización	2.1. Non está especializado nunha materia ideal para controlar unha radiotelevisión pública. 2.2. Está especializado nunha materia ideal para controlar unha radiotelevisión pública . - Licenciados en Ciencias da Comunicación, Xestión ou Administración de Empresas, Dereito, Socioloxía, Ciencias da Educación ou Filoloxía.
3. Experiencia	3.1. Non ten experiencia en xestión e dirección de empresas por un período superior a un ano. 3.2. Ten experiencia na xestión e/ou dirección de empresas por un período superior a un ano.
4. Cargo político con anterioridade	4.1. Ocupou algún cargo político con anterioridade 4.2. Non ocupou ningún cargo político con anterioridade.
5. Cargo político simultáneo	5.1. Ocupa algún cargo político de forma simultánea. 5.2. Non ocupa ningún cargo político de forma simultánea.

Nas variables 4 e 5 e como é evidente que os membros das Comisións obxecto de estudo son parlamentarios, non se terá en conta para efectos desta análise a súa condición de deputados ou senadores, pero si se ocuparon outros cargos políticos

partidistas. A finalidade é coñecer se, ademais de pertencer a un partido político, teñen cualificación ou se exclusivamente forman parte das Comisións por ser membros dun grupo parlamentario sen ningún tipo de adecuación no control das radiotelevisión públicas.

O índice varía de 0 a 5 puntos, representando cinco a máxima cualificación e cero a falta desta.

MÍN. CUALIFICACIÓN			/	MÁX. CUALIFICACIÓN		
0	1	2		3	4	5
(0%)	(20%)	(40%)		(60%)	(80%)	(100%)

Neste caso ao igual que nos anteriores, enviouse unha enquisa aos parlamentarios que formaron parte das Comisións de Control Parlamentario suxeito de estudo.

1. Nome e apelidos.
2. Data de nacemento.
3. Formación.
4. Profesión.
5. Afiliación política.
6. Cargos desempeñados na empresa privada.
7. Cargos desempeñados en empresas públicas.
8. Cargos políticos exercidos.

Nesta ocasión enviáronse 430 enquisas. O nivel de resposta foi menor que no caso anterior, en concreto, soamente deron resposta o 7% dos parlamentarios aos que se lles entregou o cuestionario. Non obstante, practicamente todas as páxinas web dos Parlamentos conteñen o currículo dos seus deputados, polo que non foi difícil completar estes datos e publicalos de forma estatística, conforme ao sinalado na Lei Orgánica 15/1999 de Protección de Datos.

Táboa 20. Número de enquisas realizadas aos membros das Comisións de Control Parlamentario das entidades públicas de radiotelevisión españolas

Comisión de Control Parlamentario	Número de Deputados
Comisión de Control Parlamentario de RTVE (VII Lexislatura)	56
Comisión de Control Parlamentario de RTVE (VIII Lexislatura)	52
Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas sociedades (IX Lexislatura)	46
Comisión de Control de EITB (VIII Lexislatura)	21
Comisión de Control de EITB (IX Lexislatura)	18
Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials (VII Lexislatura)	22
Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuais (VIII Lexislatura)	22
Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA (VII Lexislatura)	16
Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial RTVA e das súas sociedades filiais (VIII Lexislatura)	17
Comisión de Control da Corporación Radio Televisión de Galicia (VII Lexislatura)	15
Comisión de Control da Corporación Radio Televisión de Galicia (VIII Lexislatura)	13
Comisión de Control de Radio Televisión de Madrid (VII Lexislatura)	17
Comisión de Control de Radio Televisión de Madrid (VIII Lexislatura)	19
Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen (VI Lexislatura)	15
Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen (VII Lexislatura)	15
Comisión de control parlamentario de Radio Televisión de Canarias	0
Comisión de control da Empresa Pública CEXMA (VI Lexislatura)	
Comisión de control da Empresa Pública CEXMA (VII Lexislatura)	15
Comisión de Control de Radio Televisión Castela – A Mancha (VII Lexislatura)	10
Comissió de Control sobre Radiotelevisió Illes Balears (VI Lexislatura)	
Comissió de Control sobre Radiotelevisió Illes Balears (VII Lexislatura)	17
Comisión de Radio Televisión da Rexión de Murcia	0
Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias	12
Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias	12
Comisión da Corporación Aragonesa de Radio e Televisión	0
TOTAL	430

2. Existencia de control ou de debate político/partidista.

Nesta parte da análise, a finalidade principal foi coñecer o papel que xoga cada un dos grupos parlamentarios no control das radiotelevisións públicas realizado a través das Comisións suxeito de estudo, tanto se é o partido que goberna como se é da oposición.

En concreto, escolleuse coma obxecto de estudo inicial as sesións das dúas últimas lexislaturas, a excepción da Comisión de Control de RTVE da que se analizaron tres lexislaturas.

Estudouse o número de mecanismos de control empregados polos diferentes grupos parlamentarios (solicitude de comparecencias, preguntas e proposicións non de lei). Esta análise deu a coñecer o nivel de participación de cada un dos grupos parlamentarios, analizando ademais se os mecanismos buscaban un control de servizo público ou da xestión dos entes públicos:

- Por mecanismos de control de servizo público enténdense aqueles que teñen por finalidade verificar o pluralismo, independencia e caracteres propios dun servizo público tales como os referidos á programación, dereitos, localización ou globalización, órganos dos entes públicos ou características propias dun servizo público.
- Por mecanismos de control da xestión dos entes ou corporacións públicas, enténdense aqueles que tratan de verificar os orzamentos ou xestión económica, publicidade, infraestruturas e novas tecnoloxías ou persoal.

Unha vez coñecidos o número e natureza dos mecanismos de control empregados polos diferentes grupos parlamentarios, analizáronse as intervencións de cada un dos parlamentarios e membros dos entes públicos comparecentes, coa finalidade de coñecer se realmente con eses mecanismos se busca o control ou simplemente alentar un debate político.

Debido á gran cantidade de sesións publicadas na web, nesta segunda parte da análise optouse por facer unha mostraxe non probabilista de converxencia e estratéxica:

- De converxencia. Foron seleccionadas, por unha banda, aquelas sesións que son máis accesibles, isto é as que aparecen publicadas nas páxinas web dos diferentes Parlamentos.

- Estratéxica. Foron seleccionadas aquelas sesións que puideran ter un maior contido político. En concreto, as cinco últimas sesións publicadas na web de cada comisión e de cada lexislatura obxecto de estudo. Ao final de cada período electoral achéganse os comicios e posiblemente tamén aumenten os contidos políticos das sesións. Cómpre indicar que no caso das últimas lexislaturas, foron analizadas as cinco

sesións publicadas ata decembro de 2009, que porén, non serán as últimas da lexislatura por faltar varios anos para a súa finalización.

En concreto, as sesións estudadas en profundidade foron:

1. Comisión de Control Parlamentario de RTVE (sétima e oitava lexislatura). Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas sociedades (novena lexislatura).

Sétima lexislatura (2000 - Marzo 2004)	Oitava lexislatura (2004 -2008)	Novena lexislatura (2008 - Actualidade)
25.06.2003	20.09.2006	27.05.2009
24.09.2003	25.10.2006	23.06.2009
05.11.2003	22.11.2006	29.09.2009
03.12.2003	13.12.2006	22.10.2009
16.12.2003	20.12.2006	27.10.2009

2. País Vasco. Comisión de Control de EITB.

Oitava lexislatura (2005-2009)	Novena lexislatura (2009-Actualidade)
02.04.2007	23.06.2009
31.10.2007	30.09.2009
01.10.2008	07.10.2009
14.10.2008	09.11.2009
27.10.2008	21.12.2009

3. Cataluña. Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals

Sétima lexislatura (2003-2006)	Oitava lexislatura (2006-Actualidade)
06.05.2005	23.06.2009
10.06.2005;	30.09.2009
07.10.2005	07.10.2009
28.10.2005	09.11.2009
11.11.2005	21.12.2009

4. Andalucía. Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA. Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da Radio e Televisión de Andalucía e das súas sociedades filiais.

Sétima lexislatura (2004-2008)	Oitava lexislatura (2008-Actualidade)
13.03.2007	07.07.2009
17.04.2007	15.09.2009
05.06.2007	17.11.2009
04.09.2007	13.10.2009
07.11.2007	15.12.2009

5. Galicia. Comisión de Control da Compañía de Radio Televisión de Galicia.

Sexta lexislatura (2005-2009)	Sétima lexislatura (2009-Actualidade)
30.05.2008	25.06.2009
26.06.2008	29.09.2009
29.09.2008	17.11.2009
21.11.2008	27.11.2009
29.12.2008	30.12.2009

6. Madrid. Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid.

Sétima lexislatura (2003-2007)	Oitava lexislatura (2007-Actualidade)
14.12.2006	21.05.2009
15.02.2007	18.06.2009
01.03.2007	08.10.2009
15.03.2007	22.10.2009
22.03.2007	03.12.2009

7. Valencia. Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen.

Sexta legislatura (2003-2007)	Sétima legislatura (2007-Actualidade)
13.11.2003	22.11.2007
05.10.2004	08.05.2008
11.05.2004	18.11.2008
19.05.2005	26.03.2009
30.03.2006	17.11.2009

8. Canarias. Comisión de control parlamentario de Radio Televisión de Canarias. Non hai sesións publicadas na páxina web.

9. Extremadura. Corporación Extremeña de Medios Audiovisuais.

Sexta legislatura (2003-2007)	Sétima legislatura (2007-Actualidade)
30.06.2006	24.09.2007
10.11.2006	11.12.2007
23.02.2007	23.04.2008
	16.12.2009

10. Castela A Mancha. Comisión de Control de Radio Televisión Castela A Mancha.

Sétima Lexislatura (2007-Actualidade)
01.02.2009

11. Illas Balears. Comissió de Control sobre Radiotelevisió Illes Balears.

Sexta legislatura (2003-2007)	Sétima legislatura (2007-Actualidade)
09.11.2006	08.10.2009
05.02.2007	11.06.2009
08.02.2007	14.05.2009
08.03.2007	11.06.2009
04.06.2007	08.10.2009

12. Murcia. Non existe a comisión.**13. Asturias.** Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias.

Sexta legislatura (2003-2007)	Sétima legislatura (2007-Actualidade)
09.05.2005	07/07/2009
20.06.2005	15/09/2009
31.10.2005	17/11/2009
21.02.2006	13/10/2009
20.03.2006	15/12/2009

14. Aragón. Non existe a comisión.

O número total de sesións analizadas en profundidade foi de 103.

Unha vez seleccionada a mostra, realizouse unha análise baseada en dous obxectivos:

- Coñecer o número de mecanismos empregados polos grupos parlamentarios cunha finalidade de control. Dentro deste grupo encadráronse as comparecencias, preguntas e proposicións non de lei que tiñan como finalidade dar a coñecer unha queixa, crítica ou a necesidade dun cambio.

- Contabilizar o número total de referencias ao debate político-partidista de cada unha delas. Por referencias de debate político-partidista enténdense aquelas referencias que non teñen que ver con aspectos de control das radiotelevisións públicas, senón simplemente con aspectos de debate partidista propiamente dito. É necesario matizar, para evitar confusións, que aquelas referencias políticas que afecten ao funcionamento ou xestión da radiotelevisión pública, forman parte das referencias de control.

Así, por exemplo, o deputado Pérez García, deputado do Grupo Parlamentario Popular na Asemblea de Madrid durante a sétima lexislatura, sinala na sesión 866 da Comisión do Ente Público Radio Televisión Madrid que “os madrileños aínda estamos esperando a saber onde está o diñeiro que se levaron os compañeiros socialistas de Ciempozuelos”. O deputado Cepeda García, do Grupo Parlamentario Socialista na Asemblea de Madrid durante a sétima lexislatura, recomenda aos populares na sesión 837 da Comisión do Ente Público Radio Televisión Madrid que abandonen o ton de confrontación co Goberno de España en asuntos non relacionados coa radiotelevisión pública.

Ambos casos son exemplos de referencias políticas-partidistas onde non se busca tanto un control da entidade pública coma un titular nos medios de comunicación. Son, polo tanto, referencias políticas-partidistas:

- **Referencias persoais aos partidos políticos:** Asuntos sobre a estrutura dos discursos dos partidos políticos ou sobre elementos persoais dos mesmos.
- **Referencias partidistas aos partidos políticos:** Contidos sobre as ideas partidistas dos partidos políticos non relacionadas coa radiotelevisión.
- **Referencias persoais a un membro dun partido político:** Asuntos sobre a estrutura dos discursos ou sobre características persoais dalgún membro dun partido político.
- **Referencias partidistas a un membro dun partido político:** Contidos sobre as ideas partidistas dalgún membro dun partido político non relacionadas coa radiotelevisión.
- **Referencias persoais ou políticas dalgún membro da radiotelevisión pública:** Asuntos sobre elementos persoais ou ideas políticas-partidistas

dalgún membro das radiotelevisións públicas non relacionadas coa radiotelevisión.

- **Referencias aos programas políticos:** Contidos sobre as ideas dos programas políticos non relacionadas co ámbito audiovisual.
- **Referencias á anterior lexislatura:** Contidos que versen sobre asuntos políticos-partidistas orixinados en anteriores lexislaturas á da sesión analizada.
- **Referencias á eleccións:** Asuntos políticos-partidistas que fagan referencias ás elección ou períodos electorais non relacionados coa radiotelevisión.
- **Referencias aos logros/erros dun partido político:** Contidos sobre as decisións políticas que tiveron como consecuencia o éxito ou perda de credibilidade dalgún partido político.
- **Palabras despectivas:** Insultos contra algún partido político, membro político ou membro das radiotelevisión públicas.

- **Autoridades independentes do audiovisual**

Nesta investigación foron analizadas as tres autoridades audiovisuais existentes en España a nivel autonómico. Os Consellos Audiovisuais en funcionamento no momento realizar a investigación eran o Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC), o Consello Audiovisual de Navarra (CoAN) e o Consello Audiovisual de Andalucía (CAA), a pesar de que noutras rexións e tamén a nivel estatal, as leis prevían a creación doutras autoridades independentes.

Nesta ocasión, analizouse a profesionalidade destes tres órganos en decembro de 2009. A finalidade desta parte da investigación foi a de coñecer a cualificación destes órganos despois das reformas realizadas para sinalar as posibles melloras que poderían aplicarse á súa estrutura.

Para á análise elaborouse un índice de cualificación dos seus membros a través de cinco variables:

Táboa 21. Variables e indicadores de análise dos Consellos Audiovisuais

VARIABLES	INDICADORES
1. Formación	1.1. Formación inferior á Licenciatura. 1.2. Formación equivalente á Licenciatura / Arquitectura / Enxeñaría. 1.3. Formación superior á Licenciatura.
2. Especialización	2.1. Non está especializado nunha materia ideal para controlar unha radiotelevisión pública. 2.2.. Está especializado nunha materia ideal para controlar unha radiotelevisión pública. - Licenciados en Ciencias da Comunicación, Xestión ou Administración de Empresas, Dereito, Socioloxía, Ciencias da Educación ou Filoloxía.
3. Experiencia	3.1. Non teñen experiencia en xestión e dirección de empresas non políticas por un período superior a un ano. 3.2. Ten experiencia na xestión e/ou dirección de empresas non políticas por un período superior a un ano.
4. Cargo político con anterioridade	4.1. Ocupou algún cargo político con anterioridade. 4.2. Non ocupou ningún cargo político con anterioridade.
5. Cargo político simultáneo	5.1. Ocupa algún cargo político de forma simultánea. 5.2. Non ocupa ningún cargo político de forma simultánea.

Ao igual que nos dous casos anteriores, cada vez que un membro destas tres autoridades audiovisuais se encadre nunha das opcións marcadas coa cor vermella (1.2, 1.3, 2.2, 3.2, 4.2 e 5.2) sumará un punto. Se un órgano suma cinco puntos quere dicir que acada o máximo nivel de profesionalidade e cualificación.

MÍN. PROFESIONALIDADE			/	MÁX. PROFESIONALIDADE		
0	1	2		3	4	5
(0%)	(20%)	(40%)		(60%)	(80%)	(100%)

5.2.3.2. Análise cualitativa

Finalmente, remátase a investigación cunha análise cualitativa, utilizando a entrevista en profundidade. O obxectivo é contrastar as nosas teorías e hipóteses de partida, é dicir, comparar as seguintes ideas:

- Se as formas de control da televisión pública carecen de independencia, dependendo principalmente dos dous grupos maioritarios.

- Se os Directores Xerais e membros dos Consellos Audiovisuais das televisións públicas acostuman ser persoas ligadas a un partido político nalgún momento da súa vida.
- Se as Comisións de Control Parlamentario das televisións públicas adoitan ser foros onde se expoñen as ideas políticas, enaltecendo en moitas ocasións os programas políticos, en lugar de controlar os entes públicos.
- Se é necesaria a creación dun Consello Audiovisual en España como sinónimo de órgano independente que teña como finalidade controlar a televisión pública e privada en España a nivel nacional.
- Se son indispensables os Consellos Audiovisuais en todas as Comunidades Autónomas a maiores dun Consello a nivel nacional.

Con esa finalidade fixéronse cinco entrevistas minuciosas a especialistas neste tema, tanto polos seus coñecementos como pola súa traxectoria profesional. Tres delas (as realizadas a Enrique Bustamante Ramírez, Joan Majó Cruzate e Bernardo Díaz Nosty) tiveron lugar antes de comezar coa análise en profundidade, en outubro de 2008; mentres que as dúas restantes (a Ramón Zallo e Miquel de Moragas) realizáronse unha vez que xa se obtiveran os resultados cuantitativos, en xullo de 2010.

O cuestionario aplicado en cada unha das entrevistas foi o seguinte²¹:

a. Definición de servizo público

- Que é o que entende por independencia?
- Cales son as características principais dun servizo público de televisión para a segunda década deste século XXI?
- Que cualificación deberían ter os membros que compoñen os principais órganos de control e xestión dunha radiotelevisión pública?
- Que opina sobre o nivel de transparencia que deben ter as radiotelevisións públicas? É necesaria unha reforma do modelo de gobernanza das televisións públicas?

²¹ En función de como transcorreu, o cuestionario aplicado foi máis ou menos flexible.

- Con que queda lexitimada unha televisión pública na sociedade actual?
- Que papel debe xogar unha radiotelevisión pública na era dixital?
- Cre que RTVE cumpriu con eses obxectivos?
- Con respecto a Internet, que rol debe adoptar?

b. Reforma da televisión pública en España

- Que opina sobre a política audiovisual realizada polo Goberno socialista coa publicación das diferentes leis nos últimos anos?
- Que opinión lle merece a publicación da Lei 17/2006? Supuxo esta norma un paso adiante con respecto á despolitización da Corporación RTVE?
- Que lle pareceu o nomeamento de Alberto Oliart como Presidente de CRTVE, un nomeamento que foi obxecto de tantas críticas?
- E a supresión de publicidade en RTVE?
- Que vantaxes cre que ten a Lei 7/2010? Que problemas sinalaría?

c. Órganos de control da televisión pública.

- Como definiría o panorama de control da televisión pública existente ata a Lei 7/2010 baseada en tres piares básicos: Director / Consellos de Administración e Comisións de Control Parlamentario?
- Que opina sobre o feito de que algúns Directores ou conselleiros de administración desempeñaran cargos políticos con anterioridade ou de forma simultánea a estes postos de xestión e direccións das radiotelevisións públicas?
- Que opina sobre o sistema de elección do Director, a través de convocatoria pública, implantado pola Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals?
- E sobre o sistema de elección do Consello de Administración de EITB?
- Cambiando de tema, que opina sobre as Comisións de Control Parlamentario?

- Na miña análise, en moitas ocasións os deputados están centrados máis nun debate político ca en controlar as radiotelevisións públicas, como mellorará esa situación?

d. Consellos Audiovisuais

- Por que cre que España, a pesar de que houbo varios intentos, foi durante anos o único país europeo sen Consello Audiovisual?
- Cales deberían ser as súas competencias e funcións fundamentais?
- Cales son os principais parámetros para garantir a súa independencia?
- Está de acordo co modelo de Consello Audiovisual previsto na Lei 7/2010?
- Se temos en conta os principais Consellos Europeos, destacaríaa algún modelo para imitar en España?
- Que opina dos Consellos Audiovisuais existentes no noso país a nivel autonómico?

e. Modelos de televisións autonómicas

- Considera que é posible falar de diferentes modelos de televisións autonómicas? En que senso?
- Que opinión lle merecen as novas televisións públicas que xurdiron nalgunhas Comunidades Autónomas coa externalización de parte ou toda a súa produción?
- Está de acordo en que as diferentes televisións autonómicas estean levando modificacións das súas leis pero de forma diferente? (Primeiro EITB, logo Cataluña, Andalucía...)

5.3. A TRANSPARENCIA DOS ÓRGANOS DE CONTROL E OS SEUS DATOS. A LEI ORGÁNICA DE PROTECCIÓN DE DATOS DE CARÁCTER PERSOAL

Os datos persoais dos Directores xerais, membros dos Consellos de Administración e das Comisións de Control Parlamentario, obxectos de estudo, utilizados para este proxecto científico foron obtidos dos propios interesados naqueles supostos en que estes contestaron ás enquisas. No caso de non ter resposta por parte dos interesados, os datos foron subtraídos das páxinas de organismos públicos (Parlamentos autonómicos, Congreso dos Deputados e radiotelevisións públicas), de Boletíns Oficiais así como de medios de comunicación social (tanto de carácter estatal coma autonómico e local).

Debido á falta de resposta de moitos dos conselleiros e membros de Comisións de Control Parlamentario nas enquisas realizadas e que algún deles sinalou a necesidade de cumprir a Lei Orgánica 15/1999, de 13 de decembro, de Protección de Datos de Carácter Persoal, decidiuse seguir as indicacións da Axencia Española de Protección de Datos para o cumprimento desta norma, e que se indican a continuación²².

Conforme ao artigo 6 da Lei Orgánica 15/1999 “o tratamento dos datos de carácter persoal requirirá o consentimento inequívoco do afectado, salvo que a lei dispoña outra cousa. Non será preciso o consentimento (...) cando os datos figuren en **fontes accesibles ao público**”. Por estas enténdense, segundo o sinalado por escrito pola Axencia Española de Protección de Datos, “as listas de persoas pertencentes a grupos de profesionais que conteñan unicamente os datos de nome, título, profesión, actividade, grao académico, dirección e indicación da súa pertenza ao grupo. Igualmente, son fontes accesibles ao público os Diarios e Boletíns Oficiais e os medios de comunicación social”. Estes datos e instrumentos son exactamente os que foron utilizados na presente tese.

Non obstante, no caso de recoller datos de fontes de acceso público, o interesado deberá ser informado de forma expresa, precisa e inequívoca. Pero, “non será de aplicación o disposto no apartado anterior cando expresamente unha lei o prevea e

²² Hai que sinalar, non obstante, que todos os órganos analizados son públicos e que polo tanto deberían avogar a favor dunha total transparencia conforme á Lei 7/2010, de 31 de marzo, Xeral de Comunicación Audiovisual que indica que “todos teñen dereito a coñecer a identidade do que presta o servizo de comunicación audiovisual, así como as empresas que forman parte do seu grupo e accionariado”.

cando o tratamento teña **fins históricos, estatísticos ou científicos**” (art. 5.5). Precisamente esta tese ten fins de carácter científico e ademais ofrécese os datos dunha forma estatística sen que sexa posible a identificación das persoas ás que se fai referencia. Soamente aos membros do Tribunal se lles ofrecerán os datos completos para que comproben a veracidade da análise cuantitativa. A maiores faise referencia explícita a algúns dos enquisados para destacar datos de carácter público e publicados en fontes de acceso público, coma Boletíns Oficiais e medios de comunicación.

Desta forma, hai un cumprimento absoluto da Lei Orgánica 15/1999, de 13 de decembro, de Protección de Datos de Carácter Persoal. Se ben, neste punto hai que sinalar a escasa participación dalgún dos órganos de xestión e control das radiotelevisións analizados, a pesar do seu carácter público, ademais da falta de transparencia na maioría das páxinas web dos entes audiovisuais.

No momento de realizar a análise, soamente a web da Corporación Radio Televisión Española publicaba os currículos dos seus conselleiros e Presidente. Polo contrario, nas páxinas dos Parlamentos si que é habitual que apareza unha pequena descrición da traxectoria profesional dos seus deputados.

Por outro lado, hai que destacar a especial falta de cooperación dalgúns entidades públicas audiovisuais, a pesar de que os cidadáns deberían ter dereito a saber quen xestiona todos e cada un dos organismos públicos. Sobresae negativamente a actitude do Consello de Administración de Radio Televisión de Madrid e, pese á súa proximidade local coa investigadora, algún dos conselleiros, aínda que non todos, da Corporación de Radio Televisión de Galicia.

Desde o outro lado, hai que sinalar a especial colaboración dalgún dos membros do Consello de Administración do Ente Público Radio Televisión Canaria, da Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, da Axencia Pública Empresarial da Radio Televisión de Andalucía, do Ente Público Radio Televisión Vasca, do Ente Público Radio Televisión Castela A Mancha, da Radio Televisión da Rexión da Murcia e especialmente da Corporación Aragonesa de Radio e Televisión.

5.4. PRESENTACIÓN DOS RESULTADOS DA ANÁLISE

Os resultados obtidos a través da análise cuantitativa son presentados en catro capítulos:

Capítulo número seis.- Resultados da análise da cualificación e profesionalidade dos órganos de xestión e control das corporacións, axencias e entes públicos que realizaron reformas normativas que afectaron a estes: Corporación de Radio Televisión Española (nas tres últimas lexislaturas), Ente Público Radio Televisión Vasca, Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals e a Axencia Pública Empresarial da Radio e Televisión de Andalucía (nas dúas últimas lexislaturas).

Capítulo número sete.- Resultados da análise da cualificación e profesionalidade dos órganos de xestión e control das compañías e entes públicos autonómicos con reformas lexislativas pendentes: Compañía de Radio Televisión de Galicia, Ente Público de Radio Televisión de Madrid e Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana (nas dúas últimas lexislaturas).

Capítulo número oito.- Resultados da análise da cualificación e profesionalidade dos órganos de xestión e control das corporacións, compañías, empresas ou entes públicos que apareceron nos últimos anos, nacemento un novo modelo autonómico de servizo público radiotelevisivo mediante concesións a empresas privadas da xestión de todos ou parte dos seus programas: Empresa de Radiodifusión e Televisión na Comunidade Autónoma de Canarias, Corporación Extremeña de Medios Audiovisuais, Ente Público de Radio-Televisión de Castela A Mancha, Ràdio Televisió de les Illes Balears, Empresa Pública Rexional Radiotelevisión da Rexión de Murcia, Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias e Corporación Aragonesa de Radio e Televisión (nas dúas últimas lexislaturas).

Nestes tres capítulos ofrécese unha análise de cada un dos entes públicos sinalados facendo unha breve traxectoria polo seu nacemento e evolución, historia electoral das Comunidades onde desenvolven os seus servizos e unha análise exhaustiva da profesionalidade dos seus principais órganos de control e xestión: Directores xerais, Presidentes, Consellos de Administración e Comisións de Control Parlamentario. Finalmente, fíxose un breve percorrido sobre as características dos Consellos Asesores, Tribunais de Contas, e, no seu caso, dos Defensores do Espectador ou da Audiencia.

Capítulo número nove.- Recolle os resultados da análise da profesionalidade e cualificación dos Consellos Audiovisuais en funcionamento en España no momento de realizar a análise (Consell de l'Audiovisual de Catalunya, Consello Audiovisual de Navarra e Consello Audiovisual de Andalucía).

Capítulo número dez.- Recolle as opinións dos cinco expertos na materia entrevistados: Enrique Bustamante, Joan Majó, Bernardo Díaz Nosty, Ramón Zallo e Miquel de Moragas.

TERCEIRA PARTE

Análise quantitativa

VI – As radiotelevisións públicas con cambios normativos

6.1. INTRODUCCIÓN

O panorama audiovisual en España variou considerablemente nos últimos anos. A nivel estatal, a Lei 4/1980, de 10 de xaneiro, do Estatuto de Radio e Televisión, con máis de vinte anos de vixencia foi derogada pola Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e Televisión de Titularidade Estatal. Esta norma foi o primeiro paso do Goberno de Rodríguez Zapatero para cambiar a estrutura da radio televisión pública e a partir dese momento aparece a esperanza dun sistema audiovisual público máis independente do control partidista²³.

Algunhas entidades públicas audiovisuais autonómicas tamén foron obxecto de reformas no que á súa estrutura e composición se refire, buscando modelos dos seus órganos de xestión e control máis cualificados e independentes. Foi o caso da EITB no País Vasco que foi a primeira radiotelevisión pública autonómica en acometer unha pequena reforma, se ben con certas deficiencias. Seguiulle a Corporació catalá e a Axencia Pública de Andalucía²⁴.

A finalidade deste primeiro capítulo da análise de contido é amosar os resultados comparativos da cualificación dos principais órganos de xestión e control desas catro entidades públicas antes e despois de acometer as reformas correspondentes. O obxecto é, polo tanto, coñecer se cos cambios realizados se conseguiu incrementar a profesionalidade e cualificación de Directores xerais, Consellos de Administración e Comisións de Control Parlamentario ou se pola contra foron soamente modificacións que seguen a beneficiar o control governamental e/ou partidista destes principais órganos de xestión e/ou control.

²³ Porén, a partir dese momento comezan a aprobarse sucesivas leis que para moitos autores contradín a política audiovisual inicialmente asumida polo Goberno nacionalista. Unha delas foi a Lei 8/2009, de 28 de agosto, de Financiamento da Corporación de Radio e Televisión Española, que eliminou a publicidade como fonte de ingresos da Corporación. A aprobación da Lei 7/2010, Xeral de Comunicación Audiovisual, que ten como finalidade unificar a lexislación española en materia audiovisual, avoga por un sistema radiotelevisivo preferentemente comercial.

²⁴ A Lei do Principado de Asturias 2/2003, de 17 de marzo, de Medios de Comunicación Social pola que se crea o Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias e a Lei da Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais tamén foron obxecto de modificacións nos últimos anos, pero a súa análise realizarase no capítulo oito, xunto co resto das empresas públicas que naceron na última década ou uns anos antes.

6.2. ENTE PÚBLICO RADIO TELEVISIÓN ESPAÑOLA E CORPORACIÓN DE RADIO TELEVISIÓN ESPAÑOLA

6.2.1. Introducción

A televisión pública nace en España como servizo público a través da creación de Radio Televisión Española. A Lei 4/1980, de 10 de xaneiro, do Estatuto da Radio e a Televisión foi a primeira norma que regulou este servizo público, o que supuxo un avance con respecto á situación de desregulamento anterior. Porén, os problemas de dependencia política/partidista dos órganos de xestión e control que desencadeaba esta norma pronto apareceron potenciando a necesidade de reformala.

A Lei 4/1980 favorecía o control partidista fundamentalmente a través da designación do Director xeral directamente polo Goberno e por un período que coincidía co da lexislatura, ao igual que ocorría coa duración do mandato do Consello de Administración.

A publicación da Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e a Televisión de Titularidade Estatal, despois de máis de vinte anos de vixencia da anterior normativa, abriu as portas á esperanza dunha radiotelevisión pública moito máis independente dos poderes políticos. O Director xeral, que pasa a ser o Presidente da Corporación e do Consello de Administración, é designado a proposta do Parlamento, mentres que na elección do Consello interveñen ademais das dúas Cámaras, representantes sindicais. O período de mandato destes dous órganos, amplíase a seis anos.

Neste caso analizouse a cualificación dos principais órganos de control e xestión durante a sétima, oitava e novena lexislaturas. A finalidade foi comprobar as modificacións producidas co cambio de signo político no Goberno²⁵ e tras a aprobación da Lei 17/2006.

Non obstante, esta lei deixou as portas abertas ao control partidista a través de pactos e de maiorías parlamentarias. Desta forma, un adianto dos resultados obtidos nesta investigación, amosa que a cualificación do Director / Presidente e do Consello de Administración non se incrementou, senón que ocorreu todo o contrario coa

²⁵ As eleccións na sétima lexislatura foron gañadas por maioría absoluta polo Partido Popular, mentres que na oitava e novena lexislaturas os socialistas conseguen acceder ao Goberno español.

designación de Albert Oliart como Presidente da Corporación e do Consello de Administración.

Con respecto á Comisión de Control Parlamentario, a Lei 17/2006 tamén introduce cambios coa previsión dunha Comisión Mixta formada por deputados e senadores. Porén, o nivel de cualificación deste órgano non variou aínda que si se percibe unha ampliación da súa función de control no seu funcionamento ao longo da novena lexislatura.

Os datos amosan, polo tanto, que nin o cambio de normativa nin o cambio de partido no Goberno apenas mudaron a cualificación dos principais órganos de xestión e control da radiotelevisión pública no noso país. A pesar de que inicialmente si se percibe unha vontade dos socialistas cando conseguen facerse co Goberno na oitava lexislatura, esta tendencia parece que cambia no momento que estes permanecen no poder.

6.2.2. Historia electoral de España

Despois da ditadura franquista e corenta e un anos despois das últimas eleccións xerais en España celebradas durante a Segunda República, os españois volvían a votar nas urnas en 1977. Unión de Centro Democrático (UCD), partido liderado por Adolfo Suárez, gaña estas eleccións abrindo unha nova etapa democrática no noso país.

En 1979 teñen lugar novos comicios, nos que UCD conserva a maioría relativa no Congreso e a absoluta no Senado. En 1982 o Partido Socialista Obrero Español (PSOE) consegue a maioría absoluta no Congreso e no Senado e a partir dese momento as votacións son disputadas por este grupo e o Partido Popular, que se simultanean no Goberno con diferentes maiorías.

En 1982 os comicios foron gañados polos socialistas, liderados por Felipe González que se mantén no poder ata 1996, durante catro lexislaturas. Neste ano, o Partido Popular, ao fronte do cal estaba José María Aznar, gaña as eleccións xerais, obtendo maioría absoluta no 2000. Na seguinte lexislatura, o PP perde as eleccións a favor do PSOE, sendo José Luís Rodríguez Zapatero o Presidente do Goberno.

Nesta investigación foron analizadas a sétima, oitava e novena lexislaturas. As eleccións xerais no 2000 foron celebradas o 12 de marzo. Grazas ao descenso do PSOE e de Izquierda Unida (IU), José María Aznar (PP) revalida o seu cargo como Presidente do Goberno, con maioría absoluta. Estes resultados provocaron que o candidato socialista, Joaquín Almunia, dimitira tras a derrota electoral.

Táboa 22. Resultados nas eleccións xerais de España. VII Lexislatura

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Popular (PP)	183	10.321.178
Partido Socialista Obrero Español (PSOE)	125	7.918.752
Convergència i Unió (CiU)	15	970.421
Izquierda Unida (IU)	8	1.263.043
Partido Nacionalista Vasco (EAJ/PNV)	7	353.953
Coalición Canaria (CC)	4	248.261
Bloque Nacionalista Galego (BNG)	3	306.268
Partido Andalucista (PA)	1	206.255
Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)	1	194.715
Iniciativa per Catalunya Verds (ICV)	1	119.290
Eusko Alkartasuna (EA)	1	100.742
Chunta Aragonesista (CHA)	1	75.356

Fonte. Xunta Electoral Central

As eleccións celebradas o 14 de marzo de 2004 (oitava lexislatura), son gañadas polo partido socialista (PSOE), co 42,63% dos votos. Este, liderado por José Luís Rodríguez Zapatero, conseguía unha maioría simple polo que se viu na obriga de pactar con outros partidos, especialmente con Izquierda Unida (IU) e Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), para realizar determinados plans e proxectos.

Táboa 23. Resultados nas eleccións xerais. VIII Lexislatura

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Socialista Obrero Español (PSOE)	164	11.026.163
Partido Popular (PP)	146	9.635.491
Convergència i Unió (CiU)	10	835.471
Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)	8	652.196
Partido Nacionalista Vasco (EAJ/PNV)	7	420.980
Coalición Canaria (CC)	3	235.221
Izquierda Unida (IU)	2	801.821
Iniciativa per Catalunya-Verds (ICV-EUIA)	2	234.790
Bloque Nacionalista Galego (BNG)	2	208.688
Unión del Pueblo Navarro (UPN-PP)	2	127.653
ENTESA	1	123.611
Chunta Aragonesista (CHA)	1	94.252
Euska Alkartasuna (EA)	1	80.905
Nafarroa Bai (Na-Bai)	1	61.045

Fonte. Xunta Electoral Central

A novena lexislatura comeza en España o 1 de abril de 2008, data na que se constitúen as novas Cortes tras o triunfo, de novo, por maioría simple do Partido Socialista Obrero Español nas eleccións xerais celebradas o 9 de marzo de 2008. Ao igual que na anterior lexislatura o Goberno está presidido por José Luís Rodríguez Zapatero.

Táboa 24. Resultados nas eleccións xerais. IX Lexislatura

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Socialista Obrero Español (PSOE)	169	11.064.524
Partido Popular (PP)	154	10.169.973
Convergència i Unió (CiU)	10	774.317
Partido Nacionalista Vasco (EAJ/PNV)	6	303.246
Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)	3	296.473
Izquierda Unida (IU)	2	963.040
Bloque Nacionalista Galego (BNG)	2	209.042
Coalición Canaria – Partido Nacionalista Canario (CC-PNC)	2	164.255
Unión Progreso Democracia (UPyD)	1	303.535
Nafarroa Bai (Na-Bai)	1	62.073

Fonte. Xunta Electoral Central

6.2.3. Historia e regulación de RTVE

En España a radiotelevisión nace coma servizo público. A radio en España xorde en plena Ditadura do Xeneral Primo de Rivera que viu na radio un auténtico medio de propaganda. Durante os anos seguintes, o panorama radiodifusor en España foi transformándose e o número de emisoras foi crescendo ao mesmo tempo que a programación tamén mellorou. Coa chegada da Guerra Civil en España a radio foi usada coma un importante medio de propaganda polos bandos combatentes. Unha vez rematado o conflito bélico crece a importancia da radio entre a sociedade.

A primeira exhibición de televisión no noso país ten lugar durante a Guerra Civil en 1938, pero a primeira demostración documentada foi en 1948 no Palacio de Montjuic de Barcelona. A partir dese momento sucédense diferentes probas técnicas, como a que ten lugar no Círculo das Belas Artes de Madrid. O 28 de outubro de 1956 comezan

oficialmente as emisións regulares de Televisión Española, caracterizadas pola precariedade de medios.

En 1962 TVE pasa a depender do Ministerio de Información e Turismo, ao fronte do cal está Manuel Fraga Iribarne. Este coñecía o papel propagandístico da televisión e deseguida impulsou a creación dos estudos de Prado do Rei, nunha época que se coñeceu como a Idade de Ouro de TVE. Nesta remata a precariedade técnica e ponse en marcha a segunda canle: TVE2, que comezou as emisións en proba nos primeiros meses de 1965 e as emisións regulares o 15 de novembro de 1966.

Ao contar con dúas cadeas, os responsables televisivos puideron dividir a oferta de programas para satisfacer as demandas da audiencia. Coa chegada da transición (1976-1982) a televisión xoga un gran papel para o pulo desta.

A década dos 80 está caracterizada pola promulgación do Estatuto da Radio e da Televisión, sendo a primeira regulamentación con rango de lei da historia da televisión en España. O Estatuto naceu co obxectivo de establecer unha normativa xurídica democrática que ordenase o conxunto do sistema radiotelevisivo español. Nesta década comezan a aparecer as primeiras canles públicas autonómicas e a finais dos 80 e comezos dos 90 as cadeas privadas, terminando co monopolio televisivo de TVE.

Máis de vinte anos despois da aprobación da Lei 4/1980 do Estatuto da Radio e Televisión, o Goberno socialista de Rodríguez Zapatero nomeou a un Consello independente coa finalidade de que propuxera unha reforma da radiotelevisión estatal. O seu traballo concluíu co Informe para a Reforma dos Medios de Titularidade do Estado (2005) que marcou as pautas para a redacción da Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e Televisión de Titularidade Estatal.

Esta norma ten como finalidade crear unha Corporación radiotelevisiva máis independente no aspecto político, coa elección parlamentaria do Presidente e do Consello de Administración, e no aspecto financeiro cunha maior autonomía.

Tres anos despois, aprobouse a Lei 8/2009, de 28 de agosto, de Financiamento da Corporación de Radio e Televisión Española, que presenta como novidade a eliminación de publicidade como fonte de ingresos da Corporación.

Finalmente, co obxectivo de compendiar a normativa válida de radiotelevisión, actualizar aqueles aspectos que sufriron importantes modificacións e regular as novas situacións carentes de marco legal foi aprobada a Lei 7/2010, de 31 de marzo, Xeral da Comunicación Audiovisual. Para efectos desta tese introduce especialmente como novidade a previsión da creación do Consello Estatal de Medios Audiovisuais.

6.2.4. Directores xerais de RTVE

Nas tres lexislaturas analizadas (sétima, oitava e novena) e ata finais do 2009, foron nomeados tres Directores xerais do Ente Público Radio Televisión Española (Javier González Ferrari, Antonio Sánchez Domínguez e Carmen Caffarel Serra) e dous Presidentes da Corporación de Radio Televisión Española tras a publicación da Lei 17/2006 (Luís Fernández Fernández e Alberto Oliart Saussol).

Coa Lei 4/1980, de 10 de xaneiro, do Estatuto da Radio e a Televisión, o Director xeral era o órgano executivo de RTVE, sendo nomeado polo Goberno, oído o Consello de Administración, durante 4 anos. O seu cargo era incompatible co mandato parlamentario e con calquera vinculación directa ou indirecta a empresas publicitarias, de produción de programas filmados, gravados en magnetoscopio ou radiofónicos, casas discográficas ou calquera tipo de entidades relacionadas co subministro e dotación de material ou programas a RTVE e as súas sociedades. O seu cesamento era decidido polo Goberno, tras escoitar ao Consello de Administración, dunha forma motivada.

Esta normativa orixinaba que os Directores foran nomeados polo Goberno que pasaba a ser nalgúns ocasións o verdadeiro controlador e dirixente da radiotelevisión pública durante os anos do seu mandato.

O primeiro dos Directores analizados nesta investigación foi Javier González Ferrari. Despois das eleccións xerais celebradas no ano 2000 e a obtención da maioría absoluta por parte do Partido Popular, o Consello de Ministros de 12 de maio deste ano propón nomear a Javier González Ferrari como Director xeral de RTVE. Licenciado en Xornalismo, nutre a súa carreira profesional desempeñando funcións de Director de programas informativos en varias empresas xornalísticas como Cadea SER, Radio Nacional de España, Telemadrid e Antena 3. En maio de 1996 foi nomeado Director de

Radio Nacional de España e en abril de 1998 Director dos servizos informativos de Televisión Española.

Na súa época de Director xeral de RTVE, Javier González Ferrari foi moi cuestionado pola falta de neutralidade e imparcialidade. Os socialistas solicitaron en decembro de 2001 a súa dimisión con motivo da cobertura realizada da manifestación contra a Lei Orgánica de Universidades e en marzo de 2002 pola cancelación dunha entrevista a Javier Solana. A maiores unha sentenza xudicial determinou a existencia de manipulación informativa por parte do Ente Público nunha noticia emitida con motivo da folga xeral de 20 de xuño de 2002. Case un mes despois desta, o 19 de xullo, foi relevado do seu cargo, a petición propia.

Segundo o índice de cualificación elaborado para esta investigación, Javier González Ferrari ten unha boa profesionalidade, xa que presenta 5 puntos, sendo este o nivel máximo de cualificación neste índice.

**Táboa 25. Cualificación e cargos políticos de Javier González Ferrari
(Director xeral de RTVE 2000-2002)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	5

Fonte. Elaboración propia en decembro de 2009

Tras o cesamento de Javier González Ferrari, José Antonio Sánchez Domínguez foi nomeado en xullo de 2002 Director xeral de RTVE. Ao igual que o seu antecesor é Licenciado en Ciencias da Información e tamén ocupou varios cargos de dirección en

distintos medios de comunicación (Canal 7, Unión Ibérica de Radio (Radio España) e Admira Media). Durante o seu mandato ao fronte de Radio Televisión Española tamén foi moi criticado pola oposición pola súa falta de independencia. A pesar destas críticas tamén suma 5 puntos de cualificación.

Táboa 26. Cualificación e cargos políticos de José Antonio Sánchez Domínguez (Director xeral de RTVE 2002-2004)

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	5

Fonte. Elaboración propia en decembro de 2009

Carmen Caffarel Serra foi nomeada Directora xeral de RTVE o 23 de abril de 2004, despois de que o PSOE gañara as eleccións do 14 de marzo deste ano por maioría simple na oitava lexislatura. A diferenza dos anteriores Directores xerais analizados ten unha ampla traxectoria docente, sendo Catedrática de Comunicación Audiovisual e Publicidade e Vicedecana de Alumnos, Comunicación Interna e Relacións Internacionais da Facultade de Ciencias da Información da Universidade Complutense de Madrid durante catro anos e Vicerreitora Adxunta de Alumnos e Relacións Internacionais da Universidade Rei Xoán Carlos durante varios meses.

Porén, non desempeñara ningún cargo de xestión ou dirección en ningunha empresa radiotelevisiva e, de feito, no seu currículo vitae non se sinala que ocupara algún cargo nunha empresa xornalística antes de ser Directora xeral, razón pola que foi

moi criticada. Non obstante si ten experiencia en dirección e xestión en dúas Universidades, polo que suma 5 puntos no índice elaborado para esta investigación.

**Táboa 27. Cualificación e cargos políticos de Carmen Caffarel Serra
(Directora Xeral de RTVE 2004-2007)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	5

Fonte. Elaboración propia en decembro de 2009

Mais, non hai que esquecer que estes tres Directores foron nomeados polo Goberno, por un período de catro anos e que a Lei 4/1980 esixía unha cualificación para eles pero non de forma concreta, o cal acentúa a posibilidade do control sobre eles.

Unha vez publicada a Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e Televisión de Titularidade Estatal, Carmen Caffarel é substituída por Luís Fernández Fernández que pasa a ser o Presidente da Corporación. A nova lexislación introduce cambios importantes na elección deste, sendo agora designado polo Congreso dos Deputados por maioría de dous terzos e por un período de 6 anos de entre os membros elixidos para o Consello de Administración. Ademais a súa cualificación aparece de forma máis concreta na lexislación.

Luís Fernández Fernández é Licenciado en Xornalismo traballando como xefe de seccións e Director de informativos en varias empresas do sector xornalístico (Cope, El País, Cadena Ser, Canal+, Telecinco), pasando a ser o primeiro dirixente da Corporación elixido por consenso das forzas políticas, ao menos das maioritarias. O

cambio da lexislación e a ampla traxectoria xornalística de Luís Fernández Fernández fixo que fora un dos Presidentes de RTVE menos criticados pola súa falta de independencia.

**Táboa 28. Cualificación e cargos políticos de Luís Fernández Fernández
(Presidente da CRTVE 2007-2009)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	5

Fonte. Elaboración propia en decembro de 2009

Luís Fernández Fernández decide renunciar do seu cargo en novembro de 2009, sendo substituído por Alberto Oliart Saussol. A diferenza dos anteriores Directores estudados, Alberto Oliart non é Licenciado en Xornalismo, senón en Dereito, se ben ten unha ampla traxectoria empresarial. Comeza a súa carreira profesional na Administración Pública durante sete anos. Posteriormente, segue traballando nunha empresa pública, Renfe, como Director administrativo e financeiro. En 1973 pasa á empresa privada ao ser nomeado conselleiro delegado do Banco Hispano Americano e conselleiro do Banco Urquijo. Nesta etapa profesional foi tamén conselleiro doutras empresas privadas, a pesar de que ningunha delas estaba relacionada co mundo xornalístico.

A súa traxectoria política comeza tras as eleccións de 1977, cando é nomeado Ministro de Industria e Enerxía polo presidente Adolfo Suárez. Posteriormente, en setembro de 1980, encargárase do Ministerio de Sanidade. Foi deputado nas eleccións de 1979 pola circunscrición de Badaxoz e, en decembro de 1980 afiliouse á Unión de Centro Democrático (UCD), sendo nomeado en 1981 Ministro de Defensa por

Leopoldo Calvo-Sotelo. Continuou con este cargo ata a formación do primeiro Goberno de Felipe González logo da vitoria do PSOE nas eleccións de outubro de 1982. Despois de deixar a política activa, volveu a súa actividade como avogado.

A súa ampla carreira política e o feito de que non ten formación en Xestión de Empresas nin en Comunicación (aínda que si experiencia), é precisamente o que fai que o índice que mide a cualificación de Alberto Oliart ascenda a 3 puntos, tal e como se indica na táboa 29.

**Táboa 29. Cualificación e cargos políticos de Alberto Oliart Saussol
(Presidente da CRTVE 2009-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargos políticos	☐
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	3

Fonte. Elaboración propia en decembro de 2009

Coa publicación da Lei 17/2006 houbo vontade política de ampliar a independencia e cualificación do Presidente de Radio Televisión Española, xa que este deixa de ser nomeado polo Goberno, o seu mandato é superior ao da lexislatura e esíxeselle unha cualificación concreta.

Porén, a análise amosa que esta aproximación á independencia soamente foi un espellismo que parece desvanecerse conforme pasan os anos. Desta maneira, en substitución de Luís Fernández Fernández, nomeouse a Alberto Oliart Saussol, un avogado con traxectoria política, que foi moi criticado especialmente por este último aspecto.

6.2.5. Consello de Administración de RTVE

Antes da publicación da Lei 17/2006, o Consello de Administración de RTVE estaba composto por doce membros, elixidos por cada lexislatura mediante maioría de dous terzos das Cámaras, entre persoas de relevantes méritos profesionais, sen explicar a lexislación causa algunha de cesamento.

A condición de membros do Consello de Administración era incompatible con calquera vinculación directa ou indirecta a empresas publicitarias, de produción de programas filmados, gravados en magnetoscopio ou radiofónicos, casas discográficas ou calquera tipo de entidades relacionadas co subministro e dotación de material ou programas a RTVE e as súas sociedades.

O primeiro dos Consellos de Administración analizado foi o da sétima lexislatura, cando gobernaba o Partido Popular por maioría absoluta (2000-2004). Na elección dos candidatos participaron o Partido Popular (que propuxo a seis membros), o Partido Socialista Obreiro Español (catro conselleiros), Convergencia i Unió (CiU) e Coalición Canaria (CC) (un membro cada un).

O feito de que o Partido Nacionalista Vasco e Izquierda Unida non participasen na elección provocou numerosas críticas, especialmente por parte deste último grupo parlamentario. O seu representante no Congreso, Felipe Alcaraz (IU), cualificou de “despótico” o acordo “da pinza” formada polo PP e o PSOE, recordando que o seu grupo obtivera máis votos ca CiU (Anabel Díez, 2000, 10 de xuño).

Os conselleiros de RTVE da sétima lexislatura teñen un bo nivel de cualificación (4,2 puntos en xeral). Todos eles teñen formación superior, especializada e a maioría experiencia en xestión de empresas non políticas. O problema é que sete dos conselleiros desempeñaron cargos políticos con anterioridade, amosando unha certa relación partidista cos grupos parlamentarios que os propoñen.

**Táboa 30. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de RTVE
VII Lexislatura**

	PP	PSOE	CiU	CC	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	6	4	1	1	12
Nº de Homes	3	3	1	1	8
Nº de Mulleres	3	1	0	0	4
FORMACIÓN					
Formación Inferior á Licenciatura	0	0	0	0	0
Formación superior á Licenciatura	1	1	0	0	2
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	5	3	1	1	10
ESPECIALIZACIÓN					
Sen relación coa radiotelevisión	0	0	0	1	1
Relación coa radiotelevisión	6	4	1	0	11
Dereito	2	0	0	0	2
Comunicación	4	4	1	0	9
Ccs. Económicas / Empresariais	2	0	0	0	2
Ccs. Sociais	0	0	0	0	0
Educación / Pedagogía	1	1	0	0	2
Filoloxía / Lingua	0	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS					
Sen experiencia	1	1	0	0	2
Con experiencia	5	3	1	1	10
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE					
Cargo político	4	2	1	0	7
Non cargo político	2	2	0	1	5
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE					
Cargo político	0	0	0	0	0
Non cargo político	6	4	1	1	12
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	25/6= 4,2	17/4 = 4,25	4/1= 4	4/1= 4	50/12 = 4,2

Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010 a partir da Comisión Consultiva de Nomeamentos do Congreso dos Deputados

A pesar de que a oitava lexislatura comezou o 14 de marzo de 2004, a renovación do Consello de Administración non se orixinou ata decembro de 2006. Desta maneira durante un longo período de tempo onde os grupos maioritarios non se poñían de acordo, permaneceu o esquema anterior con cinco representantes propostos polo PP (debido á dimisión de Consuelo Álvarez de Toledo), catro polo PSOE, un CiU

e un CC. O conselleiro proposto por CiU, Marc Puig, estivo durante varios meses simultaneando este posto co de membro do Consell d'Administració da Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, o cal ocasionou críticas pola súa posible incompatibilidade.

Finalmente, a comezos de 2007, e despois de publicada a Lei 17/2006 cando o sistema de elección cambia²⁶ o PP propuxo a catro candidatos, o PSOE a tres, IU, ERC e CiU a un conselleiro por grupo parlamentario e os sindicatos dous conselleiros. Debido a que o seu mandato dura seis anos, estes conselleiros permanecen no cargo ata o 2012, a excepción do Presidente da Corporación. A táboa 31 amosa o currículo dos once vogais e o do Presidente da Corporación. Este localízase na columna do Grupo Parlamentario Socialista (grupo maioritario), a pesar de que a Lei 17/2006 sinala que o Congreso dos Deputados designará ao conselleiro que desempeñará o cargo de Presidente da Corporación por maioría de dous terzos.

Se temos en conta o período no que Luís Fernández Fernández foi o Presidente, o PSOE ascende a 4 puntos no índice de cualificación. Porén, cando analizamos a cualificación de Alberto Oliart o índice dos candidatos propostos polos socialistas suma 3,6 puntos.

Tras a aprobación da Lei 17/2006 a cualificación dos candidatos segue a ser en xeral a mesma, diminuindo mesmo coa elección de Alberto Oliart como Presidente do Consello de Administración.

Os conselleiros máis cualificados son os elixidos a proposta de Izquierda Unida e polos sindicatos, debido a que en ambos casos presentan 5 puntos no índice (100% de profesionalidade).

²⁶ Segundo a Lei 17/2006, os membros do Consello de Administración son designados polas Cortes Xerais, a razón de oito polo Congreso dos Deputados e catro polo Senado, de entre persoas de recoñecida cualificación e experiencia profesional. Dous dos membros do Consello a elixir polo Congreso, serano a proposta dos dous sindicatos máis representativos a nivel estatal con implantación na Corporación. O mandato dos conselleiros será de seis anos.

Táboa 31. Cualificación e cargos políticos dos membros da Consello de Administración de RTVE.
VIII e IX Lexislaturas

	PP	PSOE	CiU	IU	ERC	Sindicatos	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	4	3	1	1	1	2	12
Nº de Homes	3	2	1	0	1	2	9
Nº de Mulleres	1	1	0	1	0	0	3
FORMACIÓN							
Formación Inferior á Licenciatura	1	0	0	0	1	0	2
Formación superior á Licenciatura	0	1	1	0	0	1	3
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	3	2	0	1	0	1	7
ESPECIALIZACIÓN							
Sen relación coa radiotelevisión	1	0	0	0	1	0	2
Relación coa radiotelevisión	3	3	1	1	0	2	10
Dereito	1	2 / 3	1	0	0	1	5 / 6
Comunicación	2	2 / 1	1	0	0	0	5 / 4
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	0	0	0	1	1
Ccs. Sociais	0	0	0	0	0	0	0
Educación / Pedagogía	0	0	0	1	0	0	1
Filoloxía / Lingua	0	0	0	1	0	0	1
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS							
Sen experiencia	1	1	0	0	0	0	2
Con experiencia	3	2	1	1	1	2	10
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE							
Cargo político	2	2 / 3	1	0	1	0	6 / 7
Non cargo político	2	1 / 0	0	1	0	2	6 / 5
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE							
Cargo político	0	0	0	0	0	0	0
Non cargos políticos	4	3	1	1	1	2	12
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	15/4 = 3,75	12/3 = 4 11/3 = 3,6	4/1 = 4	5/1 = 5	2/1 = 2	10/2 = 5	48/12 = 4 47/12 = 3,9

Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010 a partir de www.rtve.es

6.2.6. Comisión de Control Parlamentario de RTVE

A análise dos currículos dos membros da Comisión de Control Parlamentario de RTVE evidencia que os seus membros teñen un nivel intermedio de profesionalidade durante todas as lexislaturas analizadas.

Durante a sétima lexislatura, pola Comisión de Control Parlamentario de RTVE, constituída o 10 de maio de 2000, pasaron 56 membros tendo en conta todas as substitucións. O grupo parlamentario cuxos membros presentan menos cualificación é Izquierda Unida (0 puntos).

Ao calcular a media dos sete grupos parlamentarios presentes na Comisión de Control Parlamentario de RTVE obtéñense 2,6 (sobre 5 puntos), é dicir, que en canto ao nivel de cualificación estes parlamentarios están no punto medio do índice.

Tras a análise realizada, sobresaie que, ao igual que pasaba nos Consellos de Administración analizados, non hai paridade entre homes e mulleres en case ningún grupo parlamentario analizado, salvo no caso de CiU e de Izquierda Unida. (41 homes fronte a 15 mulleres).

Destaca a alta preparación dos parlamentarios xa que o 19,64% ten formación superior á Licenciatura e o 53,57% unha ou mesmo varias Licenciaturas ou Enxeñarías. No que a especialización en estudos se refire, atopamos un grande predominio dos Licenciados en Dereito, Ciencias Económicas e Empresariais e Filoloxía e Letras. Fronte a estes datos, soamente tres parlamentarios teñen estudos en Comunicación, catro en Ciencias Sociais e dous en Educación.

Porén, o número de parlamentarios sen experiencia en empresas ou organizacións non políticas é igual a aqueles que desempeñaron durante máis dun ano cargos de xestión ou dirección.

**Táboa 32. Cualificación da Comisión de Control Parlamentario de RTVE
VII Lexislatura**

	PP	PSOE	CiU	IU	PNV	CC	Mixto	TOTAL
Nº de membros da Comisión de Control	28	18	3	1	2	2	2	56
Nº de Homes	22	11	2	0	2	2	2	41
Nº de Mulleres	6	7	1	1	0	0	0	15
FORMACIÓN								
Formación Inferior á Licenciatura	5	7	1	1	0	1	0	15
Formación superior á Licenciatura	3	5	1	0	0	0	2	11
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	20	6	1	0	2	1	0	30
ESPECIALIZACIÓN								
Sen relación coa radiotelevisión	9	9	0	1	1	0	0	20
Relación coa radiotelevisión	19	9	3	0	1	2	2	36
Dereito	15	2	1	0	0	0	0	18
Comunicación	1	0	1	0	0	1	0	3
Ccs. Económicas / Empresariais	5	5	0	0	0	0	0	10
Ccs. Sociais	3	1	0	0	0	0	0	4
Educación / Pedagogía	0	0	1	0	0	1	0	2
Filoloxía / Lingua	3	3	1	0	1	0	2	10
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS								
Sen experiencia	14	6	2	1	1	2	2	28
Con experiencia	14	12	1	0	1	0	0	28
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE								
Cargo político	20	15	3	1	1	2	1	43
Non cargo político	8	3	0	0	1	0	1	13
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE								
Cargo político	18	5	1	1	1	1	1	28
Non cargos políticos	10	13	2	0	1	1	1	28
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	74 / 28 = 2,64	48 / 18 = 2,7	8 / 3 = 2,7	0 / 1 = 0	6 / 2 = 3	4 / 2 = 2	6 / 2 = 3	146 / 56 = 2,6

Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010 a partir dos datos de www.congreso.es

Por outro lado, a análise das funcións deste órgano (ver táboa 33) amosa que o Grupo Parlamentario Popular, que goberna nesta lexislatura, é o que a primeira vista exerce un maior control xa que enuncia ao longo de todas as sesións deste período 338 preguntas e 14 proposicións non de lei (o 46,5% dos mecanismos empregados por todos os grupos parlamentarios). Séguelle o principal grupo na oposición, o PSOE, con 214 preguntas, 4 proposicións non de lei e a solicitude de 5 comparecencias (29,5%). O resto dos grupos parlamentarios presentan entre todos 171 preguntas e solicitan 11

comparecencias, ás veces de forma conxunta. Coalición Canaria é o que menor participación ten. O Director xeral solicita en dúas ocasións comparecer ante a Cámara para dar explicacións sobre o servizo público de RTVE. No que respecta á natureza das preguntas, comparecencias e proposicións non de lei dominan as referidas ao servizo público e independencia (64,6%), sendo, polo tanto minoritarias, as referidas á xestión do Ente Público (35,4%).

Táboa33. Comisión de Control do Ente Público de RTVE. VII Lexislatura

Nº de sesións	35															
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS																
Grupos Parlamentarios	PP		PSOE		CiU		IU		EAJ - PNV		CC		Mixto		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	207	131	141	73	36	26	18	8	29	3	2	3	27	19	460	263
Comparecencias	0	0	4	1	0	0	5	0	2	0	0	0	4	0	15	1
Proposicións non de lei	12	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14	4
TOTAL	219	133	147	76	36	26	23	8	31	3	2	3	31	19	489	268
Total Intervencións	352 (46,5%)		223 (29,5%)		62 (8,2%)		31 (4,1%)		34 (4,5%)		5 (0,7%)		50 (6,6%)		757	
Membros de RTVE	Director Xeral										TOTAL					
	Servizo Público					Xestión					Servizo Público				Xestión	
Comparecencias	2					0					2				0	
TOTAL	2										2					
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓNS																
Data das Comisións	25.06.2003 / 24.09.2003 / 05.11.2003 / 03.12.2003 / 16.12.2003															
ALUSIÓN AO DEBATE POLÍTICO																
Grupos Parlamentarios	PP		PSOE		CiU		IU		EAJ - PNV		CC		Mixto		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios o críticas	7		36		10		6		5		1		4		69 (55,65%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	55		0		0		0		0		0		0		55 (44,35%)	
TOTAL	62 (50%)		36 (29,03%)		10 (8,06%)		6 (4,84%)		5 (4,03%)		1 (0,81%)		4 (3,22%)		124 (100%)	
Nº de referencias de debate político	85		46		2		2		1		0		0		136	
Membros do Ente Público		Director xeral										TOTAL				
Nº de referencias de debate político		33										33				

Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010

Porén, e tras profundar na análise das cinco últimas sesións desta lexislatura²⁷ estes datos soamente amosan unha parte da realidade, xa que o Grupo Parlamentario Popular, a pesar de ser o que participa nun maior número de intervencións, usa as súas preguntas fundamentalmente para loar a xestión do Ente Público e soamente en tres ocasións ao longo das cinco sesións analizadas en profundidade fai unha petición de cambio da xestión ou funcionamento de RTVE ao Director xeral.

Desta forma, na maioría das ocasións, os deputados do PP parecen anticiparse á resposta do Director e dan a coñecer moitos aspectos que posteriormente reitera o alto cargo do Ente Público. Ademais este grupo é o que fai un maior número de referencias de debate político-partidista, ou o que é o mesmo, usa as súas intervencións para ofrecer aspectos da súa política que nada teñen que ver coa xestión de RTVE ou para criticar a outros partidos políticos, recorrendo a isto en 85 ocasións. Non obstante, as catro proposicións non de lei presentadas polo Partido Popular nas cinco últimas sesións si que parecen buscar un cambio no Ente Público.

Pola súa parte, o Grupo Parlamentario Socialista utiliza as súas preguntas, polo menos nas cinco últimas sesións, para solicitar transformacións no servizo público, se ben en certas ocasións cae no debate puramente político-partidista, xa que en 46 ocasións aparecen referencias deste tipo que non teñen que ver co control de RTVE.

Non se pode afirmar o mesmo do resto dos grupos parlamentarios, xa que Convergencia i Unió e Izquierda Unida soamente fan referencias de debate político-partidista en dúas ocasións, o Partido Nacionalista Vasco nunha ocasión e Coalición Canaria e o Grupo Parlamentario Mixto nunca ao longo das súas intervencións.

Finalmente, o Director xeral, único membro da RTVE que intervén nas cinco sesións analizadas en profundidade, cae en 33 ocasións no debate político, especialmente facendo referencias negativas ao momento no que gobernaba o PSOE.

Durante a oitava lexislatura existen dúas Comisións de Control Parlamentario de RTVE, unha Permanente non Lexislativa (2004-2007) e outra Mixta non Permanente (2007-2008). Nesta tese soamente será obxecto de estudo a primeira delas, debido a que a finalidade desta investigación foi comparar a profesionalidade destes órganos de

²⁷ As cinco sesións analizadas en profundidade foron: 25.06.2003; 24.09.2003; 05.11.2003; 03.12.2003; 16.12.2003.

control das radiotelevisións públicas nas distintas lexislaturas, polo que non ten sentido analizar dúas Comisións de Control que recaen sobre o mesmo órgano nunha mesma lexislatura. Se ben é certo que en 2006 se produce unha importante reforma de RTVE coa publicación da Lei 17/2006, os efectos destes cambios compróbanse a través da análise da novena lexislatura.

A Comisión Permanente non Lexislativa de Control Parlamentario de RTVE constitúese o 6 de maio de 2004 e durante este período forman parte dela 52 deputados, gobernando nesta lexislatura o partido socialista con maioría simple.

A análise dos currículos dos membros da Comisión de Control Parlamentario de RTVE amosa que neste período o nivel de cualificación é un pouco maior que na anterior, se ben soamente 0,1 puntos. A media de todos os membros da Comisión obxecto de estudo na oitava lexislatura foi de 2,7 puntos, mentres que na sétima lexislatura foi de 2,6 (sendo 5 a puntuación máxima que podían acadar segundo o índice elaborado para esta investigación).

Un dos grupos parlamentarios con maior profesionalidade é o Nacionalista Vasco, que ao igual que Izquierda Unida, nesta lexislatura suma 4 puntos. Na outra banda, os grupos parlamentarios que menor cualificación presentan son Esquerra Republicana de Catalunya e Coalición Canaria con 1 punto cada un deles.

Nesta lexislatura hai unha maior paridade entre homes e mulleres que na anterior (30 homes fronte a 22 mulleres). De novo hai unha alta preparación dos parlamentarios (un 46,15% son Licenciados ou Enxeñeiros e un 33,77% teñen formación superior á Licenciatura).

Ao igual que no período anterior un alto número de parlamentarios están especializados en Dereito, Economía ou Empresas, Lingua e Educación. Porén, soamente dous deputados son especialistas en Comunicación e dous en Ciencias Sociais.

No referente á experiencia en dirección ou xestión de empresas non políticas, a maior parte dos parlamentarios non teñen tal especialización (33), e, como é lóxico ao ser deputados, a maioría si que desempeñou altos cargos políticos con anterioridade (36) ou de forma simultánea a ser membros da comisión obxecto de estudo (25).

Polo tanto, a pesar de que nas eleccións celebradas o 14 de marzo de 2004 houbo un cambio de Goberno, no que respecta ao nivel de cualificación desta Comisión, non se perciben cambios importantes.

**Táboa 34. Cualificación da Comisión de Control Parlamentario de RTVE
VIII Lexislatura**

	PSOE	PP	CiU	ERC	PNV	IU	CC	Mixto	TOTAL
Nº de membros da Comisión de Control	24	19	2	1	1	1	1	3	52
Nº de Homes	9	14	2	1	1	0	1	2	30
Nº de Mulleres	15	5	0	0	0	1	0	1	22
FORMACIÓN									
Formación Inferior á Licenciatura	6	3	1	1	0	0	1	0	12
Formación superior á Licenciatura	9	4	1	0	0	0	0	2	16
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	9	12	0	0	1	1	0	1	24
ESPECIALIZACIÓN									
Sen relación coa radiotelevisión	8	3	1	1	0	0	0	0	13
Relación coa radiotelevisión	16	16	1	0	1	1	1	3	39
Dereito	7	11	0	0	0	1	0	0	19
Comunicación	1	1	0	0	0	0	0	1	2
Ccs. Económicas / Empresariais	1	6	1	0	1	0	0	0	9
Ccs. Sociais	1	1	0	0	0	0	0	0	2
Educación / Pedagogía	5	0	0	0	0	0	1	0	6
Filoloxía / Lingua	2	1	0	0	1	0	0	2	6
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS									
Sen experiencia	15	12	1	0	0	1	1	3	33
Con experiencia	9	7	1	1	1	0	0	0	19
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE									
Cargo político	16	14	2	1	1	0	1	1	36
Non cargo político	8	5	0	0	0	1	0	2	16
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE									
Cargo político	11	10	0	1	0	0	1	2	25
Non cargos políticos	13	9	2	0	1	1	0	1	27
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	64 / 24 = 2,7	53 / 19 = 2,8	5 / 2 = 2,5	1 / 1 = 1	4 / 1 = 4	4 / 1 = 4	1 / 1 = 1	9 / 3 = 3	141 / 52 = 2,7

Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010 a partir dos datos de www.congreso.es

Durante a oitava lexislatura o PP e o PSOE intercambian os seus roles, non soamente como goberno e oposición, senón tamén na Comisión de Control Parlamentario de RTVE.

Desta maneira, o PSOE, partido que goberna tras a derrota do PP nas eleccións do 14 de marzo de 2004, é o que utiliza un maior número de mecanismos de control, con 224 preguntas e 13 proposicións non de lei. Séguelle o Partido Popular, con 198 preguntas, 7 solicitudes de comparecencia da Directora xeral e 19 proposicións non de lei. O resto dos Grupos Parlamentarios utilizan 107 diferentes mecanismos de control, destacando Esquerra Unida - Iniciativa per Catalunya Verds, o Grupo Parlamentario Mixto, Esquerra Republicana de Catalunya e Convergencia i Unió. Pola súa banda, a Directora xeral, solicita en tres ocasións comparecer ante a Cámara.

Polo tanto, e tal e como ocorría na lexislatura anterior dominan as intervencións do grupo que goberna, seguido moi de preto polo principal grupo parlamentario na oposición nunha proporción moi semellante ao período anterior. Tamén neste caso dominan os contidos de servizo público sobre os de xestión.

Tras analizar en profundidade as cinco últimas sesións da lexislatura obsérvase que o grupo de Goberno, o Partido Socialista, apenas utiliza os mecanismos de control con esta finalidade, limitándose a loar a xestión da Directora xeral.

O resto dos grupos parlamentarios si acostuman facer crítica á xestión do Ente Público ou solicitar algún cambio. As referencias de debate político-partidista propiamente dito abundan no Grupo Parlamentario Socialista (63) e no Grupo Parlamentario Popular (26), pero non no resto.

A Directora xeral, Carmen Caffarel Serra, cae en 16 ocasións no debate político-partidista cunha posición a favor do Goberno, criticando abertamente a xestión pública cando gobernaba o PP, en lugar de dar resposta ás súas preguntas.

**Táboa 35. Comisión de Control do Ente Público de RTVE
VIII Lexislatura**

Nº de sesión	32																	
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS																		
Grupos Parlamentarios	PSOE		PP		CiU		ERC		PNV		IU		CC		Mixto		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	154	70	97	101	14	6	13	6	5	1	14	6	2	2	12	10	311	202
Comparecencia	0	0	2	5	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	2	9
Proposicións non de lei	11	2	10	9	1	1	3	2	0	0	2	2	0	0	1	0	28	16
TOTAL	165	72	109	115	15	7	16	8	5	1	16	10	2	2	13	12	341	227
Total Intervencións	237 (41,73%)		224 (39,44%)		22 (3,87%)		24 (4,23%)		6 (1,06%)		26 (4,58%)		4 (0,70%)		25 (4,40%)		568	
Membros de RTVE	Directora Xeral									TOTAL								
	Servizo Público				Xestión					Servizo Público				Xestión				
Comparecencias	2				1					2				1				
TOTAL	3									3								
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓNS																		
Data das Comisións	20.09.2006 / 25.10.2006 / 22.11.2006/ 13.12/2006 / 20.12.2006																	
Grupos Parlamentarios	PSOE		PP		CiU		ERC		PNV		IU		CC		Mixto		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	7		43		3		3		0		4		1		1		62 (59,62%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	41		1		0		0		0		0		0		0		42 (40,38%)	
TOTAL	48		44		3		3		0		4		1		1		104 (100%)	
Nº de referencias de debate político	63		26		0		0		0		1		0		0		90	
Membros do Ente Público	Directora Xeral									TOTAL								
Nº de referencias de debate político	16									16								

Fonte. Elaboración propia en febreiro de 2010

Finalmente, na novena lexislatura está en pleno vigor a Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e Televisión de Titularidade Estatal, coa finalidade de transformar o Ente RTVE nunha Corporación máis independente do poder político, e cuns efectos que comezarán a percibirse fundamentalmente neste período. Centrada nas reformas do Consello de Administración, Director xeral e a implantación dun contrato-programa, cambia en certa medida o control parlamentario da CRTVE, cun sistema máis aberto que permite a creación dunha Comisión Mixta formada por deputados e senadores.

A pesar dos cambios acometidos durante a novena lexislatura non hai unha Comisión de Control de RTVE máis cualificada, senón todo o contrario. Os datos amosan que o índice de profesionalidade da Comisión durante este período suma 2,2 puntos, menos elevado ca na sétima e oitava lexislaturas.

Nesta lexislatura de novo non existe paridade entre homes e mulleres. Ao igual que nos dous períodos anteriores hai unha alta preparación nos parlamentarios, predominando os Licenciados en Dereito e Letras. Un dos principais problemas arrastrado desde as lexislaturas anteriores é que a maioría dos membros da Comisión (33) non ten experiencia en xestión ou dirección de empresas non políticas.

Táboa 36. Cualificación dos membros da Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas sociedades. IX Lexislatura

	PSOE	PP	CiU	PNV	ER – IU - ICV	PECP	Mixto	TOTAL
Nº de Deputados da Comisión de Control	19	18	2	2	2	1	2	46
Nº de Homes	13	11	1	2	2	0	1	30
Nº de Mulleres	6	7	1	0	0	1	1	16
FORMACIÓN								
Formación Inferior á Licenciatura	11	6	1	0	0	0	1	19
Formación superior á Licenciatura	2	3	0	0	1	0	0	6
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	6	9	1	2	1	1	1	21
ESPECIALIZACIÓN								
Sen relación coa radiotelevisión	9	9	1	0	0	0	1	20
Relación coa radiotelevisión	10	9	1	2	2	1	1	26
Dereito	2	7	1	0	1	0	0	11
Comunicación	1	1	0	0	1	0	0	3
Ccs. Económicas / Empresariais	3	1	0	1	0	0	1	6
Ccs. Sociais	2	1	0	0	0	0	0	3
Educación / Pedagogía	2	0	0	0	0	0	0	2
Filoloxía / Lingua	3	0	0	2	0	1	0	6
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS								
Sen experiencia	13	13	2	2	1	0	2	33
Con experiencia	6	5	0	0	1	1	0	13
AFILIACIÓN POLÍTICA OU CARGO POLÍTICO ANTERIORMENTE								
Cargo político	16	13	1	2	1	1	2	36
Non cargos políticos	3	5	1	0	1	0	0	10
AFILIACIÓN POLÍTICA OU CARGO POLÍTICO SIMULTANEAMENTE								
Cargo político	13	9	0	1	1	0	2	26
Non cargos políticos	6	9	2	1	1	1	0	20
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	33 / 19 = 1,7	40 / 18 = 2,2	5 / 2 = 2,5	5 / 2 = 2,5	7 / 2 = 3,5	4 / 1 = 4	2 / 2 = 1	96/46 = 2,08

Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010 a partir dos datos de www.congreso.es

Estes datos amosan que a pesar de entrar en vigor a Lei 17/2006 as cousas non cambiaron en canto á profesionalidade da Comisión de Control, pero si na súa forma de actuar. Malia que o partido que goberna segue a ser o Grupo Parlamentario Socialista, non é, a diferenza do que ocorría nos períodos anteriores o grupo que emprega un maior número de mecanismos de control nas 14 sesións analizadas, senón que o fai o principal grupo parlamentario na oposición. Ademais e aínda que seguen a primar instrumentos referidos ao servizo público ao igual que na sétima e oitava lexislaturas, nas preguntas feitas predominan os contidos de xestión.

**Táboa 37. Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas sociedades
IX Lexislatura**

Nº de sesións	16																
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS																	
Grupos Parlamentarios	PSOE		PP		CiU		PNV		ER – IU - ICV		PECP		Mixto		TOTAL		
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	
Preguntas	63	53	59	78	8	3	2	0	4	5	3	7	6	5	145	151	
Comparecencia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Proposicións non de lei	5	0	3	1	0	0	0	0	3	1	0	0	0	0	11	2	
TOTAL	68	53	62	79	8	3	2	0	7	6	3	7	6	5	156	153	
Total Intervencións	121 (39,16%)		141 (45,63%)		11 (3,56%)		2 (0,65%)		13 (4,21%)		10 (3,24%)		11 (3,56%)		309		
Membros de RTVE	Presidente										TOTAL						
	Servizo Público					Xestión					Servizo Público					Xestión	
	1					0					1					0	
TOTAL	1										1						
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIONS																	
Data das Comisións	27.05.2009 / 23.06.2009 / 22.09.2009 / 22.10.2009 / 27.10.2009																
Grupos Parlamentarios	PSOE		PP		CiU		PNV		ER – IU - ICV		PECP		Mixto		TOTAL		
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	10		48		3		0		6		4		4		75 (67,57%)		
Nº de mecanismos sen petición de cambios	35		1		0		0		0		0		0		36 (32,43%)		
TOTAL	45		49		3		0		6		4		4		111 (100%)		
Nº de referencias de debate político	28		9		0		0		0		0		0		37		
Membros do Ente Público	Presidente										TOTAL						
Nº de referencias de debate político	0										0						

Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010

Tras a análise en profundidade de cinco sesións²⁸, obsérvase que o Grupo Parlamentario Socialista, a pesar de utilizar un menor número de mecanismos de control que o PP, é o que cae no debate político-partidista un maior número de veces, mentres que o principal partido da oposición soamente o fai en 9 ocasións. O resto dos partidos políticos da oposición non introducen en ningunha ocasión referencias de debate político-partidista. A maiores, o PSOE utiliza nas cinco últimas sesións analizadas 35 mecanismos de control para gabar a xestión da Corporación pública e 10 para solicitar algún cambio. Finalmente, e a diferenza do resto das lexislaturas, o Presidente da Corporación non cae en ningunha ocasión no debate político.

6.2.7. Consello Asesor de RTVE

Conforme á Lei 4/1980, de 10 de xaneiro, do Estatuto da Radio e a Televisión o Consello Asesor estará formado por 20 membros:

- a. Cinco representantes dos traballadores designados polas seccións das Centrais Sindicais máis representativas, segundo criterios de proporcionalidade.
- b. Cinco representantes designados polo Instituto de España, de acordo co Consello de Administración, entre persoas con relevantes méritos culturais.
- c. Cinco representantes da Administración Pública, designados polo Goberno.
- d. Cinco representantes doutras tantas entidades autónomas ou preautonómicas, designados por estas na forma que regulamentariamente se determine e que garanta a presenza sucesiva de todas en cada Consello Asesor.

O Consello Asesor debía ser convocado ao menos semestralmente polo Consello de Administración e emitiría opinión ou ditame cando lle fora expresamente requirido polo Consello de Administración e, en todo caso, con respecto ás competencias que sobre programación tiña atribuídas.

A Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e a Televisión de Titularidade Estatal modifica a regulación do Consello Asesor pola Lei 4/1980, pasando a estar formado por quince membros, designados da seguinte maneira:

²⁸ Foron analizadas en profundidade as sesións do 27.10.2009; 22.10.2009; 22.09.2009; 23.06.2009; 27.05.2009.

- a. Tres conselleiros polo Consello Económico e Social.
- b. Dous conselleiros polo Consello de Consumidores e Usuarios.
- c. Un conselleiro polo Consello da Xuventude de España.
- d. Un conselleiro polo Instituto da Muller.
- e. Un conselleiro polas entidades representativas das persoas con discapacidade.
- f. Un conselleiro polo Consello Xeral da Emigración.
- g. Un conselleiro pola Academia das Artes e as Ciencias Televisivas.
- h. Un conselleiro pola Academia das Artes Cinematográficas.
- i. Un conselleiro polo Consello de Coordinación Universitaria entre expertos do mundo académico en materias de Ciencias Sociais e Comunicación.
- l. Un conselleiro designado polas entidades representativas dos anunciantes.
- m. Un conselleiro polas entidades representativas de xornalistas de ámbito estatal.

As súas competencias segundo a nova normativa son asesorar ao Consello de Administración da Corporación nas orientacións xerais da programación; informar sobre os criterios e normas que garantan o dereito de acceso dos grupos sociais significativos en función da súa relevancia social, representatividade e ámbito de actuación; informar sobre a proposta dos contratos – programa co Estado e das liñas de programación, así como o establecemento das normas de admisión de publicidade; informar a petición do Consello de Administración sobre calquera asunto que se someta á súa consideración. O Consello Asesor será convocado polo Consello de Administración, ao menos cada tres meses, así como cando sexa preceptivo o seu pronunciamento.

O Consello Asesor de RTVE foi constituído en xullo de 2007. Os anteriores non foran creados en 20 anos de vixencia da Lei 4/1980, a pesar das reiteradas peticións das organización de espectadores e usuarios.

6.2.8. Consellos de Informativos

Os Consellos de Informativos aparecen previstos no artigo 24 da Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e a Televisión de Titularidade Estatal como órganos internos de participación dos profesionais da información da Corporación RTVE para velar pola súa independencia, a obxectividade e a veracidade dos contidos informativos difundidos. Son funcións dos Consellos de Informativos:

- a. Velar pola independencia dos profesionais da información ante a dirección de cada sociedade.
- b. Promover a independencia editorial da Corporación RTVE, de acordo co previsto na lexislación xeral audiovisual e nesta lei no referido ás súas funcións de servizo público.
- c. Informar sobre a liña editorial e a programación informativa, así como participar na elaboración dos libros de estilo.
- d. Informar con carácter non vinculante as propostas de nomeamento dos Directores dos servizos informativos das sociedades da Corporación RTVE que prestan o servizo público de radio e televisión.

O Estatuto da Información da Corporación RTVE preveu a creación de dous Consellos de Informativos :

- 1) O Consello de Informativos de TVE, de ámbito estatal, con competencias sobre a programación xeral dos servizos informativos, así como os contidos informativos emitidos en calquera outro programa de televisión ou xerados para Internet ou calquera outra plataforma interactiva multimedia. Este Consello constará de 13 vogais, dos cales dous serán elixidos polos profesionais do centro de produción de TVE en Cataluña.
- 2) O Consello de Informativos de RNE, de ámbito estatal, con competencias sobre a programación xeral dos servizos informativos, así como os contidos informativos emitidos en calquera outro programa radiofónico. Este Consello constará de 9 vogais, dos cales un será elixido polos profesionais de RNE en Cataluña.

Os Consellos de Informativos son elixidos por dous anos mediante un sistema de candidaturas uninominais. Non poden ser vogais destes Consellos, os Directivos, editores dos informativos diarios, Directores dos programas de contido informativo e Directores dos centros territoriais, así como os delegados de persoal e representantes dos traballadores nos comités de empresa. Radio Televisión Española constituíu oficialmente os primeiros Consellos de Informativos da súa historia en xullo de 2008.

6.2.9. Defensor do Espectador e Radiooínte / Defensor do Espectador, Oínte e Usuario de Medios Interactivos

En febreiro de 2006, a Corporación RTVE crea a figura do Defensor do Telespectador e Radiooínte. Este é nomeado polo Presidente da Corporación e o candidato terá que ser elixido preferentemente entre profesionais de RTVE de recoñecida traxectoria, prestixio, criterio e credibilidade. Manuel Alonso Erausquin foi o primeiro Defensor do Telespectador e Radiooínte de RTVE, nomeado en febreiro de 2006. É Economista e Xornalista e dedícase á docencia universitaria. Traballou como redactor e reporteiro en TVE e foi Director de publicacións da editorial ESCO.

**Táboa 38. Cualificación e cargos políticos de Manuel Alonso Erausquín
(Defensor do Espectador e Radiooínte 2006-2008)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	5

Fonte. Elaboración propia en decembro de 2009

En marzo de 2008, Elena Sánchez Caballero foi nomeada Defensora do Espectador, Oínte e Usuario de medios interactivos. É Licenciada en Xornalismo e iniciou a súa actividade profesional en Diario 16, a Axencia EFE e Antena 3 radio, e en 1984 incorpórase a TVE como redactora da área de Deportes, e máis tarde, como presentadora de Teledeporte no informativo diario de La 2, exercendo tamén como comentarista nas retransmisións de diferentes disciplinas deportivas. En marzo de 1987 conseguiu mediante concurso – oposición praza como redactora de TVE.

**Táboa 39. Cualificación e cargos políticos de Elena Sánchez Caballero
(Defensora do Espectador, Oínte e Usuario de Medios Interactivos 2008-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	X
Con experiencia	☐
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	4

Fonte. Elaboración propia en decembro de 2009

A análise dos currículos dos dous Defensores do Espectador amosa que o seu nivel de cualificación é moi elevado.

6.2.10. Tribunal de Contas

Tanto a Constitución Española como a lexislación definen ao Tribunal de Contas coma o órgano supremo fiscalizador das contas e da xestión económica do Estado, así como do sector público, deixando a salvo as atribucións fiscalizadoras dos Órganos de Control Externo das Comunidades Autónomas.

Está formado por doce membros, elixidos seis polo Congreso dos Deputados e seis polo Senado, e presentan a mesma independencia, inamobilidade e incompatibilidades que os xuíces. Son estes doce membros os que elixen ao Presidente do Tribunal, de entre eles. A súa cualificación é bastante elevada xa que a pesar de ser a maioría deles parlamentarios son Licenciados en Dereito ou en Economía.

A súa función fiscalizadora consiste en comprobar se a actividade económico-financeira do sector público respecta os principios de legalidade, eficiencia e economía. A maiores teñen unha función xurisdiccional que consiste no axuizamento da responsabilidade contable en que incorren os que teñen ao seu cargo o manexo dos bens, caudais ou efectos públicos e ten por finalidade a indemnidade dos fondos públicos prexudicados.

Segundo a Lei 17/2006, correspóndelle a este o control externo da Corporación RTVE e das sociedades nas que participe, directa ou indirectamente, de forma maioritaria.

6.2.11. Conclusións

Os datos da investigación amosan que a pesar de que coa publicación da Lei 17/2006 prometía unha maior independencia partidista da Corporación Radiotelevisión Española, esta soamente foi un mero espellismo no mellor dos casos, mentres que no resto non se avanzou apenas neste senso.

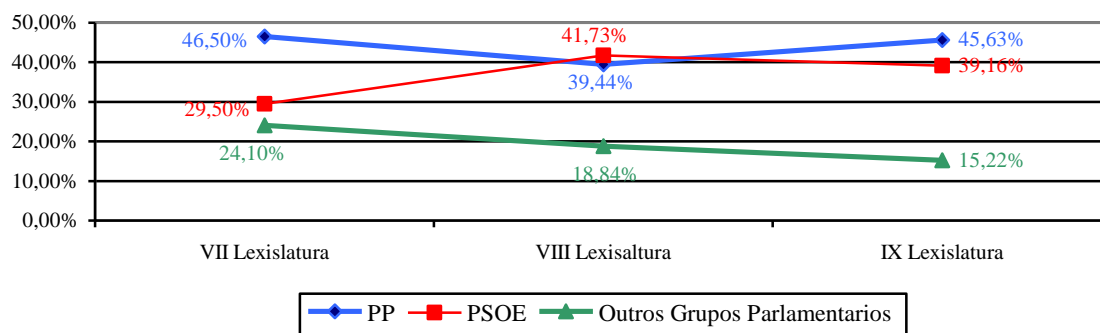
Por unha banda, coa aprobación da nova lexislación pretendíase que o Director xeral pasase a ser un Presidente máis independente designado de entre os membros do Consello de Administración polo Parlamento e por un período superior ao da lexislatura. Os resultados da investigación, porén, amosan que se ben tras a publicación da nova lexislación, o Presidente mantén a mesma cualificación que os Directores xerais da anterior lexislatura, a elección de Alberto Oliart diminúe notablemente esta.

Con respecto ao Consello de Administración, a Lei 17/2006 tamén perfilaba unha maior independencia partidista deste órgano, xa que era elixido a proposta do Parlamento, con intervencións dos sindicatos, por un período de 6 anos. Non obstante, diminúe a cualificación dos conselleiros.

En terceiro lugar foi analizada a cualificación das Comisións de Control Parlamentario das tres últimas lexislaturas do Ente Público e da Corporación RTVE. A investigación realizada evidencia que a cualificación dos grupos parlamentarios dominantes (PSOE e PP) diminúe bastante na última lexislatura. Non obstante a profesionalidade de todos os parlamentarios é moi semellante nos tres casos analizados.

No que se refire ao seu funcionamento hai unha tendencia diferente, xa que se ben as cousas non varían co cambio do Goberno na oitava lexislatura, si hai un maior control unha vez que entra en vigor a Lei 17/2006.

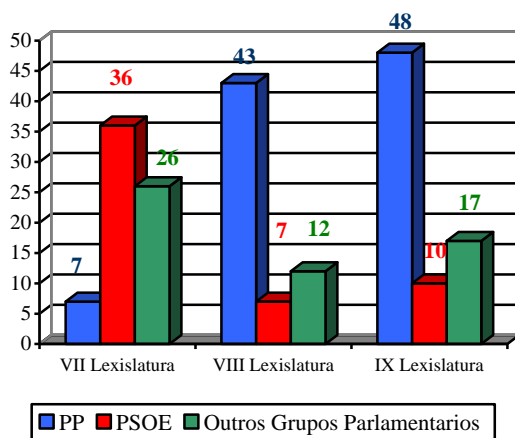
Gráfico 1. Porcentaxe de mecanismos de control de cada Grupo Parlamentario na Comisión de Control de RTVE. VII, VIII e IX Lexislaturas

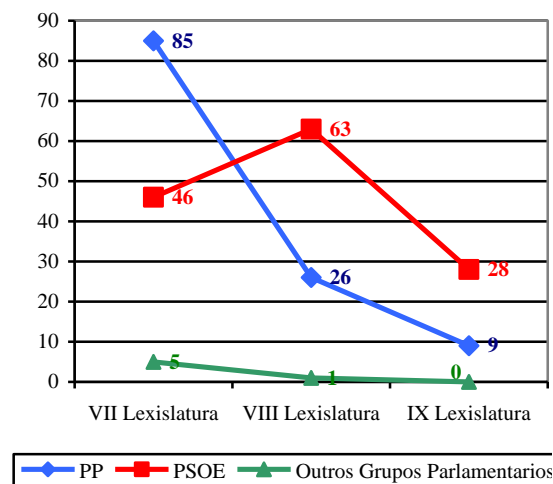
Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010

Os datos amosan que durante as dúas primeiras lexislaturas analizadas o partido que goberna (o PP e o PSOE, respectivamente) son os que utilizan un maior número de mecanismos de control. Non obstante, na novena lexislatura é o principal grupo da oposición (PP) o que fai un maior número de preguntas e proposicións non de lei.

Por outra banda, a análise en profundidade das cinco últimas sesións de cada período amosa que o grupo de Goberno non usa en ningunha das lexislaturas, as súas intervencións para realizar un control propiamente dito, senón para loar a xestión do Ente ou Corporación, se ben isto mellora modestamente no último período analizado. O mesmo sucede coas referencias ao debate político-partidista xa que estas diminúen considerablemente na novena lexislatura.

Gráfico 2. Número de mecanismos de control con petición de cambio ou alternativa na Comisión de Control de RTVE

Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010

Gráfico 3. Número de referencias de debate político-partidista na Comisión de Control de RTVE

Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010

En canto ao resto dos órganos, hai que sinalar que a nova regulación mellora a organización do Consello Asesor, que se constituíu por primeira vez tras a aprobación da Lei 17/2006. Tamén son creados os Consellos de Informativos cunha clara vocación de asesoramento. Os Defensores do Espectador son figuras bastante cualificadas e o Tribunal de Contas ten unha estrutura en xeral profesional.

6.2.11. Bibliografía

Libros e artigos científicos

Abreu Sacramento, José Pablo (2008): “El control parlamentario a través de las Comisiones de Investigación”, *Cuestiones Constitucionales*, n. 18, pp. 3-38.

Aragón Reyes, Manuel (1986): “El control parlamentario como control político”, *Revista de Derecho Político*, n. 23, pp. 3-36.

Blanco Castilla, Elena (2005): “Retos de futuro para la televisión pública”. En García Casanova, Juan Francisco e Casado Salinas, Juan María (coord.): *El servicio público de televisión*. Granada: Universidade de Granada.

Bustamante Ramírez, Enrique (1991): “La temprana crisis del sistema televisivo español”, *Telos*, n. 27, pp. 7-8.

Bustamante Ramírez, Enrique (2005): “Radiotelevisión española: Oportunidad para un auténtico servicio público”, *Revista Latinoamericana de Comunicación Chasqui*, n. 92, pp.30-37.

Bustamante Ramírez, Enrique (2006): *Radio y televisión en España: historia de una asignatura pendiente de la democracia*. Barcelona: Gedisa.

Bustamante Ramírez, Enrique (2009): “La reforma de RTVE: Lecciones para afrontar nuevos desafíos”. En López, Xosé; Pereira, Xosé e Rúas, Xosé (eds.): *Medios de comunicación públicos. Modelos de organización e funcionamento na Sociedade da Información. Propostas para a súa reforma*. Santiago de Compostela: Edicións Lea.

Díaz, Lorenzo (2006): *50 años de televisión*. Madrid: Alianza Editorial.

Fernando Luna, Eduardo (2007): *Congreso y Control*. Arxentina: Edicións Xurídicas Cuyo.

Gómez Marco, Begoña (1998): “El control parlamentario de las televisiones públicas y en especial de RTVV.”. En Fernando Soriano, Emelina (ed.) *Identidades regionales y locales en la era de la comunicación transnacional*. Málaga: Servizo de publicacións da Universidade de Málaga.

Informe para a Reforma de los Medios de Comunicación de Titularidad del Estado (2005). Recuperado o 30 de outubro de 2009, de <http://www.mpr.es/NR/rdonlyres/D03898BE21B84CB8BBD1D1450E6FD7AD/73066/Informereformamediosde titularidaddelestado.pdf>

Laguna Platero, Antonio (2003): “Política y televisión: las perversiones de la democracia”, *Ámbitos*, número especial 9-10, pp. 323-339.

Manfredi Sánchez, José Luís (2008): *La televisión pública en Europa*. Madrid: Fundación Autor.

Martín Medem, José Manuel (2007): *La agonía de TVE, o cómo se destruye la televisión pública*. Barcelona: El Viejo Topo.

Muñoz, Pedro (1990): *La sombra del escándalo*. Madrid: Temas de hoy.

Palacio, Manuel (2009): *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Gedisa.

Philippe, Virginie (2007): *Transition et télévision en Espagne: le role de la TVE, 1973-1978*. Paris: Harmattan.

Quintana Paz, Nuria e Sánchez Alonso, Óscar (2005): “Las sinergias mediático-gubernamentales de la socialdemocracia española: medios informativos como soportes publicitario-propagandísticos, en los Gobiernos de González y Zapatero”. En *Actas del VII Congreso de la Asociación Española de Ciencia Política y de la Administración (AECPA): Democracia y buen Gobierno*. Madrid: Universidade Carlos III de Madrid.

Ruíz del Olmo, Francisco Javier (1997): *Orígenes de la televisión en España*. Málaga: Universidade de Málaga.

Zallo Elgueazabal, Ramón (2010): “La política de comunicación audiovisual del gobierno socialista (2004-2009): un giro neoliberal”, *Revista Latina de Comunicación Social*, n. 65, pp.14-29. La Laguna (Tenerife): Universidade La Laguna. Recuperado o 30 de marzo de 2010, de http://www.revistalatinacs.org/10/art/880_UPV/02_Zallo.html

Artigos de prensa

Axencias (2000, 13 de maio): “Javier González Ferrari será el nuevo director general de RTVE”, *El mundo.es*. Recuperado o 15 de novembro de 2009, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2000/05/12/sociedad/958122109.html>

Díez, Anabel (2000, 10 de xuño): “PP y PSOE pactan los nuevos consejeros de RTVE, Universidades y Junta Electoral”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de decembro de 2009, de http://www.elpais.com/articulo/espana/PP/PSOE/pactan/nuevos/consejeros/RTVE/Universidades/Junta/El%20electoral/elpepiesp/20000610elpepinac_14/Tes/

Díez, Anabel e Gómez, Rosario (2002, 16 de marzo): “El PSOE achaca a Cabanillas y al director de TVE el veto a la entrevista pactada con Solana”, *Elpais.com*. Recuperado o 11 de novembro de 2009, de http://www.elpais.com/articulo/espana/PSOE/achaca/Cabanillas/director/TVE/veto/entrevista/pactada/Solana/elpepiesp/20020316elpepinac_1/Tes

Europa Press (2004, 22 de abril): “El consejo de RTVE se reúne para emitir su parecer sobre el nombramiento de Carmen Caffarel”, *Elmundo.es*. Recuperado o 15 de novembro de 2009, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2004/04/21/comunicacion/1082550988.html>

Europa Press (2004, 22 de abril): “Caffarel logra el respaldo mayoritario en el consejo de RTVE”, *Elmundo.es*. Recuperado o 15 de novembro de 2009, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2004/04/22/comunicacion/1082648468.html>

Europa Press (2006, 06 de outubro): “Caffarel pide a los partidos que elijan a profesionales para el nuevo Consejo”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de novembro de 2009, de http://www.elpais.com/articulo/Pantallas/Caffarel/pide/partidos/elijan/profesionales/nuevo/Consejo/elpepirtv/20061006elpepirtv_5/Tes

Gómez, Rosario (2009, 11 de novembro): “Alberto Oliart, nuevo presidente de RTVE”, *Elpais.com*. Recuperado 16 de novembro, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/Alberto/Oliart/nuevo/presidente/RTVE/elpepusoc/20091111elpepusoc_1/Tes

Marcos, Charo (2005, 03 de marzo): “Caffarel defiende en el Congreso el comité de sabios de RTVE pese a las diferencias internas”, *Elmundo.es*. Recuperado o 15 de novembro de 2009, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2005/03/02/comunicacion/1109759252.html>

Ruiz Vicente e Piña Raúl (2009, 10 de novembro): “Luis Fernández dirá adiós a RTVE el viernes”, *Elmundo.es*. Recuperado o 16 de novembro de 2009, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/11/10/comunicacion/1257883596.html>

Arquivos documentais do Congreso de Deputados

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 10 de maio de 2000, núm. 13.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 31 de maio de 2000, núm. 23.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 28 de xuño de 2000, núm. 43.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 28 de setembro de 2000, núm. 61.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 24 de outubro de 2000, núm. 84.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 29 de novembro de 2000, núm. 111.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 19 de decembro de 2000, núm. 125.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 21 de febreiro de 2001, núm. 158.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 28 de marzo de 2001, núm. 198.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 25 de abril de 2001, núm. 221.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 30 de maio de 2001, núm. 249.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 20 de xuño de 2001, núm. 270.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 26 de setembro de 2001, núm. 311.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 30 de outubro de 2001, núm. 351.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 28 de novembro de 2001, núm. 380.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 19 de decembro de 2001, núm. 407.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 19 de febreiro de 2002, núm. 421.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 28 de febreiro de 2002, núm. 433.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 13 de marzo de 2002, núm. 449.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 24 de abril de 2002, núm. 482.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 28 de maio de 2002, núm. 503.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 26 de xuño de 2002, núm. 536.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 25 de setembro de 2002, núm. 558.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 30 de outubro de 2002, núm. 607.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 10 de decembro de 2002, núm. 646.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 18 de decembro de 2002, núm. 669.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 19 de febreiro de 2003, núm. 692.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 19 de febreiro de 2003, núm. 692.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 26 de marzo de 2003, núm. 721.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 24 de abril de 2003, núm. 744.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 28 de maio de 2003, núm. 766.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 25 de xuño de 2003, núm. 795.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 24 de setembro de 2003, núm. 830.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 05 de novembro de 2003, núm. 862.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 03 de decembro de 2003, núm. 882.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 16 de decembro de 2003, núm. 893.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 06 de maio de 2004, núm. 18.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 26 de maio de 2004, núm. 34.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 02 de xuño de 2004, núm. 40.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 30 de xuño de 2004, núm. 60.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 29 de setembro de 2004, núm. 86.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 20 de outubro de 2004, núm. 121.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 02 de novembro de 2004, núm. 123.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 23 de novembro de 2004, núm. 139.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 14 de decembro de 2004, núm. 170.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 23 de decembro de 2004, núm. 172.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 02 de marzo de 2005, núm. 211.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 30 de marzo de 2005, núm. 231.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 27 de abril de 2005, núm. 262.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 25 de maio de 2005, núm. 290.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 20 de xuño de 2005, núm. 321.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 29 de xuño de 2005, núm. 336.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 28 de setembro de 2005, núm. 374.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 27 de outubro de 2005, núm. 408.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 23 de novembro de 2005, núm. 436.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 13 de decembro de 2005, núm. 450.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 21 de decembro de 2005, núm. 457.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 22 de febreiro de 2006, núm. 485.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 29 de marzo de 2006, núm. 540.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 26 de abril de 2006, núm. 555.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 09 de maio de 2006, núm. 572.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 24 de maio de 2006, núm. 594.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 28 de xuño de 2006, núm. 630.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 20 de setembro de 2006, núm. 645.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 25 de outubro de 2006, núm. 692.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 22 de novembro de 2006, núm. 705.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 13 de decembro de 2006, núm. 733.

Comisión de Control Parlamentario de RTVE. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 20 de decembro de 2006, núm. 736.

Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas Sociedades. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 03 de xuño de 2008, núm. 3.

Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas Sociedades. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 24 de xuño de 2008, núm. 10.

Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas Sociedades. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 24 de setembro de 2008, núm. 12.

Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas Sociedades. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 28 de outubro de 2008, núm. 21.

Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas Sociedades. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 27 de novembro de 2008, núm. 30.

Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas Sociedades. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 18 de decembro de 2008, núm. 35.

Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas Sociedades. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 26 de febreiro de 2009, núm. 44.

Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas Sociedades. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 25 de marzo de 2009, núm. 49.

Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas Sociedades. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 29 de abril de 2009, núm. 59.

Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas Sociedades. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 27 de maio de 2009, núm. 63.

Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas Sociedades. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 23 de xuño de 2009, núm. 70.

Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas Sociedades. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 22 de setembro de 2009, núm. 74.

Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas Sociedades. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 22 de outubro de 2009, núm. 79.

Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas Sociedades. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 27 de outubro de 2009, núm. 80.

Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas Sociedades. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 01 de decembro de 2009, núm. 97.

Comisión Mixta de Control Parlamentario da Corporación RTVE e as súas Sociedades. Diario de Sesións, Congreso dos Deputados. 21 de decembro de 2009, núm. 100.

Lexislación

Lei 4/1980, de 10 de xaneiro, do Estatuto da Radio e a Televisión. BOE. Boletín Oficial do Estado, 12 de xaneiro de 1980, núm. 11.

Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e a Televisión de Titularidade Estatal. BOE. Boletín Oficial do Estado, 06 de xuño de 2006, núm. 134.

Lei 8/2009, de 28 de agosto, de Financiamento da Corporación de Radio e Televisión Española. BOE. Boletín Oficial do Estado, 31 de agosto de 2009, núm. 210.

Lei 7/2010 Xeral de Comunicación Audiovisual. BOE. Boletín Oficial do Estado, 01 de abril de 2010, núm. 79.

6.3. ENTE PÚBLICO RADIO TELEVISIÓN VASCA

6.3.1. Introducción

O Ente Público Radio Televisión Vasca (EITB) foi a primeira canle pública autonómica en emitir tras a aprobación da Lei 5/1982 de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca. Os comezos de EITB están marcados por continuos conflitos entre os Gobernos vasco e central. Este tolerou as primeiras emisións regulares de ETB, pero non colaborou con ela. Cando en 1986 o Ente Público decide lanzar a segunda canle autonómica, ETB2, o Goberno central remarcou a súa ilegalidade, ata que en 1989 asina un acordo polo que reconece a legalidade das dúas canles autonómicas.

EITB tamén foi o primeiro Ente Público de radiotelevisión en modificar a súa normativa inicial a través da Lei 4/1996, a prol de garantir unha maior independencia política/partidista do nomeamento e cesamento do Director xeral. A pesar disto, unha aproximación aos resultados desta análise evidencia que non existe unha total desligazón partidista deste órgano de xestión, que segue quedando na decisións dos partidos políticos.

En 1998 ten lugar o segundo cambio na lei de creación de EITB a través da Lei 8/1998, reforma que modifica especialmente a organización e estrutura do Consello de Administración. Este pasa a ter catro membros máis, obrigando a lei a que, polo menos, catro dos conselleiros sexan elixidos a proposta dunha entidade social ou cultural. Serán estes membros os que realmente obteñen un maior grao de cualificación na análise dos Consellos de Administración durante a oitava e novena lexislaturas.

Durante estes anos, período obxecto de análise neste capítulo, non houbo modificacións da lei de EITB, pero si houbo un cambio de Goberno. Patxi López do Partido Socialista de Euskadi é nomeado lehendakari a partir dos comicios celebrados en 2009. O Partido Nacionalista Vasco, que conseguira acceder ao Goberno a través de diferentes coalicións ao longo das lexislaturas anteriores, é desbancado nesta última, pasando a ser o principal partido da oposición.

Neste capítulo analízanse como estes cambios incidiron no nivel de cualificación dos Directores xerais, Consellos de Administración e Comisións de Control

Parlamentario, especialmente comparando a oitava e novena lexislaturas. Non obstante, non esquecemos as transformacións orixinadas nas distintas reformas lexislativas.

6.3.2. Historia electoral do País Vasco

O primeiro Parlamento vasco constituíuse en 1980. O Partido Nacionalista Vasco (PNV) consegue a maioría con 25 escanos e Carlos Garaikoetxea foi proclamado Presidente. A negativa dos membros do partido Herri Batasuna (HB) a acudir ao Parlamento significou que de facto o Partido Nacionalista Vasco tivera unha maioría absoluta que lle permitiu formar Goberno. O segundo Parlamento vasco formouse en 1984. “O PNV obtivo de novo a maioría simple que a ausencia de HB transformaba en absoluta, co que volveu a formar Goberno, presidido outra vez por Garaikoetxea” (Mezo-Aranzibia, 1990:2- 5).

Durante a terceira lexislatura prodúcese unha escisión no Partido Nacionalista Vasco, do que xorde Eusko Alkartasuna (EA). A pesar de que o Partido Socialista (PSE-EE) obtén a maioría en escanos, ten que gobernar en alianza co PNV. Durante a cuarta e quinta lexislaturas, celebradas en 1990 e 1994 respectivamente, o PNV obtén a maioría de escanos, pero vese na obriga de gobernar en coalición con outros dous partidos políticos: Eusko Alkartasuna (EA) e o Partido Socialista de Euskadi/Euskadiko Ezkerra (PSE-EE).

As seguintes eleccións tiveron lugar en 1998. Estes comicios foron os primeiros co Partido Popular no Goberno estatal. A lexislatura saínte contara cun Goberno de coalición entre PNV, EA e PSE-EE que se rompera pouco antes das eleccións co abandono do PSE-EE. Este feitos fixeron que a participación nos comicios fora moi elevada. PNV e EA empeoraron os seus resultados mentres que o Partido Popular e Euskal Herritarrok saíron reforzados. A pesar destes resultados gobernou a coalición PNV, EA, sendo Juan José Ibarretxe investido por primeira vez lehendakari.

Durante a sétima lexislatura, por primeira vez, a esquerda e a dereita constitucionalista presentaron unha estratexia común para desbancar ao PNV do poder autonómico. Deste modo, Jaime Mayor Oreja e Nicolás Redondo Terreros, candidatos do PP e do PSE-EE, pactaron para gobernar en coalición se gañaban as eleccións. Como resposta, o PNV e EA presentáronse en coalición obtendo uns resultados que

propiciaron un novo tripartito (Partido Nacionalista Vasco – Eusko Alkartasuna – Ezker Batua).

Nas seguintes eleccións, PNV e EA presentáronse de novo en coalición na defensa do Plan Ibarretxe como punto central da súa campaña e os resultados fixeron que se repetiran os resultados anteriores. O Estatuto Político da Comunidade de Euskadi (Plan Ibarretxe) é unha proposta baseada na libre asociación entre o País Vasco e España. Presentouse como unha proposición de pacto político que se materializa nun novo modelo de relación co Estado español, fundamentado na libre asociación e compatible coas posibilidades de desenvolvemento dun Estado composto, plurinacional e asimétrico.

Un dos elementos máis significativos das eleccións celebradas durante a novena lexislatura foi que o Partido Nacionalista Vasco e Eusko Alkartasuna concorreron por separado, a diferenza dos dous comicios anteriores. Os resultados deron a vitoria ao PSE-EE/PSOE, substituíndo Patxi López a Juan José Ibarretxe como lehendakari.

Estas dúas últimas lexislaturas serán as analizadas nesta tese para comparar o nivel de cualificación nos órganos de control e xestión da EITB cos dous Gobernos diferentes, sen esquecer os cambios orixinados tras a publicación da Lei 4/1996 e da Lei 8/1998.

**Táboa 40. Resultados nas eleccións autonómicas do País Vasco
VIII Lexislatura (2005-2009)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Coalición Euzko Alderdi Jeltzalea – Partido Nacionalista Vasco / Eusko Alkartasuna (EAJ-PNV/EA)	29	468.117
Partido Socialista de Euskadi – Euskadiko Ezkerra (PSE-EE/PSOE)	18	274.546
Partido Popular Vasco (PP)	15	210.614
Partido Comunista Tierras Vascas (PCTH-EHAK)	9	150.644
Ezker Batua-Berdeak (EB-B)	3	65.023
Aralar	1	28.180

Fonte. Xunta Electoral Central

**Táboa 41. Resultados nas eleccións autonómicas do País Vasco
IX Lexislatura (2009-Actualidade)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Euzko Alderdi Jeltzalea – Partido Nacionalista Vasco (EAJ-PNV)	30	399.600
Partido Socialista de Euskadi – Euskadiko Ezkerra (PSE- EE/PSOE)	25	318.112
Partido Popular Vasco (PP)	13	146.148
Aralar	4	62.514
Eusko Alkartasuna (EA)	1	38.198
Ezker Batua-Berdeak (EB-B)	1	36.373
Unión Progreso Democracia (UPD)	1	22.233

Fonte. Xunta Electoral Central

6.3.3. Historia e regulación de EITB

En 1979, xa no contexto democrático, foi aprobada a Lei Orgánica 3/1979, de 18 de decembro, do Estatuto da Autonomía Vasca. Segundo este, correspondíalle ao País Vasco o desenvolvemento lexislativo das normas básicas do Estado en materia de medios de comunicación social, polo que esta Comunidade Autónoma podía regulamentar, crear e manter a súa propia televisión, radio e prensa, e, en xeral, todos os medios de comunicación social para o cumprimento dos seus fins. O Estatuto incluía tamén a posibilidade de que o Goberno vasco administrara a terceira canle de Televisión Española, no caso de que esta fose creada.

A finais de 1980 o Goberno vasco asinou un acordo co Executivo central grazas ao cal TVE crearía unha terceira cadea no País Vasco financiada e administrada polo primeiro. Porén, “este acordo non foi posto en práctica e en vista disto o Conselleiro vasco de cultura anunciou que o Goberno vasco crearía a súa propia canle en euskera (tal e como estaba previsto no Estatuto)” (Mezo-Aranzibia, 1990:3).

A partir dese momento rómpense as negociacións entre os Gobernos vasco e central, xerándose unha disputa pola concesión de frecuencias á televisión vasca. No 1982 o Executivo vasco proseguíu co labor de creación dunha canle propia da Comunidade Autónoma. Para iso, foi construído un edificio para albergar as súas instalacións e enviouse ao Parlamento Vasco un borrador para a lei de creación da Radiotelevisión Vasca (Euskal Irrati Telebista, EITB). O 20 de maio deste mesmo ano o

Parlamento aproba por unanimidade a Lei 5/1982 de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca. Euskal Telebista proclámase como “4ª canle”, notificación que apareceu durante certo tempo na mira de axuste.

Conforme a esta normativa o Ente Público é definido coma un instrumento capital para a información e participación política dos cidadáns vascos, así como o medio fundamental de cooperación co seu sistema educativo e de fomento e difusión da cultura vasca, tendo moi presente o fomento e desenvolvemento do euskera. O órgano executivo era o Director xeral, designado polo Goberno vasco.

O Consello de Administración estaba formado por quince membros elixidos polo Parlamento e con amplas incompatibilidades audiovisuais, pero non políticas. Este órgano “non tiña poderes reais: soamente tiña que ser oído antes de tomar decisións importantes” (Mezo-Aranzibia, 1990:4). A Presidencia do Consello de Administración tiña carácter sinxelamente funcional e era rotatoria entre os membros que o integraban. Este modelo foi moi criticado por ter un carácter amplamente político e seguir o patrón do Estatuto de Radiotelevisión Española (Lei 4/1980).

En 1983 comezan as emisións regulares de Euskal Telebista. Ese mesmo ano iníciase a construción das instalacións do centro de produción, con dous estudos de gravación que despois sufrirían varias ampliacións. “O Goberno central tolerou a existencia de ETB, pero non colaborou con ela. TVE evitou que ETB ingresara na UER (Unión Europea de Radiodifusión), o que dificultaba o seu acceso a imaxes desde o estranxeiro; tamén se negaba a arrendar a súa rede de transmisores para transportar os sinais de ETB a través de España” (Mezo-Aranzibia, 1990:5). O ano seguinte caracterízase polo incremento dos tempos de emisión e o mantemento do conflito con TVE.

En 1986, sendo Director xeral José María Gorordo, sae á luz, de forma irregular, ETB2, que emitiría en castelán dende os seus comezos, provocando unha gran oposición. Por unha banda, o Goberno central afirmaba que era ilegal e tentou deter as emisións desta canle levando ao Goberno vasco ante o Tribunal Constitucional, sen que chegasen a iniciarse os procedementos xudiciais. Por outro lado, o resto das críticas apuntaban fundamentalmente á falta de previsións orzamentarias e o agudo contraste entre o incremento de canles públicas fronte á resistencia do Goberno vasco de conceder novas estacións de radio e televisión privadas. Durante a temporada 86 – 87 ETB2 foi

crecendo e tomando forma. O 1989 está caracterizado por ser o ano no que o Goberno central asina un acordo no que recoñecía a existencia e a legalidade das dúas canles, aceptando asignarlle as frecuencias necesarias.

En 1996 ten lugar a primeira modificación da Lei 5/1982 de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca a través da Lei 4/1996. O País Vasco é así a primeira Comunidade Autónoma en modificar o nomeamento e cesamento do Director xeral da televisión pública. Esta lei cambia os artigos 16 e 19 da anterior normativa, pasando o Director a ser elixido polo Parlamento, a proposta do Goberno, a través da metade máis un dos parlamentarios. Ademais con esta nova lei o Director é cesado coa aprobación do Parlamento, mentres que con anterioridade podía ser relevado polo Goberno vasco, oído o Consello de Administración, mediante resolución motivada.

A Lei 8/1998, de 27 de marzo, de modificación da Lei de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca cambiou os artigos 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 22 e 47 da anterior normativa. Desta forma o Consello de Administración pasa a estar formado por dezanove membros (e non quince como anteriormente) designados polo Parlamento por maioría de dous terzos.

A maiores a Lei 8/1998 incorpora a obriga de que a elección de catro membros do Consello recaia nalgunha das persoas que figuren nas diferentes propostas presentadas pola Real Academia da Lingua Vasca, a Sociedade de Estudos Vascos, a Real Sociedade Bascongada de Amigos do País, a Universidade do País Vasco, os sindicatos e as federacións de asociacións de consumidores da Comunidade Autónoma. Igualmente hai cambios nas súas causas de cesamento e nas súas competencias. A presidencia do Consello de Administración segue a ter carácter rotatorio, pero amplíase o seu período de mandato a tres meses.

En 2005 e 2007 cambia o artigo 46 a través da Lei 5/2006, de 17 de novembro de Patrimonio de Euskadi e do Decreto Lexislativo 2/2007, de 6 de novembro, de aprobación do Texto Refundido da Lei do Patrimonio de Euskadi. Este artigo está referido ao patrimonio do Ente Radio Televisión Vasca que queda integrado no patrimonio da Comunidade Autónoma Vasca, tendo consideración de dominio público e quedando exento de toda clase de tributos ou gravames.

Na década do 2000 nacen as plataformas dixitais que orixinaron un incremento de canles. ETB Sat comeza as súas emisións en 2001 e difúndese a toda España a través de Dixital+ e a Europa a través do satélite ASTRA. O Canal Vasco, pola súa parte, é un medio especificamente pensado para América, que chega principalmente ás audiencias a través de empresas de cable e DHT americanos e a todo o mundo a través de Internet.

Coa chegada da era dixital EITB ampliou a súa oferta co nacemento de ETB-3 en outubro de 2008, unha canle especialmente dirixida ao público infantil e adolescente, aínda que emite tamén contidos culturais. O grupo EITB conta ademais con cinco emisoras de radio: Euskadi Irratia, Radio Euskadi, Radio Vitoria, Gaztea e EITB Musika.

6.3.4. Directores xerais de EITB

Dous anos despois da celebración das primeiras eleccións ao Parlamento vasco, en xullo de 1982 foi constituído o primeiro Consello de Administración de Euskal Irrati Telebista e o Goberno nomeou a Josu Zubiaur como primeiro Director xeral de EITB. Como Viceconselleiro de Cultura, Josu Zubiaur, participara activamente na creación do Ente Público. Porén, antes de que as emisións comezaran, Zubiaur dimitiu e foi substituído por Andoni Areizaga, que ocupou o posto de Director desde finais de 1982 ata 1985. Con posterioridade a ser Director de EITB, Areizaga foi Concelleiro de Donostia (en 1987 polo PNV e en 1991 por EA).

En 1985 foi substituído por José María Gorordo, alcalde de Bilbao (polo PNV). Posteriormente, abandona o PNV e pasa a ser o portavoz de Iniciativa Ciudadana Vasca (ICV).

O seu sucesor na Dirección de EITB, Josu Ortuondo tamén foi alcalde de Bilbao, aínda que con posterioridade, en 1997. Ortuondo foi europarlamentario durante un período de dez anos e Director xeral de EITB desde 1987 ata 1991. Iñaki Zarraoa ocupou este cargo durante oito anos, ata 1999. Ao igual que os seus antecesores, Zarraoa ocupa cargos políticos, xa que estivo obrigado a abandonar a Dirección do Ente Público para encabezar a lista do PNV en Getxo.

En 1996 ten lugar a primeira reforma da lei de EITB, modificando esencialmente, para efectos desta investigación, a forma de elección do Director xeral, que pasa a ser elixido polo Parlamento, a proposta do Goberno. A pesar destes cambios, o Director elixido en 1999, Andoni Ortuzar, segue a ter un certo carácter partidista. Segundo o diario El País, Ortuzar é Licenciado en Xornalismo. Unha vez rematada a carreira traballou en diversos medios de comunicación como Radio Popular de Bilbao ou o diario Deia. En 1987 incorpórase ao Departamento de Presidencia, Xustiza e Desenvolvemento do Goberno vasco, sendo en 1991 nomeado Asesor de Comunicación e Difusión na Secretaría da Presidencia.

Nos seguintes anos, Andoni Ortuzar desempeña unha ampla traxectoria xornalística, pero estivo tamén ligado ao mundo político. Deste modo, en xaneiro de 1995, ocupa o posto de Secretario xeral de Acción Exterior, baixo a dependencia do Lehendakari José Antonio Ardanza do PNV (Azumendi, 1999, 30 de xuño). Pese a este carácter político, a oposición consideraba a Ortuzar coma un nacionalista conciliador, a diferenza do seu antecesor que fora moi criticado polo seu carácter marcadamente partidista.

Táboa 42. Cualificación e cargos políticos de Andoni Ortuzar Arruabarrena (Director xeral de EITB 1999-2008)

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargos políticos	☐
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	4

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

Andoni Ortuzar foi elixido Director xeral en 1999 e malia que o seu mandato rematou en 2001, continuou exercendo coma Director de EITB “en situación de interinidade” (Martínez, 2002, 17 de maio). Porén, o feito de ser nomeado Presidente do PNV en Bizkaia en 2008 orixinou a súa renuncia o que provocou un baleiro legal. Esta eventualidade non estaba prevista na lei de creación de EITB que soamente detallaba o cesamento a proposta do Goberno e previa aprobación do Parlamento por maioría absoluta. A solución foi que as súas funcións foran “repartidas entre catro altos cargos (...): os directores de ETB, Bingen Zupiria, de EITB Irratia, Julián Beloki, de Explotación e Desenvolvemento, Mikel Aguirre, e o xerente, Juan Diego” (Medrano, 2008, 20 de xaneiro).

Estas funcións foron desempeñadas fundamentalmente por Bingen Zupiria. Isabel Martínez (2008, 09 de xaneiro) nun artigo publicado en Elpais.com repasa o currículo dos catros substitutos de Andoni Ortuzar. A autora sinala que Bingen Zupiria é Licenciado en Filosofía e Letras malia que decidiu enfocar a súa traxectoria laboral como xornalista. Durante dez anos foi Director de prensa e comunicación da Presidencia do Goberno vasco, desde onde pasou á dirección de ETB.

Pola súa banda, Julián Beloki ten maior cualificación que Zupiria. Coursou estudos de Filosofía e Xeografía, pero tamén se orientou cara ao xornalismo. Tras traballar en Radio Popular, foi nomeado xefe de programas de Euskadi Irratia, emisora que pasou a dirixir en 1991. No momento de exercer o cargo de Director en funcións de EITB, era o coordinador das radios do grupo.

Juan Diego ten a Licenciatura en Dereito e a Diplomatura en Asuntos Europeos. Entre 1984 e 1999 ocupou diversos postos no Goberno, entre eles o de Director de Asuntos Europeos e responsable de Interbask. A partir de 1999, foi nomeado Director xerente do grupo EITB.

Finalmente, Mikel Aguirre era o cuarto dos membros de EITB designado para ocupar a Dirección en funcións despois da renuncia de Andoni Ortuzar, sendo o que maior profesionalidade presenta. É Licenciado en Dirección e Administración de Empresas. Desde 1980 e ata a súa entrada en ETB, traballou no departamento financeiro de Saunier Duval, corporación pertencente a Vaillant Group, consorcio empresarial de ámbito multinacional de subministro de sistemas intelixentes para o confort doméstico.

En 1989 ocupou o posto de Director de Produción de Noticias e Deportes de EITB e desde 1999 dirixe a área de Explotación e Desenvolvemento.

Táboa 43. Cualificación e cargos políticos de Bingen Zupiria, Julián Beloki, Juan Diego e Mikel Aguirre (2008-2009)

FORMACIÓN	
Titulación inferior á Licenciatura	0
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros / Titulación superior á Licenciatura	4
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa radiotelevisión	3
Con relación coa radiotelevisión	1
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	0
Con experiencia	4
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	2
Non cargos políticos	2
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	0
Non cargos políticos	4
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	15 / 4 = 3,75

Fonte. Elaboración propia en febreiro de 2010

A situación permaneceu así ata que o novo Goberno, liderado por Patxi López do PSE-EE/PSOE, propuxo a Alberto Surio como novo candidato ao Parlamento e este aceptou. Surio foi elixido como novo Director de EITB cos votos a favor de PSE, PP e UPD. O resto dos partidos políticos optaron pola abstención, a excepción de Aralar que votou en contra.

Porén, con anterioridade á elección, o PNV amosara o seu desagrado polo feito de que o Goberno vasco propuxera ao xornalista Alberto Surio para ocupar o cargo directivo. “O presidente de EBB, Íñigo Urkullu, esixiu o dereito a que o seu partido, aínda que estaba na oposición, fora quen designase ao máximo responsable da radiotelevisión pública vasca. O líder jeltzale xustificou esta inusual medida aludindo a un acordo subscrito cos socialistas o 26 de abril de 2006” (Santos, 2009, 22 de maio). Finalmente, o PNV optou pola abstención, a pesar destas críticas iniciais.

Alberto Surio é un xornalista especializado en política vasca, xa que exerceu durante máis de vinte anos como cronista político do Diario Vasco e como comentarista

en distintos medios de comunicación como Radio Euskadi ou Televisión Española, Cuatro e Teledonosti, afirmando sempre que “non está afiliado a ningún partido político” (Iparraguirre, 2009, 21 de maio).

**Táboa 44. Cualificación e cargos políticos de Alberto Surio de Carlos
(Director xeral de EITB 2009-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	5

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

O Director xeral elixido durante a novena lexislatura, Alberto Surio, presenta un 100% (5 puntos) de cualificación no índice desta investigación, o que significa que en xeral ten unha óptima profesionalidade sen ligazóns políticas. Isto orixinou que tanto o PSE-EE/PSOE coma o PP subliñaran a cualificación e independencia de Alberto Surio e o feito de que se elixise “coma Director de EITB a un profesional de recoñecido prestixio e cun equipo solvente” (Axencias, 2009, 18 de xuño).

Porén, foi o equipo elixido por Alberto Surio o que provocou as primeiras críticas do Partido Nacionalista Vasco, que non estaba de acordo con que se elixise a un equipo directivo con profesionais alleos ao ente, coa excepción da Directora de Euskadi

Irratia, Rosa Diez Urrestarazu, que proviña de ETB. Con posterioridade, ELA, o sindicato maioritario en EITB, sumouse a estas críticas, denunciando a censura e o clientelismo do Ente Público a raíz do novo equipo directivo dirixido por Alberto Surio. Finalmente, este foi moi criticado por orixinar unha certa caída das audiencias de ETB.

6.3.5. Consello de Administración de EITB

Con anterioridade á Lei 8/1988, de 27 de marzo, de modificación da Lei de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca o Consello de Administración estaba formado por quince membros elixidos polo Parlamento vasco por maioría de dous terzos. Tiña encomendado once funcións, relacionadas coa aprobación do cadro de persoal e coa programación e publicidade de EITB fundamentalmente. Non se sinalaban incompatibilidades de ningún tipo nin causas de cesamento. O Presidente do Consello de Administración era sinxelamente funcional e tiña carácter rotatorio cunha duración mensual.

Esta normativa reforma os artigos 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 22 e 47 da Lei 5/1982 e, polo tanto, a estrutura do Consello de Administración. Desta forma, o devandito órgano pasa a estar formado por dezanove membros, quince elixidos a proposta do Parlamento por maioría de dous terzos e catro a proposta de diversas asociacións: Real Academia da Lingua Vasca, Sociedade de Estudos Vascos, Real Sociedade Bascongada de Amigos do País, Universidade do País Vasco, Sindicatos representativos na Comunidade Autónoma vasca e asociacións de consumidores da Comunidade Autónoma vasca. Aparecen agora incompatibilidades audiovisuais, pero non políticas e causas de cesamento dos seus membros de forma motivada. Pasan a ter trece competencias pero da mesma natureza que antes da modificación da lei.

O Consello de Administración na oitava lexislatura constituíuse o 26 de xullo de 2006 e estaba formado por cinco conselleiros a proposta de EAJ-PNV-EA, catro a propposta do PSE-EE/PSOE, tres a proposta do PP, dous a proposta de PCTH-EHAK e un a proposta de EB-B. Os catro restantes foron elixidos a proposta de Euskaltzaindia ou Academia da Lingua Vasca, Ikaskuntza ou Sociedade de Estudos Vascos, a Universidade EHU-UPV e o sindicato UGT.

**Táboa 45. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de EITB
VIII Lexislatura**

	EAJ- PNV	EA	EBB	PSE-EE / PSOE	PP Vasco	PCTH - EHAK	ASOCIACIÓNS	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	4	1	1	4	3	2	4	19
Nº de Homes	3	0	1	4	2	0	4	14
Nº de Mulleres	1	1	0	0	1	2	0	5
FORMACIÓN								
Formación Inferior á Licenciatura	0	0	0	1	1	0	0	2
Formación superior á Licenciatura	0	1	1	1	1	1	2	7
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	4	0	0	2	1	1	2	10
ESPECIALIZACIÓN								
Sen relación coa radiotelevisión	0	0	0	2	1	0	2	5
Relación coa radiotelevisión	4	1	1	2	2	2	2	14
Dereito	1	0	1	0	0	0	0	2
Comunicación	1	0	0	0	2	2	0	5
Ccs. Económicas / Empresariais	1	1	1	0	0	0	0	3
Ccs. Sociais	0	1	0	2	1	0	1	5
Educación / Pedagogía	0	0	0	0	0	0	0	0
Filoxía / Lingua	1	0	0	0	0	0	1	2
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS								
Sen experiencia	1	0	0	1	2	1	0	5
Con experiencia	3	1	1	3	1	1	4	14
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE								
Cargo político	4	1	1	3	2	1	2	14
Non cargo político	0	0	0	1	1	1	2	5
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE								
Cargo político	4	1	1	4	3	1	0	14
Non cargo político	0	0	0	0	0	1	4	5
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	11/4 = 2,75	3/1 = 3	3/1 = 3	9/4 = 2,25	6/3 = 2	7/2 = 3,5	16/4 = 4	55/19 = 2,9
	2,9							

Fonte. Elaboración propia en febreiro de 2010

Durante este período non hai paridade entre homes e mulleres no Consello de Administración. A maioría dos conselleiros ten formación superior, pero cinco deles non dispoñen dunha titulación ideal, segundo o índice elaborado para esta investigación.

Algúns dos conselleiros non teñen experiencia en xestión ou dirección de empresas non políticas, mentres que moitos deles desempeñaron cargos políticos ou partidistas con anterioridade ou de forma simultánea a ser conselleiros.

A pesar destes resultados o índice para medir a cualificación non é moi baixo, debido fundamentalmente aos catro conselleiros elixidos a proposta dos diversos entes sociais e dos elixidos a proposta de PCTH-EHAK.

Os conselleiros elixidos a proposta das asociacións públicas teñen un alto nivel de profesionalidade, malia que dous deles desempeñaron algún cargo político con anterioridade a ser conselleiros. Non obstante, a maioría dos candidatos escollidos a proposta dos grupos parlamentarios ten menor cualificación. A principal razón disto é que non existen incompatibilidades políticas expresas na lei e que, segundo os conselleiros enquisados que deron resposta aos formularios, non teñen dedicación total ao Consello de Administración.

En canto ás competencias desempeñadas, e segundo os datos obtidos nas enquisas, os conselleiros representantes das entidades culturais presentaron menos de dez iniciativas e menos de dez preguntas durante a oitava lexislatura, ao igual que os conselleiros elixidos por EHAK e polo PSE-EE/PSOE.

As eleccións celebradas o 1 de marzo de 2009, produciron un cambio no Goberno xa que gañou o PSE-EE/PSOE e Patxi López substitúe a Juan José Ibarretxe como Lehendakari.

O Consello de Administración é constituído o 24 de setembro de 2009, presentando como principal novidade a incorporación dun candidato de Aralar e a saída dos conselleiros elixidos a proposta de Ezker Abertzalea, EA e EB. Isto orixinou duras críticas por parte dos grupos afectados. O parlamentario de Eusko Alkartasuna, Jesús Mari Larrazabal, considerou a exclusión do seu grupo coma “un ataque á pluralidade política”, e recordou que “con esta decisión, as continuas chamadas ao consenso de Patxi López e do PSE perdían toda a súa posibilidade de credibilidade” (Axencias, 2009, 02 de setembro).

Con estes cambios, os quince candidatos propostos polos grupos parlamentarios quedaron repartidos da seguinte maneira: seis por EAJ-PNV como forza con máis escanos na Cámara vasca; cinco polos socialistas; tres polo Partido Popular; e un por Aralar.

Táboa 46. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de EITB IX Lexislatura

	PSE-EE / PSOE	PP Vasco	EAJ-PNV	Aralar	ASOCIACIÓNS	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	5	3	6	1	4	19
Nº de Homes	3	3	4	1	4	15
Nº de Mulleres	2	0	2	0	0	4
FORMACIÓN						
Formación Inferior á Licenciatura	0	1	1	0	1	3
Formación superior á Licenciatura	1	0	1	1	2	5
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	4	2	4	0	1	11
ESPECIALIZACIÓN						
Sen relación coa radiotelevisión	0	1	1	0	2	4
Relación coa radiotelevisión	5	2	5	1	2	15
Dereito	0	1	3	0	0	4
Comunicación	4	1	2	1	0	8
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	2	0	1	3
Ccs. Sociais	1	0	0	0	0	1
Educación / Pedagogía	0	0	0	0	0	0
Filoloxía / Lingua	0	0	0	0	1	1
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS						
Sen experiencia	0	1	2	0	0	3
Con experiencia	5	2	4	1	4	16
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE						
Cargo político	4	3	6	0	1	14
Non cargo político	1	0	0	1	3	5
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE						
Cargo político	4	3	6	0	0	13
Non cargo político	1	0	0	1	4	6
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	17/5 = 3,4	6/3 = 2	14/6 = 2,3	5/1 = 5	16/4 = 4	59/19 = 3,1

Fonte. Elaboración propia en febreiro de 2010

Durante esta lexislatura, segundo o índice elaborado para esta investigación, hai un pequeno incremento da cualificación dos conselleiros de EITB. Non obstante, segue sen existir paridade entre homes e mulleres. A maiores, ao igual que na anterior lexislatura, hai conselleiros que exercen simultaneamente este cargo co de membro da Comisión de Control Parlamentario.

6.3.6. Comisiones de Control Parlamentario de EITB

Conforme á Lei 5/1982, de 20 de decembro, de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca, unha Comisión Parlamentaria exercerá o control da actuación das Sociedades Públicas do Ente Radio Televisión Vasca, de tal modo que non impida o funcionamento das mesmas.

Durante a oitava lexislatura foron analizados os currículos de 21 parlamentarios: sete de EAJ-PNV, catro de EA, un de EBB, catro do PSOE e cinco do PP.

Hai certas deficiencias na composición desta Comisión: en primeiro lugar non hai paridade entre homes e mulleres (doce homes fronte a seis mulleres).

Ademais existe un gran número de parlamentarios con formación inferior á Licenciatura (7) e / ou non están especializados para ser órganos de control dunha empresa audiovisual (5) (dacordo co índice elaborado para esta investigación).

**Táboa 47. Cualificación da Comisión de Control Parlamentario de EITB
VIII Lexislatura**

	EAJ-PNV	EA	EBB	PSE- EE/PSOE	PP Vasco	PCTH - EHAK	TOTAL
Nº de membros da Comisión de Control	5	2	1	4	4	2	18
Nº de Homes	5	1	1	2	2	1	12
Nº de Mulleres	0	1	0	2	2	1	6
FORMACIÓN							
Formación Inferior á Licenciatura	2	0	1	1	3	0	7
Formación superior á Licenciatura	1	2	0	2	0	0	5
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	2	0	0	1	1	2	6
ESPECIALIZACIÓN							
Sen relación coa radiotelevisión	1	0	0	1	3	0	5
Relación coa radiotelevisión	4	2	1	3	1	2	13
Dereito	3	0	0	1	1	0	5
Comunicación	1	0	0	0	0	1	2
Ccs. Económicas / Empresariais	1	2	0	0	0	0	3
Ccs. Sociais	0	1	0	1	0	0	2
Educación / Pedagogía	1	0	1	1	0	1	3
Filoloxía / Lingua	0	0	0	1	0	1	2
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS							
Sen experiencia	1	0	0	1	2	1	5
Con experiencia	4	2	1	3	2	1	13
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE							
Cargo político	5	2	1	1	3	0	12
Non cargo político	0	0	0	3	1	2	6
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE							
Cargo político	5	2	1	2	3	0	13
Non cargo político	0	0	0	2	1	2	5
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	11 / 5 = 2,2	6 / 2 = 3	2 / 1 = 2	14 / 4 = 3,5	6 / 4 = 1,5	9 / 2 = 4,5	48 / 18 = 2,7
	2,4						

Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010

Para coñecer o funcionamento desta Comisión durante a oitava lexislatura, analizáronse trece sesións. Os grupos parlamentarios cunha maior intervención son EA e o PSE-EE/PSE. Tras a análise en profundidade das cinco últimas sesións²⁹ da lexislatura, os socialistas e os populares, principais partidos na oposición son os que realizan un control máis forte.

²⁹ As cinco sesións analizadas en profundidade foron: 02.04.2007; 31.10.2007; 01.10.2008; 14.10.2008; 27.10.2008

En xeral, non hai referencias ao debate político-partidista (soamente dúas) e ningunha delas proveñen dos membros do Ente Público, senón dos grupos parlamentarios.

Polo tanto, os datos amosan que sería mellorable a cualificación dos membros da Comisión de Control Parlamentario durante este período. Porén, si hai un certo control á hora de analizar as sesións e debates deste órgano de control, fundamentalmente a través dos grupos parlamentarios que conforman a oposición.

**Táboa 48. Comisión de Control Parlamentario de EITB
VIII Lexislatura**

Nº de sesións	13											
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS												
Grupos Parlamentarios	EAJ-PNV		EA		G P Mixto (EBB)		PSE-EE/PSOE		PP Vasco		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Comparecencia	1	0	3	1	1	0	0	1	1	0	6	1
Proposicións non de lei	0	0	0	2	0	0	1	2	0	0	1	4
TOTAL	1	0	3	3	1	0	1	3	1	0	7	5
Total Intervencións	1 (8,3%)		6 (50%)		1 (8,3%)		4 (33,3%)		1 (6,25%)		12	
Membros de EITB							TOTAL					
	Servizo Público			Xestión			Servizo Público			Xestión		
	0			3			0			3		
TOTAL	3						3					
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓN												
Data das Comisións	02.04.2007 / 31.10.2007 / 01.10.2008 / 14.10.2008 / 27.10.2008											
Grupos Parlamentarios	EAJ-PNV		EA		G P Mixto (EBB)		PSE-EE/PSOE		PP Vasco		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	0		0		0		2		3		5 (100%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	0		0		0		0		0		0 (%)	
TOTAL	0		0		0		2		3		5	
Nº de referencias de debate político	1		0		0		0		1		2	
Membros do Ente Público	Membros de EITB						TOTAL					
Nº de referencias de debate político	0						0					

Fonte: Elaboración propia en decembro de 2009

Durante a novena lexislatura hai un cambio de Goberno, pasando a ocupar a Presidencia executiva os socialistas, co apoio dos populares. Neste período analizáronse os currículos de dezaioito deputados. O índice de cualificación é practicamente igual ca na anterior lexislatura (2,5 puntos).

Agora si hai paridade entre homes e mulleres. Hai menos parlamentarios con formación inferior á Licenciatura e menos sen especialización nunha materia ideal para ser órganos de control.

**Táboa 49. Cualificación da Comisión de Control de EITB
IX Lexislatura**

	PSE-EE/PSOE	PP Vasco	EAJ-PNV	EB	Aralar	TOTAL
Nº de membros da Comisión de Control	6	3	7	1	1	18
Nº de Homes	2	3	2	1	1	9
Nº de Mulleres	4	0	5	0	0	9
FORMACIÓN						
Formación Inferior á Licenciatura	1	2	1	0	0	4
Formación superior á Licenciatura	1	0	2	1	0	4
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	4	1	4	0	1	10
ESPECIALIZACIÓN						
Sen relación coa radiotelevisión	1	2	1	0	0	4
Relación coa radiotelevisión	5	1	6	1	1	14
Dereito	1	1	4	1	0	7
Comunicación	1	0	1	0	1	3
Ccs. Económicas / Empresariais	1	0	2	1	0	4
Ccs. Sociais	1	0	0	0	0	1
Educación / Pedagogía	1	0	0	0	0	1
Filoloxía / Lingua	0	0	1	0	1	2
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS						
Sen experiencia	2	2	4	0	1	9
Con experiencia	4	1	3	1	0	9
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE						
Cargo político	3	3	7	1	1	15
Non cargo político	3	0	0	0	0	3
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE						
Cargo político	3	3	6	1	0	13
Non cargo político	3	0	1	0	1	5
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	20 / 6 = 3,3	3 / 3 = 1	16 / 7 = 2,3	3 / 1 = 3	3 / 1 = 3	45 / 18 = 2,5

Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010

Ao analizar a súa participación nas sesións, obsérvase que os grupos parlamentarios que ocupan agora a oposición e que antes gobernaban, teñen unha maior participación, mentres que os socialistas apenas interveñen.

Si que hai un control ou polo menos intencións aparentes de conseguir cambios e melloras por parte da oposición, especialmente por EAJ-PNV. Porén, hai un incremento das referencias ao debate político-partidista (ata 58), fundamentalmente, naquelas sesións nas que se debate a emisión do discurso de Nadal do Rei.

**Táboa 50. Comisión de Control de EITB
IX Lexislatura**

Nº de sesións	6											
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS												
Grupos Parlamentarios	PSE-EE/PSOE		PP Vasco		EAJ-PNV		EB		Aralar		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	0	0	0	1	7	3	0	0	0	2	7	6
Comparecencia	0	0	0	0	0	3	0	0	0	1	0	4
Proposicións non de lei	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0	3	0
TOTAL	0	0	1	1	8	6	1	0	0	3	10	10
Total Intervencións	0 (0%)		2 (10%)		14 (70%)		1 (5%)		3 (15%)		20	
Membros de EITB							TOTAL					
	Servizo Público			Xestión			Servizo Público			Xestión		
	0			2			0			2		
TOTAL	2						2					
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓNS												
Data das Comisións	23.06.2009 / 30.09.2009 / 07.10.2009 / 09.11.2009 / 21.12.2009											
Grupos Parlamentarios	PSE-EE/PSOE		PP Vasco		EAJ-PNV		EB		Aralar		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	0		2		11		1		3		17 (100%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	0		0		0		0		0		0 (0%)	
TOTAL	0		2		11		1		3		17	
Nº de referencias de debate político	8		3		43		4		0		58	
Membros do Ente Público	Membros de EITB						TOTAL					
Nº de referencias de debate político	0						0					

Fonte: Elaboración propia en xaneiro de 2010

En definitiva, obsérvase que os grupos parlamentarios presentan nas dúas lexislaturas un nivel de cualificación moi similar, e que teñen un comportamento diferente en función de se están ou non no Goberno. Así cando un partido está na oposición céntrase en buscar cambios de EITB, mentres que cando están no Goberno non teñen case participación na Comisión de Control Parlamentario.

6.3.7. Consello Asesor de EITB

O artigo 15 da Lei 5/1982, de 20 de maio, de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca, actualmente derogado pola Lei 8/1998, sinalaba a estrutura do Consello Asesor de cada sociedade pública creada para xestionar os servizos públicos da Radio Televisión vasca. Este órgano de asesoramento estaría formado por 16 membros, designados da seguinte forma:

- a. Tres representantes dos traballadores designados polas seccións das centrais sindicais e agrupacións de traballadores máis representativas, segundo criterios de proporcionalidade.
- b. Catro representantes, designados cada un polas seguintes institucións: Real Academia da Lingua Vasca, Sociedade de Estudos vascos, Real Sociedade Bascongada de Amigos do País e Universidade do País Vasco.
- c. Dous representantes, designados un polas asociacións de medios de comunicación (prensa, radio e televisión) e outro polas de consumidores e usuarios.
- d. Tres representantes designados polas Deputacións forais, un por cada Deputación.
- e. Catro representantes da Administración Pública vasca, designados polo Goberno vasco.

O Consello Asesor de cada medio sería convocado, como mínimo, trimestralmente polo Consello de Administración e debería emitir opinión ou ditame cando lle fora expresamente requirido por este, e en todo caso, con respecto ás competencias que sobre programación se atribúen ao Consello de Administración.

6.3.8. Tribunal Vasco de Contas Públicas

O Tribunal Vasco de Contas Públicas (TVCP) é o órgano fiscalizador das actividades financeiras e contables do sector público vasco. O TVCP estrutúrase ao redor de catro órganos: a Presidencia, a Vicepresidencia, o Pleno e a Secretaría Xeral.

O Pleno do Parlamento vasco é o encargado de elixir a cada un dos membros do TVCP por un período de seis anos a través de maioría absoluta. Os electos deben cumprir cunha serie de requisitos que garantan a súa autonomía parlamentaria: posuír un título universitario así como acreditar as competencias necesarias no ámbito funcional do Tribunal. A experiencia mínima requirida é de dez anos.

A comezos do 2010, a Presidencia estaba ocupada por José Ignacio Martínez Churriague, proposto polo Partido Popular. O seu currículo, moi asociado ao ámbito universitario, é moi amplo e acorde cos requisitos sinalados anteriormente. Catedrático en Economía Financeira e Contabilidade, foi Decano da Facultade de Ciencias Económicas e Empresariais e Decano do Colexio Vasco de Economistas. Entre as súas competencias no TVCP destacan a de representar xudicial e extraxudicialmente ao Tribunal; dirixir os servizos técnicos e administrativos do Tribunal; autorizar os gastos; convocar probas selectivas para o persoal ao servizo da institución; e comparecer ante o Parlamento para expor os informes, sempre que lle sexa requirido.

O segundo cargo dentro do organigrama do TVCP é o de Vicepresidente. A persoa que o ostente, que no 2010 era José Miguel Bonilla Regadera, deberá substituír ao Presidente nos casos de vacante, ausencia e suspensión. Ademais, está obrigado a asistirlle en todas as funcións que lle atribúa o Pleno do Tribunal e en todas aquelas nas que o Presidente delegue nel. José Miguel Bonilla, proposto polos socialistas, é Licenciado en Ciencias Económicas e Empresariais pola Universidade de Deusto, técnico superior en análise e avaliación de políticas públicas e auditor de carreira do propio órgano fiscalizador.

O Presidente, Vicepresidente e conselleiros son os que forman o Pleno do TVCP. A lexislación sinala a obriga de reunirse polo menos catro veces durante o ano, a razón dunha por trimestre. A partir do 2009 foron designados conselleiros, Gonzalo Vera-Fajardo, proposto polo PP, Jesús Mariano García Ruíz (PSE-EE/PSOE), José

María Gorordo Bilbao (PNV), Begoña Marijuán Argocha (PNV) e Eusebio Melero Beaskoetxea (PNV). A secretaría xeral foi ocupada por Teresa Crespo do Campos.

Desta forma, PSE-EE/PSOE e PP conseguiron facerse coa hexemonía deste órgano, mentres que o PNV propoñía tres conselleiros. Inicialmente, barallouse a posibilidade de que entrara no TVCP un membro de Aralar de forma que o PNV quedase con dous membros. Porén, as negociacións derivaron nun reparto entre os tres grupos maioritarios.

Malia a súa elección partidista, hai que sinalar que neste caso, elixíronse a persoas cualificadas, posiblemente pola obriga que establece neste punto a lexislación.

6.3.9. Conclusións

EITB foi a primeira canle autonómica, no ano 1996, en modificar a súa normativa coa finalidade de conseguir unha maior independencia no nomeamento e cesamento do Director xeral. Coa reforma introducida tras a publicación da Lei 4/1996, este é elixido polo Parlamento, a proposta do Goberno, a través da metade máis un dos parlamentarios. Ademais para o seu cesamento é necesaria a aprobación do Parlamento, mentres que con anterioridade bastaba unha resolución motivada para ser cesado polo Goberno.

A pesar deste cambio normativo, a nosa análise amosa que segue a existir tras esta lei unha ligazón partidista dos Directores xerais, que xeralmente ocupan postos de tipo político con anterioridade ou con posterioridade a este cargo de xestión na EITB.

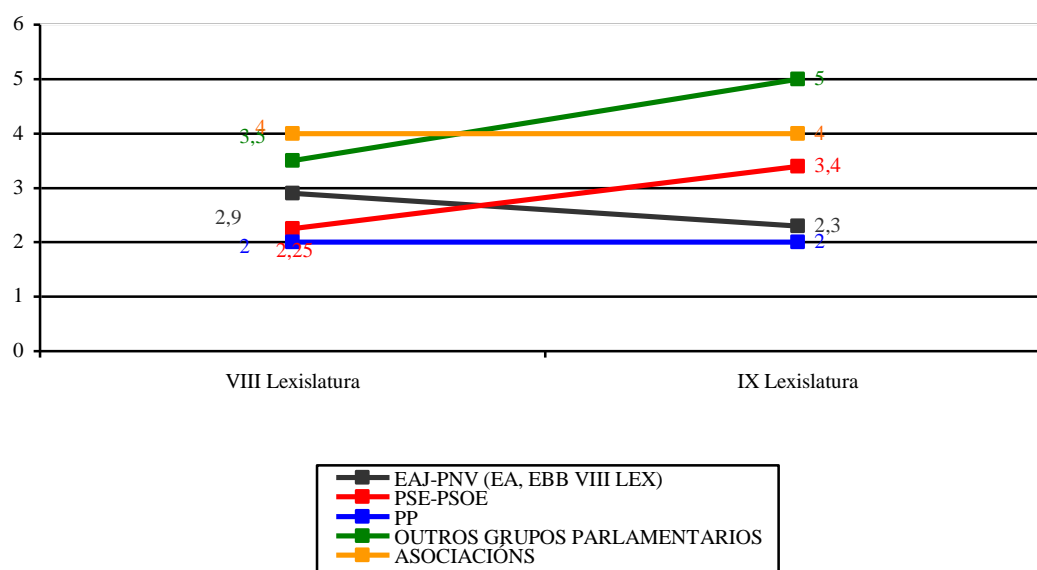
Durante este período o índice de cualificación dos diferentes Directores xerais non chega en case ningunha ocasión aos 5 puntos, debido fundamentalmente aos cargos de carácter político desempeñados polos elixidos con anterioridade. O cambio de Goberno, supón, un incremento da cualificación ao ser nomeado Director xeral Alberto Surio.

A normativa referente ao Consello de Administración de EITB mudou en 1998, sinalando a partir dese momento que catro dos conselleiros tiñan que ser elixidos a proposta da Real Academia da Lingua Vasca, a Sociedade de Estudos Vascos, a Real Sociedade Bascongada de Amigos do País, a Universidade do País Vasco e os

sindicatos e federacións de asociacións de consumidores da Comunidade Autónoma. Este cambio orixina unha maior cualificación deste órgano xa que os resultados da análise amosan que precisamente son estes conselleiros os máis profesionais.

A comparativa entre a oitava e novena lexislaturas amosa que o nivel de cualificación aumenta, aínda que minimamente, no Consello de Administración no último período analizado.

**Gráfico 4. Cualificación do Consello de Administración de EITB.
VIII e IX Lexislaturas**

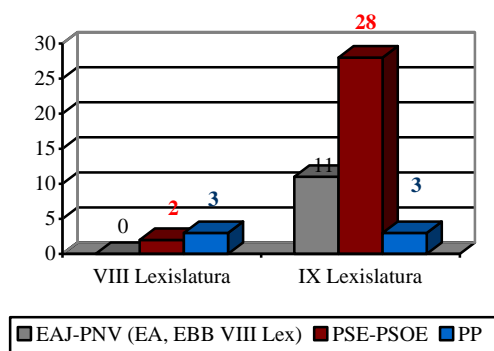
Os principais problemas que presentan os Consellos de Administración nas dúas lexislaturas analizadas son que os conselleiros desempeñan cargos políticos antes ou de forma simultánea a ocupar o posto na radiotelevisión pública. A isto hai que engadir que algúns dos membros dos Consellos de Administración analizados non teñen formación superior e/ou non están cualificados de forma absolutamente idónea para exercer este cargo de xestión.

Finalmente, no que se refire ás Comisións de Control Parlamentario hai unha falta de idoneidade profesional dos seus membros. Desta maneira, durante as dúas lexislaturas obxecto de estudo, este órgano apenas sobrepasa ao 50% no índice que mide a súa profesionalidade (sendo o 100% o nivel máximo de cualificación).

No referente ao seu funcionamento o máis destacable é que os diferentes grupos parlamentarios compórtanse de diferente maneira en función de se pertencen ao

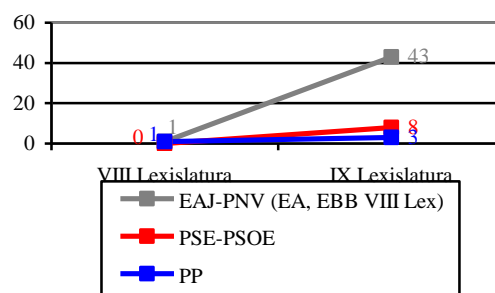
Goberno ou a oposición. No primeiro dos casos apenas interveñen no debate parlamentario, mentres que no segundo acentúan a súa participación, sempre crítica. Ademais hai que destacar o incremento de debate político-partidista da oposición, encabezada por EAJ-PNV, durante a novena lexislatura, o que resta valor ao control de EITB.

Gráfico 5. Número de mecanismos con finalidade de control na Comisión de Control Parlamentario de EITB

Fonte. Elaboración propia en decembro de 2009

Gráfico 6. Número de referencias de debate político-partidista na Comisión de Control Parlamentario de EITB

Fonte. Elaboración propia en decembro de 2009

A todo isto hai que sumar que durante a oitava lexislatura seis membros do Consello de Administración tamén eran integrantes da Comisión de Control Parlamentario de EITB ao mesmo tempo, mentres que na novena lexislatura ocorría o mesmo con catro conselleiros. Desta forma, a estrutura do Consello de Administración asimilábase e repetíase na Comisión de Control, redundancia e acumulación que perverte o espírito da súa función.

En definitiva, atopámonos que, se ben, EITB foi a primeira canle pública autonómica en modificar a organización e funcionamento dos órganos de xestión e control do Ente Público, afastándose do modelo implantado a nivel estatal pola Lei 4/1980, segue a ter un gran número de deficiencias no que a cualificación e profesionalidade se refire.

Como elemento positivo cabe destacar que catro dos membros do Consello de Administración teñen que ser elixidos a proposta de asociacións culturais e /ou sociais

xa que despolitiza en certa medida a este órgano. Non obstante, sería conveniente que a lei marcasse claramente a obriga de que os conselleiros tiveran unha formación axeitada e especializada así como experiencia en xestión e administración de empresas. Tamén serían necesarias as incompatibilidades políticas, especialmente durante o exercicio dese cargo.

Con respecto ao Director xeral, a súa cualificación, tal e como está a normativa actual, depende da vontade dos grupos parlamentarios maioritarios. Neste caso tamén sería conveniente marcar dunha forma determinada as súas incompatibilidades e a súa formación e experiencia.

Finalmente, sería interesante que a Comisión de Control Parlamentario estivese formada por parlamentarios que tivesen algunha experiencia na xestión e dirección de empresas e con formación superior axeitada. Igualmente sería recomendable que os deputados se comportasen da mesma maneira, independentemente se están no Goberno que na oposición, e que deixaran o debate político-partidista para outra ocasión. Porén, isto é moi complexo debido á súa forte relación política e soamente sería posible a través dunha modificación substancial da lexislación vixente.

6.3.10. Bibliografía

Libros e artigos científicos

Mezu-Aranzibia, Josu (1990): “Organizaciones frente a políticos. El caso de la televisión vasca”. *Estudio del Centro de Estudios Avanzados en Ciencias Sociales del Instituto Juan March*. Madrid. Extraído o 15 de febreiro de 2009, de http://www.march.es/ceacs/Publicaciones/working/archivos/1990_7_es.pdf

Zallo, Ramón; Aranes, José Ignacio e Garitaonandía, Carmelo (1995): *Industrias y políticas culturales en España y País Vasco*. Bilbao: Servicio Editorial, Universidade do País Vasco.

Artigos de prensa

Axencias (2009, 18 de xuño): “La Cámara vasca rechaza una propuesta para modificar la Ley de EITB y el sistema de elección de su director”, *Elcorreo.com*. Recuperado o 17 de febreiro de 2010, de <http://www.elcorreo.com/vizcaya/20090618/mas-actualidad/politica/camara-vasca-rechaza-propuesta-200906181749.html>

Axencias (2009, 02 de setembro): “Aralar entra en el consejo de administración de EITB, mientras que EA y EB salen”, *Elcorreo.com*. Recuperado o 18 de febreiro de 2010, de <http://www.elcorreo.com/vizcaya/20090902/mas-actualidad/politica/aralar-entra-consejo-administracion-200909021522.html>

Azumendi, Eduardo (1999, 30 de xuño): “Todos tienen que opinar”, *Elpais.com*. Recuperado o 04 de abril de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/pais/vasco/ORTUZAR/_ANDONI/_DIRECTOR_GENERAL_DE_EITB/PAIS_VASCO/ESPANA/PAIS_VASCO/EUSKAL_TELEBISTA/_ETB/_TELEVISION_VASCA/EUSKAL_HERRITARROK/PAIS_VASCO/PARLAMENTO_HASTA_2001/elpepiesppvs/19990630elpvas_3/Tes

Azumendi, Eduardo (2000, 29 de decembro): “La oposición presiona a Ibarretxe con el cambio para elegir al director de EITB”, *Elpais.com*. Recuperado o 04 de abril de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/pais/vasco/PAIS_VASCO/ESPANA/PAIS_VASCO/EUSKAL_TELEBISTA/_ETB/_TELEVISION_VASCA/PAIS_VASCO/GOBIERNO_HASTA_2001/PAIS_VASCO/PARLAMENTO_HASTA_2001/elpepiesppvs/20001222elpvas_15/Tes

Azumendi, Eduardo (2002, 14 de maio): “El director de EITB lleva un año interino sin que el Gobierno haya buscado apoyos para ratificarle”, *Elpais.com*. Recuperado o 17 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/pais/vasco/director/EITB/lleva/ano/interino/Gobierno/haya/buscado/apoyos/ratificarle/elpepiesppvs/20020514elpvas_10/Tes

Azumendi, Eduardo (2002, 10 de xuño): “El Gobierno elude llevar a la Cámara el nombramiento del director de EITB”, *Elpais.com*. Recuperado o 04 de abril de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/pais/vasco/Gobierno/elude/llevar/Camara/nombramiento/director/EITB/elpepiesppvs/20020610elpvas_15/Tes

De Azúa, Victorino (1987, 13 de abril): “El retorno de Mario Fernández pone en peligro la mayoría del PNV en Bilbao”, *Elpais.com*. Recuperado o 17 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/espana/PAIS_VASCO/ESPANA/PAIS_VASCO/ESPANA/EUSKO_AL_KARTASUNA/PARTIDO_NACIONALISTA_VASCO/_PNV/PARTIDO_SOCIALISTA_OBRERO_ESPANOL/_PSOE/retorno/Mario/Fernandez/pone/peligro/mayoria/PNV/Bilbao/elpepiesp/19870413elpepinac_4/Tes

Efe (2009, 12 de xuño): “El Parlamento vasco elegirá el día 18 a Alberto Surio como director de EITB”, *Diariovasco.com*. Recuperado o 17 de febreiro de 2010, de <http://www.diariovasco.com/20090612/mas-actualidad/politica/parlamento-vasco-elegira-alberto-200906121318.html>

Efe (2009, 30 de xullo): “El consejo de administración de EITB aprueba el organigrama propuesto por Alberto Surio”, *Elcorreo.com*. Recuperado o 03 de abril de 2010, de <http://www.elcorreo.com/alava/20090630/mas-actualidad/sociedad/consejo-administracion-eitb-aprueba-200906302137.html>

Efe (2009, 02 de novembro): “ELA denuncia la censura en EITB y una reestructuración basada en el ‘clientelismo’”, *Elcorreo.com*. Recuperado o 05 de abril de 2010, de <http://www.elcorreo.com/vizcaya/20091102/mas-actualidad/sociedad/denuncia-censura-eitb-reestructuracion-200911021158.html>

Europa Press (2010, 10 de febreiro): “Surio defiende la autonomía de los informativos y niega que existan ‘consignas’”, *Elcorreo.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de <http://www.elcorreo.com/vizcaya/20100210/mas-actualidad/politica/surio-defiende-autonomia-informativos-201002101218.html>

Guadilla, David (2009, 31 de marzo): “El acuerdo plantea una ‘reforma profunda’ de EITB”, *Elcorreo.com*. Recuperado o 05 de abril de 2010, de <http://www.elcorreo.com/vizcaya/20090331/politica/acuerdo-plantea-reforma-profunda-20090331.html>

Iparraquirre, Antton (2009, 21 de abril): “El Gobierno vasco propone al periodista Alberto Surio como Director general de EITB”, *Elcorreo.com*. Recuperado o 05 de abril de 2010, de <http://www.elcorreo.com/vizcaya/20090520/mas-actualidad/politica/alberto-surio-director-general-200905201244.html>

Larrauri, Eva (1991, 02 de marzo): “Luis Alberto Aramberri volverá a dirigir ETB”, *Elpais.com*. Recuperado o 04 de abril de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/radio/television/ORTUONDO/_JOSU_/PNV/ARAMBERRI/_LUIS_ALBERTO/PAiS_VASCO/ESPAnA/PAiS_VASCO/EUSKAL_TELEBISTA/_ETB/_TELEVISIoN_VASCA/PARTIDO_NACIONALISTA_VASCO/_elpepirtv/19910302elpepirtv_3/Tes/

Martínez, Isabel (2002, 17 de maio): “El PSE plantea a Atutxa que reclame el nombramiento del director de EITB”, *Elpais.com*. Recuperado o 04 de abril de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/pais/vasco/PSE/plantea/Atutxa/reclame/nombramiento/director/EITB/elpepiesppvs/20020517elpvas_8/Tes

Martínez, Isabel (2008, 01 de xaneiro): “EITB se quedará sin director general a partir del próximo viernes”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de abril de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/pais/vasco/EITB/quedara/director/general/partir/proximo/viernes/elpeppvs/20080109elpvas_6/Tes

Medrano, Ignacio (2008, 20 de xaneiro): “Los herederos de Ortuzar”, *Elcorreo.com*. Recuperado o 17 de febreiro de 2010, de <http://www.elcorreo.com/vizcaya/20080120/politica/herederos-ortuzar-20080120.html>

Santos, Antonio (2009, 22 de maio): “El PNV exige al PSE que cumpla un acuerdo de 2006 y le deje nombrar al director de EITB”, *Elcorreo.com*. Recuperado o 17 de febreiro de 2010, de <http://www.elcorreo.com/vizcaya/20090522/politica/exige-cumpla-acuerdo-2006-20090522.html>

Arquivos documentais do Parlamento do País Vasco

Comisión de Control Parlamentario de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 20 de setembro de 2005.

Comisión de Control Parlamentario de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 29 de setembro de 2005.

Comisión de Control Parlamentario de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 17 de novembro de 2005.

Comisión de Control Parlamentario de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 16 de febreiro de 2006.

Comisión de Control Parlamentario de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 28 de febreiro de 2006.

Comisión de Control Parlamentario de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 27 de xuño de 2006.

Comisión de Control Parlamentario de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 30 de novembro de 2006.

Comisión de Control Parlamentario de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 14 de marzo de 2007.

Comisión de Control Parlamentario de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 02 de abril de 2007.

Comisión de Control Parlamentario de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 31 de outubro de 2007.

Comisión de Control Parlamentario de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 01 de outubro de 2008.

Comisión de Control Parlamentario de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 14 de outubro de 2008.

Comisión de Control Parlamentario de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 27 de outubro de 2008.

Comisión de Control de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 27 de maio de 2009.

Comisión de Control de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 23 de xuño de 2009.

Comisión de Control de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 30 de setembro de 2009.

Comisión de Control de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 07 de outubro de 2009.

Comisión de Control de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 09 de novembro de 2009.

Comisión de Control de EITB. Diario de Comisión do Parlamento do País Vasco. 21 de decembro de 2009.

Lexislación

Lei Orgánica 3/1979, de 18 de decembro, Estatuto de Autonomía do País Vasco. BOE. Boletín Oficial do Estado, 22 de decembro de 1979, núm. 306.

Lei 5/1982, de 20 de maio, de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca. BOPV. Boletín Oficial do País Vasco, 02 de xuño de 1982, núm. 71.

Lei 4/1996, de 11 de outubro, de reforma da Lei de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca referente ao nomeamento e cesamento do Director Xeral de EITB. BOPV. Boletín Oficial do País Vasco, 04 de novembro de 1996, núm. 212.

Lei 8/1998, de 27 de marzo, de modificación da Lei de creación do Ente Público Radio Televisión Vasca. BOPV. Boletín Oficial do País Vasco, 17 de abril de 1998, núm. 71.

Regulamento do Parlamento Vasco, aprobado en Sesión Plenaria ordinaria de 11 de febreiro de 1983. BOPV. Boletín Oficial do País Vasco, 26 de febreiro de 1983, núm. 25.

6.4. CORPORACIÓ CATALANA DE RÀDIO I TELEVISIÓ E CORPORACIÓ CATALANA DE MITJANS AUDIOVISUALS

6.4.1. Introducción

Cataluña foi a segunda Comunidade Autónoma, despois do País Vasco, en lanzar unha canle de televisión pública e actualmente unha das poucas Comunidades nas que se modificou, hai poucos anos, a regulamentación da radiotelevisión pública, afastándose do modelo implantado pola Lei 4/1980, do Estatuto da Radio e a Televisión.

A comezos da década dos 80 apróbase a Lei 10/1983 de creación do Ens Públic Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV) que xa comezara a emitir antes da publicación da Lei da Terceira Canle.

A Lei 11/2007, de 11 de outubro, da Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA) introduce cambios importantes con respecto á anterior lexislación buscando, fundamentalmente, unha maior independencia dos órganos de xestión e control. Tras esta reforma eses órganos pasan a ser elixidos por un período superior ao da lexislatura e a través de mecanismos menos partidistas.

Non obstante, a nova normativa segue a ser pouco concreta en determinados aspectos, deixando a porta aberta ao control partidista. Desta maneira, establece que os membros do Consell de Govern (Consell d'Administració) han de ser persoas “de relevantes méritos profesionais”, mentres que o Director debe ser elixido entre “profesionais de prestixio e competencias recoñecidas”, pero sen especificar o significado concreto destas perífrases.

A maiores, as incompatibilidades políticas e audiovisuais marcadas na actual lei non son suficientes para manter a independencia, xa que os grupos parlamentarios non teñen controis independentes efectivos para regular as eleccións dos Directores ou conselleiros. Outros órganos coma o Consell Assessor e o Defensor de l'Audiencia conseguen en aparencia ser órganos non politizados, se ben as súas competencias quedan supeditadas ao Consell d'Administració.

Por outro lado, a Comissió de Control Parlamentario funciona cunha lóxica politizada tanto antes como despois da reforma introducida pola Lei 11/2007, baseándose nun control a través de preguntas aos membros da Corporació, sen que en ningún caso poidan ir máis alá a través de competencias de carácter sancionador.

6.4.2. Historia electoral de Cataluña

Durante os 24 anos (1987-2007) nos que estivo vixente a Lei 10/1983, soamente en catro (2003-2007) non gobernou Convergencia i Unió (CiU).

O domingo 20 de marzo de 1980 tiveron lugar as primeiras eleccións ao Parlament de Catalunya tras a recuperación da democracia en España e o restablecemento da Generalitat de Catalunya en 1979. O partido máis votado foi Convergencia i Unió (CiU), que obtivo 43 escanos, dez máis cá segunda forza política, o Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC). Na segunda lexislatura repítese a vitoria de Convergencia i Unió. O dominio deste partido nacionalista repítese durante a terceira, cuarta, quinta e sexta lexislaturas.

Porén, a quinta lexislatura supuxo un punto de inflexión na tendencia marcada con anterioridade. A alta participación significou que, respecto ás anteriores eleccións, perderan escanos os dous grandes partidos, Convergencia i Unió e o Partit del Socialistes de Catalunya, a favor do Partit Popular de Catalunya (PPC). A pesar da gran perda de escanos, seguiu gobernando Convergencia i Unió, aínda que non con maioría absoluta. O mesmo ocorreu durante a sexta lexislatura, cando CiU necesitou o apoio do Partit Popular para gobernar.

Nas seguintes eleccións, o sucesor de Jordi Pujol en Convergencia i Unió, Artur Mas, conseguiu o maior número de escanos, pero perdeu a Presidencia debido á alianza do denominado tripartito catalán formado polo Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC), Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) e Iniciativa per Catalunya Verds (ICV). Esta alianza permitiu que Pasqual Maragall, o candidato do PSC, pasara a ser o President da Generalitat.

O mesmo ocorre nos seguintes comicios celebrados no ano 2006, período que coincidiría coa posterior aprobación da nova Lei da Corporació Catalana de Medios Audiovisuais. Os resultados nas lexislaturas analizadas foron os seguintes:

**Táboa 51. Resultados nas eleccións autonómicas de Cataluña
VII Lexislatura (2003-2006)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Convergencia i Unió (CiU)	46	1.024.425
Partit del Socialistes de Catalunya - Ciutadans pel Canvi (PSC-CPC)	42	1.031.454
Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)	23	544.324
Partit Popular de Catalunya (PPC)	15	393.499
Iniciativa per Catalunya – Verds – Esquerra Alternativa (ICV-EA)	9	241.169

Fonte. Xunta Electoral Central

**Táboa 52. Resultados nas eleccións autonómicas de Cataluña
VIII Lexislatura (2006-Actualidade)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Convergencia i Unió (CiU)	48	928.511
Partit del Socialistes de Catalunya - Ciutadans pel Canvi (PSC-CPC)	37	789.767
Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)	21	414.067
Partit Popular de Catalunya (PPC)	14	313.479
Iniciativa per Catalunya – Verds – Esquerra Alternativa (ICV-EA)	12	281.474
Ciudadanos – Partido de la Ciudadanía (C's)	3	89.567

Fonte. Xunta Electoral Central

6.4.3. Historia e regulación da CCRTV e da CCMA

A Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV) comeza as súas emisións de forma experimental en 1983 e de forma regular a finais do mesmo ano a través de Catalunya Ràdio, sendo a segunda canle autonómica en emitir despois de ETB (Euskal Telebista), tras a publicación da Lei 10/1983 de creación do Ens Públic Corporació Catalana de Ràdio i Televisió.

En setembro de 1983 comezan as emisións de Catalunya Ràdio con boletíns horarios e informativos. Será neste ano cando entra en funcionamento o centro emisor do Tibidabo, onde comeza a emitir a mira de axuste de TV3 dende as oito da mañá ata as nove da noite. As primeiras instalacións de TV3 situáronse nunha oficina na rúa Numància, onde se fixeron as primeiras probas de produción e realización de

programas, para que en setembro deste ano se orixinase a primeira emisión experimental. Nela, o Presidente da Generalitat, Jordi Pujol, leu unha mensaxe onde remarcou a importancia do novo medio de comunicación como unha ferramenta de normalización lingüística. Un mes máis tarde comeza a programación regular de Catalunya Ràdio, logrando liderar, seis anos despois do seu lanzamento, as audiencias radiofónicas en Cataluña, liderado que mantivo ao longo do tempo.

A pesar de que xa comezaran as primeiras emisións de TV3, o Congreso dos Deputados non aproba a Lei da Terceira Canle ata o 26 de decembro de 1983. Esta foi, xuntamente co Estatuto de RTVE de 1980, a base de referencia legal para as lexislacións audiovisuais autonómicas na década dos anos 80 do pasado século XX. A principios de xaneiro de 1984 comezan as emisións regulares de TV3.

Nos anos seguintes a Corporació comeza a medrar ampliando a súa cobertura e creando delegacións en todas as provincias de Cataluña. En 1988 empezou a emitir a segunda canle de TVC: K33, tras a aprobación do Consell da Corporació Catalana de Ràdio i Televisión. As primeiras emisións realizáronse de forma experimental para ser inmediatamente interferidas pola Dirección Xeral de Telecomunicacións do Goberno (DXT), dependente do Ministerio de Transportes do Estado, que argumentou que a canle estaba reservada a futuras televisións privadas. As emisións renováronse en abril de 1989, xa coas frecuencias formalmente outorgadas pola DXT.

A pesar de que a Corporació experimentou numerosas transformacións ao longo dos anos, os cambios máis importantes foron experimentados nos anos 2005-2007 coa aprobación da Lei 22/2005 da Comunicación Audiovisual de Cataluña, a reforma do Estatut de Catalunya e a aprobación da Lei 11/2007, de 11 de outubro, da Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.

Na primeira das normas defínese o servizo público de comunicación audiovisual en Cataluña como a “prestación de servizos de comunicación audiovisual baixo o réxime de xestión directa por parte da Generalitat, dos entes locais de Cataluña ou dos consorcios”. A prestación deste servizo público comporta, de acordo coa Lei 22/2005, que o organismo ou ente encargado da súa xestión directa debe definir, elaborar e distribuír, baixo a súa responsabilidade, un conxunto de programas, contidos e servizos audiovisuais orientados á creación das condicións necesarias para a plena eficacia dos dereitos fundamentais da liberdade de información e de libre expresión, facilitando a

participación dos cidadáns de Cataluña na vida política, económica, cultural e social do país.

A súa misión principal pasaba a definirse como a necesidade de ofrecer a todos os cidadáns de Cataluña, mediante un sistema de distribución que non requira o uso de tecnoloxías de acceso condicional, un conxunto de contidos audiovisuais garantindo de forma particular o acceso a unha información veraz, obxectiva e equilibrada, as máis amplas e diversas expresións sociais e culturais e unha oferta de entretemento de calidade.

Para garantir o cumprimento da función de servizo público o Parlament debe aprobar cada seis anos un mandato marco que estableza os obxectivos que ten que acadar o sistema público audiovisual en conxunto. A maiores, defínese o Consell de l'Audiovisual de Catalunya como a autoridade reguladora e executiva dotada de plena independencia con respecto ao Govern para o exercicio das súas funcións.

Trátase dunha lei moi complexa, que inclúe diversos aspectos ademais dos mencionados coma a prestación de servizos de comunicación audiovisual por parte de operadores privados, os contidos e duración da publicidade e o espazo radioeléctrico, contra a cal foron interpostos dous recursos de inconstitucionalidade: un do Partit Popular, en maio de 2006, e outro a cargo do Goberno español, en setembro do mesmo ano. Os principais puntos destes recursos están centrados “na planificación do espectro radioeléctrico, o control da concentración, os réximes de licenzas e de comunicación previa para a prestación dos servizos de comunicación audiovisual por parte dos operadores privados e os aspectos relativos ás competencias do Consell de l'Audiovisual de Catalunya” (Moragas e Fernández, 2006:226).

O segundo cambio importante que viviu a Corporació foi a reforma do Estatut de Catalunya. Esta comeza cunha proposta formulada no Parlament de Catalunya (Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya (BOPC) de 3 de outubro de 2005) que sufriría modificacións con posterioridade, “entre as que hai que sinalar o recorte de competencias da Generalitat en materia de política de medios e de telecomunicacións” (Moragas e Fernández, 2006:224).

Seguindo a proposta de reforma do Estatut catalán correspondíalle á Generalitat a competencia exclusiva sobre a regulamentación da prestación do servizo público de

comunicación audiovisual da Generalitat. Non obstante, o texto definitivo sinala como competencias exclusivas da Generalitat neste aspecto soamente a organización do servizo público de comunicación audiovisual da mesma.

Pese a estes cambios, a transformación máis importante sufrida pola Corporació catalá veu da man da Lei 11/2007. Antes do cambio esta tiña unha maior dependencia partidista. Por unha banda, o Consell d'Administració estaba formado por doce membros, elixidos a proposta do Parlament de Catalunya por maioría de dous terzos, de entre persoas de “relevantes méritos profesionais”. Esta normativa non beneficiaba á oposición que sempre se atopaba en minoría ao igual que ocorría a nivel nacional coa Lei 4/1980 e no resto das radiotelevisións públicas autonómicas que seguiron o modelo de RTVE. Os conselleiros podían ter afinidade partidista e mesmo desempeñar cargos políticos de forma simultánea ao seu mandato na Corporació, xa que na lei só estaban previstas incompatibilidades comerciais.

Por outro lado, o Director xeral era nomeado polo Consell da Generalitat, previa consulta do Consell d'Administració, por un período de catro anos. Polo tanto, era unha elección sen consenso e sen participación dos partidos da oposición. A diferenza do que ocorría co Consell d'Administració, si que existían incompatibilidades políticas do Director xeral.

Tamén existía un Consell Assessor que se compoñía de tres vogais de cada empresa elixidos polos propios traballadores. Porén, a supeditación das súas funcións ao Consell d'Administració recalcaban de novo unha falta de independencia absoluta.

A nova lexislación pasa a incorporar cambios importantes no que a dependencia se refire. O Consell d'Administració, que pasa a ser Consell de Govern, é elixido polo Parlament por un período de seis anos e previo informe positivo do Consell de l'Audiovisual de Catalunya. Por outro lado, o Director xeral pasa a ser nomeado polo Consell de Govern previa convocatoria pública. Ademais o seu mandato pasa a ser, coma no caso do Consell de 6 anos, cun maior número de incompatibilidades. Non obstante, moitas destas melloras son soamente teóricas, tal e como se amosa nos seguintes epígrafes.

6.4.4. Directores xerais da CCRTV e da CCMA

O primeiro Director xeral da Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV) foi Pere Cuxart (1983), que presentou a súa dimisión en decembro deste mesmo ano. Aínda que se barallaban posibles conflitos cos membros elixidos polos socialistas no Consell d'Administració, Cuxart afirmou que dimitía simplemente por motivos profesionais. Josep Caminal foi o seu sucesor, se ben soamente estivo neste posto durante o ano 1984.

Joan Granados ocupou o cargo durante once anos, ata 1995, cando anunciou por sorpresa a súa renuncia ao cargo. A dimisión de Granados produciuse aproveitando a remodelación do Govern de Pujol. O sucesor de Joan Granados foi Jordi Vilajona, que se mantivo no posto durante catro anos. Da Dirección xeral de CCRTV saltou ao Consell de Cultura e logo ao Congreso e ao Senado representando a Convergencia i Unió.

En 1999, o Director de TV3, Lluís Oliva exerceu coma Director xeral en funcións, pero soamente por un ano. Durante os dous anos seguintes ocupou o cargo Miquel Puig. De dous anos foi tamén o mandato de Vicenç Villatoro. O último Director da Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, antes da reforma da lei do 2007 foi Joan Majó. Este ocupou a dirección dende 2004 ata 2008.

Nesta tese analizouse en primeiro lugar o nivel de cualificación de Joan Majó Cruzate, o último Director nomeado antes da Lei 11/2007 e na primeira lexislatura na que gobernou o tripartito. A pesar de que houbo enfrontamentos dos partidos políticos para elixir ao seu candidato, esta tónica tamén foi a dominante nalgúns dos casos anteriores. Así, por exemplo, cando gobernaba Convergencia i Unió (CiU) foi elixido Director xeral Vicenç Villatoro, xornalista, pero tamén un coñecido político que exercía funcións de deputado de CiU no Parlament catalán no momento de ser elixido. Este perfil político fixo que todos os partidos que naquel momento formaban a oposición (PSC, ERC e ICV) consideraran que Villatoro non era o candidato idóneo por ser excesivamente partidista para dirixir unha televisión pública. Malia á falta de consenso, Vicenç Villatoro foi nomeado Director xeral de CCRTV en abril de 2002.

As eleccións que deron paso á sétima lexislatura tiveron lugar o 16 de novembro de 2003, pasando a ocupar o Govern, o tripartito formado polo Partit dels Socialistes de

Catalunya, Esquerra Republicana de Catalunya e Iniciativa per Catalunya Verds. Case dous meses despois dos comicios prodúcese unha importante disputa entre os partidos políticos para elixir ao máximo responsable da Corporació catalá. O President da Generalitat, Pasqual Maragall, decidiu elixir a Joan Majó, un Enxeñeiro Industrial, ex-alcalde e ex- ministro socialista.

Neste caso a oposición, formada principalmente por CiU, non soamente foi discrepante, senón que ERC tamén amosou a súa desconformidade con esta elección sinalando que non se estaba a cumprir o pacto de Govern acordado polo tripartito.

Por outra parte, Rosa Culler foi a primeira Directora xeral nomeada, tras a aprobación da nova regulamentación, polo Consell de Govern previa convocatoria pública. Pese a estes cambios, a dependencia partidista dos órganos da CCMA foi o que orixinou o bloqueo da elección da Directora xeral.

O 8 de febreiro de 2008 abriuse o concurso público para elixir a un novo Director, seguindo o procedemento marcado na lexislación. Despois de recibir as solicitudes de máis de vinte candidatos, soamente quedaron catro opcións: a Directora do Liceu, Rosa Culler; o conselleiro delegado de Transports Metropolitans de Barcelona, Constantí Serrallonga; e os xornalistas Melcior Soler e Ramón Colom, proposto por CiU. Este partido bloqueou o nomeamento porque aseguraban que o PSC, que contaba co apoio de todos os membros do Consell de Govern da CCMA, menos dos cinco votos de CiU, quería impor a Culler como Directora xeral.

Esta situación provocou que a designación deste cargo quedara paralizada durante seis meses dende que se aprobara a lei. Ante esta situación, o President da CCMA, Albert Sáez, admitiu a incapacidade do Consell para actuar con independencia e neutralidade, e chegou a pedir amparo ao President do Parlament, Ernest Benach, para que resolvera a situación.

A petición tivo lugar despois de que o President da Generalitat, José Montilla, amosara a súa disposición de cambiar a lei se non se arranxaba este problema. “Trataríase de remitir a modificación da lei ao Parlament para suprimir o requisito de maiorías cualificadas nas votacións e evitar situacións de bloqueo. Esta vía rápida soamente requiría os votos do tripartito, impedía a presentación de emendas e non permitía acudir ao Consell Consultiu como instrumento para paralizar o proceso. Esta

decisión do Govern fixo reaccionar a Convergencia i Unió que desbloqueou o proceso” (Pérez Fernández, 2009:51). Desta maneira, Rosa Culler foi nomeada, de forma unánime, Directora xeral da CCMA en abril de 2008.

A principal razón de que CiU aceptara o desbloqueo foi a intención de cambiar a lei, pero tamén se apunta o feito de que Mónica Terribas fora designada Directora de TV3 e Oleguer Sarsanedas Director de Catalunya Ràdio.

Malia a estes feitos, a elección do Director xeral por este procedemento evidencia unha maior cualificación logo da aprobación da Lei 11/2007, polo menos na análise realizada nesta tese.

Deste modo a análise do currículo de Joan Majó amosa que ten unha formación superior e ten unha ampla experiencia en xestión e dirección de empresas. Non obstante, ocupou cargos políticos con anterioridade ao seu nomeamento como Director xeral, sendo alcalde de Mataró e mesmo Ministro de Industria e Enerxía na segunda lexislatura española e Conselleiro europeo dende 1989. Se ben, neste punto hai que sinalar que estes cargos políticos foron con moita anterioridade a ser nomeado Director.

**Táboa 53. Cualificación e cargos políticos de Joan Majó Cruzate
(Director xeral de CCRTV 2004-2008)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargo político	☐
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
TOTAL	3

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

Pola súa banda, Rosa Culler, é Licenciada en Xornalismo e ten unha ampla experiencia en dirección de empresas, sen ocupar cargos políticos con anterioridade a ser Directora xeral da CCMA³⁰.

**Táboa 54. Cualificación e cargos políticos de Rosa Culler i Muniesa
(Directora xeral de CCRTV 2008-2010)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
TOTAL	5

Fonte: Elaboración propia en xaneiro de 2010

En resumo, obsérvase que tras a aprobación da Lei 11/2007 o Director xeral que pasa a ser nomeado polo Consell de Govern da Corporació previa convocatoria pública é, en principio, un pouco máis cualificado ca en etapas anteriores.

6.4.5. Consell de Administració da CCRTV / Consell de Govern da CCMA

A nova normativa tamén introduciu cambios importantes na regulamentación do Consell d'Administració. Coa anterior Lei 10/1983 este órgano estaba composto por doce membros elixidos polo Parlament de Catalunya, por maioría de dous terzos durante catro anos, “entre persoas de relevantes méritos profesionais”. A antiga lexislación sinalaba incompatibilidades con empresas audiovisuais para ser conselleiro, pero non incompatibilidades de carácter partidista. Tampouco sinalaba posibles causas de cesamento dos conselleiros. Lexislativamente existía unha permisividade ao control

³⁰ En xullo de 2010, Rosa Culler dimite como Directora xeral da CCMA, meses despois de que Albert Saez abandoara o cargo de President do Consell de Govern.

partidista do Consell d'Administració, que se manifestaba na realidade. A renovación do Consell durante a sétima lexislatura estivo rodeada dunha forte polémica entre o PSC e CiU, no tocante do número de membros que podía propor cada grupo parlamentario, xa que se podían seguir dous mecanismos.

Mediante o sistema da lei D'Hont, a CiU correspondíalle propor a cinco membros, reproducíndose a mesma composición ca na anterior lexislatura. Porén, se se aplicaba o sistema dos restos maiores, CiU tiña só catro representantes. CiU estaba de acordo co primeiro sistema e o PSC co segundo. Obsérvase xa nun principio que os grupos parlamentarios estaban máis interesados por buscar a maneira de ter un maior número de representantes no Consell d'Administració ca de escoller a candidatos válidos profesionalmente para o cargo. Esta polémica provocou que o Consell d'Administració fora renovado con posterioridade á elección de Joan Majó como Director xeral.

Finalmente, en febreiro de 2004 o PSC e CiU conseguiron chegar a un acordo, pactando a elección de Enric Canals (CiU) como membro do Consell d'Administració e aplicando o sistema de elección da lei D'Hont. Non obstante, os problemas non remataron aquí, xa que poucos días despois deste pacto, o representante de ICV-EUiA, Jordi Sánchez, que ía ser renovado, dimite por non estar conforme co perfil marcadamente partidista do futuro Consell.

Unha vez que os partidos maioritarios conseguiron pórse de acordo, o Consell d'Administració quedou formado por cinco membros propostos por CiU, tres polo PSC, dous por ERC, mentres que o PP e ICV-EUiA propuxeron un representante por partido. Destaca o feito de que non hai mulleres, sendo os doce conselleiros, homes. Practicamente todos os membros son Licenciados, Enxeñeiros ou Doutores, predominando os xornalistas. Bótase de menos nun Consell d'Administració dunha empresa audiovisual unha persoa con estudos superiores no ámbito sociolaboral e fundamentalmente no empresarial. A pesar disto, a maioría dos conselleiros ten unha ampla experiencia en dirección ou xestión de empresas non políticas. O punto máis negativo desta composición é a clara vinculación partidista dos membros, xa que a maioría ocuparon algún cargo político con anterioridade a ser conselleiros, sendo moitos deles xefes de prensa do partido que os propuxo (Ver Táboa 55). En xeral, pódese afirmar que hai unha alta cualificación no Consell d'Administració de CCRTV durante

este período, pero cunha forte ligazón partidista. Unha das razóns desta situación por aquel entón era a antiga normativa excesivamente permisiva neste aspecto. Por iso propúxose como medida fundamental a reforma da Lei 10/1983. A antiga lexislación non requiría dedicación completa aos conselleiros, nin incompatibilidades políticas. Tampouco se reflicte na lexislación causa algunha de cesamento, o cal propicia que os conselleiros fosen manexados libremente polos partidos sen ningún tipo de trabas lexislativas.

Táboa 55. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consell d'Administració da CCRTV
VII Lexislatura

	PSC	ERC	CV-EUiA	CIU	PPC	TOTAL
Nº de membros do Consell d'Administració	3	2	1	5	1	12
Nº de Homes	3	2	1	5	1	12
Nº de Mulleres	0	0	0	0	0	0
FORMACIÓN						
Formación Inferior á Licenciatura	0	0	0	0	1	1
Formación superior á Licenciatura	0	1	0	0	0	1
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	3	1	1	5	0	10
ESPECIALIZACIÓN						
Sen relación coa radiotelevisión	0	0	0	1	1	2
Relación coa radiotelevisión	3	2	1	4	0	10
Dereito	1	0	0	0	0	1
Comunicación	1	2	1	3	0	7
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	0	0	0	0
Ccs. Sociais	0	0	0	0	0	0
Educación / Pedagogía	1	0	0		0	1
Filoloxía / Lingua	0	0	0	1	0	1
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS						
Sen experiencia	1	0	1	0	0	4
Con experiencia	2	2	0	5	1	10
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE						
Cargo político	2	1	0	5	1	9
Non cargo político	1	1	1	0	0	3
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE						
Cargo político	3	2	1	2	1	9
Non cargo político	0	0	0	3	0	3
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	9/3 = 3	7/2 = 3,5	3/1 = 3	17/5 = 3,4	1/1 = 1	37/12 = 3

Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010a partir das enquisas completadas cos datos publicados en www.parlament.cat

En outubro de 2007 o Parlament de Catalunya aprobou co apoio do PSC, ERC, ICV-EUiA e CiU a proposición de lei da Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuais que pretendía asegurar a independencia da Corporació. Unha vez que entrou en vigor, esta lei introduciu cambios importantes no Consell d'Administració. Este pasaba a denominarse Consell de Govern e quedaba integrado por doce membros “que serán persoas de relevantes méritos profesionais”.

O seu mandato pasa a ser de seis anos deixando de coincidir co da lexislatura como ocorría coa anterior normativa. Estes membros son elixidos polo Parlament, por maioría de dous terzos, despois de que o Consell de l'Audiovisual de Catalunya verifique a súa idoneidade. O President será elixido polo Parlament pola mesma maioría entre os doce membros que compoñan o Consell de Govern. A nova normativa si esixe neste caso que os conselleiros teñan dedicación exclusiva ao Consell e sinala incompatibilidades políticas e con empresas audiovisuais, así como causas de cesamento motivadas. O Consell de Govern pasa a ter 23 funcións, dez máis que coa anterior normativa.

Aparentemente esta lei disminuía a vinculación partidista deste órgano, pero, así e todo, os problemas para elixir aos conselleiros non tardaron en aparecer. En medio das disputas do tripartito e CiU, os comités profesionais de TVC e Catalunya Ràdio foron os primeiros en realizar unha queixa formal sinalando que a maioría dos nomes propostos para conformar o Consell de Govern da CCMA incumpría coa nova lei da Corporació.

Nun comunicado de prensa enviado en decembro de 2007, estes comités sinalaban que a pesar de que o texto indicaba claramente que a condición de membro do Consell de Govern é incompatible coa condición de membro do Parlament ou do Govern, e co exercicio de calquera cargo de elección ou designación políticas, o PSC propuxera a Albert Sáez, secretario de Comunicación da Generalitat, e CiU a David Madí, xefe da campaña de Artur Mas. Posteriormente, e malia que o Consell de l'Audiovisual de Catalunya aprobou por unanimidade a idoneidade dos conselleiros propostos, foi moi crítico cos partidos políticos. O CAC indicaba que a proposta de candidaturas en conxunto fora froito da aplicación de cotas de partido, o cal non se adecuaba á lei da CCMA.

Pese ás críticas de partidismo a composición do Consell de Govern da CCMA foi aprobada en xaneiro de 2008. Este órgano estaba composto na oitava lexislatura por

cinco representantes propostos por CiU, catro polo PSC, un por ERC, un polo PPC e un por ICV-EUiA.

**Táboa 56. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consell de Govern da CCMA
VIII Lexislatura**

	PSC	ERC	ICV-EUiA	CIU	PPC	TOTAL
Nº de membros do Consell de Govern	4	1	1	5	1	12
Nº de Homes	2	1	1	4	1	9
Nº de Mulleres	2	0	0	1	0	3
FORMACIÓN						
Formación Inferior á Licenciatura	0	0	0	0	1	1
Formación superior á Licenciatura	1	1	0	1	0	3
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	3	0	1	4	0	8
ESPECIALIZACIÓN						
Sen relación coa radiotelevisión	0	0	1	0	1	2
Relación coa radiotelevisión	4	1	0	5	0	10
Dereito	1	0	0	1	0	2
Comunicación	2	1	1	2	0	6
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	0	1	0	1
Ccs. Sociais	0	0	0	1	0	1
Educación / Pedagogía	1	0	0	1	0	2
Filoxía / Lingua	1	0	0	0	0	1
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS						
Sen experiencia	0	0	0	0	0	0
Con experiencia	4	1	1	5	1	12
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE						
Cargo político	4	1	1	3	1	10
Non cargo político	0	0	0	2	0	2
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE						
Cargo político	0	0	0	0	0	0
Non cargo político	4	1	1	5	1	12
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	16/4 = 4	4/1 = 4	3/1 = 3	22/5 = 4,4	2/1 = 2	47/12 = 3,9

Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010a partir das enquisas completadas cos datos publicados en www.parlament.cat

Nesta lexislatura en conxunto todos os conselleiros presentan unha maior cualificación ca no anterior período. A pesar disto todos eles, a excepción de dous representantes do CiU, ocuparon cargos políticos con anterioridade a ser elixidos conselleiros.

Desta maneira pódese concluír que coa aprobación da Lei 11/2007 se introducen melloras como que os conselleiros están obrigados a ter dedicación total ao Consell e lexíslanse as súas incompatibilidades tanto en materia audiovisual como en materia de dependencia partidista, o que impide que os conselleiros ocupen cargos políticos de forma simultánea, se ben moitos deles si o eran con anterioridade e no momento de ser nomeados.

No referente ao President da CCMA, inicialmente, Albert Saez ocupa este cargo, sendo elixido polo Parlament por maioría de dous terzos. En xeral, Saez ten unha óptima cualificación se ben desempeñou o posto de Secretario de Comunicación do Govern de Catalunya antes de ser elixido President da Corporació.

**Táboa 57. Cualificación e cargos políticos de Albert Sàez i Casas
(President da CCMA 2008-2010)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	X
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	☐
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargo político	☐
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
TOTAL	4

Fonte: Elaboración propia en xaneiro de 2010

En marzo de 2010³¹ Albert Saez abandona a Presidencia da CCMA e incorpórase ao Periódico de Catalunya como Director adxunto. Pouco despois o Govern de Catalunya aprobou o Decreto Lei 2/2010, de 30 de marzo, modificando a Lei da CCMA e permitindo a elección de calquera membro do Consell de Govern, incluído o President, por maioría absoluta nos supostos de que a renuncia destes se producira na metade do seu mandato e de que non fosen elixidos nunha primeira votación por maioría de dous terzos.

Desta maneira, Enric Marín, que xa fora membro do Consell d'Administració da CCRTV, pasa a ser President da Corporació despois da súa elección polo Parlament de Catalunya por maioría absoluta (a que sumaba o tripartito). Ao igual que o seu antecesor ten unha óptima cualificación pero foi Secretario de comunicación da Generalitat de Catalunya.

**Táboa 58. Cualificación e cargos políticos de Enric Marín i Otto
(President da CCMA 2010-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	X
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	☐
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargo político	☐
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
TOTAL	4

Fonte: Elaboración propia en xaneiro de 2010

³¹ A pesar de que o ano 2010 non entra como período de análise nesta tese, o nomeamento de Enric Marín tras un Decreto Lei aprobado polo Govern que modificou a Lei da CCMA é fundamental e efectos desta investigación.

Despois da análise conclúese, polo tanto, que existe unha ligazón partidista tanto dos conselleiros como do President, ata o punto de que se o Govern non consegue nomear ao seu candidato chegan a modificar a lei a través dun Decreto Lei.

6.4.6. Comissió de Control de CCRTV e CCMA

Conforme a Lei 10/1983, de 30 de maio, de creación do Ens Públic Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, será constituída unha Comissió do Parlament de Catalunya que exercerá o control parlamentario da actuación da Corporació e das súas sociedades filiais.

A norma deixaba abertas as características da Comissió, xa que simplemente sinalaba que debía ser un órgano parlamentario, cun control que debía recaer tanto sobre a Corporació como sobre as sociedades filiais. Desta forma, a Comissió de Control créase por primeira vez en 1983 durante a primeira lexislatura do Parlament de Catalunya.

Coa reforma da lexislación tras a aprobación da Lei 11/2007, de 11 de outubro, da Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, foron modificados algúns dos puntos referidos ao control parlamentario. O obxecto do control pasa a ser agora a prestación do servizo público de comunicación audiovisual e a lexislación sinala expresamente que estarán sometidos ao control parlamentario, “o Director ou Directora xeral da Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, os conselleiros delegados e outros directivos das empresas filiais”.

Para realizar ese control, o regulamento do Parlament de Catalunya permite que os deputados formulen preguntas, de resposta oral ou escrita, ao Consell d’Administración/Govern e ao Director da Corporació e que soliciten comparencias e expoñan proposicións non de lei.

A composición da Comissió durante estas dúas lexislaturas é practicamente a mesma³². Unha porcentaxe elevada de deputados non ten formación, e moitos deles non

³² Na táboa 59 amósanse os resultados da Comissió de Control de l’Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals durante a oitava lexislatura, que son moi semellantes que os da análise da Comissió de Control de l’Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials durante a sétima lexislatura.

están especializados en temas relacionados co control dunha empresa audiovisual. Ademais a maioría non ten experiencia en xestionar empresas non políticas.

Táboa 59. Cualificación da Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals VIII Lexislatura

	PSC	ERC	ICV-EUiA	CiU	PPC	Mixto	TOTAL
Nº de membros da Comissió de Control	5	4	2	8	2	1	22
Nº de Homes	3	2	1	4	2	1	13
Nº de Mulleres	2	2	1	4	0	0	9
FORMACIÓN							
Formación Inferior á Licenciatura	2	1	0	3	0	0	6
Formación superior á Licenciatura	1	0	0	2	0	0	3
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	2	3	2	3	2	1	13
ESPECIALIZACIÓN							
Sen relación coa radiotelevisión	1	1	1	4	1	0	8
Relación coa radiotelevisión	4	3	1	4	1	1	14
Dereito	0	0	0	1	0	1	2
Comunicación	0	1	0	1	0	0	2
Ccs. Económicas / Empresariais	1	1	0	1	0	0	3
Ccs. Sociais	1	0	1	0	1	0	3
Educación / Pedagogía	1	0	0	1	0	0	2
Filoloxía / Lingua	1	2	0	1	0	0	4
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS							
Sen experiencia	3	3	2	4	2	1	15
Con experiencia	2	1	0	4	0	0	7
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE							
Cargo político	5	3	1	7	2	0	18
Non cargo político	0	1	1	1	0	1	4
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE							
Cargo político	2	1	1	6	1	0	11
Non cargo político	3	3	1	2	1	1	11
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	12/5= 2,4	11/4= 2,75	5/2= 2,5	16/8= 2	4/2= 2	4/1= 4	52/22= 2,4

Elaboración propia en xaneiro de 2010 a dos datos publicados en www.parlament.cat

No referente ao seu funcionamento hai tamén un comportamento moi similar nas dúas lexislaturas analizadas. En ambos casos o tripartito é o que realiza un maior número de intervencións nas sesións de control, aínda que está seguido moi de preto polos partidos da oposición.

En ambos casos os partidos que forman parte do Govern utilizan as súas preguntas nalgúns ocasións para loar a xestión da Corporació, mais na maioría dos casos si que hai un control por parte de todos os grupos parlamentarios.

En resumo, pódese afirmar que este órgano parlamentario malia non ter unha cualificación moi elevada, conforme ao noso índice, si que realiza un control do funcionamento da Corporació tal e como se pode apreciar nas táboas 60 e 61 , aínda que ese control quédase en meras preguntas que, no mellor dos casos derivan en desculpas dos membros da Corporació, sen que a Comissió poda realizar accións sancionadoras.

Táboa 60. Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials
VII lexislatura

Nº de sesión	18											
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS												
Grupos Parlamentarios	PSC		ERC		ICV-EUiA		CiU		PPC		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	27	26	28	4	4	9	44	18	19	4	122	61
Comparecencia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Proposicións non de lei	0	0	0	0	0	0	2	1	1	0	3	1
TOTAL	27	26	28	4	4	9	46	19	20	4	125	62
Total Intervencións	53 (28,34%)		32 (17,11%)		13 (6,9%)		65 (34,76%)		24 (12,83%)		187	
Membros de CCRTV/Membros doCAC							TOTAL					
	Servizo Público		Xestión		Servizo Público		Xestión					
	3		3		3		3				3	
TOTAL	6						6					
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓNS												
Data das Comisións	11.11.2005 / 28.10.2005 / 07.10.2005 / 10.06.2005 / 06.05.2005											
Grupos Parlamentarios	GPS		ERC		ICV-EUiA		CiU		PPC		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	3		9		3		23		9		47 (75,8%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	14		0		1		0		0		15 (24,2%)	
TOTAL	17		9		4		23		9		62	
Nº de referencias de debate político	5		0		2		4		1		12	
Membros do Ente Público/CAC	Membros da CCRTV		Membros do CAC		TOTAL							
Nº de referencias de debate político	4		0		4							

Fonte. Elaboración propia. Decembro de 2009

**Táboa 61. Comissió de Control de l'Actuació
de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals
VIII Lexislatura**

Nº de sesións	28													
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS														
Grupos Parlamentarios	PSC		ERC		ICV-EUiA		CiU		PPC		Mixto		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	67	40	52	29	28	9	98	52	24	15	16	1	285	146
Interpelacións	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Comparecencia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Proposicións non de lei	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	67	40	52	29	28	9	98	52	24	15	16	1	285	146
Total Intervencións	107 (24,8%)		81 (18,8%)		37 (8,6%)		150 (34,8%)		39 (9,04%)		17 (3,9%)		431	
Membros de CCRTV/Membros doCAC							TOTAL							
	Servizo Público		Xestión				Servizo Público				Xestión			
	4		3				4				3			
TOTAL	7						7							
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓN														
Data das Comissions	13.11.2009 / 23.10.2009 / 09.10.2009 / 10.07.2009 / 12.06.2009													
Grupos Parlamentarios	GPS		ERC		ICV-EUiA		CiU		PPC		Mixto		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	11		9		8		28		7		3		66 (84,6%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	6		6		0		0		0		0		12 (15,4%)	
TOTAL	17		15		8		28		7		3		78	
Nº de referencias de debate político	4		2		1		13		0		0		20	
Membros do Ente Público/CAC	Membros da CCRTV		Membros do CAC				TOTAL							
Nº de referencias de debate político	2		0				2							

Fonte. Elaboración propia. Decembro de 2009

6.4.7. Consell Assessor da CCRTV e CCMA

Outro dos órganos de xestión é o Consell Assessor. É o órgano asesor da Corporación en materia de programación e contidos. Asiste ao Consell d'Administració / Govern e ao Director xeral sobre estratexias e políticas de programación dos diversos medios e servizos da Corporación.

Coa Lei 10/1983 o Consell Assessor estaba composto por tres vogais de cada empresa –radio e televisión– elixidos polos representantes dos traballadores segundo criterios de proporcionalidade; tres vogais designados polo Institut d’Estudis Catalans, un deles a proposta das universidades catalás, de acordo co Consell d’Administració, entre persoas de relevantes méritos culturais; e tres vogais da Administració Pública, designados pola Generalitat.

O Consell Assessor era convocado polo Consell d’Administració polo menos unha vez cada tres meses e emitía opinión ou ditame cando era requirido por este último e sempre no referente aos aspectos de programación.

Vista a maneira en que eran nomeados os membros do Consell Assessor e a súa diversidade podería pensarse que era un órgano independente; non obstante, privábaselle desta capacidade “debido á súa total dependencia de actuación ao criterio do Consell d’Administració, que era o que o convocaba e lle encomendaba informes de opinión e valoración sobre a programación” (Pérez Fernández, 2009: 8). A maiores era o Govern da Generalitat o que designaba a tres dos membros do Consell Assessor, sen que na lei se especificaran causas de cesamento, incompatibilidades nin dedicación completa a este Consell.

A Lei 11/2007, de 11 de outubro, da Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals tamén cambiou algúns aspectos do Consell Assessor. Este pasa a estar formado por vinte e un membros, elixidos agora polo Parlament por maioría de dous terzos entre persoas de recoñecido prestixio e que representen á sociedade catalá por un período de catro anos, coincidente, polo tanto, co da lexislatura.

A elección do Consell Assessor na oitava lexislatura demorouse máis do previsto fundamentalmente polo feito de que a lei sinala que os membros deste órgano deben representar aos “sectores profesionais, educativos, cívicos, culturais e de usuarios, e os traballadores da Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals”, pero non indica en que proporción, o cal supuxo unha nova disputa dos partidos no Govern.

As súas funcións ampliáanse, pero quédanse en competencias de información, propostas e elaboración de ditames. Estes últimos cando sexan esixidos polo Consell de Govern, e segue sen sinalarse incompatibilidades de ningún tipo nin causas de cesamento.

Este cambio lexislativo, polo tanto, en certa medida, escureceu a forma de nomeamento dos conselleiros asesores, xa que non se estipula claramente a proporción de membros que en cada caso debe representar a cada un dos sectores sociais sinalados. A pesar diso, elimina a elección dalgúns membros polo Govern da Generalitat, aínda que o deixa sen competencias relevantes.

6.4.8. Defensor de l'Audiencia da CCMA

En outubro de 2006, a Corporació catalá puxo en marcha o servizo de atención ao espectador e oínte para atender o incremento de participación das audiencias, coñecer as súas opinións e preferencias e manifestar a vontade de transparencia da Corporació.

A partir desta experiencia, a CCMA considerou que era necesario reforzar esta institución a través do Defensor de l'Audiencia, que dende a súa creación en 2008, está representado polo xornalista Carles Pérez i Jaumira.

Seguindo o Estatut do Defensor de l'Audiencia, trátase dunha institución unipersoal con total garantía de independencia, o Defensor é nomeado polo Consell de Govern da CCMA a proposta da Dirección Xeral, por un período de 3 anos, con posibilidade dunha única prórroga.

O seu perfil aparece claramente definido no Estatut coma un “profesional dos medios de comunicación audiovisuais de recoñecido prestixio, credibilidade e solvencias profesionais, con formación universitaria e cunha ampla experiencia en cargos de dirección, relacións públicas e exercicio profesional en medios de comunicación”. Ademais non poderá simultanear o cargo de Defensor con outra carga remunerada no sector audiovisual, se ben non se sinalan incompatibilidades políticas.

Carles Pérez i Jaumira foi nomeado Defensor de l'Audiencia en 2008 e despois de estudar o seu currículo cumpre con todos os requisitos establecidos no Estatut do Defensor, presentando cinco puntos no índice de cualificación. Porén, tras a análise en profundidade do Estatut aparecen certos aspectos que poden poñer en perigo a súa profesionalidade xa que non hai incompatibilidades políticas.

**Táboa 62. Cualificación e cargos políticos de Carles Pérez i Jaumira
(Defensor de l'Audiencia da CCMA 2008-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
TOTAL	5

Fonte: Elaboración propia en xaneiro de 2010

Por outro lado, hai que sinalar que o Defensor de l'Audiencia non ten competencias sancionadoras nin posibilidade de cambiar a programación, podendo simplemente informar dunha queixa ao Consell de Govern, Director xeral e direccións de cada medio.

Polo tanto, se ben é certo que se deu un paso adiante creando unha figura que atende as queixas e críticas dos espectadores sobre o funcionamento da Corporación, o feito de que soamente poida informar das irregularidades aos altos cargos de xestión e dirección que, en gran medida dependen dos partidos políticos, fai irrelevante a súa presenza.

6.4.9. Sindicatura de Comptes de Catalunya

A Sindicatura de Comptes é o órgano fiscalizador externo das contas e da xestión económica do sector público de Cataluña que, conforme coa lei informará ao Parlament sobre a xestión económica e orzamentaria da Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.

Esta función fiscalizadora da Sindicatura de Comptes, a máis importante, concrétese na elaboración de informes, que son enviados ao Parlament e á Corporació. Os informes conteñen observacións e recomendacións derivadas da verificación da actividade económico-financeira obxecto de control, de acordo coas técnicas de auditoría pública. Desta maneira, a principal competencia da Sindicatura de Comptes é compartida co Parlament. De feito, aínda que a Sindicatura aprecie a existencia de actuacións perseguibles administrativa ou xudicialmente, soamente pode informar disto ao Parlament.

A Sindicatura de Comptes está formada por catro órganos: o Ple (pleno), a Comissió de Govern, o Síndic Major e o Secretari. O Ple, que entre as súas funcións destaca a de aprobar os informes e competencias de nomeamento doutros órganos, está formado por sete membros, escollidos polo Parlament de Catalunya por maioría de tres quintos e por un período de seis anos. Ao analizar o seu currículo observamos que se ben os sete membros do Ple teñen unha ampla formación e experiencia en economía e administración e xestión de empresas, polo menos catro deles ocuparon algún cargo político con anterioridade, o cal non garante a súa independencia política.

Por outra banda, a Comissió de Govern está formada por tres membros: o Síndic major e dous membros designados de entre os membros do Ple. As súas competencias están especialmente relacionadas co réxime do persoal da Sindicatura.

O Síndic Major, en decembro de 2009, Joan Colom Naval, exerce a Presidencia e é o máximo representante interno e externo da institución. É elixido polo Ple da Sindicatura de entre os seus membros e nomeado polo President da Generalitat por un período de tres anos. Joan Colom Naval é un dos membros do Ple con maior perfil político, xa que foi deputado no Congreso e Deputado e Vicepresidente ao Parlamento Europeo. Finalmente, o Secretari ten como misión principal asesorar e asistir aos demais órganos da Sindicatura.

6.4.10. Conclusións

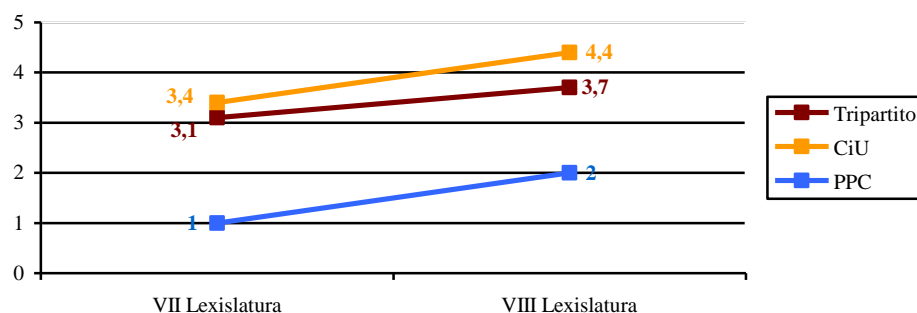
Tras a análise dos principais órganos de xestión, dirección e control da Corporació Catalana de Ràdio i Televisió durante a sétima lexislatura e da Corporació

Catalana de Mitjans Audiovisuals durante a oitava lexislatura, evidénciase que na maioría dos casos existe unha certa vinculación partidista.

En primeiro lugar, o Director xeral, baixo a Lei 10/1983, de 30 de maio, de creación do Ens Públic Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, era un órgano nomeado pola Generalitat por un período de catro anos. Coa aprobación da Lei 11/2007 pretendeuse dar a aparencia dunha maior independencia, a través dunha elección por convocatoria pública deste órgano. Non obstante, a nova lei non establece causas de cesamento do Director.

En segundo lugar, o Consell d'Administració coa antiga normativa era un órgano bastante vinculado aos partidos políticos, elixido polo Parlament a través dun sistema que sempre beneficiaba ao grupo parlamentario maioritario. Logo do cambio lexislativo o mandato dos conselleiros pasa a ser de seis anos, esixindo dedicación exclusiva e sinalando, a diferenza da Lei 10/1983, incompatibilidades políticas. Estes cambios propiciaron un incremento da cualificación deste órgano, aínda que segue a existir unha ampla vinculación partidista dos conselleiros. De feito, a maioría dos conselleiros elixidos durante a oitava lexislatura desempeñaran cargos políticos ou relacionados con partidos con anterioridade, aínda que non simultaneamente.

**Gráfico 7. Cualificación do Consell d'Administració / Govern da CCRTV e da CCMA
VII / VIII Lexislaturas**

Fonte: Elaboración propia en febreiro de 2010

Estes problemas débense fundamentalmente a imprecisións lexislativas. Segundo a Lei 11/2007, o Director xeral será nomeado por medio dunha convocatoria pública entre “profesionais de prestixio e competencias recoñecidas”. O Consell de

Govern, pola súa parte, estará formado por persoas “de relevantes méritos profesionais”, pero non determina con precisión que significan estas perífrases.

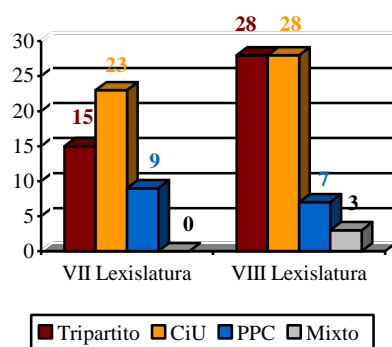
Por outra banda, a nova lexislación indica en ambos casos incompatibilidades políticas, pero non con anterioridade a ser membros da Corporación. Todo isto permite que os grupos parlamentarios propoñan a persoas sen formación e experiencia na administración ou dirección dunha empresa audiovisual. E por outro lado, poden escoller persoas non só afíns ás súas ideas políticas, senón propiamente políticos que abandonan o seu cargo no momento de ser elixidos Directores ou conselleiros de administración.

Un exemplo ilustrativo da ligazón partidista que aínda existe na CCMA foi a elección do seu último President, Enric Marín. Inicialmente a Lei 11/2007 esixía que este fose elixido polo Parlament por maioría de dous terzos. Debido a que o candidato presentado polo tripartito non recibiu o apoio do resto dos grupos parlamentarios, o Govern aprobou un Decreto Lei para que Marín puidera ser elixido por maioría absoluta, isto é, cos votos do tripartito.

En terceiro lugar, as Comissions de Control Parlamentario, durante as dúas lexislaturas analizadas, son órganos claramente políticos, pero nos que ademais hai unha certa falta de cualificación en relación á materia controlada. Moitos dos seus membros non teñen formación superior nin especialidade na xestión dunha empresa audiovisual. Estes datos evidencian que os membros das Comissions Parlamentarias non son elixidos polas súas habilidades para controlar unha corporación audiovisual, senón, posiblemente polo súa afinidade política.

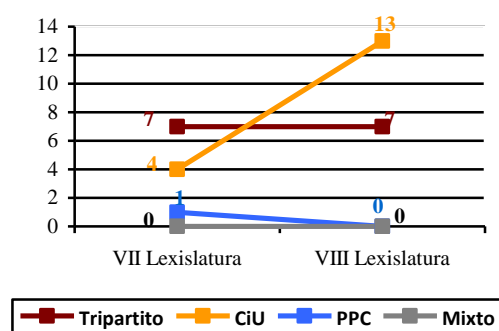
No relativo a como realizan as súas competencias, o certo é que en xeral todos os grupos parlamentarios si que realizan control, con escasas referencias ao debate político-partidista. Porén, o feito de que as súas funcións queden relegadas a competencias informativas e de asesoramento fai máis irrelevante a súa existencia.

Gráfico 8. Número de mecanismos con finalidade de control na Comisión de Control de CCRTV e CCMA

Fonte. Elaboración propia en febreiro de 2010

Gráfico 9. Número de referencias de debate político-partidista na Comisión de Control de CCRTV e CCMA

Fonte. Elaboración propia en febreiro de 2010

O Consell Assessor da Corporació catalá non é un órgano propiamente político, nin antes nin despois de aprobarse a Lei 11/2007. Non obstante, está supeditado absolutamente ao Consell d'Administració. O mesmo ocorre coa figura do Defensor de l'Audiencia, creado no 2008 para recibir as queixas dos espectadores. O feito de que non teña competencias sancionadoras fai que quede relegado ás decisións do Consell d'Administració. Finalmente, a Sindicatura de Comptes tampouco ten competencias sancionadoras, estando ademais moitos dos seus membros vinculados politicamente a algún partido.

En conclusión, pódese afirmar que existe unha certa vinculación partidista dos principais órganos de xestión, dirección e control da Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuais. Coa Lei 11/2007 os grupos parlamentarios deixaron pasar unha oportunidade para crear unha Corporació absolutamente independente. No caso da CCMA, eliminando as imprecisións lexislativas impedírase que os políticos burlen a normativa para elixir aos candidatos máis afíns ao seu partido político e, desta maneira, evitar que poidan controlar politicamente a radiotelevisión pública.

En xeral, pode sinalarse, que hai un avance positivo coa elección do Director xeral a través de convocatoria pública, tras a Lei 11/2007, non obstante sería necesario mellorar aspectos desta para garantir unha total cualificación de despartidización: a convocatoria debería estar completamente pechada permitindo que soamente accedieran

a ela persoas cunha formación superior e especializada, cunha ampla experiencia en empresas privadas e a poder ser non adscritas a ningún partido político.

No caso do Consell d'Administració tamén sería conveniente que a lei especificara concretamente que é o que debe entenderse por “relevantes méritos profesionais” e estender as incompatibilidades políticas a períodos anteriores ao seu mandato.

Se ben os membros da Comissió de Control están vinculados politicamente a un partido, neste caso, observamos que, con certas excepcións, si realizan un control da Corporació Pública. Para mellorar este funcionamento debería esixirse que os parlamentarios tivesen unha formación e experiencia axeitada para controlar á Corporació.

6.4.11. Bibliografía

Libros e artigos científicos

Moragas i Spà, Miquel de e Fernández Alonso, Isabel (2006): “Las políticas de comunicación”. En *Informe de la comunicación en Cataluña 2005-2006*. Barcelona: Instituto da Comunicación. Universitat Autònoma de Barcelona. Edicións UAB.

Moragas i Spà, Miquel de, Garitaonandia Carmelo e López, Bernat (1999): *Televisión de proximidad en Europa*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.

Pérez Fernández, Carles (2009): *Proceso de aprobación de la ley de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals*. Trabajo de Fin de Carreira, Facultade de Ciencias Sociais, Universitat Abat Oliva CEU, Barcelona. Recuperado o 12 de novembro de 2009 en [http://www.recercat.net/bitstream/2072/42300/1/TFC-CPEREZ-2009\(2\).pdf](http://www.recercat.net/bitstream/2072/42300/1/TFC-CPEREZ-2009(2).pdf).

Artigos de prensa

Amela Bonilla, Víctor Manuel (2008, 11 de maio): “Entrevista a Rosa Cullerell: Todos presionarán pero yo gestionaré”, *Lavanguardia.es*. Recuperado o 19 de xaneiro de 2010, de <http://www.lavanguardia.es/free/edicionimpresa/res/20080511/53462477409.html?urlback=http://www.lavanguardia.es/premium/edicionimpresa/20080511/53462477409.html>

Axencias (2004, 14 de xaneiro): “Maragall nombrará a Joan Majó director de la CCRTV tras proponerlo el Consejo”, *Lavanguardia.es*. Recuperado o 19 de xaneiro, de http://www.lavanguardia.es/premium/publica/publica?COMPID=51262786859&ID_PAGINA=22088&ID_FORMATO=9

Efe (2007, 03 de outubro): “El Parlament da luz verde a la nueva ley de TV3 para asegurar su independencia”, *Lavanguardia.es*. Recuperado o 19 de xaneiro de 2010, de http://www.lavanguardia.es/premium/publica/publica?COMPID=53398762757&ID_PAGINA=22088&ID_FORMATO=9&turbourl=false

Efe (2007, 17 de decembro: “CiU propone a Madí para la Corporació si el tripartito insiste con la candidatura de Sáez”, *Lavanguardia.es*. Recuperado o 19 de xaneiro de 2010, de http://www.lavanguardia.es/premium/publica/publica?COMPID=53419264650&ID_PAGINA=22088&ID_FORMATO=9&turbourl=false

Efe (2008, 28 de abril): “Tresserras no descarta modificar la ley de la CCMA si se repite una situación de bloqueo”, *Lavanguardia.es*. Recuperado o 19 de xaneiro de 2010, de <http://www.lavanguardia.es/politica/noticias/20080428/53457875064/tresserras-no-descarta-modificar-la-ley-de-la-ccma-si-se-repite-una-situacion-de-bloqueo.html>.

García Pagan, Isabel (2008, 04 de abril): “La elección del Director general de TV3, en punto muerto”, *Lavanguardia.es*. Recuperado o 19 de xaneiro de 2010, de <http://www.lavanguardia.es/free/edicionimpresa/res/20080414/53455370684.html?urlback=http://www.lavanguardia.es/premium/edicionimpresa/20080414/53455370684.html>

Arquivos documentais do Parlament de Catalunya

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 01 de decembro de 2006, núm. 1.1., constitutiva.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 19 de decembro de 2006, núm. 2.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 09 de febreiro de 2007, núm. 3.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 09 de marzo de 2007, núm. 4.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 27 de abril de 2007, núm. 5.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 22 de xuño de 2007, núm. 6.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 14 de setembro de 2007, núm. 7.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 19 de outubro de 2007, núm. 8.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 30 de novembro de 2007, núm. 9.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 04 de abril de 2008, núm. 10.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 09 de maio de 2008, núm. 11.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 23 de maio de 2008, núm. 12.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 13 de xuño de 2008, núm. 13.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 11 de xullo de 2008, núm. 14.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 19 de setembro de 2008, núm. 15.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 10 de outubro de 2008, núm. 16.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 14 de novembro de 2008, núm. 17.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 12 de decembro de 2008, núm. 18.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 23 de xaneiro de 2009, núm. 19.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 13 de febreiro de 2009, núm. 20.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 06 de marzo de 2009, núm. 21.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 17 de maio de 2009, núm. 22.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 08 de abril de 2009, núm. 23.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 12 de xuño de 2009, núm. 24.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 10 de xullo de 2009, núm. 25.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 09 de outubro de 2009, núm. 26.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 09 de outubro de 2009, núm. 27.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 23 de outubro de 2009, núm. 28.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 13 de novembro de 2009, núm. 29.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 20 de febreiro de 2004, núm 2.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 27 de febreiro de 2004, núm 3.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 26 de marzo de 2004, núm 4.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 16 de abril de 2004, núm 5.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 07 de abril de 2004, núm 6.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 18 de xuño de 2004, núm 7.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 08 de outubro de 2004, núm. 8.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 29 de outubro de 2004, núm. 9.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 12 de novembro de 2004, núm. 10.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 10 de dezembro de 2004, núm. 11.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 11 de fevereiro de 2005, núm. 12.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 08 de abril de 2005, núm. 13.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 15 de abril de 2005, núm. 14.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 06 de maio de 2005, núm. 15.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 10 de xuño de 2005, núm. 16.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 07 de outubro de 2005, núm. 17.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 28 de outubro de 2005, núm. 18.1.

Comissió de Control de l'Actuació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió i de les Empreses Filials. DSPC. Diari de Sessions del Parlament de Catalunya – Comissions, 11 de novembro de 2005, núm. 19.1.

Lexislación

Lei 10/1983, de 30 de maio, de creación do Ens Público Corporació Catalana de Ràdio i Televisió. DOGC. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, 14 de xuño de 1983, núm. 337.

Lei 11/2007, de 11 de outubro, da Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. DOGC. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, 18 de outubro de 2007, núm. 4990.

Regulamento do Parlament de Catalunya, aprobado polo Parlament de Catalunya, en sesión celebrada o 22 de dezembro de 2005.

6.5. EMPRESA PÚBLICA DA RADIO E TELEVISIÓN DE ANDALUCÍA E AXENCIA PÚBLICA DA RADIOTELEVISIÓN DE ANDALUCÍA

6.5.1. Introducción

Andalucía é unha comunidade marcada polas políticas do partido socialista andaluz, que desde a primeira lexislatura e ata a actualidade, conseguiu con diferentes maiorías, facerse co Goberno desta rexión. A política audiovisual tamén está dirixida por este grupo político, sendo unha radio televisión pública chea de vacilacións e reformas. Non obstante, o que inicialmente se presentou, no ano 2004, coma o primeiro cambio deste tipo no ámbito español, retrasouse por motivos políticos ata o 2007, cando xa se iniciaran transformacións na lexislación de varias radiotelevisións autonómicas e da CRTVE.

O último cambio de normativa na RTVA estivo caracterizado por importantes disputas entre os principais grupos políticos. Por unha banda, a oposición solicitaba que a elección e o cesamento do Director xeral deixara de estar en mans do Goberno, e pasara a ser competencia do Parlamento. Pola súa banda, os socialistas retrasaron a aprobación da nova lei para seguir o modelo implantado pola CRTVE. Ante esta situación, producíronse tensións e enfrontamentos continuos entre o Goberno e a oposición, ata que finalmente acordaron aprobar a Lei 18/2007, de 17 de decembro, da Radio e Televisión de Titularidade Autonómica xestionada pola Axencia Pública Empresarial da Radio e Televisión de Andalucía.

Neste capítulo foron analizados os cambios que orixinou a nova lexislación respecto á diminución ou incremento da cualificación dos principais órganos da radiotelevisión andaluza tras varios anos nos que a política audiovisual dos socialistas vacilou nesta materia. Coa nova normativa conseguíronse importantes avances no referente á desligazón partidista da RTVA. Por unha banda, o Director xeral deixa de ser nomeado polo Goberno durante catro anos e o Consello de Administración, pasa a ser elixido por unha maioría máis reforzada do Parlamento por un período superior ao da lexislatura. Igualmente introdúcense cambios importantes na figura do Presidente da RTVA, que pasa a ser máis relevante, e tamén no Consello Asesor. As transformacións, así e todo, non afectaron a outros órganos de control coma a Comisión de Control Parlamentario.

A pesar destes cambios, non se superou a vinculación partidista dalgún dos órganos de dirección, xestión e control da RTVA. Se ben, o Director xeral, tras ser elixido polo Parlamento seguindo o novo modelo, consegue ser moito máis profesional e independente ca nas anteriores lexislaturas, o Consello de Administración pasa a ter unha menor cualificación. O mesmo ocorre coa Comisión de Control Parlamentario onde non se aprecian cambios significativos no comportamento dos deputados representantes do Goberno, que seguen utilizando esta institución na maioría dos casos para criticar á oposición.

No referente a outros órganos de xestión e control, as competencias do Consello Asesor e do Defensor da Audiencia seguen a non ter unha gran importancia tras o cambio de normativa. En definitiva, a nova lei soamente mellorou a situación no referente ao Director xeral e segue a ter deficiencias importantes nalgúns aspectos.

6.5.2. Historia electoral de Andalucía

As eleccións en Andalucía estiveron marcadas desde o seu comezo pola vitoria do Partido Socialista Obrero Español de Andalucía (PSOE-A), se ben con diferentes maiorías e, polo tanto, coa necesidade nalgúns ocasións de facer pacto co Partido Andalucista.

As primeiras eleccións ao Parlamento de Andalucía tiveron lugar o 23 de maio de 1982, obtendo a maioría absoluta o PSOE-A con 66 escanos. Durante as dúas seguintes lexislaturas revalidáronse estes resultados.

Na cuarta lexislatura o Partido Socialista volveu a obter o máximo número de votos, pero cunha perda de 17 escanos o que orixinou que tivera que gobernar en minoría. Logo da formación do Parlamento de Andalucía, o candidato do PSOE-A, Manuel Chaves, foi investido Presidente por segunda vez consecutiva. Porén, en 1996 viuse na obriga de disolver o Parlamento, debido a que a unión, en moitos momentos, entre o Partido Popular e Izquierda Unida Los Verdes – Convocatoria por Andalucía, fixo necesario convocar eleccións anticipadas.

Desta maneira o 3 de decembro de 1996 teñen lugar as eleccións que abriron a quinta lexislatura. Nesta ocasión o Partido Socialista tampouco obtivo maioría absoluta,

pero a súa unión co Partido Andalucista permitiulles gobernar sen os problemas que se orixinaran no anterior período. Este pacto repetiuse na seguinte lexislatura.

Durante a sétima e oitava lexislaturas o PSOE-A puido gobernar de novo en solitario sen a necesidade do apoio do Partido Andalucista, sendo Manuel Chaves investido en ambos casos como Presidente do Goberno andaluz. Os resultados das eleccións celebradas o 14 de marzo de 2004 (sétima lexislatura) e o 9 de marzo de 2008 (oitava lexislatura) foron os seguintes:

**Táboa 63. Resultados nas eleccións autonómicas de Andalucía
VII Lexislatura (2004-2008)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Socialista Obrero Español de Andalucía (PSOE-A)	61	2.260.545
Partido Popular de Andalucía (PP-A)	37	1.426.774
Izquierda Unida Los Verdes – Convocatoria por Andalucía (IULV-CA)	6	337.030
Partido Andalucista (PA)	5	270.674

Fonte. Xunta Electoral Central

**Táboa 64. Resultados nas eleccións do Parlamento de Andalucía
VIII Lexislatura (2008-Actualidade)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Socialista Obrero Español de Andalucía (PSOE-A)	56	2.178.296
Partido Popular de Andalucía (PP-A)	47	1.730.154
Izquierda Unida Los Verdes – Convocatoria por Andalucía (IULV-CA)	6	317.562

Fonte. Xunta Electoral Central

6.5.3. Historia e regulación de RTVA

En xaneiro de 1984 o Goberno de Andalucía, con Rafel Escudero ao fronte, solicitou formalmente a concesión da terceira canle para iniciar as emisións en 1986. Porén, uns meses despois da petición, Escudero dimitiu, sendo substituído por José Rodríguez de la Borbolla e orixinándose cambios notables na política audiovisual andaluza. A finalidade deste cambio significaría para un sector político “o relevo de Escudero para colocar na Presidencia do Goberno andaluz a outro militante socialista menos reivindicativo e máis dócil ás formulacións realizadas dende o Goberno central” (Arboledas, 2010). Unha das primeiras decisións de Borbolla foi paralizar o proxecto de creación da radiotelevisión pública andaluza, a favor da mellora de RTVE en Andalucía.

Non obstante, tras as eleccións de 1986, o Goberno socialista de novo propón solicitar a terceira canle, co que Rodríguez de Borbolla foi moi criticado pola oposición. En opinión de Vázquez Medel (1999) se despois das vacilacións do goberno, se decidiu a posta en marcha a RTVA foi porque era imparable por mor do agravio comparativo con outras Comunidades Autónomas, e porque a radiotelevisión pública pasaba a ser un escenario para a confrontación política.

Desta forma, o 9 de decembro de 1987 entra en vigor a Lei 8/1987 de creación da Empresa Pública da Radio e Televisión de Andalucía (RTVA) e a regulación dos servizos de radiodifusión e televisión xestionados pola Xunta de Andalucía. Inicialmente, estableceuse que o Director xeral fose nomeado polo Goberno, o Consello de Administración elixido polo Parlamento baixo o criterio das cotas partidistas e o control depositábase nunha Comisión de Control Parlamentario.

A Empresa Pública materialízase en 1988 coa posta en marcha de Canal Sur Radio. Un ano máis tarde, o 28 de febreiro de 1989, comezan as emisións de Canal Sur Televisión, e o 5 de xuño de 1998 nace Canal 2 Andalucía, que cambiou o seu nome por Canal Sur en 2008, coincidindo co décimo aniversario da canle.

Dous anos antes de que nacera esta segunda cadea, RTVA inaugura en 1996 a emisión vía satélite. A partir desta data, a empresa pública embárcase nun proceso de modernización constante manifestado nos últimos anos coa implantación da Televisión Dixital Terrestre.

As reformas lexislativas da RTVA comezan en 1995, con cambios parciais que garantiran que o Director xeral fose proposto Parlamento, como representante do pobo andaluz, e non polo Goberno como se establecera en 1987. Porén, despois das eleccións anticipadas de 1996 e coa escusa da necesidade dunha nítida separación dos poderes lexislativos e executivo apróbase unha nova modificación que volve ao modelo inicial polo que o Director xeral é nomeado polo Consello de Goberno.

O último cambio de RTVA foi a aprobación da Lei 18/2007, de 17 de decembro, da Radio e Televisión de Titularidade Autonómica xestionada pola Axencia Pública Empresarial da Radio e Televisión de Andalucía. A súa finalidade, tal e como se sinala na exposición de motivos, foi modernizar o marco xurídico da empresa pública, para adaptalo á nova realidade social, empresarial, tecnolóxica, económica e comunicacional na que se desenvolve.

Esta lei foi froito de amplas disputas entre os diferentes partidos políticos, tendo que pasar tres anos desde que se iniciaron os primeiros trámites ata a súa aprobación final. En xuño de 2004 o Goberno comezou os trámites para modificar a lei de creación da Radio Televisión de Andalucía coma un dos compromisos do discurso de investidura do Presidente de Andalucía, Manuel Chaves.

Unha vez iniciados os trámites, os populares e andalucistas presentaron cadansúa emenda á totalidade ao proxecto de lei por considerar que os cambios propostos polo Goberno andaluz non garantían os principios de obxectividade, veracidade, imparcialidade e respecto ao pluralismo que esixe esta normativa. O principal cambio proposto pola oposición era que o Director xeral fose elixido por unha maioría parlamentaria máis ampla cá de tres quintos proposta polo PSOE-A. A maiores, o PP consideraba inasumible que fose eliminada a Presidencia do Consello de Administración cunha función rotatoria e funcional por un órgano estable, xa que, segundo os populares, a Presidencia era o único que reflectía a pluralidade da Cámara.

A partir dese momento comeza unha polémica entre os principais partidos por conseguir aprobar unha lei á súa medida. Por un lado, o PSOE-A vía incoherente as emendas presentadas pola Partido Popular, “xa que solicitaban cousas que non practicaban nas comunidades que eles gobernaban” (Efe, 2004, 10 de outubro). Outros partidos, como Izquierda Unida, pediron que a nova regulamentación establecera que

tanto o nomeamento coma o cesamento do Director xeral fose a través do Parlamento, petición que tivo unha óptima acollida por parte dos socialistas.

En xuño de 2005 paralizouse a aprobación da lei debido ao clima de desacordo existente entre os grupos parlamentarios en relación coa negociación para elixir aos membros do Consello Audiovisual. O PSOE culpaba do bloqueo a Izquierda Unida e ao Partido Andalucista por non cumprir co que se acordara no paquete de impulso democrático. Este acordo incluía a modificación da RTVA, aínda que os asinantes se reservaban o dereito a presentar emendas. Pola súa banda, Izquierda Unida e o Partido Popular aseguraban que eran os socialistas os que non estaban dispostos a modificar a lei para seguir mantendo a Rafael Camacho como Director xeral de RTVA.

Un ano máis tarde, en xullo de 2006, e tras un sen fin de disputas e acusacións recíprocas entre os principais partidos políticos, o Goberno andaluz decide retirar o proxecto de lei de reforma da lei de RTVA para presentar outra iniciativa en sintonía co cambio do modelo implantado a nivel estatal pola Lei 17/2006 da CRTVE. Habería que esperar un ano máis para que o que se presentara como unha gran novidade autonómica pasase a ser unha realidade, meses despois de que outras comunidades xa adoptaran a mesma iniciativa.

Os cambios introducidos pola nova lexislación seguiron en certa medida o modelo implantado pola CRTVE a nivel estatal, despois da publicación da Lei 17/2006. Deste modo, o Director xeral deixa de ser nomeado polo Consello de Goberno de Andalucía por un período de catro anos, para ser elixido polo Pleno do Parlamento andaluz por maioría de dous terzos e por un período de seis anos. Pola súa banda, o Consello de Administración, tamén será elixido por seis anos, sen coincidir coa lexislatura como ocorría con anterioridade.

Outra das reformas introducidas pola nova norma é o cargo de Presidente, que deixa de ser rotativo para ser elixido polo Parlamento por maioría de tres quintos de entre os conselleiros. Tamén se introducen cambios importantes con respecto ao Consello Asesor e aos órganos de control de RTVA externos.

Unha das finalidades, polo tanto, desta nova lexislación, era conseguir unha mellor xestión e menor politización e vinculación partidista da RTVA. Estes cambios

serán analizados de forma pormenorizada nos seguintes epígrafes co obxecto de verificar se realmente estas transformacións son soamente aparentes ou tamén reais.

6.5.4. Directores xerais de RTVA

Antes da reforma introducida pola Lei 17/2008, unha das principais críticas que se facía á RTVA, tal e como tamén ocorría no resto das radiotelevisións autonómicas, era que o Director xeral fose nomeado polo Consello de Goberno por un período que coincidía co da lexislatura. En 1995 modificouse esta forma de elección, pero nun período dun ano, volveuse ao modelo partidista anterior.

Salvador Domínguez foi o primeiro Director xeral de RTVA, asumindo o cargo meses antes do comezo oficial de Canal Sur, concretamente en decembro de 1987. O seu mandato caracterizouse por ser un período de lanzamento do sector audiovisual público en Andalucía. Non obstante, o seu mandato foi moi criticado pola oposición e chegou a xerar malestar nas filas socialistas, polo que en xuño de 1989 o Consello de Goberno nomeou a Manuel Melero como substituto de Salvador Domínguez.

En ambos casos os candidatos tiñan unha certa ligazón partidista co PSOE. Así Salvador Domínguez é actualmente o portavoz dos socialistas en Rincón da Victoria (Málaga) e Manuel Melero, antes de ser Director xeral desempeñara cargos políticos como Edil de Puente Genil (Córdoba), Vicepresidente da Deputación Provincial de Córdoba e Delegado Provincial da Consellaría de Gobernación da Xunta de Andalucía en Córdoba e Málaga. Melero era considerado “un home de confianza de Rodríguez de la Borbolla fronte ao outro sector, o denominado guerrista” (Arboledas, 2010). Isto foi o motivo polo que o relevo de Salvador Domínguez “pode interpretarse en clave interna coma unha especia de trofeo do Presidente Rodríguez de la Borbolla para calar as voces do sector guerrista, cada vez máis críticas coa xestión da televisión e do Goberno andaluz no seu conxunto” (Arboledas, 2010).

Cando en 1990 o socialista Manuel Chaves é investido Presidente de Andalucía, mantén como Director a Melero. En 1994 o PSOE volve gañar as eleccións, pero esta vez vese na obriga de gobernar en minoría por non acadar acordo nin co PP nin con Izquierda Unida, que se uniron en varias iniciativas, necendo o período (1994-1996) que se coñece co nome da pinza.

Neste período o cargo de Director foi ocupado polo xornalista Joaquín Marín. Despois do cesamento de Manuel Melero e da reforma da Lei 8/1987 en 1995 –pola que o Director pasaba a ser elixido polo Parlamento- tiveron lugar múltiples reunións entre os principais partidos políticos. O candidato que acadou un maior grao de consenso foi Joaquín Marín, xornalista cunha consolidada experiencia como xestor ao fronte do xornal Sur de Málaga. Porén, o clima político non beneficiaba o traballo de xestión independente e este cesou dous anos despois do seu nomeamento.

A maioría acadada entre socialistas e andalucistas nas eleccións de 1996 produciu un cambio de Director xeral, que nesta ocasión volveu a ser nomeado polo Goberno tras a reforma realizada en 1996, sendo elixido para este posto Eduardo Abellán.

Este presentou a súa dimisión no 2000, alegando que tanto a súa dignidade persoal como a profesional estaban sendo menoscabadas desde facía bastantes meses e pedía ao Presidente Chaves que afinara moi ben os seus sentidos para que, quen tomase o relevo puidera continuar este labor sen que llo impedisen as circunstancias endóxeas e inmovilistas que puideran existir na contorna do Presidente.

A elección de Rafael Camacho como o seu substituto desencadeou unha gran polémica, debido a que era elixido como Director xeral de RTVA o que fora portavoz do Goberno andaluz durante os catro anos anteriores, nun momento no que os socialistas promulgaban unha televisión pública que non servira aos intereses do Goberno.

Ante esta falta de disparidade entre o discurso do PSOE e os feitos, o PP e IU criticaron duramente a elección, mentres que o Presidente de Andalucía, Manuel Chaves (PSOE), reafirmaba a independencia do novo directivo do Ente.

Se ben Rafael Camacho ten unha ampla e apropiada formación para dirixir a radiotelevisión andaluza ao ser Licenciado en Ciencias da Información e en Ciencias Políticas e Socioloxía e Doutor en Economía, posúe tamén unha ampla traxectoria política, xa que desde 1996 e ata o 2000 foi Secretario xeral da Oficina do Portavoz do Goberno da Xunta de Andalucía.

**Táboa 65. Cualificación e cargos políticos de Rafael Camacho Ordóñez
(Director xeral de RTVA 2000-2008)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	X
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	☐
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargo político	☐
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
TOTAL	4

Fonte: Elaboración propia en xaneiro de 2010

Despois da reforma da Lei 18/2007, de 17 de decembro, da Radio e Televisión de Titularidade Autonómica xestionada pola Axencia Pública Empresarial da Radio e Televisión de Andalucía, Pablo Carrasco foi o primeiro Director xeral en ser elixido polo Parlamento, aínda que foron necesarias tres votacións e algo máis dun mes para acadar o trámite.

Para o PP a elección de Pablo Carrasco como Director xeral non garantiu o cambio nin a pluralidade da radiotelevisión pública, considerando que non se acadou consenso entre os partidos políticos para elixir a un candidato. Pola súa banda, o PSOE sinalaba que Pablo Carrasco daba resposta ao que solicitaba a oposición: un profesional sen perfil político e de dilatada experiencia no medio, tanto público como privado.

Tras a análise en profundidade do seu currículo, o certo é que Pablo Carrasco ten unha ampla experiencia en medios de comunicación e non ten unha clara ligazón a ningún partido político. O único problema é que este profesional é Licenciado en Psicoloxía, sendo preferible que fose Licenciado en Ciencias da Comunicación ou en Dirección e Administración de Empresas.

**Táboa 66. Cualificación e cargos políticos de Pablo Carrasco García
(Director xeral de RTVA 2008-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
TOTAL	4

Fonte: Elaboración propia en xaneiro de 2010

Polo tanto, hai unha menor vinculación partidista do Director xeral a partir do momento en que este é elixido polo Parlamento por un período de 6 anos. Outras das novidades que introduce a nova normativa é o incremento das causas de cesamento do Director xeral, que xa coa lei anterior tiñan un carácter motivado. Tamén hai un incremento das súas funcións que pasan de ser oito coa Lei 8/1987 a catorce coa Lei 18/2007, facéndose maior fincapé na representación legal e nas súas competencias executivas.

Por outro lado, se ben na Lei 8/1987 as incompatibilidades políticas do Director xeral eran escasas³³, agora sinálanse as propias dos altos cargos da Administración conforme á Lei 3/2005, de 8 de abril, de incompatibilidade de altos cargos da Administración de Andalucía e do Decreto 176/2005, de 26 de xullo, que o defende, o exercicio destes deberá desenvolverse en réxime de dedicación absoluta, sendo incompatible con calquera outro cargo, profesión ou actividade pública ou privada.

A pesar de todas estas melloras, a aprobación da nova normativa, tal e como criticou o Partido Popular, non conseguiu o consenso entre o Goberno e a oposición á

³³ Soamente sinalábase como incompatibilidade política a de ser deputados do Parlamento de Andalucía.

hora de elixir ao Director xeral³⁴. Ademais a lei non sinala unha especialización concreta deste órgano, que pode desempeñar cargos políticos con anterioridade ao seu nomeamento.

6.5.5. Consello de Administración de RTVA

Antes da reforma da Lei 18/2007, o Consello de Administración da RTVA estaba formado por quince membros, elixidos polo Parlamento, por maioría de dous terzos, entre persoas de relevantes méritos profesionais, e tendo en conta criterios de pluralismo político, a proposta dos grupos parlamentarios. A Presidencia do Consello de Administración era puramente funcional e era exercida de forma rotatoria entre os seus membros por un período de dous meses.

Na Lei 8/1987 non aparecía ningunha causa que puidera motivar o cesamento dos conselleiros, pero si un amplo elenco de incompatibilidades con outras empresas audiovisuais e as mesmas que os cargos públicos da Xunta de Andalucía. Así o artigo 5.4. da Lei 8/1987 sinalaba que a condición de membro do Consello de Administración era incompatible con calquera vinculación directa ou indirecta con empresas publicitarias, editoriais, xornalísticas, cinematográficas e axencias de prensa ou de produción de programas filmados ou rexistrados en magnetoscopio ou radiofónicos; con empresas discográficas ou con calquera tipo de entidade relacionada co subministro ou a dotación de material ou de programas a RTVA. Ademais os conselleiros estaban sometidos ás mesmas incompatibilidades ca os demais cargos públicos e eran incompatibles coa condición de deputado do Parlamento de Andalucía.

O feito de que os membros do Consello de Administración foran elixidos por catro anos por unha maioría de dous terzos, sen que se explicasen na lei causa algunha de cesamento, favorecía un importante control partidista destes. Ademais non hai que esquecer que o único requisito era que fosen persoas de relevantes méritos profesionais, sen que se especificase o significado de tal enunciado.

O resultado desta normativa durante a sétima lexislatura foi un Consello de Administración formado por quince membros, pero cunha falta absoluta de paridade

³⁴ O Director xeral é elixido polo Parlamento andaluz por maioría de dous terzos, pero no caso de non acadarse esta maioría, repítese a votación e é elixido por maioría de tres quintos.

entre homes e mulleres. Non se lles esixía unha formación específica polo que cinco deles non tiñan formación superior e tres deles non estaban especializados nunha materia ideal para a xestión dun medio audiovisual. O maior problema é que practicamente tódolos conselleiros desempeñaron cargos políticos ou relacionados con partidos con anterioridade ao seu mandato.

Táboa 67. Cualificación e cargos políticos dos membros da Consello de Administración da RTVA VII Lexislatura

	PSOE-A	PP-A	IULV-CA	PA	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	8	5	1	1	15
Nº de Homes	5	5	1	1	12
Nº de Mulleres	3	0	0	0	3
FORMACIÓN					
Formación Inferior á Licenciatura	3	1	1	0	5
Formación superior á Licenciatura	3	0	0	0	3
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	2	4	0	1	7
ESPECIALIZACIÓN					
Sen relación coa radiotelevisión	3	0	0	0	3
Relación coa radiotelevisión	5	5	1	1	12
Dereito	0	2	0	1	3
Comunicación	4	2	0	0	6
Ccs. Económicas / Empresariais	1	0	0	0	1
Ccs. Sociais	0	0	0	0	0
Educación / Pedagogía	0	1	1	0	2
Filoloxía / Lingua	0	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS					
Sen experiencia	0	2	1	1	4
Con experiencia	8	3	0	0	11
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE					
Cargo político	7	5	1	1	14
Non cargo político	1	0	0	0	1
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE					
Cargo político	1	4	1	0	6
Non cargo político	7	1	0	1	9
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	26/8 = 3,25	13/5 = 2,6	1/1 = 1	3/1 = 3	43/15 = 2,8

Fonte. Elaboración propia en novembro de 2009 a partir das enquisas realizadas aos conselleiros completadas coa información publicada pola Comisión de Goberno Interior e Peticións, de www.parlamentodeandalucia.es e de www.congreso.es

Na Lei 18/2007 introdúcese cambios importantes relativos ao Consello de Administración de RTVA. Este segue a estar formado por quince membros elixidos polo Parlamento, pero nesta ocasión por maioría de tres quintos, a proposta dos grupos parlamentarios. Todos eles deben de ter recoñecida cualificación e experiencia profesional e engádesse a necesidade dunha composición equilibrada entre homes e mulleres. Outro cambio importante é que o seu mandato deixa de coincidir co da lexislatura para pasar a ser de seis anos non renovables. Igualmente ampliáanse as causas de cesamento motivadas dos conselleiros. As súas competencias apenas varían, se ben exclúense aquelas relacionadas co nomeamento e cesamento do Director xeral.

**Táboa 68. Cualificación e cargos políticos dos membros da Consello de Administración da RTVA
VIII Lexislatura**

	PSOE-A	PP-A	IULV-CA	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	8	6	1	15
Nº de Homes	4	3	1	8
Nº de Mulleres	4	3	0	7
FORMACIÓN				
Formación Inferior á Licenciatura	3	2	1	6
Formación superior á Licenciatura	3	0	0	3
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	2	4	0	6
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	4	1	0	5
Relación coa radiotelevisión	4	5	1	10
Dereito	0	1	0	1
Comunicación	3	3	0	6
Ccs. Económicas / Empresariais	1	0	0	1
Ccs. Sociais	0	0	0	0
Educación / Pedagogía	0	1	1	2
Filoloxía / Lingua	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	0	4	1	5
Con experiencia	8	2	0	10
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE				
Cargo político	7	5	1	13
Non cargo político	1	1	0	2
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	4	3	1	8
Non cargo político	4	3	0	7
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	22/8 = 2,75	15/6 = 2,5	1/1 = 1	38/15 = 2,5

Fonte. Elaboración propia en novembro de 2009 a partir das enquisas realizadas aos conselleiros completadas coa información publicada pola Comisión de Goberno Interior e Peticións, de www.parlamentodeandalucia.es e de www.congreso.es

Unha vez comprobado o currículo dos quince membros do Consello de Administración durante a oitava lexislatura, compróbase que si hai paridade entre homes e mulleres tal e como sinala a normativa.

Non obstante e a pesar do resto das transformación da lei, non hai un incremento da súa cualificación, senón todo o contrario. Isto débese a que hai un aumento dos conselleiros que non teñen formación superior e non están especializados. Por outro lado, segue a haber un gran número de conselleiros que desempeñaron cargos políticos con anterioridade ao seu nomeamento.

Outra das transformacións importantes é que o Presidente do Consello de Administración deixa de ter carácter rotativo para ser elixido polo Parlamento por maioría de tres quintos entre todos os conselleiros.

Corresponde á persoa titular da Presidencia do Consello de Administración a representación institucional do mesmo, acordar a convocatoria das súas sesións e a dirección dos debates. José Enrique Moratalla Molina foi elixido Presidente tras a aprobación da Lei 18/2007.

É neurocirurxián de profesión e ten un amplo currículo político xa que foi Alcalde de Granada entre 1999 e 2003 e desde o 2002 foi Presidente do PSOE-A, no equipo de Manuel Chaves. Foi reelixido neste cargo en 2004. Esta traxectoria política, xunto con que non ten unha formación ideal para a xestión dunha empresa audiovisual, fai que sume tres puntos no índice de profesionalidade. Recordamos que cinco puntos sinala o máximo nivel de cualificación.

**Táboa 69. Cualificación e cargos políticos de José Enrique Moratalla Molina
(Presidente do Consello de Administración de RTVA 2008-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargo político	☐
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
TOTAL	3

Fonte: Elaboración propia en xaneiro de 2010

6.5.6. Comisión de Control Parlamentario de RTVA

No que respecta ao control parlamentario non se produce ningún tipo de modificación na nova lexislación. Así o artigo 35 da Lei 18/2007 sinala que unha Comisión do Parlamento de Andalucía exercerá o control parlamentario da actuación da RTVA e as súas sociedades filiais especialmente en relación co cumprimento efectivo da función de servizo público, ao igual que xa facía o artigo 20 da Lei 8/1987. Conforme ao regulamento do Parlamento andaluz as comisións poderán solicitar a información e documentación que precisen do Ente Público ou requirir a presenza ante ela dos membros do Goberno ou dos consellos de administracións das institucións sobre as que recae o control. Igualmente poden realizar preguntas e/ou interpelacións para conseguir os datos e a información necesaria para realizar o control.

Da Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA durante a sétima lexislatura analizouse o currículo de dezaioito membros. Os resultados amosan que en xeral a cualificación está por debaixo do 50%. Os problemas principais son que oito dos deputados non teñen formación superior, cinco non están especializados en

materias ideais para o control dunha radiotelevisión pública e ata once parlamentarios non teñen experiencia en dirección ou xestión de empresas non políticas.

**Táboa 70. Cualificación da Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA
VII Lexislatura**

	PSOE –A	PP-A	IULV-CA	PA	TOTAL
Nº de membros da Comisión de Control	10	6	1	1	18
Nº de Homes	2	5	0	1	8
Nº de Mulleres	8	1	1	0	10
FORMACIÓN					
Formación Inferior á Licenciatura	5	2	0	1	8
Formación superior á Licenciatura	0	0	0	0	0
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	5	4	1	0	10
ESPECIALIZACIÓN					
Sen relación coa radiotelevisión	4	1	0	0	5
Relación coa radiotelevisión	6	5	1	1	13
Dereito	0	2	0	0	2
Comunicación	0	1	0	0	1
Ccs. Económicas / Empresariais	1	1	0	0	2
Ccs. Sociais	1	0	0	0	1
Educación / Pedagogía	2	1	0	1	4
Filoxía / Lingua	2	0	1	0	3
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS					
Sen experiencia	6	4	0	1	11
Con experiencia	4	2	1	0	7
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE					
Cargo político	10	6	1	1	18
Non cargo político	0	0	0	0	0
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE					
Cargo político	9	5	1	1	16
Non cargo político	1	1	0	0	2
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	16/10= 1,6	12/6=2	3 / 1= 3	1 / 1= 1	32 / 18= 1,8

Fonte. Elaboración propia en decembro de 2009 a partir da información publicada en www.parlamentodeandalucia.es

No referente á análise das súas competencias o grupo parlamentario que utiliza un maior novo de mecanismos nesta lexislatura é o Partido Socialista, predominando os contidos de servizo público sobre os de xestión.

**Táboa 71. Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA
VII Lexislatura**

Nº de sesión	27									
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS										
Grupos Parlamentarios	PSOE –A		PP-A		IULV-CA		PA		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	13	1	3	2	0	1	0	0	16	4
Interpelacións	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Comparecencia	19	16	16	4	1	1	1	1	37	22
Proposicións non de lei	6	1	0	0	0	1	0	0	6	2
TOTAL	38	18	19	6	1	3	1	1	59	28
Total Intervencións	56 (64,37%)		25 (28,74%)		4 (4,6%)		2 (2,3%)		87	
Membros de RTVA	Director Xeral						TOTAL			
	Servizo Público			Xestión			Servizo Público		Xestión	
	0			0			0		0	
TOTAL	0						0			
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓN										
Data das Comisións	13.03.2007 / 17.04.2007 / 05.06.2007 / 04.09.2007 / 07.11.2007									
Grupos Parlamentarios	PSOE –A		PP-A		IULV-CA		PA		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	2		5		0		0		7 (41,18%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	10		0		0		0		10 (58,82%)	
TOTAL	12		5		0		0		17	
Nº de referencias de debate político	11		24		0		0		35	
Membros do Ente Público	Director Xeral						TOTAL			
Nº de referencias de debate político	32						32			

Fonte: Elaboración propia. Decembro de 2009

Nunha vista xeral, polo tanto, apreciase un baixo control da oposición, que realiza o 35,63% das intervencións, mentres que o partido de Goberno utiliza un 64,37% dos mecanismos empregados en todas as sesións desta lexislatura. Unha análise en profundidade, non obstante, amosa que o principal grupo parlamentario utiliza a maioría das súas intervencións para loar a xestión do Ente Público e, mesmo, ás veces, contestar á oposición, como se do Director xeral se tratase. Soamente solicita dúas comparecencias (entre 12 mecanismos de control empregados) para facer unha pequena crítica. O Partido Popular, pola súa banda, utiliza as súas intervencións para controlar o

Ente Público. Porén, non hai en xeral un verdadeiro control: o Goberno non o exerce na maioría das ocasións e a oposición o fai nunha porcentaxe bastante baixa.

Durante a oitava lexislatura a cualificación dos membros da Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA apenas cambia e soamente aumenta en 0,1 puntos.

**Táboa 72. Cualificación da Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA
VIII Lexislatura**

	PSOE –A	PP-A	IULV-CA	TOTAL
Nº de membros da Comisión de Control	9	7	1	17
Nº de Homes	6	6	1	13
Nº de Mulleres	3	1	0	4
FORMACIÓN				
Formación Inferior á Licenciatura	2	2	1	5
Formación superior á Licenciatura	2	1	0	3
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	5	4	0	9
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	4	4	0	8
Relación coa radiotelevisión	5	3	1	9
Dereito	0	2	0	2
Comunicación	1	0	0	1
Ccs. Económicas / Empresariais	1	0	1	2
Ccs. Sociais	0	1	0	1
Educación / Pedagogía	2	1	0	3
Filoloxía / Lingua	1	0	0	1
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	2	4	1	7
Con experiencia	7	3	0	10
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE				
Cargo político	8	7	1	16
Non cargo político	1	0	0	1
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	7	6	1	14
Non cargo político	2	1	0	3
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	22 / 9 =2,5	12 / 7 =1,7	1 / 1=1	35 / 17 =2,1

Fonte. Elaboración propia en decembro de 2009 a partir da información publicada en www.parlamentodeandalucia.es

De novo nesta lexislatura hai unha falta absoluta de paridade entre homes e mulleres, acentuado polo feito de que no Grupo Parlamentario Popular hai soamente unha muller de sete deputados. Os niveis de formación e especialización son bastante óptimos, aínda que se incrementa o número de deputados especializados en materia que nada teñen que ver co control e xestión dunha empresa informativa como médicos.

Un dos cambios máis destacables nesta lexislatura é que os socialistas realizan a mesma cantidade de mecanismos de control (50%) que a oposición, destacando a alta participación do Partido Popular (48,75%). O que non mudou é que seguen a dominar os mecanismos de servizo público fronte aos de xestión económica. Desta forma, apréciase un incremento do control por parte da oposición, aínda que hai unha caída na participación dos grupos parlamentarios minoritarios, representados neste caso por Izquierda Unida Los Verdes – Convocatoria por Andalucía.

A análise en profundidade das últimas cinco sesións³⁵ evidencia que hai un maior número de mecanismos de control utilizados para potenciar os cambios ou criticar algún aspecto da radiotelevisión pública.

Se ben, estes datos obtivéronse grazas á actuación do Partido Popular e non do partido de Goberno, que, salvo en dúas ocasións, utiliza as súas intervencións para criticar ao principal partido da oposición, referirse á xestión deste noutras Comunidades Autónomas e loar a xestión do Director xeral.

Por esta razón, os socialistas caen no debate político-partidista propiamente dito en 81 ocasións. Pola súa banda, o Grupo Popular tamén utiliza as súas intervencións ás veces para criticar ao Partido Socialista, concretamente en 12 ocasións. O Director xeral consegue en xeral escapar ao debate político, hai unha referencia política en contra do PP nas cinco últimas sesións analizadas.

³⁵As sesións analizadas en profundidade foron: 07/07/2009; 15/09/2009; 17/11/2009; 13/10/2009; 15/12/2009

**Táboa 73. Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA
VIII Lexislatura**

Nº de sesións	14							
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS								
Grupos Parlamentarios	PSOE –A		PP-A		IULV-CA		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	16	8	11	8	0	0	27	16
Interpelacións	0	0	0	0	0	0	0	0
Comparecencia	6	10	3	8	1	0	10	18
Proposicións non de lei	0	0	7	2	0	0	7	2
TOTAL	22	18	21	18	1	0	44	36
Total Intervencións	40 (50%)		39 (48,75%)		1 (1,25%)		80	
Membros de RTVA	Director Xeral				TOTAL			
	Servizo Público		Xestión		Servizo Público		Xestión	
	0		0		0		0	
	0				0			
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓN								
Data das Comisións	07.07.2009 / 15.09.2009 / 17.11.2009 / 13.10.2009 / 15.12.2009							
Grupos Parlamentarios	PSOE –A		PP-A		IULV-CA		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	2		16		0		18 (58,05%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	13		0		0		13 (41,95%)	
TOTAL	15		16		0		31	
Nº de referencias de debate político	81		12		0		93	
Membros do Ente Público	Director Xeral				TOTAL			
Nº de referencias de debate político	1				1			

Fonte. Elaboración propia en decembro de 2009

6.5.7. Consello Asesor de RTVA

Coa Lei 8/1987, de 9 de decembro, de creación da Empresa Pública da Radio e Televisión de Andalucía e regulación dos servizos de radiodifusión e televisión xestionados pola Xunta de Andalucía, o Consello Asesor estaba formado por quince vogais: dous elixidos en representación de organizacións sindicais e dous das organizacións empresariais máis representativas, tres dos vogais serían representantes das corporacións locais de Andalucía e seis serían designados polo Consello do Goberno.

Na normativa non aparecían causas de cesamento nin ningún tipo de incompatibilidades –nin audiovisuais nin políticas- dos membros do Consello Asesor. Este feito sumado a que un gran número dos conselleiros eran elixidos polo Consello de Goberno abría as portas á existencia dun control político por parte do Goberno. Por outro lado, o Consello Asesor só tiña como funcións emitir opinións ou ditames cando era requirido polo Consello de Administración e no referente á programación, o que evidencia unha subordinación do Consello Asesor ao Consello de Administración.

Unha vez aprobada a Lei 18/2007, de 17 de decembro, da Radio e a Televisión de Titularidade Autonómica xestionada pola Axencia Pública Empresarial da Radio e Televisión de Andalucía, o Consello Asesor pasa a estar formado por dezasete membros. Destes, dous son designados en representación dos sindicatos, dous en representación de organizacións empresariais, tres en representación das Corporacións Locais e dez serán designados polo Consello de Goberno.

Polo tanto, incrementase o número de conselleiros elixidos directamente polo Consello de Goberno, que ademais coa nova normativa pasan a ser maioría. Seguen sen especificarse causas de cesamento nin incompatibilidades de ningún tipo. As competencias seguen a ser as mesmas que coa anterior Lei, e seguen a estar subordinadas ao Consello de Administración. O único cambio, en prol dunha menor politización, é que o seu mandato é agora de seis anos.

6.5.8. Defensor da Audiencia de RTVA

A empresa pública da Radio e Televisión de Andalucía foi pioneira na creación en España, en 1997, da figura do Defensor do Oínte e do Espectador, que en 2009 pasou a denominarse Defensor da Audiencia. Tal e como sinala o artigo 1 da norma reguladora do Defensor ou a Defensora da Audiencia da Radio e Televisión de Andalucía, trátase este dun órgano unipersoal, “emanado do Consello de Administración da Axencia Pública Empresarial da RTVA, do que dependen funcional e organicamente”, para atender as queixas e comentarios da audiencia da RTVA.

É designado polo Consello de Administración por maioría de dous terzos en primeira votación e, no seu caso, por maioría absoluta en segunda votación. Ademais a Lei 18/2007 sinala dunha forma imprecisa que a proposta será presentada ao Consello

de Administración polo titular da Presidencia entre persoas de “recoñecida traxectoria, prestixio, criterio, credibilidade e independencia”.

A pesar destas imprecisións lexislativas nomeouse, desde 1997 e ata a actualidade, como Defensor da Audiencia a Patricio Gutiérrez del Álamo, Licenciado en Ciencias da Información na Universidade Complutense de Madrid. Ten un amplo currículo como xefe de programas e Director en diferentes medios de comunicación e diferentes asociacións e federacións de xornalistas e de prensa. Non desempeñou nunca cargos políticos, polo que suma cinco puntos no índice de cualificación.

Táboa 74. Cualificación e cargos políticos de Patricio Gutiérrez del Álamo (Defensor da Audiencia de RTVA 1997- Actualidade)

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
TOTAL	5

Fonte: Elaboración propia en xaneiro de 2010

Porén, as competencias que realiza son sinxelamente informativas e o máximo que pode facer cando perciba que exista un incumprimento dos principios inspiradores e funcións de servizo público, é promover medidas concretas e reclamar actuacións á Dirección da RTVA ou das súas sociedades filiais, a través do Consello de Administración. Polo tanto, non é un órgano de control que poida realizar competencias sancionadoras, quedando coma no caso do Consello Asesor, subordinado ao Consello de Administración.

A maiores, a norma reguladora do Defensor da Audiencia de RTVA presenta unha serie de deficiencias que, nun futuro, poderían favorecer a politización deste órgano. Unha delas refírese as causas de cesamento e a outra as incompatibilidades.

O Defensor da Audiencia da RTVA soamente poderá cesar do seu cargo cando finalice o seu mandato, por renuncia ou cesamento voluntario, incapacidade física ou enfermidade grave durante máis de tres meses continuos que impida o normal desempeño das súas funcións, incompatibilidade sobrevida, condena por comisión de delito doloso, incumprimento grave de funcións, falecementos e por acordo do Consello de Administración. É dicir, que o artigo 3.2.h) da a posibilidade de que o Consello de Administración dunha forma inmotivada poida cesar ao Defensor da Audiencia, requirindo maioría de dous terzos en primeira votación e soamente maioría absoluta en segunda votación.

A pesar de que a norma establece que o Defensor da Audiencia desempeñará as súas funcións con total independencia e con dedicación exclusiva, atopámonos ante unha normativa permisiva da vinculación política desta figura, aínda que polo de agora se elixiu a unha persoa profesional e independente. A razón disto pode ser que, se ben se deu un paso adiante con esta figura no control da RTVA, ten competencias sinxelamente informativas e subordinadas ao Consello de Administración.

6.5.9. Cámara de Contas de Andalucía

A Cámara de Contas de Andalucía é un órgano de control externo da actividade económica e orzamentaria da Xunta de Andalucía, dos entes locais e do resto do sector público da comunidade. O artigo 23 da Lei 8/1987 simplemente sinalaba que o control económico e orzamentario da empresa pública da Radio e Televisión de Andalucía e das súas sociedades correspondía ao Tribunal de Contas. A Lei 18/2008 cambiou a estrutura deste artigo, pero segue a dicir o mesmo ao sinalar que a RTVA e as súas sociedades filiais renderán contas das súas operacións ao Parlamento de Andalucía, ao Tribunal de Contas e a Cámara de Contas de Andalucía.

A Cámara de Contas de Andalucía créase a través da Lei 11/1988 coma un organismo dependente do Parlamento andaluz para fiscalizar e controlar a actividade económica do sector público de Andalucía.

O Pleno está composto por sete conselleiros, elixidos polo Parlamento andaluz mediante maioría de tres quintos. Os conselleiros son propostos polos distintos grupos parlamentarios, garantíndose a todos, salvo ao Mixto, que entre os elixidos polo menos un será da súa proposta. A súa competencia fundamental é a aprobación dos informes de fiscalización. En materia de persoal correspóndelle aprobar a proposta do cadro de persoal e retribucións sometido á Mesa do Parlamento, acordar a oferta de emprego público, e no ámbito disciplinario, decidir sobre a sanción de separación do servizo de persoal da Cámara.

O Conselleiro Maior, nomeado polo Presidente da Xunta de Andalucía de entre os candidatos propostos polos conselleiros do pleno, de entre eles mesmos. Actualmente ocupa este cargo Rafael Navas Vázquez, Doutor en Dereito e Catedrático de Dereito Financeiro e Tributario na Universidade de Cádiz. O conselleiro maior é o máximo representante da Cámara de Contas, tendo como finalidade principal asignar a cada Conselleiro cales son os traballos de fiscalización que lles corresponden e quen comparece ante o Parlamento para a exposición dos informes.

Todos os conselleiros elixidos deben ser persoas de recoñecida competencia profesional sen que puideran xestionar, inspeccionar ou intervir no ano anterior ao seu nomeamento ingresos e gastos do sector público de Andalucía, nin percibido subvencións, avais ou exencións de calquera dos entes que integran este sector público. Ademais, gozan de independencia e inmovilidade, á vez que están sometidos a un réxime de incompatibilidade e deber de abstención especialmente rigoroso.

A pesar desta normativa e tras unha análise dos currículos dos sete conselleiros, obsérvase que tres deles foron deputados do Parlamento andaluz e soamente dous deles non ocuparon ningún cargo político con anterioridade. É dicir, que existe unha certa ligazón partidista destes conselleiros aos grupos parlamentarios que os nomean. Malia isto, hai que dicir, que todos eles, sen ningunha excepción teñen estudos superiores en Dereito, Economía ou Administración de Empresas.

Finalmente, non hai que esquecer que a maioría das súas competencias quedan subordinadas ao Parlamento. En concreto as súas principais funcións son:

- Fiscalizar a actividade económica financeira e contable do sector público andaluz.

- O control do grao de cumprimento dos obxectivos propostos nos programas orzamentarios e nas memorias das subvencións, créditos, avais e outras axudas que se outorguen a persoas físicas ou xurídicas.
- Fiscalizar os contratos administrativos celebrados polo sector público.
- Asesorar ao Parlamento andaluz e desenvolver actuacións fiscalizadas e instruír procedementos xurisdiccionais de responsabilidade contable.

6.5.10. Conclusións

Despois da análise dos principais órganos de dirección, xestión e control da RTVA, tanto antes coma despois da reforma da Lei 18/2007, de 17 de decembro, de Radio e Televisión de Titularidade Autonómica xestionada pola Axencia Pública Empresarial da Radio e Televisión de Andalucía (RTVA) que derogou a Lei 8/1987, pódese concluír que esta nova norma non contribuíu en termos xerais a incrementar a cualificación dos órganos suxeito de estudo.

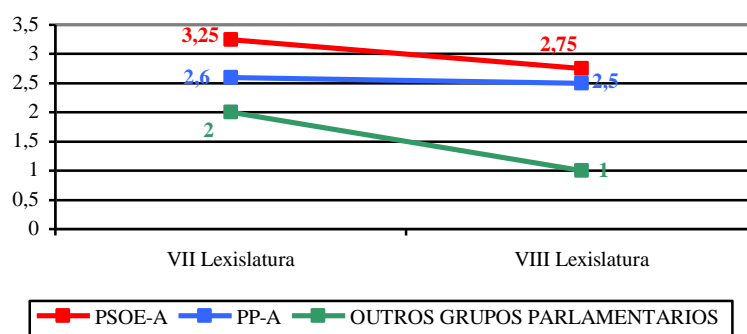
O punto onde máis avances se produciron foi na figura do Director xeral. Antes da Lei 18/2007 foron elixidos cinco Directores xerais, caracterizados por ter unha certa ligazón co Goberno. Un dos máis polémicos foi o último Director nomeado antes da reforma, Rafael Camacho, xa que fora portavoz do Goberno andaluz durante os catro anos anteriores ao seu nomeamento. O seu sucesor foi Pablo Carrasco, o primeiro Director que foi elixido polo Parlamento, por un período de seis anos. Este non ocupara cargos políticos ou en partidos con anterioridade, se ben o principal problema da nova lei é que permite a súa elección sen a existencia de consenso político.

Ademais da análise do currículo, o nivel de ligazón partidista dos dous últimos Directores xerais pódese estudar a través da súa actuación na Comisión de Control Parlamentario, xa que Rafael Camacho recorre 32 veces ao debate político-partidista en cinco sesións da Comisión, mentres que Pablo Carrasco soamente o fai nunha ocasión.

No que respecta ao Consello de Administración, este ten menor cualificación despois da reforma da Lei 18/2007. Isto débese fundamentalmente a que os conselleiros seguen a ser elixidos por representantes políticos sen que haxa esixencias concretas de

formación e especialización. O Presidente do Consello deixa de ter carácter rotativo, pero non é unha das figuras máis cualificadas da radiotelevisión pública.

**Gráfico 10. Cualificación do Consello de Administración da RTVA
VII e VIII Lexislaturas**

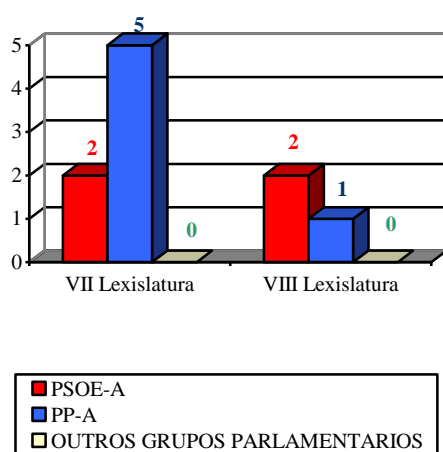
Fonte: Elaboración propia en febreiro de 2010

A Lei 17/2008 non introduce ningunha transformación na regulación da Comisión de Control Parlamentario, o cal evidencia a ausencia de cambios na cualificación deste órgano.

No referente ás competencias da Comisión de Control obsérvase unha tendencia ao incremento do control por parte do principal partido da oposición, pero non por parte do Goberno. Isto evidencia que practicamente o control é realizado polo Partido Popular, especialmente na oitava lexislatura, mentres que os socialistas limítanse a loar ao Director xeral e a criticar á oposición.

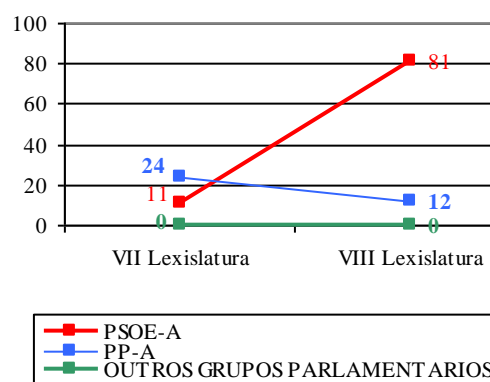
Estes datos corrobóranse ante o feito de que os socialistas realizan un número bastante elevado de referencias ao debate político-partidista propiamente dito, sobre todo no último período analizado, mentres que pola contra o Partido Popular diminúe este tipo de intervencións na oitava lexislatura.

Gráfico 11. Número de mecanismos con finalidade de control da Comisións de Control Parlamentario de RTVA

Fonte: Elaboración propia en febreiro de 2010

Gráfico 12. Número de referencias de debate político-partidista da Comisións de Control Parlamentario de RTVA

Fonte: Elaboración propia en febreiro de 2010

No referente ao Consello Asesor o cambio de normativa amplía o seu número, pero tamén a porcentaxe de conselleiros elixidos directamente polo Consello de Goberno, sen que tampouco se poidan apreciar cambios relevantes nas súas competencias, que continúan vinculadas ao Consello de Administración. O mesmo ocorre co Defensor da Audiencia, que se ben si consegue o máximo nivel de cualificación no noso índice, non ten competencias sancionadoras e simplemente debe informar das irregularidades ao Consello de Administración. Finalmente, a Cámara de Contas ten un nivel bastante elevado de ligazón partidista.

En conclusión, a nova normativa simplemente introduce melloras na desligazón partidista do Director xeral, se ben sería necesario que se esixira dunha forma clara e explícita a súa formación nunha rama axeitada para a dirección dunha empresa audiovisual así como unha ampla experiencia en xestión e dirección de empresas. As incompatibilidades marcadas na Lei 18/2007 son bastante amplas e óptimas para garantir a súa desvinculación partidista, polo menos durante o seu mandato.

6.5.11. Bibliografía

Libros e artigos científicos

Arboledas Márquez, Luís (2010): “Política de radio y televisión en Andalucía (1982-2009)”. En *II Congreso Internacional AE IC Málaga. Comunicación y desarrollo en la era digital*. Recuperado o 04 de abril de 2010, de

http://www.aeic2010malaga.org/esp/secciones_det.asp?id_seccio=7&id_slot=29&id_seccion=3

Díaz Nosty, Bernardo (1999). *La comunicación en Andalucía 1999. Situación y tendencias*. Madrid: Ediciones Tiempo.

Díaz Nosty, Bernardo (2002). *Los medios y la modernización de Andalucía*. Madrid: Ediciones Tiempo.

Manfredi, Antonio e García Gabriel (1999). “Canal Sur: 1989:1999. 10 años de RTVA”. *Ámbitos*, n. 2, pp.163-205

Vázquez Medel, Manuel Ángel (1999). “La RTVA y la industria audiovisual andaluza”. *Gittcus*, n. 7. Recuperado o 08 de febreiro de 2010, de http://www.infoamerica.org/articulos/v/vazquez_medel.htm

Artigos de prensa

Agencias (2004, 09 de outubro): “PP y andalucistas presentan textos alternativos a la reforma de RTVA”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de febreiro de 2010, de

http://www.elpais.com/articulo/andalucia/PP/andalucistas/presentan/textos/alternativos/reforma/RTVA/elpepiespand/20041009elpand_8/Tes

Arco, Carmen del (2002, 10 de marzo): “El PP anuncia una ofensiva ‘en toda regla’ contra los directivos de la RTVA”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de febreiro de 2010, de

http://www.elpais.com/articulo/andalucia/PP/anuncia/ofensiva/toda/regla/directivos/RTVA/elpepiespand/20020310elpand_8/Tes

Efe (2004, 10 de outubro): “El PSOE cree incoherente que el PP presente enmienda a la reforma de RTVA”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de febreiro de 2010, de

http://www.elpais.com/articulo/andalucia/PSOE/cree/incoherente/PP/presente/enmienda/reforma/RTVA/elpepiespand/20041010elpand_8/Tes

Efe (2006, 08 de febreiro): “Socialistas e IU acuerdan reformar la ley de la RTVA antes de junio”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de febreiro de 2010, de

http://www.elpais.com/articulo/andalucia/Socialistas/IU/acuerdan/reformar/ley/RTVA/junio/elpepiespand/20060208elpand_8/Tes

Lucio Lourdes (2002, 22 de marzo): “El PP se queda sólo en la petición de cese del director de RTVA”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de febreiro de 2010, de

http://www.elpais.com/articulo/andalucia/PP/queda/solo/peticion/cese/director/RTVA/elpepiespand/20020322elpand_10/Tes

Lucio, Lourdes (2005, 06 de novembro): “Los grupos se acusan del bloqueo de la ley de reforma de la RTVA”, *Elpais.com*. Recuperado o 08 de febreiro de 2010, de

http://www.elpais.com/articulo/andalucia/grupos/acusan/bloqueo/ley/reforma/RTVA/elpepiespand/20051106elpand_8/Tes

Lucio, Lourdes (2006, 07 de xullo): “Socialistas e IU estudian hoy qué hacer con la reforma de RTVA”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/andalucia/Socialistas/IU/estudian/hoy/hacer/reforma/RTVA/elpepiespand/20060707elpand_1/Tes

Lucio, Lourdes (2007, 05 de decembro): “Los socialistas se quedan solos en la aprobación de la nueva ley de RTVA”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/andalucia/socialistas/quedan/solos/aprobacion/nueva/ley/RTVA/elpepiespand/20071205elpand_5/Tes

Pedrote, Isabel (2004, 06 de xuño): “El Ejecutivo inicia los trámites para elegir al director general de RTVA por la Cámara”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/andalucia/Ejecutivo/inicia/tramites/elegir/director/general/RTVA/Camara/elpepiespand/20040602elpand_11/Tes

Pedrote, Isabel (2004, 26 de agosto): “El Ejecutivo aprueba el miércoles la ley para elegir al director de RTVA por la Cámara”, *Elpais.com*. Recuperado o 07 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/andalucia/Ejecutivo/aprueba/miercoles/ley/elegir/director/RTVA/Camara/elpepiespand/20040826elpand_3/Tes

Pedrote, Isabel (2004, 02 de setembro): “El Parlamento andaluz elegirá al director de la televisión pública”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/Parlamento/andaluz/elegira/director/television/publica/elpepisoc/20040902elpepisoc_4/Tes

Pedrote, Isabel (2006, 08 de xullo): “El Gobierno decide retirar la ley de RTVA y presentar otra nueva en el Parlamento”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/andalucia/Gobierno/decide/retirar/ley/RTVA/presentar/nueva/Parlamento/elpepiespand/20060708elpand_3/Tes

Pedrote, Isabel (2007, 26 de xuño): “El Gobierno aprueba hoy la Ley de RTVA con varias novedades”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/andalucia/Gobierno/aprueba/hoy/Ley/RTVA/varias/novedades/elpepiespand/20070626elpand_1/Tes

Pedrote, Isabel (2007, 27 de xuño): “El director de la RTVA será elegido por dos tercios del Parlamento”, *Elpais.com*. Recuperado o 08 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Pantallas/director/RTVA/sera/elegido/tercios/Parlamento/elpepirtv/20070627elpepirtv_3/Tes

Pedrote, Isabel (2007, 27 de xuño): “La nueva ley de la RTVA exige que se elija a su director por dos tercios del Parlamento”, *Elpais.com*. Recuperado o 07 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/andalucia/nueva/ley/RTVA/exige/elija/director/tercios/Parlamento/elpepiespand/20070627elpand_3/Tes

Arquivos documentais do Parlamento de Andalucía

Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA e das súas sociedades filiais, 06 de maio de 2008, núm. 18, constitutiva.

Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA e das súas sociedades filiais, 17 de xuño de 2008, núm. 38.

Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA e das súas sociedades filiais, 16 de setembro de 2008, núm. 57.

Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA e das súas sociedades filiais, 09 de decembro de 2008, núm. 117.

Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA e das súas sociedades filiais, 16 de decembro de 2008, núm. 119.

Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA e das súas sociedades filiais, 17 de febreiro de 2009, núm. 137.

Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA e das súas sociedades filiais, 17 de marzo de 2009, núm. 154.

Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA e das súas sociedades filiais, 19 de maio de 2009, núm. 170.

Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA e das súas sociedades filiais, 16 de xuño de 2009, núm. 188.

Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA e das súas sociedades filiais, 07 de xullo de 2009, núm. 206.

Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA e das súas sociedades filiais, 15 de setembro de 2009, núm. 221.

Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA e das súas sociedades filiais, 13 de outubro de 2009, núm. 237.

Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA e das súas sociedades filiais, 17 de novembro de 2009, núm. 271.

Comisión de Control da Axencia Pública Empresarial da RTVA e das súas sociedades filiais, 15 de decembro de 2009, núm. 289.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 19 de maio de 2004, núm. 2, constitutiva.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 01 de xuño de 2004, núm. 9.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 14 de setembro de 2004, núm. 12.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 15 de outubro de 2004, núm. 14.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 30 de novembro de 2004, núm. 17.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 01 de marzo de 2005, núm. 21.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 05 de abril de 2005, núm. 23.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 10 de maio de 2005, núm. 25.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 07 de xuño de 2005, núm. 28.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 06 de setembro de 2005, núm. 31.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 04 de outubro de 2005, núm. 33.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 29 de novembro de 2005, núm. 36.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 02 de febreiro de 2006, núm. 38.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 01 de marzo de 2006, núm. 39.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 28 de marzo de 2006, núm. 41.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 09 de maio de 2006, núm. 43.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 06 de xuño de 2006, núm. 45.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 05 de setembro de 2006, núm. 48.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 27 de outubro de 2006, núm. 52.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 28 de novembro de 2006, núm. 54.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 19 de decembro de 2006, núm. 56.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 06 de febreiro de 2007, núm. 57.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 13 de marzo de 2007, núm. 59.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 17 de abril de 2007, núm. 61.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 05 de xuño de 2007, núm. 62.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 04 de setembro de 2007, núm. 68.

Comisión de Seguimento e Control da Empresa Pública RTVA e as súas sociedades filiais, 07 de novembro de 2007, núm. 72.

Lexislación.

Lei 8/1987, de 9 de decembro, de creación da Empresa Pública da Radio e Televisión de Andalucía e regulación dos servizos de radiodifusión e televisión xestionados pola Xunta de Andalucía. BOE. Boletín Oficial do Estado, 16 de xaneiro de 1988, núm.14.

Lei 18/2007, de 17 de decembro, da radio e televisión de titularidade autonómica xestionada pola Axencia Pública Empresarial da Radio e Televisión de Andalucía (RTVA). BOE. Boletín Oficial do Estado, 23 de xaneiro de 2008, núm.20.

Regulamento do Parlamento de Andalucía, aprobado polo Pleno do Parlamento o 28 de setembro de 2005.

VII – As radiotelevisións públicas pendentes de modificación

7.1. INTRODUCCIÓN

Este capítulo ten como finalidade analizar a cualificación dos principais órganos de xestión e control das entidades públicas audiovisuais autonómicas que seguen cunha regulación aprobada nos anos 80 e que está pendente de modificación. En concreto, son tres as radiotelevisións públicas en España con estas características: a Compañía de Radio Televisión de Galicia (CRTVG), o Ente Público Radio Televisión de Madrid (RTVM) e a Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana (RTVV)³⁶.

As normas destas tres entidades públicas caracterízanse por seguir o modelo da Lei 4/1980, agora cunha necesidade urxente de reforma. En xeral, a regulación dos órganos de xestión e control distínguese polos seguintes trazos:

4. O mandato, tanto do Consello de Administración coma do Director xeral, coincide co da lexislatura.
5. Os membros do Consello de Administración son elixidos polo Parlamento mediante cotas partidistas. Non obstante, o Director xeral é nomeado polo mesmo Goberno.
6. As esixencias para ser membro do Consello de Administración e Director xeral son mínimas e moi imprecisas.
7. Hai escaseza de incompatibilidades políticas dos principais órganos de xestión e control.

³⁶ Ademais destas, existe outro grupo de radiotelevisións públicas autonómicas cunha regulación pendente de modificación, pero que naceron máis recentemente e que serán suxeito de estudo no capítulo oito.

7.2. COMPAÑÍA DE RADIO TELEVISIÓN DE GALICIA

7.2.1. Introducción

O marco legal da Compañía de Radio Televisión de Galicia (CRTVG) forma parte do que corresponde a entes e corporacións que aínda non realizaron unha gran reforma das súas normas de creación no relativo á estrutura dos seus órganos de xestión e control. Malia que a CRTVG foi unha das primeiras radiotelevisións públicas autonómicas en crearse no Estado español, aínda non cambiou a súa normativa poñéndoa ao día, como fixeron outras corporacións coma RTVE e CCMA, por citar as dúas de maior dimensión do audiovisual público español.

Un dos intentos máis intensos en Galicia para realizar unha reforma foi unha proposición de lei de iniciativa popular. Esta reforma estaba centrada principalmente en promover o nomeamento e cesamento do Director xeral reforzando o seu procedemento parlamentario de independencia. A iniciativa da reforma foi rexeitada pola maioría parlamentaria nese intre do Grupo Parlamentario Popular.

Por mor de que non houbo apenas cambios na Lei 9/1984, de 11 de xullo, de creación da Compañía de Radio e Televisión de Galicia no referente aos órganos de xestión³⁷, en 2010 o Consello de Administración é elixido por maioría de dous terzos do Parlamento e o Director xeral nomeado pola Xunta de Galicia por un período de catro anos. Se ben, neste último caso e tras a aprobación da Lei 4/2006, de 30 de xuño, de Transparencia e de Boas Prácticas da Administración Pública Galega, o nomeamento require o sometemento do candidato ao coñecemento do Parlamento autonómico.

Este procedemento foi o seguido na elección do último dos Directores obxecto de estudo desta tese, Alfonso Sánchez Izquierdo, en 2009. Previamente, Benigno Sánchez foi nomeado sen que o Parlamento fora informado. A cualificación do resto dos Directores xerais da CRTVG (Luís Losada, Lois Caeiro, Abilio Bernaldo Quirós, Ramón Villot e Francisco Campos) non foi analizada nesta investigación, debido a que, tal e como se marcou no capítulo metodolóxico, soamente son analizados os órganos de

³⁷ Excepto no referido a dous artigos da Lei 9/1984 de Creación da CRTVG, ampliados pola Lei 3/2002, do 29 de abril, de Medidas de Réxime Fiscal e Administración da Xunta de Galicia. Refírense á xustificación do financiamento do servizo audiovisual público galego e a súa avaliación, a través dun informe anual, a través da Comisión de Control do Parlamento de Galicia.

xestión e control das radiotelevisións públicas durante as dúas últimas lexislaturas. Se ben, resúmese moi brevemente a súa traxectoria profesional e política.

Con respecto ás dúas últimas lexislaturas, a análise cuantitativa amosa que no período no que goberna a coalición PSdeG-PSOE e o BNG hai menos cualificación dos órganos de xestión e control ca no período seguinte –máis curto e con menos perspectiva temporal- no que o PP gaña as eleccións (oitava lexislatura). A lei galega vixente da radiotelevisión pública –coma outras do seu mesmo rango- permite o control partidista da CRTVG, poñendo a independencia á vontade dos propios políticos.

7.2.2. Historia electoral de Galicia

As primeiras eleccións democráticas teñen lugar en Galicia en 1981. Durante as dúas primeiras lexislaturas obtén a maioría de votos Alianza Popular e Coalición Popular manténdose como Presidente da Xunta Gerardo Fernández Albor.

Porén, en 1987 Fernando González Laxe (PSdeG) presentou unha moción de censura contra o goberno de Fernández Albor contando co apoio de Coalición Galega e o Partido Nacionalista Galego. A moción triunfou e González Laxe formou un goberno de coalición tripartito. Non obstante, Manuel Fraga impediulle en 1989 revalidar a Presidencia, xa que gaña as eleccións ao fronte do Partido Popular.

Desta maneira, neste ano, Fraga consegue a Presidencia do Goberno galego con maioría absoluta. Estes resultados manteranse durante catro lexislaturas, ata que nas eleccións celebradas en 2005 o PP –a forza máis votada, pero con maioría relativa- non consegue acceder ao Goberno debido ao pacto entre o Partido Socialista de Galicia e o Bloque Nacionalista Galego.

Desta forma, durante a sétima lexislatura (2005-2009) resulta nomeado Presidente da Xunta de Galicia Emilio Pérez Touriño, o candidato do PSdG-PSOE e Anxo Quintá, do BNG, pasa a ostentar a súa Vicepresidencia.

**Táboa 75. Resultados nas eleccións autonómicas de Galicia.
VII Lexislatura (2005-2009)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Popular de Galicia (PPdG)	37	756.562
Partido dos Socialistas de Galicia (PSdeG-PSOE)	25	555.603
Bloque Nacionalista Galego (BNG)	13	311.954

Fonte. Xunta Electoral Central

As eleccións celebradas o 1 de marzo de 2009 volvéronlle dar o Goberno ao Partido Popular porque conseguiu de novo a maioría absoluta. Nesta ocasión é Alberto Núñez Feijoo o candidato que resulta elixido Presidente de Galicia. Os resultados destes comicios foron:

**Táboa 76. Resultados nas eleccións autonómicas de Galicia.
VIII Lexislatura (2009- Actualidade)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Popular de Galicia (PPdG)	38	789.427
Partido dos Socialistas de Galicia (PSdeG-PSOE)	25	524.488
Bloque Nacionalista Galego (BNG)	12	270.712

Fonte. Xunta Electoral Central

7.2.3. Historia e regulación da CRTVG

No ano 1982 o Goberno galego xa amosaba inquedaanza polo establecemento dun sistema de medios públicos ao servizo da cidadanía, “de xeito que o pleno parlamentario se manifestaba a favor dunha terceira canle o 23 de decembro de 1982” (López García, 2006:11).

A posibilidade do seu desenvolvemento estaba prevista no artigo 34 da Lei Orgánica 1/1981, de 6 de abril, Estatuto de Autonomía de Galicia, que dispón: “No marco das normas básicas do Estado, corresponde á Comunidade Autónoma o desenvolvemento lexislativo e a execución do réxime de radiodifusión e televisión, nos termos e casos establecidos na lei que regule o Estatuto Xurídico da Radio e a Televisión. Igualmente lle corresponde, no marco das normas básicas do Estado, o

desenvolvemento lexislativo e a execución do réxime de prensa e, en xeral, de todos os medios de comunicación social. Nos termos establecidos nos apartados anteriores deste artigo, a Comunidade Autónoma poderá regulamentar, crear e manter a súa propia televisión, radio e prensa e, en xeral, todos os medios de comunicación social para o cumprimento dos seus fins”.

Unha vez aprobada a Lei 46/1983, de 26 de decembro, reguladora da Terceira Canle de Televisión, comeza unha discusión en Galicia sobre a idoneidade de crear unha canle nesta comunidade. Nas intervencións do debate do ditame da Comisión 4ª de Educación e Cultura, no Proxecto de Lei da Compañía de Radio e Televisión de Galicia, expresáronse dúas ideas para xustificar a necesidade de creación da Televisión Galega (Maneiro Vila e Cabaleiro Durán, 1993:16):

- As canles autonómicas rompen o monopolio do Estado centralista en materia de televisión.
- Os medios audiovisuais públicos son un factor primordial para que unha Comunidade Autónoma recupere os seus sinais de identidade.

Os representantes do Goberno autonómico, formado por militantes de Alianza Popular, sinalaron que “a Televisión de Galicia nacía porque se buscaba unha televisión pública sen manipulacións, afastada do sectarismo ideolóxico, que fose un medio de facer chegar ao pobo a mensaxe da súa terra, da súa historia, dos seus homes” (Maneiro Vila, 1989:63).

Tamén se esperaba dos medios públicos de comunicación galegos unha maior sensibilidade na programación, así como unha contribución a minguar o desemprego, creando novos postos de traballo.

Pero, en definitiva, no que consistía este proxecto era en “dispoñer dun factor primordial para que unha Comunidade Autónoma recuperase os seus sinais de identidade, o que levaría a evitar os gastos superfluos; á defensa da propia personalidade cultural; á defensa e o pulo da propia lingua” (Maneiro Vila e Cabaleiro Durán, 1993:17).

En xullo de 1984 entra en vigor a Lei 9/1984, de 11 de xullo, de creación da Compañía de Radio e Televisión de Galicia (CRTVG), que a configura como un ente de

dereito público ao que lle corresponde a regulación e a xestión dos servizos de radio e televisión da Comunidade.

Case un ano máis tarde apróbase o Real Decreto 915/1985, do 25 de maio, polo que se concede á Comunidade Autónoma de Galicia a xestión directa da terceira canle de televisión.

A Radio Galega iniciou as súas emisións en probas o domingo 24 de febreiro de 1985, día do aniversario do nacemento da poeta Rosalía de Castro. A programación regular comezaría o 29 de marzo de 1985 e desde entón emite as 24 horas do día ininterrompidamente en lingua galega.

A Televisión de Galicia empeza a emitir o 24 de xullo de 1985, véspera do Día de Galicia, desde as súas instalacións de San Marcos na parroquia de Bando, en Santiago de Compostela. A súa programación regular comezou o 29 de setembro de 1985 con 39 horas de emisión.

Nun principio os traballadores contratados de Televisión de Galicia eran pouco máis de cen persoas: vinte en informativos, cincuenta e nove operadores, oito técnicos e tres documentalistas. Pouco a pouco o cadro de persoal vai en aumento e en 1989 a TVG conta con 285 traballadores fixos, dos cales “o 25% son mulleres e o 75% homes” (Maneiro Vila, 1989:100). Tamén figuran como persoal eventual un total de 119 persoas. O resultado a finais da década dos 80 “é un cadro de persoal de 404 traballadores que prestan os seus servizos na Televisión de Galicia. A media de idade resulta de 30 anos, o cal demostra unha inmadureza profesional que irá sentándose ao longo dos anos” (Maneiro Vila, 1989:100).

Por outro lado, a evolución tecnolóxica favoreceu que en 1996 empezara as súas emisións por vía satélite a canle TVG América. O 17 de maio do seguinte ano comeza a emitir en Internet e en febreiro de 2009 nace TVG2 a través da Televisión Dixital Terrestre. A mediados de 2010 o cadro de persoal da CRTVG supera os 1.100 traballadores.

No referente aos órganos de control e xestión, a CRTVG segue o esquema estatal da Lei 4/1980, de 10 de xaneiro, de Estatuto de Radio e Televisión. O Director xeral é nomeado pola Xunta de Galicia, oído o Consello de Administración, por catro anos. A lei sinala incompatibilidades empresariais audiovisuais, pero non de carácter

político. O seu cesamento, ao igual que o seu nomeamento, é competencia do Goberno galego.

O Consello de Administración está formado por doce membros, elixidos por cada lexislatura, polo Parlamento galego mediante maioría de dous terzos, “entre persoas de acreditado prestixio profesional”. Os conselleiros son incompatibles con cargos audiovisuais, pero a lei non sinala incompatibilidades políticas. O Presidente do Consello de Administración ten carácter rotativo e funcional.

O control externo da CRTVG correspóndelle á Comisión Permanente de Control da Compañía de Radio-Televisión de Galicia e as súas sociedades. Pola súa parte, o Consello de Contas informará ao Parlamento de Galicia da xestión económica e orzamentaria da Compañía das súas sociedades xestoras e das sociedades filiais que no seu caso se creen.

A composición e organización da CRTVG foi moi criticada desde a súa constitución. “Os medios de comunicación escrita fixéronse eco de tales queixas, de xeito que podemos atopar noticias e artigos de opinión con este contido, sobre todo nos primeiros anos de funcionamento da canle autonómica” (López García, 2006:19).

Unha das iniciativas máis fortes de cambio foi a Proposición de lei de iniciativa popular, de modificación da Lei 9/1984, de 11 de xullo, de creación da Compañía de Radio Televisión de Galicia. A finalidade era a modificación dos artigos 10 e 12 da lei, relativos ao nomeamento e ao cesamento do Director xeral. No caso de que prosperase a iniciativa, a redacción quedaría da seguinte forma:

Artigo 10

- 1.- O Director xeral da Compañía é o órgano executivo da entidade pública e será elixido polo Parlamento de Galicia por maioría de dous terzos e para un período de cinco anos, oído o Consello de Administración. Producida a elección, o Director será nomeado por decreto da Xunta.
- 2.- Sen prexuízo das causas de cesamento establecidas na presente lei, o seu mandato será de cinco anos e non estará limitado polo comezo ou final dunha lexislatura. Cando o mandato remate, continuará no seu cargo ata que o Parlamento de Galicia elixa a un novo Director xeral.
- 3.- O cargo de Director xeral está afectado polas mesmas incompatibilidades que as sinaladas para os membros do Consello de Administración. Tamén se considerará causa de

incompatibilidade a vinculación con entidades públicas ou privadas de medios de comunicación.

4.- O Director xeral asistirá ás reunións do Consello de Administración con voz e voto, pero carecerá deles cando trate de asuntos que o afecten directamente.

Artigo 12

1.- Nos supostos de cesamento, dimisión, renuncia, morte, incapacidade ou incompatibilidade sobrevida procederase inmediatamente á designación do novo Director xeral polo procedemento establecido na presente lei.

2.- O cesamento do Director xeral será acordado polo Parlamento de Galicia por maioría de dous terzos, por iniciativa propia, oído o Consello de Administración. A Xunta de Galicia tamén lle pode propoñer ao Parlamento o cesamento do Director Xeral, así como o Consello de Administración, por maioría de dous terzos. O cesamento do Director xeral farase efectivo por decreto da Xunta, despois de ser acordado polo Parlamento e ten que estar motivado nalgunha das seguintes causas:

- a.- Imposibilidade física ou enfermidade superior na súa duración a seis meses continuos.
- b.- Incompetencia manifesta ou actuación contraria aos criterios, principios ou obxectivos nos que se refire a presente Lei.
- c.- Condena por delito doloso.

A pesar de contar co apoio dos socialistas e do Bloque Nacionalista Galego, esta iniciativa foi rexeitada o 14 de maio de 2002, debido aos votos contrarios dos deputados do Grupo Parlamentario Popular, que dispoñía de maioría parlamentaria.

Outra proposta que tampouco saíu adiante foi a de crear a segunda canle de televisión de ámbito autonómico en 1990. Esta idea naceu de Xavier Alcalá, o enxeñeiro de telecomunicacións que se responsabilizaba do funcionamento da rede de emisión da CRTVG nos primeiros anos da Corporación. Esta iniciativa materializouse efectivamente en 2009, no novo escenario dixital.

Esa idea “acadou certo rango institucional cando o Consello da Cultura Galega decidiu secundala. No seu plenario do 13 de marzo de 1991, este organismo consultivo aprobaba por unanimidade unha proposta elaborada pola súa Comisión de Comunicación, na que se avogaba polo fortalecemento dos medios de comunicación

galegos e se propuña a creación dunha segunda canle para a Televisión de Galicia, a imitación das que se crearon no País Vasco e Cataluña” (López García, 2006:199).

Esta proposta foi trasladada polo Partido Socialista Galego- Esquerda Galega (PSG-EG) ao Parlamento autonómico que a rexeitou o 6 de febreiro de 1990. O Partido Popular, que era a forza maioritaria na Cámara xustificou a súa negativa por limitacións orzamentarias.

Polo tanto a CRTVG segue regulamentada pola Lei 9/1984 que soamente sufriu a modificación dos artigos 1 e 20, mediante a Lei 3/2002, do 29 de abril, de Medidas de Réxime Fiscal e Administración da Xunta de Galicia. A principal razón deste cambio foi a necesidade de definir e delimitar con maior precisión a función de servizo público por mor á denuncia interposta polos grupos audiovisuais privados en 1997 na Corte de Xustiza de Luxemburgo, contra as televisións públicas de Francia, Portugal, España e Italia contra o seu réxime mixto de financiamento.

Para efectos desta investigación destaca o cambio do artigo 20 referido ao control parlamentario do Ente Público. A partir da modificación engádese que a Comisión Permanente de Control da Compañía de Radio-Televisión de Galicia e as súas sociedades exercerán o control de CRTVG de tal modo que non impidan o funcionamento dos medios, velando polo cumprimento efectivo da función de servizo público. Para estes efectos, a CRTVG remitirá, con carácter anual, a esta Comisión Parlamentaria un informe sobre a execución da función de servizo público encomendada, referido ao conxunto das súas actividades, programacións, servizos e emisións.

Posteriormente entrou en vigor a Lei 4/2006, de 30 de xuño, de Transparencia e de Boas Prácticas da Administración Pública galega, que sinala que o nomeamento do Director xeral de CRTVG polo Consello de Goberno, ten que ser previamente informado ao Parlamento de Galicia, que examinará a candidatura³⁸.

³⁸ En 1999, é aprobada a Lei 6/1999, de 1 de setembro, do Audiovisual de Galicia coa finalidade de regulamentar a actividade cinematográfica e audiovisual e o apoio á produción, comercialización e difusión do cine e vídeos galegos e en galego, así como as relacións destes con outros medios audiovisuais.

7.2.4. Directores xerais da CRTVG

Luís Losada foi o primeiro Director xeral da Compañía Radio Televisión de Galicia, nomeado para o período de 1985 e 1986. A súa carreira profesional estivo moi ligada ao mundo televisivo. Boa parte da súa traxectoria desenvolveuse nos Servizos Informativos de Televisión Española. A principios da década dos setenta dirixiu o informativo 24 horas e en 1977 estivo ao fronte da terceira edición do Telexornal. Tamén tivo experiencia na prensa escrita, xa que dirixiu o Diario de Pontevedra e foi redactor do Diario ABC e da revista Blanco y Negro.

Luís Rodríguez (coñecido como Lois Caeiro) ocupa ese cargo de xestión en marzo de 1986 ata xaneiro de 1987, data na que dimite. Segundo o diario El País a renuncia de Caeiro foi motivada por “un cambio de circunstancias políticas”, que se correspondían coa “dimisión do vicepresidente da Xunta, Xosé Luís Barreiro”, de quen era estreito colaborador (Vázquez, 1987, 13 de xaneiro).

En 1987 foi nomeado Director xeral da CRTVG Abilio Bernaldo de Quirós, que ostentou o seu cargo coincidindo co Goberno de Alianza Popular de Gerardo Fernández Albor e o tripartito presidido por Fernando González Laxe.

En 1990, o avogado e radiofonista Ramón Villot foi elixido para ocupar o cargo, durante catro anos, tras unha carreira profesional en RNE e RTVE. En 1994, o xornalista Francisco Campos toma o seu relevo. Campos é Licenciado en Xornalismo e Doutor en Historia e Comunicación, ademais de ter un máster en Dirección e Xestión de Empresas Industriais e de Servizos. Anteriormente traballara como delegado da Voz de Galicia en Lugo, Director de La Región de Ourense e Director da Axencia Galega de Noticias (AGN), ademais de Profesor da Facultade de Comunicación de Santiago desde 1990-1991.

Coa chegada do Partido dos Socialistas de Galicia e do Bloque Nacionalista Galego ao Goberno, Benigno Sánchez García foi nomeado Director xeral da CRTVG durante o período 2005 – 2009. Nesta ocasión o Executivo decidiu nomear un Director cun marcado perfil laboralista. Licenciado en Dereito, Benigno Sánchez é Inspector de Traballo e ostentou durante seis anos a presidencia do Consello Galego de Relacións Laborais. Suma tres puntos no índice elaborado nesta investigación (sendo cinco o

máximo) porque non está especializado en Economía nin en Ciencias da Comunicación e fundamentalmente porque desempeñou cargos políticos con anterioridade.

Táboa 77. Cualificación e cargos políticos de Benigno Sánchez Domínguez (Director xeral de CRTVG 2005-2009)

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargo político	☐
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
TOTAL	3

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010 a partir dos datos publicados en La Voz de Galicia e El Correo Gallego

Tras a vitoria do PP nas eleccións celebradas o 1 de marzo de 2009, Alfonso Sánchez Izquierdo foi nomeado novo Director xeral. Neste caso xoga un papel importante a Lei 4/2006, de 30 de xuño, de Transparencia e de Boas Prácticas da Administración Pública Galega, que sinala no artigo 16 que o Consello da Xunta de Galicia, con carácter previo ao nomeamento do Director xeral da CRTVG porá en coñecemento do Parlamento de Galicia o nome da persoa proposta para este cargo co fin de que poida dispor a súa comparecencia ante a Comisión correspondente da Cámara. A Comisión examinará as candidaturas propostas e os seus membros formularán as preguntas ou solicitarán aclaracións que estimen convenientes.

Alfonso Sánchez Izquierdo foi nomeado, polo tanto, co coñecemento do Parlamento de Galicia. Este ten unha ampla experiencia como xornalista, sendo Licenciado en Ciencias da Información e en Dereito.

Sánchez Izquierdo comezou a súa carreira xornalística na Axencia EFE nos Estados Unidos. Posteriormente foi redactor e Director do xornal ourensán La Región, ao que se mantivo vinculado durante 35 anos. No 2008 vencellouse tamén á docencia na Facultade de Ciencias da Comunicación de Santiago de Compostela e na Universidade de Vigo, ata que en 2009 foi nomeado Director xeral da CRTVG. Debido a este currículo profesional e a que Sánchez Izquierdo non desempeñou cargos políticos, suma cinco puntos no índice elaborado para esta investigación.

**Táboa 78. Cualificación e cargos políticos de Alfonso Sánchez Izquierdo
(Director Xeral de CRTVG 2009-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
TOTAL	5

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010 a partir dos datos publicados en La Voz de Galicia e El Correo Gallego

7.2.5. Consello de Administración da CRTVG

Segundo a Lei 9/1984, de 11 de xullo, de creación da Compañía de Radio-Televisión de Galicia, o Consello de Administración de CRTVG está composto por doce membros, elixidos para cada lexislatura, polo Parlamento de Galicia, mediante maioría de dous terzos, entre persoas de acreditado prestixio profesional.

O primeiro Consello de Administración analizado, o constituído na sétima lexislatura, está formado por catro conselleiros propostos polo PSdeG-PSOE, dous polo BNG e un polo PP. Porén, a mediados de 2008 a situación mudou notablemente tras o falecemento de Lois Obelleiro e a renuncia de Cecilia Pérez Orge (ambos elixidos a proposta do BNG).

A súa renovación provocou unha gran disputa que durou un ano entre os tres grandes partidos do Goberno galego. O feito de que o Partido Popular non estivera de acordo coa designación de senadores autonómicos provocou que este partido bloquease a reelección dos dous conselleiros do BNG cesados, pasando a ter os populares máis representación matemática no Consello de Administración da CRTVG.

A partir dese momento, o Presidente do Partido Popular en Galicia, requiriu que o Goberno remitise á Cámara unha proposta lexislativa para que fose o Parlamento, e non o Executivo, o que nomease por maioría reforzada ao Director xeral da CRTVG.

Isto foi moi criticado polos partidos que formaban o Goberno que acusaban á oposición de “aproveitar un falecemento para obter réditos políticos” (Efe, 2004, 22 de abril). Debido á negativa do PSdeG e do BNG esta situación mantívose ata que se celebraron as novas eleccións que constituíron un cambio de Goberno a favor do PP.

Esta situación evidencia unha certa ligazón política do Consello de Administración. Logo do falecemento e o cesamento de dous dos seus membros, non se puido renovar o Consello ante a negativa dos partidos políticos a ceder.

**Táboa 79. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración da CRTVG
VII Lexislatura**

	PSdeG	BNG	PPdeG	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	4	2	6	12
Nº de Homes	3	1	4	8
Nº de Mulleres	1	1	2	4
FORMACIÓN				
Formación Inferior á Licenciatura	3	1	2	6
Formación superior á Licenciatura	0	1	1	2
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	1	0	3	4
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	1	1	2	4
Relación coa radiotelevisión	3	1	4	8
Dereito	0	0	0	0
Comunicación	0	0	2	2
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	2	2
Ccs. Sociais	1	0	0	1
Educación / Pedagogía	2	1	2	5
Filoloxía / Lingua	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	0	1	1	2
Con experiencia	4	1	5	10
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE				
Cargo político	3	2	5	10
Non cargo político	1	0	1	2
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	2	2	3	7
Non cargo político	2	0	3	5
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	11/4 = 2,75	3/2 = 1,5	17/6 = 2,8	31/12 = 2,5

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010 a partir das enquisas completadas cos datos de www.parlamentodegalicia.com, La Voz de Galicia, El Correo Gallego e o Diario Oficial de Galicia

Os datos evidencian que existe certa ligazón política e falta de cualificación ou idoneidade no Consello de Administración da CRTVG durante a sétima lexislatura. Por unha banda, a metade dos seus membros non ten formación superior e catro deles non están especializados en materias ideais para a dirección e xestión dunha empresa audiovisual. Ademais a maioría ocuparon cargos políticos directos ou indirectos con anterioridade e de forma simultánea a ser conselleiros.

Durante a oitava lexislatura cambiou o Goberno en Galicia pero permanece o número de conselleiros propostos por cada grupo parlamentario (seis polo PP, catro polo PSdeG-PSOE e dous polo BNG). Nesta ocasión o índice de cualificación aumenta

en xeral en 0,5 puntos debido a unha maior especialización e menor vinculación partidista dos seus membros. A maioría dos membros, non obstante, son cargos ou colaboradores (asesores) do aparato político, de comunicación e de representación municipal dos tres partidos.

En termos xerais destaca a formación de case tódolos conselleiros xa que hai membros especializados en Xornalismo, Dereito e Ciencias Económicas. Non obstante, resalta negativamente que a maioría (ata nove conselleiros) desempeñaron cargos políticos ou de asesoramento en comunicación política con anterioridade ao seu cargo neste órgano de control. En ningunha das dúas lexislaturas analizadas hai paridade entre homes e mulleres.

**Táboa 80. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración da CRTVG
VIII Lexislatura**

	PPdeG	PSdeG	BNG	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	6	4	2	12
Nº de Homes	4	3	1	8
Nº de Mulleres	2	1	1	4
FORMACIÓN				
Formación Inferior á Licenciatura	1	1	0	2
Formación superior á Licenciatura	3	0	0	3
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	2	3	2	7
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	2	0	2	4
Relación coa radiotelevisión	4	4	0	8
Dereito	1	1	0	2
Comunicación	2	2	0	4
Ccs. Económicas / Empresariais	2	0	0	2
Ccs. Sociais	0	1	0	1
Educación / Pedagogía	0	0	0	0
Filoloxía / Lingua	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	1	1	1	3
Con experiencia	5	3	1	9
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE				
Cargo político	4	3	2	9
Non cargo político	2	1	0	3
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	2	2	2	6
Non cargo político	4	2	0	6
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	20/6 = 3,3	13/4 = 3,25	3/2 = 1,5	36/12 = 3

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010 a partir das enquisas completadas cos datos de www.parlamentodegalicia.com, La Voz de Galicia, El Correo Gallego e o Diario Oficial de Galicia

7.2.6. Comisión de Control Parlamentario da CRTVG

A Lei 9/1984, de 11 de xullo, de creación da Compañía de Radio Televisión de Galicia, sinala que corresponde ao Parlamento de Galicia o control da actuación da Compañía de Radio-Televisión de Galicia e das súas sociedade.

Tal e como se sinala despois da modificación da Lei 3/2002, de 29 de abril, de Medidas de Réxime Fiscal e Administrativo, a Comisión Permanente de Control da Compañía exercerá o control da actuación da CRTVG e das súas sociedades, de tal modo que non impida o funcionamento dos medios, velando polo cumprimento efectivo da función de servizo público.

Para estes efectos, a CRTVG remitirá, con carácter anual, a esta Comisión Parlamentaria un informe sobre a execución da función de servizo público encomendada, referido ao conxunto das súas actividades, programacións, servizos e emisións.

A primeira Comisión de Control da Compañía da RTVG analizada foi a constituída na sétima lexislatura e comprobouse o currículo de quince deputados (cinco do PSdeG-PSOE, tres do BNG e sete do PP).

O seu nivel de cualificación non é moi elevado, debido a falta de formación e especialización nalgunha das especialidades axeitadas para o control dunha radiotelevisión pública. Ademais, a maioría dos deputados (nove de quince) non teñen experiencia en xestión e administración de empresas privadas.

**Táboa 81. Cualificación da Comisión de Control da Compañía da CRTVG
VII Lexislatura**

	PSdeG	BNG	PPdeG	TOTAL
Nº de membros	5	3	7	15
Nº de homes	2	1	6	8
Nº de mulleres	3	2	1	7
FORMACIÓN				
Titulación inferior á licenciatura	2	1	0	3
Titulación superior á Licenciatura	1	1	3	5
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	2	1	4	7
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	2	1	1	4
Relación coa radiotelevisión	3	2	6	11
Dereito	0	1	3	4
Xornalismo	0	0	0	0
Economía e Administración de Empresas	0	0	3	3
Socioloxía	3	1	0	4
Educación / Pedagogía	0	0	0	0
Filoloxía / Letras	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	3	2	4	9
Con experiencia	2	1	3	6
AFILIACION POLITICA OU CARGO POLITICO ANTERIORMENTE				
Cargo político ou afiliación	5	3	7	15
Non cargo político ou afiliación	0	0	0	0
AFILIACION POLITICA OU CARGO POLITICO SIMULTANEAMENTE				
Cargo político ou afiliación	4	2	5	11
Non cargo político ou afiliación	1	1	2	4
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	9/5 = 1,8	6/3 = 2	18/7 = 2,6	33 / 15 = 2,2

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010 a partir dos datos publicados en www.parlamentodegalicia.com

Nas cinco últimas sesións analizadas en profundidade³⁹, o Grupo Parlamentario Socialista soamente realiza dúas preguntas e o fai simplemente para loar a xestión do Director xeral. Pola contra, o Bloque Nacionalista Galego, a pesar de gobernar en coalición co anterior partido político, realiza cinco preguntas todas elas cunha finalidade propia de control. Finalmente, as vinte preguntas realizadas polo Grupo Parlamentario

³⁹ Foron analizadas en profundidade as sesións do 30.05.2008, 26.06.2008, 29.09.2008, 21.11.2008 e 29.12.2008.

Popular teñen tamén esta mesma finalidade, aínda que este grupo cae ata en 53 ocasións no debate político-partidista propiamente dito.

**Táboa 82. Comisión de Control da Compañía da CRTVG
VII Lexislatura**

Nº de sesións	25							
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS								
Grupos Parlamentarios	PSdeG-PSOE		BNG		PPdeG		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	1	11	6	2	51	9	58	22
Interpelacións	0	0	0	0	0	0	0	0
Comparecencia	0	0	0	0	0	1	0	1
Proposicións non de lei	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	1	11	6	2	51	10	58	23
Total Intervencións	12 (14,8%)		8 (9,9%)		61 (75,3%)		81	
Membros de RTVA	Director Xeral				TOTAL			
	Servizo Público		Xestión		Servizo Público		Xestión	
	0		1		0		1	
	1				1			
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓN								
Data das Comisións	30.05.2008 / 26.06.2008 / 29.09.2008 / 21.11.2008 / 29.12.2008							
Grupos Parlamentarios	PSdeG-PSOE		BNG		PPdeG		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	0		5		20		25 (92,6%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	2		0		0		2 (7,4%)	
TOTAL	2		5		20		27	
Nº de referencias de debate político	0		8		53		61	
Membros do Ente Público	Director Xeral				TOTAL			
Nº de referencias de debate político	40				40			

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

Durante a oitava lexislatura, o nivel de cualificación diminúe, existindo as mesmas deficiencias que no anterior período. Ata cinco dos deputados analizados teñen unha formación inferior á Licenciatura e seis deles carecen de especialización ideal para o control da CRTVG. De novo, a maioría dos parlamentarios non ten experiencia en xestión e/ou dirección de empresas non políticas. Ademais neste período non hai paridade entre homes e mulleres.

**Táboa 83. Cualificación da Comisión de Control da Compañía da CRTVG
VIII Lexislatura**

	PPdeG	PSdeG-PSOE	BNG	Total
Nº de membros	7	4	2	13
Nº de homes	5	3	1	9
Nº de mulleres	2	1	1	4
FORMACIÓN				
Titulación inferior á licenciatura	2	2	1	5
Titulación superior á Licenciatura	1	0	0	1
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	4	2	1	7
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	4	1	1	6
Relación coa radiotelevisión	3	3	1	7
Dereito	2	1	0	3
Comunicación	0	0	0	0
Economía e Administración de Empresas	1	0	0	1
Socioloxía	0	2	1	3
Educación / Pedagogía	0	0	0	0
Filoloxía / Letras	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	3	3	2	8
Con experiencia	4	1	0	5
AFILIACION POLITICA OU CARGO POLITICO ANTERIORMENTE				
Cargo político ou afiliación	7	4	2	13
Non cargo político ou afiliación	0	0	0	0
AFILIACION POLITICA OU CARGO POLITICO SIMULTANEAMENTE				
Cargo político ou afiliación	6	4	1	11
Non cargo político ou afiliación	1	0	1	2
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	13/7 = 1,8	6/ 4 = 1,5	3/2 = 1,5	22 / 13 = 1,7

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010 a partir dos datos publicados en www.parlamentodegalicia.com

A análise das cinco sesións publicadas na web pertencentes a esta lexislatura ata o 2009, amosa que os grupos parlamentarios, unha vez que cambiou o Goberno, compórtanse de diferente maneira ca na anterior lexislatura. Mentres que na sétima lexislatura era o PP o que exercía un maior número de preguntas, agora é o que ten unha presenza menor (22,2%), mentres que o PSdeG-PSOE realiza o 44,4% e o BNG o

33,3%. Ao igual que no anterior período dominan as preguntas relativas ao servizo público (77,8%) sobre as de xestión (22,2%).

A análise en profundidade⁴⁰ amosa que o PP utiliza a metade das súas preguntas para controlar e a outra metade simplemente para gabar ao equipo directivo da CRTVG, mentres que os outros dous partidos políticos si que exercen un control. Hai un incremento en xeral das referencias de debate político propiamente dito, co cal este control perde a súa natureza.

**Táboa 84. Comisión de Control da Compañía da CRTVG
VIII Lexislatura**

Nº de sesión	5							
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS								
Grupos Parlamentarios	PPdeG		PSdeG-PSOE		BNG		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	1	1	3	1	3	0	7	2
Interpelacións	0	0	0	0	0	0	0	0
Comparecencia	0	0	0	0	0	0	0	0
Proposicións non de lei	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	1	1	3	1	3	0	7	2
Total Intervencións	2 (22,2%)		4 (44,4%)		3 (33,3%)		9	
Membros de RTVA	Director Xeral				TOTAL			
	Servizo Público		Xestión		Servizo Público		Xestión	
	0		3		0		3	
	3				3			
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓN								
Data das Comisións	25.06.2009 / 29.09.2009 / 17.11.2009 / 27.11.2009 / 30.12.2009							
Grupos Parlamentarios	PPdeG		PSdeG-PSOE		BNG		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	1		4		3		8 (88,9%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	1		0		0		1 (11,1%)	
TOTAL	2		4		3		9	
Nº de referencias de debate político	38		16		18		72	
Membros do Ente Público	Director Xeral				TOTAL			
Nº de referencias de debate político	0				0			

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

⁴⁰ Foron analizadas en profundidade as sesión do 25.06.2009, 29.09.2009, 17.11.2009, 27.11.2009 e 30.12.2009

Hai, polo tanto, un comportamento diferente dos grupos parlamentarios en función de se gobernan ou de se exercen a oposición. No primeiro caso, apenas recorren a mecanismos de control e se o fan utilízanos para loar a xestión da dirección de CRTVG. No segundo caso, si hai un certo control. Non obstante, frecuentemente os grupos parlamentarios caen no debate político-partidista facendo referencia a temas políticos que nada teñen que ver co funcionamento da Compañía de Radio-Televisión de Galicia.

7.2.7. Consello Asesor da CRTVG

A Lei 9/1984, de 11 de xullo, de creación da Compañía de Radio-Televisión de Galicia, sinala que as sociedades da Compañía de Radio-Televisión de Galicia teñen un Consello Asesor, composto polos seguintes membros: Tres vogais de cada empresa, elixidos polos representantes dos traballadores, segundo criterios de proporcionalidade; tres vogais representantes da Administración autonómica, designados pola Xunta de Galicia; tres vogais designados, un, polo Consello da Cultura Galega, un, pola Universidade, e outro, polos medios de comunicación; un representante designado por cada unha das Deputacións provinciais.

O Consello Asesor será convocado cando menos semestralmente para cada unha das sociedades polo Consello de Administración, e emitirá opinión ou ditame cando lle fosen expresamente requiridos por este e, en todo caso, en canto ás competencias que sobre programación corresponde ao Consello de Administración.

7.2.8. Consello de Contas de Galicia

O Consello de Contas de Galicia é o ente fiscalizador das contas e da xestión económico-financeira do sector público galego que foi creado pola Lei Orgánica 1/1981, do 6 de abril, do Estatuto de Autonomía de Galicia. A Lei de Galicia 6/1985 que regula a súa organización e funcionamento foi modificada posteriormente pola Lei 4/1986, do 26 decembro.

Por acordo de 2 de xuño de 1992 da Comisión permanente non lexislativa para as relacións co Consello de Contas, o Parlamento aprobou o Regulamento de réxime

interior da institución, ultimándose deste xeito o marco legal no que exerce as súas funcións.

A Lei de Galicia 10/1996 somete á fiscalización do Consello á Administración Autonómica e ás entidades locais, así como os seus organismos autónomos e empresas dependentes, ás cámaras agrarias, da propiedade, de comercio, industria e navegación, confrarías de pescadores e outras de natureza equivalente ou ás que os seus ingresos proveñan maioritariamente de subvencións con cargo aos orzamentos da Comunidade, sempre que nos seus órganos de Goberno ou Dirección formen parte representantes da Comunidade Autónoma.

Como órgano estatutario que emana do Parlamento de Galicia o Consello de Contas exerce as súas funcións con plena independencia e sometemento ao ordenamento xurídico, actuando de oficio ou a petición do Parlamento de Galicia ou por delegación do Tribunal de Contas ou do Tribunal de Contas Europeo cos que ademais poda colaborar en tarefas fiscalizadoras.

Os traballos de fiscalización do Consello de Contas conclúense na emisión de informes que se presentan ao Parlamento de Galicia. Os informes de fiscalización realízanse ou ben pola iniciativa do propio Consello de Contas que os inclúe no plan de traballo que anualmente se remite ao Parlamento de Galicia, ou ben pola iniciativa deste último.

A composición orgánica do Consello de Contas foi establecida polo artigo 6 da Lei 6/1985, do 24 de xuño. Segundo o disposto no mesmo, son órganos da institución, o Pleno, o Conselleiro Maior, a Comisión de Goberno, as Seccións de Fiscalización e Axuizamento e a Secretaría Xeral.

Ao Pleno atribúenselle competencias en materia de fiscalización e axuizamento xunto con outras de réxime interno; os outros órganos exercen funcións de carácter máis específico: de fiscalización e axuizamento no caso das Seccións; de administración e réxime interno no da Comisión de Goberno.

Por outra banda, as atribucións do Conselleiro Maior están referidas á representación institucional, Presidencia do Pleno e da Comisión de Goberno, convocatorias das súas sesións e outras de xestión interna. Por último, a Secretaría Xeral constitúe un órgano de apoio aos anteriores.

O Pleno da Institución está integrado por José Antonio Orza Fernández, Ramón José Núñez Gamallo, Luciano Fariña Busto, Antonio López Díaz e Xesús C. Palmou Lorenzo, todos eles designados polo Pleno do Parlamento de Galicia. Por proposta do Pleno do Consello de Contas de data 31 de xullo de 2007 noméase Conselleiro Maior, mediante Decreto 161/2007 do Presidente da Xunta de Galicia, a D. Antonio López Díaz. A totalidade dos conselleiros quedan adscritos a dúas seccións.

O Conselleiro Maior é Doutor en Dereito, mentres que os membros do Pleno da institución son Economistas ou Licenciados en Dereito. O Secretario Xeral é Licenciado en Dereito e en Ciencias Empresariais. Polo tanto, todos eles están cualificados para desempeñar as funcións de fiscalización, se ben a ligazón deste órgano ao Parlamento é indiscutible.

7.2.9. Conclusións

A CRTVG é unha das primeiras compañías de radiotelevisión autonómica que nace, pero apenas foi modificada a súa normativa, que data de 1984, polo que se pode dicir que quedou anticuada a todas luces.

A Lei 9/1984, de 11 de xullo, de creación da Corporación de Radio-Televisión de Galicia nace seguindo o modelo da Lei 4/1980, de 10 de xaneiro, de Estatuto da Radio e a Televisión. O Director xeral é nomeado pola Xunta de Galicia, oído o Consello de Administración, por un período de catro anos. A pesar de que houbo varios intentos de modificar este procedemento, o cambio non tivo nunca lugar e máis de vinte e cinco anos despois da aprobación da Lei 9/1984, mantense a mesma forma de elixir ao máximo xestor da radiotelevisión pública. Se ben, a Lei 4/2006 de Transparencia e de Boas Prácticas da Administración Pública Galega sinala a necesidade de que o candidato á dirección polo Goberno sexa coñecido previamente polo Parlamento autonómico.

A pesar disto hai unha apertura ao control do Director xeral por parte do Goberno. Benigno Sánchez, nomeado cando estaba no Goberno galego a coalición PSdeG-PSOE / BNG, foi o primeiro Director en ser analizado. O seu índice de cualificación suma tres puntos, debido a que non ten formación especializada nin en

Xornalismo nin en Xestión de Empresas e, ademais, desempeñou con anterioridade ao seu cargo na compañía pública, cargos políticos coma o de Presidente do Consello Galego de Relacións Laborais, aínda que baixo o Goberno anterior do PP e ao fronte dun órgano e integración e representación sociolaboral e sindical.

Cando o PP gaña as eleccións da oitava lexislatura, nomea como Director xeral a Alfonso Sánchez Izquierdo, que a diferenza do seu antecesor rexistra cinco puntos.

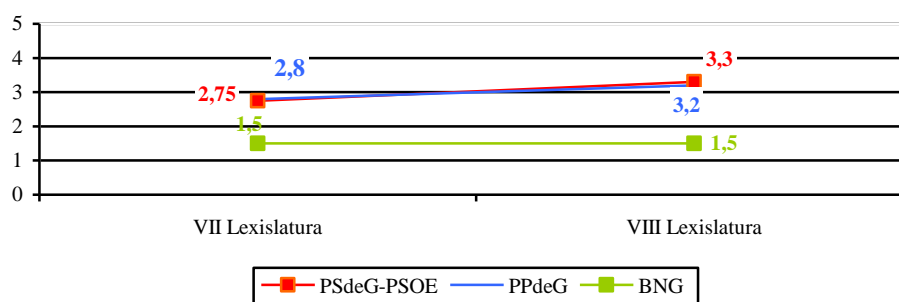
Polo tanto, a análise evidencia que tal e como está a normativa actual a ligazón partidista do Director xeral depende en gran maioría da vontade política do partido que governe nun e outro momento.

O Consello de Administración da sétima lexislatura estaba formado por catro membros elixidos a proposta do PsdeG-PSOE, dous a proposta do BNG e seis a proposta do PP. A maioría no devandito órgano decídea, nesta circunstancia matemática, o Director xeral, que tamén é membro do Consello de Administración pola condición do seu máximo cargo executivo.

O falecemento de Lois Obelleiro e a renuncia de Celia Pérez Orge, conselleiros electos polo BNG, no Consello de Administración da sétima lexislatura provocou unha crise entre os partidos políticos que impediu a renovación dese órgano. Este tipo de bloqueo é outra das tachas típicas do sistema legal regulador do marco audiovisual xeral público.

O índice de cualificación do Consello de Administración nesa lexislatura sumou 2,5 puntos. Esta situación cambiou lixeiramente no seguinte período analizado cando ese índice acada 3 puntos.

**Gráfico 13. Cualificación do Consello de Administración da CRTVG
VII e VIII Lexislaturas**

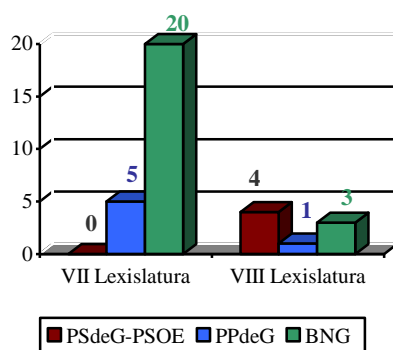
Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

Polo tanto, o índice é maior en tódolos grupos parlamentarios durante a novena lexislatura excepto para os representantes elixidos polo Bloque Nacionalista Galego, que se mantén en 1,5 puntos, cunha maior profesionalización dos conselleiros e unha menor unión política explícita destes, aínda que varios deles tiveron e teñen ligazóns organizativas internas dentro do aparato político e comunicacional dos partidos.

A Comisión de Control de CRTVG presenta en xeral nas dúas lexislaturas analizadas unha falla importante de especialización, dado que moitos dos parlamentarios que forman parte destas Comisións non teñen formación *ad hoc* no control dunha radiotelevisión pública nin tampouco experiencia en xestión e / ou dirección de empresas non políticas. En canto ao seu funcionamento, obsérvase un comportamento diferente dos grupos parlamentarios cando están no Goberno e cando ocupan a oposición. Así, cando un partido goberna apenas exerce as súas opcións de control, e cando o fai, réalízao para loar a xestión da dirección xeral. Porén, cando o partido ocupa a oposición hai un control maior por parte deste.

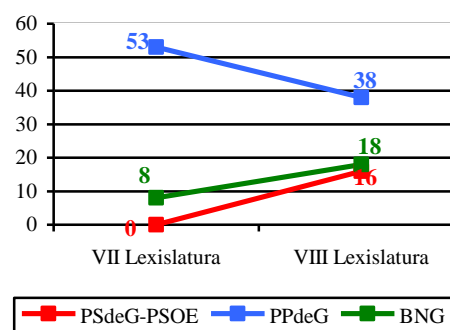
Ademais hai un número bastante elevado de referencias de debate político-partidista entre os diferentes grupos parlamentarios que aproveitan as comparecencias do Director xeral na Comisión para atacar a política do partido contrario. Destaca neste aspecto negativamente o Grupo Parlamentario Popular con 53 e 38 referencias de debate político-partidista na sétima e oitava lexislaturas, respectivamente.

Gráfico 14. Número de mecanismos con finalidade de control na Comisión de Control Parlamentario da CRTVG

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

Gráfico 15. Número de referencias de debate político- partidista na Comisión de Control Parlamentario da CRTVG

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

Finalmente, o resto dos órganos de control e xestión coma o Consello Asesor e o Consello de Contas de Galicia amosan un nivel bastante elevado de cualificación, pero cunha clara dependencia ou do Consello de Administración ou do propio Parlamento de Galicia.

Polo tanto, sería necesaria unha modificación normativa destes aspectos para conseguir que a cualificación e ligazón política destes órganos de control non dependera da vontade dos políticos.

Igualmente sería preciso que os grupos parlamentarios non tiveran un comportamento diferente na Comisión de Control de CRTVG en función da súa posición no goberno ou na oposición.

7.2.10. Bibliografía

Libros e artigos científicos

López García, Xosé (coord.) (2006): *Tres décadas de televisión en Galicia. Cronoloxía e posicións perante o desafío dun novo modelo audiovisual*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega.

Maneiro Vila, Arturo (1989): *Funcións da tv autonómica galega e do centro rexional de TVE en Galicia (Investigación sobre a razón de ser de dúas ofertas públicas de TV nunha Comunidade Autónoma)*. Santiago de Compostela: Consellería da Presidencia, Relacións Institucionais e Administración Pública. Servizo Central de Publicacións.

Maneiro Vila, Arturo (1993): *A influencia da TVG na promoción do galego*. Santiago de Compostela: Edicións Lea.

Maneiro Vila, Arturo e Cabaleiro Durán, Alfonso (1993): *A TVG: Unha institución pública imprescindible en Galicia*. Santiago de Compostela: Edicións Lea.

Artigos de prensa

Efe (2004, 22 de abril): “Los consejeros propuestos por el BNG no consiguen el apoyo de la mayoría cualificada del Parlamento”, *Lavozdeg Galicia.es*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de <http://www.lavozdeg Galicia.es/galicia/2008/04/22/00031208864356796413879.htm>

Efe (2008, 16 de abril): “Los tres grupos se enfrentan a la renovación por la renovación de dos miembros del Consejo de Administración de la CRTVG”, *Lavozdeg Galicia.es*. Recuperado o 02 de febreiro de 2010, de http://www.lavozdeg Galicia.es/genteytelevision/2008/04/16/00031208345511348512645.htm?utm_source=buscavoz&utm_medium=buscavoz

Efe (2008, 22 de abril): “Los consejeros propuestos por el BNG no consiguen el apoyo de la mayoría cualificada del Parlamento”, *Lavozdeg Galicia.es*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de <http://www.lavozdeg Galicia.es/galicia/2008/04/22/00031208864356796413879.htm>

Efe (2008, 25 de abril): “El PSdeG responde a Rueda que solo hay dos vacantes en el Consejo de Administración de la CRTVG”, *Lavozdeg Galicia.es*. Recuperado o 02 de febreiro de 2010, de http://www.lavozdeg Galicia.es/galicia/2008/04/25/00031209149357887126121.htm?utm_source=buscavoz&utm_medium=buscavoz

Efe (2008, 24 de xuño): “La postura del PP impide por tercera vez renovar los cargos del BNG en la CRTVG”, *Lavozdeg Galicia.es*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de <http://www.lavozdeg Galicia.es/galicia/2008/06/24/00031214301698868148357.htm>

Efe (2009, 28 de maio): “Alfonso Sánchez Izquierdo, nombrado director de la CRTVG”, *Lavozdeg Galicia.es*. Recuperado o 02 de febreiro de 2010, de http://www.lavozdeg Galicia.es/genteytelevision/2009/05/28/00031243514181989876206.htm?utm_source=buscavoz&utm_medium=buscavoz

Efe (2009, 20 de maio): “El PP nombrará al periodista Alfonso Sánchez Izquierdo Director de CRTVG”, *Lavozdeg Galicia.es*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de <http://www.lavozdeg Galicia.com/galicia/2009/05/20/00031242814253680877845.htm>

Sampedro, Domingos (2008, 22 de abril): “El PPdeG bloquea la renovación de los consejeros de la CRTVG”, *Lavozdeg Galicia.es*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.lavozdeg Galicia.es/galicia/2008/04/22/0003_6754919.htm

Sampedro, Domingos (2008, 23 de abril): “El bloqueo parlamentario condena al consejo de la CRTVG al desgobierno”, *Lavozdeg Galicia.es*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.lavozdeg Galicia.es/galicia/2008/04/23/0003_6757972.htm

Sampedro, Domingos (2008, 27 de abril): “PSOE y BNG revisarán las mayorías cualificadas si el PP mantiene los vetos”, *Lavozdeg Galicia.es*. Recuperado o 15 de febreiro, de http://www.lavozdeg Galicia.es/galicia/2008/04/27/0003_6769583.htm

Sampedro, Domingos (2009, 21 de maio): “Feijóo designa a Sánchez Izquierdo sin consenso político”, *Lavozdeg Galicia.es*. Recuperado o 02 de febreiro de 2010, de http://www.lavozdeg Galicia.es/galicia/2009/05/21/0003_7731284.htm?utm_source=buscavoz&utm_medium=buscavoz

Vázquez, Enrique (1987, 13 de xaneiro): “Dimite el Director de la televisión autonómica gallega”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Pantallas/ESPANA/GALICIA/TELEVISION_DE_GALICIA/_TVG/Dimite/director/television/autonomica/gallega/elpepirtv/19870113elpepirtv_4/Tes

Arquivos documentais do Parlamento de Galicia

Comisión de Control da Compañía de RTVG. Diario de Sesións, oitava lexislatura, 25 de xuño de 2009.

Comisión de Control da Compañía de RTVG. Diario de Sesións, oitava lexislatura, 29 de setembro de 2009.

Comisión de Control da Compañía de RTVG. Diario de Sesións, oitava lexislatura, 17 de novembro de 2009.

Comisión de Control da Compañía de RTVG. Diario de Sesións, oitava lexislatura, 27 de novembro de 2009.

Comisión de Control da Compañía de RTVG. Diario de Sesións, oitava lexislatura, 30 de decembro de 2009.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 28 de xullo de 2005.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 27 de outubro de 2005

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 09 de novembro de 2005.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 20 de decembro de 2005.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 23 de febreiro de 2006.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 24 de abril de 2006.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 19 de maio de 2006.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 06 de xuño de 2006.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 28 de xuño de 2006.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 28 de setembro de 2006.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 26 de outubro de 2006.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 29 de novembro de 2006.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 20 de decembro de 2006.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 28 de xuño de 2006.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 23 de marzo de 2007.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 19 de abril de 2007.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 31 de maio de 2007.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 28 de xuño de 2007.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 21 de setembro de 2007.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 23 de outubro de 2007.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 22 de novembro de 2007.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 11 de decembro de 2007.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 25 de febreiro de 2008.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 31 de marzo de 2008.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 29 de abril de 2008.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 30 de maio de 2008.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 26 de xuño de 2008.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 29 de setembro de 2008.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 21 de novembro de 2008.

Comisión Permanente non Lexislativa de Control da Compañía da RTVG, Diario de Sesións, sétima lexislatura, 29 de decembro de 2008.

Lexislación

Lei 9/1984, de 11 de xullo, de creación da Compañía de Radio e Televisión de Galicia. DOG. Diario Oficial de Galicia, 03 de agosto de 1984, núm. 148.

Lei 3/2002, do 29 de abril, de Medidas de Réxime Fiscal e Administración da Xunta de Galicia. DOG. Diario Oficial de Galicia, 02 de maio de 2002, núm. 84.

Lei 4/2006, de 30 de xuño, de Transparencia e de Boas Prácticas da Administración Pública Galega. DOG. Diario Oficial de Galicia, 14 de xullo de 2006, núm. 136.

7.3. ENTE PÚBLICO DE RADIO TELEVISIÓN DE MADRID

7.3.1. Introducción

O Ente Radio Televisión Madrid foi creado a partir da aprobación da Lei 13/1984 que, a pesar de sufrir algunha modificación non afectou á cualificación e ligazón partidista dos órganos de xestión e control do Ente Público.

A Lei 2/1990, de 15 de febreiro, e a Lei 13/1991, de 16 de xullo, cambiaron a estrutura do Consello de Administración no que ao seu número de membros se refire. Tamén houbo unha modificación referente ao control parlamentario da radiotelevisión pública, a favor da creación da Comisión de Control existente na actualidade.

A posible privatización do Ente Público xorde no momento en que Alberto Gallardón (PP) chega ao Goberno rexional de Madrid como Presidente en 1995. No seu programa electoral anunciou a privatización dalgunhas empresas públicas, entre as cales estaba Telemadrid. Porén, esta medida non prosperou no Goberno central, mesmo cando estaba presidido por José María Aznar (PP). As ideas de privatizar o Ente Público aparecen de novo en 1999, sen que chegasen a concretarse máis alá dos pronunciamentos.

Os escándalos tamén estiveron á orde do día en Radio Televisión de Madrid (RTVM). Así, por exemplo, en 1991 o Director e Subdirector de Telemadrid enfrontáronse verbal e fisicamente, o que ocasionou a súa destitución. Estes problemas estiveron acompañados das acusacións dos partidos da oposición da falta de independencia dos órganos de xestión e control, especialmente do Director xeral. Estas críticas pasaron aos medios de comunicación.

A este respecto, o principal problema deste Ente Público é tamén que continúa cunha lei pendente de modificación e que, pese as reformas que se fixeron, estas non favoreceron a eliminación de ligazón partidista de RTVM. Por un lado, o Director xeral segue a ser nomeado polo Goberno por un período de catro anos e a lei deixa as portas abertas para que poida existir un control gobernamental deste cargo, permitindo que mesmo sexa nomeado como tal o que fora asesor da mesma Presidenta da Comunidade.

O Consello de Administración é elixido a proposta dos grupos parlamentarios, pero adoitan escollerse a persoas con fortes ligazóns partidistas para este cargo.

Ademais, nalgúns ocasións, estes non teñen unha cualificación ideal para desempeñar este cargo, algo que ocorre tamén con algúns dos membros da Comisión de Control Parlamentario.

7.3.2. Historia electoral de Madrid

As eleccións que tiveron lugar o 8 de maio de 1983 rexistraron a vitoria do Partido Socialista Obrero Español (PSOE) con 51 escaños. A segunda lexislatura (1987-1991) deu a vitoria de novo aos socialistas se ben descendeu o seu número de escaños (40).

Porén, estes resultados cambian a partir da terceira lexislatura (1991-1995) na que o maior número de escaños foi para o Partido Popular (PP). Non obstante, o pacto realizado polo partido socialista con Izquierda Unida permíteos gobernar.

En 1995, Alberto Gallardón (PP) consegue a Presidencia da Comunidade Autónoma con maioría absoluta (54 escaños). Na quinta lexislatura, de novo son os populares os que conseguen esta maioría.

A sexta lexislatura tivo un accidentado carácter: a raíz dos resultados electorais obtidos, todo facía presaxiar que a Presidencia da Asemblea recaería nalgún dos candidatos electos que concorreron ás eleccións polo Partido Socialista ou por Izquierda Unida. Porén, a ausencia de dous deputados electos na sesión constitutiva foi decisiva para que a Presidencia da Cámara fose ocupada pola deputada do PP, María Concepción Dancausa Treviño.

Igualmente estaba previsto que a Presidencia da Comunidade lle correspondese aos socialistas. Porén, como resultado da posición política deses dous deputados, non foi posible proceder á designación do Presidente da Comunidade no prazo estatuariamente previsto, polo que ten lugar a disolución sancionatoria contemplada no Estatuto de Autonomía de Madrid.

Isto provoca que a sétima lexislatura comece en outubro de 2003, coa vitoria do Partido Popular por maioría absoluta. Esperanza Aguirre ocupa nesta ocasión a Presidencia da Comunidade. Estes resultados foron revalidados en 2007, nas eleccións que abren a oitava lexislatura.

**Táboa 85. Resultados nas eleccións autonómicas de Madrid
VII Lexislatura (2003-2007)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Popular (PP)	57	1.346.588
Partido Socialista Obrero Español (PSOE)	45	1.083.205
Izquierda Unida (IU)	9	236.013

Fonte. Xunta Electoral Central

**Táboa 86. Resultados nas eleccións autonómicas de Madrid
VIII Lexislatura (2007-Actualidade)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Popular (PP)	67	1.592.162
Partido Socialista Obrero Español (PSOE)	42	1.002.862
Izquierda Unida (IU)	11	264.782

Fonte. Xunta Electoral Central

7.3.3. Historia e regulación de RTVM

Telemadrid é a primeira canle de televisión autonómica da Comunidade de Madrid e a quinta creada a nivel nacional, tras a creación do Ente Radio Televisión Española e as radiotelevisións autonómicas de Cataluña, País Vasco, Galicia e Andalucía.

No ano 1984 Joaquín Leguina (PSOE), Presidente da Comunidade de Madrid, propón a creación do Ente Público de Radiotelevisión de Madrid (RTVM) para iniciar en breve as emisións cunha canle autonómica a semellanza doutras Comunidades Autónomas. O Ente creouse o 30 de xuño dese mesmo ano a través da Lei 13/1984, de creación organización e control de RTVM, de acordo co sinalado no artigo 27 da Lei Orgánica 3/1983, de 25 de febreiro, do Estatuto de Autonomía da Comunidade de Madrid⁴¹.

⁴¹ O artigo 27.11 da Lei Orgánica 3/1983, de 25 de febreiro, do Estatuto de Autonomía da Comunidade de Madrid, sinala que corresponde á Comunidade de Madrid o desenvolvemento lexislativo, a potestade regulamentaria e a execución da prensa, radio, televisión e outros medios de comunicación social. A Comunidade de Madrid poderá regulamentar, crear e manter a súa propia televisión, radio, prensa e, en xeral, todos os medios de comunicación social para o cumprimento dos seus fins.

En febreiro de 1985, a canle de radio Onda Madrid comeza as súas emisións. Porén, non será ata 1987 cando se propón a creación dunha cadea autonómica de televisión acolléndose ao sinalado na Lei da Terceira Canle.

Telemadrid comezou as súas emisións en probas o 2 de maio de 1989, día da Comunidade Autónoma de Madrid, coa retransmisión dunha corrida de touros desde As Ventas, un documental sobre personaxes da Comunidade e a película Ben-Hur. En outubro do mesmo ano, inicia as súas emisións regulares coa posta en marcha do Telexornal.

Porén, o Ente Público non tiña sede fixa, polo que foron ocupadas as instalacións da Axencia EFE. En 1997, foi inaugurada a sede central, na Cidade da Imaxe de Madrid. No 2001 ponse en marcha a segunda canle de televisión pública en Madrid que recibe o nome de La Otra, por Televisión Dixital Terrestre. En 2005, comezaron as emisións en probas desta segunda canle a través do sistema analóxico de televisión para toda a Comunidade de Madrid, pero sen a licenza pertinente por parte do Ministerio de Industria.

Esa situación provocou un certo rebumbio político ante a decisión do Goberno autonómico de emitir en analóxico defendendo o dereito dos madrileños a gozar da súa segunda canle en analóxico. O Ministerio de Industria informou ao Ente Público que o espazo radioeléctrico analóxico xa fora asignado e que era o momento de potenciar o sistema dixital, polo que non tiña autorización a seguir emitindo en analóxico. A pesar disto, seguiu a retransmitir ilegalmente. Tras o apagado, esta canle deixou de emitir en analóxico.

A posible privatización do Ente Público estivo presente desde que Alberto Gallardón (PP) chega ao Goberno rexional de Madrid como Presidente en 1995. No seu programa electoral xa anunciou a privatización dalgunhas empresas públicas, entre as cales estaba Telemadrid. O discurso de privatización repítese en 1999.

O principal problema desa vontade política do partido conservador era a Lei da Terceira Canle, que non permitía a entrada de capital privado nas televisións autonómicas. Esta é a razón, polo que o Partido Popular reclamou un cambio nesa normativa. No 2007, o Congreso Rexional do PP presentou unha Proposición non de

Lei ao Goberno de España para modificar a citada lei e así permitir a privatización da xestión do Ente Público.

A Conselleira de Educación de Madrid en 2007, Lucía Figar, sinalou nese mesmo ano que o seu partido estaba favor da privatización do “Ente Público e en canto a lei o permita, o obxectivo político do partido e do Goberno (madrileño), se é que ostenta as súas responsabilidades, era proceder á súa privatización” (Álvarez, 2008, 06 de setembro). A pesar da insistencia do Partido Popular, ningunha destas propostas chegou a prosperar.

Por outro lado, a Lei 13/1984, de 30 de xuño, de creación, organización e control parlamentario do Ente Público de Radio-Televisión de Madrid foi modificada en varias ocasións, pero estes cambios apenas produciron reformas na maneira de elixir ou na organización dos principais órganos de control e de xestión do Ente Público.

Para estes efectos, hai que destacar que inicialmente estaba previsto na lei que o Consello de Administración estivera formado por nove membros, elixidos pola Asemblea de Madrid reflectindo a proporcionalidade de reparto de escanos da mesma. A Lei 2/1990, de 15 de febreiro, de modificación do artigo 4.1. da lei 13/1984, sinalou que serán elixidos 17 conselleiros pola Asemblea de Madrid, a proposta dos grupos parlamentarios. Para tal fin, o número de parlamentarios de cada grupo será dividido polo cociente enteiro que resulte de dividir o número de membros que integren a Cámara polo de compoñentes de Consellos de Administración.

En 1991 aparece unha nova reforma do artigo 4.1. a través da Lei 13/1991, de 16 de xullo que sinala que ao inicio de cada lexislatura a Asemblea de Madrid determinará o número de membros que comporán o Consello de Administración.

Finalmente, para efectos desta investigación destaca o cambio introducido pola Lei 2/2000, de 11 de febreiro, de modificación do artigo 19 da Lei 13/1984. Anteriormente, o control da Asemblea de Madrid era exercida pola Comisión da Gobernación e Presidencia, sen prexuízo da creación dunha Comisión de Medios de Comunicación Social que asumira tales competencias. A reforma realizada introduce que este control será exercido pola Comisión de Control Parlamentario de Radio Televisión de Madrid.

7.3.4. Directores xerais de RTVM

A Lei 13/1984, de 30 de xuño, de creación, organización e control parlamentario do Ente Público Radio Televisión de Madrid determina que o Director xeral será nomeado polo Consello do Goberno, a proposta do Consello de Administración. Esta lei define ao Director como o órgano que ostenta a facultade executiva da Radio Televisión de Madrid.

As súas incompatibilidades son as mesmas que as dos membros do Consello de Administración. Incompatibilidade con “calquera ligazón con empresas publicitarias ou de produción de programas filmados ou rexistrado en magnetocopia, con casas discográficas ou en calquera tipo de entidade relacionada co subministro ou a dotación material ou de programas a Radio Televisión Madrid, ou ás súas sociedades e con todo tipo de prestacións de servizos ou de relación laboral en activo coa Radio Televisión Madrid, ou ente semellante doutra Comunidade Autónoma, con RTVE ou coas súas sociedades pertencentes a calquera das anteriores sinaladas”. Ademais para o caso do Director xeral a lei indica que este non poderá ser deputado da Asemblea.

Javier García Fernández foi o Director xeral encargado de pór en marcha o Ente Público. Era Doutor en Económicas e Administración de Empresas. A súa carreira profesional ata chegar á dirección de RTVM estivo ligada á universidade e á empresa de carácter bolsista.

En xaneiro de 1990 Javier García faleceu e ocupa o seu cargo no Ente Público José María González Sinde, Director de cine. A súa designación foi apoiada polos conselleiros do Partido Socialista Obreiro Español, do Centro Democrático Social e de Izquierda Unida. Porén, foi rexeitada polos tres membros do Partido Popular que consideraban que a composición do Consello non se axustaba á lei (Efe, 1990, 05 de abril).

Seis meses despois do seu nomeamento, José María González Sinde quixo marchar deste cargo. “Os seus principais valedores, os conselleiros do PSOE, rebaixáronlle o seu proxecto de orzamentos e poucos días despois increpáronlle varias informacións sobre as expectativas electorais. O 7 de novembro presentou a súa dimisión irrevogable. Dous días despois retirouna” (Sámano, 1991, 23 de setembro).

Este Director viviu unha das moitas polémicas que rodearon ao Ente Público. O Director e Subdirector de Telemadrid protagonizaron un enfrontamento verbal “despois de que Sánchez Ortiz denunciara presuntas irregularidades en dous contratos asinados polo Director” (Sámano, 1991, 15 de xuño). Posteriormente, o Subdirector da canle remitiu un escrito ao Director xeral acusando ao Director de Telemadrid de propinarlle un golpe no xeonllo. Este incidente orixinou que os dous directivos da canle fosen destituídos polo Consello de Administración.

En setembro de 1991 González Sinde abandona oficialmente o seu posto como Director xeral, se ben xa non exercía como tal había catro meses debido a “unha trombose no ollo” (Sámano, 1991, 23 de setembro).

En 1991 foi nomeado Marcos Sanz Agüero Director xeral de RTVM. Os dous candidatos eran Ana Tutor, ex- delegada do Goberno en Madrid e edil desta Comunidade e Marcos Sanz, senador e ex- portavoz do Grupo Socialista na Asemblea. Finalmente foi elixido este último, que se mantivo no cargo ata 1995.

En 1995 Alberto Ruíz Gallardón, Presidente da Comunidade de Madrid, propuxo o nomeamento do economista Juan Luís Ruíz de Gauna como Director xeral de RTVM. Este respondía a un perfil xestor de empresas relacionadas coa comunicación xa que con anterioridade traballara en varias organizacións mediáticas como Director financeiro e xerente.

O seu sucesor foi Silvio González Moreno, Licenciado en Económicas e cunha ampla experiencia en dirección de empresas de comunicación. Porén, en 2001 é destituído tras a emisión dunha reportaxe denominada ‘Os camiños de Euskadi’. O seu substituto foi Francisco Giménez-Alemán, Director do diario ABC entre 1997 e 1999 e membro do Consello de Administración de Radio Televisión de Madrid, a proposta do PP, desde o 7 de febreiro do 2000.

Despois das eleccións na Comunidade de Madrid e da elección de Esperanza Aguirre como Presidenta, Manuel Soriano foi nomeado o máximo xestor do ente público, cargo que ocupou ata 2007. Trátase dun xornalista con ampla experiencia en medios de comunicación, pero que tamén foi xefe de prensa de Aguirre cando era Ministra de Educación e Cultura, así como Presidenta do Senado. Segundo os responsables do PSOE, este nomeamento era máis unha “orde” ca unha designación

“debido ás prásas que se deu o PP en impor a súa maioría para colocar a un Director xeral” (Cuellar, 2003, 13 de decembro).

Durante este mandato o que fora Director xeral do Ente Público, Francisco Giménez-Alemán publica no diario El País un artigo titulado “Telemadrid agoniza”, moi crítico referido á situación de Telemadrid. Neste, o xornalista sinala que a canle é “unha televisión degradada, obediente ás consignas partidistas e que infrinxe os dous principios básicos que inspiran teoricamente a súa programación de informativos: garantir o dereito á información dos cidadáns e preservar a liberdade de expresión” (Giménez-Alemán e Martínez Reverte 2006, 16 de outubro). Este artigo responde ás demandas dos traballadores de Telemadrid pola “manipulación informativa” que viña sufrindo a canle autonómica desde a chegada de Manuel Soriano á dirección do Ente (Gallo e Gómez, 2005, 16 de marzo).

**Táboa 87. Cualificación e cargos políticos de Manuel Soriano Navarro
(Director xeral de RTVM 2003-2007)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargo político	☐
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
TOTAL	4

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010, a partir da información publicada en Elpais.com

En 2007 Manuel Soriano dimite do cargo de Director xeral alegando “motivos persoais” e pasa a ser o Presidente do Consello de Administración do Ente Público. A súa substituta ata a actualidade é Isabel Linares Liébana.

Linares non ocupou ningún cargo político con anterioridade ao seu cargo como Directora xeral. A pesar de que nin é Licenciada en Económicas ou Empresas nin en Xornalismo ten unha ampla experiencia en xestión de empresas privadas (como IBM, a patronal de seguros Unespa e Sanitas Residencial, filial do Grupo Sanitas).

**Táboa 88. Cualificación e cargos políticos de Isabel Linares Liébana
(Directora xeral de RTVM 2007-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
TOTAL	4

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010, a partir da información publicada en 20minutos.es

Ao igual que o seu antecesor, Isabel Linares suma catro puntos (80%) no índice de cualificación dos Directores xerais. Porén, mentres que neste caso é porque non dispón de formación en Xornalismo ou en Economía, no caso de Manuel Soriano era porque desempeñara cargos de asesoría en comunicación política con anterioridade a ser Director xeral de RTVM.

Desta forma, a lei que regulamenta o Ente Público Radio Televisión de Madrid deixa as portas abertas para que poida existir un control político do Director xeral, permitindo que mesmo sexa nomeado como tal o que fora asesor da mesma Presidenta da Comunidade.

7.3.5. Consello de Administración de RTVM

A Lei 13/1984, de 30 de xuño, de creación, organización e control parlamentario do Ente Público Radio Televisión de Madrid sinalaba que o Consello de Administración estaba formado por nove membros, elixidos reflectindo a proporcionalidade do reparto de escanos na mesma.

Con posterioridade, a través da Lei 13/1991, foi reformado o artigo 4.1. A nova normativa sinala que ao inicio de cada lexislatura a Asemblea de Madrid determinará o número de membros que comporán o Consello de Administración. Para tal fin cada grupo parlamentario propondrá aos seus candidatos, para o cal o número de parlamentarios de cada grupo será dividido polo cociente enteiro que resulte de dividir o número de membros que integren a Cámara polo de compoñentes de Consellos de Administración.

En todo caso, quedará garantida a elección pola Asemblea de, polo menos, un membro por parte de aqueles grupos que, en aplicación do disposto no parágrafo anterior, non resultasen representados no Consello.

A condición de conselleiro é incompatible con calquera ligazón con empresas publicitarias ou de produción de programas filmados ou rexistrados en magnetocopio, con casas discográficas ou con calquera tipo de entidade relacionada co subministro ou a dotación de material ou de programas á Radio Televisión de Madrid ou ás súas sociedades e con todo tipo de prestación de servizos ou de relación laboral en activo con RTVM, ou ente similar doutra Comunidade Autónoma, con RTVE ou coas súas sociedades pertencentes a calquera das anteriormente sinaladas.

A lei contempla as causas de vacante dos membros do Consello de Administración: Por falecemento; a petición propia; por incorrer nalgunha das causas de incompatibilidade; ao termo de cada lexislatura.

O Consello de Administración de RTVM da sétima lexislatura, foi constituído en decembro de 2003. Estaba formado por dezasete membros, dos cales nove foron elixidos a proposta do Partido Popular, oito a proposta do Partido Socialista e un a proposta de Izquierda Unida.

En xeral, os membros do Consello de Administración de RTVM presentan unha boa formación, idónea para formar parte deste órgano de control e a maioría ten

experiencia en xestión e/ou dirección de empresas. O punto máis problemático é que once deles desempeñaron cargos políticos con anterioridade a ser conselleiros e sete de forma simultánea, o cal amosa unha certa ligazón cos partidos que os propuxeron.

**Táboa 89. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración da RTVM
VII Lexislatura**

	PP de Madrid	PSOE de Madrid	IU de Madrid	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	9	7	1	17
Nº de Homes	9	4	1	14
Nº de Mulleres	0	3	0	3
FORMACIÓN				
Formación Inferior á Licenciatura	0	3	0	3
Formación superior á Licenciatura	2	1	1	4
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	7	3	0	10
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	1	2	0	3
Relación coa radiotelevisión	8	5	1	14
Dereito	2	0	0	2
Comunicación	4	2	0	6
Ccs. Económicas / Empresariais	2	2	1	5
Ccs. Sociais	1	0	1	2
Educación / Pedagogía	0	1	0	1
Filoloxía / Lingua	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	1	4	0	5
Con experiencia	8	3	1	12
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE				
Cargo político	5	5	1	11
Non cargo político	4	2	0	6
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	2	5	0	7
Non cargo político	7	2	1	10
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	36/9 = 4	16/7 = 2,2	4/1 = 4	56 / 17 = 3,3

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010 a partir dos datos publicados en www.asambleademadrid.es, www.congreso.es, *El País* e do Boletín Oficial da Comunidade de Madrid.

O Consello de Administración de RTVM da oitava lexislatura, constituído en xuño de 2007, está formado por vinte membros. Destes, once fórono a proposta do Partido Popular, sete do Partido Socialista e dous de Izquierda Unida.

O índice neste período crece 0,35 puntos. Fundamentalmente, isto débese a que os conselleiros elixidos polo Partido Socialista son máis profesionais ca na anterior lexislatura. Se ben, hai que sinalar que, malia que o índice é maior, moitos dos membros do Consello (10) ocuparon algún cargo político ou relacionado con partidos con anterioridade a ser conselleiros e seis deles dunha forma simultánea.

Táboa 90. Cualificación e ligazón política dos membros do Consello de Administración da RTVM. VIII Lexislatura

	PP de Madrid	PSOE de Madrid	IU de Madrid	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	11	7	2	20
Nº de Homes	7	4	2	13
Nº de Mulleres	4	3	0	7
FORMACIÓN				
Formación Inferior á Licenciatura	1	2	0	3
Formación superior á Licenciatura	3	1	1	5
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	6	4	1	11
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	2	2	0	4
Relación coa radiotelevisión	9	5	2	16
Dereito	2	1	1	4
Comunicación	5	2	0	7
Ccs. Económicas / Empresariais	3	1	1	5
Ccs. Sociais	1	0	0	1
Educación / Pedagogía	0	1	0	1
Filoloxía / Lingua	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	1	1	1	3
Con experiencia	10	6	1	17
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE				
Cargo político	4	5	1	10
Non cargo político	7	2	1	10
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	2	4	0	6
Non cargo político	9	3	2	14
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	44/11 = 4	21/7 = 3	8/2 = 4	73 / 20 = 3,65

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010.

7.3.6. Comisión de Control Parlamentario de RTVM

Inicialmente, A Lei 13/1984, de 30 de xuño, de creación, organización e control parlamentario do Ente Público de Radio Televisión de Madrid sinalaba que o control da

Asemblea de Madrid sobre RTVM era exercida pola Comisión da Gobernación e Presidencia, sen prexuízo da creación dunha Comisión de Medios de Comunicación Social que asumira tales competencias. Tras a reforma da Lei 2/2000, de 11 de febreiro, de modificación do artigo 19 da Lei 13/1984 este control será exercido pola Comisión de Control Parlamentario de Radio Televisión de Madrid. Durante a sétima lexislatura analizáronse os currículos de dezasete deputados que formaban parte da Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid, nove do Partido Popular, seis do Partido Socialista e dous de Izquierda Unida. Non hai paridade entre homes e mulleres e o maior problema é a falta de especialización dalgún dos parlamentarios.

**Táboa 91. Cualificación da Comisión de Control do Ente Público
Radio Televisión Madrid. VII Lexislatura**

	PP de Madrid	PSOE de Madrid	IU de Madrid	TOTAL
Nº de membros	9	6	2	17
Nº de homes	5	3	2	10
Nº de mulleres	4	3	0	7
FORMACIÓN				
Titulación inferior á licenciatura	0	3	0	3
Titulación superior á licenciatura	2	0	0	2
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	7	3	2	12
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	2	4	1	7
Relación coa radiotelevisión	7	2	1	10
Dereito	5	0	0	5
Comunicación	1	1	0	2
Economía e Administración de Empresas	2	1	0	3
Socioloxía	0	0	1	1
Educación / Pedagogía	0	0	0	0
Filoloxía / Letras	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	4	1	0	5
Con experiencia	5	5	2	12
AFILIACIÓN POLÍTICA OU CARGO POLÍTICO ANTERIORMENTE				
Cargo político ou afiliación	8	4	1	13
Non cargo político ou afiliación	1	2	1	4
AFILIACIÓN POLÍTICA OU CARGO POLÍTICO SIMULTANEAMENTE				
Cargo político ou afiliación	3	1	1	5
Non cargo político ou afiliación	6	5	1	12
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	28/9 = 3,1	17/6 = 2,8	7/2 = 3,5	52/17 = 3

Fonte. Elaboración propia en abril de 2010 a partir dos datos publicados en www.asambleademadrid.es

Ao analizar as súas competencias obsérvase que é o principal grupo na oposición (PSOE) o que realiza un maior número de interpelacións. Tamén hai unha participación importante de Izquierda Unida e, en ambos casos utilizan estes instrumentos para levar un control propiamente dito. Non ocorre o mesmo co PP, que na maioría das ocasións participa nas sesións para loar a xestión da Dirección xeral.

Ademais hai un gran número de referencias de debate político-partidista, especialmente do Grupo Parlamentario Popular. O Director xeral, Manuel Soriano, tamén intervén neste tipo de debate político en 46 ocasións, a favor da política do Partido Popular, o que incrementa a percepción da súa relación partidista.

**Táboa 92. Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid
VII Lexislatura**

Nº de sesión	32							
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS								
Grupos Parlamentarios	PP de Madrid		PSOE de Madrid		IU de Madrid		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	0	0	0	0	0	0	0	0
Interpelacións	0	0	0	0	0	0	0	0
Comparecencia	7	8	15	11	3	5	25	24
Proposicións non de lei	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	7	8	15	11	3	5	25	24
Total Intervencións	15 (30,6%)		26 (53%)		8 (16,3%)		49	
Membros de RTVM	Director Xeral				TOTAL			
	Servizo Público		Xestión		Servizo Público		Xestión	
	0		0		0		0	
	0				0			
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓNS								
Data das Comisións	14.12.2006 / 15.02.2007 / 01.03.2007 / 15.03.2007 / 22.03.2007							
Grupos Parlamentarios	PP de Madrid		PSOE de Madrid		IU de Madrid		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	1		4		1		6 (66,7%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	3		0		0		3 (33,3%)	
TOTAL	4		4		1		9	
Nº de referencias de debate político	79		31		1		111	
Membros do Ente Público	Director Xeral				TOTAL			
Nº de referencias de debate político	46				46			

Fonte. Elaboración propia en abril de 2010

Durante a oitava lexislatura a falta de cualificación da Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid é maior ca no anterior período. Segue sen existir igualdade entre homes e mulleres e un dos principais problemas continúa a ser que moitos dos deputados non están especializados en materias ideais para o control dunha radiotelevisión pública. Por outra banda, hai que sinalar, que se ben na anterior lexislatura o índice era semellante entre todos os grupos parlamentarios, neste período, hai unha ampla diferenza entre uns e outros. Así o Grupo Parlamentario de Izquierda Unida é o que ten unha menor cualificación (1 punto), seguido do PP (2,2) e do PSOE (2,5).

**Táboa 93. Cualificación da Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid
VIII Lexislatura**

	PP de Madrid	PSOE de Madrid	IU de Madrid	TOTAL
Nº de membros	10	7	2	19
Nº de homes	6	6	1	13
Nº de mulleres	4	1	1	6
FORMACIÓN				
Titulación inferior á licenciatura	2	3	1	6
Titulación superior á licenciatura	2	1	0	3
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	6	3	1	10
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	4	3	2	9
Relación coa radiotelevisión	6	4	0	10
Dereito	1	1	0	2
Comunicación	4	0	0	4
Economía e Administración de Empresas	0	2	0	2
Socioloxía	2	1	0	3
Educación / Pedagogía	0	1	0	1
Filoloxía / Letras	1	0	0	1
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	4	0	1	5
Con experiencia	6	7	1	14
AFILIACIÓN POLÍTICA OU CARGO POLÍTICO ANTERIORMENTE				
Cargo político ou afiliación	9	5	2	16
Non cargo político ou afiliación	1	2	0	3
AFILIACIÓN POLÍTICA OU CARGO POLÍTICO SIMULTANEAMENTE				
Cargo político ou afiliación	9	6	2	17
Non cargo político ou afiliación	1	1	0	2
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	22 /10 = 2,2	18/7 = 2,5	2/2 = 1	42/19 = 2,5

Fonte. Elaboración propia en abril de 2010 a partir dos datos publicados en www.asambleademadrid.es

Durante a oitava lexislatura, as intervencións do partido que goberna son escasas (soamente unha en 19 sesións analizadas), mentres que os grupos da oposición son os que utilizan un maior número de mecanismos de control. Dominan as comparecencias do Director xeral por petición dos grupos parlamentarios fundamentalmente sobre a xestión económica do Ente.

Desde un punto de vista positivo diminúen considerablemente as referencias de debate político-partidista dos grupos parlamentarios, sendo o PP o que recorre a elas en maior número de ocasións; ademais a Directora xeral, Isabel Linares, escapa ás mesmas.

**Táboa 94. Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid
VIII Lexislatura**

Nº de sesións	19							
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS								
Grupos Parlamentarios	PP de Madrid		PSOE de Madrid		IU de Madrid		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	0	0	0	0	0	0	0	0
Interpelacións	0	0	0	0	0	0	0	0
Comparecencia	0	1	9	11	2	6	11	18
Proposicións non de lei	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	0	1	9	11	2	6	11	18
Total Intervencións	1 (3,45%)		20 (68,9%)		8 (27,6%)		29 (100%)	
Membros de RTVA	Director Xeral				TOTAL			
	Servizo Público		Xestión		Servizo Público		Xestión	
	0		0		0		0	
	0				0			
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓNS								
Data das Comisións	21.05.2009 / 18.06.2009 / 08.10.2009 / 22.10.2009 / 03.12.2009							
Grupos Parlamentarios	PP de Madrid		PSOE de Madrid		IU de Madrid		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	0		4		2		6 (100%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	0		0		0		0 (0%)	
TOTAL	0		4		2		6	
Nº de referencias de debate político	11		1		1		13	
Membros do Ente Público	Director Xeral				TOTAL			
Nº de referencias de debate político	0				0			

Fonte. Elaboración propia en abril de 2010

7.3.7. Consello Asesor de RTVM

A Lei 13/1984, de 30 de xuño, de creación, organización e control parlamentario do Ente Público de Radio Televisión de Madrid e o Decreto 71/1986, de 26 de xullo, regulador da designación dos membros do Consello Asesor deste Ente Público sinalan que este órgano estará composto por tres vogais designados polo Consello de Goberno da Comunidade de Madrid; seis designados polos concellos da Comunidade de Madrid; un designado por cada unha das universidades de Madrid; tres designados pola entidades culturais e colexios profesionais de Madrid; un designado polo Consello Escolar da Comunidade de Madrid; un designado polo Consello da Xuventude da Comunidade de Madrid; dous designados polas asociacións de usuarios dos medios de comunicación Social da Comunidade de Madrid; tres designados polos medios de comunicación social radicados no territorio da Comunidade de Madrid; dous designados polas sección sindicais máis representativas das sociedades anónimas que conforman RTVM; dous designados polas centrais sindicais máis representativas na Comunidade de Madrid; e dous designados polas asociacións empresariais máis representativas na Comunidade de Madrid.

As súas competencias son emitir informe preceptivo, dirixido ao Consello de Administración respectivo á programación e ao plan anual do ente público; asesorar ao Consello de Administración en cantos asuntos lle sexan sometidos a consideración; e emitir cantos informes dirixidos ao Consello de Administración considere pertinentes.

7.3.8. Cámara de Contas de Madrid

A Cámara de Contas, creada pola Lei da Asemblea de Madrid 11/1999, de 29 de abril, é o órgano de fiscalización e control do sector público da Comunidade de Madrid. A súa actuación está baseada nos principios de transparencia, independencia, obxectividade e eficacia.

Esta institución defínese coma un organismo independente no exercicio das súas funcións e goza de autonomía organizativa e orzamentaria.

A súa tarefa principal é fiscalizar a actividade económico-financeira do sector público da Comunidade de Madrid e asesorar á Asemblea de Madrid en materia económica. Tamén realiza as competencias delegadas polo Tribunal de Contas.

Está formada polo Consello, o Presidente, o Vicepresidente, os conselleiros e a Secretaría xeral. O Consello é un órgano colexiado, formado por sete conselleiros, un dos cales é o Presidente e outro o Vicepresidente.

O Presidente é elixido por un período de seis anos por maioría absoluta dos conselleiros. O Vicepresidente é nomeado polo Presidente, a proposta do Consello. Os conselleiros son elixidos, por un período de seis anos, pola Asemblea de Madrid por maioría de tres quintas partes. No caso de que non se acada esta, séguese o seguinte procedemento:

- a) A elección realizarase sucesivamente mediante tres votacións secretas, por papeletas.
- b) Na primeira, cada deputado escribirá un só nome na papeleta correspondente, resultando elixido conselleiro quen obteña o maior número de votos.
- c) Na segunda e terceira votación serán elixidos tres conselleiros respectivamente, en cada unha delas.

A elección dos conselleiros realizarase entre funcionarios públicos pertencentes a Corpos para o cal se lles esixa titulación superior, así como entre avogados e economistas, todos eles de recoñecida competencia en relación coas funcións da Cámara e nos últimos casos con máis de dez anos de exercicio profesional.

Non poderá ser elixido conselleiro quen durante os cinco anos anteriores á data de elección desempeñara funcións de dirección, xestión, inspección ou intervención de ingresos ou gastos en calquera das entidades pertencentes ao sector público da Comunidade de Madrid, ou foran perceptores de subvencións con cargo a este sector público.

O cargo de conselleiro é incompatible co de deputado na Asemblea de Madrid ou no Congreso de Deputados, a de senador, a de membro do Tribunal de Contas ou de órganos de fiscalización externas das Comunidades Autónomas, a de calquera cargo político ou función administrativa do Estado, das Comunidades Autónomas, das

universidades, das entidades locais ou dos seus organismos autónomos, entes e empresas públicas, o desenvolvemento de funcións directivas ou executivas nos partidos políticos, nas centrais sindicais e nas asociacións empresariais e o exercicio de calquera actividade pública ou privada remunerada.

A finais do 2009, a Cámara de Contas da Comunidade de Madrid estaba formada por cinco conselleiros, un Presidente, un Vicepresidente e un Secretario xeral. Todos eles tiñan unha ampla formación e non estaban sometidos a ningunha das incompatibilidades sinaladas pola lei.

7.3.9. Conclusións

Telemadrid é a primeira canle de televisión autonómica da Comunidade de Madrid e a quinta creada a nivel nacional, logo da creación do Ente Radio Televisión Española e as radiotelevisións autonómicas de Cataluña, País Vasco, Galicia e Andalucía.

O Ente creouse a través da Lei 13/1984, de creación organización e control de RTVM e, malia que a lei sufriu algunhas modificacións estas non foron suficientes para evitar o control dos principais órganos de xestión e administración polos partidos políticos, quedando baixo a vontade destes últimos.

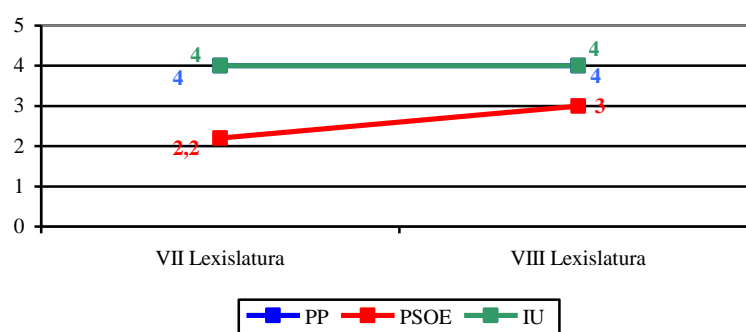
O Partido Popular goberna en Madrid a partir da terceira lexislatura, polo tanto nos dous períodos analizados (2003-2010) o PP é o grupo dominante na Asemblea lexislativa.

O principal órgano de xestión do Ente Público, o Director xeral, é nomeado polo Goberno por un período de catro anos. A lei contempla unha ampla gama de incompatibilidades audiovisuais e a imposibilidade de compaxinar este cargo co de deputado.

A análise evidencia que a lei permite a vinculación partidista deste órgano, a pesar de que a ligazón é máis forte no caso de Manuel Soriano, que fora con anterioridade xefe de prensa de Esperanza Aguirre, que de Isabel Linares.

O Consello de Administración é elixido polo Parlamento autonómico, sinalando a lei exclusivamente incompatibilidades con empresas audiovisuais. O índice que analiza a profesionalidade indica que en xeral os conselleiros presentan unha boa cualificación nas dúas lexislaturas, pero moitos deles desempeñaron cargos políticos con anterioridade ou de forma simultánea a ser membros do Consello.

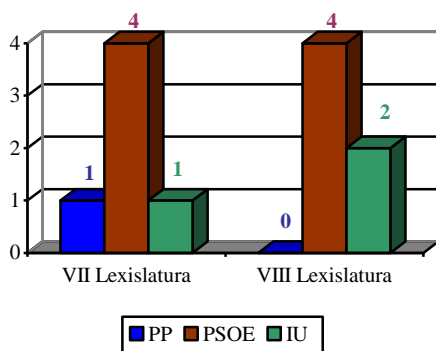
**Gráfico 16. Cualificación do Consello de Administración de RTVM
VII e VIII Lexislaturas**

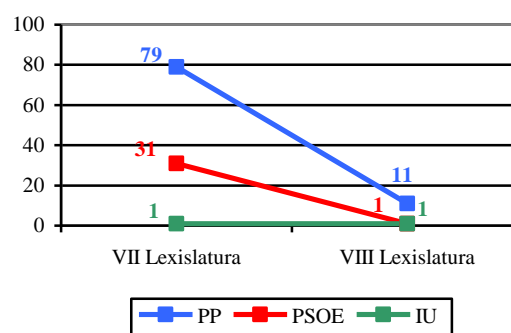
Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

Os deputados que forman parte da Comisión de Control, ao igual que no caso dos conselleiros, teñen bastante boa cualificación pese a que algúns deles non posúen formación superior nin especialización ideal para o control dunha radiotelevisión pública. O maior problema que presentan os parlamentarios é a súa forma de actuación. Despois da análise realizada obsérvase que o grupo parlamentario localizado no Goberno apenas participa nas sesións e cando o fai, habitualmente loa a xestión da dirección, nomeada por eles mesmos.

Ademais, especialmente na sétima lexislatura, hai unha gran cantidade de referencias de debate político-partidista, isto é, intervencións que critican a actuación dun partido político nun ámbito estrño ao audiovisual. Mesmo, durante o primeiro período analizado, o Director xeral, entra neste debate propiamente político, a favor do Grupo Parlamentario Popular.

Gráfico 17. Número de mecanismos con finalidade de control na Comisión de Control Parlamentario de RTVM

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

Gráfico 18. Número de referencias de debate político-partidista na Comisión de Control Parlamentario de RTVM

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

O resto dos órganos de xestión e control (Consello Asesor e Cámara de Contas) están formados por membros bastante cualificados, pero dependen do Consello de Administración ou do propio Parlamento.

Cómpre unha modificación da normativa que implante sistemas de elección dos principais órganos máis independentes, sen que o seu mandato coincida co da lexislatura. Igualmente, sería necesario implantar un elenco de incompatibilidades partidistas máis amplas das existentes para evitar que os conselleiros non desempeñen cargos políticos con anterioridade ou polo menos de forma simultánea a ocupar os seus postos nas radiotelevisións públicas.

Por outro lado, sería imprescindible que os deputados que forman parte da Comisión de Control non recorran ao debate partidista e controlaran a xestión e cumprimento dos principios de servizo público do Ente, con independencia se están no goberno ou na oposición.

7.3.10. Bibliografía

Libros e artigos científicos

Albornoz, Luís (2002): “Televisións públicas autonómicas en España y normalización lingüística. El caso de Telemadrid: una cadena autonómica singular”, *Área Abierta*, n. 2. Recuperado o 12 de maio de 2010, de <http://revistas.ucm.es/inf/15788393/articulos/ARAB0202130005A.PDF>

Artacho Giménez, Montserrat (1998): *Telemadrid: una televisión de futuro*. Madrid: Universidade Europea de Madrid.

López López, José (1998): “Telemadrid: alternancia y gobierno popular”, *Democracia y alternancia: ciclo de conferencias*, pp.235-254.

Mesa Ruíz, Juan Ignacio de (2000): “Gestión y financiación de Telemadrid”, *Economistas*, n. 18, pp. 429-433.

Artigos de prensa

Álvarez, Pilar (2008, 06 de setembro): “Madrid quiere privatizar su televisión”, *Elpais.com*. Recuperado o 12 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/Madrid/quiere/privatizar/television/elpepisc/20080906elpepisc_7/Tes

Casqueiro, Javier (1995, 30 de abril): “El PP toma las privatizaciones como insignia electoral”, *Elpais.com*. Recuperado o 12 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/madrid/MADRID/MADRID_/MUNICIPIO/MADRID/ESPANA/MADRID_/COMUNIDAD_AUTONOMA/PARTIDO_POPULAR_/PP/PARTIDO_SOCIALISTA_OBRERO_ESPANOL_/PSOE/ELECCIONES_AUTONOMICAS_/elpepiespmad/19950430elpmad_21/Tes

Cuellar, Manuel (2003, 13 de decembro): “Aguirre ficha como director de Telemadrid al que fue su jefe de prensa cuatro años”, *Elpais.com*. Recuperado o 12 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/espana/Aguirre/ficha/director/Telemadrid/fue/jefe/prensa/anos/elpepiesp/20031213elpepinac_17/Tes

Drago e Beltrán (1995, 02 de xuño): “Planes imprecisos de privatización para una televisión endeudada y otra subvencionada”, *Elpais.com*. Recuperado o 12 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/RUIZ-GALLARDON/_ALBERTO/ZAPLANA/_EDUARDO/_POLITICO_PP/_MINISTRO_DE_TRABAJO/ESPANA/MADRID_/COMUNIDAD_AUTONOMA/ESPANA/MADRID_/COMUNIDAD_AUTONOMA/elpepisc/19950602elpepisc_12/Tes

Efe (1990, 05 de abril): “González Sinde, designado Director general de Telemadrid”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/GONZALEZ_SINDE/_JOSE_MARIA/ESPANA/MADRID_/COMUNIDAD_AUTONOMA/MADRID_/COMUNIDAD_AUTONOMA/TELEMADRID/MADRID_/COMUNIDAD_AUTONOMA/GOBIERNO_HASTA_1999/elpepisc/19900405elpepisc_13/Tes

Efe (2008, 19 de setembro): “El PP de Madrid aprueba por unanimidad privatizar Telemadrid”, *Elmundo.es*. Recuperado o 12 de maio de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2008/09/19/madrid/1221843105.html>

Europa Press (2007, 12 de outubro): “Esperanza Aguirre quiere privatizar la gestión de la autonómica Telemadrid”, *Elmundo.es*. Recuperado o 12 de maio de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2007/10/12/comunicacion/1192207337.html>

Gallo, Isabel e Gómez, Rosario (2006, 16 de marzo): “Los trabajadores de Telemadrid denuncian fines partidistas en un reportaje del 11-M”, *Elpais.com*. Recuperado o 12 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Pantallas/trabajadores/Telemadrid/denuncian/fines/partidistas/reportaje/11-M/elpepirtv/20050316elpepirtv_1/Tes

Giménez-Alemán, Francisco e Martínez Reverte, Jorge (2006, 16 de outubro): “Telemadrid agoniza”, *Elpais.com*. Recuperado o 12 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/opinion/Telemadrid/agoniza/elpepiopi/20061016elpepiopi_5/Tes

Sámano, José (1991, 15 de xuño): “El director de Telemadrid propina un rodillazo en los genitales al subdirector”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Pantallas/GONZALEZ_SINDE/_JOSE_MARIA/MORAL_SANTIN/_JOSE_A/ESPANA/MADRID_/COMUNIDAD_AUTONOMA/ESPANA/MADRID_/COMUNIDAD_AUTONOMA/IZQUIERDA_UNIDA_/IU/elpepirtv/19910615elpepirtv_1/Tes

Sámano, José (1991, 23 de setembro): “Sinde: He aguantado el timón”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Pantallas/GONZALEZ_SINDE/_JOSE_MARIA/ESPANA/MADRID_/COMUNIDAD_AUTONOMA/TELEMADRID/Sinde/He/aguantado/timon/elpepirtv/19910923elpepirtv_17/Tes

Trecheño, Jaime (2008, 07 de setembro): El Partido Popular pretende privatizar Telemadrid en cuanto la ley lo permita, *Elmundo.es*. Recuperado o 12 de maio de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2008/09/05/madrid/1220610476.html>

Arquivos documentais da Asemblea de Madrid

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 03 de decembro de 2003, núm. 10.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 19 de febreiro de 2004, núm. 64.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 18 de marzo de 2004, núm. 87.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 01 de abril de 2004, núm. 98.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 15 de abril de 2004, núm. 115.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 03 de xuño de 2004, núm. 176.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 17 de xuño de 2004, núm. 198.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 14 de outubro de 2004, núm. 223.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 21 de outubro de 2004, núm. 237.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 02 de decembro de 2004, núm. 284.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 17 de febreiro de 2005, núm. 342.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 17 de marzo de 2005, núm. 376.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 14 de abril de 2005, núm. 404.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 21 de abril de 2005, núm. 417.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 05 de maio de 2005, núm. 423.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 19 de maio de 2005, núm. 447.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 02 de xuño de 2005, núm. 460.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 16 de xuño de 2005, núm. 481.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 06 de outubro 2005, núm. 509.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 20 de outubro de 2005, núm. 530.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 16 de febreiro de 2006, núm. 624.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 02 de marzo de 2006, núm. 636.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 16 marzo de 2006, núm. 654.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 18 de maio de 2006, núm. 710.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 22 de xuño de 2006, núm. 752.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 14 de decembro de 2006, núm. 837.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 15 de febreiro de 2007, núm. 866.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 01 de marzo de 2007, núm. 877.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 15 de marzo de 2007, núm. 899.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, sétima lexislatura, 22 de marzo de 2007, núm. 909.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 16 de xullo de 2007, núm. 20.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 04 de outubro de 2007, núm. 47.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 22 de novembro de 2007, núm. 97.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 14 de febreiro de 2008, núm. 144.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 21 de febreiro de 2008, núm. 153.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 03 de abril de 2008, núm. 178.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 08 de maio de 2008, núm. 210.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 05 de xuño de 2008, núm. 235.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 19 de xuño de 2008, núm. 257.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 02 de outubro de 2008, núm. 269.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 06 de novembro de 2008, núm. 305.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 04 de decembro de 2008, núm. 341.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 19 de febreiro de 2009, núm. 409.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 30 de abril de 2009, núm. 466.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 07 de maio de 2009, núm. 472.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 21 de maio de 2009, núm. 487.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 18 de xuño de 2009, núm. 511.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 08 de outubro de 2009, núm. 531.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 22 de outubro de 2009, núm. 550.

Comisión de Control do Ente Público Radio Televisión Madrid. DSSAM. Diario de Sesións da Asemblea de Madrid, oitava lexislatura, 03 de decembro de 2009, núm. 585.

Lexislación

Lei 13/1984, de 30 de xuño, de creación, organización e control parlamentario do Ente Público de Radio-Televisión Madrid. BOCM. Boletín Oficial da Comunidade de Madrid, 04 de xullo de 1984, núm. 158.

Lei 2/1990, de 15 de febreiro, de modificación do artigo 4.1, da Lei 13/1984, de 30 de xuño, de creación, organización e control parlamentario do Ente Público de Radio-Televisión Madrid. BOE. Boletín Oficial do Estado, 18 de abril de 1990, núm. 93.

Lei 13/1991, de 16 de xullo, de modificación do artigo 19 da Lei 13/1984, de 30 de xuño, de creación, organización e control parlamentario do Ente Público de Radio-Televisión Madrid. BOE. Boletín Oficial do Estado, 30 de agosto de 1991, núm. 208.

Lei 2/2000, de 11 de febreiro, de modificación do artigo 19 da Lei 13/1984, de 30 de xuño, de creación, organización e control parlamentario do Ente Público de Radio-Televisión Madrid. BOCM. Boletín Oficial da Comunidade de Madrid, 18 de febreiro de 2000, núm. 41.

7.4. ENTITAT PÚBLICA RÀDIO TELEVISIÓ VALENCIANA

7.4.1. Introducción

O nacemento da Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana (RTVV) foi froito dun longo proceso político e legal, debido á necesidade de vencer os impedimentos do Partido Socialista que estaba no Goberno de España e ao retraso na publicación do Real Decreto que concedeu a xestión da canle autonómica á Comunidade de Valencia.

O modelo inicial escollido para a televisión autonómica valenciana, ao igual co de practicamente todas as canles públicas en España, afastouse do principio de total independencia partidista. “En lugar de crear un Consello formado por expertos que se encargara de supervisar de forma vinculante a nova canle, a lei de 1984 preferiu a creación dun Consello político que nin sequera ten potestade para nomear ao Director xeral de RTVV, só para proporlo ao Consello da Generalitat Valenciana” (Gámir Ríos, 2005:4).

Precisamente a instrumentalización é un dos maiores problemas que arrastra a Entitat Pública desde a súa creación. Durante os primeiros momentos do seu nacemento gobernaba o Partido Socialista nesa Comunidade, pero os populares conseguiron a maioría desde as eleccións de 1995.

A finais de 2009 e principios de 2010, este Goberno autonómico, aínda que conseguiu un dos mellores resultados electorais, “situou á institución que preside na maior crise institucional da súa historia” (Martínez Gallego, 2010:24), salpicada polo denominado caso *Gürtel*.

Outra das dificultades polas que pasa RTVV é o endebedamento, o que propiciou que o Partit Popular tentara impulsar a súa privatización. En 1995 o PP xa levava esta promesa no programa electoral na súa primeira lexislatura de Goberno, pero atopouse coa negativa dos partidos da oposición e de Unió Valenciana, o seu socio no Consell. Ata que Zaplana non abandona o Govern en 2002 non volve a haber tentativas de privatización, que foron paralizadas “por motivos políticos” (Gámir Ríos, 2005:5) cando Francisco Camps chega á Presidencia.

Polo tanto, esta entidade pública móvese desde a súa creación entre os problemas de financiamento e unha certa instrumentalización dos seus principais órganos de control e xestión. Este último punto é o que será analizado nesta tese.

7.4.2. Historia electoral da Comunidade Valenciana

As primeiras eleccións na Comunidade Valenciana, tras a ditadura franquista, tiveron lugar en 1983 coa vitoria do Partit Socialista del País Valenciá. Este resultado mantense durante as dúas lexislaturas seguintes, nas que o PSPV-PSOE revalídase coma o partido con maior número de escaños.

Porén, a partir de 1995 e ata o 2010 é o Partit Popular valenciano o que, con diferentes maiorías consegue gobernar na Comunidade, converténdose nun dos máis firmes bastións do PP español.

Desde o triunfo do PP en 1995 e ata xullo de 2002, gobernou a Generalitat Valenciana o President Eduardo Zaplana, que conseguiu que a súa política apenas se vira entorpecida pola crítica do principal partido da oposición, os socialistas. “Zaplana deseñou unha estratexia exitosa para a erosión de Unió Valenciana, partido que deixou de ter relevancia a partir de 1999, en boa medida porque as súas bases sociais quedaron aglutinadas no voto ao Partit Popular” (Martínez Gallego, 2010:26).

Eduardo Zaplana foi nomeado en xullo de 2002 Ministro de Traballo no Goberno popular presidido por José María Aznar, polo que se viu na obriga de dimitir da Presidencia valenciana. O seu posto foi ocupado ata 2003 por José Luís Olivas, ata as seguintes eleccións autonómicas. Nestes comicios o cabeza de lista foi Francisco Camps, un home no que confiara Zaplana para a súa substitución.

Porén tras a vitoria do PP nos comicios do 2003, non tardou en xurdir “o conflito entre ‘campsistas’ e ‘zaplanistas’ e Camps, desde o poder institucional, foi erosionando as posicións dos fieis de Zaplana, especialmente nas provincias de Castellón e Valencia, aínda que sempre atopou un foco de resistencia ben parapetado na de Alacante” (Martínez Gallego, 2010:27). Máis alá dos conflitos internos, Camps comezou, unha vez que os socialistas gañaron as eleccións nacionais, unha política de derribo contra

este, “cunha estratexia de entorpecemento da acción do Goberno central” (Martínez Gallego, 2010:28).

Nas eleccións autonómicas de 2007 Francisco Camps recibiu un amplo apoio do líder nacional do Partido Popular, Mariano Rajoy, consciente da importancia que tiña o voto valenciano para os comicios nacionais. Non obstante, a comezos de 2009, Camps viuse salpicado polo chamado caso *Gurtel*. Este correspóndese coa investigación instruída polo xuíz da Audiencia Nacional de España, Baltasar Garzón, iniciada a comezos de 2009, coa finalidade de coñecer se existía unha presunta rede de corrupción política vinculada ao Partido Popular.

A posición de Camps é dunha debilidade no ámbito xurisdiccional. A pesar de que “foi absolto en primeira instancia polo Tribunal Superior de Xustiza da Comunidade Valenciana, a sentenza foi apelada e deberá ser revisada polo Tribunal Supremo” (Martínez Gallego, 2010:25).

Para efectos desta tese interesa fundamentalmente que durante as dúas últimas lexislaturas (período analizado) gobernou en Valencia o Partit Popular cuns resultados moi semellantes, sen esquecer que este partido tivo unha importante influencia tanto a nivel rexional como nacional, a pesar de que nos últimos meses se viu envolto nun escándalo que transcendeu a todos os medios de comunicación.

**Táboa 95. Resultados nas eleccións autonómicas da Comunidade Valenciana
VI Lexislatura (2003-2007)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partit Popular Comunitat Valenciana (PPCV)	48	1.146.780
Partit de Socialistes del País Valencià (PSPV-PSOE)	35	874.288
Esquerra Unida – Els Verds /Los Verdes – Esquerra Val.: ENTESA	6	154.494

Fonte. Xunta Electoral Central

**Táboa 96. Resultados nas eleccións autonómicas da Comunidade Valenciana
VII Lexislatura (2007-Actualidade)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partit Popular Comunitat Valenciana (PPCV)	54	1.276.301
Partit de Socialistes del País Valencià (PSPV-PSOE)	38	839.803
Esquerra Unida – Els Verds /Los Verdes – Esquerra Val.: ENTESA	7	194.928

Fonte. Xunta Electoral Central

7.4.3. Historia e regulación de RTVV

A Lei Orgánica 5/1982, de 1 de xullo, do Estatut d'Autonomía de Valencia sinalaba que a Generalitat podía regular, crear e manter a súa propia televisión, radio e prensa e, en xeral, todos os medios de comunicación social para o cumprimento de tales fins.

Tras a reforma desta norma realizada pola Lei Orgánica 1/2006, de 10 de abril, o artigo 56 indica que lle corresponde á Generalitat, no marco das normas básicas do Estado, o desenvolvemento lexislativo e a execución do réxime de radiodifusión e televisión e do resto de medios de comunicación na Comunidade Valenciana. En función disto, a Generalitat poderá regulamentar, crear e manter a televisión, radio e demais medios de comunicación social, de carácter público, para o cumprimento dos seus fins.

Ademais, o renovado Estatut contempla que por lei de Les Corts, aprobada por maioría de tres quintas partes, creárase o Consell del Audiovisual de la Comunitat Valenciana, que velará polo respecto dos dereitos, liberdades e valores constitucionais e estatuarios no ámbito da comunicación e os medios audiovisuais na comunidade. Este último punto aínda non se realizou catro anos despois da súa ratificación.

En función das primeiras previsións contempladas na LO 5/1982, no mes de xullo de 1984, as Corts aprobaron a Lei 7/1984, de 4 de xullo, de creación da Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana (RTVV) e regulamentación dos servizos de radiodifusión e televisión da Generalitat Valenciana.

Porén, o nacemento da RTVV foi froito dun longo proceso político e legal. Por un lado, “os dirixentes do Partit Socialista del País Valencià, ao fronte da Generalitat Valenciana, tiveron que vencer as reticencias da cúpula do Partido Socialista Obrero Español, no Goberno do Estado, para a creación dunha televisión autonómica na Generalitat Valenciana”. Por outra banda, “aínda que a Lei Reguladora da Terceira Canle de Televisión existía desde decembro de 1983 e a Lei de Creación da Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana estaba aprobada desde xullo de 1984, o Real Decreto que concedeu á Comunidade Valenciana a xestión da terceira canle de televisión e que, polo tanto, posibilita as emisións de TVV, non chegou ata abril de 1988” (Gámir Ríos, 2005:4).

O 10 de marzo de 1987 comezaron as obras de infraestrutura do Centro de Produción de Programas de Canal 9 – Televisió Valenciana, localizado en Burjassot, nas aforas da cidade de Valencia- así como as instalacións de Canal 9 Ràdio, tamén no mesmo recinto. As emisións regulares da canle autonómica de televisión comezan o 9 de outubro de 1989, tras un mes de probas. Porén, a posta en marcha (..) do Canal 9-TVV viuse precedida da polémica orixinada pola concesión á canle valenciana das frecuencias que permitían recibir a televisión de Cataluña, TV-3, en Valencia, cando ata entón tiña asignadas outras.

Uns meses antes, en marzo de 1988, fora constituído o Consell d'Administració de RTVV. Por aquel entón este órgano estaba formado por nove membros, elixidos por cada lexislatura, por maioría de dous terzos das Corts Valencianes, a proposta dos grupos parlamentarios, entre persoas de relevantes méritos profesionais.

Este precepto cambiou despois da publicación da Lei 1/1992, de 5 de marzo ,de modificación do artigo 5.1 da Lei 7/1984, de 4 de xullo. Desta forma, a partir dese momento, o Consell d'Administració está composto por once membros elixidos para cada lexislatura, por maioría de tres quintos das Corts Valencianes entre persoas de relevantes méritos profesionais⁴².

Os cambios na lei, non obstante, non foron suficientes e Ràdio Televisió Valenciana que vén trasladando desde antigo dous problemas importantes: o endebedamento e a instrumentalización política. Con respecto ao primeiro, a Entitat

⁴² Outros cambios normativos tiveron lugar a través de leis de acompañamento dos orzamentos da Generalitat de Valencia. Así, por exemplo, a Lei 9/1999, de 30 de decembro, de Medidas Fiscais, de Xestión Administrativa e Financeira, e de Organización da Generalitat Valenciana engadiu como competencia do Consell d'Administració a autorización das operacións de crédito e demais operacións de endebedamento que poida convir á entidade pública. En 2002 e 2003, de novo a través das dúas leis de acompañamento dos orzamentos da Generalitat, foron modificados os artigos 25 e 28, referidos aos anteproxectos de orzamento de RTVV e ás operacións financeiras.

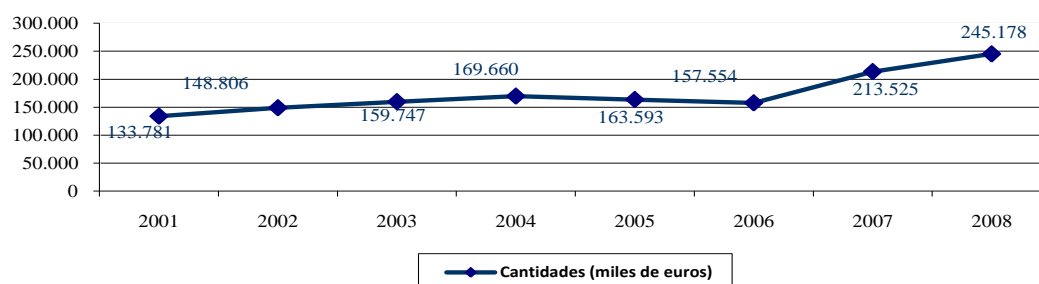
Por outra parte, un dos artigos máis conflitivos da Lei 7/1984 foi o 15.5, obxecto dun recurso de inconstitucionalidade presentado polo Goberno de España. Este precepto sinalaba que o Consell da Generalitat de Valencia podía autorizar a creación de sociedades filiais, con capital totalmente aportado por esta a través de RTVV nas áreas de publicidade, comercialización, produción, cable, comunicación ou outras análogas, para conseguir unha xestión máis eficaz.

O Goberno central considerou que a emisión e transmisión por cable estaba reservada en exclusiva a RTVE para todo o territorio español de acordo coa Lei 46/1983, de 26 de decembro, reguladora da Terceira Canle de Televisión de Titularidade Estatal e da Lei 4/1980, de 10 de xaneiro, reguladora do Estatuto xurídico de Radiotelevisión Española, así como da Lei Orgánica 5/1982, de 1 de xullo, do Estatut d'Autonomía da Comunidade de Valencia.

O Tribunal Constitucional fallou a favor do Goberno nacional declarando inconstitucional e nulo a inclusión do termo cable no artigo 15.5 da Lei 7/1984, da Generalitat Valenciana, de 4 de xullo, de creación da Entitat Pública Radiotelevisió Valenciana.

Pública tivo elevadas perdas como resultado da súa actividade en termos económicos. Así, “nos últimos oito exercicios, desde 2001, incrementou nun 83,27% o seu volume de perdas, que, en 2008, chegaron a 245,18 millóns de euros” (Casero e López García, 2010:106).

Gráfico 19. Perdas económicas de RTVV (en miles de euros)

Fonte. Casero e López García (2010:107)

Este problema foi aproveitado polos populares para promover, ao igual que tamén fixo en Madrid, a privatización da canle valenciana. Este partido prometeu no seu programa electoral dos comicios de 1995 privatizar a TVV, pero estes intentos chocaron coa oposición parlamentaria (PSPV-PSOE e Esquerra Unida) e do seu socio no Consell, Unió Valenciana.

Posteriormente, en 1999, os populares deixaron de necesitar o apoio da formación rexionalista Unió Valenciana, pero non chegaron a propor a iniciativa ata 2002, tras a dimisión de Zaplana e a súa substitución por José Luís Olivas. “O modelo de privatización elixido non supoña a venda da empresa TAV (propietaria de TVV), pero aspiraba a unha maior externalización da produción realizada ata esa data. As informacións aparecidas en prensa desde que se empezou a propor o proxecto sostiñan que o sistema escollido pasaba por que RTVV mantivera a propiedade de TAV pero deixaba toda a produción de programas de Canal 9 en mans dunha única empresa” (Gámir Ríos, 2005:9).

Finalmente, a Generalitat optou por un camiño indirecto a través da petición, o 28 de outubro de 2002, á Comissió especial per l'estudi de noves formes de gestió de RTVV, para presentar un ditame no que recomendase ao Govern Valencià a entrada da iniciativa privada na xestión, desenvolvemento e produción de contidos audiovisuais de RTVV.

O ditame foi aprobado en 2003 e varias semanas máis tarde, o Govern trasladouno á dirección da Entitat Pública para que cumprira as recomendacións. O acordo final foi adoptado en sesión ordinaria polo Consell d'Administració de RTVV o 24 de marzo de 2003 e ratificado sete días despois, “só dous meses antes das eleccións autonómicas do 25 de maio, tras as que, previsiblemente, o PP continuaría ao fronte do Govern autonómico no caso de revalidar a súa maioría absoluta nas Corts Valencianes” (Gámir Ríos, 2005: 9).

O nome das empresas candidatas a cada un dos concursos foron públicos o 8 de maio de 2003, tres semanas antes dos comicios. “En informativos optaban á concesión Unedisa (editora de El Mundo), Pretesa (empresa que agrupaba as emisoras locais do grupo Prisa), Plataforma Audiovisual Valenciana e Atlas (Telecinco)” (Gámir Ríos, 2005:10).

O concurso de adxudicación foi recorrido polos sindicatos no medio dunha forte polémica. Ao mesmo tempo a mesa de contratación non cumpriu cos prazos establecidos e o proceso de privatización paralizouse despois da chegada ao Govern autonómico de Francisco Camps (PP). Posteriormente, o Xulgado do contencioso nº 2 de Valencia estimou un recurso presentado por UGT e anulou o acordo do Consell d'Administració co que se convocara o concurso.

Outro dos problemas co que se ten que enfrontar Ràdio Televisió Valenciana, desde o seu nacemento, é a “instrumentalización”, especialmente “durante o mandato de Pedro García ao fronte da dirección xeral (2004-2009) (Casero e López García, 2010:111)⁴³. Segundo estes dous autores (2010:111), o partidismo dos servizos informativos da radiotelevisión pública valenciana manifestouse a través de tres estratexias discursivas.

- 1) A primeira ten lugar a partir do incremento do peso de novas relacionadas con aspectos pouco substantivos informativamente, como as festas, a meteoroloxía ou as curiosidades. A partir desta técnica, RTVV deslizou o seu modelo cara o ‘xornalismo ligh’, caracterizado polo desenvolvemento dunha actividade informativa que prescinde dos datos de interese xeral en pro das trivialidades e que se empeña en que a realidade quede axustada ao servizo dos intereses políticos do partido gobernante (Ortega, 2006).

⁴³ A cualificación deste Director xeral será analizada no presente capítulo.

- 2) En segundo lugar, os noticiarios focalizaron a atención informativa na figura do President da Generalitat, quen asumiu un gran protagonismo.
- 3) Finalmente, en terceiro lugar, outro mecanismo posto en práctica polos servizos informativos consistiu na “ocultación de noticias, imaxes e opinións prexudiciais para o partido do Govern autonómico ou, no seu defecto, beneficiosas para a oposición” (Casero e López García, 2010:111).

Porén, e seguindo a Martínez Gallego (2010:26), as presións políticas nesta Comunidade non soamente foron exercidas a través de medios públicos, senón tamén a partir de subvencións a medios privados e pola concesión de frecuencias no mercado radiofónico vinculadas a grupos económicos próximos á concesionaria.

Deixando a un lado estes problemas, na evolución da Ràdio Televisió Valenciana hai que sinalar a aparición da segunda canle que comezou as súas emisións en febreiro de 1997 co nome de Noticias 9, cambiando ao seu nome actual, Punt Dos, no ano 1999. Co apagado analóxico, a Generalitat reservou a metade dos programas televisivos autonómicos dispoñibles á televisión pública autonómica. Isto significa que inicialmente RTVV tiña dous programas para emitir as que eran as súas canles analóxicas (Canal 9 e Punt 2). Co paulatino incremento de frecuencias dixitais, á Comunidade correspóndelle outro múltiplex que permitirá a RTVV dispor de máis programas” (Boix Palop, 2010:98).

7.4.4. Directores xerais de RTVV

A Lei 7/1984, de 4 de xullo, de creación da Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana aprobouse a semellanza da Lei 4/1980, polo que establece unha regulamentación dos principais órganos de xestión e control da radiotelevisión pública aberta ao control partidista.

No referente ao Director xeral de RTVV este é nomeado polo Consell da Generalitat de Valencia, a proposta do Consell d'Administració, por un período de catro anos. A lei sinala incompatibilidades deste co exercicio doutro cargo público e con cargos audiovisuais.

En 1999 o Partit Socialista del País Valenciá presentou no borrador do seu programa electoral no que adoptaban, entre outras medidas referentes a RTVV, a elección do Director xeral polas Corts e non a proposta do Consell d'Administració. Non obstante, este cambio nunca tivo lugar.

O primeiro Director xeral foi Amadeu Fabregat i Manyes, escritor e xornalista valenciano. O equipo directivo formado por Rafael Cano como Director de TVV, Eliseo Lizarán como xefe de informativos e Juli Esteve como coordinador dos informativos diarios e non diarios mantívose ata o Govern autonómico do Partit Popular.

A chegada ao Consell da coalición PP-UV (1995) supuxo unha renovación dos cargos directivos, ao fronte do cal situaron a Juan José Bayona, Profesor de Economía da Universidade de Alacante e Catedrático de Dereito. Vicent Tamarit substituíu a Rafael Cano como Director de TVV e, en principio, José Vicente Villaescusa, deputado popular nas Corts Valencianes, era o principal candidato para dirixir os informativos. “O PP empezou o seu mandato televisivo tentando nomear a un militante como novo responsable de informativos despois de ter centrado boa parte da súa campaña electoral en acusacións de manipulación e promesas de independencia informativa” (Gámir Ríos, 2005:5). Finalmente e tras unha importante polémica que saltou a todos os medios de comunicación, foi elixido como Director de informativos o redactor Vicent Andreu.

Porén, en 1996 José Vicente Villaescusa é nomeado Director xeral da Entitat Pública. Licenciado en Historia Contemporánea, traballou en Ràdio Televisió Valenciana desde 1989, pero tamén tivo unha importante traxectoria política, especialmente como deputado do Partido Popular.

A dimisión do anterior Director, Juan José Bayona, produciuse en maio de 1996, debido a que non estaba a gusto na Entitat Pública. “Os problemas comezaron rapidamente. Os altos cargos fóronlle impostos. O malestar de Bayona acrecentouse (...) cando se viu obrigado polo President autonómico, Eduardo Zaplana, a forzar a dimisión de Vicent Tamarit como Director de Canal 9 e nomear para o posto a Jesús Sánchez Carrascosa” (Bayarri, 1996, 03 de maio).

José Vicent Villaescusa foi moi criticado pola oposición ata que dimite deste cargo en 2004. No índice elaborado para esta investigación suma tres puntos, un alto

indicador que se aparta do perfil máis independente e competente para exercer ese cargo público, influenciado polas súas relacións políticas institucionais anteriores.

**Táboa 97. Cualificación e cargos políticos de José Vicent Villaescusa
(Director xeral de RTVV 1996-2004)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargo político	☐
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
TOTAL	3

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010, a partir da información publicada en Elpais.com

O nomeamento do seu sucesor, Pedro García, en 2004, tamén foi moi polémico desde un principio. Esquerra Unida del País Valencià presentou ante o Tribunal Supremo un recurso contencioso administrativo contra a súa elección como substituto de Villaescusa por considerar que o acordo realizado polo Consell d'Administració “prescindiu absolutamente do procedemento” sinalado na lei (García del Moral, 2004, 24 de xullo).

O seu cargo foi renovado en 2007, pero o Tribunal Superior de Xustiza da Comunidade Valenciana (TSJCV) anulou este nomeamento en febreiro de 2010 cando Pedro García xa dimitira “ao verse salpicado polo caso *Gürtel*” (Beltran, 2010, 24 de febreiro). A sentenza do TSJCV produciuse tras unha demanda interposta polo Grupo Parlamentario PSPV-PSOE xa que o Director xeral fora “ratificado no cargo eludindo unha das convocatorias do Consell d'Administració” (Beltrán, 2010, 24 de febreiro), tal e como sinala a lei.

Ao analizar a súa traxectoria profesional obsérvase que Pedro García é Licenciado en Xornalismo e que traballou en varios medios, pero sen ter cargos de alta dirección neles. Foi moi criticado pola oposición, tanto polo seu nomeamento e renovación, como pola súa carreira de asesoramento político anterior. Comezou a súa vida pública no Concello de Valencia para pasar en 1995 á Generalitat Valenciana. Con posterioridade, foi secretario de comunicación do Govern de Francisco Camps.

**Táboa 98. Cualificación e cargos políticos de Pedro García Gimeno
(Director xeral de RTVV 2004-2009)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	X
Con experiencia	☐
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargo político	☐
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
TOTAL	3

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010, a partir da información publicada en Elpais.com

Este Director dimite en 2009, coincidindo co axuste que realizou o President do Govern Valenciano, Francisco Camps. “García, que segundo a investigación da trama *Gurtel* na Comunidade Valenciana recibiu prendas de vestir como regalo da empresa Orange Market volveu “á empresa privada” (Alberola, 2009, 28 de agosto). A pesar de que “Pedro García nunca chegou a figurar como imputado foi mencionado na investigación *Gürtel* instruída polo xuíz da Audiencia Nacional, Baltasar Garzón. Nun dos autos, García (...) aparecía como receptor de roupa pagada pola rede de empresas de Francisco Correa. Ademais, no material requisado no iate *Parapipi*, propiedade dun dos cabezas da trama, aparece un apuntamento de 3.550 euros en prendas para García” (Ferrandis, 2009, 28 de agosto).

Foi substituído por Eduardo López Jaraba, que presenta un currículo profesionalmente cualificado. É Licenciado en Xornalismo e cando foi nomeado Director da entidade pública ocupaba o cargo de Director da canle informativa 24.9 (do grupo RTVV), sendo anteriormente delegado do diario ABC na Comunidade Valenciana.

**Táboa 99. Cualificación e cargos políticos de José López Jaraba
(Directora Xeral de RTVV 2009-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargo político	X
TOTAL	5

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010, a partir da información publicada en Elpais.com

A pesar destes datos, López Jaraba foi moi criticado por dar máis poder aos que foran “bastións de Eduardo Zaplana, ex President da Generalitat, e Francisco Camps, actual President autonómico” (Garrido, 2009, 14 de decembro).

A primeira destas figuras foi Vicente Sanz, secretario xeral e xefe de persoal de RTVV, que xa asumía responsabilidades nesta Entitat Pública desde 1995. Foi definido como “o auténtico poder da televisión. Non asina nada, elude a aparición nos medios pero é o que controla o que, o como e de que maneira pasa na Entitat, especialmente en Canal 9” (Garrido, 2009, 14 de decembro). Sanz fora con anterioridade secretario xeral do PP de Valencia.

En maio de 2010, Vicente Sanz foi destituído polo Director xeral. O xefe de Persoal e Secretario de RTVV estaba suspendido provisionalmente das súas funcións

desde o mes de febreiro, despois de que tres xornalistas de Canal 9 o denunciaran por acoso sexual.

Outro dos bastións foi Lluís Motes, que foi a cara “dos peores episodios de manipulación informativa denunciados en Canal 9 ” (Garrido, 2009, 14 de decembro). Finalmente, ao fronte de Televisió Valenciana, Jaraba colocou a Lola Johnson Sastres, na que Francisco Camps puxo “unha importante confianza nas campañas electorais” (Garrido, 2009, 14 de decembro).

Polo tanto, a pesar de que o nomeamento de López Jaraba supón a elección dun Director xeral profesionalmente cualificado para este posto, a renovación dalgúns dos cargos en persoas afíns á política de Camps segundo as publicacións dos medios de comunicación escritos, evidencia a influencia dos políticos neste medio.

7.3.5. Consell d'Administració de RTVV

O Consell d'Administració inicialmente estaba formado por nove membros elixidos cada lexislatura por maioría de dous terzos das Corts Valencianes. Isto cambiou despois da publicación da Lei 1/1992, de 5 de marzo , de modificación do artigo 5.1 da Lei 7/1984, de 4 de xullo. Desta forma, a partir dese momento, o Consell d'Administració está composto por once membros elixidos para cada lexislatura, por maioría de tres quintos das Corts Valencianes entre persoas de relevantes méritos profesionais.

Durante a sétima lexislatura o índice do Consell d'Administració non é moi elevado, debido a que os hándicaps son bastantes. En primeiro lugar, non hai paridade entre homes e mulleres (oito homes fronte a tres mulleres). En segundo termo, moitos conselleiros non teñen formación superior e tampouco especialización nunha área ideal para a xestión e control dunha radiotelevisión pública.

Finalmente, a maioría desempeñou cargos políticos (dominando os concelleiros e deputados) con anterioridade, pero tamén de forma simultánea a ocupar o seu cargo en RTVV, o que evidencia unha clara ligazón co grupo parlamentario que os propón.

**Táboa 100. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consell d'Administració de RTVV
VI Lexislatura**

	PPCV	PSPV-PSOE	EU-LV- ENTESA	TOTAL
Nº de membros do Consell d'Administració	6	4	1	11
Nº de Homes	5	3	0	8
Nº de Mulleres	1	1	1	3
FORMACIÓN				
Formación Inferior á Licenciatura	3	2	0	5
Formación superior á Licenciatura	1	0	0	1
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	2	2	1	5
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	3	2	0	5
Relación coa radiotelevisión	3	2	1	6
Dereito	1	1	0	2
Comunicación	0	0	0	0
Ccs. Económicas / Empresariais	2	0	0	2
Ccs. Sociais	0	0	0	0
Educación / Pedagogía	0	1	0	1
Filoloxía / Lingua	0	0	1	1
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	1	1	0	2
Con experiencia	5	3	1	9
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE				
Cargo político	6	3	1	10
Non cargo político	0	1	0	1
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	3	2	1	6
Non cargo político	3	2	0	5
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	14/6 = 2,3	10/4=2,5	3/1 = 3	27/11 = 2,4

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010 a partir dos datos publicados en www.cortsvalelencianes.es, www.congreso.es, Elpais.com, Elmundo.es e no Diari Oficial de la Comunitat Valenciana

Durante a oitava lexislatura mantense practicamente o mesmo índice, malia que o PP, encabezado por Francisco Camps, cambia totalmente as propostas dos conselleiros, a excepción do President. Segue sen haber igualdade entre homes e mulleres e a pesar de que hai unha boa cualificación (aínda que non suficiente) a maioría dos conselleiros desempeñou cargos políticos antes ou de forma simultánea ao seu posto en Radio Televisió Valenciana.

**Táboa 101. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consell d'Administració de RTVV
VII Lexislatura**

	PPCV	PSPV-PSOE	EULV- ENTESA	TOTAL
Nº de membros do Consell d'Administració	6	4	1	11
Nº de Homes	4	2	1	7
Nº de Mulleres	2	2	0	4
FORMACIÓN				
Formación Inferior á Licenciatura	3	1	0	4
Formación superior á Licenciatura	0	0	0	0
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	3	3	1	7
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	4	2	0	6
Relación coa radiotelevisión	2	2	1	5
Dereito	0	1	0	1
Comunicación	2	0	0	2
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	0	0
Ccs. Sociais	0	0	1	1
Educación / Pedagogía	0	1	0	1
Filoxía / Lingua	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	2	2	1	5
Con experiencia	4	2	0	6
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE				
Cargo político	4	2	1	7
Non cargo político	2	2	0	4
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	3	2	1	6
Non cargo político	3	2	0	5
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	14/6 = 2,3	11 / 4= 2,75	2/1 = 2	27/11 = 2,4

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010 a partir dos datos publicados en www.cortsvalencianes.es, www.congreso.es, Elpais.com, Elmundo.es e no Diari Oficial de la Comunitat Valenciana

7.4.6. Comissió de Control de RTVV

O artigo 23 da Lei 7/1984, de 4 de xullo, de creación da Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana e regulación dos servizos de radiodifusión e televisión da Generalitat Valencia sinala que será constituída unha Comissió non lexislativa permanente das Corts Valencianes de conformidade co que dispón o regulamento da Cámara. Esta Comissió exercerá o control da actuación de Ràdio Televisió Valenciana

(RTVV) e as súas sociedades. O Director xeral comparecerá ante a Comissió cando esta o convoque, co fin de dar conta da información que se lle requirise.

Durante a sétima lexislatura a falta de cualificación dos membros que compoñen a Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen (oito do PPCV, seis de PSPV-PSOE e un de EU-LV-ENTESA) é bastante acusada. Non hai paridade entre homes e mulleres, moitos dos parlamentarios non teñen formación superior, nin están especializados nunha materia ideal para o control dunha radiotelevisión pública. Ademais a maioría dos deputados membros desta Comissió non ten experiencia en xestión e ou control de empresas non políticas, segundo os datos publicados na web das Corts Valencianes.

Táboa 102. Cualificación dos membros da Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. VI Lexislatura

	PPCV	PSPV-PSOE	EULV- ENTESA	TOTAL
Nº de membros	8	6	1	15
Nº de homes	5	4	1	10
Nº de mulleres	3	2	0	5
FORMACIÓN				
Titulación inferior á licenciatura	5	1	1	7
Titulación superior á licenciatura	0	3	0	3
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	3	2	0	5
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	4	0	1	5
Relación coa radiotelevisión	4	5	0	9
Dereito	1	3	0	4
Comunicación	0	1	0	1
Economía e Administración de Empresas	2	1	0	3
Socioloxía	1	1	0	2
Educación / Pedagogía	0	0	0	0
Filoloxía / Letras	0	2	0	2
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	7	2	1	10
Con experiencia	1	4	0	5
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE				
Cargo político	8	6	1	15
Non cargo político	0	0	0	0
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	4	4	1	9
Non cargo político	4	2	0	6
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	12/8= 1,5	16/6= 2,6	0/1= 0	28/15 = 1,8

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010 a partir dos datos publicados en www.cortsvalencianes.es e www.congreso.es

En canto ao seu funcionamento obsérvase que o grupo maioritario, o Partit Popular, non utiliza en ningunha ocasión os instrumentos de control, polo que soamente intervéñen para responder aos partidos da oposición, coma se fose un membro máis da radiotelevisión pública. Ademais, sobresaí que nas súas intervencións destacan as referencias propiamente políticas-partidistas que nada teñen que ver co control de RTVV.

Dos dous partidos da oposición (PSPV e EU-LV-ENTESA) destacan as intervencións do primeiro deles, que fai preguntas, solicitude de comparecencias e proposicións non de lei. A pesar diso, tamén neste caso recorre en varias ocasións ao debate político. Tamén o fai ata en 21 ocasións o Director, Pedro García.

Táboa 103. Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen VI Lexislatura

Nº de sesións	6							
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS								
Grupos Parlamentarios	PPCV		PSPV-PSOE		EU-LV- ENTESA		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	0	0	1	0	0	0	1	0
Interpelacións	0	0	0	0	0	0	0	0
Comparecencia	0	0	4	3	0	2	4	5
Proposicións non de lei	0	0	1	0	0	0	1	0
TOTAL	0	0	6	3	0	2	6	5
Total Intervencións	0 (0%)		9 (81,8%)		2 (18,2%)		11	
Membros de RTVA	Director Xeral				TOTAL			
	Servizo Público		Xestión		Servizo Público		Xestión	
	0		1		0		1	
	1				1			
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓN								
Data das Comisións	13.11.2003 / 05.10.2004 / 11.05.2004 / 19.05.2005 / 30.03.2006							
Grupos Parlamentarios	PPCV		PSPV-PSOE		EU-LV- ENTESA		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	0		9		2		11 (100%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	0		0		0		0 (0%)	
TOTAL	0		9		2		11	
Nº de referencias de debate político	31		28		7		66	
Membros do Ente Público	Director Xeral				TOTAL			
Nº de referencias de debate político	21				21			

Fonte. Elaboración propia en abril de 2010

En canto á sétima lexislatura repítese o mesmo esquema ca no anterior período analizado. A pesar de que cambian os deputados, segue sen haber unha cualificación alta destes polas mesmas razóns que na sexta lexislatura (en xeral, falta de especialización e de experiencia en xestión e administración de empresas non políticas).

Táboa 104. Cualificación dos membros da Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen VII Lexislatura

	PPCV	PSPV-PSOE	EU-LV- ENTESA	TOTAL
Nº de membros	8	6	1	15
Nº de homes	4	2	1	7
Nº de mulleres	4	4	0	8
FORMACIÓN				
Titulación inferior á licenciatura	5	4	0	9
Titulación superior á licenciatura	1	1	0	2
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	2	1	1	4
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	5	2	0	7
Relación coa radiotelevisión	3	4	1	8
Dereito	2	1	1	4
Comunicación	0	0	0	0
Economía e Administración de Empresas	0	1	0	1
Socioloxía	1	1	0	2
Educación / Pedagogía	0	1	0	1
Filoloxía / Letras	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	6	3	1	10
Con experiencia	2	3	0	5
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE				
Cargo político	5	6	1	12
Non cargo político	3	0	0	3
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	4	5	1	10
Non cargo político	4	1	0	5
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	15/8= 1,9	10/6= 1,6	2/1 = 2	27/15= 1,8

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010 a partir dos datos publicados en www.cortsvalelencianes.es e www.congreso.es

En canto ao funcionamento desta, de novo o partido que goberna, o Partit Popular, non utiliza ningún mecanismo de control e soamente intervéñ para defender a

xestión do Director xeral. Os grupos parlamentarios caen vinte e nove veces no debate político-partidista con referencias que nada teñen que ver co control da radiotelevisión pública.

**Táboa 105. Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen
VII Lexislatura**

Nº de sesión	6							
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS								
Grupos Parlamentarios	PPCV		PSPV-PSOE		EU-LV- ENTESA		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	0	0	0	3	0	0	0	3
Interpelacións	0	0	0	0	0	0	0	0
Comparecencia	0	0	2	7	3	5	5	12
Proposicións non de lei	0	0	1	0	0	0	1	0
TOTAL	0	0	3	10	3	5	6	15
Total Intervencións	0 (0%)		13 (61,9%)		8 (38,1%)		21	
Membros de RTVA	Director Xeral				TOTAL			
	Servizo Público		Xestión		Servizo Público		Xestión	
	0		1		0		1	
	1				1			
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓN								
Data das Comisións	17.11.2009 / 26.03.2009 / 18.11.2008 / 08.05.2008 / 22.11.2007							
Grupos Parlamentarios	PPCV		PSPV-PSOE		EU-LV- ENTESA		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	0		13		8		21 (100%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	0		0		0		0 (0%)	
TOTAL	0		13		8		21	
Nº de referencias de debate político	18		8		3		29	
Membros do Ente Público	Director Xeral				TOTAL			
Nº de referencias de debate político	6				6			

Fonte. Elaboración propia en abril de 2010

En xeral, non hai control propiamente dito, debido tanto á falla de cualificación dos deputados como á súa forma de actuación, con certas excepcións. Os debates sobre a radiotelevisión pública son o “pinpanpún” político para desgastar ao Govern, con motivo e fundamento en moitos casos, pero sen argumento de base sobre a importancia, esencia e defensa do servizo público audiovisual.

De feito, os socialistas e Esquerra Unida – Los Verdes utilizan mecanismos de control en determinadas ocasións sen intervir no debate político-partidista. De todas formas, e seguindo as propias palabras do Director xeral, Pedro García, na sesión do 26 de marzo de 2009, aos deputados en termos xerais “non lles interesa Ràdio Televisió Valenciana en absoluto. Interésalles tentar colocar un titular en prensa única e exclusivamente para ver quen sae mañá máis favorecido”.

7.4.7. Consell Assessor de RTVV

O Consell Assessor da Ràdio Televisió Valenciana (RTVV) está composto, de acordo coa Lei 7/1984, por 19 membros: tres representantes dos traballadores de RTVV, tres das sociedades dependentes da Radiotelevisió, tres designados polo Consell de Cultura da Comunitat Valenciana, un representante de cada unha das deputacións, tres representantes dos usuarios dos servizos públicos e tres representantes designados polo Consell da Generalitat Valenciana.

O Consell Assessor será convocado, polo menos trimestralmente, polo Consell d'Administració e emitirá a súa opinión ou ditame cando sexa expresamente requirido e, en todo caso, respecto ás competencias que sobre programación ten atribuídas o Consell d'Administració.

7.4.8. Sindicatura de Comptes de la Comunitat Valenciana

O artigo 26.3 da Lei 7/1984 sinala que a Sindicatura de Comptes informará ás Corts Valencianes sobre a xestión económica e orzamentaria de Ràdio Televisió Valenciana (RTVV) e as súas sociedades, sen prexuízo das atribucións que correspondan ao Tribunal de Contas do Reino.

A Sindicatura depende organicamente das Corts Valencianes e ten como función principal o control externo, económico e orzamentario da actividade financeira do sector público valenciano, así como das contas que a xustifique.

O Consell de Comptes é o órgano principal da Sindicatura, composto por 4 membros (Síndic Major, dous síndicos de contas e a Secretaría xeral), nomeados polo

Pleno das Corts Valencianes. O Síndic Maior é nomeado por un período de tres anos e o resto por 6 anos.

A Lei da Generalitat Valenciana 6/1985, de 11 de maio, de Sindicatura de Comptes sinala unha serie de condicións e incompatibilidades que deben cumprir os síndicos. En primeiro lugar, soamente poderán ser elixidos para este cargo persoas de recoñecida competencia e integridade necesarias para o bo cumprimento das funcións propias da Sindicatura, que estean en posesión dalgún dos títulos de Licenciado en Dereito, Ciencias Económicas ou Empresariais ou profesor mercantil, ou pertencen a Corpos da Administración Pública.

Ademais non poderán ser designados síndicos aqueles que durante o ano anterior á data do nomeamento desempeñasen funcións de xestión dos ingresos ou gastos do sector público valenciano, así como aqueles que, durante o mesmo período, fosen beneficiados de subvencións, avais ou exencións fiscais, directas e persoais, concedidas polo citado sector.

Finalmente, os síndicos gozarán de independencia e inamobilidade, sendo incompatibles con calquera outra actividade tanto pública como privada, que non sexa a administración do seu propio patrimonio.

No 2010, os síndicos nomeados cumprían con estes requisitos, se ben a lei non sinalaba ningunha incompatibilidade partidista polo que moitos deles si que desempeñaran cargos políticos con anterioridade a ser nomeados para a Sindicatura. Desta forma, son todos eles profesionais con formación superior, relacionada con algún dos puntos sinalados na lei, pero en moitas ocasións teñen unha importante bagaxe política.

7.4.9. Conclusións

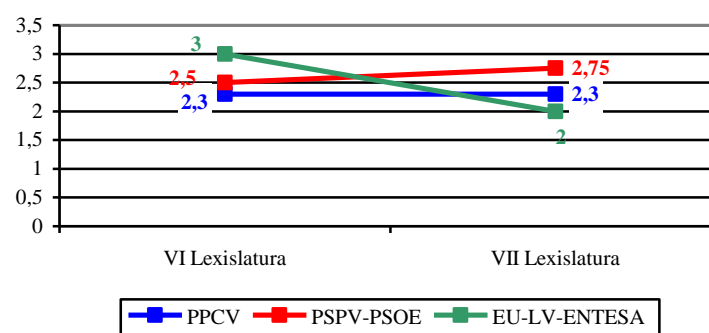
A Lei 7/1984, de 4 de xullo, de creación da Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana segue, ao igual que a maioría das normas iniciais que regulamentan o audiovisual en España, o modelo da Lei 4/1980, deixando as portas abertas ao control partidista dos órganos de xestión e control da radiotelevisión.

Ese control, xunto co endebedamento, son os dous problemas esgrimidos de forma recorrente pola oposición como crítica ao partido no Govern valenciano pola instrumentalización dos medios audiovisuais públicos autonómicos.

Logo da análise realizada obsérvase que a elección do Director xeral, a proposta do Consell d'Administració, polo Govern permite que, nalgúns ocasións, os partidos políticos nomeen a persoas afíns aos seus intereses. Nas dúas últimas lexislaturas dous dos tres Directores obxecto de estudo desempeñaran con anterioridade cargos políticos. O último deles, José López Jaraba presenta unha moi boa cualificación e non desempeñou ningún cargo político ou relacionados con partidos con anterioridade a ser Director, aínda así, foi moi criticado por renovar en RTVV a persoas que foran “bastións de Eduardo Zaplana (...) e de Francisco Camps” (Garrido, 2009, 14 de decembro).

En canto ao Consell d'Administració, o seu principal problema tanto na sexta como na sétima lexislatura é que moitos dos seus membros ocuparon cargos políticos con anterioridade a ser conselleiros. Pese a que hai un cambio dalgún dos membros do Consell, o índice de cualificación vén sendo o mesmo.

**Gráfico 20. Cualificación do Consell d'Administració de RTVV
VI e VII Lexislaturas**

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

No referente á Comissió de Control Parlamentario a baixa cualificación para exercer o control dunha radiotelevisión pública é bastante acusada en termos xerais, fundamentalmente pola falta de formación especializada e ideal para estes cargos. Ao analizar o seu funcionamento, obsérvase que o partido que goberna, que neste caso é o

Partit Popular en ambas lexislatures non utiliza nunca ningún mecanismo de control. Si o fan, non obstante, os partidos da oposición, se ben todos eles caen en varias ocasións nas referencias de debate político-partidista propiamente dito.

Gráfico 21. Número de mecanismos con finalidade de control na Comissió de Control de l'Actuació de RTVV

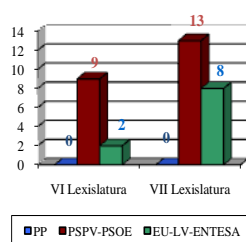
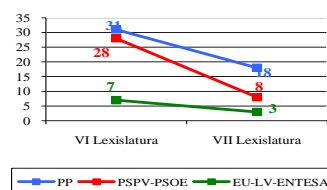

Gráfico 22 Número de referencias de debate político-partidista na Comissió de Control de l'Actuació de RTVV

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

O resto dos órganos (Consell Assessor e Sindicatura de Comptes) están ben cualificados e teñen unha óptima representación para desempeñar o seu labor, pero como ocorre na maioría das radiotelevisións públicas analizadas soportan unha importante dependencia do Consell d'Administració e das Corts Valencianes.

7.4.10. Bibliografía

Libros e artigos científicos

Boix Palop, Andrés (2010): "El marco jurídico del mercado audiovisual valenciano en tiempos de transformación". En López García (ed.): *El ecosistema comunicativo valenciano*. Valencia: Tirant lo Blanch.

Casero, Andreu e López García, Guillermo (2010): "Las políticas de comunicación en la Comunidad Valenciana en el contexto de la digitalización". En López García (ed.): *El ecosistema comunicativo valenciano*. Valencia: Tirant lo Blanch.

Gámir Ríos, José Vicente (2005): "Poder político y estructura mediática: la comunicación en la Comunidad Valenciana durante la presidencia de Eduardo Zaplana (1995-2002)". *Aposta. Revista de Ciencias Socialis*, núm. 23 (diciembre, 2005). Recuperado o 20 de xuño, de <http://www.apostadigital.com/revistav3/hemeroteca/gamir.pdf>

Laguna Platero, Antonio (2000): *Historia de la radio valenciana (1925-2000)*. Valencia: Fundación Universitaria San Pablo CEU.

Laguna Platero, Antonio (2006): “La comunicació: mitjans, empreses privades i corporació pública”. En Piqueras, J.A.: *Història del País Valencià. Transició, democràcia i autonomia*. Volume 6. Barcelona; Edicions 62; pp.352-370.

Martínez Gallego, Frances-Andreu (2010): “Medios, política y sociedad: historia de una década, 2000-2010”. En López García (ed.): *El ecosistema comunicativo valenciano*. Valencia: Tirant lo Blanch.

Ortega, Félix (coord.) (2006): *Periodismo sin información*. Madrid: Tecnos.

Peris Blanes, Álar; Izquierdo, Jéssica e Lara, Ignacio (2010): “La televisión en la Comunidad Valenciana”. En López García (ed.): *El ecosistema comunicativo valenciano*. Valencia: Tirant lo Blanch.

Artigos de prensa

Alberola, Miquel (2009, 28 de agosto): “Dimite el director general de Radiotelevisió valenciana”, *Elpais.com*. Recuperado o 12 de xuño de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/espana/Dimite/director/general/Radiotelevisio/Valenciana/elpepuesp/20090828elpepunac_5/Tes

Bayarri, Francesc (1996, 03 de maio): “El Director general de RTVV comparte las críticas de la oposición a Canal 9”, *Elpais.com*. Recuperado o 12 de xuño de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/ESPANA/COMUNIDAD_VALENCIANA/COMUNIDAD_VALENCIANA/CANAL_9/_AUTONOMICA/director/general/RTVV/comparte/criticas/oposicion/Canal/elpepisc/19960503elpepisc_7/Tes

Beltran, Adolf (2010, 24 de febreiro): “Anulado el nombramiento de Pedro García como Director general de RTVV”, *Elpais.com*. Recuperado o 12 de xuño de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/espana/Anulado/nombramiento/Pedro/Garcia/director/general/RTVV/elpepuesp/20100224elpepunac_12/Tes

Europa Press (2004, 06 de agosto): “Pedro García, director general de RTVV con los votos de PP”, *Elmundo.es*. Recuperado o 12 de xuño de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2004/08/06/comunicacion/1091784732.html>

Ferrandis, Joaquín (2009, 29 de agosto): “Camps aparta al director de la televisión valenciana que recibió ropa de El Bigotes”, *Elpais.com*. Recuperado o 14 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/espana/Camps/aparta/director/television/valenciana/recibio/ropa/Bigotes/elpepiesp/20090829elpepinac_4/Tes

García del Moral, Juanjo (2004, 03 de xullo): “Pedro García, nuevo director general sin el voto del Consejo de RTVV”, *Elpais.com*. Recuperado o 14 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Comunidad/Valenciana/Pedro/Garcia/nuevo/director/general/voto/consejo/RTVV/elpepiespval/20040703elpval_8/Tes

García del Moral, Juanjo (2004, 24 de xullo): “EU impugna el nombramiento de Pedro García al frente de RTVV”, *Elpais.com*. Recuperado o 14 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Comunidad/Valenciana/EU/impugna/nombramiento/Pedro/Garcia/frente/RTVV/elpepiespval/20040724elpval_8/Tes?print=1

Garrido, Lydia (2004, 06 de agosto): “Campistas y zaplanistas confirman con sus votos a Pedro García como director general de RTVV”, *Elpais.com*. Recuperado o 12 de xuño de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Comunidad/Valenciana/Campistas/zaplanistas/confirman/votos/Pedro/Garcia/director/general/RTVV/elpepiespval/20040806elpval_1/Tes

Garrido, Lydia (2004, 29 de setembro): “Una juez tumba por cuarta vez el proceso de privatización de Canal 9”, *Elpais.com*. Recuperado o 12 de xuño de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Comunidad/Valenciana/juez/tumba/cuarta/vez/proceso/privatizacion/Canal/elpiespval/20040929elpval_24/Tes

Garrido, Lydia (2009, 14 de decembro): “Jaraba, más de lo mismo en RTVV”, *Elpais.com*. Recuperado o 12 de xuño de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Comunidad/Valenciana/Jaraba/mismo/RTVV/elpiespval/20091214elpval_4/Tes

Gasparet, Mariano (2010, 24 de febreiro): “El TSJCV anula la renovación de Pedro García como director de RTVV en 2007”, *Elmundo.es*. Recuperado o 12 de xuño de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2010/02/24/valencia/1267014470.html>

Olivares, Miguel (1996, 01 de xuño): “Villaescusa sustituirá a Bayona en la dirección general de RTVV”. *Elpais.com*. Recuperado o 12 de xuño de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/VILLAESCUSA/_JOSE_VICENTE/ESPANA/COMUNIDAD_VALENCIANA/COMUNIDAD_VALENCIANA/CANAL_9/_AUTONOMICA/Villaescusa/sustituira/Bayona/direccion/general/RTVV/elpepisc/19960601elpepisc_9/Tes

S. Jardi, Manuel (1988, 26 de febreiro): “Amadeu Fabregat, candidato a dirigir la televisión valenciana”, *Elpais.com*. Recuperado o 14 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/ESPANA/COMUNIDAD_VALENCIANA/TELEVISION_ESPANOLA/_RTVE/Amadeu/Fabregat/candidato/dirigir/television/valenciana/elpepisc/19880226elpepisc_9/Tes

Vázquez, Cristina e Ferrandis, Joaquín (2004, 31 de xullo): “Los socialistas presentan candidato a RTVV para evidenciar la crisis del PP”, *Elpais.com*. Recuperado o 14 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Comunidad/Valenciana/socialistas/presentan/candidato/RTVV/evidenciar/crisis/PP/elpepiespval/20040731elpval_3/Tes

Arquivos documentais das Corts Valencianes

Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. Diari de Comissions de las Corts Valencianes. Reunión 1/VI. 25 de xuño de 2003.

Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. Diari de Comissions de las Corts Valencianes. Reunión 2/VI. 13 de novembro de 2003.

Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. Diari de Comissions de las Corts Valencianes. Reunión 3/VI. 11 de maio de 2004.

Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. Diari de Comissions de las Corts Valencianes. Reunión 4/VI. 05 de outubro de 2004.

Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. Diari de Comissions de las Corts Valencianes. Reunión 5/VI. 19 de maio de 2005.

Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. Diari de Comissions de las Corts Valencianes. Reunión 6/VI. 30 de marzo de 2006.

Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. Diari de Comissions de las Corts Valencianes. Reunión 1/VII. 28 de xuño de 2007.

Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. Diari de Comissions de las Corts Valencianes. Reunión 2/VII. 22 de novembro de 2007.

Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. Diari de Comissions de las Corts Valencianes. Reunión 3/VII. 08 de maio de 2008.

Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. Diari de Comissions de las Corts Valencianes. Reunión 4/VII. 18 de novembro de 2008.

Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. Diari de Comissions de las Corts Valencianes. Reunión 5/VII. 26 de marzo de 2009.

Comissió de Control de l'Actuació de RTVV i Societats que en depenen. Diari de Comissions de las Corts Valencianes. Reunión 6/VII. 17 de novembro de 2009.

Lexislación

Lei Orgánica 5/1982, de 1 de xullo, do Estatut d'Autonomía de Valencia. BOE. Boletín Oficial do Estado, *10 de xullo de 1982*, núm. 164.

Lei Orgánica 1/2006, de 10 de abril, de Reforma da Lei Orgánica 5/1982, de 1 de xullo, de Estatut d'Autonomía de Valencia. BOE. Boletín Oficial do Estado, 11 de abril de 2006, núm. 86.

Lei 7/1984, de 4 de xullo, de creación da Entitat Pública RTVV e regulación dos servizos de radiodifusión e televisión da Generalitat Valenciana. DOGV. Diari Oficial de la Generalitat Valenciana, 9 de xullo de 1984, núm. 176.

Lei 1/1992, de 5 de marzo, de modificación do artigo 5.1 da Lei 7/1984, de 4 de xullo, de creación da Entitat Pública RTVV e regulación dos servizos de radiodifusión e televisión da Generalitat Valenciana. DOGV. Diari Oficial de la Generalitat Valenciana, 18 de marzo de 1992, núm. 1747.

Lei 9/1999, de 30 de decembro, de Medidas Fiscais, de Xestión Administrativa e Financeira e de Organización da Generalitat Valenciana. DOGV. Diari Oficial de la Generalitat Valenciana, 31 de decembro de 1999, núm. 3657.

Lei 11/2002, de 23 de decembro, de Medidas Fiscais, de Xestión Administrativa e Financeira, e de Organización da Generalitat Valenciana. DOGV. Diari Oficial de la Generalitat Valenciana, 31 de decembro de 2002, núm. 4409.

Lei 16/2003, de 17 de decembro, de Medidas Fiscais, de Xestión Administrativa e Financeira, e de Organización da Generalitat Valenciana. DOGV. Diari Oficial de la Generalitat Valenciana, 19 de decembro de 2003, núm. 4654.

VIII – O modelo mixto e a externalización da produción

8.1. INTRODUCCIÓN

Algunhas entidades públicas autonómicas audiovisuais coma o Ente Público Radio Televisión Madrid (RTVM) e a Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana (RTVV) tiveron varios intentos de privatización, sen conseguir plenamente tal obxectivo.

No primeiro caso, houbo unha primeira externalización a través da venda de espazos publicitarios a unha empresa privada, Novomedia, S.A., que xestiona tamén a publicidade das canles autonómicas de Aragón e Baleares. Esta empresa “exclusivista de publicidade formaba parte do grupo Recoletos e, tras a súa absorción por parte de Unedisa (El Mundo), queda integrada en Unidad Editorial, encargándose da comercialización da publicidade de todos os medios do grupo, así como doutros medios” (Mateo e Bergés, 2009:78).

A Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana aprobou en 2003 os pregos de condicións para a externalización dos servizos de xestión de case 2.000 horas de programas e dos informativos. Contra este proceso presentaron un recurso ante o Tribunal Superior de Xustiza de Valencia, ademais de UGT, o sindicato CC.OO, o Partido Socialista e Izquierda Unida.

Un ano máis tarde, en 2004, ese mesmo Tribunal resolveu entendendo que o acordo do Consell d’Administració da Ràdio Televisió Valenciana (RTVV) era contrario ao dereito fundamentalmente por vulnerar a Lei da Terceira Canle e a Lei de creación de RTVV. O Govern autonómico recorreu ante o Tribunal Supremo e en 2005 declarou deserto o concurso.

A xestión da publicidade converteuse en externalizada na maior parte das canles públicas autonómicas xa na década dos anos 90 do pasado século. Ademais destes exemplos, outras canles externalizaron parte ou toda a súa produción.

A Radio Televisión Canaria foi a pioneira en aplicar este modelo en España, rodeado dunha importante polémica e conflitos entre o Goberno central e o autonómico.

Moitas entidades públicas audiovisuais que naceron con posterioridade en diferentes Comunidades seguiron ese modelo de externalización. Foi o caso da Ràdio Televisió Pública Illes Balears que externalizou os informativos da radio e a televisión, a Corporación Aragonesa de Radio e Televisión, que externalizou parte da súa programación audiovisual, a Radio Televisión de Castela A Mancha que adxudicou a produción de informativos para as delegacións a diferentes empresas privadas, a Radiotelevisión de Extremadura, a única empresa autonómica audiovisual pública non integrada na Federación de Organismos de Radio e Televisión Autonómicos (FORTA), a Radio Televisión do Principado de Asturias e a Radio Televisión da Rexión de Murcia, que adxudicou a produción audiovisual, publicidade e asistencia técnica de informativos a unha empresa privada.

Nas outras televisións autonómicas tradicionais –Galicia, Andalucía, Valencia, Madrid- téñense producido outras mostras de externalización, pero máis difusas ou respectuosas co marco lexislativo vixente.

Ademais desta contextualización, neste capítulo séguese coa análise da cualificación e profesionalidade dos principais órganos de xestión e control destes seis entes públicos audiovisuais, recalcando que a súa estrutura é moi semellante -salvo no caso das radiotelevisións de Extremadura e Asturias- á Lei 4/1980 do Estatuto de Radio e Televisión.

8.2. ENTE PÚBLICO RADIO TELEVISIÓN CANARIA

8.2.1. Introducción

A Radio Televisión Canaria (RTVC), que o 26 de xullo de 2001 asinaba o protocolo de adhesión á FORTA, foi a primeira radiotelevisión autonómica de España en adoptar un modelo mixto de xestión. A Comunidade Autónoma reservouse a titularidade da canle mentres que a xestión dos contidos foi adxudicada a un operador privado. Isto abriu unha importante polémica e confrontación entre o Goberno central, que consideraba que este tipo de xestión non estaba contemplada na Lei da Terceira Canle de 1983 e o Goberno autonómico. A maiores, Coalición Canaria, o partido que gobernaba, non atopou o apoio do seu principal aliado, o Partido Popular.

A pesar de que o Tribunal Supremo suspendeu provisionalmente o concurso de concesión da realización e produción da programación de televisión pública e a xestión publicitaria a unha empresa privada, estas actividades foron adxudicadas durante sete anos á Produtora Canaria de Televisión, actualmente Sociedade Canaria de Televisión Rexional (SOCATER).

O 1 de xullo de 2008 a empresa Videoreport Canarias S.A. foi a adxudicataria do concurso dos servizos de prestacións técnicas e materiais para a produción de programas de contido informativo.

A organización da radiotelevisión autonómica, a pesar dunha pequena modificación da Lei 8/1984, de 11 de decembro, en 1990, está xestionada por un Director xeral nomeado polo Goberno por un período de catro anos e un Consello de Administración cun certo déficit de cualificación conforme ao índice elaborado nesta investigación.

O resto dos órganos de control, a Comisión Parlamentaria, o Consello Asesor e a Audiencia de Contas de Canarias ou ben non teñen un óptimo nivel de profesionalidade, ou ben dependen doutros órganos, como o Consello de Administración ou o propio Parlamento.

8.2.2. Historia electoral de Canarias

A primeira lexislatura na Comunidade Autónoma de Canarias comeza en 1983. Nas eleccións o Partido Socialista Obrero Español (PSOE) foi a opción política máis votada con 27 escanos. Os comicios de 1987 tiveron lugar o 10 de xuño. O PSOE foi de novo o partido máis votado, pero debido a un pacto entre Alianza Popular (AP), Centro Democrático e Social (CDS) e Agrupaciones Independientes de Canarias (AIC) foi nomeado Presidente Fernando Fernández Martín (CDS), que foi substituído en 1989 por Lorenzo Olarte (CDS).

As seguintes eleccións do Parlamento Canario, en 1991, foron celebradas en maio. O PSOE é o partido máis votado e foi nomeado Presidente autonómico o seu candidato, Jerónimo Saavedra, a través dun pacto con AIC. Non obstante, este último partido presentou en 1993 unha moción de censura co apoio de CDS e o PP e foi escollido Presidente Manuel Hermoso Rojas (AIC).

En 1995, accede ao Goberno Coalición Canaria (CC) por un pacto co Partido Popular, resultados que se repiten practicamente sen cambios en 1999, 2003 e 2007.

**Táboa 106. Resultados nas eleccións autonómicas de Canarias
VI Lexislatura (2003-2007)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Coalición Canaria (CC)	23	304.413
Partido Popular (PP)	17	283.186
Partido Socialista de Canarias (PSC-PSOE)	17	235.234
Federación Nacionalista Canaria (FNC)	3	44.703

Fonte. Xunta Electoral Central

**Táboa 107. Resultados nas eleccións autonómicas de Canarias
VII Lexislatura (2007-Actualidade)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Socialista de Canarias (PSC-PSOE)	26	322.833
Coalición Canaria (CC)	17	22.905
Partido Popular (PP)	15	224.883

Fonte. Xunta Electoral Central

8.2.3. Historia e regulación de RTVC

O proxecto de creación da Televisión Canaria comeza coa aprobación da Lei 8/1984, de 11 de decembro, de Radioteledifusión e Televisión na Comunidade Autónoma de Canarias (RTVC). Desta forma era constituída RTVC como persoa xurídica institucional, dependente da Administración da Comunidade Autónoma en cumprimento do artigo 32.2 e 32.3 do Estatuto de Autonomía desta Comunidade⁴⁴.

En xuño de 1997 é constituído o primeiro Consello de Administración de Radio Televisión de Canaria. Un ano máis tarde é adxudicada por medio de concurso público a realización e produción da programación da televisión pública e a xestión publicitaria á Produtora Canaria de Televisión (PCTV), hoxe denominada Sociedade Canaria de Televisión Rexional (SOCATER).

Isto orixinou unha importante polémica e confrontación entre o Goberno central e o autonómico así como entre as dúas principais forzas políticas en Canarias (Coalición Canaria e o Partido Popular). O inicio tivo lugar cando o PP non apoiou o prego de condicións para adxudicar a programación da radiotelevisión canaria a un operador privado. O coordinador rexional do Partido Popular, Ignacio González, argumentou a “posible ilegalidade do prego de condicións porque non fora solicitado ao Ministerio de Fomento a concesión da terceira canle” (Santana, 1998, 11 de xullo). Pola súa parte, Coalición Canaria sinalou que cando pactou cos populares o modelo de televisión en Canarias, consistente nunha canle pública con xestión privada, este último partido “puxo como condición que había empresas que non podían ser tocadas” (Santana, 1998, 17 de xullo).

A pesar deste conflito mantívose aberto o concurso no que competiron catro empresas: Sociedade Produtora de Televisión SA, DHT Europa, Radiotelevisión Islas Canarias SL e 1998 Telecanarias SL.

Mentres o proceso transcorría con certa normalidade, o Ministerio de Fomento esixía ao Goberno autonómico que paralizase o concurso e presentou un recurso contra este ante o Tribunal Superior de Xustiza de Canarias. O Goberno central alegaba que “o

⁴⁴ O artigo 32.2 e 32.3 da Lei Orgánica 10/1982, de 10 de agosto, do Estatuto de Autonomía de Canarias sinala que corresponde á Comunidade o desenvolvemento lexislativo e a execución da prensa, radio, televisión e outros medios de comunicación social, no marco das normas básicas que o Estado estableza de acordo co número 27 do apartado 1 do artigo 149 da Constitución, así como crear, regular e manter estes medios para o cumprimento dos seus fins.

Goberno canario incumpría a lei de 1983⁴⁵” que prohibía “a transferencia baixo ningunha forma, total ou parcial a terceiros” (Cantero, 1998, 28 de agosto). En setembro de 1998 foi admitido a trámite este recurso, nun momento no que o proceso para a adxudicación estaba na súa fase final.

O auto do Tribunal Superior de Xustiza de Canarias, recorrido ante o Tribunal Supremo, non accedeu á suspensión provisional que solicitara o Avogado do Estado, a instancia do Ministerio de Fomento. Pola súa parte a Sala do Contencioso – Administrativo do Tribunal Supremo, na súa sentenza do 5 de outubro de 1999, declarou proceder ao recurso de casación presentado polo Avogado do Estado, anulando os autos recorridos e suspendendo provisionalmente os actos administrativos impugnados.

Para chegar a esta conclusión, o Tribunal Supremo tivo en conta o marco normativo establecido fundamentalmente polo Estatuto da Radio e Televisión Española e pola Lei da Terceira Canle. A sentenza sinala que na Lei 4/1980 “a televisión é definida coma un servizo público esencial e a súa titularidade correspóndelle ao Estado (art.1); a xestión do servizo público atribúese a un ente público (art.16) e a xestión mercantil será realizada por unha sociedade estatal con capital integramente estatal. Esta norma dispón así mesmo, que o Goberno poderá conceder ás Comunidades Autónomas, previa autorización pola Lei das Cortes Xerais, a xestión directa dunha canle de televisión de titularidade estatal que sexa creada especificamente para o ámbito territorial de cada Comunidade Autónoma (art.2)”.

En segundo lugar, a Lei 46/1983 reguladora da Terceira Canle de Televisión “autoriza ao Goberno para a posta en funcionamento de televisión de titularidade estatal e para outorgalo, en réxime de concesión, no ámbito territorial de cada Comunidade Autónoma (art.1); dispón que a xestión que é concedida non poderá ser transferida, total ou parcialmente, a terceiros, correspondendo directa e integramente ao desenvolvemento da organización, execución e emisión da terceira canle á sociedade anónima constituída para o efecto en cada Comunidade Autónoma (art.6); establece que a xestión mercantil será realizada por unha sociedade anónima, cun capital público na súa totalidade subscrito integramente pola Comunidade Autónoma, e non poderá transferirse, hipotecarse, gravarse, peñorarse e cederse (art.9); e proclama que a xestión

⁴⁵ Lei 46/1983, de 26 de decembro, reguladora da Terceira Canle de Televisión.

directa concedida pola propia lei incluírá a produción de programas, a comercialización e venda de produtos e as actividades de obtención de recursos mediante publicidade, así como calquera outra actividade orzamentaria, financeira ou comercial (art.10)”.

Segue a sentenza indicando que a síntese dos dous criterios anteriores é a configuración da televisión como servizo público de carácter esencial; prevalecía en materia de televisión dos intereses estatais; o propósito de que a xestión mercantil sexa realizada por sociedades de capital integramente público; e a amplitude coa que aparece configurado o ámbito de actividades que teñen que ser consideradas incluídas na xestión.

Esta decisión do TS en contra do concurso de concesión da canle autonómica chegou nun intre no que a xestión da programación e a publicidade xa foran adxudicadas á Produtora Canaria de Televisión (PCTV), un consorcio formado nun 60% por empresarios de distintas illas. O outro 40% da mesma pertencía á entidade de Promoción de Actividades Audiovisuais en Canarias, empresa participada por PRISA. Posteriormente a PCTV pasaría a denominarse Sociedade Canaria de Televisión Rexional (SOCATER) e o 21 de agosto de 1999 comezarían as primeiras emisións de Televisión Canaria.

Independentemente da sentenza do Tribunal Supremo, a continuidade das emisións estaba asegurada, conforme ao sinalado polo Presidente de Canarias, Román Rodríguez, que afirmou que se os tribunais deixaban sen efecto o contrato a televisión canaria continuaría co mesmo modelo das demais autonómicas. Pero non foi necesaria esta medida, xa que a pesar da decisión do TS, o Partido Popular desistiu de aplicar a súa resolución a cambio dunha serie de pactos con Coalición Canaria.

Desta forma SOCATER pasou a ser a empresa encargada da xestión da programación e a publicidade da televisión pública autonómica durante sete anos. O primeiro contrato venceu en decembro do 2004 e o Goberno autonómico presidido por Adán Martín (CC) concedeu unha primeira prórroga dun ano. A finais de 2005 concedeu unha segunda prórroga e en 2007 unha terceira.

Porén, o 1 de xullo de 2008 cambia o modelo de xestión da Televisión Canaria e a empresa Videoreport Canarias S.A. foi a adxudicataria do concurso dos servizos de prestacións técnicas e materiais para a produción de programas de contido informativo.

Tan só uns meses antes, en maio de 2008, comezaran as emisións en proba de Canarias Radio A Autonómica e coincidindo co segundo aniversario da canle en antena foi ampliado o horario de Televisión Canarias 2 que fora estreado en maio de 2006.

No referente á organización da Entidade Pública, a Lei 8/1984, de 11 de decembro de Radioteledifusión e Televisión na Comunidade Autónoma de Canarias sinala que o Director xeral de RTVC é nomeado polo Goberno de Canarias por un período de catro anos, mentres que o Consello de Administración está composto de oito membros elixidos polo Parlamento de Canarias para cada lexislatura por maioría de dous terzos da Cámara.

En 1990 houbo unha pequena modificación desta lexislación a través da Lei 4/1990, de 11 de decembro, que afectou ás incompatibilidades do Consello de Administración e ás competencias da Comisión de Control Parlamentario e que serán analizadas nos correspondentes epígrafes.

8.2.4. Directores xerais de RTVC

A Lei 8/1984, de 11 de decembro, de Radioteledifusión e Televisión na Comunidade Autónoma de Canarias define ao Director xeral coma o órgano executivo superior de RTVC, que será nomeado polo Goberno canario por un período de catro anos. Ten as mesmas incompatibilidades que o Consello de Administración (con respecto a empresas audiovisuais) ademais de con calquera mandato electivo de base popular e co exercicio de cargos nas Administracións Públicas. Esta lei tamén contempla as causas de cesamento do Director xeral de forma motivada polo Goberno, a iniciativa propia ou a proposta do Consello de Administración.

O primeiro Director xeral do Ente Público Radio Televisión Canaria foi Jorge Bethencourt González, nomeado en maio de 2000, tendo unha ampla traxectoria no mundo xornalístico. Un ano máis tarde, en abril de 2001, cesa no seu cargo da RTVC por petición propia.

O seu sucesor foi Francisco Moreno García, quen ocupou a dirección do ente desde abril de 2001 ata xuño de 2005. Este realizou a maior parte da súa traxectoria profesional no mundo da televisión. Comezou en TVE Canarias, onde permaneceu once

anos ocupando diferentes cargos como o de Director de informativos. En 1993, foi nomeado Director de Antena 3 en Las Palmas.

**Táboa 108. Cualificación e cargos políticos de Francisco Moreno García
(Director Xeral de RTVC 2001-2005)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	5

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

O seu substituto, en xuño de 2005, foi Santiago González Suárez, quen permaneceu no mandato un pouco menos de dous anos. É Licenciado en Ciencias da Información e practicamente toda a súa carreira profesional desenvolveuse nos medios audiovisuais. Antes de ocupar este cargo formou parte do equipo de informativos da Cadena Ser, ademais de colaborar noutros medios de comunicación como a Cope en Madrid ou no diario El Mundo. Con posterioridade será Director de RNE e Director de TVE.

**Táboa 109. Cualificación e cargos políticos de Santiago González Suárez
(Director Xeral de RTVC 2005-2007)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	5

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

En marzo de 2007 Daniel Cerdán Elcid chega á dirección de RTVC en substitución de Santiago González e permanece neste cargo ata o seu cesamento en novembro dese mesmo ano por petición propia.

Daniel Cerdán é Licenciado en Xornalismo e ten experiencia no ámbito audiovisual. En 1987 desempeñou as funcións de xefe de prensa do Cabildo de Tenerife e posteriormente a Dirección xeral do Gabinete do Presidente, cargo no que permanece ata ser nomeado Director de RTVC. Por este motivo suma un punto menos ca os anteriores Directores no índice de cualificación elaborado para esta investigación.

**Táboa 110. Cualificación e cargos políticos de Daniel Cerdán Elcid
(Director Xeral de RTVC 2007)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargos políticos	☐
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	4

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

Finalmente, en decembro de 2007, a Dirección xeral é asumida por Guillermo Valentín García Machichena García Checa, coñecido como Willy García, que permanece no cargo no momento de realizar a análise cuantitativa desta tese. Este era coñecido como locutor da cadea Ser en Tenerife e presentador dun *latenight* semanal na canle autonómica.

A pesar de que non é Licenciado en Ciencias da Información, si ten unha ampla experiencia en dirección de empresas audiovisuais e ademais non ocupou con anterioridade cargos políticos. A falta de formación académica foi a principal crítica feita pola oposición ao seu nomeamento, críticas que quedaron reflectidas en moitos medios de comunicación social.

Táboa 111. Cualificación e cargos políticos de Guillermo Valentín García Machichena García Checa (Director Xeral de RTVC 2007-Actualidade)

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	X
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	☐
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	3

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

Polo tanto, en xeral, o currículo dos Directores xerais amosa unha boa cualificación, xa que todos os analizados teñen unha ampla experiencia en empresas audiovisuais e soamente un deles ocupou cargos de carácter político con anterioridade a ser Director de RTVC. Hai que sinalar que son os últimos directores os que ofrecen unha menor cualificación ou ben por ocupar postos cunha relación partidista ou ben por non ter a formación axeitada.

8.2.5. Consello de Administración de RTVC

A Lei 8/1984, de 11 de decembro, de Radiodifusión e Televisión na Comunidade Autónoma de Canarias sinala que o Consello de Administración está composto por oito membros elixidos polo Parlamento de Canarias para cada lexislatura mediante maioría de dous terzos da Cámara entre persoas de relevantes méritos.

A norma indicaba inicialmente que a condición do Consello de Administración era incompatible con calquera vinculación directa ou indirecta con empresas

publicitarias, de gravación de programas filmados, gravados en magnetocopio ou radiofónicos. Igualmente tal condición era incompatible coa de membro de calquera órgano de administración ou xestión empresarial dos medios privados de comunicación social. Posteriormente, en 1990 engadíronse como incompatibilidades tamén “o subministro ou dotación de material ou programas de RTVC ou RTVE”.

A razón desta modificación foi unha sentenza do Tribunal Constitucional. O TC, por sentenza de 5 de outubro de 1989, resolveu o recurso de inconstitucionalidade nº 222/1985, promovido polo Presidente do Goberno estatal contra a Lei 8/1984, declarando inconstitucional o artigo 6.3 por omitir como causa de incompatibilidade para ser membro do Consello de Administración todo tipo de prestación de servizos ou relación laboral en activo con RTVC ou RTVE e as súas respectivas sociedades.

Por isto estas incompatibilidades foron incorporadas coa aprobación da Lei 4/1990, de 22 de febreiro. Os membros do Consello de Administración cesan nos seus cargos ao termo de cada lexislatura e a presidencia é rotativa e funcional.

Durante as dúas lexislaturas analizadas non variaron os membros do Consello de Administración, debido a que a falta de acordo dos grupos parlamentarios bloqueou a súa renovación.

Este órgano está composto durante a sexta e sétima lexislaturas por oito membros, catro elixidos a proposta de Coalición Canaria, dous a proposta do Partido Popular e dous a proposta dos socialistas. Non hai en absoluto paridade xa que non hai mulleres no Consello de Administración.

O nivel de cualificación non é moi elevado e non acada o 50% no índice elaborado para esta investigación, a pesar de que a lei sinala que deben ser persoas de relevantes méritos. Aínda así hai que destacar que a maioría deles ten un claro perfil empresarial, se ben varios non teñen formación superior e ocuparon cargos políticos con anterioridade a ser conselleiros.

**Táboa 112. Cualificación e cargos políticos dos membros da Consello de Administración da RTVC
VI - VII Lexislaturas⁴⁶**

	CC	PP de Canarias	PSC-PSOE	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	4	2	2	8
Nº de Homes	4	2	2	8
Nº de Mulleres	0	0	0	0
FORMACIÓN				
Formación Inferior á Licenciatura	0	1	1	2
Formación superior á Licenciatura	1	0	0	1
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	2	0	1	3
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	0	1	2	3
Relación coa radiotelevisión	3	0	0	3
Dereito	1	0	0	1
Comunicación	0	0	0	0
Ccs. Económicas / Empresariais	2	0	0	2
Ccs. Sociais	1	0	0	1
Educación / Pedagogía	0	0	0	0
Filoloxía / Lingua	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	0	1	1	2
Con experiencia	4	1	1	6
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE				
Cargo político	4	1	1	6
Non cargo político	0	1	1	2
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	3	1	1	5
Non cargo político	1	1	1	3
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	11/4 = 2,75	3/2 = 1,5	4/2 = 2	18/8 = 2,25

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010 a partir das enquisas completadas coa información publicada en www.parcn.es, www.congreso.es, Elpais.com, Elmundo.es e no Boletín Oficial de Canarias

⁴⁶ Os datos de formación e profesión dun dos conselleiros nomeado a proposta do Partido Popular e doutro nomeado por Coalición Canaria, que non participaron nas enquisas, non están publicados en fontes accesibles ao público, polo que serán omitidos na táboa 112.

8.2.6. Comisión de Control Parlamentario de RTVC

Nesta investigación soamente foi posible analizar a cualificación da Comisión de Control de Radiotelevisión Canaria durante a sexta e sétima lexislaturas e non a súa actividade, debido a que a web do Parlamento de Canarias non publica ningunha das súas sesións.

Seguindo o disposto na Lei 8/1984, de 11 de decembro, de Radiodifusión e Televisión da Comunidade Autónoma de Canarias, “de conformidade co que dispoña o regulamento do Parlamento de Canarias, será constituída no seu seo unha Comisión de Control Parlamentaria de Control de RTVC e das súas sociedades, no referido ao cumprimento desta lei e dos principios que a inspiran”.

Ademais da función de control a través de preguntas, interpelacións, solicitude de comparecencias e proposicións non de lei, a Lei 4/1990, de 22 de febreiro, de modificación da Lei 8/1984, sinala que esta comisión “deberá ser oída con carácter previo ao nomeamento do delegado territorial de RTVE en Canarias”.

Durante a sexta lexislatura este órgano estaba composto por quince membros, dos cales seis pertencían ao Grupo Parlamentario Coalición Canaria, catro ao Partido Popular, catro ao Grupo Parlamentario Socialista de Canarias e un ao Grupo Parlamentario Mixto.

O nivel de cualificación non é moi elevado, por debaixo do 50% do recomendado nesta análise. Os maiores problemas son que moitos dos deputados non teñen formación superior e tampouco experiencia en xestión e dirección de empresas privadas, conforme aos currículos publicados na web do Parlamento canario.

Táboa 113. Cualificación dos membros da Comisión de Control de Radiotelevisión Canaria VI Lexislatura

	CC	PP de Canarias	PSOE-PSC	Mixto	TOTAL
Nº de membros	6	4	4	1	15
Nº de Homes	4	2	1	0	7
Nº de Mulleres	2	2	3	1	8
FORMACIÓN					
Formación Inferior á Licenciatura	3	1	2	1	7
Formación superior á Licenciatura	0	1	0	0	1
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	3	2	2	0	7
ESPECIALIZACIÓN					
Sen relación coa radiotelevisión	1	0	0	1	2
Relación coa radiotelevisión	3	4	4	0	11
Dereito	2	1	2	0	5
Comunicación	0	0	0	0	0
Ccs. Económicas / Empresariais	1	2	0	0	3
Ccs. Sociais	0	1	1	0	2
Educación / Pedagogía	1	0	1	0	2
Filoloxía / Lingua	1	0	0	0	1
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS					
Sen experiencia	4	2	3	1	10
Con experiencia	2	2	1	0	5
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE					
Cargo político	5	3	2	1	11
Non cargo político	1	1	2	0	4
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO PARTIDO SIMULTANEAMENTE					
Cargo político	5	4	2	1	12
Non cargo político	1	0	2	0	3
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	10/6= 1,7	10/4 = 2,5	11/4 = 2,75	0/1 = 0	31/15 = 2

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010 a partir das enquisas e dos datos publicados en www.parcn.es

Durante a sétima lexislatura o devandito órgano está composto por dezaseis membros, mudando o número de representantes de cada grupo parlamentario: cinco de Coalición Canaria, catro do Partido Popular e sete do Partido Socialista Canario. Aumenta a cualificación dos seus membros pero segue sen acadar o 50% no índice de profesionalidade. A pesar disto, hai un incremento dos deputados con formación superior e cunha variada especialización (Dereito, Ciencias Económicas e Educación fundamentalmente).

Táboa 114. Cualificación e cargos políticos dos membros da Comisión de Control de Radiotelevisión Canaria. VII Lexislatura

	CC	PP de Canarias	PSOE-PSC	TOTAL
Nº de membros	5	4	7	16
Nº de Homes	3	2	1	6
Nº de Mulleres	2	2	6	10
FORMACIÓN				
Formación Inferior á Licenciatura	1	0	2	3
Formación superior á Licenciatura	1	2	1	4
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	3	2	4	9
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	2	1	2	5
Relación coa radiotelevisión	3	3	5	11
Dereito	1	3	1	5
Comunicación	0	0	0	0
Ccs. Económicas / Empresariais	2	1	1	4
Ccs. Sociais	0	0	0	0
Educación / Pedagogía	0	0	3	3
Filoloxía / Lingua	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	3	4	6	13
Con experiencia	2	0	1	3
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE				
Cargo político	4	3	6	13
Non cargo político	1	1	1	3
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	3	3	6	12
Non cargo político	2	1	1	4
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	12/5 = 2,4	9/4 = 2,25	13/7 = 1,9	34/16 = 2,1

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010 a partir das enquisas e dos datos publicados en www.parcn.es

8.2.7. Consello Asesor de RTVC

O Consello Asesor de RTVC é o órgano de asistencia e asesoramento do Consello de Administración. Este órgano está composto por sete representantes designados polos Cabildos insulares; sete representantes da Administración Pública elixidos polo Goberno de Canarias; tres representantes dos traballadores seleccionados polas centrais sindicais máis representativas, segundo criterios de proporcionalidade;

tres representantes designados polo Consello de Administración entre persoas con relevantes méritos culturais.

O Consello Asesor reunirase polo menos semestralmente, convocado polo Consello de Administración, e emitirá opinión ou ditame cando lle fose requirido por aquel e, en todo caso, respecto das competencias sobre programación que se lle atribúe ao Consello de Administración.

8.2.8. Audiencia de Contas de Canarias

A Audiencia de Contas de Canarias foi creada pola Lei 4/1989, de 2 de maio, como o órgano técnico do Parlamento de Canarias ao que lle corresponde a fiscalización externa da xestión económica, financeira e contable do sector público da Comunidade Autónoma de Canarias, sen prexuízo das competencias que corresponde ao Tribunal de Contas de acordo coa Constitución.

Este órgano está composto por cinco membros, auditores ou conselleiros, elixidos polo Parlamento de Canarias por maioría de tres quintos, por un mandato de cinco anos, renovándose por períodos de tres e dous anos as tres e dúas quintas partes sucesivamente. Estes forman o Pleno que ten como competencia fundamental aprobar os informes da fiscalización, tanto provisional como definitivamente.

Os designados deben ser persoas de recoñecido prestixio en relación ao ámbito funcional do órgano fiscalizador e non podendo, nos dous anos inmediatamente anteriores, ter ao seu cargo a xestión, inspección ou intervención dos ingresos e gastos do sector público de Canarias, nin ser perceptores de subvencións ou beneficiarios de avais ou exencións concedidas por calquera dos entes do sector público canario.

Os conselleiros gozan de independencia e inamovibilidade, ao mesmo tempo que están sometidos a un réxime de incompatibilidades e de deber de abstención rigoroso. Todos os auditores son polo tanto plenamente competentes para desempeñar as funcións de control correspondentes, cumprindo o sinalado na lei.

8.2.9. Conclusións

A Radio Televisión Canaria foi unha das entidades autonómicas públicas máis polémicas en España, non tanto pola cualificación e dependencia partidista e/ou política dos seus órganos de xestión e control, senón por instaurar un novo modelo mixto de xestión. A pesar da oposición do Goberno central, o Goberno autonómico aprobou un concurso polo que adxudicou a xestión dos contidos a un operador privado.

No referente aos órganos de xestión e control, esta radiotelevisión pública segue un modelo semellante ao da Lei 4/1980 do Estatuto da Radio e a Televisión. O Director xeral é nomeado polo Goberno canario por un período de catro anos. As incompatibilidades previstas na lei son referentes a outras empresas audiovisuais, a mandatos electivos de base popular e ao exercicio de cargos na Administración Pública. O feito de que non existan incompatibilidades referentes a cargos pasados nin esixencia dunha especial cualificación orixina que o Goberno teña unha gran liberdade para elixir aos candidatos. A nosa análise amosa que houbo unha caída na profesionalidade dos Directores, sendo os dous últimos os menos cualificados.

O Consello de Administración está composto por oito membros elixidos polo Parlamento de Canarias. As incompatibilidades deste órgano sinaladas na lei de creación son unicamente con empresas audiovisuais. A investigación sinala que durante a sexta e sétima lexislaturas, onde o Consello non foi renovado por falta de acordo dos grupos parlamentarios, non é moi elevada a pesar de que os conselleiros deben ser persoas de relevantes méritos.

Sería necesario un órgano integrado por un maior número de membros expertos en xestión e/ou dirección de empresas. Ademais é imprescindible, para eliminar a dependencia partidista, que os conselleiros non desempeñasen cargos políticos con anterioridade e, por suposto, de forma simultánea a ocupar o seu cargo na Entidade Pública. Durante os dous períodos analizados, ata seis membros do Consello ocuparon este tipo de cargos con anterioridade e tamén de forma simultánea.

Na Comisión de Control de Radiotelevisión Canaria hai un déficit de deputados con experiencia en xestión de empresas e no primeiro período analizado a maior parte dos parlamentarios non tiña formación superior, o cal resta puntos ao seu nivel de profesionalidade.

Hai polo tanto, unha importante falta de cualificación dos principais órganos de xestión e de control da Radio Televisión Canaria⁴⁷, cunha elección dependente do Goberno ou dos partidos políticos.

8.2.10. Bibliografía

Libros e artigos científicos

Fernández Alonso, Isabel (2002): “La externalización de la producción de los operadores públicos de televisión de ámbito autonómico en España. Los casos canario y extremeño”, *Revista Latina de Comunicación Social*, n. 46, vol. 5.

Mateo Pérez, Rosario de e Bergés Saura, Laura (2009): *Los retos de las televisiones públicas. Financiación, servicio público y libre mercado*. Sevilla: Editorial Comunicación Social.

Vidal Beltrán, José María (2004): “El servicio público de televisión y la privatización de la gestión directa”, *Revista de Derecho de la Unión Europea*, n. 7.

Artigos de prensa

Cantero, Marta (1998, 28 de agosto): “Fomento exige a Canarias suspender el concurso de TV si quiere tercer canal”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/CANARIAS/ESPANA/MINISTERIO_DE_FOMENTO/PARTIDO_SOCIALISTA_OBRERO_ESPANOL_/PSOE/PODER_EJECUTIVO/_GOBIERNO_PP_/1996-2000/Fomento/exige/Canarias/suspender/concurso/TV/quiere/tercer/canal/elpepisoc/19980828elpepisoc_8/Tes

Cantero, Marta (1998, 24 de setembro): “Admitido a trámite el recurso del Estado contra la TV canaria”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/CANARIAS/ESPANA/PARTIDO_POPULAR_/PP/TRIBUNAL_SUPERIOR_DE_JUSTICIA_DE_CANARIAS_/TSJC/Admitido/tramite/recurso/Estado/TV/canaria/elpepisoc/19980924elpepisoc_18/Tes

Cantero, Marta (1998, 10 de outubro): “Rechazado el recurso de Fomento contra la puesta en marcha de la televisión canaria”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/CANARIAS/MINISTERIO_DE_FOMENTO/TRIBUNAL_SUPERIOR_DE_JUSTICIA_DE_CANARIAS_/TSJC/PRESIDENCIA_DEL_GOBIERNO_1996-2000/PODER_EJECUTIVO/_GOBIERNO_PP_/1996-2000/Rechazado/recurso/Fomento/puesta/marcha/television/canaria/elpepisoc/19981010elpepisoc_16/Tes

Cantero, Marta (1998, 29 de decembro): “RTV Canaria adjudica su programación a una productora de las islas, participada por PRISA”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/BETHENCOURT/_JORGE_/DIRECTOR_TELEVISION_CANARIA/ESPANA/CANARIAS/PRISA/RADIOTELEVISION_CANARIA_/RTVC-AUTONOMICA/PRODUCTORA_CANARIA_DE_TELEVISION/RTV/Canaria/adjudica/programacion/productora/islas/participada/PRISA/elpepisoc/19981229elpepisoc_8/Tes

⁴⁷ Os Directores xerais malia a ser nomeados polo Goberno de Canarias presentan en xeral unha boa cualificación, en certa medida polas incompatibilidades con empresas audiovisuais e con cargos políticos sinalados na lei.

Cantero, Marta (1999, 08 de xullo): “Fomento concede la frecuencia de emisión a la televisión canaria”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/CANARIAS/ESPANA/CANARIAS/MINISTERIO_DE_FOMENTO/TRIBUNAL_SUPREMO/TRIBUNAL_CONSTITUCIONAL/RADIOTELEVISION_CANARIA/_RTVC-AUTONOMICA/PODER_EJECUTIVO/_GOBIERNO_PP/_1996-2000/elpepisc/19991120elpepisc_14/Tes

Cantero, Marta (1999, 18 de novembro): “El Gabinete canario debate su estrategia en el conflicto de la TV”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/BETHENCOURT/_JORGE/_DIRECTOR_TELEVISION_CANARIA/CANARIAS/ESPANA/CANARIAS/MINISTERIO_DE_FOMENTO/TRIBUNAL_SUPREMO/TRIBUNAL_CONSTITUCIONAL/RADIOTELEVISION_CANARIA/_RTVC-AUTONOMICA/PODER_EJECUTIVO/elpepisc/19991118elpepisc_14/Tes

Cantero, Marta (2000, 22 de xaneiro): “El Gobierno de Canarias mantiene las emisiones de la TV autonómica”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/CANARIAS/TRIBUNAL_SUPREMO/Gobierno/Canarias/mantiene/emisiones/TV/autonomica/elpepisc/20000122elpepisc_12/Tes

Efe (1998, 07 de setembro): “El presidente canario confía en tener la televisión autonómica con rapidez”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/HERMOSO_ROJAS/_MANUEL/BRAVO_DE_LAGUNA/_JOSE_MIGUEL/CANARIAS/presidente/canario/confia/tener/television/autonomica/rapidez/elpepisc/19980907elpepisc_7/Tes

Pérez-Llombert, Jaime (1999, 08 de xullo): “Fomento concede la frecuencia de emisión a la televisión canaria”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/CANARIAS/ESPANA/CANARIAS/RADIOTELEVISION_CANARIA/_RTVC-AUTONOMICA/MINISTERIO_DE_FOMENTO/SOGECABLE/PODER_EJECUTIVO/_GOBIERNO_PP/_1996-2000/elpepisc/19990708elpepisc_15/Tes

Europa Press (2006, 23 de marzo): “Canarias tendrá un segundo canal autonómico pero sólo se verá en TDT”, *Elmundo.es*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2006/03/23/comunicacion/1143129399.html>

Rodríguez, Rosa (1998, 31 de decembro): “La Televisión de Canarias firma el contrato de programación”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/CANARIAS/ESPANA/CANARIAS/RADIOTELEVISION_CANARIA/_RTVCAUTONOMICA/PRODUCTORA_CANARIA_DE_TELEVISION/Television/Canarias/firma/contrato/programacion/elpepisc/19981231elpepisc_15/Tes

Santana, Ana (1998, 11 de xullo): “El PP no apoya el concurso para adjudicar la TV canaria”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/CANARIAS/ESPANA/PARTIDO_POPULAR/_PP/PP/apoya/concurso/adjudicar/TV/canaria/elpepisc/19980711elpepisc_14/Tes

Santana, Ana (1998, 17 de xullo): “CC dice que el PP vetó a ciertas empresas para la TV canaria”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/ARIAS-SALGADO/_RAFAEL/CANARIAS/ESPANA/CANARIAS/COALICION_CANARIA/MINISTERIO_DE_FOMENTO/SOGECABLE/PRESIDENCIA_DEL_GOBIERNO_1996-2000/PODER_EJECUTIVO/_GOBIERNO_PP/_1996-2000/elpepisc/19980717elpepisc_13/Tes

Santana, Ana (1998, 08 de agosto): “El Gobierno canario pide de nuevo a Fomento el tercer canal”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/CANARIAS/MINISTERIO_DE_FOMENTO/PODER_EJECUTIVO/_GOBIERNO_PP/_1996-2000/Gobierno/canario/pide/nuevo/Fomento/tercer/canal/elpepisc/19980808elpepisc_12/Tes

Santana, Ana (1998, 15 de agosto): “Cuatro empresas compiten por la gestión de la futura TV canaria”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/CANARIAS/ESPANA/CANARIAS/RADIOTELEVISION_CANARIA/RTVC-AUTONOMICA/SOGECABLE/TELEVISA_/GRUPO_DE_COMUNICACION/empresas/compiten/gestion/futura/TV/canaria/elpepisc/19980815elpepisc_10/Tes

Santana, Ana (1998, 20 de agosto): “Admitidas las tres ofertas que optan a la televisión canaria”, *Elpais.com*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/CANARIAS/Admitidas/ofertas/optan/television/canaria/elpepisc/19980820elpepisc_11/Tes

Lexislación

Lei 8/1984, de 11 de decembro, de Radioteledifusión e Televisión na Comunidade Autónoma de Canarias. BOC. Boletín Oficial de Canarias, 14 de decembro de 1984, núm. 132.

Lei 4/1989, de 2 de maio, da Audiencia de Contas de Canarias. DOC. Diario Oficial de Canarias, 08 de maio de 1989, núm. 64.

Lei 4/1990, de 22 de febreiro, de modificación da Lei 8/1984, de 11 de decembro, de Radiodifusión e Televisión na Comunidade Autónoma de Canarias. BOC, Boletín Oficial de Canarias, 02 de marzo de 1990, núm. 27.

8.3 ENS PÚBLIC DE RADIOTELEVISIÓ DE LES ILLES BALEARS

8.3.1. Introducción

O Ens Públic de Radiotelevisió de les Illes Balears (EPRTVIB) foi creado en marzo de 2004, malia que a súa lei foi aprobada en maio de 1985. O modelo elixido por este Ens Públic foi externalizar os informativos de radio e televisión a favor da empresa Serveis Balears de Televisió SL (SBT).

Porén, este non foi o principal obxecto de críticas ao Ens Públic, senón que a oposición se queixou desde un primeiro momento da posible vinculación partidista dos principais órganos de xestión e dirección. Tanto cando gobernaba o Partit Popular de les Illes Balears, como cando o facía o tripartito formado polo Partit dels Socialistes de les Illes Balears, Bloc per Mallorca e Unió Mallorquina, a oposición fai referencia a esta cuestión.

Esta foi a causa de que en 2010 fose aprobada a lei que prevé a creación dun Consell Audiovisual na Comunidade Autónoma, e pouco despois o proxecto de reforma da Lei de creación do Ens Públic, que sinala, entre outros puntos, que o Director xeral será elixido polo Parlament balear por maioría cualificada.

Este órgano, tras a modificación do Estatut d'Autonomía balear en 2007, pasa de ser nomeado polo Govern a ser elixido polo Parlament, pero por maioría simple. Esta medida, non obstante, non consegue que o Director non siga sendo, ás veces, un órgano controlado polo partido político dominante.

A parte deste cambio, evidénciase, logo da análise realizada, a necesidade de modificacións noutros órganos coma o Consell d'Administració e a Comissió de Control Parlamentario.

8.3.2. Historia electoral das Illas Baleares

As eleccións no Parlament de les Illes Balears de 1983, as primeiras da historia autonómica balear, tiveron lugar o día 8 de maio, xunto cos comicios municipais. Unión de Centro Democrático (UCD) xa gañara as eleccións aos Consells Insulars de 1979. Porén, este partido político disolveuse en 1982 e parte da súa militancia ingresou en

Alianza Popular, no Partido Demócrata Popular e en Unió Mallorquina. Estes novos partidos, xunto cos outros que xa se presentaran aos Consells catro anos antes (Partit de les Socialistes de les Illes Balears, Partido Comunista de España e Partit Socialista de Mallorca), son os que disputan os comicios de 1983. Os socialistas gañaron as eleccións nas Illas de Mallorca, Menorca e Formentera, pero a ampla vitoria de Alianza Popular en Eivisa proporcionou o seu triunfo no conxunto do arquipélago co apoio de Unió Mallorquina.

Durante a segunda e terceira lexislaturas, o Partit Popular de les Illes Balears consegue revalidar os resultados anteriores e consegue manterse no Govern xunto co seu aliado Unió Mallorquina.

Porén a cuarta lexislatura, que comeza en 1995, é afrontada polo PP con numerosos problemas de gobernabilidade. Por un lado, prodúcese a fuxida a mediados do anterior período de dous deputados de Unió Mallorquina ao Grupo Mixto que deixou aos populares en minoría, a pesar de que a recuperou coa axuda dun tráfuga socialista, Jaume Peralta.

Por outra banda, no Consell Insular de Mallorca a maioría dos populares tamén se quedou coxa e necesitou a axuda de membros do Partit de les Socialistes de les Illes Balears e do Partit Socialista de Mallorca no executivo. Malia a estes inconvenientes o PP conseguiu de novo a maioría de escanos no Parlament balear, pero non puido gobernar debido ao pacto entre os socialistas e Unió Mallorquina.

Nas eleccións celebradas en 2003 de novo hai un cambio de Govern a favor do PP con Jaume Matas ao fronte, que goberna co apoio da Agrupació Independent Popular de Formentera.

Táboa 115. Resultados nas eleccións autonómicas das Illas Baleares
VI Lexislatura (2003-2007)

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partit Popular de les Illes Balears (PPB)	29	190.562
Partit de les Socialistes de les Illes Balears (PSIB-PSOE)	15	104.614
Pacto Progresista de Ibiza (PACTE)	5	15.513
Partit Socialista de Mallorca (PSM-EN)	4	33.920
Unió Mallorquina (UM)	3	31.781
Esquerra Unida- Verds (EU-EV)	2	10.797
Agrupació Independent de Formentera (AIPF)	1	1.647

Fonte. Xunta Electoral Central

En 2007 volve a cambiar o signo político e goberna o tripartito formado polo Partit Socialista, Bloc Per Mallorca e Unió Mallorquina, sendo proclamado President Francesc Antich i Oliver (PSIB-PSOE). Este cambio de Govern permitíranos coñecer se hai cambios na cualificación dos principais órganos de xestión e control da radio televisión pública balear cando hai un cambio de maioría no Parlament autonómico.

**Táboa 116. Resultados nas eleccións autonómicas das Illas Baleares
VII Lexislatura (2007-Actualidade)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partit Popular de les Illes Balears (PPB)	28	191.517
Partit de les Socialistes de les Illes Balears (PSIB-PSOE)	16	113.139
Partit Socialista – Elvissa pel Canvi (PSOE-EXC)	6	19.008
Partit Socialista de Mallorca- EU-EV-Esquerra (Bloc)	4	37.455
Unió Mallorquina (UM)	3	28.082
Partit Socialista de Mallorca-Verds (PSM-Verds)	1	3.326
Agrupació Independent de Formentera (AIPF)	1	1.769

Fonte. Xunta Electoral Central

8.3.3. Historia e regulación de EPRTVIB

En maio de 1985 foi aprobada a Lei 7/1985 de creación de Radiotelevisió de les Illes Balears coa finalidade de crear unha compañía audiovisual pública no ámbito autonómico con personalidade xurídica propia e capacidade para o cumprimento do seu fin, conforme ao disposto no artigo 15 do Estatut de les Illes Balears: “No marco das normas básicas do Estado, corresponde á Comunidade Autónoma o desenvolvemento lexislativo e a execución do réxime de radiodifusión e televisión nos termos e casos establecidos na Lei que regula o Estatuto Xurídico da Radio e Televisión. Igualmente, lle corresponde o desenvolvemento lexislativo e a execución do réxime de prensa e, en xeral, de todos os medios de comunicación social”⁴⁸.

⁴⁸ A Lei Orgánica 1/2007, de reforma do Estatut de Autonomía de les Illes Balears sinala que unha lei do Parlament regulará o Ens Públic de Radiotelevisió de les Illes Balears. Ademais indica que o Director xeral deste ente deberá ser elixido pola Asemblea lexislativa e establece a previsión de crear unha autoridade audiovisual independente.

Porén, ata o ano 2004 non se pon en funcionamento o Ens Públic audiovisual, que optou por un modelo mixto no que externalizou os informativos de radio e televisión cunha concesión a favor de Serveis Balears de Televisió SL (SBT), integrada polas sociedades Canal 4 e OTNIS. “A oferta presentada pola empresas SBT foi a gañadora do concurso (...) cun importe global de 12,4 millóns de euros, fronte á oferta formulada por Media Pro” (Europa Press, 2004, 20 de agosto).

Esta decisión, xunto coa elección dun equipo directivo que estaba moi preto do Partit Popular (nese momento no Govern), provocou unha confrontación entre este partido e a oposición, que o criticaba por politizar ao Ens Públic. A razón disto foi que tanto os xornalistas con responsabilidade editorial interna coma os xestores da empresa adxudicataria eran “persoas aíns ao Govern e ao PP, xa que a maioría traballara preto do President Matas (PP) e na súa contorna partidista” (Manresa, 2005, 01 de marzo).

Por unha banda, a primeira Directora xeral de EPRTVIB, María Umbert, fora xefa do gabinete de Jaume Matas ata o seu nomeamento. A subdirectora de informativos de IB3, Pilar Molla, fora subxefa e xefa de prensa de Matas cando este era Ministro de Medio Ambiente. Juan Manuel Martínez foi elixido xefe de delegación de IB3 en Madrid cando con anterioridade fora xefe de prensa do Ministerio de Sanidade, con Celia Villalobos (2000-2002) e con Ana Pastor (2002-2004) e responsable de prensa do PP de Cataluña, con Alberto Fernández Díaz (1996-2000). O ex- responsable de prensa do PP de Baleares en 2004, Carlos Hernández, foi nomeado editor do programa Baleares Directo. Ademais o subdirector xeral de IB3, Germà Ventayol, foi asesor de prensa en Palma do Ministro Jaume Matas. Anteriormente, fora xefe de prensa do Grupo Parlamentario Popular en Baleares.

Por outro lado, a empresa adxudicataria, SBT, estaba dirixida por Javier Mato, “quen fora director do gabinete do primeiro Govern de Matas (1996-1999) e tivo o mesmo cargo en Medio Ambiente (2000-2002) ata que dimitiu ao transcender que estaba imputado no caso *Formentera* por presunto delito electoral” (Manresa, 2005, 01 de marzo).

Case un ano despois da adxudicación dos informativos a SBT ten lugar a primeira emisión de IB3 Ràdio, o 1 de marzo de 2005, coincidindo coa celebración do Día das Illas Balears. IB3 Televisió comezou a emitir en probas cos primeiros informativos autonómicos o 2 de maio de 2005 e o 4 de setembro dese mesmo ano tivo

lugar o inicio das emisións regulares. A partir de xaneiro de 2006 emite 24 horas diarias.

En xullo de 2007 e tras o cambio de Govern a favor dos socialistas, Unió Mallorquina e Bloc per Mallorca, Antoni Martorell é nomeado Director xeral do Ens Públic de Radiotelevisió de les Illes Balears, un mandato que estivo envoltado por numerosas queixas, especialmente pola súa xestión económica, politización e polas folgas dos traballadores que solicitaban un cambio de modelo da corporación pública.

Con respecto ao primeiro punto, a finais do 2007 e segundo un informe elaborado pola consultora financeira Deloitte, a Ràdio Televisió balear era considerada como unha das máis custosas de España.

Por outro lado, o Partit Popular denunciou en numerosas ocasións a politización do Ens Públic, sinalando que “Antoni Martorell tiña o carné de Unió Mallorquina” (Colom, 2007, 19 de novembro), igual que a metade dos cargos directivos.

En xuño de 2008 comezan os primeiros problemas cos traballadores que solicitaban un cambio de modelo do Ens Públic que levase a unha internalización transparente dos “subcontratados, a unha xestión interna, pública e sen o escurantismo que existía polos contratos entre o ente e as empresas privadas” (Efe, 2008, 20 de xuño). Esta situación mantívose ata finais de ano.

As mobilizacións provocaron que os principais partidos políticos se reuniran para acordar un novo modelo para EPRTVIB. Desta maneira, antes de rematar o 2008 o Parlament balear acordou o compromiso de aprobar dentro da lexislatura unha nova lei reguladora para a radio e televisión autonómicas. Entre os puntos acordados destacaba establecer mecanismos eficaces para velar por un traspaso de xestión entre as empresas concesionarias que non prexudicara aos traballadores; e un novo modelo con criterios técnicos e independentes desde o punto de vista político.

Un ano máis tarde, non obstante, debatíase no Parlament o proxecto de lei do Consell Audiovisual de Balears, unha norma que sería aprobada en xuño de 2010 antes da reforma da Lei 7/1985 de creación de Ràdio i Televisió de les Illes Balears⁴⁹.

⁴⁹ A Lei 2/2010, de 7 de xuño, do Consell Audiovisual de las Illes Balears tiña como finalidade central a creación dunha autoridade audiovisual que velase polo cumprimento dos principio reitores do modelo audiovisual autonómico.

Tan só uns días despois da aprobación do proxecto de lei do Consell Audiovisual en outubro de 2009, os traballadores de SBT ameazaron con convocar unha folga indefinida no caso de que non se lles garantira o cobro das súas nóminas, despois de que a propia empresa lles informara de que “non ían cobrar o salario de outubro na data establecida” (Europa Press, 2009, 27 de outubro). Ante esta situación, a empresa Serveis Balear de Televisió comunicou que abonaría as nóminas correspondentes, motivo polo que a folga indefinida foi desconvocada.

O proxecto de lei para a reforma da Lei 7/1985 de creación de Radiotelevisió de les Illes Balears foi aprobado en xullo de 2010⁵⁰. Os puntos centrais deste proxecto son que o Consell d’Administració estea formado por nove membros, entre os cales será elixido o Director xeral polo Parlament balear por maioría de dous terzos e para un período de seis anos. Ademais o Parlament aprobará o mandato marco da radio e a televisión pública por seis anos e o Govern o contrato programa por períodos de tres anos.

Este proxecto de lei chegaba nun momento no que algúns dos directivos do Ens Públic estaban envoltos e imputados en varios casos de presunta corrupción. Por unha banda, o propio Director xeral, Antonio Martorell, estaba sendo investigado pola Policía Nacional na denominada *Operación Maquillaxe* para coñecer “o importe total e real aboado polo Consell de Mallorca á empresa de comunicación que fundou e que Unió Mallorquina regou con contratos públicos: Cent&Ment” (Urreiztieta e Colom, 2009, 05 de decembro). Neste mesmo caso estivo imputado tamén Alfredo Conde, Director de produción allea de IB3, que dimitiu en marzo de 2010 “para centrarse nas tarefas de defensa no proceso xudicial” (Urreiztieta e Colom, 2010, 04 de marzo) no que estaba inmerso.

Por outro lado, a ex Directora do Ens Públic, María Umbert, declarou meses despois como imputada tras a declaración do xefe de prensa do PP, Joan Martorell, quen indicou ao xuíz que contratou cunha empresa por indicación de Umbert. En xuño de 2010, Antonio Martorell dimitiu como Director xeral, sendo substituído no seu cargo polo entón subdirector do Ens.

⁵⁰ A Lei 7/1985, de 22 de maio, de creación de Ràdio i Televisió de les Illes Balears foi modificada pola Lei 10/2003, de 22 de decembro, de Medidas Tributarias e Administrativas e pola Lei 13/2005, de 27 de decembro, de Medias Tributarias e Administrativas. Ademais a Lei Orgánica 1/2007 de reforma do Estatut de Autonomía de les Illes Balears modifica a forma de elección do Director xeral.

8.3.4. Directores xerais de EPRTVIB

O Director xeral é definido pola Lei 7/1985, de 22 de maio, de creación da Compañía de Ràdio i Televisió de les Illes Balears coma o órgano executivo do Ens Públic. Inicialmente era nomeado polo Govern, oído o Consell d'Administració e o seu mandato coincidía co da lexislatura. O seu cargo era incompatible con empresas audiovisuais así como co exercicio de calquera cargo, profesión, actividade, público ou privado, que puidera impedir ou menoscabar o estrito cumprimento dos seus deberes ou comprometer a súa imparcialidade ou independencia.

Non obstante, a Lei 10/2003, de 22 de decembro, de Medias Tributarias e Administrativas, introduce algunhas modificacións na lexislación de creación do Ens, algunhas das cales afectan á regulamentación da figura do Director xeral. Así hai un incremento das súas incompatibilidades que se estenden a calquera cargo público quedando suxeito ao réxime de incompatibilidades de altos cargos da Comunidade Autónoma das Illas Baleares⁵¹.

Neste contexto foi elixida no 2005 a primeira Directora xeral do Ens Públic, María Umbert, nomeada polo Govern (Partit Popular de les Illes Balears), oído o Consell d'Administració. Esta profesional é Licenciada en Xornalismo, foi xefa do gabinete do President do Govern, Jaume Matas, desde 2003 ata que é nomeada Directora de EPRTVIB, debido ás incompatibilidades sinaladas na lei.

A oposición criticou abertamente non soamente a posible vinculación partidista de María Umbert co Govern de Matas, senón tamén de gran parte do seu equipo directivo⁵².

⁵¹ A Lei 13/2005, de 27 de decembro, de Medidas Tributarias e Administrativas incrementa o número de competencias do Director xeral.

⁵² A subdirectora de informativos de IB3, Pilar Molla, fora subxefa e xefa de prensa de Matas cando este era Ministro de Medio Ambiente. Juan Manuel Martínez, xefe de delegación de IB3 en Madrid, fora xefe de prensa do Ministerio de Sanidade e responsable de prensa do PP de Cataluña. O ex- responsable de prensa do PP de Baleares en 2004, Carlos Hernández, foi nomeado editor do programa Baleares Directo e o Subdirector xeral de IB3, Germà Ventayol, fora asesor de prensa en Palma do Ministro Jaume Matas.

**Táboa 117. Cualificación e cargos políticos de María Umbert Cantalapiedra
(Directora xeral de EPRTVIB 2005-2007)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	X
Con experiencia	☐
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargos políticos	☐
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	3

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

En 2007 e tras as eleccións que abren a sétima lexislatura nas Illas Baleares, accede ao Govern autonómico o tripartito formado polo Partit de les Socialistes de les Illes Balears, Bloc Per Mallorca e Unió Mallorquina. María Umbert é destituída como Directora xeral de Radiotelevisió de les Illes Balears e o seu sucesor é elixido seguindo un novo procedemento implantado pola Lei Orgánica 1/2007, de 28 de febreiro, de reforma do Estatut d'Autonomía de les Illes Balears. Conforme ao artigo 91.3 desta norma “o Director xeral ou o máximo órgano de dirección, responsable da xestión dos medios de comunicación audiovisual de titularidade pública nas Illas Baleares será elixido polos membros electos das institucións representativas correspondentes ao seu ámbito territorial”.

Desta forma, o Pleno do Parlament balear elixiu, por 30 votos a favor e 27 en contra a Antoni Martorell Director xeral da radiotelevisión pública balear en xullo de 2007. O Partit Popular manifestou publicamente o seu rexeitamento a esta elección por considerar que o Director debería ser elixido por unha maioría parlamentaria máis cualificada.

Antoni Martorell é Licenciado en Xornalismo e como a súa predecesora foi xefe de gabinete, nesta ocasión da Presidenta de Unió Mallorquina, María Antonia Múnar. Ademais e se ben non ocupou cargos políticos de forma simultánea a ser Director de EPRTVIB, segundo o sinalado polo portavoz do PP en materia de IB3 en 2007, Antoni Pastor, o recente Director do Ens tiña “o carné de UM” (Colom, 2007, 19 de novembro). Por iso o seu índice de cualificación está por debaixo do 50%.

Táboa 118. Cualificación e cargos políticos de Antoni Martorell i Reynés (Director xeral de EPRTVIB 2007-2010)

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	X
Con experiencia	☐
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargos políticos	☐
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	X ⁵³
Non cargos políticos	☐
TOTAL	2

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

A finais de 2009, a Policía Nacional comezou a investigar a Antoni Martorell na denominada *Operación Maquillaxe* polos posibles contratos públicos celebrados entre o Consell de Mallorca e a empresa Cent&Ment⁵⁴. Uns meses máis tarde, Martorell dimite como Director de EPRTVIB por razóns profesionais. Pere Terrassa asumirá a dirección en funcións ata que o Parlament elixise a un novo candidato.

Precisamente o mesmo nomeado en funcións foi ratificado como Director xeral en xullo de 2010, un mes despois da saída do seu antecesor Martorell. A súa elección foi acordada por maioría simple do Parlament balear con 28 votos a favor e 27 en

⁵³ É afiliado a Unió Mallorquina segundo o sinalado por Antoni Pastor, portavoz do PP en materia de IB3 en 2007 (Colom, 2007, 19 de novembro).

⁵⁴ A súa predecesora como Directora xeral da radiotelevisión pública tamén se viu envolta nun escándalo semellante ao ser imputada pola súa presunta participación na contratación coa empresa Nimbus.

branco do Partit Popular. Inicialmente, a principal crítica que tivo este nomeamento é a de ser Terrassa membro do Consell d'Administració do RCD Mallorca isto fixo pensar nunha posible incompatibilidade. Porén, o propio Director sinalou que había “un informe xurídico que defendía a compatibilidade” (Europa Press, 2010, 28 de xullo).

Á marxe deste problema, o feito de que Terrassa non pertenza a ningún partido político e que teña unha ampla experiencia como xestor fai que teña unha boa cualificación no índice elaborado para esta investigación.

**Táboa 119. Cualificación e cargos políticos de Pere Terrassa Sánchez
(Director xeral de EPRTVIB 2010-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	5

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

A pesar de que nesta ocasión o PP non se opuxo abertamente ao nomeamento de Pere Terrassa como Director xeral, este foi elixido por maioría simple do Parlament balear. Non obstante, se é aprobada a nova lei do Ens Públic, conforme ao sinalado polo proxecto de lei de xullo de 2010, este terá que ser elixido por maioría de dous terzos do Parlament por un período de seis anos, e non por catro anos como ocorre na actualidade.

8.3.5. Consell d'Administració de EPRTVIB

A Lei 7/1985, de 22 de maio, de creación de Ràdio i Televisió de les Illes Balears sinalaba na súa redacción orixinal que o Consell d'Administració estaba composto por doce membros, elixidos para cada lexislatura, polo Parlament balear, por maioría de dous terzos, entre persoas de acreditado prestixio profesional.

A condición de conselleiro era incompatible con calquera clase de vinculación directa ou indirecta con empresas publicitarias, empresas de produción ou distribución de películas cinematográficas ou de programas filmados ou gravados en magnetoscopio ou radiofónicos, casas produtoras de discos, cintas magnetofónicas ou similares, así como coas dedicadas á provisión ou dotación de programas ou material a compañías e ás súas sociedades. Tamén era incompatible con todo tipo de prestación de servizos ou relación laboral en activo coa compañía, con RTVE ou coas sociedades de ambos entes, así tamén como con calquera outro ente similar doutra Comunidade Autónoma.

Esta situación mantense ata a publicación da Lei 10/2003, de 22 de decembro, de Medidas Tributarias e Administrativas. A partir dese momento o Consell pasa a estar integrado por dezasete membros, elixidos por cada lexislatura polo Parlament, por maioría de dous terzos, entre persoas de acreditado prestixio profesional, en aplicación dos criterios de proporcionalidade relativos aos grupos parlamentarios.

As incompatibilidades seguen a ser con outros cargos en empresas audiovisuais e a Presidencia do Consell mantense como unha figura rotativa e funcional.

O primeiro Consell d'Administració analizado, o constituído durante a sexta lexislatura, estaba formado por dezasete membros: nove elixidos a proposta do PP balear, cinco a proposta dos socialistas de Baleares, un polo Partit Socialista de Mallorca, un por Unión Mallorquina e outro por Esquerra Unida. A cualificación deste órgano localízase no punto intermedio do índice elaborado para esta investigación (56,5% ou 2,8 puntos), se ben evidéncianse problemas importantes como que non hai paridade entre homes e mulleres e que moitos dos conselleiros ocuparon algún cargo político de forma simultánea a ser membro do Consell.

Táboa 120. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consell d'Administració de EPRTVIB. VI Lexislatura⁵⁵

	PPB	PSIB-PSOE	PSM-EN	UM	EU-EV	TOTAL
Nº de membros do Consell d'Administració	9	5	1	1	1	17
Nº de Homes	7	4	1	1	1	14
Nº de Mulleres	2	1	0	0	0	3
FORMACIÓN						
Formación Inferior á Licenciatura	4	2	0	1	0	7
Formación superior á Licenciatura	0	2	0	0	0	2
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	4	0	1	0	0	5
ESPECIALIZACIÓN						
Sen relación coa radiotelevisión	2	1	1	0	0	4
Relación coa radiotelevisión	6	3	0	1	0	10
Dereito	3	0	0	0	0	3
Comunicación	0	1	0	0	0	1
Ccs. Económicas / Empresariais	1	2	0	0	0	3
Ccs. Sociais	0	0	0	0	0	0
Educación / Pedagogía	2	1	0	1	0	4
Filoloxía / Lingua	0	0	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS						
Sen experiencia	3	2	0	0	1	6
Con experiencia	6	3	1	1	0	11
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE						
Cargo político	2	3	0	1	0	6
Non cargo político	7	2	1	0	1	11
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE						
Cargo político	4	2	0	1	1	8
Non cargo político	5	3	1	0	0	9
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	28/9 = 3,1	13/5 = 2,6	4/1 = 4	2/1 = 2	1/1 = 1	48/17 = 2,8

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010 a partir da información publicada en www.congreso.es, www.parlamentib.es, Elpais.com, Elmundo.es e no Butlletí Oficial de les Illes Balears

O Consell d'Administració da sétima lexislatura está composto por dezasete membros, se ben nesta ocasión nove son elixidos a proposta dos tres partidos que gobernan en coalición (Partit de les Socialistes de les Illes Balears, Bloc per Mallorca e Unió Mallorquina), sete a proposta do Partit Popular de les Illes Balears e un a proposta da Agrupació Independent Popular de Formentera. Hai unha diminución evidente da cualificación e segue sen haber paridade entre homes e mulleres e un gran número de

⁵⁵ Os datos de formación e profesión de tres dos conselleiros, que non participaron nas enquisas, non están publicados en fontes accesibles ao público, polo que serán omitidos na táboa 120.

membros que non ten experiencia en xestión e/ou dirección de empresas privadas, segundo os datos de fontes accesibles ao público.

Táboa 121. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consell d'Administració de EPRTVIB VII Lexislatura⁵⁶

	PSIB-PSOE	BLOC	UM	PPB	AIPF	TOTAL
Nº de membros do Consell d'Administració	6	2	1	7	1	17
Nº de Homes	4	2	1	4	1	12
Nº de Mulleres	2	0	0	3	0	5
FORMACIÓN						
Formación Inferior á Licenciatura	2	2	0	1	1	6
Formación superior á Licenciatura	0	0	0	2	0	2
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	4	0	0	2	0	6
ESPECIALIZACIÓN						
Sen relación coa radiotelevisión	2	0	0	1	1	4
Relación coa radiotelevisión	4	2	0	4	0	10
Dereito	2	0	0	1	0	3
Xornalismo	1	0	0	0	0	1
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	0	2	0	2
Ccs. Sociais	0	1	0	0	0	1
Educación / Pedagogía	1	1	0	1	0	3
Filoloxía / Lingua	0	0	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS						
Sen experiencia	4	0	0	4	1	9
Con experiencia	2	2	1	3	0	8
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE						
Cargo político	6	2	1	2	0	11
Non cargo político	0	0	0	5	1	6
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE						
Cargo político	5	2	1	4	0	12
Non cargo político	1	0	0	3	1	5
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	11/6 = 1,8	4/2 = 2	1/1 = 1	19/7 = 2,7	2/1 = 2	37/17 = 2,1
	1,6					

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010 a partir da información publicada en www.congreso.es, www.parlamentib.es Elpais.com, Elmundo.es e no Butlletí Oficial de les Illes Balears.

⁵⁶ Os datos de formación e profesión de tres dos conselleiros, que non participaron nas enquisas, non están publicados en fontes accesibles ao público, polo que serán omitidos na táboa 121.

8.3.6. Comissió de Control Parlamentario de EPRTVIB

O artigo 20 da Lei 7/1985, de 22 de maio, de creación de Radiotelevisió Illes Balears sinala que corresponde ao Parlament autonómico o control da actuación da compañía e das súas sociedades. Para tal efecto, a Asemblea nomeará a correspondente Comissió.

O órgano parlamentario creado con este fin está composto por dezasete membros. Durante a sexta lexislatura nove pertencían ao Grupo Parlamentario Popular, cinco ao Grupo Parlamentario socialista, un ao Partit Socialista de Mallorca, un a Esquerra Unida e outro ao Grupo Parlamentario Mixto. Isto evidencia unha composición moi semellante á do Consell d'Administració, aínda que a cualificación da Comissió de Control é máis alta.

En xeral case todos os deputados teñen unha formación superior e ideal para controlar unha entidade audiovisual. Se ben moitos deles teñen experiencia en xestión ou dirección de organizacións políticas esta cualidade brila pola súa ausencia no caso de empresas sen relación con partidos.

**Táboa 122. Cualificación da Comissió de Control sobre a Radiotelevisió Illes Balears
VI Lexislatura⁵⁷**

	PPB	PSIB-PSOE	PSM-EN	EU-V	Mixto	TOTAL
Nº de membros	9	5	1	1	1	17
Nº de Homes	6	3	1	1	1	12
Nº de Mulleres	3	2	0	0	0	5
FORMACIÓN						
Formación Inferior á Licenciatura	3	0	0	0	0	3
Formación superior á Licenciatura	1	0	0	0	0	1
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	2	5	1	0	1	9
ESPECIALIZACIÓN						
Sen relación coa radiotelevisión	2	0	1	0	0	3
Relación coa radiotelevisión	4	5	0	0	1	10
Dereito	0	3	0	0	1	4
Comunicación	1	1	0	0	0	2
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	0	0	0	0
Ccs. Sociais	0	0	0	0	0	0
Educación / Pedagogía	3	1	0	0	0	4
Filoxía / Lingua	0	0	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS						
Sen experiencia	6	2	1	1	1	11
Con experiencia	3	3	0	0	0	6
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE						
Cargo político	1	2	1	1	1	6
Non cargo político	8	3	0	0	0	11
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE						
Cargo político	2	0	0	1	1	4
Non cargo político	7	5	1	0	0	13
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	25/9 = 2,7	21/5 = 4,2	2/1 = 2	0/1 = 0	2/1 = 2	50/17 = 2,9

Fonte: Elaboración propia en xullo de 2010 a partir da información publicada en www.parlamentib.es e no Butlletí Oficial de les Illes Balears

Ao analizar o seu funcionamento, obsérvase que o Grupo Parlamentario que utiliza un maior número de mecanismos de control, durante a sexta lexislatura, é o Partit Popular, que goberna en Balears durante este período. Todos o partidos na oposición utilizan en conxunto o 52,1% dos mecanismos das sesións.

⁵⁷ Os datos de formación e profesión de catro dos deputados, que non participaron nas enquisas, non están publicados en fontes accesibles ao público, polo que serán omitidos na táboa 122.

**Táboa 123. Comissió de Control sobre a Radiotelevisió Illes Balears
VI Lexislatura**

Nº de sesións	19											
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS												
Grupos Parlamentarios	PPB		PSIB-PSOE		PSM-EN		EU-EV		Mixto		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	52	29	37	23	12	1	10	3	0	0	111	56
Comparecencia	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1
Proposicións non de lei	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	52	29	38	24	12	1	10	3	0	0	112	57
Total Intervencións	81 (47,9%)		62 (36,7%)		13 (7,7%)		13 (7,7%)		0 (0%)		169	
Membros de EITB							TOTAL					
	Servizo Público			Xestión			Servizo Público			Xestión		
	0			2			0			2		
TOTAL	2						2					
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓNS												
Data das Comisións	15.06.2006 / 05.10.2006 / 09.11.2006 / 08.02.2007 / 08.03.2007											
Grupos Parlamentarios	PPB		PSIB-PSOE		PSM-EN		EU-EV		Mixto		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	0		17		3		4		0		24 (50%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	24		0		0		0		0		24 (50%)	
TOTAL	24		17		3		4		0		48	
Nº de referencias de debate político	10		39		10		10		28		97	
Membros do Ente Público	Membros de EPRTVIB						TOTAL					
Nº de referencias de debate político	15						15					

Fonte: Elaboración propia en xullo de 2010

Tras a investigación en profundidade das cinco últimas sesións desta lexislatura⁵⁸, os resultados obtidos demostran que o Grupo Parlamentario Popular soamente utiliza as súas intervencións para loar a xestión da Dirección xeral e nunca para solicitar un cambio ou facer unha crítica. O resto dos grupos parlamentarios realizan un tipo de control propiamente dito.

Porén, todos eles, en xeral, caen numerosas veces no debate propiamente político-partidista (ata en 97 ocasións) o que desvirtúa a función da Comissió, que en numerosas ocasións pasa a ser un escenario de debate partidista.

⁵⁸ As sesión analizadas en profundidade foron as dos días 15.06.2006; 05.10.2006; 09.11.2006; 08.02.2007; 08.03.2007.

Durante a sétima lexislatura, diminúe a cualificación dos parlamentarios que forman a Comisión de Control sobre a Radiotelevisió Illes Balears. Nesta ocasión si que hai paridade entre homes e mulleres e o principal problema é que hai unha deficiencia de deputados especializados e con experiencia en xestión e/ou dirección de empresas privadas.

Táboa 124. Cualificación da Comisión de Control sobre a Radiotelevisió Illes Balears VII Lexislatura⁵⁹

	PSIB-PSOE	BLOC	PPB	MIXTO	TOTAL
Nº de membros	6	2	7	2	17
Nº de Homes	4	2	2	1	9
Nº de Mulleres	2	0	5	1	8
FORMACIÓN					
Formación Inferior á Licenciatura	1	1	2	0	4
Formación superior á Licenciatura	0	0	0	0	0
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	3	1	2	2	8
ESPECIALIZACIÓN					
Sen relación coa radiotelevisión	1	0	3	1	5
Relación coa radiotelevisión	3	2	1	1	7
Dereito	1	0	1	0	2
Comunicación	0	0	0	0	0
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	0	0	0
Ccs. Sociais	0	0	0	0	0
Educación / Pedagogía	2	1	0	0	3
Filoloxía / Lingua	0	1	0	1	2
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS					
Sen experiencia	5	2	5	1	13
Con experiencia	1	0	2	1	4
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE					
Cargo político	2	2	4	1	9
Non cargo político	4	0	3	1	8
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE					
Cargo político	2	0	4	0	6
Non cargo político	4	2	3	2	11
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	15/6 = 2,5	5/2 = 2,5	11/7 = 1,6	7/2 = 3,5	38/17 = 2,2

Fonte: Elaboración propia en xullo de 2010 a partir da información publicada en www.parlamentib.es e no Butlletí Oficial de les Illes Balears

En canto ao seu funcionamento, nesta lexislatura o grupo parlamentario con maior número de mecanismos de control segue a ser o Popular, pero nesta ocasión este é

⁵⁹ Os datos de formación e profesión de cinco dos deputados, que non participaron nas enquisas, non están publicados en fontes accesibles ao público, polo que serán omitidos na táboa 124.

o principal partido na oposición. No referente ao seu comportamento, obsérvase que o partido principal no Govern, os socialistas, adoitan utilizar as súas intervencións para defender ao Director xeral, mentres que a oposición habitualmente critica ou solicita cambios na xestión do Ens Públic. Finalmente, hai que sinalar que neste período de análise hai unha caída significativa do debate político-partidista por parte de todos os grupos parlamentarios.

**Táboa 125. Comissió de Control sobre a Radiotelevisió Illes Balears
VII Lexislatura**

Nº de sesión	14									
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS										
Grupos Parlamentarios	PSIB-PSOE		BLOC		PPB		MIXTO		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	11	30	1	1	21	40	5	0	38	71
Comparecencia	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0
Proposicións non de lei	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	11	30	1	1	23	40	5	0	40	71
Total Intervencións	41 (36,9%)		2 (1,8%)		63 (56,6%)		5 (4,5%)		111	
Membros de EITB					TOTAL					
	Servizo Público		Xestión		Servizo Público		Xestión			
	0		0		0		0			
TOTAL	0				0					
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓN										
Data das Comisións	12/02 /2009; 12/03/2009; 14/05/2009; 11/06/2009; 08/10/2009									
Grupos Parlamentarios	PSIB-PSOE		BLOC		PPB		MIXTO		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	3		2		24		4		33 (70,2%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	13		0		1		0		14 (29,8%)	
TOTAL	16		2		25		4		47	
Nº de referencias de debate político	1		0		5		1		7	
Membros do Ente Público	Membros de EPRTVIB				TOTAL					
Nº de referencias de debate político	2				2					

Fonte: Elaboración propia en xullo de 2010

8.3.7. Consell Assessor de EPRTVIB

A Lei 7/1985, de 22 de maio, de creación de Radiotelevisió Illes Balears sinala que as sociedades da compañía pública teñen un único Consell Assessor composto polos seguintes membros: tres vogais representantes dos traballadores do Ens designados polas seccións das centrais sindicais ou agrupacións de traballadores máis representativos, segundo criterios de proporcionalidade; tres vogais representantes da Administración autonómica designado polo Govern balear; tres vogais designador un por cada Consell insular; e un vogal designado pola Universidade.

O Consell Assessor é convocado polo menos semestralmente para cada unha das sociedades polo Consell d'Administració e emitirá opinión ou ditame cando lle fosen expresamente requiridos por este e, en todo caso, en canto ás competencias que sobre programación corresponden ao Consell d'Administració.

8.3.8. Sindicatura de Comptes de les Illes Balears

O Estatut d'Autonomía de les Illes Balears atribúe á Sindicatura de Comptes de les Illes Balears a función de fiscalización externa da actividade económica, financeira e contable do sector público da Comunidade Autónoma. A Lei 4/2004, de 2 de abril, da Sindicatura de Comptes de les Illes Balears configura a esta como órgano técnico, dotado de autonomía funcional, que debe desenvolver o seu labor baixo as premisas de independencia, obxectividade e profesionalidade.

Son órganos da Sindicatura o Consell que está integrado polos síndicos, o Síndic Major e a Secretaría xeral. Os síndicos, que son tres, son elixidos polo Parlament balear por maioría de tres quintos, entre persoas de recoñecida competencia e que estean en posesión dalgún dos títulos de Licenciado en Dereito, Economía, Administración e Dirección de Empresas, Profesor Mercantil ou equivalentes, ou pertencer aos corpos de funcionarios para os que se esixa titulación superior. Ademais teñen que contar con experiencia profesional superior a dez anos.

A duración do seu mandato é de seis anos, coa posibilidade de ser reelixidos. Terán que exercer as súas funcións de forma exclusiva, polo que o cargo de síndico é

incompatible co exercicio de calquera outra actividade pública ou privada que non sexa a administración do seu propio patrimonio persoal ou familiar.

O Síndic Major é elixido polo President da Comunidade Autónoma de entre os síndicos designados a proposta do Parlament. O seu período de mandato é de tres anos coa posibilidade de ser reelixido.

Finalmente, o Secretari xeral é nomeado polo Consell da Sindicatura entre os que tendo unha titulación universitaria superior, teñen experiencia en materias semellantes ás función de Secretari na Sindicatura.

A finais de 2009, os membros da Sindicatura de Comptes cumprían as esixencias sinaladas na lei, pero como ocorre nos órganos análogos a estes, hai unha clara dependencia ao Parlament.

8.3.9. Conclusións

A Lei de creación do Ens Públic de Radiotelevisió de les Illes Balears (EPRTVIB) foi aprobada en maio de 1985, pero haberá que esperar case dez anos para que a televisión e radio públicas foran postas en marcha. Ao igual que no caso de Canarias optouse por un modelo de externalización, neste caso, dos informativos a favor dunha empresa privada.

Porén, esta non foi a principal crítica da oposición. O feito de que moitos dos directivos do Ens Públic ocuparan cargos próximos ao President do PP balear, Jaume Matas, provocou numerosas críticas da oposición. Non obstante, na seguinte lexislatura e tras o cambio de signo no Govern, a oposición (nesta ocasión formada principalmente polos populares) criticou tamén o partidismo dos principais órganos de xestión e control do Ens Públic.

Esta posible vinculación partidista dos principais órganos de dirección do Ens Públic orixinou que a reforma do Estatut d'Autonomía de les Illes Balears, en 2007, incluíse que o Director xeral fose nomeado polo Parlament e non polo Govern como sinalaba a Lei 7/1985. Porén, este cambio non garante a desligazón partidaria deste órgano. De feito, o segundo Director xeral de EPRTVIB, Antoni Martorell, elixido pola

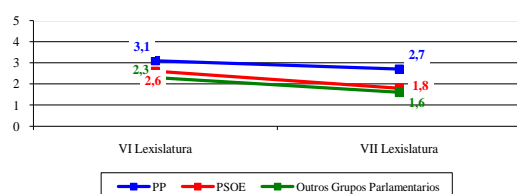
Asemblea, presenta unha cualificación máis baixa cá súa predecesora, especialmente polos cargos partidistas desempeñados.

Por este motivo a mediados de 2010 foi aprobado o proxecto de lei de reforma da Lei 7/1985. Entre as súas modificacións está previsto que o Director xeral sexa elixido polo Parlament por unha maioría cualificada e que o seu mandato dure seis anos.

En canto ao Consell d'Administració e tras a reforma da Lei 10/2003, de 22 de decembro, está composto por dezasete membros, elixidos por cada lexislatura polo Parlament, por maioría de dous terzos, entre persoas de acreditado prestixio profesional, en aplicación dos criterios de proporcionalidade relativos aos grupos parlamentarios.

Durante a sexta lexislatura a cualificación deste órgano é bastante superior á do seguinte período. Os membros propostos polo Partit Popular en ambos casos (primeiro como Govern e logo como oposición) son os que máis profesionalidade presentan. Por esta razón, durante a sétima lexislatura, o Consell d'Administració está maioritariamente composto polos candidatos propostos polos socialistas, Bloc e UM que son os que ofrecen unha menor cualificación.

**Gráfico 23. Cualificación do Consell d'Administració de EPRTVIB
VI e VII Lexislaturas**

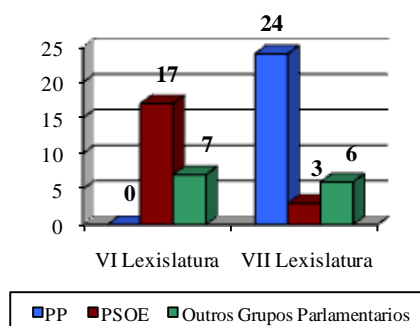

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

A Comissió de Control Parlamentario ten como finalidade a vixilancia do Ens Públic Ràdio Televisió de les Illes Balears. Nas dúas lexislaturas analizadas estaba composta por dezasete membros e presentaba unha estrutura moi semellante aos Consells d'Administració. Ao analizar a súa cualificación o maior problema que se evidencia é a falta de formación dos deputados así como a non experiencia en xestión e/ou dirección de empresas non políticas.

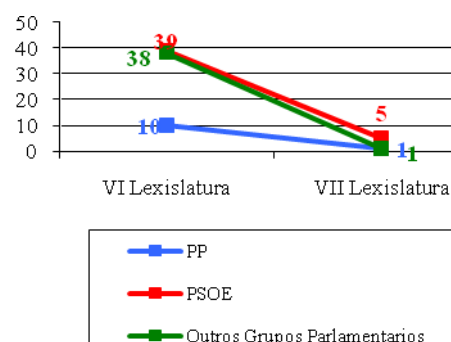
En canto ao seu comportamento, obsérvase que hai un incremento do control por parte da oposición na sétima lexislatura, xa que o Grupo Parlamentario Popular é o que realiza un maior número de mecanismos de control e diminúe considerablemente o número de referencias ao debate político-partidista.

Gráfico 24. Número de mecanismos con finalidade de control na Comissió de Control Parlamentario sobre a Radiotelevisió Illes Balears

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

Gráfico 25. Número de referencias de debate político-partidista na Comissió de Control Parlamentario sobre a Radiotelevisió Illes Balears

Fonte. Elaboración propia en maio de 2010

En conclusión, polo tanto, neste Ens Públic obsérvase que cando gobernan os socialistas a oposición ten un comportamento máis cualificado que cando é o Partido Popular o que gaña as eleccións. De todas maneiras, é evidente a necesidade dun cambio na elección e cualificación dos órganos de xestión e control, especialmente do Director xeral. A análise amosa que a independencia partidista deste órgano está, na actualidade, absolutamente en mans do partido político dominante no Parlament balear.

8.3.10. Bibliografía

Libros e artigos científicos

Ramonell, Mateu (2006): “La televisión autonómica en España”, *Revista Latinoamericana de Comunicación Chasquí*, n. 93, pp. 34-39.

Artigos de Prensa

Aguilera, Manuel (2009, 03 de novembro): “SBT pagará a sus trabajadores”, *Elmundo.es*. Recuperado o 19 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/11/03/baleares/1257253272.html>

Aguilera, Manuel (2010, 19 de maio): “Despiden a doce trabajadores más de IB3”, *Elmundo.es*. Recuperado o 19 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2010/05/19/baleares/1274271588.html>

Cerdó, Mariona e Colom, Eduardo (2008, 14 de novembro): “El Govern encarga un informe para evitar que Antoni Martorell desmantele IB3”, *Elmundo.es*. Recuperado o 19 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2008/11/04/baleares/1225784053.html>

Colom, Eduardo (2007, 19 de novembro): “El Partido Popular denuncia que IB3 es la televisión más politizada de España”, *Elmundo.es*. Recuperado o 20 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2007/11/19/baleares/1195483063.html>

Efe (2008, 20 de xuño): “Convocan una manifestación para que los informativos de IB3 sean propios”, *Elmundo.es*. Recuperado o 10 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2008/06/20/baleares/1213981879.html>

Efe (2008, 02 de decembro): “El Parlament aprueba que se elabore una nueva ley para IB3”, *Elmundo.es*. Recuperado o 19 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2008/12/02/baleares/1228234232.html>

Efe (2010, 11 de xuño9): “El Bloc apuesta por una persona poco marcada políticamente para IB3”, *Elmundo.es*. Recuperado o 19 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2010/06/11/baleares/1276252493.html>

Europa Press (2004, 20 de agosto): “Balears adjudica por 12,4 millones el servicio de noticias de televisión y radio autonómicas a la empresa SBT”, *Elmundo.es*. Recuperado o 20 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2004/08/20/comunicacion/1093024610.html>

Europa Press (2007, 06 de novembro): “IB3 se coloca entre las televisiones autonómicas más caras de España”, *Elmundo.es*. Recuperado o 20 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2007/11/06/baleares/1194377500.html>

Europa Press (2007, 20 de novembro): “El PP critica que más de la mitad de cargos directivos de IB3 tienen clara afinidad con UM”, *Elmundo.es*. Recuperado o 20 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2007/11/20/baleares/1195564024.html>

Europa Press (2008, 15 de xuño): “Huguet plantea unificar IB3 y Televisión de Mallorca para reducir costes”, *Elmundo.es*. Recuperado o 10 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2008/06/15/baleares/1213529539.html>

Europa Press (2008, 25 de xuño): “Trabajadores de IB3 se manifiestan para reclamar un nuevo modelo del ente”, *Elmundo.es*. Recuperado o 19 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2008/06/24/baleares/1214335937.html>

Europa Press (2008, 13 de agosto): “El Bloc no apoyará los presupuesto si no se consensúa el cambio de modelo de IB3”, *Elmundo.es*. Recuperado o 19 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2008/08/13/baleares/1218629204.html>

Europa Press (2008, 08 de novembro): “Los empleados de IB3 Ràdio protestan contra la externalización de servicios”, *Elmundo.es*. Recuperado o 19 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2008/11/08/baleares/1226172615.html>

Europa Press (2008, 18 de novembro): “Los trabajadores de IB3 convocan una huelga en defensa de los empleos del ente”, *Elmundo.es*. Recuperado o 19 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2008/11/18/baleares/1227032153.html>

Europa Press (2008, 10 de decembro): “PSIB, Bloc y UM se reunirán urgentemente para negociar un nuevo modelo de IB3”, *Elmundo.es*. Recuperado o 19 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2008/12/10/baleares/1228930677.html>

Europa Press (2009, 02 de outubro): “El Govern aprueba el proyecto de ley del Consell Audiovisual de Baleares”, *Elmundo.es*. Recuperado o 19 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/10/02/baleares/1254503601.html>

Europa Press (2009, 27 de outubro): “Los trabajadores de SBT amenazan con convocar una huelga indefinida”, *Elmundo.es*. Recuperado o 19 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/10/27/baleares/1256673537.html>

Europa Press (2009, 30 de outubro): “Los trabajadores de SBT harán huelga indefinida a partir del 11 de noviembre”, *Elmundo.es*. Recuperado o 19 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/10/30/baleares/1256929035.html>

Europa Press (2009, 06 de novembro): “SBT desconvoca la huelga indefinida el 11 y anuncia una concentración”, *Elmundo.es*. Recuperado o 19 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/11/06/baleares/1257533754.html>

Europa Press (2010, 28 de xullo): “Pere Terrassa, nuevo Director de IB3 con el apoyo del Bloc”, *Elmundo.es*. Recuperado o 19 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2010/07/27/baleares/1280226820.html>

Manresa, Andreu (2005, 01 de marzo): “Matas sitúa a su equipo al frente de la televisión balear”, *Elpais.com*. Recuperado o 20 de febreiro de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/Matas/situa/equipo/frente/television/balear/elpepisoc/20050301elpepisoc_8/Tes

Urreiztieta, Esteban e Colom, Eduardo (2009, 05 de decembro): “La policía investiga ya al Director general de IB3”, *Elmundo.es*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/12/05/baleares/1260011052.html>

Urreiztieta, Esteban e Colom, Eduardo (2010, 04 de marzo): “Dimite el testaferro de Vicens, Alfredo Conde, de su cargo de directivo en IB3”, *Elmundo.es*. Recuperado o 15 de febreiro de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2010/03/04/baleares/1267710239.html>

Arquivos documentais do Parlament de les Illes Balears

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI Lexislatura, núm. 1, 08 de febreiro de 2005.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI Lexislatura, núm. 2, 17 de febreiro de 2005.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI Lexislatura, núm. 3, 10 de marzo de 2005.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI Lexislatura, núm. 4, 14 de maio de 2005.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI Lexislatura, núm. 5, 12 de abril de 2005.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI Lexislatura, núm. 6, 09 de xuño de 2005.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI Lexislatura, núm. 7, 22 de setembro de 2005.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI
Lexislatura, núm. 8, 13 de outubro de 2005.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI
Lexislatura, núm. 9, 10 de novembro de 2005.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI
Lexislatura, núm. 10, 01 de decembro de 2005.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI
Lexislatura, núm. 11, 09 de febreiro de 2006.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI
Lexislatura, núm. 12, 16 de marzo de 2006.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI
Lexislatura, núm. 13, 06 de abril de 2006.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI
Lexislatura, núm. 14, 11 de maio de 2006.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI
Lexislatura, núm. 15, 15 de xuño de 2006.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI
Lexislatura, núm. 16, 05 de outubro de 2006.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI
Lexislatura, núm. 17, 09 de novembro de 2006.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI
Lexislatura, núm. 18, 08 de febreiro de 2007.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VI
Lexislatura, núm. 19, 08 de marzo de 2007.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VII
Lexislatura, núm. 1, 18 de setembro de 2007.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VII
Lexislatura, núm. 2, 11 de outubro de 2007.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VII
Lexislatura, núm. 3, 14 de febreiro de 2008.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VII
Lexislatura, núm. 4, 13 de marzo de 2008.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VII
Lexislatura, núm. 5, 10 de abril de 2008.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VII
Lexislatura, núm. 6, 08 de maio de 2008.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VII
Lexislatura, núm. 7, 12 de xuño de 2008.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VII
Lexislatura, núm. 8, 09 de outubro de 2008.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VII
Lexislatura, núm. 9, 13 de novembro de 2008.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VII Lexislatura, núm. 10, 12 de febreiro de 2009.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VII Lexislatura, núm. 11, 12 de marzo de 2009.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VII Lexislatura, núm. 12, 14 de maio de 2009.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VII Lexislatura, núm. 13, 11 de xuño de 2009.

Comissió de Control sobre la Radiotelevisió Illes Balears. Diari de Sessions de Comissions. VII Lexislatura, núm. 14, 08 de outubro de 2009.

Lexislación

Lei 7/1985, de 22 de maio, de creación de Ràdio i Televisió de les Illes Balears. BOIB. Butlletí Oficial de les Illes Balears, 20 de xuño de 1985, núm. 17.

Lei 10/2003, de 22 de decembro, de Medidas Tributarias e Administrativas. BOIB. Butlletí Oficial de les Illes Balears, 29 de decembro de 2003, núm. 179.

Lei 4/2004, de 2 de abril da Sindicatura de Comptes de les Illes Balears. BOIB. Butlletí Oficial de les Illes Balears, 10 de abril de 2004, núm. 50.

Lei 13/2005, de 27 de decembro, de Medidas Tributarias e Administrativas. BOIB. Butlletí Oficial de les Illes Balears, 31 de decembro de 2005, núm. 196.

8.4. CORPORACIÓN ARAGONESA DE RADIO Y TELEVISIÓN

8.4.1. Introducción

A radiotelevisión pública autonómica en Aragón non comezou a funcionar ata o ano 2005, a pesar de que a lei de creación da Corporación foi aprobada en 1987. Un recurso de inconstitucionalidade presentado polo Goberno central foi o primeiro paso para retrasar a posta en marcha da radiotelevisión.

A partir da década dos 90, o Goberno autonómico (formado pola coalición entre o Partido Popular e o Partido Aragonés) mudou en varias ocasións a súa política audiovisual o que orixinou a demora no inicio das emisións da Corporación Aragonesa de Radio e Televisión (CARTV). Finalmente, cando os socialistas conseguiron gobernar co apoio do Partido Aragonés, comezaron as primeiras emisións primeiro da radio e despois da televisión aragonesa.

O modelo elixido foi o da externalización de parte da programación audiovisual da CARTV a favor da empresa privada Chip Audiovisual S.A. No referente á estrutura séguese o patrón da Lei 4/1980, cun Director nomeado polo Goberno e un Consello de Administración a proposta dos grupos parlamentarios por períodos de catro anos.

Isto orixina que a cualificación do Director xeral dependa da vontade do Goberno, mentres que a profesionalidade dos membros do Consello de Administración está en mans dos grupos parlamentarios que os propoñen. De todos modos, a análise evidencia que a cualificación dos conselleiros nesta Corporación é bastante elevada.

No referente á Comisión de Control Parlamentario, esta non existía no momento de realizar a investigación, polo que non será analizada no presente capítulo.

8.4.2. Historia electoral de Aragón

As primeiras eleccións en Aragón desde o restablecemento da democracia tiveron lugar en 1983, coa vitoria do Partido Socialista de Aragón (PSA), con maioría absoluta. Na segunda lexislatura o PSA de novo obtivo o maior número de votos. Non obstante, a segunda forza máis votada, o Partido Aragonés (PAR) pactou con Alianza Popular (AP) alzándose coa presidencia do Goberno autonómico. Este resultado

repetiuse no seguinte período, no cal unha moción de censura provocou un cambio de Goberno a favor do PSA.

Na cuarta lexislatura, de novo goberna a alianza entre o Partido Popular e o Partido Aragonés, pero nesta ocasión o PSA non foi o partido máis votado. O PPA consegue maioría simple e tras o pacto con PAR consegue facerse co Goberno. En 1999, gaña o PP pero un pacto entre o PSA (segunda forza máis votada) e o PAR (terceiro partido máis votado) provocaron que fosen os socialistas os que gobernarán na Comunidade Autónoma. En 2003 e 2007 repítese o Goberno de coalición entre o PSA e PAR.

**Táboa 126. Resultados nas eleccións autonómicas de Aragón
VI Lexislatura (2003-2007)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Socialista de Aragón (PSA)	27	268.827
Partido Popular de Aragón (PPA)	22	218.047
Chunta Aragonesista (CHA)	9	97.481
Partido Aragonés (PAR)	8	79.384
Izquierda Unida (IU)	1	21.521

Fonte. Xunta Electoral Central

**Táboa 127. Resultados nas eleccións autonómicas de Aragón
VII Lexislatura (2007-Actualidade)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Socialista de Aragón (PSA)	30	276.427
Partido Popular de Aragón (PPA)	23	208.648
Partido Aragonés (PAR)	9	81.135
Chunta Aragonesista (CHA)	4	54.752
Izquierda Unida (IU)	1	27.447

Fonte. Xunta Electoral Central

8.4.3. Historia e regulación da CARTV

Malia que a Lei 8/1987 de creación, organización e control parlamentario da CARTV foi aprobada en abril de 1987, houbo que esperar ata dezasete anos para que comezasen as primeiras emisións en proba da radio autonómica. Esta norma é semellante ás presentadas anteriormente noutras comunidades autónomas e segue o modelo da Lei 4/1980 do Estatuto de Radio e Televisión.

A Lei 8/1987 xustifica a creación dunha radiotelevisión autonómica nas especiais características xeográficas e demográficas do territorio aragonés que dan ao sistema de comunicacións unha importancia capital para todos os procesos de vertebración e desenvolvemento político, económico, social e cultural, tendo en conta o sinalado no Estatuto de Autonomía de Aragón. Esta Lei Orgánica no artigo 37 sinala que corresponde a esta Comunidade o desenvolvemento lexislativo e a execución da lexislación básica do Estado na radiodifusión e televisión, de acordo coa lei que regule o Estatuto Xurídico da Radio e a Televisión.

Non obstante, a creación da radiotelevisión autonómica tardaría máis do previsto inicialmente. “Primeiro por un recurso de inconstitucionalidade contra a Lei 8/1987 presentado polo Goberno central (...) e posteriormente, a medida que se dilatou co tempo fixeron que este proxecto cada vez gozase de menos respaldo entre os partidos aragoneses” (Sabés, 2005:7).

A mediados de 1987 o Goberno central presentou un recurso ante o Tribunal Constitucional contra a lei de creación da CARTV. As principais obxeccións a esta lei eran as competencias en materia de radiodifusión sonora e a varios artigos referidos ao Consello de Administración, ao cesamento do Director xeral e ao dereito de réplica. En concreto foron recorridos os artigos 7k), 8, 11 e 22. En 1993, o Alto Tribunal anulou dous artigos da norma, referentes ás competencias do Consello de Administración. Segundo a sentenza este órgano non pode promover o cesamento do Director xeral e os seus acordos deben adoptarse por maioría de dous terzos e non por maioría simple prevista na lei anterior.

Moitos foron os momentos nos que se fixaron o inicio das emisións, entre os que figurou o 23 de abril de 1992. Coa finalidade de albergar a sede da radio e a televisión aragonesas decidiuse en agosto de 1991 construír un edificio en Zaragoza que “custou ao erario público máis de vinte e un millóns de euros” (Sabés, 2005:7). Entre 1991 e 1992 dotouse economicamente a partida para construír este edificio, pero a partir dese momento comezaron os problemas para a posta en marcha da radiotelevisión pública.

Os partidos da oposición (Partido Socialista e Izquierda Unida) pediron que fosen detidos os investimentos para a creación da Corporación Aragonesa de Radio e Televisión e negáronse a propor aos seus candidatos ao Consello de Administración.

Non obstante, a coalición de Goberno formada polo Partido Popular e o Partido Aragonés continuaron coa iniciativa.

Así e todo, esta primeira iniciativa mudou a partir de 1993, ano en que o Goberno autónomo “sorprendeunha proposta que rompía con todas as iniciativas desenvolvidas ata a data e que pode resumirse na práctica desaparición do proxecto de radio e televisión autonómica e optar pola privatización” (Sabés, 2005:8). A súa nova proposta foi alugar tres horas de programación da estación privada estatal Antena 3 TV para elaborar espazos destinados exclusivamente para os aragoneses, cun pacto que se pechou o 1 de xullo de 1993.

Isto orixinou unha importante confrontación entre os principais partidos políticos da Comunidade que rematou na caída do Goberno tras unha moción de censura. Este cambio motivou tamén unha variación nos plans da radiotelevisión pública e o inicio dun proceso de indefinición.

Seguindo a Fernando Sabés (2005:11) a primeira proposta do Goberno do PSA tras a moción de censura, foi realizada en outubro de 1994. En concreto sinalouse que o edificio construído para a radiotelevisión pública pasase a ser xestionado por unha asociación pública, a Aragonesa de Producción Audiovisual, para apoiar os proxectos de produtoras audiovisuais.

Non obstante, chegaron as eleccións en 1995 e houbo de novo un cambio de Goberno a favor da coalición Partido Popular – Partido Aragonés, que inicialmente non apostaba por crear unha radiotelevisión autonómica. En 1999, os comicios foron gañados polo bipartito formado polo Partido Socialista e o Partido Aragonés, que revalidaron estes resultados en 2003 e en 2007.

O ano 2004 foi decisivo para a posta en marcha da Corporación, xa que en setembro o Goberno central concedeu á Comunidade Autónoma a xestión directa da terceira canle de televisión de titularidade estatal para o seu ámbito territorial. O modelo escollido foi o da externalización dos contidos audiovisuais da programación de Aragón Televisión a favor da empresa Chip Audiovisual S.A., sociedade creada por Heraldo de Aragón, Ibercaja, Caja Inmaculada e PRISA.

Aragón Radio comezou a emitir en probas en agosto de 2005 oficialmente en outubro dese mesmo ano. Dous meses máis tarde arrancaron as emisións en proba de Aragón Televisión empezando a ser regular a programación a partir de abril do 2006.

8.4.4. Directores xerais da CARTV

A estrutura e regulamentación dos principais órganos de xestión e control da Corporación Aragonesa de Radio e Televisión é moi semellante á da Lei 4/1980 do Estatuto da Radio Televisión. A Lei 8/1987 sinala que o Director xeral da CARTV será nomeado pola Deputación xeral, previa consulta ao Consello de Administración, por un período de catro anos. Este cargo é incompatible co exercicio de calquera cargo público, estando suxeito ao réxime de incompatibilidades fixado para os membros do Consello de Administración (con empresas audiovisuais). O Director pode ser cesado pola Deputación xeral de forma motivada. O economista Jesús López Cabeza foi nomeado Director xeral de CARTV en decembro de 2004, optándose nesta ocasión por un perfil empresarial.

**Táboa 128. Cualificación e cargos políticos de Jesús López Cabeza
(Director xeral da CARTV 2004-2007)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	5

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

O seu substituto foi Ramón Tejedor Sanz, cun currículo un pouco máis político. A pesar de que é Licenciado en Física está tamén especializado en Administración de Empresas e ten experiencia en xestión de empresas privadas. Ingresou nas Xuventudes Socialistas en 1976, sendo Conselleiro da Presidencia do Goberno de Aragón entre 1993 e 1995, e Presidente en funcións do Goberno de Aragón. A maiores foi deputado do Grupo Parlamentario Socialista durante catro lexislaturas

**Táboa 129. Cualificación e cargos políticos de Ramón Tejedor Sanz
(Director xeral da CARTV 2007-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargos políticos	☐
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	4

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

Isto evidencia que a cualificación do Director xeral de CARTV queda absolutamente en mans do partido que goberna.

8.4.5. Consello de Administración da CARTV

Inicialmente, a Lei de creación da Corporación Aragonesa de Radio Televisión prevía que o Consello de Administración estaba composto por doce membros elixidos para cada lexislatura polo Pleno das Cortes de Aragón, por maioría de dous terzos entre persoas de relevantes méritos profesionais.

Non obstante, esta regulación foi modificada pola Lei 26/2003, de 30 de decembro, de Medidas Tributarias e Administrativas. A partir dese momento, o Consello pasa a estar composto por dezanove membros elixidos cada catro anos polo Pleno das Cortes de Aragón, tamén por maioría de dous terzos entre persoas de relevantes méritos profesionais.

A condición de membro do Consello de Administración é incompatible con calquera vinculación con empresas publicitarias, de produción de programas filmados, gravados en magnetoscopio ou radiofónicos, casas discográficas ou calquera tipo de entidades relacionadas co subministro ou dotación de material ou programas á Corporación Aragonesa de radio e Televisión e as súas sociedades ou calquera outra entidade pública ou privada de medios de comunicación, así como con todo tipo de prestación de servizos ou de relación laboral en activo coa CARTV, con Radiotelevisión Española ou coas súas respectivas sociedades.

En xuño de 2004, as Cortes de Aragón aprobaron a composición do Consello de Administración de CARTV durante a sexta lexislatura, formado por dezanove membros: oito elixidos a proposta do Partido Socialista, cinco a proposta do Partido Popular, dous a proposta de Chunta Aragonesista, dous a proposta do Partido Aragonés e un a porposta de Izquierda Unida.

A cualificación destes conselleiros é bastante elevada, primando aqueles que teñen formación superior, especializados en variedade de materias (Xornalismo, Dereito, Económicas, Ciencias Sociais e Filoloxía), e con experiencia en xestión e /ou dirección de empresas non políticas.

O principal problema que presenta este Consello é que moitos dos seus membros ocuparon cargos políticos ou relacionados con partidos con anterioridade. Aínda así, practicamente todos os partidos políticos elixiron a candidatos cunha cualificación superior ao 50%.

Táboa 130. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de CARTV. VI Lexislatura

	PSA	PAR	PPA	CHA	IU	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	8	2	6	2	1	19
Nº de Homes	6	2	5	0	1	14
Nº de Mulleres	2	0	1	2	0	5
FORMACIÓN						
Formación Inferior á Licenciatura	0	0	2	1	1	4
Formación superior á Licenciatura	2	1	1	1	0	5
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	6	1	3	0	0	10
ESPECIALIZACIÓN						
Sen relación coa radiotelevisión	3	0	2	0	1	6
Relación coa radiotelevisión	5	2	4	2	0	13
Dereito	1	1	1	0	0	3
Comunicación	2	0	2	1	0	5
Ccs. Económicas / Empresariais	2	1	0	1	0	4
Ccs. Sociais	1	0	0	0	0	1
Educación / Pedagogía	0	0	0	0	0	0
Filoloxía / Lingua	1	0	1	0	0	2
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS						
Sen experiencia	1	0	2	0	0	3
Con experiencia	7	2	4	2	1	16
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE						
Cargo político	2	2	5	1	1	11
Non cargo político	6	0	1	1	0	8
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE						
Cargo político	2	1	1	1	0	5
Non cargo político	6	1	5	1	1	14
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	32/8 = 4	7/2 = 3,5	18/6 = 3	7/2 = 3,5	2/1 = 2	66/19=3,5

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010 a partir de enquisas recibidas, www.cortesdearagon.es e Boletín Oficial de Aragón

Na sétima lexislatura hai un cambio na estrutura do Consello de Administración que pasa a ter nove conselleiros elixidos a proposta do Partido Socialista de Aragón, dous a proposta do Partido Aragonés, seis a proposta do Partido Popular de Aragón, un a proposta de Chunta Aragonesista e un a proposta de Izquierda Unida.

O índice de cualificación diminúe considerablemente durante esta lexislatura, se ben mantense por riba do 50%. Esta caída orixínase porque hai un maior número de conselleiros sen formación superior e sen experiencia en xestión e/ou dirección de

empresas non políticas. Hai que destacar que a maioría deles ocupan un cargo político ou relacionado con algún partido con anterioridade a ser membros do Consello.

Táboa 131. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de CARTV. VII Lexislatura

	PSA	PAR	PPA	CHA	IU	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	9	2	6	1	1	19
Nº de Homes	5	2	5	0	1	13
Nº de Mulleres	4	0	1	1	0	6
FORMACIÓN						
Formación Inferior á Licenciatura	1	1	4	1	0	7
Formación superior á Licenciatura	4	0	0	0	0	4
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	4	1	2	0	1	8
ESPECIALIZACIÓN						
Sen relación coa radiotelevisión	5	1	4	0	0	10
Relación coa radiotelevisión	4	1	2	1	1	9
Dereito	3	1	0	0	0	4
Comunicación	0	0	1	0	0	1
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	0	1	0	1
Ccs. Sociais	1	0	0	0	0	1
Educación / Pedagogía	0	0	0	0	0	0
Filoxía / Lingua	2	0	2	0	1	5
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS						
Sen experiencia	3	0	3	1	1	8
Con experiencia	6	2	3	0	0	11
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE						
Cargo político	3	1	6	1	1	12
Non cargo político	6	1	0	0	0	7
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE						
Cargo político	4	2	0	1	0	7
Non cargo político	5	0	6	0	1	12
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	29/9 = 3,2	5/2 = 2,5	13/6 = 2,2	1/1 = 1	3/1 = 3	51/19 = 2,7

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010 a partir de enquisas recibidas, www.cortesdearagon.es e Boletín Oficial de Aragón

8.4.6. Consello Asesor da CARTV

O Consello Asesor da Corporación Aragonesa de Radio e Televisión está composto por quince membros: tres vogais representantes dos traballadores da Corporación e das súas sociedades, elixidos con criterios de representación e

proporcionalidade referidos á implantación das organizacións sindicais; tres vogais designados polas Deputacións provinciais, a razón dun por cada un delas mesmas; tres vogais designados pola Deputación xeral, a proposta das asociacións, institucións e entidades docentes, culturais e profesionais, entre persoas de méritos relevantes; tres vogais representantes dos usuarios dos servizos públicos elixidos polas asociacións de consumidores e usuarios legalmente constituídas; e tres vogais libremente designados pola Deputación xeral.

O Consello Asesor é convocado polo menos trimestralmente polo Consello de Administración e emitirá opinión ou ditame cando sexa requirido expresamente por aquel e, en todo caso, con respecto ás competencias que sobre programación ten atribuídas o Consello de Administración.

8.4.7. Conclusións

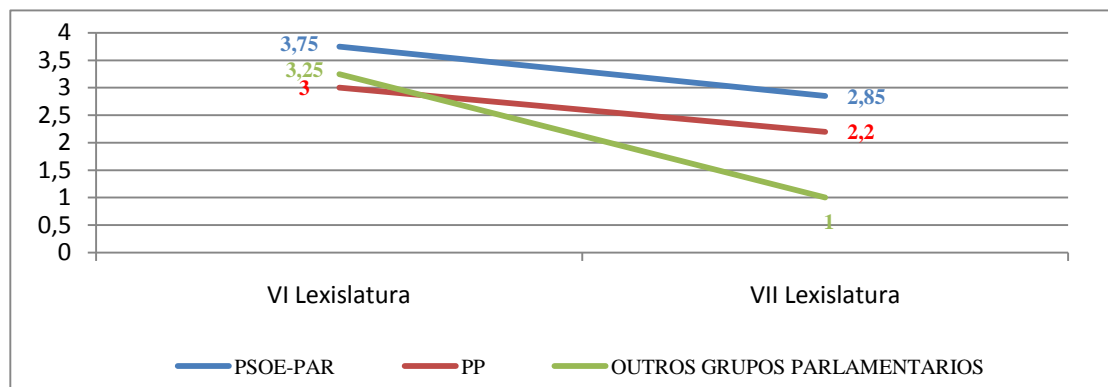
A xestión e control da Corporación Aragonesa de Radio Televisión está asentada especialmente en dous piares: o Director xeral e o Consello de Administración. A pesar de que a Lei 8/1987, de 15 de abril, de creación, organización e control parlamentario da CARTV sinala que as Cortes de Aragón exercerán o control parlamentario da actuación da Corporación e das súas sociedades a través da comisión que designen e de conformidade co que dispoña o Regulamento da Cámara, na sexta e sétima lexislaturas non foi creada unha comisión específica para o control da CARTV, segundo os datos publicados na web deste Parlamento.

O Director xeral é nomeado pola Deputación xeral, previa consulta ao Consello de Administración, por un período de catro anos. Isto provoca, tal e como amosan os resultados da investigación, que a cualificación quede en mans do Goberno autonómico. Desta forma, o primeiro Director analizado amosa un óptimo índice de profesionalidade, pero o segundo ocupara cargos relacionados con partidos políticos con anterioridade.

O Consello de Administración durante os dous períodos analizados (sexta e sétima lexislaturas) estaba formado por dezanove membros elixidos polo Pleno das Cortes de Aragón, por maioría de dous terzos. A composición é moi semellante nos

dous períodos xa que os grupos parlamentarios maioritarios son os socialistas e os populares.

**Gráfico 26. Cualificación do Consello de Administración da CARTV
VI e VII Lexislaturas**

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

A cualificación do Consello nas dúas lexislaturas é bastante óptima, aínda que hai unha caída no último período analizado. En xeral, os membros elixidos a proposta de todos os grupos parlamentarios, a excepción de Izquierda Unida, diminuíron a súa profesionalidade.

Estes resultados amosan que a cualificación do Consello de Administración depende dos grupos parlamentarios que os propoñen debido a que as únicas incompatibilidades que aparecen na lei son con empresas audiovisuais.

8.4.9. Bibliografía

Libros e artigos científicos

Sabés Turno, Fernando (2005): “Estrategias y retos de la radio televisión pública autonómica aragonesa”. En *XX Congreso Internacional de Comunicación*. Pamplona 10 e 11 de novembro de 2005, organizado pola Facultade de Comunicación da Universidad de Navarra. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de www.unav.es/fcom/cicom/PDF%20Comunicaciones/grupo%201/Fernando%20Sabes.pdf

Artigos de prensa

Montserrat, Concha (2003, 17 de decemebro): “Aragón aprueba la creación de un canal autonómico de televisión”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Pantallas/Aragon/aprueba/creacion/canal/autonomico/television/elpepirtv/20031217elpepirtv_2/Tes

Montserrat, Concha (2004, 15 de decembro): “Todos los partidos avalan al nuevo Director general de la televisión aragonesa”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Pantallas/Todos/partidos/avalan/nuevo/director/general/television/aragonesa/elpepirtv/20041215elpepirtv_1/Tes

Montserrat, Concha (2006, 18 de abril): “Aragón Televisión comienza sus emisiones el próximo viernes”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Pantallas/Aragon/Television/comienza/emisiones/proximo/viernes/elpepirtv/20060418elpepirtv_1/Tes

Ortega, Javier (1987, 26 de febreiro): “Aragón tendrá radiotelevisión autonómica”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Pantallas/ARAGON/Aragon/tendra/radiotelevision/autonomica/elpepirtv/19870226elpepirtv_5/Tes

Ortega, Javier (1987, 11 de agosto): “El Gobierno recurre la ley aragonesa de televisión”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/espana/GOMEZ_DE_LAS_ROCES/_HIPOLITO/ARAGON/TRIBUNAL_CONSTITUCIONAL/PRESIDENCIA_DEL_GOBIERNO_1986-1989/PODER_EJECUTIVO/_GOBIERNO_PSOE_/1986-1989/Gobierno/recurre/ley/aragonesa/television/elpepiesp/19870811elpepinac_16/Tes

Ortega, Javier (1990, 15 de decembro): “Las Cortes de Aragón aprueban la creación de un canal autonómico en 1992”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Pantallas/ARAGON/Cortes/Aragon/aprueban/creacion/canal/autonomico/1992/elpepirtv/19901215elpepirtv_5/Tes

Ortega, Javier (1993, 16 de xaneiro): “El Gobierno aragonés cambiaría la ley para consensuar la televisión regional”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Pantallas/ARAGON/Gobierno/aragones/cambiaría/ley/consensuar/television/regional/elpepirtv/19930116elpepirtv_2/Tes

Ortega, Javier (1993, 11 de maio): “El Constitucional anula dos artículos de la ley de la televisión aragonesa”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Pantallas/ARAGON/TRIBUNAL_CONSTITUCIONAL/Constitucional/anula/articulos/ley/television/aragonesa/elpepirtv/19930511elpepirtv_3/Tes

Lexislación

Lei 8/1987, de 15 de abril, de creación, organización e control parlamentario da Corporación Aragonesa de Radio e Televisión. BOA. Boletín Oficial de Aragón, 22 de abril de 1987, núm. 46.

Lei 26/2003, de 30 de decembro, de Medidas Tributarias e Administrativas. BOA. Boletín Oficial de Aragón, 31 de decembro de 2003, núm. 156.

8.5. ENTE PÚBLICO RADIO TELEVISIÓN CASTELA A MANCHA

8.5.1. Introducción

A Lei 3/2000, de 26 de maio, de creación do Ente Público de Radio Televisión de Castela A Mancha (RTVCM) foi modificada en dúas ocasións. A primeira reforma afectou ao quórum necesario para convocar ao Consello de Administración, mentres que o segundo cambio afectou á elección do Presidente, Vicepresidente e Secretario deste mesmo órgano. Polo tanto, non hai modificacións referentes á elección e cualificación dos principais órganos de xestión e control.

O modelo elixido é o mesmo có da Lei 4/1980, cun nomeamento governamental do Director xeral por catro anos, e elección do Consello Audiovisual a proposta dos grupos parlamentarios en cada lexislatura. A maiores optouse pola adxudicación dos servizos de produción de informativos para as delegacións a diferentes empresas privadas.

8.5.2. Historia electoral de Castela A Mancha

As eleccións de Castela A Mancha están caracterizadas pola vitoria dos socialistas desde a primeira lexislatura ata a actualidade. José Bono foi o Presidente rexional desde 1984 e ata 2004, ano no que é nomeado Ministro de Defensa de España e substituído no seu cargo autonómico por José María Barreda Fontes.

Polo tanto, a posta en marcha da radiotelevisión pública en Castela A Mancha ten lugar baixo o mandato dos socialistas, que son os que gobernan durante as dúas lexislaturas analizadas (sexta e sétima).

**Táboa 132. Resultados nas eleccións autonómicas de Castela A Mancha
VI Lexislatura (2003-2007)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Socialista de Castela A Mancha (PSCM-PSOE)	29	634.132
Partido Popular de Castela A Mancha (PPCM)	18	402.047

Fonte. Xunta Electoral Central

**Táboa 133. Resultados nas eleccións autonómicas de Castela A Mancha
VII Lexislatura (2007-Actualidade)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Socialista de Castela A Mancha (PSCM-PSOE)	26	572.849
Partido Popular de Castela A Mancha (PPCM)	21	467.319

Fonte. Xunta Electoral Central

8.5.3. Historia e regulación de RTVCM

O 5 de xullo do 2000 foi publicada a Lei de Creación do Ente Público de Radio e Televisión de Castela A Mancha con base no sinalado polo artigo 32.9 do Estatuto de Autonomía desta Comunidade Autónoma, que atribúe á Xunta de Comunidades competencias de desenvolvemento lexislativo e execución en materia de radio e televisión, no marco das normas básicas do Estado.

En abril de 2000 comezaron a surtir efecto as negociacións entre o Goberno de Castela A Mancha (PSCM-PSOE), liderado por José Bono e o principal partido da oposición, o PPCM, para a creación dunha radiotelevisión pública autonómica. Uns meses máis tarde é aprobada a Lei 3/2000, de 26 de maio, de creación do Ente Público de Radio Televisión de Castela A Mancha.

A finalidade, segundo o Presidente da comunidade, José Bono, era “desenvolver a televisión autónoma (...) o mesmo ca outras rexións españolas” (Salvador, 2000, 30 de marzo).

En novembro do ano 2000, o xornalista e avogado Jordi García Candau é elixido Director xeral do Ente Público cos votos favorables dos representantes socialistas no Consello de Administración e a abstención dos seis vogais elixidos a proposta do Partido Popular.

As emisións de Radio Castela A Mancha comezaron en maio de 2001. O Presidente rexional, José Bono, sinalou que esta radio nacía “para a liberdade, non para a creación ideolóxica” (Salvador, 2001, 31 de maio).

A finais dese ano ten lugar o inicio das emisións de Castela A Mancha Televisión. Ata o mes de abril de 2002 a canle ofreceu informativos diarios, cine e programas servidos pola Federación de Organismos de Radio e Televisión Autonómicas (FORTA).

A Lei 3/2000 de creación do Ente Público sufriu dúas pequenas modificacións. A primeira tivo lugar a través da Lei 6/2001, de 24 de maio que cambiou o artigo 5.2 Inicialmente este sinalaba que “para que o Consello de Administración entenderase validamente constituído, sería necesaria a presenza da maioría absoluta dos membros”. A partir da nova normativa engádesse que “se non existise quórum, o Consello será constituído validamente en segunda convocatoria, vinte e catro horas despois da sinalada para a primeira, coa asistencia da terceira parte dos seus membros”.

Este cambio tivo lugar despois do cesamento dun dos membros do Consello de Administración elixido a proposta do PSCM-PSOE. Desta forma, o órgano pasaba a estar formado por seis conselleiros representantes dos socialistas e seis dos populares. Estes últimos non asistían ao Consello co cal, segundo o disposto na lexislación inicial non podía constituírse.

A Lei 4/2002, de 4 de abril tamén introduce unha pequena modificación referida ao Consello de Administración. O artigo 5.1 sinalaba que a Presidencia do Consello de Administración era “puramente funcional e exercerase de forma rotativa por un período de cinco meses por cada un dos seus membros”. A partir de abril de 2002 o propio Consello elixe de entre os seus membros un Presidente, un Vicepresidente e un Secretario. O Presidente, no caso de empate, terá voto de calidade.

O modelo elixido polo Ente Público Radio Televisión de Castela A Mancha é o de adxudicar os servizos de produción de informativos para as diferentes delegacións. Inicialmente o ente público soamente sacou a concurso a xestión e venda en exclusiva da publicidade da futura televisión autonómica, pero en 2008 publicou oito adxudicacións para os servizos de produción de informativos en Albacete, Alcázar de San Juan, Ciudad Real, Cuenca, Guadalaxara, Madrid, Puertollano e Talavera.

8.5.4. Director xeral de RTVCM

Seguindo o sinalado na Lei 3/2000, de 26 de maio, de creación do Ente Público de Radio Televisión de Castela A Mancha, o Director xeral é o órgano executivo e é nomeado polo Consello de Goberno, logo de escoitar ao Consello de Administración cada lexislatura. Igualmente pode ser cesado polo Consello de Goberno a proposta do Consello de Administración, pero sempre dunha forma motivada.

A condición de Director é incompatible co exercicio de calquera outro cargo público e está suxeito ao réxime de incompatibilidades dos altos cargos da Xunta de Comunidades e ao fixado para os membros do Consello de Administración⁶⁰.

Jordi García Candau foi o primeiro Director nomeado para a xestión do Ente Público Radio Televisión Castela A Mancha en novembro de 2000 co apoio dos socialistas e a abstención dos populares.

Licenciado en Xornalismo e Dereito, ten unha ampla experiencia en dirección e xestión de empresas audiovisuais, como Radio Televisión Española, da que foi Director xeral durante seis anos ou Radio Nacional de España. Non ocupou ningún cargo político con anterioridade a ser Director de Radio Televisión Castela A Mancha polo que suma 5 puntos (100%) de cualificación no índice elaborado para esta investigación.

⁶⁰ A condición de membro do Consello de Administración é incompatible coa vinculación directa ou indirecta a empresas publicitarias, de produción de programas filmados, gravados en magnetófonos ou radiofónicos, casas discográficas ou calquera tipo de entidades relacionadas co subministro ou dotación de material e programas a Radio Televisión Española, o Ente Público de Radio Televisión de Castela A Mancha, ou calquera outra sociedade de radio ou televisión. Tamén é incompatible con todo tipo de prestación de servizos ou relación laboral en activo con Radio Televisión Española, o Ente Público de Radio Televisión de Castela A Mancha, as sociedades de ambos entes, ou en calquera outra entidade similar, pública ou privada.

**Táboa 134. Cualificación e cargos políticos de Jordi García Candau
(Director xeral de RTVCM 2000-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	5

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

8.5.5. Consello de Administración de RTVCM

O Consello de Administración do Ente Público Radio Televisión de Castela A Mancha está composto por trece membros elixidos, para cada lexislatura, polo Pleno das Cortes rexionais.

A lexislación non require ningún tipo de cualificación para os conselleiros, pero si unha serie de incompatibilidades con empresas audiovisuais.

A Lei 3/2000 de creación do Ente Público Radio Televisión de Castela A Mancha sufriu dúas pequenas modificacións relacionadas co Consello de Administración.

A primeira delas en 2001, tivo lugar debido ao cesamento do socialista Francisco Asís Palop, ao ser nomeado Delegado de Obras Públicas en Cuenca. “A súa marcha produciu un equilibrio entre o número de conselleiros socialistas e populares e

segundo a Lei 3/2000 (...) o Consello soamente pode reunirse coa presenza da maioría absoluta dos seus membros. Dado que os conselleiros populares non asisten e a vacante deixada por Asís non puido ser cuberta debido á abstención dos deputados do PP no Parlamento autonómico, o PSOE presentou unha proposición de lei” (Fernández Alonso, 2002).

O resultado desta situación foi a aprobación da Lei 6/2001, de 24 de maio que sinalaba que nos casos en que o Consello non acadara maioría absoluta, este sería constituído validamente en segunda convocatoria coa asistencia da terceira parte dos seus membros.

Con posterioridade, foi aprobada a Lei 4/2002, de 4 de abril, a partir da cal a presidencia do Consello pasou de ser rotativa e puramente funcional a ser un cargo desempeñado por un conselleiro elixido polos propios membros do Consello.

Durante a sexta lexislatura noméase aos membros do Consello de Administración o 23 de xuño de 2003, pasando este órgano a estar composto por sete membros elixidos a proposta do Grupo Parlamentario Socialista e seis a proposta dos populares.

A pesar destas modificacións, ningunha delas introduce cambios relativos ao período de mandato dos conselleiros, que segue a coincidir coa lexislatura, nin respecto á súa cualificación nin incompatibilidades.

A Lei 3/2000 non sinala ningún requisito de cualificación ou profesionalidade dos membros do Consello de Administración e as incompatibilidades destes cargos son unicamente con outras empresas audiovisuais.

Táboa 135. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de RTVCM. VI Lexislatura⁶¹

	PSCM-PSOE	PPCM	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	7	6	13
Nº de Homes	5	6	11
Nº de Mulleres	2	0	2
FORMACIÓN			
Formación Inferior á Licenciatura	3	1	4
Formación superior á Licenciatura	0	1	1
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	4	3	7
ESPECIALIZACIÓN			
Sen relación coa radiotelevisión	4	1	6
Relación coa radiotelevisión	3	3	6
Dereito	2	2	4
Comunicación	0	0	0
Ccs. Económicas / Empresariais	0	1	1
Ccs. Sociais	0	0	0
Educación / Pedagogía	1	0	1
Filoloxía / Lingua	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS			
Sen experiencia	2	3	5
Con experiencia	5	3	8
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE			
Cargo político	4	5	9
Non cargo político	3	1	4
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE			
Cargo político	3	4	7
Non cargo político	4	2	6
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	19 / 7 = 2,7	13/6 = 2,2	32/13 = 2,5

Fonte. Elaboración propia en febreiro de 2010 a partir das enquisas e dos datos publicados en *Elpais.com*, *Elmundo.es* e no *Diario Oficial de Castela – A Mancha*

Tal e como amosa a táboa 135 os conselleiros de administración da Radio Televisión de Castela A Mancha non teñen unha excesiva cualificación durante a sexta lexislatura. Hai que destacar que non existe paridade entre homes e mulleres e que hai unha abundancia de conselleiros que desempeñaron cargos políticos (especialmente en concellos da Comunidade Autónoma) antes de ser conselleiros e mesmo dunha forma simultánea. Durante a sétima lexislatura hai unha maior paridade entre homes e mulleres, pero diminúe a cualificación en xeral dos conselleiros malia que a profesionalidade dos seis membros elixidos a proposta do Grupo Parlamentario Popular

⁶¹ Os datos referidos á formación e profesión dun dos conselleiros nomeado a proposta dos populares non están publicado en fontes accesibles ao público, polo que serán omitidos na táboa 135.

aumenta moderadamente. Esta situación prodúcese principalmente porque a maioría dos candidatos electos ocuparon postos políticos con anterioridade.

Táboa 136. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de RTVCM. VII Lexislatura⁶²

	PSCM-PSOE	PPCM	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	7	6	13
Nº de Homes	4	4	8
Nº de Mulleres	3	2	5
FORMACIÓN			
Formación Inferior á Licenciatura	3	0	3
Formación superior á Licenciatura	0	1	1
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	4	4	8
ESPECIALIZACIÓN			
Sen relación coa radiotelevisión	4	2	6
Relación coa radiotelevisión	3	2	5
Dereito	2	1	3
Comunicación	0	1	1
Ccs. Económicas / Empresariais	0	1	1
Ccs. Sociais	0	0	0
Educación / Pedagogía	1	0	1
Filoxía / Lingua	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS			
Sen experiencia	4	4	8
Con experiencia	3	2	5
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE			
Cargo político	7	4	11
Non cargo político	0	2	2
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE			
Cargo político	4	2	6
Non cargo político	3	4	7
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	13/7= 1,8	15/6= 2,5	28/13= 2,1

Fonte. Elaboración propia en febreiro de 2010 a partir das enquisas e dos datos publicados en Elpais.com, Elmundo.es e no Diario Oficial de Castela – A Mancha

8.5.6. Comisión de Control Parlamentario

A Lei 3/2000 de creación do Ente Público Radio Televisión de Castela A Mancha sinala que as Cortes rexionais exercerán o control parlamentario da actuación do Ente Público e das súas sociedades a través da Comisión que designen e de conformidade ao que dispoña o regulamento das Cortes.

⁶² Os datos referidos á formación e profesión dun dos conselleiros nomeados a proposta dos populares non están publicado en fontes accesibles ao público, polo que serán omitidos na táboa 136.

Soamente foi posible analizar a cualificación e profesionalidade da Comisión constituída o 9 de xullo de 2007 durante a sétima lexislatura, xa que este órgano non existe con anterioridade. A Comisión de Control Parlamentaria analizada estaba formada por dez membros, seis pertencentes ao Grupo Parlamentario Socialista e catro ao Grupo Parlamentario Popular. O seu índice de cualificación é superior ao do Consello de Administración neste período. Destaca que case todos os deputados teñen formación superior e especializada. O Grupo Parlamentario da oposición é o que maior profesionalidade presenta.

**Táboa 137. Cualificación dos membros
da Comisión de Control de Radio e Televisión de Castela A Mancha
VII Lexislatura**

	PSCM-PSOE	PPCM	TOTAL
Nº de membros	6	4	10
Nº de Homes	3	3	6
Nº de Mulleres	3	1	4
FORMACIÓN			
Formación Inferior á Licenciatura	4	0	4
Formación superior á Licenciatura	1	2	3
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	1	2	3
ESPECIALIZACIÓN			
Sen relación coa radiotelevisión	1	0	1
Relación coa radiotelevisión	5	4	9
Dereito	2	5	7
Comunicación	0	0	0
Ccs. Económicas / Empresariais	1	1	2
Ccs. Sociais	2	0	2
Educación / Pedagogía	0	0	0
Filoloxía / Lingua	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS			
Sen experiencia	4	1	5
Con experiencia	2	3	5
CARGO POLÍTICO OU RELACIONA CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE			
Cargo político	6	2	8
Non cargo político	0	2	2
CARGO POLÍTICO OU RELACIONA CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE			
Cargo político	5	1	6
Non cargo político	1	3	4
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	10/6= 1,7	16/4= 4	26/10= 2,6

Fonte. Elaboración propia en febreiro de 2010 a partir dos datos publicados en www.cortesclm.es

Para analizar o seu funcionamento soamente hai unha sesión desta comisión publicada na web, a do 6 de maio de 2009 que consiste nunha comparecencia do

Director xeral de RTVCM por petición do Grupo Parlamentario Popular. Tal e como sinala o deputado José Manuel Velasco (PP) é a primeira vez que o Director comparece ante a comisión.

Esta sesión, en termos xerais, pasa a ser unha confrontación entre o grupo que goberna e a oposición, é dicir, entre os socialistas e os populares. Os primeiros defenden a xestión do Director xeral comparando os resultados do Ente Público de Castela A Mancha coa Radiotelevisión de Madrid e os segundos tentan rebaterlles esas argumentacións. Non hai, polo tanto, un verdadeiro control xa que en dez anos desde a creación da Radio Televisión de Castela A Mancha soamente hai unha comparecencia do Director utilizada na maior parte do seu tempo como lugar de debate entre uns partidos e outros e non para atender ás explicacións do máximo órgano xestor.

8.5.7. Consello Asesor de RTVCM

As sociedades do Ente Público Radio Televisión Castela A Mancha teñen un único Consello Asesor composto por tres vogais designados polas Cortes autonómicas; tres representantes da Xunta de Comunidades; tres vogais representantes dos concellos da rexión; tres vogais designados pola Universidade de Castela A Mancha; e tres representantes dos traballadores do Ente Público e das súas sociedades.

Os membros do Consello Asesor son convocados polo menos semestralmente polo Consello de Administración e emite a súa opinión ou ditame nos asuntos sobre os que lle sexa requirido e respecto ás competencias de programación.

8.5.8. Sindicatura de Contas de Castela A Mancha

A Sindicatura de Contas de Castela A Mancha foi creada a partir da Lei 5/1993, de 27 de decembro, como órgano técnico dependente das Cortes Rexionais, ao que corresponde a fiscalización externa da xestión económica, financeira e contable do sector público da Comunidade Autónoma de Castela A Mancha, sen prexuízo das competencias atribuídas ao Tribunal de Contas.

Ao fronte deste órgano está o Síndico de Contas, que é elixido polo Pleno das Cortes de Castela A Mancha por un período de seis anos, podendo ser reelixido por

períodos iguais. Soamente pode ser nomeado Síndico unha persoa que estea en posesión dalgún dos títulos de Licenciado en Dereito, Ciencias Económicas ou Empresariais ou Profesor Mercantil, ou pertenza por oposición a Corpos da Administración Pública con titulación académica superior e aos que corresponda o exercicio de funcións interventoras.

En ambos casos é necesario que sexa acreditada unha recoñecida competencia profesional acreditada con máis de oito anos de exercicio profesional. Ademais, non pode ser designado Síndico quen durante o ano anterior á data de nomeamento desempeñara funcións de xestión ou control dos ingresos ou gastos do sector público de Castela A Mancha. Se o nomeamento recae en quen ostente a condición de parlamentario ou concelleiro, antes de tomar posesión deberá renunciar ao seu cargo.

Tamén son membros da Sindicatura de Contas os Auditores, nun número non superior a catro. Estes son nomeados polo Síndico mediante o sistema de libre designación entre funcionarios que, polo menos durante cinco anos, desempeñaran funcións na Administración do Estado, Comunidades Autónomas, Corporacións Locais, Organismos Autónomos, Sociedades Estatais, Autónomas ou Locais, nas áreas de Intervención Pública, Administración ou Economía.

Tanto o exercicio do cargo de Síndico de Contas e do Auditor é incompatible con calquera outra actividade pública ou privada que non sexa a administración do seu propio patrimonio. Igualmente son incompatibles co cargo de deputado, senador, membro do Tribunal de Contas e Defensor do Pobo.

A finais de 2009 o Síndico de Contas era Miguel Ángel Cabezas de Herrera Pérez. Licenciado en Dereito e cunha ampla experiencia no ámbito da avogacía e tamén na docencia. Porén, ocupou durante varios anos os cargos de concelleiro e de deputado nas Cortes de Castela A Mancha, aínda que non foron cargos que simultaneou co de Síndico. Os Auditores tamén respectan os requisitos e incompatibilidades sinaladas na lei.

8.5.9. Conclusións

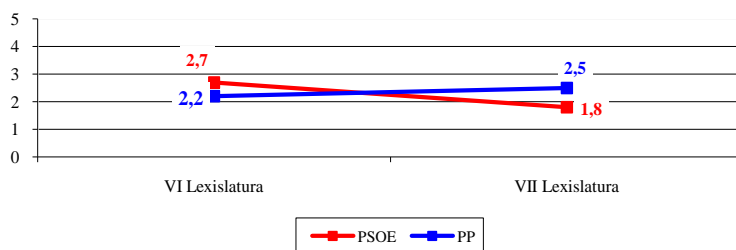
A Lei 3/2000, de 26 de maio, de creación do Ente Público de Radio Televisión de Castela A Mancha foi modificada en dúas ocasións.

O Director xeral é nomeado polo Consello de Goberno, despois de escoitar ao Consello de Administración cada catro anos. A nosa análise evidencia que o Director xeral escollido para a posta en marcha da Radio Televisión de Castela A Mancha presenta unha moi boa cualificación a pesar de que é o Goberno o que decide esta profesionalidade.

O Consello de Administración do Ente Público é elixido, para cada lexislatura, polo Pleno das Cortes rexionais. A lexislación non require ningún tipo de cualificación para os conselleiros pero si unha serie de incompatibilidades con empresas audiovisuais, aínda que non políticas. Isto orixina que a cualificación deste órgano non sexa excesivamente elevada en ningún dos dous períodos analizados, xa que non supera o 50%.

A profesionalidade é moi semellante nas dúas lexislaturas como se evidencia no gráfico seguinte. O principal problema é que moitos dos conselleiros ocupan cargos políticos ou relacionados con partidos antes de desempeñar este cargo e mesmo dunha forma simultánea. Hai, neste caso, polo tanto, unha importante relación de moitos conselleiros cos grupos parlamentarios que os propoñen.

**Gráfico 27. Cualificación do Consello de Administración da RTVCM
VI e VII Lexislaturas**

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

Finalmente, no referente á Comisión de Control Parlamentario, obsérvase que hai unha maior cualificación ca nos Consellos de Administración analizados, especialmente do Grupo Popular. Porén, ao analizar as sesións, hai unha confrontación entre os socialistas e os populares, polo que hai unha certa perda da función de control que lle corresponde.

8.5.10. Bibliografía

Libros e artigos científicos

Fernández Alonso, Isabel (2002): “La externalización de la producción de los operadores públicos de televisión de ámbito autonómico en España. Los casos canario y extremeño”, *Revista Latina de Comunicación Social*, n. 46. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de <http://www.ull.es/publicaciones/latina/2002/latina46enero/4604isabel.htm>

Artigos de prensa

Salvador, Isabel (2000, 07 de abril): “Bono alcanza con el PP un pacto para negociar la TV autonómica”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/CASTILLA-LA-MANCHA/ESPANA/PARTIDO_POPULAR_PP/PARTIDO_SOCIALISTA_OBRERO_ESPANOL_PSOE/Bono/alcanza/PP/pacto/negociar/TV/autonomica/elpepisoc/20000407elpepisoc_5/Tes#

Salvador, Isabel (2000, 30 de marzo): “Una televisión autonómica”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/television/autonomica/elpepisoc/20000330elpepisoc_10/Tes#

Salvador, Isabel (2000, 01 de novembro): “García Candau dirigirá la nueva RTV de Castilla La Mancha”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/GARCIA_CANDAU/_JORDI/Garcia/Candau/dirigira/nueva/RTV/Castilla-Mancha/elpepisoc/20001101elpepisoc_13/Tes#

Salvador, Isabel (2001, 31 de maio): “Bono inaugura la radio autonómica con la frontal oposición del PP”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/Bono/inaugura/radio/autonomica/frontal/oposicion/PP/elpepisoc/20010531elpepisoc_12/Tes#

Salvador, Isabel (2001, 13 de decembro): “Comienza sus emisiones la televisión autonómica de Castilla La Mancha”, *Elpais.com*. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/Pantallas/Comienza/emisiones/television/autonomica/Castilla-La-Mancha/elpepirtv/20011213elpepirtv_5/Tes#

Arquivos documentais das Cortes de Castela A Mancha

Comisión de Control de Radio e Televisión de Castela A Mancha. Diario de Sesións de Comisións das Cortes de Castela A Mancha. VII Lexislatura, núm. 123, 06 de maio de 2009.

Lexislación

Lei 3/2000, de 26 de maio, de creación do Ente Público de Radio Televisión de Castela A Mancha. DOCM. Diario Oficial de Castela A Mancha, 01 de xuño de 2000, núm. 53.

Lei 6/2001, de 24 de maio, de modificación da Lei 3/2002, de 26 de maio, de creación do Ente Público de Radio Televisión de Castela A Mancha. DOCM. Diario Oficial de Castela A Mancha, 25 de maio de 2001, núm. 62.

Lei 4/2002, de 4 de abril, de modificación da Lei 3/2002, de 26 de maio, de creación do Ente Público de Radio Televisión de Castela A Mancha. DOCM. Diario Oficial de Castela A Mancha, 15 de abril de 2002, núm. 46.

Lei 5/1993, de 27 de decembro, da Sindicatura de Contas de Castela A Mancha. DOCM. Diario Oficial de Castela A Mancha, 12 de xaneiro de 1994, núm. 2.

8.6. CORPORACIÓN ESTREMEÑA DE MEDIOS AUDIOVISUAIS

8.6.1. Introducción

A Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais (CEXMA) seguiu o modelo de externalización da Radio Televisión Canaria, pero con características propias e diferenciais. Debido a unha falta de acordo entre os principais partidos políticos da Comunidade, o PSOE extremeño asinou en 2001 un acordo co Presidente andaluz para a emisión de programas para Estremadura desde as instalacións de Canal Sur.

A continuación foi aprobado un concurso para a adxudicación de 1.230 horas de programación, que se resolveu a favor da Produtora Estremeña de Televisión SA (PETA). Despois dunha forte polémica, protagonizada fundamentalmente polo Partido Socialista e o Partido Popular, os tres grupos parlamentarios máis votados na Comunidade (PSOE, PP e IU) chegaron en 2004 a un acordo para elixir ao primeiro Consello de Administración da Corporación Estremeña. Un pacto que chegaba da man da aprobación da Lei 4/2004, de 28 de maio, de modificación da Lei 4/2000 pola que é creada a Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais. Catro anos máis tarde é aprobada unha nova norma que derroga a anterior regulamentación en materia de radiotelevisión pública autonómica.

A Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais é a única corporación audiovisual autonómica pública non integrada na Federación de Organismos de Radio e Televisión Autonómicos (FORTA) e un dos poucos entes que, escollendo inicialmente o modelo de externalización de parte da súa produción, modificou a súa normativa varias veces buscando unha maior cualificación e independencia dos seus órganos de xestión e control. Despois destas reformas o Director xeral é elixido pola Asemblea por un período de cinco anos. Porén, o Consello de Administración e a Comisión de Control Parlamentario seguen a ser órganos en mans do control partidario.

8.6.2. Historia electoral de Estremadura

Desde a primeira lexislatura na democracia e ata o 2007 o Presidente da Comunidade de Estremadura foi Juan Carlos Rodríguez Ibarra, do Partido Socialista. Este partido obtivo durante este período a maioría absoluta. En 2007, repítense de novo estes resultados, pero Juan Carlos Rodríguez Ibarra foi substituído na Presidencia polo seu compañeiro de partido, Guillermo Fernández Vara.

Polo tanto, en Extremadura durante as dúas últimas lexislaturas (período de análise desta tese) gobernou con maioría absoluta o Partido Socialista de Extremadura, sendo o Partido Popular o principal partido na oposición.

**Táboa 138. Resultados nas eleccións autonómicas de Extremadura
VI Lexislatura (2003-2007)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Socialista (PSOE)	36	339.447
Partido Popular (PP)	26	254.744
Izquierda Unida (IU)	3	41.238

Fonte. Xunta Electoral Central

**Táboa 139. Resultados nas eleccións autonómicas de Extremadura
VII Lexislatura (2007-Actualidade)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Socialista (PSOE)	38	349.072
Partido Popular (PP)	27	255.957

Fonte. Xunta Electoral Central

8.6.3. Historia e regulación da CEXMA

O proxecto de lei de creación da Empresa Pública Corporación Extremeña de Medios Audiovisuais no 2000 foi o primeiro paso para o lanzamento da televisión nesta Comunidade. O 16 de novembro dese mesmo ano foi aprobada a Lei 4/2000 pola que é creada a empresa pública Corporación Extremeña de Medios Audiovisuais⁶³.

Debido a que PSOE, PP e Izquierda Unida non conseguen chegar a un acordo para pór en marcha a Corporación Pública e para elixir ao seu Consello de Administración, “o Presidente da Xunta de Extremadura, o socialista Rodríguez Ibarra, asinou o 9 de xullo de 2001 un acordo co primeiro mandatario andaluz, o tamén socialista Manuel Chaves, para a emisión de programas para Extremadura desde as instalacións de Canal Sur” (Fernández Alonso, 2002).

⁶³ Segundo a Lei Orgánica 1/1983 do Estatuto de Autonomía de Extremadura corresponde a esta Comunidade Autónoma o desenvolvemento lexislativo e execución da prensa, radio e televisión e outros medios de comunicación social, no marco das normas básicas que o Estado establece de acordo co número 27 do número 1 do artigo 149 da Constitución así como no Estatuto Xurídico de Radiotelevisión. Tras a reforma do Estatuto de Autonomía de Extremadura pola Lei Orgánica 12/1999 mantéñense estas mesmas competencias.

Poucos días despois, o 12 de xullo de 2001, foi convocado un concurso público para a adxudicación da programación estremeña, seguindo moi de preto o modelo implantado pola Televisión Canaria. Un mes máis tarde, a Consellería de Educación, Ciencia e Tecnoloxía resolveu o concurso, “adxudicando 1.230 horas de programación anuais, por un período de dous anos á Produtora Estremeña de Televisión SA (PETSA)” (Clemente, 2002, 04 de abril).

Ao concurso presentáranse PETSA, Telefónica e MediaPro. Na Produtora Estremeña de Televisión SA participan xuntamente con PRISA (51%), Alfonso Gallardo Proxectos e Invetimentos (20%), Grupo Empresarial Magenta (15%), Promocións Arrendatarias (10%) e Radio Estudio (4%). Ademais a prestación dos servizos de telecomunicacións que deron soporte á difusión do sinal, foi adxudicada a Retevisión. En setembro dese mesmo ano, coincidindo co Día de Estremadura comeza a emitir Canal Sur Estremadura.

Ao igual que ocorreu no caso canario, produciuse unha importante polémica dirimida nos Tribunais de Xustiza. Inicialmente o Tribunal Superior de Xustiza de Estremadura, a instancia do Goberno central, considerou que esta contratación supuña unha xestión privada e suspendeu provisionalmente a programación de Canal Sur Estremadura, realizada pola produtora PETSA. En xuño de 2002, Canal Sur Estremadura cesa as súas emisións por orde xudicial, se ben o executivo canario anunciou que presentaría un recurso ante o Tribunal Supremo⁶⁴.

En 2004 arrancan as negociacións entre os tres principais partidos políticos (PP, PSOE e IU) que presentarán candidatos para o Consello de Administración da Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais (CEXMA) para pór en marcha unha nova canle de televisión. Neste mesmo ano ten lugar a primeira reforma da Lei 4/2000, de 16 de novembro, de creación da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais, aparecendo cambios importantes na estrutura e organización da CEXMA⁶⁵.

En decembro de 2005 comezaron as emisións en probas de Canal Estremadura Radio con programas musicais, mentres que o 15 de febreiro de 2006 empezan as

⁶⁴ O Tribunal Supremo deu a razón en 2007 ao Partido Socialista, que gobernaba con maioría absoluta en Estremadura.

⁶⁵ Estas modificacións serán analizadas nos epígrafes correspondentes.

primeiras retransmisións diarias de Canal Estremadura cun informativo “en mans” da propia cadea “e o seu cadro de persoal de profesionais” (Cid de Rivera, 2006, 15 de febreiro).

Posteriormente, en febreiro de 2007 foi lanzada a canle Estremadura TV, a versión internacional de Canal Estremadura. En xuño de 2008 é aprobada a Lei 3/2008 que derroga a regulamentación anterior e que será analizada en profundidade nos epígrafes correspondentes.

8.6.4. Director xeral da CEXMA

A Lei 4/2000, de 16 de novembro, de creación da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais” sinalaba que o Director xeral sería elixido pola Asemblea de Estremadura, a proposta do Consello de Goberno da Xunta. O seu mandato sería de catro anos e en calquera caso finalizaría ao termo de cada lexislatura.

En 2004, ano en que foi nomeado o primeiro Director xeral da Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais, Gaspar García Moreno, foi aprobada a Lei 4/2004, de 28 de maio, de modificación da norma anterior. Introduce cambios significativos no nomeamento do Director, xa que se ben este segue a ser elixido pola Asemblea de Estremadura, engádese a maioría de tres quintas partes, non prevista na Lei 4/2000. Ademais se o candidato proposto non obtivera os votos esixidos, a votación será repetida esixíndose nesta ocasión maioría absoluta.

Outra das reformas importantes é que o mandato do Director deixa de coincidir co da lexislatura, ampliándose a cinco anos.

O cargo de Director ten, tanto antes como despois da reforma, as mesmas incompatibilidades que os membros do Consello de Administración (con empresas audiovisuais e coa condición de deputado da Asemblea de Estremadura) e ademais é incompatible con calquera actividade pública ou privada, excepto a que se deriva da administración do seu propio patrimonio.

Gaspar García Moreno, Director xeral da Corporación desde decembro de 2004 e ata o momento de realizar a investigación, é elixido, polo tanto, pola Asemblea de

Estremadura por maioría de tres quintos (co apoio dos socialistas e de Izquierda Unida) por un período de cinco anos.

É Licenciado en Ciencias da Información, Psicoloxía e Filosofía e ten unha ampla experiencia como redactor xefe de varios medios de comunicación antes de ser Director xeral da CEXMA. Foi presidente da Asociación da Prensa de Badaxoz e profesor na Universidade de Estremadura. Ten, polo tanto, unha óptima cualificación para o cargo de Director da Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais. Se ben, o principal hándicap que presenta (canto á dependencia) é que en 1991 asumiu o cargo de Xefe de Servizo de Comunicación da Deputación Provincial de Badaxoz.

**Táboa 140. Cualificación e cargos políticos de Gaspar García Moreno
Director xeral de CEXMA (2004-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargos políticos	☐
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	4

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

A Lei 3/2008, de 16 de xuño, reguladora da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais derroga as leis anteriores, pero no caso do Director mantén un esquema moi semellante. Este segue a ser elixido pola Asemblea por maioría de tres quintos, sen que nesta ocasión sexa permitida a maioría absoluta en caso de que non houbera acordo entre os grupos parlamentarios. O seu mandato continua sendo de cinco anos e ten as mesmas incompatibilidades que coa lexislación anterior.

8.6.5. Consello de Administración da CEXMA

Despois do acordo do Partido Socialista, o Partido Popular e Izquierda Unida, en abril de 2004, foi nomeado o Consello de Administración da Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais. Inicialmente a Lei 4/2000, de 16 de novembro, pola que é creada a Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais, sinalaba que o Consello estaba composto por nove membros elixidos pola Asemblea entre persoas de relevantes méritos profesionais, tendo en conta criterios de pluralismo e representatividade política, a proposta dos grupos parlamentarios.

A Lei 4/2004, de 28 de maio, engadiu que os conselleiros foran elixidos por maioría de dous terzos dos deputados da Asemblea de Estremadura. As incompatibilidades son con empresas audiovisuais e coa condición de deputado do Parlamento Estremeño. A maiores, a lei sinala a posibilidade de que os grupos parlamentarios poderán propor o cesamento ou substitución dos conselleiros elixidos á súa instancia, correspondendo ao Pleno da Asemblea a súa posterior ratificación. Desta forma, se ben a lei escapa ao control gobernamental deste órgano, deixa as portas abertas á existencia dun control partidista.

A presidencia do Consello de Administración é puramente funcional e exércese de forma rotativa polos seus membros, por período de tres meses.

A análise amosa que a cualificación dos conselleiros elixidos en 2004 é bastante elevada (3,5 puntos) e en xeral todos os grupos parlamentarios elixen a candidatos cunha boa profesionalidade. Chama a atención que soamente un dos membros do Consello (un dos elixidos a proposta do Partido Socialista) ocupa no momento do seu nomeamento un cargo político, en concreto o de edil. Pola contra, moitos deles, si teñen este tipo de ocupación con anterioridade a ser conselleiros na CEXMA. A maioría ten formación superior á Licenciatura, fundamentalmente en Dereito e Xornalismo, e experiencia en xestión e/ou dirección de empresas non políticas.

Táboa 141. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración da CEXMA. VI Lexislatura

	PSOE de Estremadura	PP de Estremadura	IU de Estremadura	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	5	3	1	9
Nº de Homes	3	2	1	6
Nº de Mulleres	2	1	0	3
FORMACIÓN				
Formación Inferior á Licenciatura	1	1	0	2
Formación superior á Licenciatura	1	1	1	3
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	3	1	0	4
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	2	1	1	4
Relación coa radiotelevisión	3	2	0	5
Dereito	2	1	0	3
Comunicación	1	1	0	2
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	0	0
Ccs. Sociais	0	0	0	0
Educación / Pedagogía	0	0	0	0
Filoloxía / Lingua	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	2	0	0	2
Con experiencia	3	3	1	7
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE				
Cargo político	3	1	0	4
Non cargo político	2	2	1	5
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	1	0	0	1
Non cargo político	4	3	1	8
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	16/5= 3,2	12/3= 4	4/1= 4	32/9= 3,5

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010 a partir das enquisas realizadas aos conselleiros, www.asambleax.es, www.congreso.es, Elpais.com, Elmundo.es e o Diario Oficial de Estremadura

O segundo Consello de Administración analizado nesta investigación foi nomeado con posterioridade á publicación da nova Lei 3/2008, de 16 de xuño, reguladora da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais, que derroga a normativa anterior. A nova lexislación non cambia as incompatibilidades nin causas de cesamento dos membros do Consello e sinala que este órgano segue a estar composto por nove membros que serán elixidos por dous terzos dos deputados da Asemblea de Estremadura entre persoas de relevantes méritos profesionais, tendo en conta criterios de pluralismo e representatividade política, así como a composición equilibrada entre homes e mulleres. Este último punto, a paridade de sexos, si que

aparece no Consello nomeado en agosto de 2008, pero prodúcese unha caída importante na cualificación dos conselleiros, segundo a análise realizada para esta tese. Neste Consello, formado por candidatos elixidos a proposta dos Grupos Parlamentarios Socialista e Popular, hai unha gran cantidade de membros que non ten formación superior e que ocupan cargos políticos ou relacionados con partidos con anterioridade ou mesmo de forma simultánea a ser conselleiros. Isto orixina que o índice de profesionalidade caia ata 2,1 puntos e non supere o 50%.

Táboa 142. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración da CEXMA. VII Lexislatura⁶⁶

	PSOE de Estremadura	PP de Estremadura	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	5	4	9
Nº de Homes	3	2	5
Nº de Mulleres	2	2	4
FORMACIÓN			
Formación Inferior á Licenciatura	3	0	3
Formación superior á Licenciatura	0	1	1
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	2	1	3
ESPECIALIZACIÓN			
Sen relación coa radiotelevisión	4	0	4
Relación coa radiotelevisión	1	2	3
Dereito	0	2	2
Comunicación	0	0	0
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	0
Ccs. Sociais	0	0	0
Educación / Pedagogía	1	0	1
Filoloxía / Lingua	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS			
Sen experiencia	2	2	4
Con experiencia	3	2	5
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE			
Cargo político	4	1	5
Non cargo político	1	3	4
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE			
Cargo político	2	4	6
Non cargo político	3	0	3
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	10/5 = 2	9/4 = 2,25	19/9 = 2,1

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010a partir das enquisas realizadas aos conselleiros, www.asambleax.es, www.congreso.es, Elpais.com, Elmundo.es e o Diario Oficial de Estremadura.

⁶⁶ Os datos de formación e profesión de dous conselleiros nomeados a proposta do Partido Popular, que non participaron nas enquisas, non están publicados en fontes accesibles ao público, polo que serán omitidos na táboa 142.

8.6.6. Comisión de Control Parlamentario da CEXMA

A Lei 4/2000, de 16 de novembro, pola que foi creada a Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais sinalaba no artigo 20 que unha “Comisión da Asemblea de Estremadura exercerá o control parlamentario da actuación desta empresa pública e das súas sociedades filiais”. A Lei 3/2008, de 16 de xuño, reguladora da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais e que derogou a anterior engade que a CEXMA remitirá anualmente á Comisión de Control Parlamentario, durante o primeiro trimestre do ano, unha memoria sobre o servizo público prestado.

Táboa 143. Cualificación dos membros da Comisión de Control da Empresa Pública CEXMA. VI Lexislatura⁶⁷

	PSOE de Estremadura	PP de Estremadura	IU de Estremadura	TOTAL
Nº de membros	8	6	1	15
Nº de Homes	5	3	1	9
Nº de Mulleres	3	3	0	6
FORMACIÓN				
Formación Inferior á Licenciatura	1	1	0	2
Formación superior á Licenciatura	0	0	0	0
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	4	5	0	9
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	3	1	0	4
Relación coa radiotelevisión	2	5	0	7
Dereito	0	3	0	3
Comunicación	0	0	0	0
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	0	0
Ccs. Sociais	1	1	0	2
Educación / Pedagogía	1	1	0	2
Filoloxía / Lingua	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	6	6	1	13
Con experiencia	2	0	0	2
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE				
Cargo político	3	2	1	6
Non cargo político	5	4	0	9
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	5	5	1	11
Non cargo político	3	1	0	4
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	16/8= 2	15/6= 2,5	0/1= 0	31/15= 2,1

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010 a partir dos datos publicados en asambleaex.es, medios de comunicación locais e o Diario Oficial de Estremadura

⁶⁷ Os datos referidos á formación e profesión de tres deputados socialistas e do de Izquierda Unida non están publicado en fontes accesibles ao público, polo que serán omitidos na táboa 143.

Durante a sexta lexislatura a Comisión de Control da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais estivo composta por quince membros, oito do Grupo Parlamentario Socialista, seis do Grupo Popular e un de Izquierda Unida. En xeral a cualificación destes membros está por debaixo do 50%, con 2,1 puntos.

Na web da Asemblea de Estremadura soamente hai publicadas tres sesións desta Comisión durante a sexta lexislatura. Dúas delas conteñen comparecencias do Director xeral por petición do Grupo Parlamentario Popular, mentres que unha é a petición do propio directivo. O Grupo Parlamentario Mixto non intervén en ningunha ocasión, mentres que os socialistas si o fan, pero sempre para defender a xestión da CEXMA e, en dúas ocasións para criticar politicamente ao principal partido da oposición.

**Táboa 144. Comisión de Control da Empresa Pública CEXMA
VI Lexislatura**

Nº de sesións	3							
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS								
Grupos Parlamentarios	PSOE de Estremadura		PP de Estremadura		IU de Estremadura		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	0	0	0	0	0	0	0	0
Interpelacións	0	0	0	0	0	0	0	0
Comparecencia	0	0	2	3	0	0	2	3
Proposicións non de lei	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	0	0	2	3	0	0	2	3
Total Intervencións	0 (0%)		5 (100%)		0 (0%)		5	
Membros de RTVA	Director Xeral				TOTAL			
	Servizo Público		Xestión		Servizo Público		Xestión	
	0		1		0		1	
	1				1			
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓNS								
Data das Comisións	30.06.2006 / 10.11.2006 / 23.02.2007							
Grupos Parlamentarios	PSOE de Estremadura		PP de Estremadura		IU de Estremadura		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	0		5		0		5 (100%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	0		0		0		0 (0%)	
TOTAL	0		5		0		5	
Nº de referencias de debate político	2		0		0		2	
Membros do Ente Público	Director Xeral				TOTAL			
Nº de referencias de debate político	0				0			

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

Durante a sétima lexislatura hai unha pequena caída da cualificación dos membros da Comisión de Control da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais, debido ao incremento de deputados sen formación superior e a que segue habendo unha gran cantidade de parlamentarios sen especialización nin experiencia na xestión e/ou dirección de empresas non políticas.

Táboa 145. Cualificación dos membros da Comisión de Control da Empresa Pública CEXMA VII Lexislatura⁶⁸

	PSOE de Estremadura	PP de Estremadura	TOTAL
Nº de membros	9	6	15
Nº de Homes	6	5	11
Nº de Mulleres	3	1	4
FORMACIÓN			
Formación Inferior á Licenciatura	7	4	11
Formación superior á licenciatura	0	0	0
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	2	2	4
ESPECIALIZACIÓN			
Sen relación coa radiotelevisión	5	2	7
Relación coa radiotelevisión	4	4	8
Dereito	2	1	3
Comunicación	0	0	0
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	0
Ccs. Sociais	0	0	0
Educación / Pedagogía	2	2	4
Filoloxía / Lingua	0	1	1
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS			
Sen experiencia	8	5	13
Con experiencia	1	1	2
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE			
Cargo político	3	2	5
Non cargo político	6	4	10
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE			
Cargo político	5	5	10
Non cargo político	4	1	5
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	17/9 = 1,9	12/6 = 2	29/15 = 1,9

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010 a partir dos datos publicados en asambleaex.es, medios de comunicación locais e o Diario Oficial de Extremadura

⁶⁸ Os datos referidos á formación e profesión dun dos deputados socialistas e do de Izquierda Unida non están publicado en fontes accesibles ao público, polo que serán omitidos na táboa 145.

Durante este período de análise hai cinco sesións publicadas na web da Asemblea de Estremadura da Comisión de Control da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais. Porén, a dinámica é semellante ao período anterior. Soamente o Grupo Parlamentario Popular utiliza mecanismos de control, mentres que os socialistas habitualmente defenden a xestión do Director xeral ou mesmo responden directamente ao Partido Popular.

**Táboa 146 . Comisión de Control da Empresa Pública CEXMA
VII Lexislatura**

Nº de sesións	5					
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS						
Grupos Parlamentarios	PSOE de Estremadura		PP de Estremadura		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	0	0	0	0	0	0
Interpelacións	0	0	0	0	0	0
Comparecencia	0	0	4	3	4	3
Proposicións non de lei	0	0	0	0	0	0
TOTAL	0	0	4	3	4	3
Total Intervencións	0 (0%)		7 (100%)		7	
Membros de RTVA	Director Xeral				TOTAL	
	Servizo Público		Xestión		Servizo Público	Xestión
	0		2		0	2
	2				2	
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS CINCO ÚLTIMAS SESIÓN						
Data das Comisións	28.10.2008 / 18.02.2009 / 30.04.2009 / 17.06.2009 / 16.12.2009					
Grupos Parlamentarios	PSOE de Estremadura		PP de Estremadura		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	0		5		5 (100%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	0		0		0 (0%)	
TOTAL	0		5		5	
Nº de referencias de debate político	1		0		1	
Membros do Ente Público	Director Xeral				TOTAL	
Nº de referencias de debate político	0		0		0	

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

Polo tanto, nas dúas lexislaturas obsérvase que ademais de que a cualificación dos membros da Comisión de Control da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais non é moi elevada, soamente hai un control propiamente dito por parte do principal grupo da oposición, o popular, mentres os socialistas limítanse na

maioría das ocasións a defender sen máis a xestión do Director xeral e mesmo, nalgunhas ocasións aproveitan a ocasión para atacar politicamente á oposición.

8.6.7. Consello Asesor da CEXMA

A Lei 4/2000, de 16 de novembro, pola que é creada a Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais sinalaba que o Consello Asesor estaba composto por dous vogais en representación das organizacións sindicais; dous representantes das organizacións empresariais; tres vogais en representación das Corporacións Locais da Comunidade Autónoma; catro vogais representantes da Administración da Comunidade Autónoma; e seis vogais designados polo Consello de Goberno da Xunta de Extremadura, un a proposta do Consello Escolar Autónomo, un a proposta do Consello Estremeño da Xuventude, un a proposta das organizacións dos usuarios e consumidores legalmente constituídas, un do Consello de Comunidades Estremeñas e un das asociacións profesionais de prensa existentes na Comunidade Autónoma.

A norma sinalaba que este órgano sería convocado polo Consello de Administración polo menos unha vez ao trimestre e emitiría opinión ou ditame cando fose requirido expresamente polo Consello de Administración e, en todo caso, cando se tratase das competencias referentes á programación atribuídas ao Consello de Administración.

A Lei 3/2008 apenas introduce algunha modificación neste punto e soamente engade que o Consello de Administración aprobará as normas de organización e funcionamento do Consello Asesor e que o mandato dos membros deste terá unha duración de catro anos.

8.6.8. Conclusións

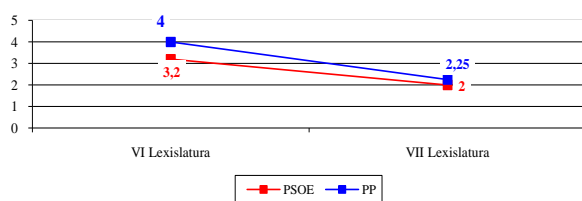
A Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais (CEXMA) é a única entidade pública audiovisual non integrada na FORTA. Optou por un modelo de externalización de parte da súa produción e reformou en dúas ocasións a súa normativa buscando unha maior profesionalidade e independencia governamental/partidista dalgún dos seus órganos de xestión e control.

Ocorre coa figura do Director xeral, que inicialmente era elixido pola Asemblea, a proposta da Xunta de Goberno, por un período de catro anos. Logo da reforma introducida pola Lei 4/2004, de 28 de maio, este órgano é elixido polo Parlamento autonómico por maioría de tres quintos⁶⁹ e por un período de cinco anos.

O Director xeral analizado nesta investigación Gaspar García Moreno ten unha alta cualificación a pesar de que ocupou algún cargo político con anterioridade a ser directivo da CEXMA. A razón de que este acadase catro puntos no índice elaborado nesta tese é fundamentalmente porque a lei sinala incompatibilidades audiovisuais e con cargos políticos ou relacionados con partidos para poder acceder a este posto. O principal problema é que a norma non require especial cualificación, e se ben nesta ocasión o Director ten unha alta formación e especialización, deixa a porta aberta para que os grupos parlamentarios elixan a un candidato con menor profesionalidade.

No referente ao Consello de Administración, percíbese unha caída da cualificación dos seus membros durante a sétima lexislatura e soamente hai unha mellora na paridade entre homes e mulleres. A razón disto é que a nova Lei 3/2008, de 16 de xuño, reguladora da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais mantén os mesmos requisitos de calidade e incompatibilidades dos conselleiros de administración, sendo os grupos parlamentarios os que elixen libremente aos seus candidatos.

**Gráfico 28. Cualificación do Consello de Administración da CEXMA
VI e VII Lexislaturas**

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

⁶⁹ No caso de non acadar esta maioría, repetirase a votación que será válida con maioría absoluta.

A lei de 2008 tampouco introduce cambios importantes na Comisión de Control da Empresa Pública Corporación Extremeña de Medios Audiovisuais que ten unha profesionalidade un pouco baixa nas dúas lexislaturas analizadas.

En canto ao seu funcionamento, apréciase un control exclusivamente por parte do Grupo Parlamentario Popular, na oposición. Os socialistas, polo contrario, non fan en ningunha ocasión preguntas, petición de comparecencias ou proposicións non de lei e simplemente defenden a postura do Director xeral. Finalmente, o Consello Asesor depende fundamentalmente do Consello de Administración.

8.6.9. Bibliografía

Libros e artigos científicos

Fernández Alonso, Isabel (2002): “La externalización de la producción de los operadores públicos de televisión de ámbito autonómico en España. Los casos canario y extremeño”, *Revista Latina de Comunicación Social*, n. 46. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de <http://www.ull.es/publicaciones/latina/2002/latina46enero/4604isabel.htm>

Artigos de prensa

Cid de Rivera, Antonio (2006, 15 de febreiro): “Canal Extremadura empieza a emitir nueve horas de programación el día 15”. *Hoy.es*. Recuperado o 11 de marzo de 2010, de <http://www.hoy.es/pg060206/prensa/noticias/Sociedad/200602/06/HOY-SOC-111.html>

Clemente, Jeremías (2002, 04 de abril): “El Tribunal Superior confirma el cierre de Canal Sur Extremadura”, *Elpais.com*. Recuperado o 11 de marzo de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/espana/EXTREMADURA/Tribunal/Superior/confirma/cierre/Canal/Sur/Extremadura/elpepiesp/20020404elpepinac_17/Tes

Efe (2004, 29 de decembro): “Gaspar García Moreno, nombrado Director general RTV extremeña”, *Elmundo.es*. Recuperado o 11 de marzo de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2004/12/29/comunicacion/1104335889.html>

Europa Press (2002, 16 de marzo): “Suspensión judicial del acuerdo para emitir Canal Sur Extremadura”, *Elpais.com*. Recuperado o 11 de marzo de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/Suspension/judicial/acuerdo/emitir/Canal/Sur/Extremadura/elpepisoc/20020316elpepisoc_11/Tes

Europa Press (2005, 30 de marzo): “Pablo Sánchez y Jeremías Clemente dirigirán la televisión y la radio públicas de Extremadura”, *Elmundo.es*. Recuperado o 11 de marzo de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2005/03/30/comunicacion/1112173978.html>

Europa Press (2008, 05 de xuño): “Aprobada por unanimidad el nuevo régimen jurídico de Canal Extremadura”, *Hoy.es*. Recuperado o 11 de marzo de 2010, de <http://www.hoy.es/20080605/local/aprobada-unanimidad-proposicion-radio-200806051158.html>

Arquivos documentais da Assembleia de Estremadura

Comisión de Control da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais. DSAE, Diario de Sesións da Assembleia de Estremadura, VII Lexislatura, 28 de outubro de 2008.

Comisión de Control da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais. DSAE, Diario de Sesións da Assembleia de Estremadura, VII Lexislatura, 18 de febreiro de 2009.

Comisión de Control da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais. DSAE, Diario de Sesións da Assembleia de Estremadura, VII Lexislatura, 30 de abril de 2009.

Comisión de Control da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais. DSAE, Diario de Sesións da Assembleia de Estremadura, VII Lexislatura, 17 de xuño de 2009.

Comisión de Control da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais. DSAE, Diario de Sesións da Assembleia de Estremadura, VII Lexislatura, 16 de decembro de 2009.

Lexislación

Lei 4/2000, de 16 de novembro, pola que se crea a Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais. DOE. Diario Oficial de Estremadura, 19 de decembro de 2000, núm. 147.

Lei 4/2004, de 28 de maio, de modificación da Lei 4/2000, de 16 de novembro, de creación da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais. DOE. Diario Oficial de Estremadura, 01 de xuño de 2004, núm. 62.

Lei 3/2008, de 16 de xuño, reguladora da Empresa Pública Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais. DOE. Diario Oficial de Estremadura, 17 de xuño de 2008, núm. 116.

8.7. RADIO TELEVISIÓN DO PRINCIPADO DE ASTURIAS

8.7.1. Introducción

A Lei do Principado de Asturias 2/2003, de 17 de marzo, de Medios de Comunicación Social do Principado de Asturias prevé a creación do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. Inicialmente, estaba previsto que a televisión autonómica en Asturias botara a andar en 2004, pero as emisións regulares non chegaron ata xuño de 2006.

Esta Radio Televisión optou por externalizar unha gran parte (ata o 80%) da súa programación, adxudicando oito horas e media de espazos a dúas produtoras externas: a madrileña Zebra e a ovetense Proima. Non obstante e ao igual que a Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais, a RTPA modificou a súa normativa inicial.

En concreto, a lei da Radio Televisión do Principado de Asturias (RTPA) sufriu tres modificacións que cambiaron a organización e fundamentalmente, o modo de elección do Director xeral e do Consello de Administración, pero non optimizaron a dependencia partidista destes órganos.

Con respecto ao Director xeral a primeira norma sinalaba que este era nomeado polo Consello de Goberno do Principado de Asturias por un período de catro anos. En 2008, introdúcese como novidade a elección parlamentaria do Director xeral. Porén, o candidato proposto nos dous casos foi o mesmo: José Ramón Pérez Ornia, debido aos acordos entre os diferentes grupos parlamentarios.

As modificacións que afectaron á elección do Consello de Administración tiveron lugar en 2003, a través da Lei 6/2003, de 30 de decembro, de Medidas Orzamentarias, Administrativas e Fiscais e en 2006, coa Lei 2/2006, de 16 de febreiro, e serán analizadas no epígrafe correspondente.

8.7.2. Historia electoral de Asturias

A primeira lexislatura en Asturias comeza coas eleccións do 8 de maio de 1983. Nesta ocasión sae vitorioso o Partido Socialista. Os comicios de 1987 celebráronse o 10 de xuño. Resultaron vencedores de novo os socialistas, aínda que nesta ocasión con 6

escanos menos. Alianza Popular, anteriormente dentro de Coalición Popular, tamén baixou un escano. Os 7 restantes, máis un que tamén perdeu o Partido Comunista de España, agora baixo o nome de Izquierda Unida (IU), foron a pasar a Centro Democrático Social (CDS). Pedro de Silva (PSOE) repetiu mandato ao fronte do Principado.

En 1991 teñen lugar as eleccións que dan paso á terceira lexislatura. Volven saír vitoriosos os socialistas, con Juan Luís Rodríguez Vigil como Presidente. Izquierda Unida tamén incrementou os seus representantes na Xunta, que por primeira vez na súa historia contou cun deputado do Partiu Asturianista. O gran perdedor destes comicios foi o CDS, que perdeu seis escaños. En 1993 o Presidente tivo que dimitir por un escándalo político sendo substituído por Antonio Trevín do mesmo partido.

A cuarta lexislatura supuxo cambios importantes nos resultados electorais. Por primeira vez en Asturias non resultou vencedor o Partido Socialista, senón que o Partido Popular obtivo maior número de escaños. Sergio Marqués (PP) pasou a ocupar a Presidencia do Principado. O CDS perdeu a súa representación política. Porén, en 1998, xunto con outros catro deputados populares, ingresaron no Grupo Mixto, fundando máis tarde Unión Renovadora (URAS). Isto provocou que Sergio Marqués gobernase ata o final deste período en minoría.

Na quinta lexislatura, estes acontecementos propiciaron que o Partido Socialista recuperase os escaños perdidos anteriormente, e puidera gobernar con maioría absoluta.

Na sexta lexislatura, tras as eleccións celebradas o 25 de maio de 2003, obtivo a vitoria a coalición formada polo Partido Socialista e Izquierda Unida – Bloque per Asturias (IU-BA), sendo proclamado Presidente Vicente Álvarez Areces (PSOE). URAS perdeu toda a súa representación mentres que o PP volveu recuperar parte da súa forza electoral.

**Táboa 147. Resultados nas eleccións autonómicas de Asturias
VI Lexislatura (2003-2007)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Socialista (PSOE)	22	243.571
Partido Popular (PP)	19	237.676
Izquierda Unida – Bloque per Asturias (IU-BA)	4	67.735

Fonte. Xunta Electoral Central

A sétima lexislatura iníciase a finais de 2007. Os resultados son moi semellantes aos do período anterior, se ben o PSOE perde un escano a favor do Partido Popular (PP). Os socialistas gobernarán durante esta lexislatura en minoría, ao non chegar a un acordo con Izquierda Unida – Bloque per Asturias – Los Verdes (IU-BA-LV).

**Táboa 148. Resultados nas eleccións autonómicas de Asturias
VII Lexislatura (2007-Actualidade)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Socialista (PSOE)	21	252.201
Partido Popular (PP)	20	248.907
Izquierda Unida – Bloque per Asturias - Los Verdes (IU-BA-LV)	4	58.114

Fonte. Xunta Electoral Central

8.7.3. Historia e regulación de RTPA

Conforme á Lei Orgánica 1/1999, de 5 de xaneiro, de reforma da Lei Orgánica 7/1981, de 30 de decembro, de Estatuto de Autonomía do Principado de Asturias, esta Comunidade Autónoma poderá regular, crear e manter a súa propia televisión, radio e prensa e, en xeral, todos os medios de comunicación social para o cumprimento dos seus fins.

No marco destas competencias, publicouse a Lei do Principado de Asturias 2/2003, de 17 de marzo, de Medios de Comunicación Social pola que se crea o Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias para o exercicio das funcións propias da Comunidade Autónoma no ámbito dos medios de comunicación dependentes da mesma.

Estaba previsto que a televisión autonómica asturiana comezara a funcionar a finais de 2004. Non obstante, a Televisión do Principado de Asturias realiza a súa primeira emisión en proba o 20 de decembro de 2005. A primeira emisión regular ten lugar o 5 de xuño de 2006 e seis días despois sae en antena o primeiro informativo da canle pública. En maio de 2007 ten lugar a emisión en proba da segunda canle TPA2.

A radio do Principado de Asturias comezou as súas emisións en probas a mediados do ano 2006 e empezou a emitir regularmente o 21 de decembro de 2007. Dende entón incorporou novos programas e foi modificando a súa grella con espazos tanto de produción interna como externa. En febreiro de 2006 asinou un convenio polo que o groso da programación diaria da televisión autonómica, cun total de oito

horas e media, fose realizado por dúas produtoras externas, a madrileña Zebra e a ovetense Proima, ambas participadas maioritariamente “polo produtor José Velasco, coñecido pola súa labor ao fronte de Zeppelin” (Enguita, 2006, 22 de febreiro).

Conforme á Lei do Principado de Asturias 2/2003, o Consello de Administración deste Ente estaba formado por quince membros elixidos en cada lexislatura pola Xunta Xeral do Principado de Asturias a proposta dos grupos parlamentarios na forma en que estableza a lexislación básica do Estado. A Lei 6/2003, de 30 de decembro, de Medidas Orzamentarias, Administrativas e Fiscais, estableceu que foran elixidos por maioría de dous terzos dos grupos parlamentarios.

O Director xeral, era nomeado, tamén por catro anos, polo Consello de Goberno. O seu cesamento era decretado polo Consello de Goberno, oído o Consello de Administración, mediante resolución motivada.

En 2006 ten lugar a modificación da Lei do Principado de Asturias 2/2003 de Medios de Comunicación Social a través da publicación da Lei 2/2006, de 16 de febreiro. A nova normativa modifica os artigos 5, 6, 14, 29, 16, 30, 31, 32 e 33.

A Lei do Principado de Asturias 1/2008, de 11 de abril, de terceira modificación da Lei do Principado de Asturias 2/2003, introduce certas modificacións na elección do Director xeral. A máis importante é que este pasa a ser elixido pola Xunta Xeral do Principado de Asturias por unha maioría de dous terzos, a pesar de que a duración do seu mandato segue a coincidir co da lexislatura.

O cesamento do Director xeral correspóndelle agora á Xunta Xeral do Principado de Asturias por maioría de dous terzos, a proposta do Consello de Administración dunha forma motivada.

8.7.4. Director xeral de RTPA

Durante a vida da Radio Televisión do Principado de Asturias soamente houbo un Director xeral, José Ramón Pérez Ornia. O seu primeiro nomeamento, en decembro de 2004, foi proposto polo Consello de Goberno de Asturias, tal e como sinalaba a Lei 2/2003. Neste momento, non houbo unha gran polémica sobre este nomeamento, cousa

que non ocorreu coa súa renovación, cando xa se presentaba a necesidade de renovar a forma de elixir ao Director xeral de RTPA.

En xullo de 2007, o Grupo Parlamentario Izquierda Unida – Bloque per Asturias – Los Verdes presentou unha proposición de lei para que o Director do Ente Público fose elixido por maioría absoluta da Xunta Xeral do Principado de Asturias. Ademais, este grupo sinalaba a necesidade de que o Director xeral non ocupase ningún outro cargo durante o seu mandato e que este fose de cinco anos. Non obstante, os socialistas cualificaron esta iniciativa de precipitada.

En decembro de 2007 os dous principais grupos políticos con representación na Xunta Xeral, o PSOE e o PP, acordaron que a elección do Director fose a través da votación da Cámara autonómica por maioría cualificada de dous terzos e non por decisión do Goberno. Este cambio plasmouse na Lei do Principado de Asturias 1/2008, de 11 de abril, de terceira modificación da Lei do Principado de Asturias 2/2003, de 17 de marzo, de Medios de Comunicación Social.

A pesar desta reforma, Pérez Ornia foi ratificado como Director da RTPA en xuño de 2008, cos votos favorables do PSOE e PP. O respaldo dos populares foi consoante “cos argumentos que o partido defendeu cando a Xunta aprobou o cambio de lei a favor do sistema de designación parlamentaria” (Suárez, 2008, 31 de maio). O PSOE, sinalou que o novo sistema de elección favorecía o pluralismo e a participación democrática.

Os catro votos de Izquierda Unida, porén, foron nulos. Este grupo parlamentario identificou a José Ramón Pérez Ornia coma un comisario político. Ante estas declaracións os socialistas arremeteron contra Izquierda Unida sinalando que soamente conseguían arrastrar ao seu grupo parlamentario a unha automarxinación parlamentaria incomprensible.

Pérez Ornia é Licenciado en Xornalismo e Profesor Titular de Comunicación Audiovisual e Publicidade na Universidade Complutense de Madrid. Defínese dentro da órbita do PSOE, formando parte do equipo que preparou a concesión de licenzas de televisión privada en España a finais dos 80. En 1991 foi nomeado Director xeral de Telemadrid, posto que ocupou ata 1994. De aí pasou ao Ministerio da Presidencia como Director xeral de Comunicación. Abandonou este cargo en 1996 para incorporarse ao

Gabinete de Estudos de Comunicación Audiovisual (GECA). En xaneiro de 2005 toma posesión coma Director xeral da RTPA ata a actualidade.

**Táboa 149. Cualificación e cargos políticos de José Ramón Pérez Ornia
(Director xeral de RTPA 2005-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargos políticos	☐
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	4

Fonte. Elaboración propia en setembro de 2009

No índice de cualificación elaborado para este tese suma catro puntos, debido a que ocupou cargos políticos con anterioridade a ser Director xeral. Este feito amosa un vínculo partidista co Partido Socialista. Desde o punto de vista positivo, ten formación superior, axeitada para a xestión da RTPA, ten experiencia en dirección e xestión de empresas e non ocupa cargos partidistas de forma simultánea a ser Director.

A análise deste cargo de xestión da RTPA sinala que coa modificación da lexislación soamente hai unha maior cualificación en aparencia, debido aos acordos entre os diferentes partidos, neste caso entre o PP e o PSOE.

8.7.5. Consello de Administración de RTPA

Conforme á Lei do Principado de Asturias 2/2003, o Consello de Administración estaba formado por quince membros elixidos cada catro anos pola Xunta Xeral do Principado de Asturias. Este punto modificouse a través da Lei 6/2003, de 30 de decembro, de Medidas Orzamentarias, Administrativas e Fiscais.

Esta norma sinala que este órganos será elixido por maioría de dous terzos da Cámara autonómica. Se ao inicio de cada lexislatura non se acada na elección dos membros do Consello de Administración a maioría de dous terzos, cada grupo parlamentario propondrá un número de candidatos proporcional ao seu número de escanos na Cámara.

Durante a sexta lexislatura, que comeza no ano 2003, o Partido Popular non propón aos Conselleiros de Administración que lle corresponden, xa que considera que non é o momento axeitado.

O primeiro Consello de Administración da RTPA, polo tanto, soamente está formado por nove membros, sete do PSOE e dous de IU-BA. O seu índice de cualificación ascende a 3,7 puntos.

O maior problema é que a maioría dos conselleiros ten experiencia no desempeño de cargos políticos. A isto hai que engadir que soamente hai conselleiros elixidos a proposta dos grupos parlamentarios que nese período son os que gobernan en Asturias, polo que é complexo que este órgano leve a cabo un verdadeiro control e unha xestión axeitada do Ente Público.

Táboa 150. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de RTPA VI Lexislatura

	PSOE de Asturias	IU-BA	PP de Asturias	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	7	2	0	9
Nº de Homes	4	2	0	6
Nº de Mulleres	3	0	0	3
FORMACIÓN				
Formación Inferior á Licenciatura	1	1	0	2
Formación superior á Licenciatura	1	1	0	2
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	5	0	0	5
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	2	1	0	3
Relación coa radiotelevisión	5	1	0	6
Dereito	3	1	0	4
Comunicación	1	0	0	1
Ccs. Económicas / Empresariais	1	0	0	1
Ccs. Sociais	1	0	0	1
Educación / Pedagogía	0	0	0	0
Filoxía / Lingua	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	4	0	0	4
Con experiencia	3	2	0	5
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE				
Cargo político	3	0	0	3
Non cargo político	4	2	0	6
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	0	0	0	0
Non cargo político	7	2	0	9
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	25/7 = 3,5	8/2 = 4	0	33 / 9 = 3,7

Fonte. Elaboración propia en setembro de 2009 a partir das enquisas realizadas aos conselleiros completadas coa información publicada en www.jgpa.es, www.congreso.es, Elpais.com, Elmundo.es e o Boletín Oficial do Principado de Asturias

En 2006 é modificada a normativa anterior a través da Lei 2/2006, de 16 de febreiro. Esta reforma afectou á elección do Consello de Administración, sinalando a nova lei que será preciso que como mínimo dous grupos parlamentarios propoñan aos seus candidatos, sen que o conxunto dos poposto poida ser menor a oito. “No suposto de que non propuxera aos candidatos que lle correspondan, continuarase co procedemento, dándose por cumprido o trámite de proposición de candidaturas, sen prexuízo de que

celebrada a elección, se non se houberan cubertos todos os postos, poida abrirse un novo trámite para a súa provisión”. Durante a sétima lexislatura, o Partido Popular si que ten representación no Consello de Administración, xa que considera que é a única forma de levar a cabo un correcto control do Ente Público. Tal e como sinala a lei, este órgano está formado por quince membros, dos cales sete son elixidos a proposta do PSOE, sete a proposta do PP e un a proposta de Izquierda Unida - Bloque per Asturias - Los Verdes. Este grupo parlamentario deixa, nesta lexislatura, de gobernar en coalición co PSOE e pasa a ocupar a oposición.

**Táboa 151. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de RTPA
VII Lexislatura**

	PSOE de Asturias	PP de Asturias	IU-BA-LV	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	7	7	1	15
Nº de Homes	4	7	1	12
Nº de Mulleres	3	0	0	3
FORMACIÓN				
Formación Inferior á Licenciatura	2	5	1	8
Formación superior á Licenciatura	0	0	0	0
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	5	2	0	7
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	3	6	1	10
Relación coa radiotelevisión	4	1	0	5
Dereito	3	0	0	3
Comunicación	0	1	0	1
Ccs. Económicas / Empresariais	1	0	0	1
Ccs. Sociais	0	0	0	0
Educación / Pedagogía	0	0	0	0
Filoloxía / Lingua	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	4	4	0	8
Con experiencia	3	3	1	7
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS ANTERIORMENTE				
Cargo político	4	6	0	10
Non cargo político	3	1	1	5
CARGOS POLÍTICOS OU RELACIONADOS CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	1	5	0	6
Non cargo político	6	2	1	9
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	21/7 = 3	9/7 = 1,3	3/1 = 3	33/15 = 2,2

Fonte. Elaboración propia en setembro de 2009 a partir das enquisas realizadas aos conselleiros completadas coa información publicada en www.jgpa.es, www.congreso.es, Elpais.com, Elmundo.es e o Boletín Oficial do Principado de Asturias

O PSOE practicamente non varía a composición da anterior lexislatura, pero os poucos cambios que introduce diminúen a cualificación dos seus conselleiros en 0,5 puntos. O candidato elixido a proposta de Izquierda Unida tamén diminúe a profesionalidade, neste caso nun punto, mentres que o Partido Popular propón a sete conselleiros cunha importante falta de cualificación.

En concreto incorpora aos ex rexedores de Villaviciosa, Grandas de Salime e Piloña que non puideron repetir cargo tras as eleccións municipais. Outro dos conselleiros propostos polo PP, Gervasio Acevedo, simultaneou este cargo co de alcalde de Tapia. A lista dos populares completouse co que fora o seu portavoz en San Martín do Rei Aurelio, co ex Tenente de Alcalde de Cabrales e cun médico sen experiencia en medios de comunicación.

Estes datos provocaron que os conselleiros propostos polo PP sumaran soamente 1,3 puntos e que o índice de cualificación do Consello de Administración durante a sétima lexislatura fose de 2,2 puntos. Desta forma, hai mostras dun importante vínculo partidista deste órgano. Durante a sexta lexislatura estaba incompleto pola falta dos conselleiros propostos polo Grupo Parlamentario Popular. Durante o período seguinte todos os grupos propoñen a membros cunha certa ligazón política.

8.7.6. Comisión de Control Parlamentario de RTPA

Conforme ao artigo 22 da Lei do Principado de Asturias 2/2003, de 17 de marzo, de Medios de Comunicación Social, será constituída “unha Comisión non lexislativa permanente na Xunta Xeral do Principado de Asturias de conformidade co que dispoña o seu Regulamento, que exercerá o control da actuación do Ente Público de Comunicación e das súas sociedades xestoras e filiais, de forma que non impida o funcionamento dos medios. Para estes efectos, o Ente Público de comunicación remitirá con carácter anual a esta Comisión Parlamentaria un informe sobre a execución da función de servizo público encomendada, referido ao conxunto das súas actividades, programacións, servizos e emisións, que se tramitará segundo o que dispoña o Regulamento da Xunta Xeral”.

A primeira Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias aparece na sexta lexislatura, xa que é neste momento cando nace

a radiotelevisión pública. Esta foi constituída o 9 de xullo de 2003 e analizouse o currículo de doce membros, seis do Grupo Parlamentario Socialista, cinco do Grupo Parlamentario Popular e un do Grupo Izquierda Unida – Bloque per Asturias. Neste período non existe na Comisión de Control paridade entre homes e mulleres. O índice de cualificación é de 1,9 puntos, destacando fundamentalmente a gran cantidade de parlamentarios que non ten formación nunha rama axeitada para controlar a unha radiotelevisión pública. Aproximadamente a metade, ademais, non ten experiencia en xestión e administración de empresas non políticas durante máis dun ano.

Táboa 152. Cualificación da Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias VI Lexislatura

	PSOE de Asturias	IU-BA	PP de Asturias	TOTAL
Nº de membros da Comisión de Control	6	1	5	12
Nº de Homes	5	0	5	10
Nº de Mulleres	1	1	0	2
FORMACIÓN				
Formación Inferior á Licenciatura	4	0	2	6
Formación superior á Licenciatura	0	1	1	2
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	2	0	2	4
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	3	0	1	4
Relación coa radiotelevisión	3	1	4	8
Dereito	0	0	1	1
Comunicación	0	0	0	0
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	0	0
Ccs. Sociais	0	1	1	2
Educación / Pedagogía	3	0	0	3
Filoxía / Lingua	0	0	2	2
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	3	0	2	5
Con experiencia	3	1	3	7
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE				
Cargo político	6	1	5	12
Non cargo político	0	0	0	0
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	6	1	3	10
Non cargo político	0	0	2	2
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	8/6 = 1,3	3/1 = 3	12/5 = 2,4	23/12 = 1,9

Fonte. Elaboración propia en setembro de 2009 a partir dos datos publicados en www.jgpa.es

En canto ás competencias realizadas, a análise das once sesións desta Comisión que tiveron lugar durante a sexta lexislatura, amosa que realmente o único Grupo Parlamentario que exerce control é o Partido Popular (oposición).

Este grupo parlamentario é o único que solicita en sete ocasións a comparecencia do Director xeral do ente público de RTPA, mentres que os outros dous grupos soamente interveñen para dar resposta á oposición. Polo tanto, obsérvase que os partidos que gobernan durante este período adoptan unha postura pasiva na Comisión, e soamente interveñen para responder ao PP. Ademais suman 26 referencias políticas-partidistas, mentres que o PP cae neste tipo de debate ata en 41 ocasións, o que lle resta valor ao control realizado.

**Táboa 153. Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias
VI Lexislatura**

Nº de sesións	11							
MECANISMOS DE CONTROL EMPREGADOS POLOS GRUPOS PARLAMENTARIOS								
Grupos Parlamentarios	PSOE de Asturias		IU-BA		PP de Asturias		TOTAL	
	SP	XE	SP	XE	SP	XE	SP	XE
Preguntas	0	0	0	0	0	0	0	0
Comparecencia	0	0	0	0	2	5	2	5
Proposicións non de lei	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	0	0	0	0	2	5	2	5
Total Intervencións	0 (0%)		0 (0%)		7 (100%)		7	
Membros de RTPA					TOTAL			
	Servizo Público		Xestión		Servizo Público		Xestión	
	0		0		0		0	
TOTAL								
ANÁLISE EN PROFUNDIDADE DAS ÚLTIMAS CINCO SESIÓN								
Data das Comisións	09.05.2005 / 20.06.2005 / 31.10.2005 / 21.02.2006 / 20.03.2006							
Grupos Parlamentarios	PSOE de Asturias		IU-BA		PP de Asturias		TOTAL	
Nº de mecanismos con petición de cambios ou críticas	0		0		5		5 (100%)	
Nº de mecanismos sen petición de cambios	0		0		0		0	
TOTAL	0		0		5		5	
Nº de referencias de debate político	19		7		41		67	
Membros do Ente Público	Membros da RTPA				TOTAL			
Nº de referencias de debate político	0				0			

Fonte. Elaboración propia en setembro de 2009

Durante a sétima lexislatura, a Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias presenta unha cualificación máis baixa ca do anterior período.

Segue a existir unha falta de paridade entre homes (7) e de mulleres (5), pero o principal problema que prantexa é a falta de especialidade dos deputados, así coma o feito de que a metade non ten experiencia en xestión e dirección de empresas non políticas durante máis dun ano.

**Táboa 154. Cualificación da Comisión de Control
do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias
VII Lexislatura**

	PSOE de Asturias	PP de Asturias	IU-BA-OV	TOTAL
Nº de membros da Comisión de Control	6	5	1	12
Nº de Homes	2	4	1	7
Nº de Mulleres	4	1	0	5
FORMACIÓN				
Formación Inferior á Licenciatura	4	3	0	7
Formación superior á Licenciatura	1	1	0	2
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	1	1	1	3
ESPECIALIZACIÓN				
Sen relación coa radiotelevisión	5	2	0	7
Relación coa radiotelevisión	1	3	1	5
Dereito	0	2	0	2
Xornalismo	0	1	0	1
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	0	0
Ccs. Sociais	0	1	0	1
Educación / Pedagogía	0	0	0	0
Filoloxía / Lingua	1	0	1	2
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS				
Sen experiencia	4	3	0	7
Con experiencia	2	2	1	5
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE				
Cargo político	6	4	1	11
Non cargo político	0	1	0	1
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE				
Cargo político	5	4	1	10
Non cargo político	1	1	0	2
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	6 / 6 = 1	9 / 5 = 1,8	3 / 1 = 3	18 / 12 = 1,5

Fonte. Elaboración propia en setembro de 2009 a partir dos datos publicados en www.jgpa.es

En canto ás competencias, durante a sétima lexislatura desde o seu comezo e ata decembro de 2009, a Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias soamente celebrou tres sesións. A primeira delas foi a de constitución, mentres que nas outras dous analizouse a idoneidade dos membros propostos para o Consello de Administración e do Director xeral da RTPA.

8.7.7. Consello de Comunicación de RTPA

O órgano asesor da RTPA é o Consello de Comunicación regulado no artigo 9 da Lei do Principado de Asturias 2/2003, de 17 de marzo, de Medios de Comunicación Social. Este órgano está formado por quince membros nomeados polo Consello de Goberno do Principado proposto polas entidades e institucións nel representadas, de acordo coa seguinte composición: dous vogais dos traballadores e das súas sociedades, elixidos polos seus representantes segundo criterios de proporcionalidade; dous vogais da asociación ou asociacións empresariais implantadas na rexión; un vogal da Universidade de Oviedo: Ignacio Villaverde Fernández, profesor da Escola de Práctica Xurídica de Asturias; un vogal do Consello Escolar do Principado de Asturias; un vogal das asociacións de consumidores e usuarios; catro vogais da Administración do Principado de Asturias; e catro vogais dos concellos, designados pola Federación Asturiana de Concellos.

A pesar de que a composición deste órgano é representativa das principais organizacións e asociacións asturianas, as súas competencias quedan relegadas ao asesoramento do Consello de Administración.

8.7.8. Sindicatura de Contas do Principado de Asturias

A Sindicatura de Contas do Principado de Asturias é o órgano ao que lle corresponde o control externo da actividade económico- financeira do sector público autonómico, sen prexuízo das competencias do Tribunal de Contas.

En concreto, correspóndelles a fiscalización da actividade económico e financeira do sector público autonómico, velando pola súa adecuación aos principios de legalidade, eficacia e eficiencia; o asesoramento en todo o relacionado coas materias

propias da súa competencia á Xunta Xeral do Principado de Asturias e ás Entidades locais desta Comunidade; e o exercicio das competencias que lle sexan delegadas polo Tribunal de Contas nos termos previstos na súa Lei Orgánica.

A Sindicatura de Contas está integrada polo Consello, os síndicos, o Síndico Maior e a Secretaría xeral. O Consello está formado por tres síndicos. Estes son elixidos pola Xunta Xeral do Principado de Asturias, por maioría de tres quintos e por un período de seis anos, sendo obrigatorio que estean en posesión de titulación universitaria superior, preferentemente en disciplinas xurídicas ou económicas, con recoñecida competencia e máis de dez anos de experiencia nas materias sobre as que versa a función da Sindicatura de Contas.

Ademais non poderá ser elixido Sindico quen, durante os dous anos anteriores á data de elección, desempeñase funcións de dirección, xestión, inspección ou intervención de ingresos, caudais ou gastos en calquera dos suxeitos integrantes do sector público autonómico, así como quen fose perceptor de subvencións ou beneficiario de avais ou exencións fiscais con cargo a este sector público.

O Síndico Maior é elixido pola Xunta Xeral do Principado de Asturias por maioría de tres quintos, acto seguido da elección dos Síndicos e de entre eles.

No ano 2010, o Síndico Maior era Avelino Viejo Fernández, Licenciado en Ciencias Económicas e Diplomado en Ciencias Empresariais. Ten unha dilatada traxectoria profesional como Director Económico – Administrativo e Director Xestor hospitalario. Pero tamén desempeñou cargos políticos na Administración Local e Autonómica.

Os outros dous Síndicos son Mercedes Fernández González e Antonio Arias Rodríguez. A primeira é Licenciada en Dereito e en Ciencias Políticas e Socioloxía. Exerceu como avogada entre 1984 e 1998. Foi edil do Concello de Xixón dende maio de 1983 a novembro de 1993, sendo portavoz do Grupo Popular de 1991 a 1993. Foi, de novo edil, e portavoz do seu grupo, dende 1995 ao 2000. Nas eleccións de 1993 foi elixida deputada por Asturias, sendo reelixida en 1996. En maio de 2000, foi nomeada delegada do Goberno de Asturias, cesando como deputada no Congreso.

Antonio Arias Rodríguez é Licenciado en Ciencias Económicas e Empresariais e Licenciado en Dereito. Foi Técnico de Xestión da Universidade de Oviedo, onde

desempeñou responsabilidades na área financeira, como xefe do servizo de xestión económica entre 1988 e 1994 e interventor ata 1999. Na Universidade de Salamanca ocupou a vicerencia, ata o 2002, e a xerencia, ata decembro de 2003.

Polo tanto, os tres síndicos teñen unha axeitada formación e experiencia en economía e ciencias xurídicas. Porén, teñen tamén, excepto Antonio Arias Rodríguez, unha ampla experiencia política, como é lóxico xa que a Sindicatura de Contas é un órgano dependente directamente da Xunta Xeral do Principado de Asturias.

8.7.9. Conclusións

A Lei do Principado de Asturias 2/2003, de 17 de marzo, de Medios de Comunicación Social pola que se crea o Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias, sufriu tres modificacións fundamentais no que á elección do Director xeral e do Consello de Administración se refire.

Con respecto ao primeiro, a reforma veu da man da Lei do Principado de Asturias 1/2008, de 11 de abril, de terceira modificación da Lei do Principado de Asturias 2/2003, de 17 de marzo, de Medios de Comunicación Social. Desde a creación da RTPA elixiuse en dúas ocasións ao Director xeral. A primeira delas, a través do Consello de Goberno de Asturias, formado na sexta lexislatura pola coalición PSOE e IU-BA, que decidiu que o candidato máis idóneo era José Ramón Pérez Ornia.

A seguinte elección, logo da reforma da lei, recaía sobre a Cámara autonómica por maioría cualificada de dous terzos. A pesar deste cambio, o candidato elixido foi de novo Pérez Ornia, malia ao voto nulo de Izquierda Unida – Bloque per Asturias – Los Verdes.

O Director xeral, segundo o índice de profesionalidade, ten unha óptima profesionalidade pero ocupou cargos políticos con anterioridade, o que evidencia unha certa vinculación partidista.

En canto á regulación do Consello de Administración, esta foi modificada en dúas ocasións. A primeira delas foi a través da Lei 6/2003, de 30 de decembro, de Medidas Orzamentarias, Administrativas e Fiscais. Esta norma sinala que este órgano será elixido por maioría de dous terzos da Cámara autonómica para elixir aos

conselleiros. Se ao inicio de cada lexislatura non se acada na elección dos membros do Consello de Administración a maioría de dous terzos, cada grupo parlamentario propondrá un número de candidatos proporcional ao seu número de escanos na Cámara.

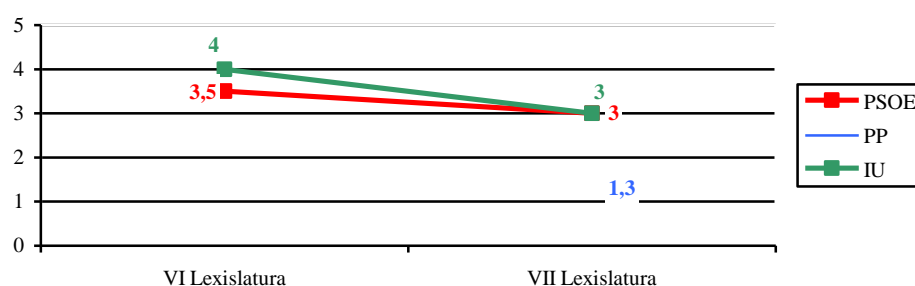
O primeiro Consello de Administración da RTPA, durante a sexta lexislatura, estaba incompleto, debido a que o Grupo Parlamentario Popular non propuxo aos membros que lle correspondía. Durante este período os conselleiros deste órgano suman 3,5 puntos de cualificación.

A segunda reforma que afectou ao Consello de Administración tivo lugar coa Lei 2/2006 de 16 de febreiro, que sinala que no suposto de que un grupo parlamentario non propuxera aos candidatos que lle correspondan, continuarase co procedemento, dándose por cumprido o trámite de proposición de candidaturas, sen prexuízo de que celebrada a elección, se non se houberan cubertos todos os postos, poida abrirse un novo trámite para a súa provisión”.

Nesta ocasión o Partido Popular si que propón aos sete conselleiros que lle corresponden. Destaca a caída da cualificación deste órgano na sétima lexislatura que acada os 2,2 puntos.

Se ben durante o anterior período o Consello está incompleto porque o Partido Popular non propón aos conselleiros que lles corresponde, durante a sétima lexislatura incorpora a varios ex alcaldes que non gañaron as eleccións, a un edil, a un portavoz do PP e a un alcalde que simultanea o cargo de conselleiro co cargo político.

**Gráfico 29. Cualificación do Consello de Administración de RTPA.
VI e VII Lexislaturas**

Fonte. Elaboración propia en outubro de 2009

O principal problema que presenta este órgano, fundamentalmente na sétima lexislatura, cando está completo polos candidatos propostos por tódolos grupos

parlamentarios, é a escasa formación e especialización dos conselleiros. Ademais a maioría dos candidatos non ten experiencia en dirección e xestión de empresas non políticas e moitos deles desempeñaron cargos partidistas con anterioridade a ser conselleiros.

Pola súa parte, a Comisión de Control Parlamentario está formada por doce membros durante as dúas lexislaturas analizadas. En ambos casos suma uns 2 puntos no índice de cualificación, debido a que a maioría dos seus membros non ten formación superior nin experiencia na xestión e dirección de empresas non políticas.

En canto ao seu funcionamento soamente se puido analizar a sexta lexislatura, debido a que na sétima, non hai sesións que revelen un control por parte dos grupos parlamentarios. No primeiro período, destaca o control exercido polo partido da oposición, o Grupo Parlamentario Popular, que solicita sete comparecencias do Director xeral, dúas referentes ao servizo público e cinco á xestión pública. Ademais pódese afirmar que en todas elas solicita algún cambio do funcionamento da radio televisión do Principado de Asturias.

Sen embargo, hai que sinalar tamén, que a oposición, leva a cabo un gran número de referencias de debate político, en concreto, en 41 ocasións. Os outros dous grupos parlamentarios (PSOE e IU-BA) non solicitan ningunha comparecencia nin realizan ningunha pregunta aos membros do ente público, pero sen embargo, si que interveñen no debate xerado. O PSOE o soe facer para defender a RTPA ou para entrar no debate político (19 referencias políticas), mentres que IU-BA mantén unha postura un pouco máis obxectiva.

Finalmente, o Consello Asesor está formado por membros representativos das principais organizacións sociais das comunidades e a Sindicatura de Contas por candidatos cualificados para o control financeiro do ente público. Sen embargo, no primeiro caso, as súas funcións son de mero asesoramento do Consello de Administración e no segundo hai unha certa vinculación política.

8.7.10. Bibliografía

Libros e artigos científicos

Mateo, Rosario de e Bergés, Laura (2009): *Los retos de las televisiones públicas. Financiación, servicio público y libre mercado*. Sevilla: Editorial Comunicación Social.

Moragas, Miquel de; Garitaonandia, Carmelo e López Bernat (1999): *Televisión de proximidad en Europa. Experiencias de descentralización en la era digital*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions.

Artigos de prensa

Axencias (2007, 18 de xullo): “IU propone modificar la ley para elegir al director de la RTPA”, *Elcomerciodigital.com*. Recuperado o 30 de agosto de 2009, de http://www.elcomerciodigital.com/20070718/politica/propone-modificar-para-elegir_200707181300.html

Azcárate, José María (2006, 14 de maio): “Ornia anuncia que la televisión autonómica iniciará su emisión en dos o cuatro semanas”, *Elcomerciodigital.com*. Recuperado o 30 de agosto de 2009, de <http://www.elcomerciodigital.com/pg060514/prensa/noticias/Asturias/200605/14/GIJ-AST-007.html>

Cuartas Javier (2002, 25 de setembro): “El Gobierno asturiano decide poner en marcha una televisión pública autonómica en 2003”, *Elpais.com*. Recuperado o 30 de agosto de 2009, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/ASTURIAS/Gobierno/asturiano/decide/poner/marcha/television/publica/autonomica/2003/elpepisoc/20020925elpepisoc_10/Tes

Efe (2007, 19 de outubro): “PSOE y PP acuerdan que el Director general de RTPA se apruebe por mayoría cualificada”, *Elcomerciodigital.com*. Recuperado o 30 de agosto de 2009, de <http://www.elcomerciodigital.com/gijon/20071019/local/asturias/psoe-acuerdan-director-general-200710191223.html>

Efe (2004, 08 de outubro): “La televisión autonómica asturiana retrasará su lanzamiento hasta el segundo semestre de 2005”, *Elmundo.es*. Recuperado o 02 de setembro de 2009, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2004/10/08/comunicacion/1097243350.html>

Efe (2004, 23 de decembro): “José Ramón Pérez Ornia dirigirá la televisión autonómica asturiana”, *Elmundo.es*. Recuperado o 02 de setembro de 2009, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2004/12/23/comunicacion/1103817411.html>

Enguita, José Ramón (2006, 22 de febreiro): “Dos productoras externas realizarán ocho horas diarias de programas en la RTPA por cuatro millones”, *Elcomerciodigital.com*. Recuperado o 30 de agosto de 2009, de <http://www.elcomerciodigital.com/pg060222/prensa/noticias/Politica/200602/22/GIJ-POL-102.html>

Europa Press (2003, 17 de novembro): “La autonómica asturiana empezará a emitir a finales de 2004”, *Elmundo.es*. Recuperado o 02 de setembro de 2009, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2003/11/26/comunicacion/1069864475.html>

Suárez, Andrés (2007, 19 de setembro): “IU lleva a la Junta una propuesta para que el Parlamento elija al Director de la televisión pública”, *Elcomerciodigital.com*. Recuperado o 30 de agosto de 2009, de <http://www.elcomerciodigital.com/gijon/20070719/politica/lleva-junta-propuesta-para-20070719.html>

Suárez, Andrés (2008, 31 de maio): “El voto favorable de PSOE y PP ratificará a Ornia como Director de la RTPA”, *Elcomerciodigital.com*. Recuperado o 30 de agosto de 2009, de <http://www.elcomerciodigital.com/gijon/20080531/politica/voto-favorable-psoe-ratificara-20080531.html>

Suárez, Andrés (2008, 06 de xuño): “El veto a Ornia, entre las razones de la ruptura del pacto PSOE-IU”, *Elcomerciodigital.com*. Recuperado o 30 de agosto de 2009, de <http://www.elcomerciodigital.com/gijon/20080606/politica/veto-ornia-entre-razones-20080606.html>

Arquivos documentais do Parlamento de Asturias

Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. Diario de Sesións, sexta lexislatura, 09 de xullo de 2003, núm. 11.

Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. Diario de Sesións, sexta lexislatura, 17 de novembro de 2003, núm. 26.

Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. Diario de Sesións, sexta lexislatura, 26 de novembro de 2004, núm. 86.

Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. Diario de Sesións, sexta lexislatura, 14 de marzo de 2005, núm. 98.

Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. Diario de Sesións, sexta lexislatura, 09 de maio de 2005, núm. 119.

Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. Diario de Sesións, sexta lexislatura, 20 de xuño de 2005, núm. 137.

Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. Diario de Sesións, sexta lexislatura, 31 de outubro de 2005, núm. 157.

Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. Diario de Sesións, sexta lexislatura, 21 de febreiro de 2006, núm. 180.

Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. Diario de Sesións, sexta lexislatura, 20 de marzo de 2006, núm. 192.

Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. Diario de Sesións, sexta lexislatura, 30 de marzo de 2006, núm. 195.

Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. Diario de Sesións, sétima lexislatura, 12 de xullo de 2007, núm. 13.

Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. Diario de Sesións, sétima lexislatura, 20 de setembro de 2007, núm. 14.

Comisión de Control do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias. Diario de Sesións, sétima lexislatura, 29 de maio de 2008, núm. 66.

Lexislación

Lei do Principado de Asturias 2/2003, de 17 de marzo, de Medios de Comunicación Social. BOPA. Boletín Oficial do Principado de Asturias, 24 de marzo de 2003, núm. 69.

Lei 6/2003, de 30 de decembro, de Medidas Orzamentarias, Administrativas e Fiscais. BOPA. Boletín Oficial do Principado de Asturias, 31 de decembro de 2003, núm. 301.

Lei do Principado de Asturias 2/2006, de 16 de febreiro, de modificación da Lei do Principado de Asturias 2/2003, de 17 de marzo, de Medios de Comunicación Social. BOPA. Boletín Oficial do Principado de Asturias, 27 de febreiro de 2006, núm. 47.

Lei do Principado de Asturias 1/2008, de 11 de abril, de terceira modificación da Lei do Principado de Asturias 2/2003, de 17 de marzo, de Medios de Comunicación Social. BOPA. Boletín Oficial do Principado de Asturias, 25 de abril de 2008, núm. 96.

8.8. EMPRESA PÚBLICA REXIONAL RADIO TELEVISIÓN DA REXIÓN DE MURCIA

8.8.1. Introducción

A Empresa Pública Radio Televisión da Rexión de Murcia (RTRM) nace tras unha iniciativa do Goberno rexional en 2004, que encarga ao xornalista Ernesto Sáenz de Buruaga os estudos para pór en marcha a televisión autonómica. En decembro de 2004 é aprobada a Lei 9/2004 que crea a Empresa Pública Radio e Televisión de Murcia, optando por un modelo a través da concesión de produción audiovisual e publicidade e a asistencia técnica de informativos a unha empresa privada.

En canto á organización séguese un esquema semellante ao da Lei 4/1980 do Estatuto de Radio e Televisión, caracterizado pola permisividade do control partidista dos principais órganos de control e xestión. A pesar disto, un adianto dos resultados obtidos nesta investigación amosa que tanto o Director xeral coma o Consello de Administración teñen unha boa cualificación. Con respecto á Comisión de Control Parlamentario, prevista na lei, aínda non foi constituída na sétima lexislatura (2007-Actualidade).

8.8.2. Historia electoral de Murcia

A primeira lexislatura na Comunidade de Murcia abarcou o período entre 1983 e 1987, presidida por Andrés Hernández Ros (PSRM-PSOE). Porén, en marzo de 1984 ese político presenta a súa renuncia formal ante a Asemblea Rexional. O Partido Socialista de Murcia levaba varias semanas envolto nunha crise, “aínda que o suborno frustrado a dous xornalistas foi o elemento máis escandaloso” (Prieto, 1984, 09 de marzo).

Tras a súa dimisión, foi constituído un novo Consello de Goberno presidido por Carlos Collado Mena. Este foi reelixido despois dos comicios de 1987 e 1991. En 1993 e logo dunha nova crise do Goberno elíxese como Presidenta do Consello de Goberno a María Antonia Martínez García.

Na cuarta lexislatura (1995-1999) e logo de varios anos de Goberno socialista, gaña as eleccións o Partido Popular de Murcia e Ramón Valcarcel Siso ocupa a

Presidencia da Comunidade, que revalida estes resultados durante a quinta, sexta e sétima lexislaturas.

**Táboa 155. Resultados nas eleccións autonómicas de Murcia
VI Lexislatura (2003-2007)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Popular de Murcia (PPRM)	28	366.314
Partido Socialista de Murcia (PSRM-PSOE)	16	219.707
Izquierda Unida Región de Murcia (IURM)	1	36.551

Fonte. Xunta Electoral Central

**Táboa 156. Resultados nas eleccións autonómicas de Murcia
VII Lexislatura (2007-Actualidade)**

PARTIDO POLÍTICO	ESCANOS	VOTOS
Partido Popular de Murcia (PPRM)	28	377.476
Partido Socialista de Murcia (PSRM-PSOE)	15	205.312
Izquierda Unida Región de Murcia (IURM)	2	40.297

Fonte. Xunta Electoral Central

8.8.3. Historia e regulación da RTRM

O nacemento da Empresa Pública Radio Televisión da Rexión de Murcia ten lugar a partir da aprobación da Lei 9/2004, de 29 de decembro, sobre a creación da Empresa Pública Radio e Televisión da Rexión de Murcia. A concesión da terceira canle de televisión por parte do Goberno central chegou no Consello de Ministros do 8 de xullo de 2005.

Anteriormente, en 2004, o Goberno rexional (PP de Murcia) encargara ao xornalista Ernesto Sáenz de Buruaga os estudos para pór en marcha a televisión autonómica. A finais dese ano, Sáenz de Buruaga “presentou aos conselleiros de Presidencia e Industria, Fernando de la Cierva e Patricio Valverde, un informe explicando diversas opcións para redactar o proxecto” (Buitrago, 2007, 27 de setembro), entre as que estaba a opción escollida finalmente para pór en marcha a radiotelevisión: a apertura dun concurso público para adxudicar dous lotes. Un referido á produción audiovisual e publicidade e outro para a asistencia técnica de informativos.

No primeiro lote (produción audiovisual e publicidade) segundo a información publicada por Buitrago (2007, 27 de setembro), participaron tres empresas: Grupo de Televisión de Murcia (GTM) que obtivo 84,32 puntos; Televisión Murciana con 62,41 puntos e Plural con 57,40 puntos. No segundo lote (informativos) tamén participaron tres empresas: Grupo de Televisión de Murcia (GTM) que conseguiu 93 puntos; Plural 59,99 e Mediaproducción 55,03.

Polo tanto, os dous lotes foron adxudicados en 2005 ao Grupo Televisión Murcia, formado por Grupo Intereconomía, Prodher, Terrapilar, Golosinas Vidal, Palprom 2004, Grupo Polaris, Grupo 2002 e Grupo Corporativo Fuertes.

Tras concluír co proceso de selección de máis de 300 persoas que formaron o cadro de persoal de GTM, a televisión murciana, denominada La 7, comezou a emitir en fase de probas na Semana Santa de 2006. A finais dese ano comezaron as retransmisións regulares, chegando ao 98% da poboación da Rexión de Murcia.

Con posterioridade, en 2007, a adxudicación dos dous lotes a GTM orixinou unha importante polémica xa que en agosto dese ano a Fiscalía abriu dilixencias por presunta prevaricación nesta adxudicación. “A denuncia foi presentada por un particular, que aportou numerosa documentación sobre o concurso público que abriu a Radiotelevisión Pública da Rexión de Murcia (RTRM)” (Buitrago, 2007, 27 de setembro). A finalidade da Fiscalía foi aclarar se o contrato estaba concedido ou non de antemán.

Pola súa banda, os responsables de La 7 consideraron que “no procedemento de contratación, realizado no ano 2005, foron observadas escrupulosamente todas as garantías e cautelas que establece a lei, o que deu lugar a unha adxudicación limpa e transparente” (Buitrago, 2007, 28 de setembro).

Á marxe desta problemática, a estrutura de RTRM é moi similar á do resto das radiotelevisións públicas que non acometeron cambios. O Director xeral é nomeado polo Consello de Goberno, previa consulta do Consello de Administración por un período de catro anos. Este último é elixido por cada lexislatura pola Asemblea Rexional en proporción á representación parlamentaria entre persoas de acreditado prestixio, tendo en conta criterios de pluralismo político, a proposta dos grupos parlamentarios. Finalmente, a Lei 9/2004 prevé a creación dunha Comisión que

exercerá o control parlamentario da actuación da empresa pública rexional, que aínda non foi constituída.

8.8.4. Director xeral de RTRM

A Lei 9/2004, de 29 de decembro, sobre creación da Empresa Pública Rexional Radio Televisión da Rexión de Murcia define ao Director xeral como o órgano executivo da entidade. Este cargo é nomeado polo Consello de Goberno, previa consulta ao Consello de Administración por un período de catro anos. Tamén é o Consello de Goberno o que pode decidir o seu cesamento dunha forma motivada.

O seu cargo é incompatible “con calquera vinculación directa ou indirecta con empresas publicitarias, editoriais, xornalísticas, cinematográficas e axencias de prensa ou de produción de programas filmados ou rexistrados en magnetoscopios ou radiofónicos; con empresas discográficas ou con calquera tipo de entidade relacionada co subministro ou dotación de material ou de programas á empresa pública Radiotelevisión da Rexión de Murcia ou as súas sociedades filiais e con todo tipo de prestación de servizos ou de relación laboral en activo en activo coa empresa pública Radiotelevisión da Rexión de Murcia, con Radiotelevisión Española ou coas súas sociedades filiais”⁷⁰. Igualmente está sometido ás mesmas incompatibilidades que calquera cargo público e coa condición de deputado da Rexión de Murcia, con calquera actividade pública ou privada e con calquera mandato electivo de base popular e co exercicio de cargos nas Administracións Públicas.

Desde a creación do Ente Público, o cargo de Director xeral desempeñao Juan Manuel Máiquez Estévez, nomeado polo Consello de Goberno o 11 de marzo de 2005 e reelixido o 20 de xullo de 2007. Antes deste nomeamento xa era o Director da radio pública Onda Rexional, a canle radiofónica autonómica.

⁷⁰ Artigo 5.3 da Lei 9/2004, de 29 de decembro sobre creación da Empresa Pública Rexional Radio Televisión da Rexión de Murcia

**Táboa 157. Cualificación e cargos políticos de Juan Manuel Máiquez Estévez
(Director xeral de RTRM 2005-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	5

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

Juan Manuel Máiquez Estévez é Licenciado en Xornalismo e encargouse da xestión e dirección de empresas audiovisuais con anterioridade a exercer o seu cargo en RTRM (COPE, SER e Onda Rexional de Murcia). Non ocupou postos políticos con anterioridade a ser Director xeral, polo que acada a máxima puntuación no índice de cualificación elaborado para esta investigación. Ten polo tanto, unha óptima profesionalidade para desempeñar este cargo a pesar de ser nomeado polo Consello de Goberno por un período coincidente co da lexislatura.

8.8.5. Consello de Administración de RTRM

O Consello de Administración de Radio Televisión da Rexión de Murcia está composto por nove membros elixidos por cada lexislatura pola Asemblea Rexional en proporción á representación parlamentaria entre persoas de acreditado prestixio e tendo en conta criterios de pluralismo político, propostas polos grupos parlamentarios.

A condición de conselleiro de administración é incompatible con cargos en empresas audiovisuais e coa condición de deputado da Asemblea Rexional e a Lei

9/2004 prevé o seu cesamento de forma motivada. A Presidencia do Consello de Administración é rotativa e funcional.

O primeiro dos Consellos de Administración de RTRM constituíuse en maio de 2005 e estaba formado por cinco conselleiros elixidos a proposta do Grupo Parlamentario Popular e catro a proposta dos socialistas. Hai paridade entre homes e mulleres e a cualificación é bastante elevada 3,3 (66,7%), destacando positivamente a profesionalidade dos membros propostos polo Grupo Popular, cunha cualificación que ascende a 4,2 puntos.

Táboa 158. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de RTRM. VI Lexislatura

	PPRM	PSRM-PSOE	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	5	4	9
Nº de Homes	4	1	5
Nº de Mulleres	1	3	4
FORMACIÓN			
Formación Inferior á Licenciatura	0	2	2
Formación superior á Licenciatura	2	1	3
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	3	1	4
ESPECIALIZACIÓN			
Sen relación coa radiotelevisión	3	2	5
Relación coa radiotelevisión	2	2	4
Dereito	1	1	2
Comunicación			0
Ccs. Económicas / Empresariais	0	1	1
Ccs. Sociais	0	0	0
Educación / Pedagogía	0	0	0
Filoloxía / Lingua	1	0	1
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS			
Sen experiencia	1	3	4
Con experiencia	4	1	5
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE			
Cargo político	0	3	3
Non cargo político	5	1	6
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE			
Cargo político	0	2	2
Non cargo político	5	3	8
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	21/5 = 4,2	9/4 = 2,25	30/9 = 3,3

Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010 a partir dos datos publicados en www.asambleamurcia.es, Elpais.com e o Boletín Oficial da Rexión de Murcia

Durante a sétima lexislatura ao Grupo Parlamentario Popular correspondeulle propor a seis conselleiros e ao Grupo Parlamentario Socialista a tres membros do Consello. Prodúcese unha diminución da cualificación deste órgano en 0,6 puntos.

Táboa 159. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consello de Administración de RTRM. VII Lexislatura

	PPRM	PSRM-PSOE	TOTAL
Nº de membros do Consello de Administración	6	3	9
Nº de Homes	5	2	7
Nº de Mulleres	1	1	2
FORMACIÓN			
Formación Inferior á Licenciatura	0	3	3
Formación superior á Licenciatura	1	0	1
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	5	0	5
ESPECIALIZACIÓN			
Sen relación coa radiotelevisión	3	3	6
Relación coa radiotelevisión	3	0	3
Dereito	1	0	1
Comunicación	1	0	1
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	0
Ccs. Sociais	1	0	1
Educación / Pedagogía	0	0	0
Filoloxía / Lingua	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS			
Sen experiencia	2	3	5
Con experiencia	4	0	4
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS ANTERIORMENTE			
Cargo político	1	3	4
Non cargo político	5	0	5
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON PARTIDOS SIMULTANEAMENTE			
Cargo político	1	2	3
Non cargo político	5	1	6
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	23/6 = 3,8	1/3 = 0,3	24/9 = 2,7

Fonte. Elaboración propia en xaneiro de 2010 a partir dos datos publicados en www.asambleamurcia.es, elpais.com e o Boletín Oficial da Rexión de Murcia

8.8.7. Consello Asesor de RTRM

A Lei 9/2004, de 29 de decembro sobre creación da Empresa Pública Rexional Radio Televisión da Rexión de Murcia indica que o Consello Asesor é o órgano de asistencia e asesoramento do Consello de Administración e estará composto por catro vogais a proposta da Administración rexional; tres vogais designados pola Federación de Municipios da Rexión de Murcia; dous vogais designados polas centrais sindicais máis representativas da Rexión; dous vogais designados por asociacións empresariais; dous por asociacións profesionais; un vogal designado polo Consello Escolar da Rexión; e un vogal designado polo Consello Interuniversitario da Rexión.

O Consello Asesor é convocado polo Consello de Administración, polo menos trimestralmente e emite o seu parecer cando sexa requirido expresamente por este e sobre competencias referentes á programación.

8.8.8. Conclusións

A Empresa Pública Rexional Radio Televisión da Rexión de Murcia nace a partir da publicación da Lei 9/2004. A opción escollida para a creación da Entidade foi a adxudicación da produción audiovisual, publicitaria e a asistencia técnica de informativos á empresa Grupo de Televisión de Murcia. O concurso de adxudicación provocou a apertura dunha investigación por parte da Fiscalía tras unha denuncia para aclarar se o contrato estaba concedido ou non de antemán.

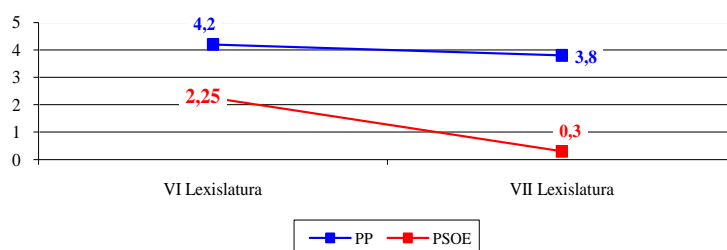
A pesar de que a Lei 9/2004 segue un esquema de organización semellante ao da Lei 4/1980 favorecendo o control partidario dos principais órganos de xestión e control, a cualificación destes é bastante elevada.

Por unha banda, o único Director xeral nomeado desde a creación da Entidade Pública, Manuel Máiquez Estévez, presenta unha alta profesionalidade. Isto pódese deber a que, malia que este é nomeado polo Consello de Goberno por un período de catro anos, a lei define un amplo elenco de incompatibilidade deste cargo, non só de carácter audiovisual senón tamén político.

Por outro lado, os Consellos de Administración analizados nesta investigación (sexta e sétima lexislatura) presentan un nivel de cualificación bastante elevado.

Este índice tan elevado débese fundamentalmente aos membros do Consello de Administración elixidos a proposta do Grupo Parlamentario Popular. Polo contrario, os conselleiros elixidos a proposta do grupo da oposición presentan un nivel de profesionalidade moi mellorable.

**Gráfico 30. Cualificación do Consello de Administración de RTRM
VI e VII Lexislaturas**

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

Finalmente, o Consello Asesor está formado por vogais representativos dos principais grupos sociais e profesionais da Rexión de Murcia, pero depende directamente do Consello de Administración.

8.8.9. Bibliografía

Artigos de prensa

Buitrago, Manuel (2007, 27 de setembro): “El fiscal abre diligencias por presunta prevaricación en la adjudicación de la televisión pública autonómica”, *Laverdad.es*. Recuperado o 01 de xullo de 2010, de <http://www.laverdad.es/murcia/20070927/region/fiscal-abre-diligencias-presunta-20070927.html>

Buitrago, Manuel (2007, 28 de setembro): “Los responsables de La 7 sostienen que la adjudicación fue limpia y transparente”, *Laverdad.es*. Recuperado o 01 de xullo de 2010, de <http://www.laverdad.es/murcia/20070928/region/responsables-sostienen-adjudicacion-limpia-20070928.html>

Buitrago, Manuel (2007, 06 de novembro): “El fiscal cita a declarar como testigo a Buruaga por la investigación a La 7”, *Laverdad.es*. Recuperado o 01 de xullo de 2010, de <http://www.laverdad.es/murcia/20071106/region/fiscal-cita-declarar-como-20071106.html>

Mollejo, Julián (2006, 22 de marzo): “La 7 empezará a emitir en Semana Santa y ofrecerá partidos de fútbol de Segunda”, *Laverdad.es*. Recuperado o 01 de xullo de 2010, de http://www.laverdad.es/murcia/pg060322/prensa/noticias/Region_Murcia/200603/22/MUR-REG-011.html

Prieto, Joaquín (1984, 09 de marzo): “Hernández Ros renuncia hoy a la presidencia de la Comunidad Autónoma de Murcia”, *Elpais.com*. Recuperado o 01 de xullo de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/espana/MURCIA_/COMUNIDAD_AUToNOMA/ESPAnA/PARTIDO_SOCIALISTA_OBRERO_ESPAnOL_/PSOE/Hernandez/Ros/renuncia/hoy/presidencia/comunidad/autonoma/Murcia/elpepiesp/19840309elpepinac_16/Tes/

Lexislación

Lei 9/2004, de 29 de decemebro, sobre creación da Empresa Pública Rexional Radio Televisión da Rexión de Murcia. BORM. Boletín Oficial da Rexión de Murcia, 30 de decembro de 2004, núm. 301.

IX – Os Consellos Audiovisuais autonómicos

9.1. CONSELL DE L’AUDIOVISUAL DE CATALUNYA

9.1.1. Introducción

Cataluña foi a primeira Comunidade Autónoma en España cunha autoridade audiovisual reguladora. O Consell de l’Audiovisual de Catalunya (CAC) nace en 1996 a través da Lei 8/1996, de 5 de xullo, sobre regulación da programación audiovisual distribuída por cable. Non obstante, inicialmente o CAC tiña un perfil distinto ao actual, xa que carecía de personalidade xurídica e estaba integrado na Administració da Generalitat, con funcións consultivas e de asesoramento ao Govern catalán.

O cambio tivo lugar coa Lei 2/2000, coa que o CAC se configurou como entidade xurídica independente do Govern e da Administració, e viu notablemente ampliadas as súas funcións. Estas aínda aumentaron máis a través das reformas da Lei 31/2002 e da Lei 3/2004. A súa regulamentación foi novamente modificada a través da Lei 22/2005, de 29 de decembro, da Comunicación Audiovisual de Cataluña, coa que se produciron cambios sobre a duración do mandato do CAC e da revogación dos seus membros. Actualmente, o CAC é unha institución estatutaria logo da aprobación do novo Estatut de Catalunya (LO 6/2006).

A finalidade do presente capítulo é analizar os cambios do Consell Audiovisual de Catalunya tras as reformas lexislativas. Trátase de coñecer a cualificación e competencias do CAC na última etapa⁷¹, despois das modificacións realizadas e así coñecer as súas posibles melloras e deficiencias. En concreto será analizada unha primeira etapa que corresponde co período de vixencia da Lei 8/1996, de 5 de xullo,

⁷¹ Soamente foi analizada a cualificación dos membros do CAC na última etapa debido a que cada dous anos ten lugar a renovación parcial dun terzo dos membros. A finalidade é coñecer a cualificación dos últimos vogais e President para apuntar as posibles melloras aplicables ao Consell.

sobre regulamentación da programación audiovisual distribuída por cable e unha segunda etapa tras a modificacións das Leis 2/2000, 31/2002, 3/2004 e 22/2005, e tamén despois da aprobación da Lei Orgánica 6/2006.

9.1.2. Primeira etapa: os comezos do Consell de l'Audiovisual de Catalunya

O Consell de l'Audiovisual de Catalunya foi creado pola Lei 8/1996, de 5 de xullo, de regulamentación da programación audiovisual distribuída por cable. Esta norma configuraba o Consell simplemente coma órgano consultivo e asesor do Govern catalán.

Inicialmente, o CAC estaba integrado polo President e por doce vogais, nomeados “entre persoas de recoñecida competencia técnica e profesional”. O President e catro membros eran elixidos pola Generalitat, catro polo Parlament e os catro restantes polas entidades representativas dos municipios de Cataluña. Todos eles por cinco anos e podían ser renovados por un período da mesma duración.

En resumo, o CAC inicialmente era un órgano que carecía de personalidade xurídica propia, o President e vogais non tiñan incompatibilidades reflectidas na lei, soamente tiñan competencias de asesoramento e vixilancia, pero non sancionadoras, e non dispuña de orzamento propio.

Ante esta situación, os partidos na oposición autonómica, o Partit dels Socialistes de Catalunya, Iniciativa per Catalunya Verds e Esquerra Republicana de Catalunya solicitaron algúns cambios na autoridade audiovisual. A finalidade central era garantir a pluralidade do CAC e que este puidera adoptar medidas sancionadoras.

Tras un intenso debate entre os principais partidos políticos autonómicos, foi aprobada a Lei 2/2000, de 4 de maio, do Consell de l'Audiovisual de Catalunya, cuns cambios analizados no seguinte epígrafe.

9.1.3. Segunda etapa: os primeiros cambios do Consell de l'Audiovisual de Catalunya

A Lei 2/2000 do Consell de l'Audiovisual de Catalunya foi aprobada en maio de 2000 coa finalidade de que o CAC pasase a ser unha verdadeira autoridade audiovisual independente, encargada de velar polo cumprimento da lexislación e as directivas das distintas administracións que teñen competencia nesta materia.

Os cambios foron importantes xa que o Consell pasa a ter personalidade xurídica propia con plena independencia das Administracións Públicas no exercicio das súas funcións.

A partir desta norma o Consell pasa a estar integrado por dez membros, nove dos cales son elixidos polo Parlament, a proposta, como mínimo, de tres grupos parlamentarios, por unha maioría de dous terzos. O President, non obstante, é nomeado polo Govern tras oír a opinión maioritaria dos nove membros elixidos pola Asemblea.

O seu mandato é de seis anos, e cada dous anos debe realizarse a renovación parcial dun terzo. En ningún caso, os membros do Consell poden renovar o seu mandato. Os membros do CAC deben ser persoas de prestixio recoñecido e contrastado. Ademais están suxeitos a un amplo réxime de incompatibilidades políticas e con empresas audiovisuais.

En canto ás súas competencias, a Lei 2/2000 introduce funcións executivas e sancionadoras. A maiores intervén en dous momentos na concesión de frecuencias: emitindo un informe preceptivo sobre as condicións dos concursos de concesión e outro tamén preceptivo sobre as ofertas que se presenten.

A Lei 31/2002 e a Lei 3/2004 incrementaron o número de competencias do CAC. Tamén o fixo a Lei 22/2005, de 29 de decembro, da Comunicación Audiovisual de Cataluña que ademais introduciu modificacións sobre o mandato dos membros do Consell.

A duración deste, a partir de decembro de 2005, segue a ser de seis anos non renovables. Non obstante, no caso de vacante no cargo de President do Consell ou dalgún dos vogais debe nomearse a outra persoa que poderá optar excepcionalmente e por unha única vez á renovación do mandato.

Finalmente, a Lei Orgánica 6/2006, de 19 de xullo, de reforma do Estatut de Catalunya sinala que o Consell de l'Audiovisual de Catalunya é a autoridade reguladora independente no ámbito da comunicación audiovisual pública e privada. Desta forma, o CAC pasa a ser unha institución estatutaria.

En decembro de 2009 había, polo tanto, un President, Ramón Font Bové, proposto e nomeado polo Govern e nove vogais elixidos a proposta dos grupos parlamentarios. O President do CAC iniciou o seu mandato en febreiro de 2009 substituíndo a Josep María Carbonell, que a principios de ano anunciou a súa renuncia do cargo tras a polémica concesión de licenzas de PM polo CAC, que rematou nos tribunais⁷². Font Bové é Licenciado en Xornalismo e ten unha ampla experiencia en xestión e/ou dirección de empresas audiovisuais. Se ben, en 2006 foi nomeado Secretario de Comunicación do Goberno da Generalitat.

**Táboa 160. Cualificación e cargos políticos de Ramón Font Bové
(President do CAC 2009-Actualidade)**

FORMACIÓN	
Formación inferior á Licenciatura	☐
Formación superior á Licenciatura	☐
Licenciado, Arquitecto ou Enxeñeiro	X
ESPECIALIZACIÓN	
Sen relación coa xestión dunha empresa xornalística	☐
Con relación coa xestión dunha empresa xornalística	X
EXPERIENCIA EN EMPRESAS NON POLÍTICAS	
Sen experiencia	☐
Con experiencia	X
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE	
Cargo político	X
Non cargos políticos	☐
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE	
Cargo político	☐
Non cargos políticos	X
TOTAL	4

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010

Por outro lado, a cualificación dos membros do Consell de l'Audiovisual de Catalunya é bastante elevada. Practicamente todos os conselleiros teñen formación

⁷² A polémica estalou despois da adxudicación por primeira vez a través do CAC de 83 frecuencias de FM non planificadas que estaban sendo ocupadas grazas a un 'plan piloto' asinado entre a Generalitat e a Associació Català de Ràdio.

superior e especializada, ademais dunha gran experiencia en xestión e/ou dirección de empresas non políticas, moitos con empresas xornalísticas. Porén, advírtese que un total de oito conselleiros (80%) ocuparon cargos políticos ou relacionados con partidos con anterioridade a ser vogais do CAC. Polo tanto, sería necesario incrementar as incompatibilidades con cargos políticos con anterioridade a ser conselleiro, xa que moitos deles ocupan postos deste tipo xusto antes de ser membros do Consell.

Táboa 161. Cualificación e cargos políticos dos membros do Consell de l'Audiovisual de Catalunya Decembro de 2009

	PSC-PSOE ⁷³	ERC	ICV	CiU	PPC	TOTAL
Nº de membros do CAC	3	1	1	4	1	10
Nº de Homes	2	1	0	4	1	8
Nº de Mulleres	1	0	1	0	0	2
FORMACIÓN						
Formación Inferior á Licenciatura	0	0	0	1	0	1
Formación superior á Licenciatura	1	1	1	0	0	3
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	2	0	0	3	1	6
ESPECIALIZACIÓN						
Sen relación coa radiotelevisión	0	0	0	3	0	3
Relación coa radiotelevisión	3	1	1	1	1	7
Dereito	1	0	0	1	0	2
Comunicación	2	1	0	0	1	4
Ccs. Económicas / Empresariais	0	0	0	0	0	0
Ccs. Sociais	0	0	0	0	0	0
Educación / Pedagogía	0	0	0	0	0	0
Filoxía / Lingua	0	0	1	0	0	1
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS						
Sen experiencia	0	0	1	1	0	2
Con experiencia	3	1	0	3	1	8
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE						
Cargo político	2	1	1	4	0	8
Non cargo político	1	0	0	0	1	2
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE						
Cargo político	0	0	0	0	0	0
Non cargo político	3	1	1	4	1	10
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	13/3 = 4,3	4/1 = 4	3/1 = 3	11/4 = 2,75	5/1 = 5	36/10 = 3,6

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010 a partir dos datos publicados en cac.cat

⁷³ Dentro dos conselleiros analizados do Partit Socialiste de Catalunya tamén está presente o currículo do President do Consell de l'Audiovisual de Catalunya.

Neste punto hai que sinalar que en xuño de 2010 o tripartito propuxo a renovación do CAC, xa que algúns dos seus membros permanecían no cargo tras expirar o seu mandato. A sospeita de ligazón partidista saltou cando os socialistas propuxeron á deputada Carme Figueras como substituta do xornalista Rafael Jorba e os populares propuxeron cambiar a Fernando Rodríguez Madero polo deputado e ex-President do PPC, Daniel Sirena.

9.1.4. Conclusións

O Consell de l'Audiovisual de Catalunya comezou sendo unha autoridade sen personalidade xurídica dependente da Administració da Generalitat, para chegar a ser un Consell con maior autonomía na actualidade. Logo das reformas normativas conséguese unha maior independencia respecto da Generalitat, no referente ao seu funcionamento. A maiores incrementáronse o número de competencias do CAC que pasa a ter potestades executiva e sancionadora.

Malia que a lei actual establece que o Parlament é o que elixe aos conselleiros por maioría de dous terzos, a nosa análise evidencia que estes seguen a depender en certa medida dos grupos parlamentarios que os propoñen. De feito o 80% dos membros do Consell, conforme aos currículos publicados na web do CAC e en medios de comunicación social, desempeñaron cargos políticos ou relacionados con partidos con anterioridade.

Á parte disto, a cualificación dos conselleiros é bastante elevada. Son persoas elixidas na maioría das ocasións pola súa alta formación, especialización e experiencia en empresas, en moitas ocasións, xornalísticas.

Aínda que as reformas da Lei 8/1996, de 5 de xullo, sobre regulación da programación audiovisual distribuída por cable introduciron en xeral bastantes melloras, o feito de que a Lei 22/2005 permita a renovación dos conselleiros ou President elixidos para cubrir unha vacante, é un punto negativo.

Para mellorar o Consell de l'Audiovisual de Catalunya debería ser aprobada unha nova lei que incorporase a obriga que os conselleiros nomeados non ocupasen cargos políticos varios anos antes, ademais das incompatibilidades sinaladas na

normativa actual. Desta forma, conseguiríase un Consell bastante cualificado e independente dos grupos parlamentarios.

Igualmente, sería conveniente que o President non fose proposto pola Generalitat e si polo Parlament como o resto dos conselleiros. Este debería ter as mesmas incompatibilidades políticas, tanto con anterioridade como de forma simultánea a ser membro do CAC.

9.1.5. Bibliografía

Libros e artigos científicos

Azurmendi Adarraga, Ana; De la Iglesia Chamarro, Asunción; Muñoz Saldaña, Mercedes e Salvador Armendáriz, M. Ámparo (2009):: *Estudio: El Consejo Audiovisual de Navarra. Sus funciones y competencias en el contexto europeo de regulación del sector audiovisual*. Navarra: Publicacións do Consello Audiovisual de Navarra. Recuperado o 19 de maio de 2010, de <http://www.consejoaudiovisualdenavarra.es/publicaciones/documents/quintapublicacion.pdf>

Bru Sala, Xavier (1990): “Política audiovisual de la Generalitat”, *Seiva*, n.3, pp. 47-63.

Casado, Miguel Ángel (2005): “Nuevas estrategias para el desarrollo del sector audiovisual en las Comunidades Autónomas”, *Ámbitos*, n. 13-14, pp. 109-131.

Fraguas, Rafael (2003): “Patologías de los Consejos de Administración en España”. *Tese doutoral*, Universidade de Navarra. Recuperado o 1 de abril de 2010, de http://www.iese.edu/research/pdfs/T_115.pdf

Artigos de prensa

Cendrós, Teresa (2004, 02 de xuño): “El Consejo Audiovisual de Cataluña podrá revocar licencias a radios y televisiones”, *Elpais.com*. Recuperado o 11 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/cataluna/Consejo/Audiovisual/Cataluna/podra/revocar/licencias/radios/televisiones/elpepiespcat/20040602elpcat_10/Tes

Company, Enric (1999, 02 de xullo): “CiU acepta que el CAC autorice las emisoras”, *Elpais.com*. Recuperado o 11 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/cataluna/BARGALLO/_JOSEP/_ERC/CODINA/_FRANCESC/_CiU/TRIAS/_XAVIER/_CONVERGENCIA_I_UNIO/CARBONELL/_JOSEP_MARIA/_PSC-PSOE/elpepiespcat/19990702elpcat_1/Tes

Company, Enric (2000, 11 de abril): “Pugna para que el Consejo del Audiovisual siga dependiendo del Gobierno”, *Elpais.com*. Recuperado o 11 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/cataluna/ESPANA/CATALUNA/CATALUNA/CONSEJO_AUDIOVISUAL_DE_CATALUNA/_CAC/SINDICATO_DE_PERIODISTAS_DE_CATALUNA/_SPC/CATALUNA/PARLAMENTO_HASTA_1999/CATALUNA/_VI_LEGISLATURA_1999-2003/elpepiespcat/20000411elpcat_9/Tes

Company, Enric (2000, 13 de abril): “Los socialistas mantienen su voto particular para que el Parlament elija el Consejo Audiovisual”, *Elpais.com*. Recuperado o 11 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/cataluna/ESPANA/CATALUNA/CATALUNA/ESPANA/CONSEJO_AUDIOVISUAL_DE_CATALUNA/_CAC/PARTIDO_SOCIALISTA_OBRERO_ESPANOL/_PSOE/PARTIDO_SOCIALISTA_OBRERO_ESPANOL/_PARTIDO_SOCIALISTA_DE_CATALUNA/CATALUNA/PARLAMENTO_HASTA_1999/elpepiespcat/20000413elpcat_8/Tes

Company, Enric (2000, 26 de abril): “El Parlament nombrará al Consejo Audiovisual, pero a su Presidente lo designará el Gobierno”, *Elpais.com*. Recuperado o 11 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/cataluna/Parlament/nombrara/Consejo/Audiovisual/presidente/designara/Gobierno/elpepiespcat/20000426elpcat_6/Tes

Company, Enric (2000, 27 de abril): “Cataluña crea una autoridad audiovisual con voluntad de que sea independiente”, *Elpais.com*. Recuperado o 11 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/ESPANA/CATALUNA/CATALUNA/CONSEJO_AUDIOVISUAL_DE_CATALUNA/_CAC/CATALUNA/PARLAMENTO_HASTA_1999/CATALUNA/_VI_LEGISLATURA_1999-2003/Cataluna/crea/autoridad/audiovisual/voluntad/sea/independiente/elpepisoc/20000427elpepisoc_13/Tes

Company, Enric (2004, 18 de xuño): “El Consejo Audiovisual de Cataluña decidirá sobre la concesión de emisoras”, *Elpais.com*. Recuperado o 11 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/sociedad/Consejo/Audiovisual/Cataluna/decidira/concesion/emisoras/elpepisoc/20040618elpepisoc_18/Tes

Europa Press (2005, 20 de decembro): “El CAC podrá imponer multas de hasta 300.000 euros y suspender la actividad de medios catalanes”, *Elmundo.es*. Recuperado o 11 de maio de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2005/12/20/comunicacion/1135089012.html>

Europa Press (2007, 22 de xaneiro): “El Tribunal Constitucional desbloquea la Ley catalana del Audiovisual”, *Elmundo.es*. Recuperado o 11 de maio de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2007/01/19/comunicacion/1169230689.html>

Rubio, Cristina (2008, 24 de novembro): “El CAC también quiere regular los contenidos de Internet”, *Elmundo.es*. Recuperado o 11 de maio de 2010, de <http://www.elmundo.es/elmundo/2008/11/24/comunicacion/1227547086.html>

Lexislación

Lei 8/1996, de 5 de xullo, de regulación da programación audiovisual distribuída por cable. DOGC. Diari Oficial Generalitat de Catalunya, 19 de xullo de 1996, núm. 2.232.

Lei 2/2000, de 4 de maio, do Consell de l’Audiovisual de Catalunya. DOGC. Diari Oficial Generalitat de Catalunya, 05 de maio de 2000, núm. 3.133.

Lei 31/2002, de 30 de decembro, de Medidas Fiscais e Administrativas. DOGC. Diari Oficial Generalitat de Catalunya, 31 de decembro de 2002, núm. 3.791.

Lei 3/2004, de 28 de xuño, de segunda modificación da Lei 2/2000, de 4 de maio, do Consell de l’Audiovisual de Catalunya. DOGC. Diari Oficial Generalitat de Catalunya, 02 de xullo de 2004, núm. 4.166.

Lei 22/2005, de 29 de decembro, da Comunicación Audiovisual de Cataluña. DOGC. Diari Oficial Generalitat de Catalunya, 03 de xaneiro de 2006, núm. 4.543.

Lei Orgánica 6/2006, de 19 de xullo, de reforma do Estatut d’Autonomía de Catalunya. BOE. Boletín Oficial do Estado, 20 de xullo de 2006, núm. 172.

9.2. CONSELLO AUDIOVISUAL DE NAVARRA

9.2.1. Introducción

A Lei Foral 18/2001 creou o Consello Audiovisual de Navarra (CoAN) coma un órgano independente encargado de garantir e promover o respecto aos valores e principios constitucionais, e en especial, a protección do pluralismo, a xuventude e a infancia. Tal e como o define a lei de creación, o CoAN é un ente de dereito público, con personalidade xurídica propia, independente das Administracións Públicas, con plena capacidade e autonomía orgánica e funcional para o exercicio das súas funcións.

A Lei Foral 18/2001, de 5 de xullo, pola que se regula a actividade audiovisual en Navarra e pola que se crea o Consello Audiovisual de Navarra foi modificada en dúas ocasións pola Lei Foral 17/2002 e pola Lei Foral 3/2005.

Se ben, estas leis, apenas introduciron cambios no que á composición e cualificación dos conselleiros se refire, nin tampouco no referente ás funcións. Esta é a razón polo que abordaremos o estudo das características do CoAN soamente no seguinte epígrafe.

9.2.2. Competencias e cualificación do Consello Audiovisual de Navarra

O Consello Audiovisual de Navarra (CoAN) foi creado pola Lei Foral 18/2001, pola que se regula a actividade audiovisual en Navarra e pola que se crea o Consello Audiovisual de Navarra.

Esta norma sinalaba que o CoAN estaba integrado por sete membros, cinco dos cales eran elixidos polo Parlamento de Navarra, por maioría de dous terzos dos seus membros, entre persoas de relevantes méritos profesionais nos sectores audiovisual, cultural, universitario e asociativo, que reflectan a pluralidade ideolóxica presente na sociedade navarra; e dous membros elixidos polo Goberno de Navarra cos mesmos criterios de cualificación.

A Lei Foral 3/2005, de 7 de marzo, de modificación da Lei Foral 18/2001, de 5 de xullo, elimina a necesidade da maioría de dous terzos na elección parlamentaria de cinco conselleiros, o cal abre as portas a un maior control partidista dos vogais do CoAN.

Por outra banda, o Presidente do Consello é elixido entre os seus membros por maioría de dous terzos dos mesmos. Este pode nomear a un Vicepresidente que exercerá as funcións que lle encomende e substituirá ao Presidente no caso de ausencia ou enfermidade. O Secretario é elixido de entre os seus membros polo mesmo procedemento anterior.

A duración de mandato do Presidente é de seis anos, mentres que a do resto dos conselleiros é tamén de seis anos, pero cada dous debe realizarse a renovación parcial dun terzo dos mesmos.

Finalmente, ademais dos requisitos de capacidade sinalados na lei, os conselleiros están sometidos a un réxime de incompatibilidades. De feito, a condición de conselleiro do CoAN é incompatible coa de membro do Goberno de Navarra, calquera cargo electo nas institucións da Unión Europea, do Estado, das Comunidades Autónomas e das Entidades Locais, calquera cargo directivo en partidos políticos ou en organizacións sindicais ou empresariais, calquera cargo directivo que teñan directa ou indirectamente intereses en medios de comunicación, e ser propietario ou titular de máis do 5% das participacións sociais ou acción de empresas de comunicación ou publicitarias.

**Táboa 162. Cualificación e cargos políticos dos membros Consello Audiovisual de Navarra
Decembro de 2009**

	UPN-PP (Goberno)	UPN-PP	CDN	PSN-PSOE	TOTAL
Nº de membros do CoAN	2	2	1	2	7
Nº de Homes	2	1	1	1	5
Nº de Mulleres	0	1	0	1	2
FORMACIÓN					
Formación Inferior á Licenciatura	0	1	0	0	1
Formación superior á Licenciatura	2	0	0	0	2
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	0	1	1	2	4
ESPECIALIZACIÓN					
Sen relación coa radiotelevisión	1	0	0	1	2
Relación coa radiotelevisión	1	2	1	1	5
Dereito	1	0	0	0	1
Comunicación	1	1	1	0	3
Ccs. Económicas / Empresariais	1	0	0	0	1
Ccs. Sociais	0	0	0	0	0
Educación / Pedagogía	0	1	0	0	1
Filoloxía / Lingua	0	0	0	1	1
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS					
Sen experiencia	0	0	1	1	2
Con experiencia	2	2	0	1	5
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE					
Cargo político	1	1	1	1	4
Non cargo político	1	1	0	1	3
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE					
Cargo político	0	0	1	0	1
Non cargo político	2	2	0	2	6
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	8/2 = 4	8/2 = 4	2/1 = 2	7/2 = 3,5	25/7 = 3,5
	16/4 = 4				

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010 a partir dos datos publicados en www.consejoaudiovisualdenavarra.es

A táboa amosa que a cualificación dos conselleiros é bastante elevada e que os que son nomeados polo grupo maioritario son os que teñen unha maior profesionalidade. Practicamente todos eles teñen unha óptima formación e experiencia en xestión e/ou dirección de empresas. Non obstante, e ao igual que ocorría no caso do Consell de l'Audivoisual de Catalunya, a maioría ocuparon cargos políticos con

anterioridade a ser membros do CoAN. Mesmo un deles ocupa un cargo relacionado cun partido político de forma simultánea, aínda que non é un posto de dirección.

No referente ás competencias, estas son as mesmas desde a aprobación da Lei Foral 18/2001, en concreto as de asesoramento, informativas, de arbitraje, de control e sancionadoras.

9.2.3. Conclusións

O Consello Audiovisual de Navarra nace en 2001 despois da publicación da Lei Foral 18/2001. Aparece configurado coma un organismo de dereito público, con personalidade xurídica propia e independente das Administracións Públicas.

A pesar de que a lei de creación sufriu dúas modificacións, o certo é que estes cambios apenas afectaron á estrutura e nomeamento dos seus conselleiros. Unicamente coa Lei Foral 3/2005, de 7 de marzo, de modificación da Lei Foral 18/2001, de 5 de xullo, desaparece a maioría cualificada requirida ao Parlamento para a elección de cinco conselleiros, o cal empeora o sistema dos seus nomeamentos⁷⁴.

Tras a análise realizada evidénciase que os membros do CoAN en 2009 tiñan unha óptima cualificación e profesionalidade, de acordo cos criterios de capacidade e incompatibilidades sinaladas na lei. Non obstante, estas non son suficientes para garantir a total desvinculación dos conselleiros aos grupos parlamentarios, xa que cinco dos sete desempeñaron cargos políticos ou relacionados con partidos con anterioridade.

Ademais un deles fíxoo dunha forma simultánea⁷⁵. A lei sinala que o cargo de conselleiro do CoAN é incompatible co de calquera cargo directivo en partidos políticos ou en organizacións sindicais ou empresariais. Este membro non incumpe as incompatibilidades, pero si ocupa un cargo relacionado cun partido.

⁷⁴ A Lei 17/2002, de 6 de xuño, de modificación da Lei Foral 18/2001 soamente introduce modificacións referentes á creación de rexistros de Titularidade dos Medios de Comunicación Audiovisuais e sobre o persoal ao servizo do Consello.

⁷⁵ Este dato aparece publicado na páxina web do partido político que propón a este conselleiro, actualizada en agosto de 2010.

9.2.4. Bibliografía

Artigos e libros científicos

Azurmendi Adarraga, Ana; De la Iglesia Chamarro, Asunción; Muñoz Saldaña, Mercedes e Salvador Armendáriz, M. Ámparo (2009): *Estudio: El Consejo Audiovisual de Navarra. Sus funciones y competencias en el contexto europeo de regulación del sector audiovisual*. Navarra: Publicacións do Consello Audiovisual de Navarra. Recuperado o 19 de maio de 2010, de <http://www.consejoaudiovisualdenavarra.es/publicaciones/documents/quintapublicacion.pdf>

Casado, Miguel Ángel (2005): “Nuevas estrategias para el desarrollo del sector audiovisual en las Comunidades Autónomas”, *Ámbitos*, n. 13-14, pp. 109-131.

Fraguas, Rafael (2003): “Patologías de los Consejos de Administración en España”. *Tese doutoral*, Universidade de Navarra. Recuperado o 1 de abril de 2010, de http://www.iese.edu/research/pdfs/T_115.pdf

Artigos de prensa

Muez, Mikel (2001, 27 de abril): “Navarra regulará su sector audiovisual según la protesta de los socialistas”, *Elpais.com*. Recuperado o 11 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/pais/vasco/Navarra/regulara/sector/audiovisual/propuesta/socialistas/elpep iesppvs/20010427elpvas_6/Tes

Lexislación

Lei Foral 18/2001, de 5 de xullo, pola que se regula a actividade audiovisual en Navarra e se crea o Consello Audiovisual de Navarra. BON. Boletín Oficial de Navarra, 16 de xullo de 2001, núm. 86.

Lei Foral 17/2002, de 6 de xuño, de modificación da Lei Foral 18/2001, de 5 de xullo, pola que se regula a actividade audiovisual en Navarra e se crea o Consello Audiovisual de Navarra. BON. Boletín Oficial de Navarra, 14 de xuño de 2002, núm. 72.

Lei Foral 3/2005, de 7 de marzo, de modificación da Lei Foral 2/1985, de 4 de marzo, de creación e regulación do Consello Asesor de Radiotelevisión Española en Navarra, da Lei Foral 4/2000, de 3 de xullo, do Defensor do Pobo da Comunidade Foral de Navarra e da Lei Foral 18/2001, de 5 de xullo, pola que se regula a actividade audiovisual en Navarra e se crea o Consello Audiovisual de Navarra. BON. Boletín Oficial de Navarra, 11 de marzo de 2005, núm. 30.

9.3. CONSELLO AUDIOVISUAL DE ANDALUCÍA

9.3.1. Introducción

O Consello Audiovisual de Andalucía (CAA) nace tras a publicación da Lei 1/2004, de 17 de decembro. Esta norma define ao CAA como unha entidade pública con personalidade xurídica propia e con plena autonomía e capacidade para o exercicio das súas funcións.

A diferenza dos dous casos analizados anteriormente a Lei 1/2004 non sufriu aínda ningunha modificación. O Consello Audiovisual de Andalucía presenta características parecidas aos seus antecesores, pero tamén elementos diferenciais.

Entre as distincións, destaca que todos os conselleiros son elixidos polo Parlamento por maioría de tres quintos e ningún deles polo Goberno. Son elixidos por un período de cinco anos coa posibilidade de renovación unha soa vez. Ademais a lei sinala a necesidade de respectar o principio de paridade de xénero, cousa que non ocorre nin no Consell de l'Audiovisual de Catalunya nin no Consello Audiovisual de Navarra.

Como puntos semellantes, a norma de creación do CAA sinala a necesidade de que os conselleiros teñan unha óptima cualificación e estean sometidos a un réxime de incompatibilidades, tanto políticas como con empresas audiovisuais.

A continuación, analízase se estas diferenzas orixinan que os conselleiros do CAA teñan máis ou menos cualificación cós membros do CAC e do CoAN.

9.3.2. Competencias e cualificación do Consello Audiovisual de Andalucía

O Consello Audiovisual de Andalucía está integrado por once membros, elixidos polo Parlamento por maioría de tres quintos dos seus membros. O Presidente é proposto polo Consello entre os seus membros. Os requisitos para ser conselleiro é ser persoas de recoñecido prestixio profesional no ámbito da comunicación audiovisual, científico, educativo, cultural e social. A composición do CAA respectará o principio de paridade de xénero.

A duración do mandato dos membros do Consello Audiovisual de Andalucía é de cinco anos con posibilidade de ser reelixidos unha soa vez por un período da mesma duración.

No referente ao Estatuto persoal, a lei determina unha serie de incompatibilidades: co exercicio de calquera cargo de elección ou designación política, co desenvolvemento de actividades nas Administracións Públicas e co exercicio de funcións de dirección ou executivas en partidos políticos, organizacións sindicais ou empresariais.

Tampouco poden ter directa nin indirectamente intereses en empresas audiovisuais, de cine, de vídeo, de prensa, de publicidade, de informática, de telecomunicacións ou de internet. Os conselleiros que formaban parte do CAA a finais do 2009 cumprían con todos os requisitos de capacidade e co réxime de incompatibilidades sinalados na Lei 1/2004, ademais de que había paridade entre homes e mulleres.

A análise evidencia que a cualificación dos conselleiros é moi elevada. Ademais, a diferenza do que ocorre co CAC e do CoAN, a maioría dos membros deste Consello non ocuparon cargos políticos con anterioridade.

En definitiva, o Consello Audiovisual de Andalucía está integrado por once conselleiros con formación superior, especializados en Dereito, Ciencias da Comunicación, Xestión e Dirección de Empresas e Socioloxía. A maioría ten, ademais, experiencia en xestión e dirección de empresas privadas e en investigación, sen unha vinculación excesiva con partidos políticos.

En canto ás súas funcións, as principais son informativas, de control e de vixilancia. O Consello Audiovisual de Andalucía ten potestade sancionadora no referente ao ámbito de actuación e as funcións do CA elaborando tamén as correspondentes propostas de sanción.

**Táboa 163. Cualificación e cargos políticos dos membros Consello Audiovisual de Andalucía
Decembro de 2009**

	PSOE-A	PPA	IU-LV	PA	TOTAL
Nº de membros do CAA	5	3	2	1	11
Nº de Homes	2	2	1	1	6
Nº de Mulleres	3	1	1	0	5
FORMACIÓN					
Formación Inferior á Licenciatura	0	0	0	0	0
Formación superior á Licenciatura	3	1	0	0	4
Licenciados, Arquitectos ou Enxeñeiros	2	2	2	1	7
ESPECIALIZACIÓN					
Sen relación coa radiotelevisión	0	0	0	0	0
Relación coa radiotelevisión	5	3	2	1	11
Dereito	1	1	0	1	3
Comunicación	2	2	2	1	7
Ccs. Económicas / Empresariais	0	1	0	0	1
Ccs. Sociais	3	0	1	0	4
Educación / Pedagogía	0	0	0	0	0
Filoloxía / Lingua	0	0	0	0	0
EXPERIENCIA EN ALTA DIRECCIÓN OU XESTIÓN DE EMPRESAS NON POLÍTICAS					
Sen experiencia	0	1	0	0	1
Con experiencia	5	2	2	1	10
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO ANTERIORMENTE					
Cargo político	2	1	0	0	3
Non cargo político	3	2	2	1	8
CARGO POLÍTICO OU RELACIONADO CON ALGÚN PARTIDO SIMULTANEAMENTE					
Cargo político	0	0	0	0	0
Non cargo político	5	3	2	1	11
TOTAL (Indicadores vermello/membros)	23/5 = 4,6	13/3 = 4,3	10/2 = 5	5/1 = 5	51/11 = 4,6

Fonte. Elaboración propia en xullo de 2010 a partir dos datos publicados en www.consejoaudiovisualdeandalucia.es

9.3.3. Conclusións

O Consello Audiovisual de Andalucía nace como unha entidade pública con personalidade xurídica propia e con plena autonomía e capacidade para o exercicio das súas funcións. Está integrado por once membros e a diferenza do CAC e do CoAN todos eles son elixidos polo Parlamento por maioría de tres quintos.

Os conselleiros están sometidos a un réxime amplo de incompatibilidades políticas e con empresas audiovisuais ademais de someterse a unha serie de requisitos de capacidade, como tamén ocorre cos membros dos Consellos de Cataluña e de Navarra.

Non obstante, e posiblemente pola forma na que son elixidos, os conselleiros do CAA presentan unha maior cualificación no índice elaborado para esta investigación. O feito de que sexan moi poucos vogais os que ocuparan cargos políticos ou relacionados con partidos con anterioridade establece unha nota diferencial co CAC e co CoAN.

Aínda así, algún dos membros do Consello Audiovisual de Andalucía si ocuparon este tipo de cargos con anterioridade o cal evidencia a posibilidade de que os grupos parlamentarios elixan a membros cunha certa vinculación partidista. O razoable para evitar isto é que a lei sinala incompatibilidades políticas varios anos antes de ser vogais do CAA.

9.3.4. Bibliografía

Artigos e libros científicos

Casado, Miguel Ángel (2005): “Nuevas estrategias para el desarrollo del sector audiovisual en las Comunidades Autónomas”, *Ámbitos*, n. 13-14, pp. 109-131.

Fraguas, Rafael (2003): “Patologías de los Consejos de Administración en España”. *Tese doutoral*, Universidade de Navarra. Recuperado o 1 de abril de 2010, de http://www.iese.edu/research/pdfs/T_115.pdf

Marín Montín, Joaquín (2008): “El Consejo Audiovisual de Andalucía”. En León, Bienvenido (coord.): *Transformar la televisión. Otra televisión es posible*. Sevilla: Comunicación Social.

Artigos de prensa

Navarro Cáceres, Manuel (2005, 23 de xuño): “El espectáculo del Consejo Audiovisual”, *Elpais.com*. Recuperado o 11 de maio de 2010, de http://www.elpais.com/articulo/andalucia/espectaculo/Consejo/Audiovisual/elpepiespand/20050623elpand_6/Tes

Lexislación

Lei 1/2004, de 17 de decemebro, de creación do Consello Audiovisual de Andalucía. BOJA. Boletín Oficial da Xunta de Andalucía, 30 de decembro de 2004, núm. 254.

CUARTA PARTE

Análise cualitativa

10.1. INTRODUCCIÓN

Este capítulo recolle os resultados de cinco entrevistas realizadas en outubro de 2008 e xullo de 2010 a expertos en materia de radiotelevisión pública e das políticas de comunicación: Enrique Bustamante Ramírez, Bernardo Díaz Nosty, Joan Majó Cruzate, Ramón Zallo Elguezabal e Miquel de Moragas i Spá. Os tres primeiros, dous académicos e un xestor con ampla traxectoria administrativa, tanto estatal coma autonómica e europea, foron entrevistados en outubro de 2008, nun momento no que estaban pendentes algunhas reformas na radiotelevisión española. Cos dous últimos, igualmente dous expertos en radiotelevisión, mantívose a conversa en xullo de 2010, unha vez que xa tiveran lugar estas modificacións normativas.

Os cinco entrevistados foron elixidos pola súa ampla traxectoria e experiencia no campo obxecto de estudo de esta tese de investigación.

Enrique Bustamante Ramírez é Licenciado en Xornalismo e Doutor en Socioloxía. É profesor universitario e Catedrático de Comunicación Audiovisual e Publicidade da Universidade Complutense de Madrid. Compaxina este cargo coa investigación en economía e socioloxía da televisión e das industrias culturais. Para efectos desta tese destaca porque foi un dos membros da comisión creada para a elaboración do Informe para a Reforma dos Medios de Titularidade do Estado (2005). Por este motivo foi condecorado coa Gran Cruz da Orde Civil de Afonso X o Sabio.

Ademais é o fundador e director da revista de investigación en comunicación Telos. Cuadernos de Tecnología, Comunicación y Sociedad (FUNDESCO). Pertence a un gran número de asociacións de investigación europeas e iberoamericanas e é membro de consellos de redacción de numerosas revistas de investigación sobre comunicación.

Joan Majó Cruzate é Doutor en Enxeñaría Industrial pola Universidade Politécnica de Cataluña. Foi alcalde de Mataró tras as eleccións municipais de 1979 e coa chegada ao poder en 1982 do Partido Socialista Obrero Español foi nomeado Ministro de Industria e Enerxía en substitución de Carlos Solchaga. Abandona o Goberno en 1986 dirixindo a súa actividade á empresa privada, onde ocupou diversos cargos directivos. Foi asesor de varios eurocomisarios europeos en Bruselas sobre políticas de telecomunicacións e comunicación.

Foi tamén Director xeral da Corporació Catalana de Radio i Televisió (CCRTV), cargo do que tomou posesión o 20 de xaneiro de 2004. Esta experiencia é relevante para efectos desta investigación.

Ademais de desenvolver o seu labor no ámbito empresarial, estivo moi unido á política de telecomunicacións, investigación, comunicación e ciencia da Unión Europea despois de participar no Comité Organizador dos Xogos Olímpicos de Barcelona 1992. Foi conselleiro asesor da Comisión Europea en materia de Telecomunicacións e Informática, Presidente do Information Society Forum de Bruselas, do European Institute for Media de Düsseldorf e Presidente do Comité de Expertos que avaliou a política científica e tecnolóxica europea por encargo do Parlamento e o Consello da Unión Europea.

Bernardo Díaz Nosty é Licenciado en Xornalismo e en Ciencias Políticas pola Universidade Complutense de Madrid. É Doutor en Ciencias Políticas e iniciou a súa actividade docente na Facultade de Ciencias da Información de Madrid (1975). É Catedrático de Xornalismo da Universidade de Málaga (1995), da que foi Decano fundador da Facultade de Comunicación (1992) e Director do Departamento de Xornalismo.

Destaca, para efectos desta investigación, porque foi membro do Consello de Administración da Empresa Pública da Radio e Televisión de Andalucía (RTVA) (1995-2000), Presidente do Consello de Administración do Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias (RTPA) e membro do Consello Asesor do diario de Málaga Hoy.

Foi fundador e primeiro Presidente da Asociación para a Investigación en Comunicación (AIC, 1982)) e da Asociación para a Investigación e o Desenvolvemento da Comunicación (I+D.COM, 1999).

Ramón Zallo Elguezabal é Licenciado en Dereito e Economía pola Universidade de Deusto e Doutor en Ciencias da Información pola Universidade do País Vasco. É autor de varios libros sobre economía e política da cultura e a comunicación, tanto teóricos como aplicados ao caso español e vasco. Na actualidade é Catedrático de Universidade no Departamento de Comunicación Audiovisual e Publicidade da Universidade do País Vasco. A efectos desta investigación, ademais do seu currículo, destaca por ser membro do Consello de Administración de EITB desde 1999 ata 2002.

Finalmente, **Miquel de Moragas i Spá** é Doutor en Filosofía. É un dos impulsores dos estudos universitarios e da investigación en comunicación en España, así como un dos introdutores do pensamento comunicacional no ámbito de fala hispana. Foi Secretario xeral da Escola de Xornalismo do CIV en Barcelona (1968-1972) e Decano da Facultat de Ciències de la Comunicació da Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) (1978-1980 e 1982-1984). É Catedrático de Teoría da Comunicación e Director do Institut de la Comunicació da UAB, creador do Portal da Comunicació, Vicerreitor de investigación da UAB (1986-1990).

É autor de diversos libros de teoría e socioloxía da comunicación e traballou nos campos da semiótica, as políticas de comunicación, as novas tecnoloxías, a comunicación e a cultura de masas. Ademais foi Presidente da Societat Catalana de Comunicació (1986-1987) e actualmente preside a Asociación Española de Investigadores da Comunicación (AE-IC).

Neste capítulo amósanse os resultados destas entrevistas en profundidade, agrupando as respostas e conceptos en tres apartados. Comézase coa opinión destes cinco expertos sobre o concepto de independencia, para despois abordar as características propias do servizo público de radiotelevisión e da súa historia en España. Remata o capítulo cunha visión sobre as características dos principais órganos de xestión e control das entidades públicas audiovisuais: Director xeral, Consello de Administración, Comisión de Control Parlamentario e Consellos Audiovisuais.

10.2. A INDEPENDENCIA DOS MEDIOS DE COMUNICACIÓN

A independencia é un termo moi ambiguo e con múltiples significados. Os cinco expertos entrevistados definen a independencia de maneira diferente, pero cun significado común.

Para Enrique Bustamante a independencia “é un concepto complexo” e pode entenderse desde unha dobre perspectiva: Independencia de Goberno, en materia de contidos e de xestión. Isto tradúcese nun estatuto xurídico “que realmente garanta a autonomía respecto do Goberno”. Independencia dos grupos de poder, especialmente, independencia da publicidade, da presión comercial e “respecto dos grupos que poidan estar detrás dela, anunciantes e grandes patrocinadores de comunicación”.

Bernardo Díaz Nosty equipara a independencia á “plena autonomía dos integrantes dun determinado órgano respecto aos poderes”, especialmente daqueles que o nomearon. A independencia ten lugar cando durante o seu mandato, os membros que integran un órgano “non están suxeitos nin ás tensións nin ás presións doutras instancias externas, incluídos aqueles que os nomearon ou elixiron”.

Pola súa banda, Joan Majó subliña que a independencia significa que as decisións dunha organización “son tomadas polos órganos da propia organización”. Finalmente, tanto Ramón Zallo como Miquel de Moragas entenden a independencia aplicada aos medios de comunicación en dous niveis: Independencia respecto do Goberno e dos partidos políticos.

Segundo Zallo é necesario que nas entidades públicas non haxa vinculacións “cun Goberno que marque directrices”. Independencia dos partidos políticos, é dicir, que “non dependa das cotas de poder dos distintos partidos, de tal maneira que haxa un criterio de profesionalidade en xeral”.

Para Miquel de Moragas, na nova lexislación en España non se conseguiu a independencia con respecto aos partidos políticos. “A lei estipula que o Parlamento nomea a expertos e expertas en comunicación (...), mentres que na práctica real os nomeamentos responden a lóxicas de cotas de partido e as persoas que ocupan estes cargos son persoas que teñen experiencia profesional, pero tamén veñen acompañadas das esixencias do propio partido”.

Na radiotelevisión pública a independencia é un requisito. Enrique Bustamante destaca que “é un elemento vital e imprescindible para a súa lexitimidade”. Para conseguila, segundo este experto, cómpre “un estatuto xurídico e determinados modelos de nomeamento e control”.

Para Ramón Zallo, ademais da independencia governamental e de partido, “moito máis non se pode pedir”. Con respecto á “neutralidade nunca será neutral de todo; a obxectividade sempre está colgada de criterios de corte ideolóxico. Pedir unhas condicións mínimas e estruturais, a non dependencia do Goberno e dos partidos e unha profesionalidade, é necesario para a visión do servizo público”.

10.3. A RADIOTELEVISIÓN COMO SERVIZO PÚBLICO

10.3.1. Definición e características

Ao que igual que ocorre co concepto de independencia, os expertos entrevistados definen a radiotelevisión pública de formas diversas, pero complementarias.

Enrique Bustamante fai referencia á necesidade dun concepto amplo de servizo público. Sinala que a Unión Europea reconece na súa doutrina que este concepto debe ser acadado dunha forma integral, é dicir, tendo en conta todas as funcións que demande unha sociedade. “Polo tanto, non se pode reducir ao ámbito da cultura, nin da educación, nin facer un catálogo de cales son os xéneros bos ou malos”.

Por outro lado, a Unión Europea reconece que o servizo público é sinónimo da defensa dos cidadáns. En opinión de Enrique Bustamante iso significa que, polo tanto, debe ter en conta todos os xéneros, cun estándar de calidade e “non pode dar concesións de ningún tipo ao populismo ou ao telelixo”.

En terceiro lugar, sinala que a televisión pública debe servir a todas as audiencias. “Non pode ser nin soamente para públicos maioritarios, nin tampouco para un target determinado. Ten que ser para o conxunto dos cidadáns, incluíndo as múltiples minorías, e especialmente as que están máis indefensas, porque ás veces son as menos rendibles dende o punto de vista comercial, pero son as que necesitan máis apoio para un consenso social”.

Para Joan Majó o servizo público enmárcase en catro liñas: Informar obxectivamente e dar cabida á pluralidade de opinións; emitir contidos de carácter cultural e educativo; producir programas de entretemento de calidade; promocionar a lingua propia de cada rexión ou comunidade.

Segundo Ramón Zallo, as misións propias dun servizo público están relacionadas “coa lingua, información, desenvolvemento do sector audiovisual propio, (...) participación social e presenza no dereito de acceso activo e pasivo do público, tanto das maiorías como das minorías”.

10.3.2. A radiotelevisión pública e as novas tecnoloxías

A radiotelevisión pública debe xogar un papel de pulo das novas tecnoloxías, como a Televisión Dixital Terrestre (TDT), Internet ou a televisión móbil. Joan Majó considera que a TDT debería servir para que houbera canles ou programas que inclúan interactividade. A Televisión Dixital Terrestre debe “permitir facer xestións administrativas, facer consultas relacionadas coa sanidade, coa educación, sendo un servizo directo da Administración”.

Pola súa parte, Enrique Bustamante define o papel da radiotelevisión pública coma un rol de complemento. Destaca o pulo que debe exercer o servizo público de radiotelevisión na democracia moderna, “onde non é o único actor, pero é vital, porque é o único que sabe nunha sociedade democrática e moderna crear contidos, organizalos, integralos, xestionarlos e atender ás necesidades múltiples”.

Bustamante considera que RTVE está cumprindo este papel só parcialmente. Á Corporación Pública RTVE na TDT “déronlle cinco programas cos que non se pode facer moito. Este desequilibrio non é casual, senón que é unha falta de confianza e unha falta de vontade de que o servizo público cumpra realmente o papel de motor na sociedade da información”. Polo contrario, “estase favorecendo un papel moito máis activo dun número demasiado amplo de canles privados”.

Ramón Zallo subliña que existen dúas percepcións no referente ao rol da radiotelevisión pública coa chegada das novas tecnoloxías. O punto de vista dominante sobre a idea “que aparece na nova lexislación” de que a radiotelevisión pública atenda

“aquilo do que non se ocupan as privadas” é equivocado, segundo Ramón Zallo. “Creo que o criterio das radiotelevisións públicas tería que ser máis ben o de ser un factor tractor da profesionalidade, do bo facer, da información solvente, de criterios en relación ao audiovisual autonómico, local ou, en fin, do ámbito do que esteamos falando. (...) Polo tanto, non tería que ser un factor subsidiario do ámbito privado senón que sería un factor tractor”.

Para Zallo, “na práctica cada vez máis ten que tenderse a que o sistema público xa non é un operador simplemente analóxico que agora opera en dixital, senón que debe ser unha multiplataforma que estea presente en todo menos no que se refire á televisión de pago (...). Cabe aquí unha certa cooperación a escala, tanto de Estado como internacional de cara a relexitimar os servizos públicos como solventes non soamente para ofrecer programación, senón tamén información a través da rede”.

No referente ao rol que debe xogar a radiotelevisión pública en Internet, Bustamante sinala que estes medios deben “ter contidos especiais, pensados para as novas audiencias e os novos hábitos”, e deste modo, tomar un rol activo.

É precisamente nese punto, onde Bustamante ve un problema importante. “O erro de moitos portais de televisión é ofrecer soamente os mesmos programas, empacitados doutra forma. Na época da web 2.0, fai falta crear novos contidos para Internet, especialmente para a xente nova que se está escapando da televisión dunha forma progresiva”.

10.3.3. Historia e evolución da radiotelevisión pública en España

10.3.3.1. Radio Televisión Española

Enrique Bustamante lembra que nos seus comezos Radio Televisión Española era “unha Subdirección xeral dentro da Dirección xeral de Radiodifusión, no Ministerio de Información e Turismo, sen a menor autonomía”.

A Lei 4/1980, de 10 de xaneiro, do Estatuto da Radio e a Televisión, significou un avance con respecto ao período anterior. “Foi un salto importante –comenta Bustamante– respecto a unha situación de total ilegalidade, de falta de autonomía. Significou recoñecer unha autonomía financeira de RTVE. É habitual esquecer que o

Estatuto implanta o servizo público indirecto, os medios privados. Polo tanto, esta lei non é so de RTVE, senón de toda a radiotelevisión que existía nese momento”.

Para Bustamante un dos principais problemas do Estatuto é que naceu nun momento de transición no que os partidos estaban enormemente hipotecados pola herdanza do franquismo. A radio e a televisión eran consideradas como plataformas prioritarias de propaganda, de influencia, “como a concibiu o propio Suárez, que a utilizou coma un gran aparato de control”.

Segundo Enrique Bustamante, “isto explica o motivo polo que todos os partidos políticos chegan a un acordo, un Estatuto cun consenso xeral e deciden elementos que vimos que eran nefastos”.

A pesar disto non se pode afirmar que na época de vixencia desta lei, a radiotelevisión pública tivera un comportamento semellante ao das canles privadas. Enrique Bustamante destaca que Radio Televisión Española nos anos 80 “tivo un papel emblemático de apoio á produción independente. Ampliou a oferta de contidos en campos culturais e informativos como xamais o puidera facer unha canle privada”.

En 2006, é aprobada a Lei 17/2006, de 5 de xuño, da Radio e Televisión de Titularidade Estatal. Esta norma foi o resultado dun amplo traballo que comeza coa creación dun comité para a elaboración do Informe para a Reforma dos Medios de Titularidade do Estado (2005), do que formou parte Enrique Bustamante. Este precisa que “o 2004 chega cun programa de cambio sistemático en comunicación e cultura dende o Estado porque había unha demanda social”.

Unha vez presentado o Informe, produciuse unha oposición das canles privadas, pero tamén dos partidos políticos. Para Bustamante, “o Partido Popular non quería a reforma porque era un mérito que se lle atribuíra ao Goberno socialista”.

Para Joan Majó esa lei “é un texto novo moito mellor que o anterior que permite unha verdadeira televisión pública”. Esta iniciativa “foi unha decisión política importante e valente e, ao mesmo tempo unha vontade de modernizar o sector en España e acabar coa manipulación por parte dos Gobernos dos medios públicos”.

Porén, segundo este entrevistado, era posible que non chegase a ter os efectos previstos ou ben por “un desvirtuamento do seu espírito”, ou ben porque non se aprobasen as outras leis necesarias “para a reforma integral”.

Unha destas normas era a Lei Xeral de Comunicación Audiovisual, prevista no programa electoral dos socialistas en 2004 e que foi aprobada no 2010. Dous anos antes, Enrique Bustamante xa sinalaba que esta norma debería ser de ámbito xeral. Iso significaría “atopar un sistema de Consellos Audiovisuais autonómicos que se integraran para que non deran instrucións contraditorias entre si”. Sería conseguir “un conxunto do sistema audiovisual español, dende o punto de vista democrático, que garantise o saneamento financeiro e económico da televisión pública e a súa supervivencia e coexistencia co sistema público. Non é posible seguir aínda a estas alturas cuns enfrontamentos brutais entre televisións privadas e FORTA. Non é factible esa loita permanente, depredadora entre o sistema público e privado. Non é posible que moitas televisións autonómicas teñan financiamento público” xunto cunha “programación absolutamente comercial”.

Pola súa parte, Ramón Zallo e Miquel de Moragas dan a súa opinión unha vez que foron aprobadas a Lei 8/2009, de 28 de agosto, de Financiamento da Corporación de Radio e Televisión Española e a Lei 7/2010, de 31 de marzo, Xeral da Comunicación Audiovisual.

Para Miquel de Moragas i Spá a eliminación de publicidade como fonte de ingresos determinada na Lei 8/2009 “é unha visión política equivocada porque se irá demostrando que traspasar máis competitividade ás empresas privadas sen ningunha regulamentación respecto das súas obrigas (...) é erróneo”. Segundo Ramón Zallo esta norma trae consigo unha serie de ameazas e incertezas: beneficiase sobre todo ás privadas e fraxiliza á Corporación RTVE facéndoa dependente do negocio alleo.

Con respecto á Lei Xeral de Comunicación Audiovisual, Ramón Zallo cre que esta normativa presenta algunhas deficiencias como a concepción do sistema radiotelevisivo preferentemente como comercial e a redución do pluralismo.

Para este entrevistado unha vez aprobada a Lei 7/2010, “hai unhas marxes para repensar que facer co sistema comunicativo tanto público coma co privado propio, de tal maneira que haxa un audiovisual da comunidade como tal (...). Dá a impresión de que

terán que pasar varios anos ata que se volva a pensar o lugar do servizo público de ámbito estatal” unha vez que se produza “a súa minorización crecente tras a Lei Xeral de Comunicación Audiovisual”.

10.3.3.2. A radiotelevisión pública autonómica

Moitos autores consideran que logo da reforma de RTVE sería necesario un cambio das radiotelevisións autonómicas. Para Joan Majó “seguir o modelo de RTVE non é imprescindible, avanzar na mesma dirección si”.

Bernardo Díaz Nosty considera que “o problema do marco legal é que todas as leis están ben, pero logo na práctica non se cumpren ou se buscan complementos legais que terminan desvirtuando o espírito das normas”.

Para Enrique Bustamante, sen unha lei xeral⁷⁶ sería “moi difícil un equilibrio porque algunhas Comunidades Autónomas emprenderon unha reforma a partir da presión social, como Cataluña ou Andalucía”.

Nesta última Comunidade “custou catro anos aprobar unha lei de reforma e con procesos moi confusos dende a oposición. Por exemplo, desencadeouse unha gran loita para que a aprobación do Director xeral, en lugar de necesitar a maioría de dous terzos do Parlamento, fora por tres quintos. A razón era que xustamente esa cota permitía ao Goberno non ter que aliarse co PP”, afirma Enrique Bustamante.

Por outro lado, este experto define ao conxunto das radiotelevisións públicas autonómicas que naceron nos últimos anos externalizando a súa produción como “auténticas perversións do servizo público”. Así, “o modelo canario comezou a terxiversar o que di a Lei da Terceira Canle cando privatizaron e externalizaron os informativos e boa parte da programación. E este modelo, que en Canarias se mantiña con certas precaucións, en Murcia e Baleares estalou, cunha externalización de todas as funcións de servizo público que está absolutamente prohibida. Non se pode montar unha empresa pública e logo facer o que se queira con ela”.

⁷⁶ Hai que recordar que a entrevista a Enrique Bustamante fíxose antes da aprobación da Lei 7/2010 Xeral de Comunicación Audiovisual.

Neste punto Moragas considera, non obstante, que “o modelo de televisión pública debería e podería ser flexible. Non creo que deba ser un único modelo (...) A min en principio que existan modelos diversos de televisión de proximidade paréceme ben e non creo que sexa incompatible con que haxa fórmulas con parte de externalización”.

Pola súa banda, para Ramón Zallo nalgúns ocasións a última xeración de radiotelevisións públicas autonómicas “non conseguiron ter unha función de liderado que si tiveron historicamente o conxunto de televisións públicas como a catalá, galega, vasca, etc.. E esta falta de liderado foi un problema para animar ao sector audiovisual e para ter producións e programacións dunha certa calidade”.

10.4. ÓRGANOS DE CONTROL

Sen a creación do Consello Superior dos Medios Audiovisuais en España, previsto pola Lei 7/2010, de 31 de marzo, Xeral da Comunicación Audiovisual, o control da radiotelevisión pública está baseado en tres piares fundamentalmente: Director xeral, Consello de Administración e Comisión de Control Parlamentario. Destes órganos falan tamén os cinco expertos entrevistados para esta tese.

Enrique Bustamante, Joan Malló e Bernardo Díaz Nosty foron entrevistados antes da aprobación das Leis 8/2009, de 28 de agosto, de Financiamento da Corporación de Radio e Televisión Española e 7/2010, de 31 de marzo, Xeral da Comunicación Audiovisual, mentres que Ramón Zallo e Miquel de Moragas falan do tema con posterioridade a tales regulamentacións.

10.4.1. Director xeral

Sobre este órgano de control, os cinco expertos entrevistados están de acordo na existencia de presións políticas. Bernardo Díaz Nosty, pola súa propia experiencia na radiotelevisión pública de Andalucía e Asturias, como Presidente e conselleiro de administración, reconece que “hai moitas tensións e presións”.

Con respecto aos Directores xerais afirma coñecer que algúns deles “recibiron presións por parte do aparato político. Cando houbo informacións que non gustaron ao Goberno correspondente, este queixouse ao Director para saber o que pasara”. Majó sinala que o nomeamento destes cargos debe facerse cumprindo a lei para que sexan persoas independentes e non membros de partidos políticos.

Enrique Bustamante refírese á situación dos Directores xerais de RTVE na época da Lei 4/1980 do Estatuto da Radio e a Televisión afirmando que “moitos destes confesaron que cando os nomeaban asinaban a dimisión sen data. Isto explica que houbera en vinte e cinco anos, vinte e cinco Directores xerais, non soamente cando cambiaba o Goberno senón tamén cando o facían os Ministros, o Presidente do Executivo”.

Finalmente, Ramón Zallo parte da idea de que se o Consello de Administración estivera formado por “persoas do mundo da comunicación e da xestión pública, o normal sería que o Consello fose non só un xestor de contas senón tamén xestor do modelo de programación. Desta maneira, o Director xeral non sería un órgano unipersoal en senso estrito con capacidade decisoria que é o que ocorreu ata o 2010” .

10.4.2. Consello de Administración

Con respecto aos Consellos de Administración, Bernardo Díaz Nosty sinala que ao igual que os Directores, tamén algúns conselleiros foron chamados á orde. “Cando un membro dun Consello de Administración tentou manter unha postura independente e tratar de facer valer posicións variables que non ían na dirección disciplinar do partido que o propuxera, producíase un choque, unha tensión, e evidentemente este conselleiro é chamado á orde e pode chegar a dimitir”.

Joan Majó afirma non coñecer presións directas a estes órganos, pero si “consignas” de carácter político.

Enrique Bustamante indica que a Lei 4/1980 favorecía a gubernamentalización do Consello de Administración. A pesar de que este órgano era elixido polo Parlamento facíano “por unha maioría que levaba automaticamente a unha cota proporcional que reflectía exactamente a representación na Cámara, e polo tanto, onde o Goberno tiña

maioría”. Nas ocasións en que o Executivo estaba en minoría “o Consello non tiña ningunha función”.

Pola súa parte, tanto Ramón Zallo como Miquel de Moragas dan a coñecer a súa opinión para que os Consellos de Administración das radiotelevisións públicas sexan máis cualificados e independentes dos partidos políticos.

Para o primeiro, nestes órganos debería haber dous tipos de perfís. Por un lado, uns conselleiros “coñecedores do medio comunicativo, analistas e persoas conscientes das misións”. Por outro lado, “os medios públicos deben ser espellos dunha boa xestión e isto require que haxa un compoñente (...) sobre un trinta ou corenta por cento de bos xestores de propiedade pública, de xente que saiba de economía e de xestión pública”.

Este experto fala do exemplo do País Vasco indicando que tras a reforma da Lei de EITB e a incorporación de catro conselleiros designados por entidades sociais, neste ente “na primeira etapa tivemos unha función de arbitraje porque entre os partidos dedicábanse aos seus votos e operabamos pola liña do medio, pero na seguinte etapa cando non houbo xente tan proactiva escoráronse nun senso ou outro”.

Miquel de Moragas considera que o Consello de Administración “debería ser nomeado entre un número de persoas non tan amplo (como os de agora) porque, mesmo, o número responde a lóxicas de distribución de cotas”. Para exemplificar isto, este experto sinala o caso da radiotelevisión catalá “onde o número de conselleiros ao principio era menor do que resultou ao final” para “acomodar mellor a distribución de cotas políticas partidistas”.

A maiores, Moragas engade que deben estar formados por persoas con “independencia e competencia porque a empresa pública de radiotelevisión hoxe está sometida a moitos máis problemas que a resposta política estrita”.

10.4.3. Comisión de Control Parlamentario

Para os expertos entrevistados as Comisións de Control Parlamentario son órganos necesarios no control das radiotelevisións públicas, pero no noso país presentan certas limitacións ou problemas que deben ser solucionados.

Joan Majó considera que “as Comisións Parlamentarias teñen que ser políticas por natureza, porque son deputados do Parlamento, pero controlar non quere dicir nunca tomar decisións, senón exercer o labor de vixilancia”.

Bernardo Díaz Nosty cre que o labor destes órganos debe ser completada cunha autoridade independente. “Se houbera un Consello Audiovisual Estatal, as Comisións Parlamentarias serían máis respectuosas co respectivo marco e os temas tratados serían moi diferentes. Actualmente, o seu labor é irrelevante. Se non celebrasen as súas sesións sería todo igual”.

Pola súa parte, Ramón Zallo considera que estas Comisións deberían estar máis limitadas nas súas funcións. “Teríase máis ben que basear en controlar o diñeiro público que o Parlamento autoriza (...) e non facer política todo o tempo a través destes organismos”. Para isto, este experto apunta á necesidade dunha “segunda vaga de leis da radiotelevisión autónoma, tema pendente en Galicia ou no País Vasco, por exemplo, onde non se renovou aínda a normativa derivada dos anos 80”.

Enrique Bustamante di que “a Comisión de Control Parlamentario é inevitable e fundamental”. Estes órganos deben “seguir a grandes trazos a evolución dos seus acordos co servizo público”. Non obstante, o problema para este último, é que no día a día o Parlamento non pode ocuparse dos contidos, da xestión e do financiamento. Tampouco pode ser competencia da televisión, xa que “non debe ser xuíz e parte”, nin do Goberno “porque perdería independencia”.

A solución para Bustamante está nalgúns países europeos. “O proceso da BBC é moi interesante neste senso. Durante anos a súa independencia estaba garantida polo Consello de Gobernadores, pero este tamén era o que acordaba a xestión. Finalmente, decidiuse que iso non era posible e creouse a BBC Trust, que é unha autoridade externa”.

Outra fórmula que Bustamante considera máis positiva é a francesa, “polo menos en países con menos tradición democrática”. A autoridade audiovisual independente controla “o contrato-programa, a acción social e fai un informe anual sobre o cumprimento de servizo público”.

10.4.4. Consello Audiovisual

A Lei 7/2010, de 31 de marzo, Xeral da Comunicación Audiovisual, prevé a creación do Consello Estatal de Medios Audiovisuais. Porén, ata o seu nacemento, España é o único país da Unión Europea que non dispón dunha autoridade audiovisual deste tipo. Os expertos contan a súa opinión ao respecto.

Para Joan Majó o feito de que España non creara un Consello Audiovisual con anterioridade “é incomprensible e unha falta de responsabilidade dos distintos Gobernos dos últimos quince anos”.

Bernardo Díaz Nosty considera que é un problema “de vontade política xa que aos políticos lles foi ben así. Ter unha estreita relación cos medios non suxeitos a unha autoridade independente permítelles negociar”. Un órgano autónomo “evitaría esa interacción constante entre medios de comunicación e Goberno”.

Enrique Bustamante achaca este retraso a varias razóns:

En primeiro lugar cita a “concepción clientelar da radiotelevisión”, non soamente no terreo público, senón tamén no privado. “En España curiosamente os Gobernos democráticos seguiron a tradición do franquismo” ao designar as concesións a dedo. Os primeiros Gobernos de Unión de Centro Democrático (UCD) “repartiron as frecuencias moduladas cos mesmos criterios que no franquismo, sen ningunha transparencia, sen ningún concurso público”. O reparto de canles de televisión privada “no 88 e 89 fíxose a través de concursos, pero as cláusulas dos aspirantes vencedores nunca se fan públicas”

A segunda barreira, segundo Bustamante, é que os grandes *lobbies* privados están acostumados “a un país no que todo está desregulado, no que poden facer o que queiran, no que poden non cumprir nin unha soa das leis no campo audiovisual. Polo tanto, molestoulles que fose creada unha autoridade audiovisual. Curiosamente, preferían que Ministerios ou organismos gobernamentais controlasen a aplicación da regulamentación porque deste modo podían acusar, en caso necesario, de sospeita política e caza de bruxas”.

Esta última causa, conforme a Enrique Bustamante, produciu “campañas feroces de Antena 3, Tele 5, o Grupo Correo, etc, en contra das autoridades audiovisuais en España, acusándoas de censura”. Para este entrevistado Tele 5 e o grupo dirixido por

Berlusconi foi un dos piares básicos destas críticas, cando en Italia existe “unha autoridade audiovisual potente, que regula e controla, pero non o soportan en España”.

Finalmente, Ramón Zallo considera que en España se tardou tanto en aprobar unha lei que previse a creación dun Consello Audiovisual por “falta de cultura democrática”. Para este experto o que pasou é que “o Goberno a través das maiorías partidarias pretendían xestionar os entes de radiotelevisión, independentemente do que pensaba a sociedade, á que non se lle consultaba (...). A idea de crear espazos públicos vinculados á sociedade e aos seus organismos de participación está ausente na nova democracia española. Os países con tradición democrática son capaces de entender que iso se pode facer e que ademais é perfectamente funcional para asegurar a participación cidadá e evitar a utilización do público para as estratexias gobernamentais e partidistas”.

En canto ás características do Consello Estatal de Medios Audiovisuais, todos os expertos entrevistados na primeira ocasión tiñan a súa propia opinión no 2008, momento en que tivo lugar a primeira vaga de entrevistas en profundidade.

Para Joan Majó o fundamental é que este organismo teña funcións sancionadoras e un control sobre todas as televisións, tanto públicas coma privadas.

Bernardo Díaz Nosty tamén considera que este debería ter capacidade sancionadora e con intervención “nos procesos de concesión de licenzas”.

Enrique Bustamante cre que “cada país debe ter a súa propia fórmula adaptándoa á propia estrutura do Estado”. Porén, hai unhas características vitais como competencias en xestión, contidos e financiamento, así como na “transición dixital”.

Para este experto “o modelo británico é marabilloso, pero nunca xamais ningunha parte do mundo o puido copiar”. A razón disto é que “é un modelo sen leis, sen normas establecidas en moitos casos, pero baseado nunha cultura tan democrática que dereita e esquerda non teñen máis remedio que seguir defendendo cada vez máis a independencia”.

Trasladalo a países “sen esa cultura de servizo público sería completamente inútil ou prexudicial. Por exemplo, no caso da BBC o Consello de Gobernadores segundo a lexislación eran nomeado pola Raíña a proposta do Goberno”. Ese sistema no noso país “significaría que cada vez que o PP ou o PSOE estiveran no Goberno non

habería nin un só conselleiro que non fose do partido, polo que ese sistema non nos vale”. O modelo francés, para Bustamante “é un sistema moito máis axeitado para España”, a pesar de que hai “ cousas que se poden copiar do modelo italiano ou do alemán”. No ámbito autonómico, “o sistema alemán é o ideal porque se adaptou a unha total descentralización da cultura e da comunicación”. Por iso, “o alemán ten moitos elementos interesantes para as Comunidades”.

Pola súa parte, Ramón Zallo e Miquel de Moragas dan a súa opinión sobre o Consello Estatal de Medios Audiovisuais, unha vez prevista a súa creación pola Lei 7/2020.

Para o primeiro, ata a súa creación non é posible falar da súa idoneidade. Non obstante, Ramón Zallo considera que para garantir a independencia e cualificación dun Consello Audiovisual é necesario “coñecemento, corpo contrastado, elección por maiorías amplas non necesariamente de consenso (...) e autonomía administrativa”. A maiores, debe ter potestade sancionadora e reguladora, segundo o sinalado por Zallo. Este experto sinala que “en Comunidades Autónomas fixéronse auténticas chapuzas” nas concesións de licenzas. “As propias normativas para os concursos eran ambiguas de tal maneira que permitían calquera decisión”, indica Ramón Zallo.

Finalmente, Miquel de Moragas considera que “se o nomeamento (do Consello Estatal de Medios Audiovisuais) funciona a través de cotas de partido estaremos no mesmo lugar e coas mesmas limitacións que vimos en Cataluña no último período”.

No referente aos Consellos autonómicos, Moragas considera que “se avanzou máis que a nivel estatal (...) pero as súas competencias son obviamente limitadas”. Con respecto a este último tema, Ramón Zallo opina que en Cataluña se produciu “un caso de debilitamento e é posible que nalgún momento se dean conta de que teñen que volver sobre os seus pasos. En Andalucía, o Consello naceu cunha certa potencia, pero logo se lle esixiu debilidades na medida en que o partido maioritario ía perdendo influencia. O Consello Navarro é neutral, pero opera sobre un ámbito moi reducido”. Finalmente, este experto apunta a que nalgunhas Comunidades Autónomas aínda non existe autoridade audiovisual independente por causa da actuación dalgúns partido políticos. “No País Vasco non existe polo Partido Nacionalista Vasco. Eles mesmos, estando unha lei do Consello Audiovisual no Goberno que lideraban, bloquearon a decisión da súa creación”.

Conclusións

1. COMPROBACIÓN DAS HIPÓTESES

O obxectivo central desta tese foi comprobar a cualificación e profesionalidade dos principais órganos de xestión e control (Directores xerais, Presidentes, Consellos de Administración, Comisións de Control Parlamentario e Consellos Audiovisuais) das entidades públicas de radiotelevisión existentes en España a nivel autonómico e estatal durante as dúas últimas lexislaturas.

Co fin de cumprir tal expectativa realizouse unha análise cuantitativa dos currículos dos membros destes órganos xunto cunha análise cualitativa consistente en cinco entrevistas en profundidade a outros tantos expertos na materia.

Para realizar a investigación cuantitativa elaborouse un índice que mide, nunha balanza do cero ao cinco, o nivel de cualificación dos órganos suxeito de estudo, representando cero o mínimo de profesionalidade e cinco a máis alta cualificación posible. Tívoise en conta para iso a formación, especialización, experiencia empresarial e ligazón político partidista dos órganos analizados.

Ademais no caso das Comisións de Control Parlamentario estudouse se a súa actividade respondía a unha tarefa de verdadeiro control ou se máis ben era unha palestra máis de debate político partidista. Esta análise permitiunos obter uns resultados comparativos entre as diferentes radiotelevisións públicas, pero tamén a súa evolución ao longo das dúas lexislaturas investigadas.

Dividiuse o conxunto das radiotelevisións públicas suxeito de estudo en tres grupos. O primeiro modelo está formado por aqueles entes públicos audiovisuais con leis que nos últimos anos foron obxecto dalgunha modificación no que respecta ao nomeamento, cualificación e estrutura dos órganos de xestión e control. Dentro deste primeiro grupo encadrouse á Corporación Radio Televisión Española (CRTVE), o Ente Público Radio Televisión Vasca (EITB), a Corporació Catalana de Ràdio i Televisió

(CCRTV), hoxe en día Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA) e a Empresa Pública da Radio e Televisión de Andalucía (Axencia Pública Empresarial da Radio e Televisión de Andalucía tras a reforma correspondente), coñecida tamén polas siglas de RTVA.

O segundo modelo está integrado por aquelas entidades e corporacións públicas que, a pesar de nacer hai uns vinte e cinco anos, seguen cunha normativa pendente de reforma: Compañía de Radio Televisión de Galicia (CRTVG), Ente Público Radio Televisión de Madrid (RTVM) e Entitat Pública Ràdio Televisió Valenciana (RTVV). Estas radiotelevisións caracterízanse por seguir o vello patrón da Lei 4/1980, con sistemas de elección e funcionamento dos seus principais órganos de xestión e control moi vinculados á dinámica política de carácter partidista.

As normas destas corporacións, se ben foron obxecto de pequenas reformas, apenas foron modificadas no referente á estrutura e organización dos seus principais órganos de xestión e control. Polo tanto, o Director xeral segue a ser nomeado polo Goberno por un período de catro anos⁷⁷. Pola súa parte, o mandato do Consello de Administración tamén coincide co da lexislatura, sen que as normas precisen unha cualificación moi estrita nin suficientes incompatibilidades políticas.

As corporacións de nova xeración son as integrantes do terceiro grupo. Son radiotelevisións que naceron na última década e que incorporan un novo modelo de xestión, mediante a externalización de toda ou parte da súa programación a favor de empresas privadas. Son a Radio Televisión Canaria (RTVC), a Corporación Extremeña de Medios Audiovisuais (CEXMA), a Radio Televisión de Castela A Mancha (RTVCM), a Ràdio Televisió Pública Illes Balears (EPRTVIB), a Radio Televisión da Rexión de Murcia (RTRM), a Radio Televisión do Principado de Asturias (RTPA) e a Corporación Aragonesa de Radio e Televisión (CARTV).

No referente aos órganos de xestión e control tamén seguen o patrón da Lei 4/1980, é dicir, manteñen unha normativa pendente de reforma que favorece o control partidista e/ou gobernamental dos Directores xerais e Consellos de Administración.

⁷⁷ Exceptuando o caso da Compañía de Radio Televisión de Galicia no que é necesario que se informe previamente dos candidatos ao Parlamento de Galicia, en virtude da Lei 4/2006, de 30 de xuño, de Transparencia e de Boas Prácticas da Administración Pública Galega. DOG. Diario Oficial de Galicia, 14 de xullo de 2006, núm. 136.

Neste senso, non obstante, hai que exceptuar á Corporación Estremeña de Medios Audiovisuais (CEXMA) e o Ente Público de Comunicación do Principado de Asturias (RTPA), con leis reformadas.

Finalmente, realizouse unha análise cuantitativa da cualificación das tres autoridades audiovisuais en funcionamento en España a finais de 2009: o Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC), o Consello Audiovisual de Navarra (CoAN) e o Consello Audiovisual de Andalucía (CAA).

Desta maneira, logo de comprobar os datos cuantitativos e cualitativos foi posible corroborar as hipóteses de partida, diferenciando os tres modelos de radiotelevisión pública por unha banda e os Consellos Audiovisuais por outra.

A maioría das hipóteses, tanto as principais como as secundarias, desta investigación corrobóranse tras a análise de contido, pero hai excepcións.

1. As radiotelevisións públicas que reformaron a súa normativa inicial (Radio Televisión Española e as entidades autonómicas do País Vasco, Cataluña, Andalucía, Asturias e Extremadura) [NON]⁷⁸ melloraron a cualificación dos Directores xerais e Consellos de Administración. É dicir, [NON] mellora unha migalla o sistema de gobernanza.

Aínda que inicialmente se pensou que os cambios normativos terían como resultado unha maior profesionalidade e menor ligazón partidista dos órganos de xestión e control analizados, esta hipótese non resultou verdadeira ou positiva de maneira absoluta.

No caso dos Directores xerais percíbese unha importante diminución da súa ligazón partidista tras as reformas, se ben existen excepcións coma o caso do actual Presidente da CRTVE, cunha maior vinculación partidista cós seus predecesores. É a primeira excepción que rompe o avance emprendido nese senso.

En canto aos Consellos de Administración os resultados da investigación (ver táboas 164 e 165) amosan que na CRTVE, EITB, CCMA e RTVA, en xeral, hai máis conselleiros con formación superior e especialización antes da reforma que con

⁷⁸ A hipótese de partida inicial era que as radiotelevisións públicas que reformaron a súa normativa inicial si melloraron a cualificación dos Directores xerais e Consellos de Administración, pero tras a análise comprobouse que esta afirmación é falsa en certa medida.

posterioridade a ela. O que si é certo é que tras as modificacións diminúe o número de membros do Consello que ocuparon cargos políticos de forma simultánea. No caso da CEXMA e da RTPA apréciase, non obstante, que antes dos cambios normativos os conselleiros eran máis cualificados en todos aspectos e presentaban unha menor ligazón política que unha vez modificada a lei.

2. As radiotelevisións públicas que reformaron a súa normativa regulatoria inicial (Radio Televisión Española e as entidades autonómicas do País Vasco, Cataluña, Andalucía, Asturias e Extremadura) [NON]⁷⁹ son as que presentan Directores xerais e Consellos de Administración cun maior grao de profesionalidade.

De novo esta hipótese de partida non se cumpre. A análise evidencia que os Directores xerais de todas as corporacións públicas presentan un nivel de cualificación moi semellante. Se ben hai certas excepcións, o que parece é que non están relacionadas cos cambios normativos.

Na táboa 165 vese como a porcentaxe de conselleiros con formación superior, especialización e experiencia empresarial está arredor do 75% nas radiotelevisións públicas con cambios normativos (porcentaxe que diminúe se se ten en conta á RTPA e á CEXMA) e tamén naquelas cunha lei pendente de modificación. A porcentaxe de membros dos Consellos que ocuparon cargos políticos con anterioridade (65%) tampouco varía dun modelo a outro. Non obstante nas radiotelevisións con leis reformadas si que hai un menor número de conselleiros que ocupan cargos partidistas de forma simultánea.

O que se percibe despois da análise e que non fora apreciado nas hipóteses de partida é que son as radiotelevisións públicas do terceiro modelo, cunha externalización de toda ou parte da súa produción, as que presentan unha menor profesionalidade dos Consellos de Administración. Pódese soste así, nese senso e nese aspecto, que é o modelo máis deturpado.

⁷⁹ A hipótese de partida era que as radiotelevisións públicas que reformaron a súa normativa regulatoria inicial son as que presentan Directores xerais e Consellos de Administración cun maior grao de profesionalidade, pero comprobouse que esta afirmación era negativa.

3. As reformas regulatorias das corporacións radiotelevisivas públicas non son suficientes para garantir uns órganos de xestión e control altamente cualificados e sen ligazóns partidistas.

Esta hipótese cúmprese efectivamente. Por unha banda, a cualificación e ligazón política dos Directores xerais, a pesar de ser nomeados polo Parlamento tras os cambios normativos e non polo Goberno, segue a depender directamente dos grupos parlamentarios maioritarios. Se ben conseguíronse certas melloras, a lei segue a deixar as portas entreabertas ao control partidista deses máximos órganos de xestión.

Por outro lado, os datos amosan que no caso da CRTVE, EITB, CCMA e RTVA tras as correspondentes reformas, aínda seguen a ter un 20% de conselleiros sen unha óptima cualificación. Ademais, un 70% de conselleiros ocupou cargos políticos con anterioridade e ao redor do 36% aínda o fai de forma simultánea.

No caso da CEXMA e da RTPA a cualificación dos membros do Consello é moito menor e un 61,1% deles ocuparon cargos políticos con anterioridade, mentres que un 53,35% o fai de forma simultánea, a pesar de que as leis foron modificadas (Ver táboa 165)

Ao comprobar cada caso por separado, obsérvase que na Corporación de Radio Televisión Española un dos cambios normativos foi dirixido a que o Director xeral pasase a ser un Presidente máis independente elixido entre os membros do Consello de Administración polo Parlamento e por un período superior ao da lexislatura. Os resultados da investigación, porén, amosan que se ben tras a publicación da nova lexislación, o Presidente mantén a mesma cualificación que os Directores xerais da anterior lexislatura, posteriormente o Goberno elixe un Presidente con profesionalidade inferior e con certas ligazóns partidistas.

No referente ao Consello de Administración da CRTVE, a Lei 17/2006 tamén perfilaba unha maior independencia partidista deste órgano, xa que era elixido polo Parlamento, con participación dos sindicatos, por un período de 6 anos. Non obstante, a análise cuantitativa evidencia que a cualificación deste órgano é menor despois da reforma que con anterioridade, sendo un dos principais problemas que a metade dos conselleiros ocupasen cargos políticos ou relacionados con partidos con anterioridade.

Na Radiotelevisión Pública Vasca perfílanse os mesmos problemas que na CRTVE. O certo é que a reforma da Lei de EITB foi menor que no caso da radiotelevisión estatal, e despois dela tampouco se aprecian cambios importantes na cualificación nin do Director xeral, cunha elección que segue a estar en mans do partido que goberna, nin do Consello de Administración.

Non obstante, neste último caso, o feito de que a nova lei estableza a necesidade de que catro dos membros do Consello deben ser elixidos por diferentes entidades sociais incrementa a cualificación deste órgano. Neste senso, non obstante, é necesario ter en conta a opinión de Ramón Zallo, conselleiro de EITB (1999-2000) e un dos expertos entrevistados nesta tese, que subliña que “na primeira etapa tivemos (os conselleiros designados polas entidades sociais) unha función de arbitraje porque os conselleiros designados por proposta dos partidos votaban en función do seu partido mentres nós actuabamos pola liña do medio; pero na seguinte etapa, cando non houbo xente tan proactiva, escoráronse nun senso ou noutro”.

En Cataluña a reforma da Lei 10/1983, de 30 de maio, de creación do Ens Públic Corporació Catalana de Ràdio i Televisió incluíu unha forma de elección do Director xeral nova no sistema audiovisual español mediante convocatoria pública. A análise cuantitativa evidencia que mediante este mecanismo a Dirección xeral é máis cualificada e está menos vinculada politicamente que a través da proposta governamental deste organismo.

O Consell d'Administració, coa antiga normativa, era un órgano moi vinculado aos partidos políticos. Logo do cambio lexislativo o mandato dos conselleiros pasa a ser de seis anos, con incompatibilidades políticas e dedicación exclusiva. Estes cambios propiciaron un incremento da cualificación deste órgano, aínda que segue a existir unha ampla vinculación partidista dos conselleiros.

A regulación do cargo de President da Corporació tamén mellorou ao pasar de ser unha figura rotativa e funcional, a ser elixido polo Parlament por maioría de dous terzos. Non obstante, en marzo de 2010 o Govern, ante a negativa da oposición de elixir ao seu candidato, volveu cambiar a lei mediante un Decreto Lei, para que este órgano puidera ser elixido por maioría absoluta da Asemblea (a que necesitaban os grupos parlamentarios que formaban o Govern).

En Andalucía os cambios normativos da radiotelevisión pública soamente supoñen melloras no sistema de elección do Director Xeral. O candidato elixido polo Parlamento tras a reforma -e non polo Goberno, como ocorría coa anterior lei- ten menor vinculación partidista que os seus antecesores.

Non obstante, o Consello de Administración, ten menor cualificación despois da reforma da Lei 18/2007. Isto débese fundamentalmente a que os conselleiros seguen a ser propostos por representantes políticos sen que haxa esixencias concretas de formación e especialización.

O Director da CEXMA, logo da correspondente reforma, é elixido pola Asemblea de Estremadura por un período de cinco anos. Non obstante, apenas hai cambios na estrutura do Consello de Administración e tras a análise evidénciase que neste órgano unicamente mellora a paridade entre homes e mulleres. pero non a cualificación.

O Director da RTPA tamén é elixido, despois do cambio da lei, polo Parlamento autonómico e non pola Xunta Xeral do Principado de Asturias, como sinalaba a antiga normativa. Non obstante os pactos e acordos entre os grupos parlamentarios maioritarios ocasionaron que o candidato elixido fose o mesmo.

O Consello de Administración desta última radiotelevisión non mellora a súa profesionalidade tras o cambio normativo, entre outras cousas porque a lei foi modificada para evitar que os diferentes grupos parlamentarios puideran bloquear o seu funcionamento e non para mellorar a súa cualificación.

Polo tanto, nin en conxunto nin por separado, as reformas realizadas foron suficientes para garantir unha maior cualificación e independencia partidista dos Directores xerais nin dos Consellos de Administración. Segue habendo importantes deficiencias, especialmente no feito de que todas as normas permiten que tanto os Directores ou Presidentes coma os conselleiros poidan ocupar cargos políticos con anterioridade e nalgúns casos de forma simultánea.

Táboa 164. Cualificación e cargos políticos dos Consellos de Administración das radiotelevisións públicas en España nas penúltimas lexislaturas⁸⁰

As radiotelevisións públicas en España nas pendentes de reformatura							
	Número de membros		Licenciatura/Arquitectura / Enxeñaría / Formación Superior	Especialización no ámbito da radiotelevisión pública	Experiencia en xestión / dirección de empresas non políticas	Cargos políticos con anterioridade	Cargos políticos de forma simultánea
	Homes	Mulleres					
PRIMEIRO MODELO. AS RADIOTELEVISIÓNS CON CAMBIOS NORMATIVOS							
CRTVE	9	3	10 (83%)	10 (83%)	10 (83%)	6 (50%)	0 (0%)
	12						
EITB	14	5	17 (89,5%)	14 (73,7%)	14 (73,7%)	14 (73,7%)	14 (73,7%)
	19						
CCRTV	12	0	11 (91,7%)	10 (83,3%)	10 (83,3%)	9 (75%)	9 (75%)
	12						
RTVA	12	3	10 (66,7%)	12 (80%)	11 (67,3%)	14 (93,3%)	6 (40%)
	15						
TOTAL	58		48 (82,7%)	46 (81%)	45 (79,3%)	43 (74,1%)	29 (50%)
SEGUNDO MODELO. AS RADIOTELEVISIÓNS PENDENTES DE REFORMA							
CRTVG	8	4	6 (50%)	8 (66,7%)	10 (83,3%)	10 (83,3%)	7 (50%)
	12						
RTVM	14	3	14 (82,3%)	14 (82,3%)	12 (70,6%)	11 (64,7%)	7 (41,2%)
	17						
RTVV	8	3	6 (54,5%)	6 (54,5%)	9 (81,8%)	10 (90,9%)	6 (54,5%)
	11						
TOTAL	40		26 (65%)	28 (70%)	31 (77,5%)	31 (77,5%)	20(50%)
TERCEIRO MODELO. A EXTERNALIZACIÓN DA PRODUCCIÓN							
RTVC	8	0	4 (50%)	3 (37,5%)	6 (75%)	6 (75%)	5 (62,5%)
	8						
EPRTVIB	14	3	7 (41,2%)	10 (58,8%)	11 (64,7%)	6 (35,3%)	8 (47,1%)
	17						
CARTV	14	5	15 (78,9%)	13 (68,4%)	16 (84,2%)	11 (57,9%)	5 (26,3%)
	19						
RTVCM	11	2	8 (61,5%)	6 (46,1%)	8 (61,5%)	9 (69,2%)	7 (53,8%)
	13						
CEXMA	6	3	7 (77,8%)	5 (55,5%)	7 (77,8%)	4 (44,4%)	1 (11,1%)
	9						
RTPA	6	3	7 (77,8%)	6 (66,7%)	5 (55,5%)	3 (33,3%)	0 (0%)
	9						
RTRM	5	4	7 (77,8%)	4 (44,4%)	5 (55,5%)	3 (33,3%)	2 (22,2%)
	9						
TOTAL	84		55 (65,5%)	47 (56%)	58 (69%)	42 (50%)	28 (33,3%)
TOTAL	182		126 (69,2%)	121 (66,5%)	134 (73,6%)	116 (63,7%)	77 (42,3%)

Fonte. Elaboración propia

⁸⁰ As radiotelevisións públicas con normas modificadas, durante a penúltima lexislatura aínda non acometeran os principais cambios relativos á organización e estrutura dos órganos de xestión e control.

Táboa 165. Cualificación e cargos políticos dos Consellos de Administración das radiotelevisións públicas en España nas últimas lexislaturas

	Número de membros		Licenciatura/ Arquitectura / Enxeñaría / Formación Superior	Especialización no ámbito da radiotelevisión pública	Experiencia en xestión / dirección de empresas non políticas	Cargos políticos con anterioridade	Cargos políticos de forma simultánea
	Homes	Mulleres					
PRIMEIRO MODELO. AS RADIOTELEVISIÓNS CON CAMBIOS NORMATIVOS							
CRTVE	9	3	10 (83%)	10 (83%)	10 (83%)	6 (50%)	0 (0%)
	12						
EITB	15	4	16 (84%)	15 (79%)	16 (84%)	14 (73,7%)	13 (68,4%)
	19						
CCMA	9	3	11 (91,7%)	10 (83,3%)	12 (100%)	10 (83,3%)	0 (0%)
	12						
RTVA	8	7	9 (60%)	10 (66,7%)	10 (66,7%)	13 (86,7%)	8 (53,3%)
	15						
TOTAL	58		46 (79,3%)	45 (77,5%)	48 (82,8%)	43 (74,1%)	21(36,2%)
SEGUNDO MODELO. AS RADIOTELEVISIÓNS PENDENTES DE REFORMA							
CRTVG	8	4	10 (83,3%)	8 (66,7%)	9 (75%)	9 (75%)	6 (50%)
	12						
RTVM	13	7	16 (80%)	16 (80%)	17 (85%)	10 (50%)	6 (30%)
	20						
RTVV	7	4	7 (63,6%)	5 (45,4%)	6 (54,5%)	7 (63,6%)	6 (54,5%)
	11						
TOTAL	43		33 (76,7%)	29 (67,4%)	32 (74,4%)	26 (60,4%)	18 (41,8%)
TERCEIRO MODELO. A EXTERNALIZACIÓN DA PRODUCCIÓN							
RTVC	8	0	4 (50%)	3 (37,5%)	6 (75%)	6 (75%)	5 (62,5%)
	8						
EPRTVIB	12	5	8 (47,05%)	10 (58,8%)	8 (47%)	11 (64,7%)	12 (70,5%)
	17						
CARTV	13	6	12 (63,2%)	9 (47,4%)	11 (57,8%)	12 (63,2%)	7 (36,8%)
	19						
RTVCM	8	5	9 (69,2%)	5 (38,5%)	5 (38,5%)	11 (84,6%)	6 (46,1%)
	13						
CEXMA	5	4	4 (44,4%)	3 (33,3%)	5 (44,4%)	5 (55,5%)	6 (66,7%)
	9						
RTPA	12	3	7 (46,7%)	5 (33,3%)	7 (46,7%)	10 (66,7%)	6 (40%)
	15						
RTRM	7	2	6 (66,7%)	3 (33,3%)	4 (44,4%)	4 (44,4%)	3 (33,3%)
	9						
TOTAL	90		50 (55,5%)	38 (42,2%)	46 (51%)	59 (65,5%)	45 (50%)
TOTAL	191		129 (67,5%)	112 (58,6%)	126 (65,9%)	128 (67%)	84 (43,9%)

Fonte. Elaboración propia

4. As Comisións de Control Parlamentario das radiotelevisións públicas en España son escenarios onde soamente ten lugar un debate político e non un verdadeiro control.

Nas sesións analizadas en profundidade das Comisións de Control Parlamentario de RTVE, EITB, CCMA e RTVA contabilizáronse un total de 445 referencias de debate político-partidista. Nas tres radiotelevisións con leis pendentes de reforma (CRTVG, RTVM e RTVV) os parlamentarios das correspondentes Comisións participaron nun debate político-partidista en 352 ocasións, mentres que nas entidades públicas que optaron por un modelo que externaliza a súa produción o fixeron 174 veces. O número deste tipo de referencias neste último grupo é menor xa que tamén o é o número de sesións celebradas.

Non obstante, os datos evidencian que en todos os modelos as Comisións de Control Parlamentario son utilizadas en bastantes ocasións como palestra de debate sobre asuntos políticos-partidistas que nada teñen que ver co control efectivo das radiotelevisións públicas.

5. O maior número de intervencións nas Comisións de Control proveñen dos partidos maioritarios que, en función dos seus propios intereses, critican ou loan, e mesmo enaltecen, as funcións das televisións públicas, sen importarlles ningún tipo de control.

En todas as Comisións de Control das catro corporacións públicas do primeiro modelo analizadas, excepto no caso da correspondente de EITB e da de RTVE na novena lexislatura, o grupo que representa ao Goberno é o que emprega un maior número de mecanismos de control. Ademais faino simplemente para loar a xestión da entidade pública en cuestión así como dos seus xestores directos ou para criticar á oposición, pero non para exercer un control propiamente dito.

Non ocorre o mesmo coas Comisións de Control Parlamentario das radiotelevisións do segundo e do terceiro modelo, onde é o principal partido da oposición o que usa un maior número de mecanismos de control. Os grupos parlamentarios minoritarios son os que resultan con menos intervencións, o que supón na maioría das ocasións que sexan os dous grandes partidos políticos (PSOE e PP) os

que monopolizan o control da radiotelevisión pública. Este control, na maioría das ocasións, tórnase nun debate puramente político en busca de criticar ou enaltecer a xestión dun ou outro partido, ás veces, sobre cuestións non relacionadas co ámbito audiovisual.

A razón disto é que os regulamentos permiten que sexan os grupos parlamentarios maioritarios os que teñan unha maior posibilidade de intervención. Non obstante cando é o grupo parlamentario que coincide no Goberno o que utiliza un maior número de mecanismos de control faino para loar a xestión da Dirección xeral.

6. Os membros destas Comisións non son elixidos especificamente pola súa cualificación⁸¹, senón pola súa pertenza a un partido político.

En xeral, a cualificación dos membros da Comisións de Control estudadas diminúe na última lexislatura analizada. Hai que sinalar neste punto que mellora, non obstante, en moitos destes órganos analizados a paridade entre homes e mulleres. Os deputados que controlan as radiotelevisións do terceiro modelo son os que presentan unha menor cualificación e idoneidade profesional, ao igual que xa ocorría no caso dos Consellos de Administración. No primeiro e segundo modelo ao redor do 65% dos deputados teñen unha alta cualificación, se ben o principal problema que se rexistra é a falla de experiencia en empresas non políticas, xa que soamente unha media do 40 – 50 por cento dos deputados presentan esta cualidade.

Como cabería esperar ao redor do 80% dos parlamentarios estudados tiñan cargos políticos diferentes aos de deputado ou senador con anterioridade e un 65% de forma simultánea. Isto amosa que algúns dos senadores (no caso da Comisión de Control de CRTVE) e de deputados (ao redor dun 30-40 por cento) son elixidos sen cualificación “ad hoc” –aspecto que, por outra parte, non esixe a lexislación aínda que o aconsellaría a complexidade e especificidade do sistema audiovisual- para o control da radiotelevisión pública e simplemente prevalece o feito de pertencer a un partido político. (Ver táboas 166 e 167).

⁸¹ As leis e os regulamentos das Cámaras non sinalan que os membros das Comisións de Control necesiten unha especial cualificación. Non obstante, nesta tese pártese da idea de que sería conveniente unha alta profesionalidade para poder realizar un control efectivo.

Táboa 166. Cualificación das Comisións de Control Parlamentario das radiotelevisións públicas en España nas penúltimas lexislaturas⁸²

	Número de membros		Licenciatura/Arquitectura / Enxeñaría / Formación Superior	Especialización no ámbito da radiotelevisión pública	Experiencia en xestión / dirección de empresas non políticas	Cargos políticos con anterioridade	Cargos políticos de forma simultánea
	Homes	Mulleres					
PRIMEIRO MODELO. AS RADIOTELEVISIÓNS CON CAMBIOS NORMATIVOS							
CRTVE	30	22	40 (76,9%)	39 (75%)	19 (36,5%)	36 (69,2%)	25 (48%)
	52						
EITB	12	6	11 (61,1%)	13 (72,2%)	13 (72,2%)	12 (66,6%)	13 (72,2%)
	18						
CCRTV	13	9	16 (72,7%)	14 (63,6%)	7 (31,8%)	18 (81,8%)	11 (50%)
	22						
RTVA	8	10	10 (55,5%)	13 (72,2%)	7 (38,9%)	18 (100%)	16 (88,9%)
	18						
TOTAL	110		77 (70%)	79 (71,8%)	46 (41,8%)	84 (76,3%)	65 (59%)
SEGUNDO MODELO. AS RADIOTELEVISIÓNS PENDENTES DE REFORMA							
CRTVG	8	7	12 (80%)	11 (73,3%)	6 (40%)	15 (100%)	11 (73,3%)
	15						
RTVM	10	7	14 (82,3%)	10 (58,8%)	12 (70,6%)	13 (76,5%)	5 (29,4%)
	17						
RTVV	10	5	8 (53,3%)	9 (60%)	5 (33,3%)	15 (100%)	9 (60%)
	15						
TOTAL	47		34 (72,3%)	30 (63,8%)	23 (48,9%)	43 (91,5%)	25 (53,2%)
TERCEIRO MODELO. A EXTERNALIZACIÓN DA PRODUCCIÓN							
RTVC	7	8	8 (53,3%)	11 (73,3%)	5 (33,3%)	11 (73,3%)	12 (80%)
	15						
EPRTVIB	12	5	10 (58,8%)	10 (58,8%)	6 (35,3%)	6 (35,3%)	4 (23,5%)
	17						
CARTV	0	0	0	0	0	0	0
	0						
RTVCM	0	0	0	0	0	0	0
	0						
CEXMA	9	6	9 (60%)	7 (46,7%)	2 (13,3%)	6 (40%)	11 (73,3%)
	15						
RTPA	10	2	6 (50%)	8 (66,7%)	7 (58,3%)	12 (100%)	10 (83,4%)
	12						
RTRM	0	0	0	0	0	0	0
	0						
TOTAL	59		33 (55,9%)	36 (61%)	20 (33,8%)	35 (59,3%)	37 (62,7%)
TOTAL	216		144 (66,7%)	145 (67,1%)	89 (41,2%)	162 (75%)	127 (58,8%)

Fonte. Elaboración propia

⁸² Debido a que os membros das Comisións de Control Parlamentario son parlamentarios, soamente se tiveron en conta os cargos políticos diferentes aos de deputados e/ou senadores.

Táboa 167. Cualificación das Comisións de Control Parlamentario das radiotelevisións públicas en España nas últimas lexislaturas⁸³

		Número de membros		Licenciatura/ Arquitectura / Enxeñaría / Formación Superior	Especialización no ámbito da radiotelevisión pública	Experiencia en xestión / dirección de empresas non políticas	Cargos políticos con anterioridade	Cargos políticos de forma simultánea
	Homes	Mulleres						
PRIMEIRO MODELO. AS RADIOTELEVISIÓNS CON CAMBIOS NORMATIVOS								
CRTVE	30	16	27 (58,7%)	26 (56,5%)	13 (28,3%)	36 (78,3%)	26 (56,5%)	
	46							
EITB	9	9	14 (77,8%)	14 (77,8%)	9 (50%)	15 (83,3%)	13 (72,2%)	
	18							
CCMA	13	9	16 (72,7%)	14 (63,6%)	7 (31,8%)	18 (81,8%)	11 (50%)	
	22							
RTVA	13	4	12 (70,6%)	9 (52,9%)	10 (58,8%)	16 (94,1%)	14 (77,8%)	
	17							
TOTAL	103		69 (66,7%)	63 (61,2%)	39 (37,8%)	85 (82,5%)	64 (62,1%)	
SEGUNDO MODELO. AS RADIOTELEVISIÓNS PENDENTES DE REFORMA								
CRTVG	9	4	8 (61,5%)	7 (53,8%)	5 (38,14%)	13 (100%)	11 (84,6%)	
	13							
RTVM	13	6	13 (68,4%)	10 (52,6%)	14 (73,7%)	16 (84,2%)	17 (89,4%)	
	19							
RTVV	7	8	6 (40%)	8 (53,3%)	5 (33,3%)	12 (80%)	10 (66,7%)	
	15							
TOTAL	47		27 (57,4%)	25 (53,2%)	24 (51%)	40 (85,1%)	38 (80,8%)	
TERCEIRO MODELO. A EXTERNALIZACIÓN DA PRODUCCIÓN								
RTVC	6	10	13 (81,2%)	11 (68,7%)	3 (18,75%)	13 (81,2%)	12 (75%)	
	16							
EPRTVIB	9	8	8 (47,1%)	7 (41,2%)	4 (23,5%)	9 (52,9%)	6 (35,3%)	
	17							
CARTV	0	0	0	0	0	0	0	
	0							
RTVCM	6	4	6 (60%)	9 (90%)	5 (50%)	8 (80%)	6 (60%)	
	10							
CEXMA	11	4	4 (26,7%)	8 (53,3%)	2 (13,3%)	5 (33,3%)	10 (66,7%)	
	15							
RTPA	7	5	5 (41,6%)	5 (41,6%)	5 (41,6%)	11 (91,7%)	10 (83,3%)	
	12							
RTRM	0	0	0	0	0	0	0	
	0							
TOTAL	70		36 (51,4%)	40(57,1%)	19 (27,1%)	46 (65,7%)	44 (62,8%)	
TOTAL	220		132 (60%)	128 (58,2%)	82 (37,2%)	171 (77,7%)	146 (66,3%)	

Fonte. Elaboración propia

⁸³ Debido a que os membros das Comisións de Control Parlamentario son parlamentarios, soamente se tiveron en conta os cargos políticos diferentes aos de deputados e/ou senadores.

7. Os Consellos Audiovisuais existentes en España presentan tamén certas ligazóns partidistas

Nesta investigación analizouse a cualificación e cargos políticos dos membros do Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC), do Consello Audiovisual de Navarra (CoAN) e do Consello Audiovisual de Andalucía (CAA). En xeral a profesionalidade dos membros que compoñen estes órganos é alta, moito máis ca dos representantes dos Consellos de Administración e Comisións de Control Parlamentario.

Non obstante, rexistran ligazón política partidista tal e como formulaba a hipótese e como corrobora a táboa 167. Os datos amosan que o 53% dos membros dos Consellos analizados ocuparon cargos políticos con anterioridade e mesmo un deles ten un posto nun partido político de forma simultánea, segundo a páxina web do propio partido actualizada en agosto de 2010. Non é un cargo público, nin de alta dirección, pero si relacionado co grupo que o designa. Sería conveniente que estes conselleiros (ao igual que o resto dos membros dos órganos analizados) suspendesen explícita e formalmente a súa militancia nos partidos políticos durante os períodos de mandatos, tal e como ocorre nalgún outro órgano de control de contas ou do poder xudicial.

Táboa 168. Cualificación dos Consellos Audiovisuais en España en decembro de 2009

Tabla 100. Cuantificación de Consejeros Radiovisuales en España en diciembre de 2007							
	Número de miembros		Licenciatura/Arquitectura / Enxeñaría / Formación Superior	Especialización no ámbito da radiotelevisión pública	Experiencia en xestión / dirección de empresas non políticas	Cargos políticos con anterioridade	Cargos políticos de forma simultánea
	Homes	Mulleres					
CAC	8	2	9	7	8	8	0
	10		(90%)	(70%)	(80%)	(80%)	(0%)
CoAN	5	2	6	5	5	4	1
	7		(85,7%)	(71,4%)	(71,4%)	(57%)	(14,3%)
CAA	6	5	11	11	10	3	0
	11		(100%)	(100%)	(90.9%)	(27,3%)	(0%)
TOTAL	28		26 (92,8%)	23 (82,1%)	23 (82,1%)	15 (53,6%)	1 (3,6%)

Fonte. Elaboración propia

Estes órganos son fundamentais para completar o control da radiotelevisión pública, polo que se corroboran as dúas hipóteses de partida que faltaban:

8. A reforma legal desenvolvida nos últimos anos evidencia a necesidade de creación dun Consello Audiovisual en España ou unha autoridade independente que controle a televisión pública a nivel estatal⁸⁴.

9. Igualmente son precisos Consellos Audiovisuais (como os existentes en Cataluña, Andalucía e Navarra) altamente cualificados no resto das Comunidades Autónomas, debido á estrutura do noso Estado.

Estes órganos son fundamentais para completar o control das radiotelevisións en España. Se ben sería necesario que se creasen verdadeiras autoridades independentes cualificadas e sen ligazóns partidistas.

Obsérvase que a maioría das hipóteses de partida cúmprense, se ben non todas, obtendo nese aspecto resultados clarificadores con respecto ás formulacións da investigación.

A continuación, no seguinte capítulo resúmense as principais ideas e conclusións obtidas tras as análises cuantitativa e cualitativa.

⁸⁴ Esta autoridade está prevista na Lei 7/2010 Xeral de Comunicación Audiovisual, pero aínda non foi creada.

2. CONCLUSIÓNS FINAIS

Unha vez comprobadas as hipóteses de partida é posible definir algunhas pautas necesarias para mellorar a cualificación e independencia dos órganos de control e xestión dos medios públicos audiovisuais, así como elaborar brevemente unhas conclusións finais.

A radiotelevisión pública en España sufriu nos últimos anos un importante cambio. Inicialmente a Lei 4/1980 do Estatuto da Radio e a Televisión supuxo unha mellora respecto á situación anterior, pero un dos seus principais problemas era que nacía nun momento no que os partidos consideraban a radiotelevisión coma un medio de propaganda e influencia. Desde ese momento e ata a actualidade debateuse dunha forma constante a maneira de mellorar a independencia e cualificación deste medio e así cumprir coa súa misión de servizo público.

Cos cambios introducidos coa Lei 17/2006 da Radio e Televisión de Titularidade Estatal conseguíuse dar outro paso adiante para mellorar este medio audiovisual público. Non obstante, nos últimos anos a política socialista deu un xiro en beneficio das canles privadas. Algo así como dous pasos adiante e un atrás.

En varias Comunidades Autónomas (País Vasco, Cataluña, Andalucía, Extremadura e Asturias) tamén foron aprobadas reformas das leis da radiotelevisión pública con este obxectivo. Non obstante, todos estes cambios nunca foron de todo suficientes para eliminar a sospeita de partidismo nestes medios.

O maior problema para conseguir radiotelevisións públicas independentes e cualificadas é a falta dunha tradición histórica democrática con respecto aos medios de comunicación en xeral e o audiovisual en particular. Para mellorar a situación sería necesario establecer un sistema legal que non deixara exclusivamente ao arbitrio do Goberno e das cotas de poder partidista a elección dos principais órganos de xestión e control das radiotelevisións públicas.

En primeiro lugar, con respecto ao Director xeral, un dos mecanismos que nesta investigación reportou un maior nivel de profesionalidade foi o instaurado pola lei da Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals: o da súa elección polo Consell de Govern a partir dunha convocatoria pública. Sería preciso que a lei sinalase uns

requisitos de capacidade (formación superior, especialidade no ámbito audiovisual e/ou empresarial e experiencia en dirección e xestión de empresas) así como incompatibilidades, tanto audiovisuais como políticas, de forma simultánea e tamén con anterioridade (ao redor de catro anos). Tendo en conta estas características, o Director xeral tamén podería ser elixido polo Parlamento por maiorías reforzadas e sempre por períodos superiores ao da lexislatura.

O Consello de Administración debería estar formado por un número de persoas que non respondese a lóxicas de distribución de cotas partidistas, tal e como subliña o profesor Miquel de Moragas. Ademais e seguindo a proposta de Ramón Zallo na entrevista realizada para esta tese, sería óptimo que o devandito órgano estivese composto por persoas con dous tipos de perfís. Por un lado, conselleiros coñecedores do medio audiovisual e por outro lado, expertos en xestión pública.

Serían requiridos, polo tanto, persoas cunha alta formación acreditada en materias relacionadas co ámbito audiovisual, e por outro lado conselleiros expertos en xestión empresarial. Coma no caso dos Directores xerais, sería conveniente un amplo elenco de incompatibilidades con outras empresas audiovisuais e con cargos políticos ou relacionados con partidos tanto de forma simultánea (o cal é básico para garantir a independencia) coma catro anos antes de desempeñar estes cargos.

As incompatibilidades deberían ser tallantes coa simultaneidade de cargos – mesmo de militancia explícita- en partidos políticos e departamentos de comunicación ou asesoría de organizacións gobernamentais. Ata agora, algúns destes órganos son empregados polas organizacións políticas para acomodar a ex-dirixentes ou para retribuír a cargos dos aparatos políticos e de comunicación dos partidos.

A reforma esixiría transformar os Consellos de Administración en verdadeiros órganos profesionais e responsables –suxeitos á rendición de contas e sanción- da función da gobernanza pública. Requirit, por unha parte, a cualificación e idoneidade do seu perfil técnico-profesional, mesmo a través dunha comisión institucional administrativa de nomeamentos que debería elevar informe previo ao seu exame polo Parlamento antes de proceder a elección dos Directores xerais, Presidentes e membros do Consello de Administración. E recoller tamén a invocación ética previa da suspensión explícita da militancia política mentres se ostente o cargo.

A salvagarda formal da independencia de cada un dos membros debería ir aínda máis aló na práctica cotiá da xestión orgánica dos Consellos de Administración. O regulamento do funcionamento interno dos mesmos debería ser totalmente transparente, como o terían que ser os debates, retribucións, currículos, decisións e acordos que afectan á xestión e aos xestores da misión do servizo público. Tanto na súa composición coma no seu funcionamento orgánico os Consellos de Administración non deberían funcionar coa dinámica das adscricións políticas (coma se fosen un mini-Parlamento), con portavoces e representación por cotas partidistas en cada unha das comisións internas.

As Comisións de Control Parlamentario son órganos claramente políticos pero fundamentais para lexitimar a función de control dos representantes do pobo. Non obstante, esta investigación evidencia que nun 40% das ocasións os deputados son elixidos para formar parte deste organismo pola súa pertenza a un partido político e non polas súas calidades para controlar unha radiotelevisión pública.

Este órgano debería estar composto por parlamentarios con formación superior ou polo menos relacionada coa xestión, control e funcionamento dunha empresa audiovisual pública. Ademais sería bastante positivo que tiveran experiencia en xestión empresarial. Nin as leis nin os regulamentos dos Parlamento sinalan unha cualificación determinada para os membros que compoñen as Comisións de Control Parlamentario, pero considérase que sería conveniente que estes tivesen unha alta formación, especialización e experiencia para mellorar o control das radiotelevisións públicas.

No que respecta ao seu funcionamento a análise cuantitativa amosa que en moitas ocasións estes órganos son auténticos escenarios de debate político e non de control. Para solucionar este problema Ramón Zallo apuntaba a posibilidade de limitar as súas funcións, baseándose unicamente en controlar os orzamentos das entidades públicas.

Os grupos parlamentarios maioritarios son os que interveñen nun maior número de ocasións porque así o predeterminan os regulamentos. En moitas ocasións utilizan eses mecanismos de control para debater asuntos políticos partidistas. Os grupos minoritarios teñen moitas menos oportunidades de intervir aínda que as estatísticas desta investigación revelan que son os que apuntan máis certoiramente á diana do control efectivo das funcións do servizo público audiovisual.

Para completar estes órganos son necesarias tamén autoridades audiovisuais independentes. Enrique Bustamante subliñaba na entrevista que o modelo francés sería ideal en países con menor tradición democrática coma o noso, mentres que as autoridades alemás poderían encaixar perfectamente no modelo autonómico.

Nestes órganos sería necesario que a regulación legal marcasse a cualificación e formación dos seus membros, así como as súas incompatibilidades. A análise amosa que en España os Consellos Audiovisuais existentes teñen unha óptima cualificación, pero presentan certas ligazóns partidistas xa que os seus membros son nomeados atendendo a cotas de partido. Sería necesario mellorar considerablemente este punto para poder falar realmente de autoridades independentes. Funcionalmente deberían ter competencias sancionadoras e intervir na concesión de licenzas.

Polo tanto, todos estes órganos analizados (Directores, Consellos de Administración, Comisións de Control Parlamentario e Consellos Audiovisuais) son fundamentais para o bo funcionamento e desenvolvemento da radiotelevisión pública en España. Se ben sería necesario modificar a súa forma de elección a través de cotas non partidistas e con requisitos de cualificación e incompatibilidades superiores aos sinalados actualmente na normativa vixente. Pero para iso, sería imprescindible unha nova vaga de leis audiovisuais acompañadas dunha enorme vontade política.

Finalmente, para concluír esta tese expóñense as principais conclusións obtidas ao longo de toda a investigación:

- **A estrutura dos principais órganos de xestión e control do sistema audiovisual español, autonómico e estatal, segue a ser altamente partidista, a pesar das modificacións lexislativas realizadas nos últimos anos:**
 - a) O 38% dos Directores xerais das radiotelevisións públicas teñen un carácter partidista, xa que ocuparon postos políticos ou relacionados con partidos con anterioridade.
 - b) Tras as reformas lexislativas, o 67% dos membros dos Consellos de Administración analizados ocuparon cargos políticos ou relacionados con partidos con anterioridade e un 43,9% de forma simultánea. Antes

dos cambios normativos, un 63,7% dos conselleiros ocuparon este tipo de postos con anterioridade e un 23% de maneira simultánea. Polo que non varía a porcentaxe despois das modificacións correspondentes.

- c) Un 53% dos membros dos Consellos Audiovisuais analizados (CAC, CoAN e CAA) ocuparon cargos políticos ou relacionados con partidos con anterioridade.

- **Nos órganos de control e xestión das radiotelevisións públicas en España dominan os Licenciados en Comunicación e en Dereito e non o perfil empresarial.**

- a) Dominan os Directores especializados en Comunicación (64,7%) fronte ao perfil empresarial (8,8%). O resto (29,4%) teñen estudos superiores pero en materias diferentes á comunicación e/ou economía.

- b) Nos Consellos de Administración estudados predomina o perfil comunicacional. De feito un 21,7% dos conselleiros analizados están especializados no ámbito do Xornalismo ou da Comunicación, un 12,4% en Economía, un 8% en Educación e Infancia, un 7,4% en Dereito, un 5,9% no ámbito Sociolaboral e un 4,6% en Lingua. O resto, un 40% non ten unha cualificación ideal para ser conselleiros, dominando os que non teñen estudos superiores.

- c) Nas Comisións de Control Parlamentario dominan os Licenciados en Dereito (20,9%), seguidos dos Sociólogos e Economistas (10,6%), Xornalistas e/ou Comunicadores (5,6%) e especialistas en Linguaxe (7,7%).

- d) O 50% dos membros dos Consellos de Administración autonómicos analizados (CAC, CoAN e CAA) están especializados en Comunicación, o 21,4% en Dereito e o 14,3% en Socioloxía. Soamente o 7,1% está especializado en Economía e/ou Administración de Empresas.

- **Os conselleiros das radiotelevisións públicas nacidas na última década cunha externalización de parte ou toda a súa programación son os que presentan unha menor cualificación.**

- Os Consellos de Administración destas últimas radiotelevisións (con externalización da súa produción) teñen unha capacidade de control escasa. Á falta de cualificación e ligazóns partidistas hai que engadir que o proceso de planificación e xestión encoméndase na súa maior parte a unha produtora externa e privada.
- Ese sistema híbrido ou mixto da última xeración de radiotelevisións públicas autonómicas é un modelo deturpado da xestión do servizo público.
- A maioría dos Consellos de Administración das radiotelevisións públicas funcionan a través de dinámicas de partido. O habitual é que cada un dos grupos de conselleiros designados a proposta de cada partido estea representado por un portavoz, que é o que toma as decisións dunha forma colectiva e non individualmente independente.
- Na representación do perfil tipo dos membros dos Consellos de Administración prevalece a ligazón político-partidista (anterior, simultánea ou posterior), mesturada coa de asesoría comunicacional e funcionarial orgánica fronte á necesidade dunha especialización técnico-profesional en relación ás competencias e complexidades requiridas polas áreas de xestión audiovisual.
- Prevalece a falta de transparencia máis elemental sobre o funcionamento, competencia, debate, función, retribución e responsabilidade destes órganos que encarnan a *gobernanza* dun servizo público esencial. A accesibilidade electrónica que permiten as novas tecnoloxías debería ser incorporada ás elementais esixencias de transparencia da gobernanza do servizo público audiovisual.
- Os Consellos Audiovisuais existentes en España son escasos. En xeral, os seus membros ofrecen unha alta cualificación pero manteñen certas ligazóns partidistas.
- Non hai paridade entre homes e mulleres nos principais órganos de control e xestión das radiotelevisións públicas a pesar de que a igualdade é un

principio xurídico universal, recoñecido no noso Ordenamento Xurídico⁸⁵.

- **Unha vez que a Lei Orgánica 3/2007 para a igualdade efectiva de mulleres e homes entrou en vigor, soamente se cumpre o principio de paridade en dous Consellos de Administración analizados. A porcentaxe é superior nas Comisións de Control Parlamentario (45%) pero non suficiente.**
- **A cualificación dos membros das Comisións de Control Parlamentario é escasa. As leis e regulamentos das Asembleas non esixen un nivel mínimo de profesionalidade, polo que sería conveniente cambiar estas para favorecer un control máis transparente e eficaz.**
- **Os grupos parlamentarios maioritarios en moitas ocasións utilizan as Comisións para alentar o debate político partidista. Unha posible solución sería reducir as súas competencias a un control dos orzamentos dos medios audiovisuais públicos.**
- **É necesario afrontar unha nova fornada de leis audiovisuais que reforme o sistema radiotelevisivo español para conseguir mellorar o panorama audiovisual, sen esquecer a necesidade dun cambio na vontade política.**

⁸⁵ A LO 3/2007, de 22 de marzo, para a igualdade efectiva de mulleres e homes, sinala que o Goberno atenderá ao principio de presenza equilibrada de mulleres e homes no nomeamento das persoas titulares dos órganos directivos da Administración Xeral do Estado e dos organismos públicos relacionadas con esta.

3. FUTURAS LIÑAS DE INVESTIGACIÓN

Unha vez concluída esta tese doutoral, ábreanse outras posible liñas de investigación, relacionadas co obxecto e suxeito de estudo.

- Queda pendente a análise da profesionalidade dos órganos de xestión e control das principais entidades audiovisuais públicas europeas, fundamentalmente as existentes en Francia, Italia, Reino Unido, Portugal e Alemaña. Desta forma, poderíase facer un traballo comparativo entre a cualificación destes órganos en Europa e España.
- Por outro lado, o nacemento continuo de novas tecnoloxías está orixinando a aparición de novas formas comunicativas. A análise das concentracións e fusións que se están producindo tras o apagado analóxico, así coma os grupos de poder que dominan o panorama da Televisión Dixital Terrestre é moi interesante.
- Finalmente, a análise das formas existentes de consumo da televisión móbil así como os posibles mecanismos de control e a eficacia destes sería unha nova liña de investigación nun panorama audiovisual cambiante.

BIBLIOGRAFÍA XERAL

Abreu Sacramento, José Pablo (2008): “El control parlamentario a través de las Comisiones de Control”, *Cuestiones Constitucionales*, 18, pp. 3-38.

Achilles, Yves e Miège, Bernard (1995): “Estrategias de Adaptación de las Televisiones Públicas Europeas. Límites e Intercertidumbres de Futuro”, *Telos*, n. 40, pp. 35-46.

Albornoz, Luís Alfonso (2002): “Televisión pública autonómica en España y normalización lingüística. El caso de Telemadrid: una cadena autonómica singular”, *Área Abierta*, n. 2.

Recuperado o 12 de maio de 2010, de

<http://revistas.ucm.es/inf/15788393/articulos/ARAB0202130005A.PDF>

Aragón Reyes, Manuel (1986): “El control parlamentario como control político”, *Revista de Derecho Político*, n. 23, 3-36.

Aragón Reyes, Manuel (2002): *Constitución, democracia y control*. México: Universidade Nacional Autónoma de México.

Arboledas Márquez, Luís (2010): “Política de radio y televisión en Andalucía (1982-2009)”. En *II Congreso Internacional AEIC Málaga. Comunicación y desarrollo en la era digital*.

Recuperado o 04 de abril de 2010, de

http://www.aeic2010malaga.org/esp/secciones_det.asp?id_seccio=7&id_slot=29&id_seccion=3

Artacho Giménez, Montserrat (1998): *Telemadrid: una televisión de futuro*. Madrid: Universidade Europea de Madrid.

Aznar Gómez, Hugo (1999a): *Comunicación responsable. Deontología y autorregulación de los medios de comunicación*. Barcelona: Ariel Comunicación.

Aznar Gómez, Hugo (1999b): *Ética y periodismo: autorregulación, códigos, estatutos de redacción y otros documentos*. Barcelona: Paidós.

Aznar Gómez, Hugo (2005): *Comunicación responsable: la autorregulación de los medios*. Barcelona: Ariel.

Azurmendi Adarraga, Ana (2007): *La reforma de la televisión pública en España*. Valencia: Tirant lo Blanch.

Azurmendi Adarraga, Ana; De la Iglesia Chamarro, Asunción; Muñoz Saldaña, Mercedes e Salvador Armendáriz, M. Ámparo (2009): *Estudio: El Consejo Audiovisual de Navarra. Sus funciones y competencias en el contexto europeo de regulación del sector audiovisual*. Navarra: Publicacións do Consello Audiovisual de Navarra. Recuperado o 19 de maio de 2010, de <http://www.consejoaudiovisualdenavarra.es/publicaciones/documents/quintapublicacion.pdf>

Betancor Rodríguez, Andrés (2009): *Mejorar la regulación: una guía de razones y de medios*. Madrid: Marcial Pons.

Blanco Castillo, Elena (2005): “Retos de futuro para la televisión pública”. En García Casanova, Francisco e Casado Salinas, José (coords.): *El servicio público de televisión*. Granada: Universidade de Granada.

Boix Palop, Andrés (2010): “El marco jurídico del mercado audiovisual valenciano en tiempos de transformación”. En López García (ed.): *El ecosistema comunicativo valenciano*. Valencia: Tirant lo Blanch.

Bonet Bagant, Montse; Civil i Serra, Montse e Llinés, Montse (2008): “Una década de Políticas de Gestión del Espectro Radioeléctrico en la Unión Europea (1997-2007). Análisis de las consultas públicas, el marco normativo y las prioridades estratégicas”, *Observatorio (OBS) Journal*, n. 7, pp. 40-61.

Briggs, Asa e Burke, Peter (2002): *De Gutenberg a Internet. Una historia social de los medios de comunicación*. Madrid: Santillana.

Bru Sala, Xavier (1990): “Política audiovisual de la Generalitat”, *Seiva*, n.3, pp. 47-63.

Bustamante Ramírez, Enrique (1991): “La temprana crisis del sistema televisivo español”, *Telos*, n. 27, pp. 7-8.

Bustamante Ramírez, Enrique (2005): “Radiotelevisión española: oportunidad para un auténtico servicio público”, *Chasqui*, n. 92, pp. 30-37.

Bustamante Ramírez, Enrique (2006a): “Un auténtico servicio público garantizado por el Consejo Audiovisual.”, *Telos*, n. 68, pp. 106-108.

Bustamante Ramírez, Enrique (2006b): *Radio y televisión en España: historia de una asignatura pendiente de la democracia*. Barcelona: Gedisa.

Bustamante Ramírez, Enrique (2008): *La televisión digital terrestre en España: por un sistema televisivo de futuro acorde con una democracia de calidad*. Madrid: Fundación Alternativas.

Bustamante Ramírez, Enrique (2009): “La reforma de RTVE: Lecciones para afrontar nuevos desafíos”. En López, Xosé; Pereira, Xosé e Rúas, Xosé (eds.): *Medios de comunicación públicos. Modelos de organización e funcionamento na Sociedade da Información. Propostas para a súa reforma*. Santiago de Compostela: Edicións Lea.

Campos Freire, Francisco (2007a). “La nueva directiva europea sobre los medios audiovisuales remueve el mapa de la televisión”, *Icono14*, n. 9.

Campos Freire, Francisco (2007b): “España e Portugal diverxen nos seus modelos de Televisión Dixital Terrestre”. Recuperado o 30 de setembro de 2009, de <http://www.novosmedios.org/index.php/2007/10/01/portugal-e-espana-diverxen-na-tdt/>

Campos Freire, Francisco (2009): “Modelos e cambios na xestión da televisión pública en Europa”. En López, Xosé; Pereira, Xosé e Rúas, Xosé (eds.): *Medios de comunicación públicos. Modelos de organización e funcionamento na Sociedade da Información. Propostas para a súa reforma*. Santiago de Compostela: Edicións Lea.

Canals, Jordi (2008): *En busca del equilibrio: Consejos de Administración y alta Dirección en el gobierno de la empresa*. Madrid: Pearson Educación.

Carniel Bugs, Ricardo (2009): “Las actuaciones de Organismos Independientes en la regulación de los medios audiovisuales públicos: los casos de Reino Unido y España”. En *Actas del VII Congreso de la Asociación Española de Ciencia Política y de la Administración (AECPA): Democracia y buen Gobierno*. Madrid: Universidade Carlos III de Madrid.

Carreras, Lluís de (2001): “Democracia i control de la información”, *Trípodos*, n. 10. Recuperado o 29 de marzo de 2010, de <http://www.tripodos.com/pdf/carreras10.pdf>

Carrillo, Marc (2002): “Los medios públicos de comunicación”. En Tornos Mas, Joaquín (coord.): *Democracia y medios de comunicación*. Valencia: Tirant lo Blanch.

Casado, Miguel Ángel (2005): “Nuevas estrategias para el desarrollo del sector audiovisual en las Comunidades Autónomas”, *Ámbitos*, n. 13-14, pp. 109-131.

Casero, Andreu e López García, Guillermo (2010): “Las políticas de comunicación en la Comunidad Valenciana en el contexto de la digitalización”. En López García (ed.): *El ecosistema comunicativo valenciano*. Valencia: Tirant lo Blanch.

Castells Oliván, Manuel (2000): *La era de la información. Economía, sociedad y cultura, Vol. I. La sociedad red*. Madrid: Alianza.

Consello de Europa (1990): *La Política de la Comunidad Europea para la industria audiovisual: recopilación de textos legislativos y políticos*. Luxemburgo: Oficina de Publicacións Oficiais das Comunidades Europeas.

Curran, James (2005): *Medios de comunicación y poder en una sociedad democrática*. Barcelona: Hacer.

Chomsky, Noam e Ramonet, Ignacio (2000): *Cómo nos venden la moto*. Barcelona: Icaria.

D’Adamo, Orlando; García Beadoux, Virginia e Freidenberg, Flavia (2000): “Efectos políticos de los medios de comunicación de masas. Un análisis de la función de establecimiento de la agenda”, *Psicología Política*, n. 19. Recuperado o 30 de marzo de 2010, de <http://www.uv.es/garzon/psicologia%20politica/N20-3.pdf>

D’Adamo, Orlando; García Beaudoux, Virginia e Freidenberg, Flavia (2007): *Medios de comunicación y opinión pública*. Madrid: Gesbiblo.

Díaz, Lorenzo (2006): *50 años de televisión*. Madrid: Alianza Editorial.

Díaz Nosty, Bernardo (1999): *La comunicación en Andalucía 1999. Situación y tendencias*. Madrid: Ediciones Tiempo.

Díaz Nosty, Bernardo (2002): *Los medios y la modernización de Andalucía*. Madrid: Ediciones Tiempo.

Dobarro Gómez, Sara (1998): *La Televisión digital en Europa*. Galicia: Editorial 9.

Esteve Pardo, José (2002): *Autorregulación: génesis y efectos*. Navarra: Aranzadi.

Estudo Xeral de Medios (2009): “Resumo xeral de resultados do Estudo Xeral de Medios”. Recuperado o 15 de xaneiro de 2010, de http://www.aimc.es/aimc.php?izq=egm.swf&pag_html=si&op=cuatro&dch=02egm/24.html

Fernández Alonso, Isabel (2002): “La externalización de la producción de los operadores públicos de televisión de ámbito autonómico en España. Los casos canario y extremeño”, *Revista Latina de Comunicación Social*, n. 46, vol. 5.

Fernández Beamount, José (2005): “Contenidos televisivos en España. Corregulación: tercera vía para luchar contra la telebasura”, *Telos*, n. 62. Recuperado o 06 de xuño de 2010, de <http://sociedadinformacion.fundacion.telefonica.com/telos/articulonoticia.asp?idarticulo=7&rev=62.htm>

Fernández Ibáñez, Juan Carlos (2007): “El debate sobre el modelo de la televisión pública en España: Dos apuntes históricos”, *Journal of Spanish Cultural Studies*, n. 8, vol. 1, pp. 23-26.

Fernández-Miranda Campoamor, Carmen e Fernández-Miranda Campoamor, Alfonso (2003): *Sistema electoral, partidos políticos y parlamento*. Madrid: Colex.

Fernando Luna, Eduardo (2007): *Congreso y control. Hacienda pública, responsabilidad política, estados de emergencia, relaciones internacionales y acuerdos*. Mendoza: Jurídicas Cuyo.

- Fraguas de Pablo, Rafael (2003): “Patologías de los Consejos de Administración en España”. *Tese doutoral*, Universidade de Navarra. Recuperado o 1 de abril de 2010, de http://www.iese.edu/research/pdfs/T_115.pdf
- Franquet i Calvet, Rosa (1999): “Ràdio i televisió a la xarxa: el primer assalt”. En Franquet, Rosa e Larrègola, Gemma (eds.) *Comunicar a l'era digital*. Barcelona: Societat Catalana de Comunicació.
- Franquet i Calvet, Rosa (2006): *Assalt a la xarxa : la batalla decisiva dels mitjans de comunicació on-line en català*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya.
- Gámir Ríos, José Vicente (2005): “Poder político y estructura mediática: la comunicación en la Comunidad Valenciana durante la presidencia de Eduardo Zaplana (1995-2002)”. *Aposta. Revista de Ciencias Sociales*, n. 23. Recuperado o 20 de xuño, de <http://www.apostadigital.com/revistav3/hemeroteca/gamir.pdf>
- García Galera, María Carmen (2006): “Proteger la infancia. Los Códigos de autorregulación a debate”, *Icono 14*, n. 7.
- García García, Francisco (2007): “De la convergencia tecnológica a la convergencia comunicativa”, *Icono 14*, n.7.
- García Leiva, María Trinidad (2006): “La introducción de la TDT en España en el contexto de la política europea para la transición digital en televisión”, *Eptic. Revista de Economía Política de las Tecnologías de la Información y Comunicación*, n.1. Recuperado o 10 de xaneiro de 2010 de <http://www2.eptic.com.br/arquivos/Revistas/VIII,n.1,2006/MariaTrinidadLeiva.pdf>
- García Leiva, María Trinidad (2008): *Políticas públicas y televisión digital: el caso de la TDT en España y el Reino Unido*. Madrid: Consello Superior de Investigacións Científicas.
- García Montano, Alicia (2006): *La Manipulación en televisión*. Valencia: Espejo de Tinta.
- García Vázquez, José Manuel (1985): “La función fiscalizadora del Tribunal de Cuentas y los procedimientos de auditoria”. En Asociación de Censores Letrados y Contables (coord.): *Servicios de Estudios del Tribunal de Cuentas*, pp. 453-480.
- Garrorena Morales, Ángel e Montoro Fraguas, Antonio (1990): “La Comisión del Congreso para el control de la radiotelevisión pública en España”, *Anuario de derecho constitucional y parlamentarios*, n. 2, pp. 95-140.
- Guichot Reina, Emilio e Carrillo Donaire, Juan Antonio (2007): “El Consejo Audiovisual de Andalucía”, *Revista catalana de dret públic*, n. 34, pp. 273-316.
- Gutiérrez Gea, Charo (2000): “Televisión y calidad: perspectivas de investigación y criterios de evaluación”, *ZER Revista de estudios de comunicación*, n. 9.
- Gómez Marco, Begoña (1998) “El control parlamentario de las televisiones públicas y en especial de RTVV”. En Fernando Soriano, Emelina (ed.) *Identidades regionales y locales en la era de la comunicación transnacional*. Servizo de publicacións da Universidade de Málaga.
- González Requena, Jesús (1988): *El discurso televisivo. Espectáculo de la posmodernidad*. Madrid: Edicións Cátedra.
- Gurevitch, Michael e Blumer, Jay (1990): “Political communication systems and democratic values”. En Lichtenberg, Judith (ed.). *Democracy and the mass media*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hernández Sánchez, Alfredo (2008): *Sociología de la opinión pública*. Valladolid: Universidade de Valladolid, Secretariado de Publicacións e Intercambio Editorial.

Herrera Damas, Susana (2005): “Situación del ombudsman en el mundo”, *Sala de Prensa* [Revista electrónica], n. 76. Recuperado o 30 de decembro de 2009, de <http://www.saladeprensa.org/art586.htm>

Herrera Damas, Susana (2006): “El porqué de los observatorios de medios latinoamericanos”, *Revista Latina de Comunicación Social*, n. 61. Recuperado o 19 de maio de 2010, de <http://www.ull.es/publicaciones/latina/200621HerreraS.htm>

Huertas Bailén, Ámparo e Gutiérrez, María (2005): “La programación de la radio pública generalista”, *Quaderns del CAC*, n. 22.

Idoyaga Arrospide, Petxo (2007): “La empresa informativa y valores informativos”. En *Utopía informativa: Propuestas para un periodismo más social*. Bilbao:Hegoa.

Informe para a Reforma de los Medios de Comunicación de Titularidad del Estado (2005). Recuperado o 30 de outubro de 2009, de http://www.mpr.es/NR/rdonlyres/D03898BE21B84CB8BBD1D1450E6FD7AD/73066/Informe_reformamedios titularidaddelestado.pdf.

Judge, William e Zeithaml, Carl (1992): “Institutional and strategic choice perspectives on board involvement in the strategic decision process”, *Academy of Management Journal*, n. 35, pp. 766-794.

Laguna de Paz, José Carlos (2005): “Televisión: nuevos tiempos, nuevas normas: justificación y funciones”, *Doxa*, n. 3, pp. 65-86.

Laguna Platero, Antonio (2000): *Historia de la radio valenciana (1925-2000)*. Valencia: Fundación Universitaria San Pablo CEU.

Laguna Platero, Antonio (2003): “Política y televisión: las perversiones de la democracia”, *Ámbitos*, número especial 9-10, pp. 323-339.

Laguna Platero, Antonio (2006): “La comunicació: mitjans, empreses privades i corporació pública”. En Piqueras, J.A.: *Història del País Valencià. Transició, democràcia i autonomia*, vol. 6. Barcelona: Ediciones 62.

La Porte, María Teresa e Sádaba, Teresa (2005): “Hacia un nuevo pluralismo en la televisión europea”, *Doxa*, n. 3, pp. 143-160.

Lazo, Carmen Marta (2005): “Telebasura vs televisión de calidad: la antítesis que demandan los niños”, *XX Congreso Internacional de Comunicación (CICOM): Los desafíos de la televisión pública en Europa*. Pamplona: Facultade de Comunicación. Universidade de Navarra. Recuperado o 08 de xuño de 2010, de http://www.ite.educacion.es/profesores/selec_bibliog/c_marta_lazo/

Ledo Andión, Margarita (2001): “15 anos de televisión”, *Estudios de comunicación*, n. 0, pp.67-78.

Llorens Maluquer, Carles (2005): “La política audiovisual de la Unión Europea y su influencia en el sistema televisivo español: la televisión pública y la televisión digital”, *Sphera Pública*, n. 5, pp. 130-155.

López, Bernat; Risquete, Jaume e Castelló, Enric (1999): “España: consolidación del modelo autonómico en la era multicanal. En Moragas, Miquel de; Garitaonandia, Carmelo e López Bernat (eds.): *Televisión de proximidad en Europa. Experiencias de descentralización en la era digital*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions, pp.141-191.

López García, Xosé (coord.) (2006): *Tres décadas de televisión en Galicia. Cronoloxía e posicións perante o desafío dun novo modelo audiovisual*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega.

López García, Xosé e Soengas Pérez, Xosé (eds.) (2005): *Comunicación audiovisual en la era digital*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela.

López García, Xosé; Rúas Araújo, Xosé e Pereira Fariña, Xosé (2009): “A importancia duns medios de comunicación públicos e privados propios na sociedade mundializada”. En López, Xosé, Pereira, Xosé e Rúas, Xosé (eds.): *Medios de comunicación públicos. Modelos de organización e funcionamento na Sociedade da Información. Propostas para a súa reforma*. Santiago de Compostela: Edicións Lea.

López López, José (1998): “Telemadrid: alternancia y gobierno popular”, *Democracia y alternancia: ciclo de conferencias*, pp.235-254.

Majó Cruzate, Joan (2009): “Los vectores de futuro en el audiovisual”. En López, Xosé; Pereira, Xosé e Rúas, Xosé (eds.): *Medios de comunicación públicos. Modelos de organización e funcionamento na Sociedade da Información. Propostas para a súa reforma*. Santiago de Compostela: Edicións Lea.

Maneiro Vila, Arturo (1989): *Funcións da tv autonómica galega e do centro rexional de TVE en Galicia (Investigación sobre a razón de ser de dúas ofertas públicas de TV nunha Comunidade Autónoma)*. Santiago de Compostela: Consellería da Presidencia, Relacións Institucionais e Administración Pública. Servizo Central de Publicacións.

Maneiro Vila, Arturo (1993): *A influencia da TVG na promoción do galego*. Santiago de Compostela: Edicións Lea.

Maneiro Vila, Arturo e Cabaleiro Durán, Alfonso (1993): *A TVG: Unha institución pública imprescindible en Galicia*. Santiago de Compostela: Edicións Lea.

Manfredi Díaz, Antonio e García Gabriel (1999): “Canal Sur: 1989:1999. 10 años de RTVA”. *Ámbitos*, n. 2, pp.163-205.

Manfredi Sánchez, José Luís (2008): *La televisión pública en Europa*. Madrid: Edicións e Publicacións Autor.

Marín Montín, Joaquín (2008): “El Consejo Audiovisual de Andalucía”. En León, Bienvenido (coord.): *Transformar la televisión. Otra televisión es posible*. Sevilla: Comunicación Social.

Martín Barbero, Jesús; Rey, Germán e Rincón Omar (2000): “Televisión pública, cultural, de calidad”, *Revista Gaceta*, n. 47, pp. 50-61.

Martín Medem, José Manuel (2007): *La agonía de TVE, o cómo se destruye la televisión pública*. Barcelona: El Viejo Topo.

Martínez Gallego, Frances-Andreu (2010): “Medios, política y sociedad: historia de una década, 2000-2010”. En López García (ed.): *El ecosistema comunicativo valenciano*. Valencia: Tirant lo Blanch.

Mateo Pérez, Rosario de e Bergés Saura, Laura (2009): *Los retos de las televisiones públicas. Financiación, servicio público y libre mercado*. Sevilla: Editorial Comunicación Social.

- Mateo Pérez, Rosario de e Bergés Saura, Laura (2009): *Gestión de empresas de comunicación*. Sevilla: Editorial Comunicación Social.
- Mateo Pérez, Rosario de; Bergés Saura, Laura e Garnatxe, Anna (2010): “Crisis ¿qué crisis? Los medios de comunicación: empresas y periodismo en tiempos de crisis”. En Campos Freire, Francisco (coord.): *El cambio mediático*. Sevilla: Editorial Comunicación Social.
- Mayntz, Renate (2001): “El Estado y la sociedad civil en la gobernanza moderna”, *Revista del CLAD Reforma y Democracia*, n. 21.
- McQuail, Denis (2005): *McQuail,s Mass Communication Theory*. Londres: Sage.
- Mesa Ruíz, Juan Ignacio de (2000): “Gestión y financiación de Telemadrid”, *Economistas*, n. 18, pp. 429-433.
- Mezu-Aranzibia, Josu (1990): “Organizaciones frente a políticos. El caso de la televisión vasca”. *Estudo do Centro de Estudos Avanzados en Ciencias Sociais do Instituto Juan March*. Madrid. Recuperado o 15 de febreiro de 2009 de http://www.march.es/ceacs/Publicaciones/working/archivos/1990_7_es.pdf
- Miguel, Juan Carlos e Garitaonandia, Carmelo (2005): “La televisión pública: el motor de la TDT”. En *XX Congreso Internacional de Comunicación, los desafíos de televisión pública en Europa*. Recuperado o 30 de marzo de 2009, de www.unav.es/fcom/cicom/PDF
- Mintzberg, Henry (1983): *Power in and Around Organizations*. Englewood Cliffs NJ: Prentice-Hall.
- Mizruchi, Mark (1983). “Who controls whom?. An examination of the relation between management and board of directors in large American corporations”, *Academy of Mamagement Review*, n. 8, pp. 426-435.
- Monzón, Cándido (1996): *Opinión pública, comunicación y política. La formación del espacio público*. Madrid: Tecnos.
- Mora-Figueroa, Borja e Muñoz Saldaña, Mercedes (2008): “La apuesta por la corresponsabilidad y la efectiva protección de los menores frente a los contenidos audiovisuales”, *Sphera Pública*, n. 8.
- Moragas, Miquel de; Garitaonandia, Carmelo e López Bernat (1999): *Televisión de proximidad en Europa. Experiencias de descentralización en la era digital*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions.
- Moragas i Spà, Miquel de e Fernández Alonso, Isabel (2006): “Las políticas de comunicación”. En *Informe de la comunicación en Cataluña 2005-2006*. Instituto da Comunicación da Universidade Autònoma de Barcelona. Edicions UAB. Barcelona.
- Moreira, Marco Antonio (1997): *Monografías sobre aprendizagem e ensino*. Porto Alegre: Editora da UFRGS.
- Muñoz, Pedro (1990): *La sombra del escándalo*. Madrid: Temas de hoy.
- Muñoz Saldaña, Mercedes (2007): “La correulación: nuevos compromisos y nuevos métodos para la protección del menor de los contenidos televisivos. El caso holandés”. En Egúzquiza, Ion e Vidal, Vicente (coord.) *La ética y el derecho de la información en los tiempos de postperiodismo*. Valencia: Fundación Coso, pp. 421-438.

Navarro Marchante, Vicente (2010): “Los Consejos Audiovisuales Autonómicos: reflexiones en torno a algunos de los principales aspectos conflictivos”. En García Roca, F.J. e Albertí Rovira, E. (coords.): *Treinta años de constitución*. Toledo: Asociación de Constitucionalistas de España.

Nieto Soria, José Manuel; Enciso Recio, Luís Miguel; Botrel, Jean-François; Pizarroso Quintero, Alejandro e Sánchez Sampederro, Amalia (2007): *Propaganda y opinión pública en la historia*. Valladolid: Universidade de Valladolid, Secretariado de Publicacions e Intercambio Editorial.

Noelle – Neumann, Elisabeth (2003): *La espiral del silencio. Opinión pública: nuestra piel social*. Barcelona: Paidós.

Palacio, Manuel (2009): *Historia de la televisión en España*. Barcelona: Gedisa.

Parés i Maicas, Manuel (1986): “El control público de la televisión”, *Telos*, n. 7, pp. 36-49.

Pastor, José Ignacio (2009): “La gobernanza de la televisión pública: al servicio de la ciudadanía”, en Francés i Domènec, Miquel (coord.): *Hacia un nuevo modelo televisivo. Contenidos para la Televisión Digital*. Barcelona: Gedisa Editorial.

Ortega, Félix (coord.) (2006): *Periodismo sin información*. Madrid: Tecnos.

Pérez Fernández, Carles (2009): “Proceso de aprobación de la ley de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals”. *Traballo de Fin de Carreira*, Facultade de Ciencias Sociais, Universitat Abat Oliba CEU, Barcelona. Recuperado o 12 de novembro de 2009, de [http://www.recercat.net/bitstream/2072/42300/1/TFC-CPEREZ-2009\(2\).pdf](http://www.recercat.net/bitstream/2072/42300/1/TFC-CPEREZ-2009(2).pdf).

Peris Blanes, Álvaro; Izquierdo, Jéssica e Lara, Ignacio (2010): “La televisión en la Comunidad Valenciana”. En López García (ed.): *El ecosistema comunicativo valenciano*. Valencia: Tirant lo Blanch.

Philippe, Virginie (2007): *Transition et télévision en Espagne: le rôle de la TVE, 1973-1978*. Paris: Harmattan.

Prado, Emili (2005): “Comunicación audiovisual en la era digital : la procura de nuevas competencias”, *Estudios de Comunicación*, n.3, pp. 63-68.

Pritchard, David (2000): “Introduction: The Process of Media Accountability”, en Pritchard (eds.) *Holding the media. Citizens, Ethics and the Law*. Bloomington: Indiana University Press.

Puig, Miquel (1999): “El paper de les institucions públiques en la configuració de la societat de la informació”. En Franquet, Rosa e Larrègola, Gemma (eds.) *Comunicar a l'era digital*. Barcelona: Societat Catalana de Comunicació.

Quintana Paz, Nuria e Sánchez Alonso, Óscar (2005): “Las sinergias mediático-gubernamentales de la socialdemocracia española: medios informativos como soportes publicitario-propagandísticos, en los Gobiernos de González y Zapatero”. En *Actas del VII Congreso de la Asociación Española de Ciencia Política y de la Administración (AECPA): Democracia y buen Gobierno*. Madrid: Universidade Carlos III de Madrid.

Rallo Lombarte, Artemi (2000): “La garantía del pluralismo informativo en Francia. El Conseil Supérieur de l'Audiovisuel”, *Revista Española de Derecho Constitucional*, n. 59, pp. 93-138.

Ramírez-Escudero Valdés, José Antonio (2004): *Los Consejos de Administración: gobierno y desgobierno de la empresa*. Madrid: Díaz de Santos.

Ramonell, Mateu (2006): “La televisión autonómica en España”, *Revista Latinoamericana de Comunicación Chasqui*, n. 93, pp. 34-39.

Reig, Ramón (1998): *Medios de comunicación y poder en España, prensa, radio, televisión y mundo editorial*. Barcelona: Paidós.

Rodríguez Centeno, Juan Carlos (2005): “La responsabilidad social corporativa: nuevos contenidos para la comunicación empresarial”, *Questiones Publicitarias: Revista internacional de comunicación y publicidad*, n. 10.

Rodríguez Pardo, José Manuel (2004): “Autorregulación y hetero-regulación ¿una apuesta suficiente para el mercado actual? El caso de Gran Bretaña”. En Fundación Coso (eds.) *Información, libertad y derechos humanos: la enseñanza de la Ética y el Derecho de la Información*. Valencia: Fundación Coso.

Rodríguez Uribe, José Manuel (1999): *Opinión pública. Conceptos y modelos históricos*. Madrid: Marcial Pons.

Rodríguez Vázquez, Ana Isabel (2001): “Os informativos diarios nas televisións locais de Galicia: a información televisiva no espacio local”. *Tese doutoral*. Universidade de Santiago de Compostela.

Roel Vecino, Marta (2006): *Medios de comunicación en la democracia (1982-2005): prensa, radio y televisión: Internet y otros grupos de comunicación*. Madrid: Fragua Comunicación.

Rosique Cedille, Gloria (2007): “Nuevos actores sociales en el escenario audiovisual”, *Icono 14*, n.9.

Ruiz del Olmo, Francisco Javier (1997): *Orígenes de la televisión en España*. Málaga: Universidade de Málaga.

Sabés Turno, Fernando (2005): “Estrategias y retos de la radio televisión pública autonómica aragonesa”. En *XX Congreso Internacional de Comunicación*. Pamplona 10 e 11 de novembro de 2005, organizado pola Facultade de Comunicación da Universidad de Navarra. Recuperado o 10 de marzo de 2010, de www.unav.es/fcom/cicom/PDF%20Comunicaciones/grupo%201/Fernando%20Sabes.pdf

Sánchez Tabernero, Alfonso (2008): *Los contenidos de los medios de comunicación: calidad, rentabilidad y competencia*. Barcelona: Deusto.

Shor, Raúl (1998): *Historia y poder de la prensa*. Santiago de Chile: Editorial Andrés Bello.

Sierra Caballero, Francisco (2002): *Bases de la política audiovisual europea*. Sevilla: Mergablum.

Soengas Pérez, Xosé (1996): “O papel da Televisión de Galicia e da Radio Galega na normalización lingüística”. En *Congreso Internacional A lingua galega, historia e actualidade (1º. 1996. Santiago de Compostela). A lingua galega, historia e actualidade : actas do I Congreso Internacional*, 16-20 de setembro de 1996, Santiago de Compostela.

Soengas Pérez, Xosé (2009): “Principais modelos de televisión en Europa”. En López, Xosé, Pereira, Xosé e Rúas, Xosé (eds.): *Medios de comunicación públicos. Modelos de organización e funcionamento na Sociedade da Información. Propostas para a súa reforma*. Santiago de Compostela: Edicións Lea.

Soto Sanfiel, María Teresa e Ribes i Guardia, Xabier (2003): “Del impulso a la inercia. Evolución de la TDT en España”, *Telos*, n. 57, pp. 42-57.

Timoteo Álvarez, Jesús (2009): “Cuatro hechos sobre las televisiones públicas, su pasado y su futuro”. En López, Xosé; Pereira, Xosé e Rúas, Xosé (eds.): *Medios de comunicación públicos. Modelos de organización e funcionamento na Sociedade da Información. Propostas para a súa reforma*. Santiago de Compostela: Edicións Lea.

Torres Romay, Emma (2009): “A comunicación corporativa e publicitaria en Galicia”. En López García, Xosé (coord.): *A comunicación en Galicia 2007*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega.

Torres Romay, Emma (2010): “La crisis del sector publicitario en España”. En Campos Freire, Francisco (coord.): *El cambio mediático*. Sevilla: Comunicación Social.

TNS-GLOBAL (2010): “Informe audiencias de televisión en España (1990-2009)”. Recuperado o 15 de maio de 2010, de www.tns-global.es

Urquiza García, Raquel (2007): “El papel de la TDT como servicio público en el mercado europeo”. Recuperado o 30 de marzo de 2009, de http://oncetv-ipn.net/acerca_de_canal_once/autorregula/1PolíticasComunicacion C11.pdf,

Valdés, Salvador (2008): *La televisión pública desde dentro*. Madrid: Editorial Fragua.

Valldecabres Ortiz, María Isabel (2004): *Imparcialidad del juez y medios de comunicación*. Valencia: Tirant lo Blanch e Universidade de Valencia.

Vázquez Medel, Manuel Ángel (1999). “La RTVA y la industria audiovisual andaluza”. *Gittcus*, n. 7. Recuperado o 08 de febreiro de 2010, de http://www.infoamerica.org/articulos/v/vazquez_medel.htm

Vidal Beltrán, José María (2004): “El servicio público de televisión y la privatización de la gestión directa”, *Revista de Derecho de la Unión Europea*, n. 7.

Vidal Beltrán, José María (2009): “¿La televisión del futuro como servicio público?”. En Francés i Domènec, M. (coord.): *Hacia un nuevo modelo televisivo. Contenidos para la Televisión Digital*. Barcelona: Gedisa Editorial.

Videla Rodríguez, José Juan (2008): *La utilización política de la RTVE en la etapa democrática. Medios de comunicación públicos*. Santiago de Compostela: Edicións Lea.

Zallo Elguezabal, Ramón; Aranes, José Ignacio e Garitaonandía, Carmelo (1995): *Industrias y políticas culturales en España y País Vasco*. Bilbao: Servicio Editorial, Universidade do País Vasco.

Zallo Elguezabal, Ramón (2006): “Dos modelos opuestos. Consejos del Audiovisual en las Comunidades Autónomas”, *Telos*, n. 68. Recuperado o 27 de decembro de 2008, de <http://www.sociedadinformacion.fundacion.telefonica.com/telos/articulocuaderno.asp?idarticulo=4&rev=68.htm>

Zallo Elguezabal, Ramón (2009): “Políticas públicas para la RTV: la nueva institucionalización”. En López, Xosé; Pereira, Xosé e Rúas, Xosé (eds.): *Medios de comunicación públicos. Modelos de organización e funcionamento na Sociedade da Información. Propostas para a súa reforma*. Santiago de Compostela: Edicións Lea.

Zallo Elguezabal, Ramón (2010): “La política de comunicación audiovisual del gobierno socialista (2004-2009): un giro neoliberal”, *Revista Latina de Comunicación Social*, n. 65, pp. 14-29. Recuperado o 30 de marzo, de 2010 de http://www.revistalatinacs.org/10/art/880_UPV/02_Zallo.html